SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

PUȚUL

ANASTASIA

Concepţia grafică: Doina DUMITRESCU

Colecţia LUMINĂTORII LUMII este coordonată

de Î.P.S. Nicolae CORNEANU, Mitropolitul Banatului

Editor: Sorin DUMITRESCU

©Anastasia 2001

Str. Venerei 13, sector 2, Bucureşti, tel./fax: 2109530, 2116745

e-mail: anastasia@fx.ro

ISBN: 973-9374-76-x

LUMINĂTORII LUMII

SFÂNTUL

IOAN GURĂ DE AUR

PUȚUL

care s-a tălmăcit din limba elinească

de arhiepiscopul și mitropolitul a toată Ungrovlahia

KIR GRIGORIE DASCĂLUL

pentru folosul neamului nostru

Predoslovie de

Î. P. S. Nicolae CORNEANU,

Mitropolitul Banatului

Anastasia 2001

PREDOSLOVIE

Volumul de faţă este intitulat *Puţul* şi cuprinde 48 de cuvântări ale Sfântului Ioan Gură de Aur (354-407) traduse din greceşte de mitropolitul Ungro-Vlahiei Grigorie, cunoscut sub numele de „Dascălul" (1833). Avem de a face cu o antologie de cuvântări hrisostomice alcătuită de acum pomenitul mitropolit, care a tradus şi tipărit încă o altă antologie de cuvântări aparţinând aceluiaşi sfânt ierarh, numită *Împărţirea de grâu* (1833), recent reeditată cu osteneala Preasfinţitului Eftimie al Romanului (Bacău, Ed. Buna Vestire, 1995).

Mitropolitul Grigorie Dascălul a tradus şi tipărit numeroase alte scrieri ale Sfinţilor Părinţi, cu osebire ale lui Ioan Gură de Aur (vezi pr. Spiru I. Apostol, *Traduceri în româneşte din literatura veche creştină*, Huşi,

1935, pp. 50-56; pr. prof. D. Fecioru, *Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică*, vol. I, București, 1937, pp. 9-13, 23, 25-28, 37, 50, 61-66, 69-82). Ce a determinat această preferință pentru Ioan Gură de Aur? În primul rând, este de reținut că patriarhul Constantinopolului face parte din autorii cei mai îndrăgiți de înaintașii noștri; în al doilea rând, această aplecare spre Ioan Hrisostom are antecedente vechi, de când patriarhul Constantinopolului a întreținut legături cu Sciția Minor, Dobrogea de astăzi; în al treilea rând, în fine, întreaga operă a Sf. Ioan Gură de Aur, și cu osebire cuvântările sale, au atras de-a lungul secolelor admirația tuturor credincioșilor, nu mai puțin a cunoscătorilor vechii literaturi creștine datorită valorii lor intrinsece, Ioan Gură de Aur fiind considerat unul din cei mai vestiți predicatori creștini.

Să începem prin a observa că Sf. Ioan Hrisostom, alături de Grigorie Teologul și Vasile cel Mare, au fost cel mai mult citiți în Țările Românești (D. Russo, *Studii istorice greco-române*, vol. III, București, 1939, p? 592). Prezența lui Ioan Hrisostom în spiritualitatea românească rezultă din săvârșirea cu regularitate a Sfintei Liturghii alcătuită de el, stabilirea hramului a numeroase biserici care îi poartă numele, chipul care îi apare în mai toate lăcașurile de rugăciune, păstrarea cu scumpătate a unor obiecte sacre legate de persoana și slujirea lui, larga răspândire a aproape totalității scrierilor care îi aparțin etc. (vezi pr. prof. Gheorghe I. Moisescu, *Sfinții Trei ierarhi în Biserica românească*, în Rev. „Ortodoxia", an XII, nr. 1, ianuarie-martie, 1960, pp. 3-33).

Afară de aceasta, merită să arătăm lunga tradiție a legăturilor Sf. Ioan Gură de Aur cu teritoriul României de astăzi. Ele au început pe vremea când, patriarh al Constantinopolului fiind, s-a interesat de strămoșii noștri, trimițându-le scrisori și cuvânt de îmbărbătare, de asemenea luându-și ucenici, printre care Sf. Ioan Casian († 430/35). La rândul lor, reprezentanți ai Sciției Minor s-au ridicat în apărarea lui Ioan Hrisostom atunci când, urmare uneltirilor împărătesei Eudoxia, pe care a criticat-o neîndurător pentru comportarea ei imorală, au fost convocate două sinoade (403 și 404) care, pe furiș, în lipsa celui acuzat, l-au surghiunit și alungat din scaunul patriarhal. Singurul care l-a apărat atunci a fost episcopul Teotim al

Tomisului. Un ecou al acestor legături îl găsim în predoslovia Bibliei lui Șerban Cantacuzino din 1688, unde citim: „Creștinat-au sfântul Zlatoust pre români, pre carii și tălpuitorii Nistrului îi numesc letopisețele cele bisericești, învățând pre unii dentr-înșii carte și limbă elinească...” (pr. prof. Mihail Bulacu, *Omilia hrisostomică în ortodoxia românească*, în rev. „Glasul Bisericii”, an XXXIV, nr. 5, mai-iunie, 1975, pp. 523-540; pr. prof. Gheorghe Moisescu, art. cit., pp. 11-13).

Afară de acestea acum arătate, opera St. Ioan Gură de Aur în întregul ei, cu osebire predicile și omiliile sale, au avut o mare înrâurire asupra evlaviei strămoșilor noștri, clerici, călugări și simpli credincioși. Potrivit opiniei marelui istoric Nicolae Iorga, nimic din lumea aceea cufundată în patimi și ispite nu rămâne neatins de biciul cel de foc al mustrării lui Ioan Hrisostom, nimic nu este lăsat să treacă fără judecată. În adevăr, cât de blajin se arată în scrisul său marele Ierarh când cheamă pe toți săracii lumii să le spună cuvântul lui înălțător, să-i mângâie și să le aline necazurile! Dar cu ce glas de tunet oglindește el bogăția stearpă și cât de strașnic mustră el pe cel care, îmbelșugat de avuție, nu înțelege suferința aproapelui! Drept aceea, el îndeamnă stăruitor pe adevărații creștini să se unească într-o obște frățească, să se ajute unul pe altul, să se iubească între ei și să trăiască în pace și bună înțelegere. Își poate închipui oricine că a cuteza pe acea vreme să răspândești prin scris gânduri ca acestea, în sânul unei mulțimi apăsate, prigonite și afundate în întuneric, de care nimeni nu purtase grijă veacuri întregi, însemna să câștigi o prețuire deosebită, ce nu s-ar fi putut dobândi prin niciun alt mijloc. Același lucru se întâmpla atunci când înfiera puterea statului, unde căile se vămuiesc, pământul se împarte, apele se stăpânesc, vântul se cumpără, dijmarii și haracerii țin orașele. Cine se gândește la grozăvia birurilor și a dijmelor de tot soiul din trecut, cine cunoaște nesfârșitele jertfe ce se cereau poporului de jos, va înțelege cât de mult erau gustate și prețuite de strămoșii noștri scrierile hrisostomice în care erau biciuite robia, nedreptatea, asuprirea, vrajba și ura între oameni (N. Iorga, *Cărți reprezentative din viața omenirii: Sf. Ioan Hrisostom*, vol. I, București, 1924, p. 95).

*

Calităţi de felul celor acum amintite care definesc cuvântările Sf. Ioan Hrisostom l-au făcut pe mitropolitul Grigorie Dascălul să se simtă atras de ele (pr. Constantin Mihoc, *Sfântul Ioan Gură de Aur în spiritualitatea Bisericii Ortodoxe Române până la sfârşitul secolului al XIX-lea*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română", an. CVII, nr. 11-12, noiembrie-decembrie 1989, pp. 112-131). Pe deasupra, între viaţa unuia şi a celuilalt există unele analogii care mai mult ca sigur explică stăruinţa cu care mitropolitul Ungro-Vlahiei a tradus atâtea din scrierile marelui Sfânt Părinte. Câte ceva despre acest ierarh al Bisericii Ortodoxe Române e bine să cunoaştem.

Ierodiaconul Grigorie de la mănăstirea Căldăruşani, cu viaţă şi activitate cărturărească deosebite, a fost propus de divanul domnesc şi acceptat de Grigorie Ghica spre a ocupa scaunul de mitropolit al Ungro-Vlahiei în 1823. Deşi împovărat de grijile arhiereşti, el şi-a continuat munca de traducător al Sfinţilor Părinţi, mai ales a Sfântului Ioan Gură de Aur. În acest timp, mai exact în aprilie 1828, a izbucnit unul din războaiele ruso-turceşti care atunci s-a sfârşit cu ocuparea Principatelor Române de către ruşi până în 1834. Om de înaltă ţinută morală, mitropolitul Grigorie a ajuns în conflict cu noua stăpânire, ceea ce a determinat pe ţarul Rusiei să-l înlăture şi să-l trimită în surghiun la Chişinău. A stat aici până în 1832, cu un scurt popas la Buzău în 1833. În vârstă de 69 de ani, obosit de truda cărturărească de o viaţă oarecum îndelungată, dar şi de necazurile exilului, şi-a dat obştescul sfârşit în 22 iunie 1834 (pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 3, Bucureşti, 1981, pp. 37-48: cf N. Iorga, *Istoria Bisericii româneşti şi a vieţii religioase a românilor*, ed. 2-a, vol. II, Bucureşti, 1930, p. 227).

Pe lângă că a fost un mare ierarh, mitropolitul Grigorie s-a impus printr-o vastă activitate cărturărească care i-a atras titlul de „Dascălul". Cărţile de zidire sufletească traduse din greceşte şi tipărite de el sunt numeroase (pr. C. Voicescu, *Cărţi de zidire sufletească traduse din greceşte şi tipărite de mitropolitul Grigorie Dascălul*, în rev. „Glasul Bisericii", an. XXXII, nr. 7-8, iulie-august, 1973, pp. 719-725). În mod special l-au atras cuvântările sau omiliile hrisostomice dintre care cele mai semnificative le-a cuprins în două antologii: *Împărţirea de grâu* şi *Puţul* (pr. prof. Mihail

Bulacu, *Omilia hrisostomică în ortodoxia românească*, în rev. „Glasul Bisericii", an. XXXIV, nr. 5, mai-iunie 1975, pp. 523-539).

Împărţirea de grâu, tipărită la mănăstirea Neamţ şi la Buzău în 1833 cuprinde 57 „cuvinte" care se referă la judecata viitoare, antihrist, rugăciune, dobândă, pocăinţă, zavistie, desfătare, beţie, slava deşartă, iubirea de argint, avuţie, milostenie, preoţie, taine, moaşte etc.

Puţul, care s-a tipărit tot la mănăstirea Neamţ şi la Buzău în acelaşi an 1833, cuprinde 48 de „omilii" care tratează despre Naşterea Domnului, Sfânta Cruce, Cincizecimea, apostaţi, blândeţe, unele precepte morale, teatrul şi alergările de cai etc.

Titlul ambelor antologii acum amintite aparţine mitropolitului Grigorie şi ele aveau menirea să le deosebească de o altă traducere a sa „care s-a tipărit când eram în Mitropolie", adică la 1827. În ce priveşte *Puţul*, are următorul titlu original: „Carte ce se numeşte Puţul Sfântului Ioan Gură de Aur. Cuprinzătoare de cuvinte ale Sfântului. Care s-au tălmăcit din limba Elinească de cel de acum Arhiepiscop şi Mitropolit a toată Ungrovlahia Chyriu Grigorie spre folosul neamului nostru. Pentru carele s-au şi typărit în Eparhiia Sfintei Episcopii Buzeul. Şi să dau în Daru. La anul 1833. Iulie. De Gheorghe Ieroschimonahul Typograful din Sfânta monastire Neamţul".

Prefaţa mitropolitului Grigorie Dascălul spune între altele următoarele: „Aciasta iaste una din ceale trei cărţi care s-au tălmăcit în Basarabiia, de să va număra şi a lui Vryennie pentru purcederea Preasfântului Duh; iar de nu, cea a doao din ceale ale sfântului Ioann Gură de Aur, care cuprinde întru sine cuvinte precum le-au alcătuit sfântul şi să laudă cu numirea Puţul sfântului Ioan, precum ceaialaltă cu numirea Împărţire de grâu a sfântului Ioann. Deci precum noi atât în Basarabiia în surgunie aflându-ne, cât şi în sfânta Episcopie a Buzeului şi aicea în sfânta Monastire a Căldăruşanilor fiind opriţi nu am slăbit de a îngriji pentru folosul cel sufletesc al dragostei voastre".

Tot în respectiva prefaţă mitropolitul Grigorie arată că atât *Puţul* cât şi *Împărţirea de grâu* „pentru toţi cuprinde învăţături pentru preoţi şi

pentru mireni, pentru boieri şi pentru supuşi, pentru bogaţi şi pentru săraci, pentru bărbaţi şi pentru femei, pentru bătrâni şi pentru tineri, pentru copii şi pentru copile, pre toţi îi sfătuieşte ce să facă şi cum să petreacă viaţa curată, ca să scape de pedeapsa cea vecinică. Iară cât este de dulce vorba sfântului şi cât folos poate să pricinuiască cititorului, singuri cei ce le vor citi le vor mărturisi. Că eu nu îndrăznesc a zice ceva, ca să nu micşorez cu gângăvia mea fiinţa lor sau a dulceţii sau a folosului lor...".

Astfel prezentându-se valoroasa culegere de cuvântări sau omilii hrisostomice pusă sub titlul *Puţul*, ni se îmbie de la sine, iar retipărirea ei în editura „Anastasia" este mai mult decât binevenită. Se adevereşte astfel recomandarea aceluiaşi Nicolae Iorga, deja citat, de a retipări vechile traduceri româneşti din opera Sfântului Ioan Gură de Aur, întrucât sunt „adânc umane, mişcătoare şi răspund cerinţelor sufleteşti ale creştinului" (N. Iorga, *Conştiinţa românească a Ortodoxiei*, Bucureşti, 1940, p. 28). Din operele hrisostomice, cu osebire din omilii, „o să răsuflăm o atmosferă mai umană, o să simţim o căldură mai prielnică sufletului, ne vom găsi într-o apropiere cu mult mai mare şi mai mişcătoare de toate suferinţele, de toate nevoile şi necazurile omeneşti" (N. Iorga, *Cărţi reprezentative*, vol. I, p. 95).

† Nicolae, Mitropolitul Banatului

OMILIE la ziua naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care până atunci nu fusese arătată, iar cu puţini ani mai înainte se făcuse cunoscută de cineva care venise şi vestise de la Apus

Cele ce Patriarhii le plămădeau de demult, Prorocii le spuneau de mai înainte şi Drepţii doreau să le vadă (Mt. 13, 17), acestea s-au împlinit şi au luat sfârşit astăzi. Şi Dumnezeu S-a arătat în trup pe pământ şi a petrecut împreună cu oamenii (Varuh 3, 38). Să ne bucurăm dar şi să ne veselim, iubiţilor, căci dacă Ioan fiind în pântecele maicii sale a săltat când Maria a mers la Elisabeta, cu mult mai mult noi trebuie să săltăm, să ne veselim, să ne minunăm, să ne înspăimântăm de mărimea iconomiei care covârşeşte toată mintea, nu pe Maria văzând, ci pe Însuşi Mântuitorul nostru. Gândiţi-vă ce lucru mare este a vedea soarele pogorându-se din cer, alergând pe pământ şi slobozind către toţi razele sale. Şi dacă s-ar fi întâmplat toate acestea la luminătorul cel simţitor pe toţi i-ar fi înspăimântat din cei care ar fi văzut, gândeşte-te acum ce lucru mare este a vedea Soarele Dreptăţii slobozind în trupul nostru razele Sale şi luminând sufletele noastre.

Demult doream să văd ziua aceasta, şi nu singur s-o văd, ci împreună cu atâta mulţime. Şi totdeauna mă rugam aşa să ni se umple priveliştea noastră, precum o vedem acum plină. Deci aceasta s-a împlinit şi a luat sfârşit.

Nu sunt încă zece ani de când ni s-a făcut arătată şi cunoscută ziua aceasta. Dar, ca şi cum n-ar fi fost predată de demult, de mulţi ani, aşa a înflorit prin osârdia voastră. Pentru aceasta nu va greşi nimeni numind-o împreună şi nouă, şi veche. Nouă pentru că de curând ni s-a făcut cunoscută, iar veche şi de demult pentru că degrabă s-a făcut vârstnică cu cele vechi şi a ajuns la aceeaşi măsură a vârstei cu acelea, precum răsadurile cele viteze şi de soi bun. Căci acelea de îndată ce se pun în pământ, cresc curând la mare înălţime şi se încarcă cu roade; aşa şi aceasta fiind cunoscută de demult la cei ce locuiau în partea Apusului, dar aducându-se la noi, a crescut aşa de repede în puţini ani şi a adus atâta roadă, care este cu putinţă a se vedea, căci curţile noastre bisericeşti sunt pline şi toată Biserica este

strâmtorată de mulţimea celor ce s-au adunat. Deci răsplătirea cea vrednică a osârdiei celei multe să o nădăjduiţi şi să o aşteptaţi de la Hristos, Cel ce S-a născut astăzi cu trup. Căci Acela vă va răsplăti vouă negreşit pentru sârguinţa aceasta. Iar dragostea şi osârdia pentru ziua aceasta este semn prea mare al dragostei către Cel ce S-a născut. Şi dacă şi de la noi robii cei împreună cu voi trebuie să se aducă ceva, vom aduce cele după putere, dar mai bine zis cele ce darul lui Dumnezeu ne va da a grăi pentru folosul vostru.

Deci ce poftiţi să auziţi astăzi? Ce altceva fără numai cele despre ziua aceasta. Căci ştiu bine că mulţi până acum şi-o dispută între ei, unii prihănind, alţii apărând. Şi multă vorbă se face pretutindeni pentru ziua aceasta. Unii cârtind că este nouă şi de curând adusă, iar alţii, ca apărare, zicând că este veche şi de demult, fiindcă prorocii cu mult mai înainte au grăit despre naşterea Lui, şi din început s-a făcut arătată şi vestită la cei ce locuiesc din Tracia până la Gadira. Şi dacă fiind puţin cunoscută a dobândit atâta dragoste din partea voastră, de se va face mai cunoscută, dovedit este că mult mai multă osârdie vă va prilejui. Fiindcă luminarea şi descoperirea aduse de învăţătura aceasta, va lucra în voi mai multă dragoste şi osârdie pentru ea. Deci am să zic trei dovezi prin care negreşit vom cunoaşte că aceasta este vremea în care S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu-Cuvântul.

Şi din aceste trei prima dovadă este că aşa degrabă s-a vestit pretutindeni, înflorind şi sporind la atâta înălţime praznicul. Şi ceea ce Gamaliil zicea despre propovăduire: „Că de va fi de la oameni... se va risipi. Iar de este de la Dumnezeu, nu veţi putea să o risipiţi, ca nu cumva şi luptători de Dumnezeu să vă aflaţi” (F. Ap. 5, 38-39), aceasta şi eu voi zice cu îndrăzneală despre ziua aceasta. Că de vreme ce este de la Dumnezeu, pentru aceasta nu numai că nu s-a risipit, ci sporeşte în fiecare an şi se face mai strălucită, fiindcă propovăduirea ei a cuprins toată lumea în puţini ani, cu toate că cei ce o purtau pretutindeni erau făcători de corturi, pescari, necărturari şi simpli. Dar cu nimic n-a vătămat-o simplitatea slujitorilor, căci puterea Celui ce Se propovăduia mergea mai înainte şi ridica împiedicările, dovedindu-Şi astfel puterea Sa.

Iar dacă vreunul din cei ce se împotrivesc nu se împacă cu cele ce s-au zis, vom spune şi a doua dovadă. Dar care este aceasta? Aceea că se află scrisă în Evanghelii. Căci zice evanghelistul: „În zilele acelea a ieşit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut întâi pe când Quirinius ocârmuia Siria. Şi se duceau toţi să se înscrie, fiecare în cetatea sa. Şi s-a suit şi Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria cea logodită cu el, care era însărcinată. Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, şi a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut şi L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc, pentru ei, în casa de oaspeţi" (Lc. 2, 2-7). Din acestea este arătat că S-a născut în vremea celei dintâi înscrieri. Şi este cu putinţă să se citească condicile cele vechi, care se păstrează la Roma, de cel ce voieşte să ştie cu dinadinsul şi să cunoască vremea înscrierii.

Dar ce ne priveşte pe noi aceasta, care nu suntem de acolo şi nici nu ne-am dus vreodată? Ascultă şi nu fii necredincios, căci de la cei ce ştiu aceasta bine şi locuiesc în cetatea aceea am luat data zilei. Fiindcă cei ce petrec acolo săvârşind-o de demult şi din predanie veche, ne-au trimis acum înştiinţare despre ea. Încă şi evanghelistul a însemnat vremea aceea nu fără rost, ci ca să ne facă cunoscută şi vădită ziua aceea şi iconomia lui Dumnezeu. Căci August nu de la sine a dat atunci porunca aceea, ci Dumnezeu mişcând sufletul lui a făcut aceasta, ca, fără voia lui, să slujească venirii Celui Întâi Născut.

Dar poate zici: Ce folosesc acestea la această iconomie? Nu este mică (dovada) nici întâmplătoare, iubitule, ci foarte mare şi una din cele mai de nevoie şi care se caută cu osârdie. Dar care este aceasta?

Galileea este o latură oarecare în Palestina, iar Nazaret o cetate a Galileei. Iar Iudeea este o altă latură, numindu-se aşa după cei ce locuiesc acolo, şi Betleemul este o cetate a Iudeei. Pe Hristos toţi prorocii Îl vestesc de mai înainte că nu din Nazaret, ci din Betleem va să vină şi acolo Se va naşte, căci aşa este scris: „Şi tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic dintre căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieşi Conducătorul care va paşte pe poporul Meu Israel" (Mt. 2, 6). Şi iudeii cei

de atunci fiind întrebaţi de Irod unde Se va naşte Hristos, i-au zis această mărturie. La fel şi Natanail a răspuns lui Filip, când zicea: „Am aflat pe Iisus... din Nazaret": „Din Nazaret poate fi ceva bun?" Despre care a zis Hristos: „Iată israelitean întru care nu este vicleşug" (In. 1, 45-47). Dar pentru care pricină l-a lăudat? Pentru că nu S-a mulţumit cu vestirea lui Filip? El ştia cu siguranţă că Hristos trebuia să Se nască nu în Nazaret, nici în Galileea, ci în Iudeea şi în Betleem; lucru ce s-a şi petrecut. Deci de vreme ce Filip nu ştia de acestea, Natanail, ca şi cel ce ştia Legea, i-a răspuns cele arătate în prorocirea de mai sus, ştiind că Hristos nu va veni din Nazaret. De aceea şi Hristos zice despre el: „Iată israelitean întru care nu este vicleşug". Dar şi unii dintre iudei ziceau către Nicodim: „Cercetează şi vezi că din Galileea nu s-a ridicat proroc" (In. 7, 52); şi iarăşi în altă parte: „Oare (nu va veni) din cetatea Betleem, unde a fost David?" (In. 8,42). Şi toţi erau convinşi că negreşit de acolo trebuie să vie El, iar nu din Galileea.

Iosif şi Maria, fiind cetăţenii ai Betleemului, l-au lăsat după o vreme şi s-au aşezat în Nazaret şi acolo petreceau. Şi multe astfel de mutări se întâmplă la mulţi oameni, care-şi lasă cetăţeniile în care s-au născut şi petrec în altele. Şi fiindcă trebuia ca Hristos să Se nască în Betleem, a ieşit această poruncă, care fără voia lor îi împingea la cetatea aceea, Dumnezeu aşa iconomisind. Căci legea care poruncea ca fiecare să se înscrie în ţara sa, îi silea să se ridice de acolo, din Nazaret zic, şi să vină în Betleem să se înscrie. Şi acest lucru însemnându-l evanghelistul, zice: „Şi s-a suit şi Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numeşte Betleem, pentru că el era din casa şi din neamul lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată" (Lc. 2, 4-5).

Ai văzut, iubitule, iconomia lui Dumnezeu, care şi prin cei necredincioşi, şi prin cei credincioşi rânduieşte cele ce privesc la El? Ca şi cei străini de dreaptă credinţă să cunoască tăria şi puterea Lui. Steaua aducea pe magi de la răsărit, iar Legea o trăgea pe Maria la patria cea vestită de proroci. De aici ne este dovedit că şi Fecioara este din neamul lui David. Şi fiindcă era din Betleem, dovedit este că era şi din casa şi neamul lui David. Acestea le-a arătat şi mai sus evanghelistul, prin cele zise: „Şi s-a suit

și Iosif din Galileea (cu Maria), pentru că el era din casa și neamul lui David".

Și fiindcă lui Iosif i s-a arătat neamul, iar pe strămoșii acesteia (Maria) nimeni nu i-a înșirat așa, precum pe ai aceluia, și ca să nu te îndoiești și să zici: De unde este arătat că și ea se trage din neamul lui David, ascultă: „Iar în a șasea lună a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat care se cheamă Iosif, din casa lui David" (Lc. 1, 26-27). Cuvintele din „casa lui David", trebuie să înțelegem că s-au zis despre Fecioara.

Deci Legea și porunca aceea i-a suit pe amândoi în Betleem. Și îndată ce au călcat ei în cetate, Iisus S-a și născut și a fost culcat în iesle, fiindcă venind mulți din toate părțile, au ocupat locurile făcând multă strâmtoare. De aceea tot acolo și magii ce I s-au închinat.

Dar ca să vă aduc o dovadă mai luminată și mai cunoscută, ridicați-vă, rogu-vă, mintea împreună cu mine, căci voiesc să pornesc o istorisire lungă și să citesc legi vechi, ca din toate părțile să vi se aducă cuvântul mai luminat. La iudei era o lege veche. Dar mai bine să suim cuvântul mai sus. Când Dumnezeu a izbăvit poporul evreu de tulburările egiptene și de tirania lui Faraon, văzându-i că încă mai au rămășițe ale păgânătății și erau plecați la lucrurile cele simțite, minunându-se de mărimea și frumusețea templelor, a poruncit ca să li se zidească lor un templu, care să întreacă toate templele de pe pământ nu numai cu scumpetea lucrurilor și cu multa felurime a meșteșugului lor, ci și prin forma zidirii. Și precum un tată iubitor de fii, după multă vreme, luând pe fiul său, care a petrecut cu oameni spurcați, stricați și desfrânați, îndulcindu-se cu multă dezmierdare, îl pune cu cinste în mai multă îndestulare, ca nu, strâmtorându-se, să-și aducă aminte de cele de mai înainte și să le poftească; așa și Dumnezeu, văzând pe iudei că erau plecați la lucrurile cele simțite, face și în acestea un lucru covârșitor, ca niciodată să nu le mai vină dorința de Egipt și de lucrurile egiptenilor. Și face templul după chipul lumii acesteia întregi, adică și a celei simțite, și a celei înțelegătoare. Și precum între pământ și cer tăria aceasta este despărțitoare, așa a poruncit să se facă și acela. Că despărțind templul în două și punând catapeteasmă la mijloc, a îngăduit ca

partea cea de dinafara catapetesmei să fie umblată de toţi, iar cea dinăuntru umblată şi văzută numai de arhiereu.

Şi cum că acestea nu sunt înţelegerile noastre şi că templul s-a făcut cu adevărat după chipul lumii întregi, ascultă ce zice Pavel despre Hristos, Care S-a suit în cer: „Căci Hristos n-a intrat într-o Sfântă a Sfintelor făcute de mâini închipuirea celei adevărate" (Evr. 9, 24), arătând că cele de aici sunt închipuiri ale celor adevărate. Iar cum că şi catapeteasma despărţea Sfânta Sfintelor de sfânta cea de dinafară, precum văzduhul acesta desparte pe cele ce sunt mai presus de el de toate acestea ce sunt la noi, ascultă cum şi aceasta a însemnat-o Pavel, numind văzduhul acesta catapeteasmă. Căci după ce a zis despre nădejde, pe care o avem ca pe o ancoră tare a sufletului, a adăugat: „... intrând dincolo de catapeteasmă, unde Iisus a intrat pentru noi ca înainte-mergător" (Evr. 6, 19-20). Vezi cum a numit văzduhul catapeteasmă?

În afara catapetesmei era sfeşnicul şi masa şi jertfelnicul de aramă, care primea jertfele şi arderile de tot. Iar înăuntrul catapetesmei era sicriul ferecat peste tot cu aur, care avea tablele Legii şi năstrapa de aur, toiagul lui Aaron ce odrăslise şi jertfelnic de aur nu pentru jertfe, nici pentru arderi de tot, ci numai pentru tămâie. Şi în cele dinafară era îngăduit tuturor să umble, iar în cele dinăuntru numai arhiereului. Şi despre acestea voi aduce mărturie de la Pavel, care zice: „E adevărat că şi cel vechi avea orânduiri pentru slujba dumnezeiască şi un altar pământesc" (Evr. 9, 1). Iar altar pământesc numeşte cortul cel de afară, pentru că în el era îngăduit să intre toată lumea. Întru care era sfeşnicul şi masa şi punerea înainte a pâinilor. Iar după catapeteasmă era partea care se chema Sfânta Sfintelor, care avea cădelniţa de aur şi sicriul Legii ferecat peste tot cu aur, întru care era năstrapa cea de aur ce avea mana, toiagul lui Aaron ce odrăslise şi Tablele Legii. Şi pe deasupra erau heruvimii slavei, care umbreau altarul. Şi acestea fiind întocmite aşa, în cortul cel dintâi totdeauna intrau preoţii când făceau slujbele, iar în cel de-al doilea, o dată în an, singur arhiereul, nu fără de sânge, pe care îl aduce pentru sine şi pentru neputinţele poporului (Evr. 9, 2-7).

Vezi că numai singur arhiereul şi o dată în an?

Dar poate vei zice: „Ce legătură au acestea cu ziua despre care vorbim?” Aşteptaţi puţin şi nu vă tulburaţi. Căci de sus de la început săpăm izvorul şi ne sârguim să venim către vărsare, ca să vi se facă toate arătate cu lesnire. Şi mai ales să nu fie cuvântul întunecat şi nelămurit şi să vă facă pe voi să slăbiţi din pricina lungimii celor ce se grăiesc, vă voi spune pentru ce le-am pornit pe toate acestea. Şi care este pricina?

Când Elisabeta avea în pântece pe Ioan de şase luni, atunci a zămislit Maria. Deci de vom cunoaşte care este luna aceea, a şasea, vom cunoaşte şi când a început Maria a zămisli. Apoi, cunoscând când a început a zămisli, vom cunoaşte şi când a născut, numărând nouă luni de la zămislire. Dar de unde vom cunoaşte care era luna a şasea de când purta în pântece Elisabeta? Dacă vom cunoaşte care era luna în care a zămislit. Dar de unde vom cunoaşte luna în care a zămislit? Dacă vom cunoaşte în ce vreme i s-a binevestit lui Zaharia, bărbatul ei. Şi aceasta de unde ne va fi cunoscută nouă? Din Dumnezeieştile Scripturi. Căci Sfânta Evanghelie zice: „Că Zaharia fiind înăuntru în Sfânta Sfintelor, îngerul i-a binevestit şi i-a zis despre naşterea lui Ioan” (Lc. 19, 11, 21). Deci de se va dovedi luminat din Scripturi că arhiereul o dată intra în Sfânta Sfintelor, şi în care lună a anului intra el, arătată va fi şi vremea în care i s-a binevestit. Şi făcându-se aceasta arătată şi începutul zămislirii va fi cunoscut tuturor.

Deci cum că arhiereul intra numai o dată în an a arătat şi Pavel. Dar şi Moise arată acest lucru, zicând: „Şi a grăit Domnul către Moise, zicând: Grăieşte către Aaron, fratele tău, să nu intre în toată vremea în cel sfânt, mai înainte de catapeteasma cea din faţa milostivitorului, care este pe sicriul mărturiei, ca să nu moară” (Lev. 16, 2). Şi iarăşi: „Niciun om nu va fi în cortul mărturiei când va merge el să se roage întru cele sfinte, până când va ieşi; şi se va ruga pentru sine şi pentru casa sa şi pentru adunarea fiilor lui Israel. Şi se va ruga la jertfelnicul cel dinaintea Domnului” (Lev. 17-18). Deci cum că nu intra el totdeauna în Sfânta Sfintelor şi nici când era el înăuntru nu era cu putinţă să intre cineva, ci afară de catapeteasmă să stea, dovedite sunt din cele de mai sus. Dar păstraţi-le pe acestea cu dinadinsul, căci a rămas să arăt care era vremea în care intra în Sfânta Sfintelor. Dar de unde se arată aceasta? Din aceeaşi Carte (Levitic), care zice aşa: „În luna a

şaptea, în zece ale lunii, să vă smeriţi sufletele voastre şi niciun lucru să nu faceţi în ea, nici băştinaşul, nici străinul care este la voi. Că în ziua aceasta se face rugăciunea pentru voi, ca să vă curăţaţi de toate păcatele voastre; înaintea Domnului vă veţi curăţa. Aceasta va fi sâmbăta sâmbetelor, odihnă vă va fi aceasta vouă şi veţi smeri sufletele voastre. Şi se va ruga preotul pe care-l vor unge şi ale cărui mâini le vor sfinţi ca să preoţească după tatăl lui; şi se va îmbrăca cu haina cea de in, cu haina cea sfântă şi va curăţa Sfânta Sfintelor; şi cortul mărturiei şi altarul le va curăţa. Şi se va ruga pentru preoţi şi pentru toată adunarea. Aceasta va fi vouă lege neschimbată, ca să vă rugaţi pentru fiii lui Israel, pentru toate păcatele lor; o dată în an se va face, precum a poruncit Domnul lui Moise" (Lev. 29-34). Deci despre vremea facerii Cortului se vorbeşte aici, căci atunci intra arhiereul, lucru care s-a arătat „o dată în an se va face".

Deci dacă în vremea facerii Cortului intra arhiereul singur în Sfânta Sfintelor, veniţi dar să arătăm că tot în vremea aceea s-a arătat îngerul lui Zaharia când era în ea şi tămâiá. Dar nimic nu ne împiedică să auzim chiar cuvintele Evangheliei, care zic: „Era în zilele lui Irod, regele Iudeei, un preot cu numele Zaharia... iar femeia sa era din fiicele lui Aaron şi se numea Elisabeta... Şi pe când Zaharia care slujea înaintea lui Dumnezeu, în rândul săptămânii sale, a ieşit la sorţi, după obiceiul preoţiei, să tămâieze intrând în Templul Domnului. Iar toată mulţimea poporului, în ceasul tămâierii, era afară şi se ruga." Adu-ţi aminte, iubitule, de mărturia aceea, care zice: „Niciun om nu va fi în cortul mărturiei când va merge el să se roage întru cele sfinte, până când va ieşi". „Şi i s-a arătat îngerul Domnului, stând de-a dreapta altarului tămâierii." Nu a zis „altarul jertfelor", ci „altarul tămâierii". Pentru că altarul jertfelor şi al arderilor de tot era cel de afară, iar cel dinlăuntru era cel al tămâierii. Deci, din această mărturie, că i s-a arătat lui singur, iar poporul sta afară aşteptându-l, este dovedit că a intrat în Sfânta Sfintelor. „Şi văzându-l, Zaharia s-a tulburat şi frică a căzut peste el. Iar îngerul a zis către el: Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată şi Elisabeta, femeia ta, îţi va naşte un fiu şi-l vei numi Ioan... Şi poporul aştepta pe Zaharia şi se mira că întârzie în templu. Şi ieşind, nu putea să vorbească" (Lc. 1, 5, 8-10, 11, 12-13, 21-22).

Vezi că era înăuntru catapetesmei? Deci atunci i s-a binevestit. Iar vremea bunei vestiri era aceea a facerii corturilor şi a postului, căci pe acesta îl arată cele zise: „să vă smeriţi sufletele voastre". Şi se săvârşeşte praznicul acesta de iudei la sfârşitul lunii gorpieu, adică septembrie, precum mărturisiţi şi voi. Pentru că atunci am cheltuit cuvintele cele multe şi îndelungate despre iudei, prihănind postul lor cel fără de cuviinţă. Deci atunci şi Elisabeta, femeia lui Zaharia, a zămislit şi s-a tăinuit pe sine cinci luni, zicând: „Că aşa mi-a făcut mie Domnul în zilele în care a socotit să ridice dintre oameni ocara mea" (Lc. 25). Şi este bun prilej să arăt că fiind a şasea lună de când ea (Elisabeta) avea în pântece pe Ioan, Maria primeşte bunele vestiri ale zămislirii. Căci după ce a venit Gavriil la ea şi i-a zis: „Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus". Iar ea tulburându-se şi căutând să afle chipul zămislirii, îngerul îi spune: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu Se va chema. Şi iată, Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrâneţea ei şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă" (Lc. 30-31, 35-37).

Deci dacă Elisabeta a început a zămisli în luna lui gorpieu, adică septembrie, precum s-a arătat, trebuie să numărăm de atunci şase luni. Iar acestea sunt: „Ipervereteu, adică octombrie, diu-noiembrie, apelleu-decembrie, avdoneu-ianuarie, periteu-februarie, distru-martie. Deci după luna aceasta a şasea a început Maria a zămisli. Iar numărând de aici nouă luni vom ajunge la luna aceasta de faţă. Deci luna cea dintâi a zămislirii Stăpânului este aprilie sau xantik, după care sunt artemisie – mai, dasie – iunie, panem – iulie, loie – august, gorpieu – septembrie, ipervereteu – octombrie, diu – noiembrie, apelleu – decembrie, luna pe care o avem de faţă, în care prăznuim şi ziua aceasta. Dar ca să se facă vouă mai lămurite cele zise, repetând iarăşi pe scurt aceleaşi, voi zice dragostei voastre:

Arhiereul intra o dată şi singur în Sfânta Sfintelor.

Dar când se făcea aceasta? În luna lui gorpieu, adică septembrie. Deci atunci i s-a binevestit despre Ioan. Şi ducându-se de acolo femeia lui a

început a zămisli. Iar după luna lui gorpieu, adică septembrie, în a şasea lună a Elisabetei, distru-martie, a început Maria să zămislească. Şi de la xantik, adică aprilie, numărând nouă luni, vom ajunge la luna aceasta de faţă, în care S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos.

Deci cele despre ziua aceasta toate vi le-am arătat. Şi încă una mai zicându-vă, voi înceta cuvântul, lăsând pe cele mai mari la Dascălul cel de obşte.

Dar fiindcă mulţi elini aud că Dumnezeu S-a născut cu trup, râd batjocorind şi tulbură şi smintesc pe mulţi din cei mai simpli, de aceea este nevoie ca să grăim şi către aceia, şi către cei ce se smintesc, ca să nu se tulbure niciodată, lăsându-se amăgiţi de oameni nebuni, nici să se sminteasscă de râsul celor necredincioşi. Că şi copiii cei mici de multe ori râd când noi grăim cuvinte cuviincioase şi ne îndeletnicim cu lucruri de nevoie. Dar râsul nu este semn al prostimii lucrurilor, ci al lipsei de minte a celor ce râd. Lucru care se potriveşte şi pentru elini, căci fiind mai nebuni decât copiii, batjocoresc cele vrednice de cutremur şi pline de multă uimire, iar pe cele ce sunt cu adevărat vrednice de râs le cinstesc şi le apără. Dar cele ale noastre, deşi sunt luate în râs de aceia, stau în cinstea lor, nevătămându-se cu nimic slava lor de râsul acelora. Iar cele ale lor, deşi sunt apărate din toate părţile, îşi arată necinstea lor. Căci cum nu este semn al nebuniei celei mai de pe urmă ca ei, care sunt lesne alunecători, să bage pe dumnezeii lor în lemne, în pietre şi în alte materii, şi, închizându-se acolo ca într-o temniţă, să socotească că nu fac, nici nu zic, vreun lucru de ocară. Iar pe noi să ne învinuiască când zicem că Dumnezeu făcându-Şi locaş viu, cu lucrarea Duhului Sfânt, a folosit lumea cu el. Şi ce vină este în aceasta? Şi dacă este de ocară ca Dumnezeu să locuiască în trup omenesc, cu mult mai mult este de ocară a locui în pietre şi în lemn, cu cât piatra şi lemnul sunt mai necinstite decât omul, fără numai dacă lor li se pare că neamul omenesc este mai necinstit decât aceste materii nesimţitoare. Şi mai îndrăznesc să pogoare fiinţa lui Dumnezeu în pisici, în câini, şi mulţi dintre eretici, în lucruri mai de necinste. Dar noi nu vorbim şi nici nu suferim a auzi vreodată ceva din acestea, ci numai atât zicem: Că Hristos a luat un trup curat şi sfânt, fără prihană şi neatins de niciun păcat, din

pântece feciorelnic şi a îndreptat făptura Sa. Iar aceia şi maniheii, care sunt în aceeaşi păgânătate cu ei, băgând fiinţa lui Dumnezeu în câini, maimuţe şi în tot felul de animale şi zicând că sufletul acestora este din fiinţa lui Dumnezeu, nu se cutremură, nici se înfricoşează. Şi zic că noi grăim lucruri nevrednice de Dumnezeu, fiindcă nu suferim nici a gândi cu mintea ceva dintru ale lor. Dar noi zicem cele cu cuviinţă şi potrivite Lui, adică venind a îndreptat făptura Sa cu acest chip al întrupării.

Şi ce zici, o, omule? Spui că sufletele ucigaşilor şi ale fermecătorilor sunt din fiinţa lui Dumnezeu şi îndrăzneşti să ne prihăneşti pe noi că nu primim nimic din ale voastre, nici suferim a le auzi vorbindu-se? Dar noi şi pe cei ce vorbesc acestea îi judecăm ca părtaşi ai păgânătăţii. Şi zicem: Că Dumnezeu făcându-Şi Lui locaş sfânt, a băgat, prin acela, petrecerea cerească în viaţa noastră. Şi cum nu sunteţi vrednici de mii de morţi şi pentru prihănirile cu care ne acuzaţi pe noi şi pentru păgânătăţile care nu încetaţi a le face? Căci dacă este cu necuviinţă lui Dumnezeu să locuiască în trup curat şi fără prihană, cum ziceţi voi, cu mult mai cu necuviinţă este a locui în cel al fermecătorului, al jefuitorului de morminte, al tâlharului, al maimuţei şi al câinelui. Cu ce vatămă Dumnezeu iconomia aceasta? Sau cu ce Se întinează? Nu vedeţi soarele acesta, care este nesimţitor, stricăcios şi vremelnic cu toate că de mii de ori s-au tulburat elinii şi maniheii auzind acestea şi numai acestea, ci şi pământul, şi marea şi, în scurt să zic, şi toată zidirea cea văzută este supusă deşertăciunii? Ascultă pe Pavel care arată acestea: „Căci făptura a fost supusă deşertăciunii nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o cu nădejde.” Apoi arătând ce înseamnă aceea a se supune deşertăciunii, a adăugat zicând: „Pentru că şi făptura însăşi se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să se bucure de libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu” (Rm. 8, 20-21). De aceea, ea este acum stricăcioasă. Iar a robí stricăciunii nu înseamnă altceva decât fără numai a fi stricăcios. Deci dacă soarele, fiind un lucru stricăcios, îşi sloboade pretutindeni razele sale, care amestecându-se cu noroaie, cu întinăciuni şi cu multe asemenea, nu le vatămă cu nimic, ci iarăşi şi le trage înapoi curate, şi dând din binefacerile sale tuturor materiilor cu care s-a împărtăşit, fără să ia câtuşi de puţin din întinăciunea lor, cu mult mai mult Soarele Dreptăţii, Stăpânul puterilor celor fără de trup, intrând într-un trup curat, nu numai că nu S-a întinat de

el, ci și pe acesta l-a făcut mai curat și mai sfânt. Deci punându-vă în minte toate acestea și aducându-ne aminte de cuvântul ce zice: „Și voi locui întru ei și voi umbla” (I Cor. 6, 16) și: „Voi sunteți templu a lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi” (I Cor. 3, 16), să astupăm gurile cele nerușinate ale păgânilor, și să ne veselim de bunătățile noastre, slăvind pe Dumnezeu cel ce S-a întrupat pentru asemenea smerenii și dându-I după puterea noastră, cinste și răsplătire vrednică. Iar a răsplăti lui Dumnezeu nu este altceva fără numai silința noastră la fapta bună și la mântuirea sufletelor noastre.

Deci să nu ne facem nemulțumitori față de Făcătorul de bine, ci să aducem toate cele după putere: credință, nădejde, dragoste, înfrânarea patimilor, milostenia, iubirea de străini și ceea ce mai înainte v-am rugat și totdeauna nu voi înceta a vă ruga. Dar care este aceasta? Voind să vă apropiați de Masa aceasta dumnezeiască și înfricoșătoare, de Sfintele Taine, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiința curată, cu post și rugăciune, nu tulburându-vă, nici bătând cu picioarele sau împingând pe cei de aproape. Căci lucrul acesta este dovada nebuniei celei mai de pe urmă, iar nu a defăimării celei mici și neînsemnate. De aceea și multă osândă și pedeapsă aduc celor ce fac unele ca acestea.

Pune-ți în minte, o, omule, de ce Jertfă voiești să te apropii și la ce masă voiești să vii. Adu-ți aminte că fiind pământ și cenușă, primești Sângele și Trupul lui Hristos. Iar când vă cheamă împăratul la ospăț, stați cu frică și cu sfială, împărtășindu-vă în liniște din bucatele ce sunt puse înainte. Dar când Dumnezeu vă cheamă la masa Sa și pune înainte pe Fiul Său, înaintea Căruia puterile cerești stau cu frică și cu cutremur, serafimii acoperindu-și fețele și heruvimii strigând: „Sfânt, sfânt, sfânt”, tu strigi și te tulburi la acest ospăț dumnezeiesc? Oare nu știi că la vreme de pace multă, de liniște este trebuință, iar nu de gâlceavă, de mânie și de tulburare, căci acestea fac necurat sufletul celui ce se apropie.

Deci ce iertare vom avea noi, dacă după atâtea păcate, nici în vremea când ne apropiem nu suntem curați de aceste patimi dobitocești. Și dacă cele ce sunt puse înainte pe Masa aceasta sunt cele mai de nevoie, ce ne îndeamnă pe noi, ca lăsând sârguința la cele duhovnicești să ne silim la cele

trupeşti? Nu, vă rog şi vă poftesc, să nu pornim urgia lui Dumnezeu asupra noastră. Cele puse înainte sunt doctorie mântuitoare a rănilor noastre şi bogăţie neîmpuţinată, pricinuitoare de Împărăţia cerurilor. Să ne cutremurăm dar când ne apropiem, să mulţumim, să cădem la El mărturisindu-ne greşelile noastre, să plângem tânguindu-ne răutăţile noastre, să înălţăm lui Dumnezeu rugăciuni de sârguinţă. Şi aşa curăţându-ne, să ne apropiem cu tăcere şi cu rânduiala cea bună şi cuviincioasă, ca cei ce mergem către Împăratul cerurilor. Şi primind Jertfa cea fără prihană şi sfântă, să o sărutăm, să o îmbrăţişăm cu ochii, să ne înfierbântăm mintea, ca să nu ne împărtăşim spre judecată sau spre osândă, ci spre curăţirea sufletului, spre dragoste, spre fapta bună, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pace întărită, spre pricină de nenumărate bunătăţi, ca şi pe noi să ne sfinţim şi pe cei de-aproape să-i zidim.

Acestea adeseori le zic şi nu voi înceta a le zice, căci ce folos este a alerga aici, dar a nu învăţa nimic din cele nefolositoare? Şi ce osândă este din a vorbi mereu numai pentru a vorbi? Scurtă este vremea aceasta, iubiţilor. Să ne trezvim, să priveghem, să ne punem în rânduială pe noi înşine, să arătăm dragoste adevărată faţă de toţi, să fim cucernici întru toate şi când va fi de trebuinţă de a asculta cuvinte duhovniceşti şi când trebuie a ne ruga, a ne apropia la Masa cea dumnezeiască, sau de a face altceva. Cu frică şi cu cutremur să facem acestea ca să nu aducem asupra noastră blestem prin lenevire, căci zice Prorocul: „Blestemat este cel ce face lucrul Domnului cu lenevire" (Ier. 48, 10). Tulburarea şi mânia ni se fac ocară nouă înşine, dacă ne apropiem aşa la Jertfa ce este de faţă. Şi a se apropia cineva spurcat de Dumnezeu este dovada defăimării celei mai de pe urmă. Dar ascultă ce zice Apostolul despre unele ca acestea: „De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el" (I Cor. 3, 17). Deci nu cumva în loc să-L împăcăm pe Dumnezeu cu noi, mai mult să-L întărâtăm. Ci arătând toată silinţa, podoaba şi netulburarea sufletului, să ne apropiem cu rugăciune şi cu inima zdrobită, ca prin acestea îmblânzind pe Stăpânul nostru Iisus Hristos, să putem dobândi bunătăţile cele făgăduite nouă. Cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh se cuvine slavă, stăpânire şi cinste, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la praznicul Sfintei Cruci / la tâlharul / pentru a doua venire a lui Hristos / pentru a ne ruga adeseori pentru vrăjmaşi

Astăzi, Domnul nostru Iisus Hristos este pe Cruce, şi noi prăznuim, ca să cunoaştem că Crucea este praznic şi sărbătoare duhovnicească. Mai înainte Crucea era de lemn şi de osârdie, iar acum s-a făcut lucru de cinste. Mai înainte era semn de osândire, iar acum pricină de mântuire. Aceasta ni s-a făcut nouă pricinuitoare de nenumărate bunătăţi, aceasta ne-a izbăvit pe noi din înşelăciune, aceasta, întru întuneric şezând noi, ne-a luminat, aceasta, învrăjbiţi fiind noi cu Dumnezeu, ne-a împăcat, înstrăinaţi fiind, ne-a împrietenit, departe fiind, aproape ne-a adus. Aceasta, surpare a vrajbei, întărire a păcii şi vistierie de nenumărate bunătăţi ni s-a făcut. Pentru aceasta nu ne mai rătăcim în pustietăţi, căci Calea cea adevărată am cunoscut-o. Nu mai petrecem afară de curţile împărăteşti, că am aflat Uşa. Nu ne mai temem de săgeţile cele aprinse ale diavolului, că am aflat Izvorul. Nu mai suntem în văduvie, că am luat pe Mire. Nu ne mai temem de lup, că avem pe Păstorul cel bun. „Că Eu sunt, zice, Păstorul cel bun” (I Cor. 5,8). Nu ne cutremurăm de tiranul, că stăruim aproape de Împărat. Şi pentru toate acestea prăznuim, săvârşind pomenirea Crucii. Căci şi Pavel a poruncit să prăznuim pentru Cruce. „De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi... ci cu azimele curăţiei şi ale adevărului”. Apoi, adăugând pricina, a zis: „Că Paştile noastre, Hristos, pentru noi S-a jertfit” (I Cor. 5, 8). Vezi cum pentru Cruce porunceşte să prăznuim? Căci pe Cruce S-a jertfit Hristos. Şi unde este jertfă acolo este surpare a păcatelor, acolo împăcare a Stăpânului, acolo praznic şi bucurie. Paştile noastre, Hristos, pentru noi S-a jertfit. Şi unde S-a jertfit, spune? Pe Cruce înaltă. Nou este jertfelnicul acestei Jertfe, pentru că şi Jertfa este nouă şi slăvită. Că Acesta şi Jertfă, şi Preot era. Jertfă după trup, iar Preot după duh. Acesta a şi adus şi S-a şi adus. Şi ascultă cum pe acestea amândouă le-a arătat Pavel: „Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni.” (Evr. 5, 1).

Pentru aceasta trebuia să aibă ceva ca să aducă. Şi, iată, El Se aduce pe Sine. Iar în altă parte zice: „Tot aşa şi Hristos, după ce a fost adus odată jertfă, ca să ridice păcatele multora... Se va arăta celor ce cu stăruinţă Îl

aşteaptă spre mântuire" (Evr. 9, 28). Iată că aici a fost adus, iar acolo El pe Sine S-a adus. Vezi cum şi Jertfă, şi Preot S-a făcut, iar Crucea a fost jertfelnic? Şi pentru care pricină nu în biserică se aduce Jertfa, ci afară de cetate şi de zidurile ei? Ca să plinească cele zise: „Că între cei fărădelege S-a socotit? (Isaia 53, 12). Şi pentru care pricină pe Cruce înaltă Se junghie, şi nu sub acoperământ? Ca să cureţe firea aerului, nefiind deasupra acoperământ, ci numai cerul. Căci cu adevărat se curăţea aerul jertfindu-Se Mielul pe lemn înalt. Dar se curăţea şi pământul, că pe el pica Sânge din Coasta Lui. Pentru aceasta, nici sub acoperământ, nici în Templu nu S-a jertfit, ca să nu o facă iudeii jertfă a lor şi să nu socoteşti că numai pentru neamul lor se aduce ea. Pentru aceasta, afară de cetate şi de ziduri S-a jertfit, ca să cunoşti că de obşte este Jertfa, că pentru tot pământul este aducerea şi pentru toţi este curăţirea, nu în parte, cum era la iudei. Iudeilor le-a poruncit Dumnezeu să lase pământul şi într-un singur loc să aducă jertfele şi să se roage, pentru că tot pământul era necurat de fumul şi mirosul spurcatelor jertfe elineşti, care se aduceau pe el. Iar fiindcă a venit Hristos şi toată lumea a curăţat, orice loc ni l-a făcut loc de rugăciune. Pentru aceasta şi Pavel cu îndrăzneală sfătuieşte, ca fără de frică să se facă rugăciuni pretutindeni, zicând: „Vreau deci ca bărbaţii să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte..." (I Tim. 2, 8). Ai văzut cum s-a curăţat lumea. Că pretutindeni putem să ridicăm mâinile sfinte, fiindcă tot pământul s-a făcut sfânt şi mai sfânt decât sfintele cele dinlăuntru ale Templului. Căci acolo s-a jertfit miel necuvântător, iar aici duhovnicesc. Şi pe cât este mai mare jertfa, pe atât mai mare şi sfinţenia. Pentru aceasta Crucea este praznic.

Voieşti să cunoşti şi altă ispravă a ei? Raiul, care cinci mii de ani şi mai mult a fost închis, astăzi ni l-a deschis. În ziua aceasta şi în ceasul acesta pe tâlhar l-a băgat în rai, două isprăvi făcând Dumnezeu: întâi că a deschis raiul, apoi că pe tâlhar l-a băgat înăuntru. Astăzi ne-a dat nouă patria cea veche, astăzi ne-a întors pe noi în cetatea cea părintească şi a dăruit firii omeneşti casa. „Astăzi, zice, vei fi cu Mine în rai" (Lc. 23, 43). Ce zici? Eşti răstignit şi cu piroane pironit şi făgăduieşti rai? Da, zice, ca pe Cruce să cunoşti puterea Mea. Că de vreme ce ceea ce pătimea era mâhnire, şi ca să-ţi abată luarea aminte de la firea Crucii, ca lemn de osândă şi să cunoşti puterea Celui răstignit, pe Cruce face minunea aceasta, ce arată mai mult ca

oricând stăpânirea Lui. Că nu pe vreun mort a înviat, nici marea şi vânturile a certat, nici pe draci izgonind, ci răstignindu-Se, pironindu-Se, ocărându-Se, scuipându-Se, prihănindu-Se, batjocorindu-Se, a putut să schimbe mintea cea rea a tâlharului, ca din amândouă părţile să vezi puterea Lui. Că şi toată zidirea a clătinat-o, până şi pietrele despicând şi pe sufletul tâlharului cel mai nesimţitor decât piatra l-a tras la El şi l-a cinstit. „Că astăzi vei fi cu Mine în rai", zice. Cu toate că heruvimii păzeau raiul, dar Acesta este Stăpânul heruvimilor. Sabia cea de foc acolo se învârteşte, dar Acesta şi peste foc, şi peste gheena, şi peste viaţă, şi peste moarte are stăpânire. Şi cu toate că niciun împărat nu va îngădui vreodată ca vreun tâlhar sau altcineva dintre slugi să fie pus lângă sine şi să-l bage în cetate, Hristos a făcut aceasta. Şi intrând în sfânta patrie, a băgat împreună cu Sine şi pe tâlharul, nu defăimând raiul, nici ruşinându-l cu picioarele tâlharului, ci mai ales cinstindu-l, căci cinste a raiului este a avea un astfel de Stăpân, care şi tâlhar să facă vrednic de desfătarea cea din el. Şi apoi băgând vameşi şi desfrânate în rai, nu necinstindu-l o făcea aceasta, ci mai ales cinstindu-l, arătând că în acest fel este Domnul Împărăţiei cerurilor, ci şi pe desfrânate şi pe vameşi aşa de lămuriţi îi face, încât îi arată vrednici de cinstea şi de darul cel de acolo. Aşa precum ne minunăm mai mult de un doctor când îl vom vedea că izbăveşte de boală şi aduce la sănătate pe oameni care suferă de boli nevindecate, aşa şi de Hristos pe dreptate este a ne minuna când vindecă răni nevindecate, încât vameşi şi desfrânate întoarce la atâta sănătate, că îi arată vrednici cerurilor. Şi ce fel de sănătate a arătat tâlharul, zici, pe cruce fiind, ca să dobândească raiul? Voieşti să-ţi spun în scurt bărbăţia lui? Când Petru s-a lepădat jos, atunci acela a mărturisit sus. Şi zic acestea nu prihănind pe Petru. Să nu fie! Ci mărimea de suflet a tâlharului vreau s-o arăt. Ucenicul nu a suferit decât ameninţarea unei slujnice simple, iar tâlharul, văzând mult popor stând împrejur, strigând, tulburându-se şi cu hule şi ocări însăgetând, nu a luat aminte la el, nu a cugetat numai că Cel răstignit este simplu la trup ca şi el, ci, toate acestea lăsându-le şi piedicile materiei trecându-le, a cunoscut pe Stăpânul cerurilor şi la El a căzut zicând: „Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăţia Ta!" Să nu trecem aşa de simplu de tâlharul acesta, nici să ne ruşinăm a lua de dascăl pe el, pe care nu S-a ruşinat Stăpânul nostru a-l băga întâi în rai. Să nu ne ruşinăm a lua de dascăl pe un om, care mai înainte de toată firea s-a arătat

vrednic de petrecerea cea din ceruri, ci fiecare cu dinadinsul să cercetăm, ca să cunoaştem puterea Crucii.

Nu a zis către el, precum a zis lui Petru: „Vino după Mine şi te voi face vânător de oameni" (Mt. 4, 19). Nici nu a zis către el precum a zis celor doisprezece: „Că veţi sta pe cele douăsprezece scaune judecând pe cele douăsprezece seminţii ale lui Israel." (Mt. 19, 28). Şi mai ales nici de grai nu l-a învrednicit. Nici minune nu a făcut, nici mort înviat n-a văzut, nici draci scoţându-se. Nici pe mare ascultând n-a văzut-o, nici pentru Împărăţie nu i-a spus ceva, nici pentru gheena. Dar el, mai înainte de toţi, pe Iisus L-a mărturisit, cu toate că celălalt Îl ocăra. Şi Îl ocăra pe El celălalt tâlhar, căci şi alt tâlhar era răstignit împreună cu El, ca să se împlinească cele zise: „Între cei fărădelege S-a socotit". Căci iudeii voiau să-I prihănească slava Lui şi din toate părţile aduceau prihăniri la cele ce El făcea. Dar din toate părţile strălucea adevărul şi creştea cu toate împiedicările. Deci Îl ocăra pe El celălalt tâlhar. Ai văzut, tâlhar şi tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi de la viaţă tâlhărească, amândoi de la răutate, dar nu amândoi întru aceeaşi mărturisire, ci unul a moştenit raiul, iar celălalt s-a trimis în gheena.

Aşa şi ieri. Ucenici şi ucenic, cei doisprezece şi Iuda. Aceia ziceau: „Unde voieşti să-Ţi pregătim să mănânci Paştile?" (Mt. 26, 17). Iar acesta zicea, vânzare pregătind: „Ce-mi veţi da mie şi eu Îl voi da pe El vouă?" (Mt. 26, 15). Aceia se pregăteau de slujbă şi de dumnezeiasca învăţătură a celor de taină, iar acesta se silea să-L vândă. Aşa şi aici, tâlhar şi tâlhar. Unul ocărăşte, iar celălalt binecuvântează şi îi astupă gura celuilalt ce huleşte, zicând: „Nu te temi tu de Dumnezeu... căci noi primim cele vrednice după faptele noastre" (Lc. 23, 40-41).

Ai văzut îndrăzneală a tâlharului? Ai văzut îndrăzneală pe cruce? Ai văzut filosofie în pedeapsă şi evlavie în chinuri? Cine nu se va minuna de el că lua aminte de sine şi avea mintea limpede când i se băteau piroanele. Şi nu numai că lua aminte de sine, ci pe ale sale lăsându-le, de cele ale altora se îngrijea, făcându-se dascăl pe cruce, certând şi zicând: „Nu te temi tu de Dumnezeu? Nu lua aminte, zice, la judecata cea de jos, căci este alt judecător nevăzut, este altă judecată fără de mită. Deci nu căuta ce S-a osândit jos, căci cele de sus nu sunt în felul acesta. Aici la judecata cea de

jos de multe ori cei drepți se osândesc, iar cei nedrepți scapă, vinovații se slobod, iar cei nevinovați se pedepsesc. Căci vrând și nevrând judecătorii multe greșesc. Că fie știind adevărul, dar de bani mituindu-se, fie neștiindu-l și înșelându-se, de multe ori au judecat nedrept. Iar nimic de acest fel nu este. Căci Dumnezeu este drept judecător, și judecata Lui ca lumina va lumina, neavând nicio umbră de întuneric sau neștiință". Deci ca el să nu rămână cu judecata celor de jos, care l-au osândit, îl suie la cea de sus. I-a adus aminte de judecata cea de sus și numai că nu-i zicea: „Privește acolo și nu vei aduce hotărârea cea osânditoare, nici nu vei sta cu judecătorii cei stricați de jos, ci vei aproba judecata cea făcută sus." Ai văzut filosofie a tâlharului? Ai văzut înțelepciune și învățătură? Deodată, de pe cruce a sărit la cer. Apoi și mai mult astupându-i gura celuilalt, zice: „Nu te temi... că întru aceeași osândă suntem?" Ce înseamnă aceasta, că întru aceeași osândă suntem? Adică întru aceleași chinuri. Ca și cum i-ar fi zis: „oare nu te așezi și tu pe cruce?" Deci pe acela înfruntându-l, pe sine mai înainte decât pe celălalt se prihănește. Căci precum cel ce este în păcate și prihănește pe altul, pe sine mai înainte decât pe acela se prihănește. Așa și cel ce este într-o greșeală, pe sine mai înainte decât pe acela se înfruntează. «Că întru aceeași osândă suntem». Legea apostolească îi spune lui, cuvinte evanghelicești, care zic: «Nu judecați, ca să nu fiți judecați.» (Mt. 7, 2). „Că întru aceeași osândă suntem". Ce faci, o, tâlharule? Ispitindu-te să-l îndrepți pe el, te-ai făcut părtaș la cele rele ale lui. Ba nu, zice. Ci îndrept părerea aceasta prin cuvintele ce urmează. Și ca nu pentru că sunt părtași aceleiași pedepse să cugeți că el este părtaș păcatului, a adăugat îndreptarea, zicând: „Și noi după dreptate, căci acele vrednice după faptele noastre primim." Ai văzut mărturisire desăvârșită? Ai văzut cum pe cruce s-a dezbrăcat de păcate? Că zice: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndrepți" (Is. 43, 26). Nimeni nu l-a silit. Nimeni nu i-a făcut vreo nevoie, ci el pe sine s-a vădit, zicând: „Și noi după dreptate, căci cele vrednice după faptele noastre primim." „Acesta însă niciun rău nu a făcut." Și după aceea zice: „Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta!" Nu a îndrăznit să zică: „Pomenește-mă întru Împărăția ta!", până ce nu a lepădat prin mărturisire, sarcina păcatelor. Vezi ce mare lucru este mărturisirea? S-a mărturisit și a deschis raiul. S-a mărturisit și atâta îndrăzneală a luat, încât de la tâlhărie a cerut Împărăție. Vezi de câte bunătăți ne este pricinuitoare Crucea? De

Împărăţie pomeneşti, o, tâlharule? Dar din ce vezi aceasta? Piroane şi cruce sunt cele ce se văd. Dar însăşi Crucea, zice, este semnul Împărăţiei. Şi de aceea Îl numesc pe El Împărat, pentru că Îl văd pe El răstignit. Că datorie a împăratului este a muri pentru cei supuşi, cum El Însuşi a zis: „Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oi" (In. 10, 11). Deci şi Împăratul cel bun îşi dă sufletul pentru supuşi. Şi de vreme ce sufletul Său Şi-a dat, pentru aceasta Îl numesc pe El Împărat „Pomeneşte-mă, Doamne, întru Împărăţia Ta".

Ai văzut cum Crucea este închipuire şi a Împărăţiei? Voieşti să cunoşti acest lucru şi din altă parte? N-a lăsat-o pe ea pe pământ, ci a luat-o şi a suit-o la cer. Dar de unde se arată aceasta? De acolo, căci cu ea va veni la a doua şi slăvita Sa venire. Şi ca să cunoşti cum că Crucea este cinstită, pentru aceea şi slavă a numit-o pe ea. Dar să vedem cum va veni Crucea? Şi ce nevoie este să aducem pe faţă dovada. „Deci de vă vor zice vouă: Iată este în pustie (Hristos), să nu ieşiţi; iată este în cămări, să nu credeţi", acestea spunându-le ca să ne ferim de prorocii cei mincinoşi, de hristoşii cei mincinoşi şi de antihrist şi ca să cunoaştem a doua şi slăvita Lui venire. Ca nu cumva amăgindu-ne să cadă în înşelăciunea lui antihrist, căci mai înainte de venirea lui Hristos, va veni antihrist. Şi ca nu căutând păstorul să găsească lupul, pentru aceasta spune semnele venirii Păstorului. Şi fiindcă venirea Lui cea dintâi s-a făcut în taină, să nu cugeţi că şi cea de-a doua va fi la fel, a dat acest semn. Iar venirea cea dintâi cu cuviinţă s-a făcut în taină, căci a venit să caute pe cea pierdută. Iar a doua nu va fi aşa. Dar cum, spune-mi? „Căci precum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului" (Mt. 24, 27). Deodată se va arăta şi nimeni nu va trebui să întrebe: Aici sau acolo este Hristos? Căci precum fulgerul când se arată, nu trebuie să mai cercetăm dacă s-a făcut, aşa şi când va fi venirea lui Hristos, nu va mai fi nevoie să cercetăm de a venit. Dar ceea ce căutăm este de va veni şi Crucea, ca să nu uităm ceea ce v-am făgăduit. Deci ascultă cele ce urmează: „Atunci", zice. Când atunci? Când va veni Fiul Omului „soarele se va întuneca şi luna nu-şi va mai da lumina sa". Că atât de convingătoare va fi lumina, încât şi stelele cele mai luminoase se vor ascunde. Atunci şi „stelele" vor cădea. „Atunci Se va arăta pe cer Fiul Omului" (Mt. 24, 30). Ai văzut câtă strălucire are Crucea? Că soarele se va întuneca şi luna nu se va mai arăta. Iar aceea va lumina şi va străluci mai

mult decât soarele şi decât luna. Şi precum când împăratul vrea să intre în cetate, ostaşii lui poartă pe umere însemnele împărăteşti, vestind de mai înainte intrarea lui, aşa şi atunci când Se va pogorî Domnul din ceruri, vor merge înainte oştile îngerilor şi ale arhanghelilor, purtând acel semn pe umeri şi vestindu-ne nouă intrarea Lui împărătească. Atunci se vor clătina puterile cerurilor. Pentru îngeri zice. De frica cea mare, cutremur îi va cuprinde pe ei. Şi pentru care pricină, spune-mi? Pentru acea înfricoşată Judecată. Căci toată firea noastră va fi judecată, stând înaintea înfricoşatului Judecător. Dar pentru care pricină îngerii se tem şi se cutremură? Căci nu vor fi judecaţi ei. Când un judecător judecă, nu numai cei vinovaţi, ci cei ce slujesc, care nu se ştiu cu nimic vinovaţi, se tem şi se cutremură de frică de hotărârea judecătorului. Aşa şi atunci când firea noastră va fi judecată, şi îngerii, care cu nimic nu se ştiu vinovaţi, se vor teme de Judecătorul.

Dar de ce se va arăta atunci Crucea şi pentru ce va veni, când noi o avem şi acum? Ca cei ce L-au răstignit pe Domnul să-şi cunoască păcatul lor, pentru aceea pe însuşi neamul Lui îl arată, mustrând răutatea lor. Şi cum că pentru aceasta o aduce, ascultă pe evanghelistul care zice: „şi vor plânge toate seminţiile pământului", văzând pârâşul şi cunoscând păcatul. Şi de ce te minunezi că va veni purtând Crucea, când şi rănile le va purta? Căci zice: „Vedea-vor pe Care L-au împuns" (Zah. 12, 10). Şi precum a făcut cu Toma, când a îndreptat necredinţa lui, arătându-i, după înviere, semnele cuielor şi rănilor zicându-i: „Adu degetul tău încoace şi vezi mâinile mele... Şi nu fi necredincios, ci credincios" (In. 20, 27), aşa şi atunci va arăta rănile şi Crucea, adeverind că El Însuşi a fost Cel ce S-a răstignit.

Şi nu numai de la Cruce, ci şi de la cuvintele cele rostite pe Cruce este cu putinţă a vedea iubirea de oameni a lui Dumnezeu cea negrăită. Căci fiind El pironit şi batjocorindu-Se, luându-Se în râs şi scuipându-Se, zicea: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac" (Lc. 23, 34), rugându-Se pentru cei ce-L răstigneau. Iar aceia Îi ziceau: „De eşti Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe Cruce... şi vom crede..." (Mt. 27, 40-42). Dar El nu Se pogoară de pe Cruce, pentru că este Fiul lui Dumnezeu şi pentru aceasta a venit: să Se răstignească pentru noi. „Pogoară-Te de pe Cruce şi vom crede întru Tine". Acestea sunt cuvinte doveditoare ale necredinţei. Că mult mai mare minune

a fost învierea Lui, fiind piatra deasupra mormântului, decât dacă S-ar fi pogorât de pe Cruce. Şi mai mare minune a fost când a scos pe Lazăr din mormânt, mort de patru zile şi înfăşurat cu cele de îngropare, decât dacă S-ar fi pogorât de pe Cruce. Deşi cei ce-L răstigniseră Îi ziceau în batjocură: „De eşti Fiul lui Dumnezeu... mântuieşte-Te pe Tine Însuţi" (Lc. 23, 37), dar El toate le făcea ca să-i mântuiască şi pe ei şi zicea: „Părinte, iartă-le lor păcatul, că nu ştiu ce fac." Şi oare le-a iertat lor păcatul? Le-a iertat, dar ei n-au vrut să se pocăiască. Că de nu le-ar fi iertat lor păcatul, Pavel nu s-ar fi făcut apostol. De nu le-ar fi iertat lor păcatul, nu ar fi crezut îndată trei mii, cinci mii şi alte multe mii. Căci multe mii de iudei au crezut, arătat este din cele ce zic apostolii lui Pavel: «Vezi, frate, câte mii de iudei au crezut»„ (F. Ap. 21, 20).

Să urmăm, dar, Stăpânului şi să ne rugăm pentru vrăjmaşi. Iată, iarăşi mă întorc la aceeaşi sfătuire. A cincea zi este azi de când vorbesc cu voi despre aceasta, nu prihănindu-vă de neascultare, să nu fie, ci mai ales nădăjduind că veţi pleca. Iar dacă unii sunt aspri şi mânioşi sau nesupuşi, încât se arată neascultători la cele ce s-au vorbit pentru rugăciune, aceştia măcar de numărul zilelor cucerindu-se, să lepede vrajba şi împuţinarea de suflet. Urmează Stăpânului tău. Se răstignea şi Îl ruga pe Tatăl pentru cei ce-L răstigneau. Şi cum voi putea, zici, să urmez Stăpânului? Dacă vei voi, poţi. Că de ar fi fost cu putinţă a-I urma n-ar fi zis: „Învăţaţi-vă de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima" (Mt. 11, 29). De nu este cu putinţă să-I urmezi, Pavel n-ar fi zis: „Fiţi următori mie, precum şi eu sunt lui Hristos" (I Cor. 11, 1). Şi de nu voieşti să urmezi Stăpânului, urmează slugii celei împreună cu tine, lui Ştefan apostolul. Că acela a urmat Stăpânului. Căci precum Hristos între cei ce-L răstigneau fiind, lăsând Crucea şi cele ce priveau la Sine şi se ruga Tatălui pentru cei ce-L răstigneau, aşa şi sluga între cei ce-L împroşcau cu pietre fiind, şi lovindu-se de toţi, a lăsat durerile pricinuite de aceştia şi zicea:

„Doamne, nu le pune lor păcatul acesta" (F. Ap. 7, 60). Ai văzut cum sluga se roagă. Acela zice: „Părinte, iartă-le lor păcatul acesta, că nu ştiu ce fac", iar acesta: „Doamne, nu le pune lor păcatul acesta". Şi ca să cunoşti că

cu osârdie se roagă, iar nu simplu, el, împroşcându-se cu pietre, îngenunchează şi cu multă milostivire şi umilinţă zice ruga.

Voieşti să-ţi arăt şi altă slugă, care a pătimit mult mai multe decât acela? Pavel, care zice: „De la iudei... de trei ori am fost bătut cu toiege; o dată am fost împroşcat cu pietre, o noapte şi o zi întru adânc am petrecut" (II Cor. 11, 25). Şi după aceasta ce zice? „Căci aş fi dorit să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru fraţii mei şi rudele mele după trup" (Rm. 9, 3). Voieşti să vezi şi altul? Nu din Scriptura cea nouă, ci din cea veche. Şi acest lucru este mai ales de mirare că acolo unde nu li se poruncise să iubească pe vrăjmaşi, ci să scoată ochi pentru ochi, dinte pentru dinte şi să răsplătească întocmai cu aceleaşi răutăţi, s-a ajuns la filosofia cea apostolească. Ascultă ce zice Moise, cel supărat de multe ori de iudei şi defăimat de ei: „Şi acum de voieşti să ierţi lor păcatul, iartă-l, iar de nu şterge-mă pe mine din cartea Ta în care m-ai scris" (Ieş. 32, 32). Vezi că fiecare din aceştia puneau mai înainte folosul celorlalţi, decât mântuirea lor? Nimic nu ai greşit, o, Pavele, şi pentru ce voieşti să te împărtăşeşti cu ei de pedeapsă? Pentru că nicio bucurie nu-mi aduce starea mea cea bună, când ştiu că alţii pătimesc rău.

Ne era nouă de ajuns aceste pilde, dar ca mai mult să ne îndreptăm mă voi ispiti să arăt şi pe altul, care a filosofat aceleaşi. David acela, fericitul şi blândul, când toată oastea s-a ridicat împotriva lui şi a ridicat la împărăţie pe fiul său Abesalom, care voia să-l ucidă, pentru care Dumnezeu S-a mâniat şi a trimis pe îngerul Său să pedepsească poporul – că ce este dacă s-a pus altă pricină a pedepsei –, văzându-l cu sabia scoasă, ce zice? „Eu care sunt păstor am greşit; eu, păstorul, am făcut rău. Să fie mâna Ta peste mine şi peste casa tatălui meu" (II Împ. 24, 17). Vezi iarăşi asemenea isprăvi? Voieşti să-ţi mai arăt şi altul? Că nu suntem lipsiţi de încă unul care a filosofat asemenea. Samuil prorocul a fost ocărât de iudei şi atât de necinstit încât Dumnezeu voind să-l mângâie I-a zis: „Nu pe tine te-au lepădat, ci pe Mine..." (I Împ. 8, 7). Dar ce zice cel lepădat, defăimat şi ocărât? „Departe să fie păcatul acesta de la mine ca să încetez a mă ruga Domnului pentru voi" (I Împ. 12, 23). Păcat a socotit a nu se ruga pentru vrăjmaşi. Deci Hristos zice: „Părinte, iartă-le lor păcatul că nu ştiu ce fac", Ştefan zice: „Doamne, nu le pune lor păcatul acesta", Pavel zice: „Aş fi poftit ca eu însumi să fiu

anatema pentru fraţii mei şi rudele mele după trup", Moise zice: „De voieşti să le ierţi lor păcatul, iartă-l, iar de nu, şi pe Mine mă şterge din cartea în care m-ai scris", David zice: „Să fie mâna Ta peste mine şi peste casa tatălui meu", iar Samuil: „Departe să fie de la mine păcatul acesta ca să încetez a mă ruga Domnului pentru voi". Ce iertare vom dobândi, spune-mi, când Stăpânul, slugile cele din Scriptura cea veche şi cele din Scriptura nouă ne îndeamnă la rugăciunea pentru vrăjmaşi? Şi mai ales că noi cele împotrivă facem blestemând pe vrăjmaşi. Nu, rogu-vă fraţilor, nu faceţi aceasta. Căci pe cât sunt mai multe pildele, cu atât este mai mare pedeapsa, de nu vom urma lor. Şi mai mare lucru este a ne ruga pentru vrăjmaşi, decât pentru prieteni. Şi mai mult ne foloseşte rugăciunea pentru aceia, decât pentru aceştia. Că zice: „Căci dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ce răsplată veţi avea? Au nu fac şi vameşii acelaşi lucru?" (Mt. 4, 46). Şi dacă ne rugăm numai pentru prieteni, iată că nu ne-am făcut mai buni decât păgânii sau vameşii. Iar dacă vom iubi pe vrăjmaşi, ne vom face asemenea lui Dumnezeu, după puterea omenească, „că El face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Mt. 5,45). Să ne facem aşadar asemenea Tatălui, căci zice: „Fiţi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este", (Mt. 5, 48) ca să ne învrednicim de Împărăţia cerurilor, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA I la Sfântul Praznic al Cincizecimii / pentru ce nu se fac acum semne / cum că cele ce se lucrează şi se vorbesc de noi se scriu

Iarăşi praznic şi iarăşi sărbătoare, şi iarăşi Biserica se laudă cu mulţimea fiilor; Biserica aceasta cea cu mulţi fii şi iubitoare de fii. Dar ce folos este din iubirea de fii, când numai la sărbători, iar nu totdeauna vede feţele cele dorite ale fiilor. Precum de ar fi avut cineva o haină frumoasă şi nu i-ar fi fost lui îngăduit să o poarte totdeauna. Iar haina Bisericii este mulţimea celor ce vin, precum şi prorocul de demult a vorbit către Biserică, zicând: „Şi pe toţi aceştia îi vei pune împrejurul tău, ca o cunună de mire şi ca o podoabă de mireasă" (Is. 29, 18). Deci precum o femeie înţeleaptă şi de neam bun având haina strânsă până la glezne, este cu bună cuviinţă, aşa şi Biserica astăzi se arată mai luminoasă, fiind îmbrăcată cu mulţimea trupurilor voastre, ca şi cu o haină strânsă. Că nicio parte a ei, astăzi, nu este cu putinţă a se vedea goală, precum în zilele trecute. Dar pricinuitori ai goliciunii ei sunt cei ce numai astăzi au venit, cei ce nu totdeauna acoperă pe maica lor. Iar cum că nu mică este primejdia a lăsa goală pe maica lor, să aducem aminte de o veche istorie; să ne aducem aminte de cel ce a văzut gol pe tatăl său şi a fost pedepsit pentru aceasta (Fac. 9, 22), cu toate că nu acela a dezgolit pe tatăl său, ci numai l-a văzut gol. Şi nici măcar pentru aceasta nu a scăpat de pedeapsă. Iar cei ce au venit numai astăzi, iar mai înainte nu, nu numai că văd goală pe maica lor, ci o dezgolesc pe ea. Iar dacă cel ce a văzut goliciunea nu a scăpat de pedeapsă, cei ce o fac, de care iertare vor fi vrednici? Acestea le zic nu voind să vă prihănesc, ci ca să fugim de pedeapsă, să fugim de blestemul lui Ham, să urmăm dragostea lui Sim şi a lui Iafet şi să acoperim şi noi pururea pe maica noastră...

A se înfăţişa numai de trei ori pe an înaintea lui Dumnezeu este o socoteală iudaicească. Căci către aceia s-a zis: „În trei vremi ale anului te vei arăta înaintea Domnului Dumnezeului tău" (Ieş. 23, 17). În ce ne priveşte pe noi, totdeauna voieşte Dumnezeu să ne arătăm înaintea Lui. La aceia depărtările locurilor au făcut să fie numai atâtea adunările, că numai într-un loc era atunci închinăciunea. Pentru aceasta şi timpurile adunărilor şi ale

venirilor lor erau puține. Și fiindcă numai în Ierusalim, iar nu în altă parte, trebuiau să se închine, pentru aceasta a poruncit ca numai de trei ori într-un an să se arate înaintea lui Dumnezeu, îndreptățindu-i la aceasta lungimea căii. Dar pentru noi niciun fel de îndreptare nu va fi. Și aceia erau împrăștiați pe tot pământul, căci zice: „Și erau în Ierusalim locuitori iudei, bărbați cucernici, din toate neamurile care sunt sub cer" (F. Ap. 2, 5), iar noi într-o cetate fiind toți, sub aceleași ziduri locuind și de multe ori numai o uliță ne desparte de Biserică, ca cei ce am fi despărțiți cu nenumărate noiane ale mării, așa de puține ori venim la această sfântă adunare. Acelora le-a poruncit numai în trei vremi ale anului să prăznuiască, nouă însă ne-a poruncit pururea să facem aceasta, că pururea la noi este praznic. Voi spune pricinile praznicului și veți vedea că în fiecare zi este praznic.

Deci la noi cel dintâi praznic este Epifania, adică Arătările. Și care este pricina praznicului? Faptul că Dumnezeu „pe pământ S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit" (Varuh 3, 38). Că Dumnezeu-Fiul Cel Unul-Născut cu noi a fost. Și nu numai a fost, ci pururea este, căci zice: „Iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârșitul veacului" (Mt. 28, 20). Pentru aceasta în toate zilele putem săvârși Arătările.

Dar praznicul Paștilor ce voiește? Care este pricina lui? Prin el vestim moartea Domnului, căci aceasta este Paștile. Dar nici aceasta n-o facem în vreme hotărâtă. Că voind Pavel să ne izbăvească pe noi de așteptarea vremurilor și arătând că pururea putem face Paștile, zice: „Căci de câte ori veți mânca Pâinea aceasta și veți bea din paharul acesta, moartea Domnului vestiți" (I Cor. 11, 25). Deci de vreme ce pururea putem vesti moartea Domnului, pururea putem săvârși și Paștile.

Voiți să cunoașteți că și praznicul acesta de azi se poate prăznui în fiecare zi și mai ales că este în fiecare zi? Să vedem care este pricina praznicului acestuia? Faptul că Duhul Sfânt a venit la noi. Și precum Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut este împreună cu oamenii cei credincioși, așa și Duhul lui Dumnezeu. Dar de unde este arătată aceasta? „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele. Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac, Duhul Adevărului..." (In. 14, 15-17). Deci precum a zis Hristos despre Sine că este cu noi în toate zilele până la

sfârșitul veacului și pentru aceasta putem oricând să săvârșim Arătările, așa a zis și despre Duhul că în veac cu noi este și de asemenea putem săvârși totdeauna praznicul Cincizecimii.

Și ca să cunoașteți că este cu putință totdeauna să prăznuim, și nu numai la vremea rânduită, nici când suntem împinși de sila vremii, ascultați pe Pavel ce zice: „De aceea să prăznuim...". Cu toate că nu era atunci praznic, când scria acestea, nici Paștele, nici Arătările, nici praznicul Cincizecimii, dar a zis să prăznuim, arătând că nu vremea face praznicul, ci conștiința cea curată. Că praznicul nu este altceva, decât veselie, iar veselia cea duhovnicească nu din altceva se pricinuiește, decât din conștiința faptelor bune. Iar cel ce are conștiința bună și fapte ca aceasta, totdeauna poate să prăznuiască. Deci aceasta arătând Pavel, zice: „De aceea să prăznuim nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al vicleșugului, ci cu azimele curăției și ale adevărului" (I Cor. 11, 25). Vezi cum că nu te-a legat cu perioadele vremii, ci a poruncit să ai numai conștiința curată? Voiam ca tot cuvântul să-l cheltuiesc cu această pricină, ca cei ce după multă vreme prind pe vreunii în mâinile lor și nu lesne îi lasă pe ei. Deci și noi, fiindcă pe voi, cei ce după un an ați venit în mrejele noastre, v-am prins, nu voiam să vă lăsăm astăzi, dar ca să nu vă duceți lipsiți de cuvintele cele pentru Praznic, de la sfătuirea aceasta, să trecem cuvântul la pricina Praznicului.

Multe bunătăți și de multe ori s-au pogorât din cer pe pământ la neamul omenesc. Dar ca cele de astăzi, mai înainte, niciodată nu s-au pogorât. Dar să vedem ce fel au fost cele de mai înainte și ce fel sunt cele de astăzi, ca să cunoașteți deosebirea lor. „Și a plouat peste ei mană pe pământ și pâine cerească le-a dat lor. Pâine îngerească a mâncat omul..." (Ps. 77, 28-29). Mare lucru cu adevărat și vrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Și apoi: „Și a căzut foc de la Domnul din cer și a mistuit jertfa..." (III Împ. 18, 38), iar pe poporul evreiesc care rătăcea l-a îndreptat. Și toți topindu-se de foame, s-a pogorât iarăși ploaia și a făcut multă îndestulare a roadelor (III Împ. 18, 45). Mari sunt și acestea și minunate. Dar mult mai mari sunt cele de față, că nu mană, nici foc, nici ploaie s-a pogorât astăzi, ci ploaie de daruri duhovnicești s-a pogorât de sus. Care nu poartă pământul spre rodire, ci înduplecă firea omenească să dea plugarului oamenilor rodul

faptei bune. Şi cei ce au primit de acolo o picătură, îndată s-au uitat pe sine şi deodată pământul s-a umplut de îngeri. Nu de îngeri cereşti, ci de cei care în trup omenesc au lucrat fapta bună potrivită puterilor celor fără de trup. Că nu aceia s-au pogorât jos, ci, ceea ce este mai de mirare, aceia de jos s-au suit la fapta bună a acelora. Şi nu lepădând trupul petreceau numai cu sufletele, ci rămânând în firea lor, cu voinţa cea liberă s-au făcut îngeri. Şi ca să cunoşti că pedeapsa cea mai dinainte, când a zis: „Că pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 2, 29), nu a fost pedeapsă, te-a lăsat să petreci pe pământ, ca mai mult să se arate puterea Duhului, care prin trup de ţărână lucrează unele ca acestea. Că s-a văzut limbă de lut poruncind diavolilor, s-a văzut mână de lut vindecând boli şi mai ales nu numai mână de lut, ci ceea ce este mai de mirare, umbre de trupuri de lut biruind şi moartea, şi puteri fără de trupuri, adică pe diavoli. Şi precum când se arată soarele fuge întunericul, fiarele se afundă în vizuinile lor, ucigaşii, tâlharii şi jefuitorii de morminte aleargă la vârfurile munţilor, aşa şi Petru arătându-se şi glas slobozind, se izgonea întunericul înşelăciunii, se depărta diavolul, se ridicau patimile trupurilor, se vindecau bolile sufletelor, se izgonea toată răutatea, se întorcea pe pământ fapta bună. Şi dacă cineva ar fi putut scoate din visteriile împărăteşti, care au aur, argint şi pietre scumpe, măcar o mică părticică, mare bogăţie ar fi pricinuit aceluia, aşa şi din gurile Apostolilor vistierii împărăteşti fiind gurile lor, având în ele bogăţii de daruri dacă primea cineva un singur cuvânt, mare bogăţie duhovnicească îi pricinuia. Atunci cu adevărat cuvintele Domnului: „Dorite (erau) mai mult decât aurul şi decât piatra cea de mare preţ; şi mai dulci decât mierea şi fagurele" (Ps. 118, 11). Căci ceea ce nu putea face aurul, nici piatra scumpă, făceau cuvintele lui Petru. Căci câţi talanţi de aur puteau să vindece pe cel olog din naştere? Dar cuvântul lui Petru a putut să vindece această betejune a firii, căci a zis: „Întru numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te şi umblă" (F. Ap. 3, 6). Şi cuvântul lucru s-a făcut.

Ai văzut cum cuvintele apostolilor erau mai dorite decât aurul şi piatra cea scumpă? Ai văzut cum vistierii împărăteşti erau gurile acelora? Cu adevărat doctori, plugari şi cârmaci ai lumii erau acolo. Doctori pentru că vindecau bolile, plugari pentru că semănau cuvântul dreptei credinţe şi cârmaci pentru că au plutit peste marea lumii acesteia şi au încetat furtuna

înşelăciunii. De aceea uneori le zice: „Vindecaţi pe cei bolnavi...” (Mt. 10, 8), alteori: „Eu vă trimit să seceraţi, ceea ce voi n-aţi ostenit...” (Mt. 14, 19) şi în altă parte: „... Şi vă voi face pescari de oameni” (In. 4, 38), iar către Petru a zis: „Nu te teme; de acum înainte vei fi pescar de oameni” (I Împ. 3, 1), vorbind mai întâi ca unor doctori, apoi ca unor plugari, apoi ca unor cârmaci şi pescari. Şi se vedeau minuni peste minuni.

Firea noastră, mai înainte cu zece zile s-a suit pe scaunul cel împărătesc, iar astăzi Duhul Sfânt S-a pogorât la firea noastră. A suit Domnul pârga noastră şi a coborât pe Duhul Sfânt, alt Domn care împărăţeşte darurile, căci şi Duhul este Domn; şi s-a împărăţit între Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt iconomia cea pentru noi. Încă nu avea Hristos zece zile de când Se înălţase şi ne-a trimis daruri duhovniceşti, daruri ale împăcării. Şi ca nimeni să nu se îndoiască şi să fie nedumerit dacă Hristos, după ce S-a înălţat la Tatăl, ne-a împăcat cu El şi ni L-a făcut milostiv, vrând să arate aceasta, ne-a trimis nouă îndată darurile împăcării. Căci, când se împacă vrăjmaşii între ei, îndată după împăcare urmează ospeţele, închinările pentru sănătate şi darurile. Deci noi am trimis credinţă şi am primit daruri, am trimis ascultare şi am primit dreptate.

Şi ca să înţelegeţi că darea Duhului Sfânt este dar al împăcării cu Dumnezeu, voi încerca să vă încredinţez pe voi din Scripturi aceasta, mai întâi cu cele dimpotrivă voi face cuvântul lămurit, adică cum că atunci când Dumnezeu Se mânie pe noi, opreşte darul Duhului. Căci dacă te vei încredinţa că semn al mâniei lui Dumnezeu este lipsa Duhului Sfânt şi vei vedea iarăşi Duh Sfânt trimiţându-Se, vei şti că dacă n-ar fi fost împăcare, nu S-ar fi trimis Duhul Sfânt. Deci de unde vom cunoaşte acestea?

Eli era un om bătrân, blând şi înţelept, dar nu ştia să îndrepte vicleşugul copiilor lui, ci peste măsură îi iubea. Auziţi cei care aveţi copii, ca măsurată să faceţi dragostea faţă de ei. Şi Eli din pricina aceasta, întărâtând pe Dumnezeu, la atâta mânie L-a adus încât Şi-a întors mila Sa de la tot neamul Lui. Şi arătând aceasta scriitorul care a scris acestea, zice: „Cuvântul era scump şi nu era vedenie aievea” (I Împ. 3, 1). Prin scump arătând că era foarte rar, darul prorociei. Altul plângând şi tânguindu-se din pricina mâniei lui Dumnezeu, zicea: „Nu este domn, nici proroc în vremea aceasta.”

Iar evanghelistul zice: „Căci încă nu era Duhul, pentru că Iisus încă nu fusese proslăvit” (In. 7, 39). Nu era Duhul Sfânt, pentru că Iisus nu Se răstignise. Că aceasta, nu Se proslăvise, înseamnă că nu Se răstignise; că deşi lucrul era de ocară, dar fiindcă se făcea pentru cei ce-i iubea, slavă îl numeşteHristos. Şi pentru care pricină, spune-mi, mai înainte de Cruce nu S-a dat Duhul? Pentru că lumea era în păcate, în vrajbă şi în necinste şi pentru că încă nu Se jertfise Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii. Deci, fiindcă încă nu Se răstignise Hristos, nu se făcuse nici împăcarea. Şi fiindcă nu s-a făcut împăcarea, cu cuviinţă nici Duhul nu Se trimitea. Pentru aceasta semnul împăcării este trimiterea Duhului Sfânt. De aceea şi Hristos zice: „Vă este cu folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi...” (In. 16, 7). De nu Mă voi duce şi voi împăca pe Tatăl, nu vă voi trimite vouă pe Mângâietorul. Aţi văzut prin câte dovezi am arătat vouă că semn al mâniei lui Dumnezeu este lipsa Duhului Sfânt dintru oameni?

„Cuvântul era scump şi nu era vedenie aievea”, „Că nu este domn, nici proroc în vremea aceasta”, „Căci încă nu era Duhul, pentru că Iisus nu fusese proslăvit”, şi „Vă este cu folos ca să Mă duc Eu. Căci dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi...” Iată deci că semn al mâniei lui Dumnezeu este lipsa Duhului Sfânt. Iar când vei vedea Duh Sfânt trimiţându-Se cu îndestulare, cu nimic să nu te îndoieşti pentru împăcare. Şi unde este, vei zice, Duhul Sfânt acum? Că atunci era când semne se făceau, morţii se sculau şi leproşii se curăţau. Dar acum, de unde vom arăta că este la noi Sfântul Duh? Nu vă temeţi. Că vă voi dovedi că şi acum este Duh Sfânt întru noi. Cum şi în ce chip? De nu ar fi Duh Sfânt întru noi, cum aceştia, care în această noapte s-au luminat, s-au izbăvit de păcate? Că nu este cu putinţă a ne izbăvi de păcate fără lucrarea Duhului. Şi ascultaţi pe Pavel zicând: „Căci şi noi eram altădată fără de minte, neascultători, amăgiţi slujind poftelor şi multor feluri de desfătări... Iar când bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu s-a arătat, El ne-a mântuit nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui milă, prin baia naşterii celei de-a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt” (Tit 3, 34-35). Şi iarăşi în altă parte zice: „Nu vă înşelaţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii de idoli, nici preadesfrânaţii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici

lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu". Ai văzut toate felurile răutăţii? Şi aşa eraţi unii dintre voi. Dar v-aţi spălat, dar v-aţi sfinţit, dar v-aţi îndreptat... Cum? Că aceasta este ceea ce caută dacă prin Duhul Sfânt am lepădat răutatea. Dar ascultă. „Dar v-aţi spălat, dar v-aţi sfinţit, dar v-aţi îndreptat întru numele Domnului Iisus Hristos şi întru Duhul Dumnezeului nostru" (I Cor. 6, 9-11). Ai văzut că Duhul Sfânt a şters toată răutatea aceea?

Unde sunt acum cei ce hulesc stăpânirea Duhului? Că de nu iartă păcatele, în zadar se ia la botez. Iar de iartă păcatele, în zadar se huleşte de eretici. Şi fiindcă nu era Duh Sfânt nu puteam chema pe Domnul Iisus, că „nimeni nu poate să zică Domn este Iisus, decât în Duhul Sfânt" (I Cor. 12, 3). Şi de nu ar fi fost Duh Sfânt, noi, credincioşii, nu ne-am fi putut ruga lui Dumnezeu, nici nu am fi putut zice: „Tatăl nostru Carele eşti în ceruri". Deci precum Domn a numi pe Iisus nu puteam, nici Tatăl nu puteam a-L numi pe Dumnezeu. Dar de unde este arătat? De la acelaşi apostol, căci zice: „Şi pentru că sunteţi fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: «Avva, Părinte!»" (Gal. 4, 6). De aceea când chemi pe Tatăl, cugetă că Duhul atingând sufletul tău, te-ai învrednicit de chemarea aceea.

De nu era Duh, nu ar fi fost cuvântul înţelepciunii şi al cunoştinţei în Biserică. „Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt, cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei" (I Cor. 12,8). De nu ar fi fost Duh Sfânt, nu ar fi fost în Biserică, păstori şi dascăli, că şi aceştia prin Duhul Sfânt se fac, precum zice şi Pavel: „Întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu..." (F. Ap. 20, 28). Vezi că şi lucrarea aceasta prin Duhul se face? De nu ar fi fost Duh Sfânt, nu aţi fi răspuns toţi într-un glas: „Şi Duhului tău", Părintelui şi Dascălului nostru de obşte, când cu puţin mai înainte s-a suit pe acest scaun sfânt şi v-a dat tuturor pace. Pentru aceasta nu numai când stă pe scaun sfânt şi vorbeşte către voi, nici când se roagă pentru voi răspundeţi cu acest cuvânt, ci şi când stă la acest sfânt jertfelnic şi aduce jertfa cea înfricoşată. Iar cei ce sunt învăţaţi întru cele ale Tainelor ştiu ceea ce face, că nu se va atinge de cele puse înainte până nu vă va cere vouă darul de la Domnul, zicând: „Harul

Domnului nostru Iisus Hristos..." și celelalte, iar voi răspundeți: „Și duhului tău"; prin răspunsul acesta arătându-vă, că cel ce este de față nu lucrează el, nici nu sunt acestea isprăvi ale firii omenești, ci darul Duhului venind de față săvârșește această Jertfă de taină. Că deși om este cel ce este de față, dar Dumnezeu este cel ce lucrează printr-însul. Deci nu lua aminte la firea celui ce se vede, ci pune în mintea ta că darul cel nevăzut face acestea. Nimic omenesc nu este ceea ce se face la acest sfânt jertfelnic. De nu ar fi fost Duhul nu s-ar fi întemeiat Biserica. Dar de vreme ce s-a întemeiat și lucrează, arătat este că Duhul e de față.

Dar pentru care pricină nu se mai fac semne acum? Pentru că de la mulți aud acestea și deseori între ei se întreabă, de aceea luați aminte cu dinadinsul. De ce atunci, toți cei ce se botezau, vorbeau în limbi, iar acum nu? Să ne învățăm întâi ce este a vorbi în limbi și atunci vom spune și pricina. Deci ce este a vorbi în limbi? Cel ce se boteza îndată vorbea în limba indienilor, a egiptenilor, a perșilor, a sciților, a tracilor; așa că un om vorbea în multe limbi. Și aceștia de acum de s-ar fi botezat atunci, i-ai fi auzit și pe ei vorbind în multe limbi. Aceasta ne-o arată Pavel, zicând: „Și găsind câțiva ucenici, a zis către ei: «Primit-ați voi Duh Sfânt când ați crezut?» Iar aceia au zis către el: «Dar nici n-am auzit dacă este Duh Sfânt»". Și apoi botezându-se ei, „punându-și Pavel mâinile peste ei Duhul Sfânt a venit asupra lor și vorbeau în limbi..." (F. Ap. 19, 1-2). Deci pentru care pricină s-a luat de la oamenii de acum darul acesta? Nu pentru că ne necinstește Dumnezeu pe noi, ci pentru că foarte mult ne cinstește. Cum? Eu vă voi spune. Oamenii de atunci de curând fiind izbăviți de idoli, aveau mintea mai groasă și mai nesimțitoare și erau dedați numai la lucrurile cele trupești, neavând nicio înțelegere de daruri netrupești și nici nu știau ce este darul duhovnicesc, care se potrivește numai cu credința. Pentru aceasta se făceau semne. Căci dintre darurile cele duhovnicești unele sunt nevăzute și numai cu credință se înțeleg, iar altele au și semn văzut spre încredințarea celor necredincioși. Adică, iertarea păcatelor este lucrarea duhovnicească, care se înțelege cu gândul, este deci dar nevăzut. Pentru că nu vedem cu ochii trupului cum se curăță păcatele. Pentru care pricină? Pentru că sufletul este cel ce se curăță. Iar sufletul cu ochii trupului nu se vede. Deci curățirea păcatelor este un dar care se înțelege cu mintea și nu

poate fi văzut de ochii trupeşti. Iar a vorbi în limbi este tot o lucrare a Duhului care cu mintea se înţelege, dar are şi un semn lesne înţeles de cei necredincioşi. Acesta este sunetul cuvântului rostit cu limba, care auzindu-se, face dovada lucrării celei nevăzute dinlăuntru, care se face în suflet.

Dar eu acum nu am trebuinţă de semne, căci Pavel zice: „Şi fiecăruia se da arătarea Duhului spre folos" (I Cor. 12, 7). Dar care este pricina? Pentru că şi fără de semne am învăţat să cred în Stăpânul. Cel ce nu crede are nevoie de zălog, iar fiindcă cred, nu am trebuinţă de zălog, nici de semn. Şi cu toate că nu voi vorbi în limbi, dar ştiu că m-am curăţat de păcate. Iar cei de atunci nu credeau de nu vedeau semn, ca o garanţie a credinţei, pe care voiau s-o primească. Deci nu ca celor credincioşi se dădeau semnele, ci ca celor necredincioşi, ca să se facă credincioşi. Aşa şi Pavel zice: „Semnele nu sunt pentru cei credincioşi, ci pentru cei necredincioşi" (I Cor. 14, 22). Vedeţi că Dumnezeu a luat de la noi arătarea semnelor nu ca să ne necinstească, ci ca să ne cinstească? Şi a făcut aceasta arătând că acum noi credem în El fără de semne şi zăloage. Iar aceia de nu ar fi avut mai întâi semn sau zălog nu ar fi crezut în El, prin lucrările cele nevăzute. Dar eu şi fără de acestea arăt toată credinţa. Iată deci pricina pentru care nu se mai fac acum semne.

Voiam şi pentru pricina praznicului să vorbesc şi să arăt ce este praznicul Cincizecimii şi să arăt pentru ce în praznicul acesta s-a dat darul, de ce în limbi de foc şi pentru ce după zece zile, dar văd că se întinde cuvântul de învăţătură. Pentru aceasta adăugând puţine voi înceta cuvântul. „Şi când a sosit ziua Cincizecimii... li s-a arătat lor, împărţite limbi de foc..." (F. Ap. 2, 1-3). Nu de foc, ci „ca de foc", ca nimic simţit să nu cugeţi pentru Duhul. Şi precum la curgerile Iordanului nu porumbel s-a pogorât, ci „în chip de porumbel" (Lc. 3, 22), aşa şi aici, nu foc, ci în chip de foc. Şi iarăşi puţin mai sus zice: „... ca de suflare de vânt ce vine repede" (F. Ap. 2, 2). Nu zice „ca o suflare de vânt ce vine repede", ci „ca de suflare de vânt...". Şi pentru care pricină Iezechiel ia darul proorociei prin carte, şi nu prin asemănare de foc ca apostolii? Că zice pentru acela: „Şi a băgat în gura mea cartea aceea... Şi am mâncat-o şi s-a făcut gura mea dulce ca mierea." (Iez. 3, 2-3). Iar pentru apostoli zice că li s-au arătat lor limbi ca de foc. Deci pentru

care pricină acolo carte şi scriere, iar aici limbă şi foc? Pentru că acela se ducea să mustre păcate şi să plângă nevoi iudaiceşti, iar aceştia ieşeau să mistuie păcatele lumii. Pentru aceasta acela a luat cartea în care se pomeneau greutăţile ce au să fie. Iar aceştia au luat foc, ca să ardă păcatele lumii şi să prăpădească toate relele. Şi precum focul de va cădea în mărăcini, pe toţi cu lesnire îi arde, aşa şi darul Duhului mistuia păcatele oamenilor. Dar evreii cei nesimţitori, când se făceau acestea, în loc să se înspăimânte, să se cutremure şi să se închine Celui ce a dat Darul, ei iarăşi îşi arată nebunia lor, cu beţia prihănind pe apostolii cei plini de Duhul, zicând: „... că sunt plini de must" (F. Ap. 2, 13). Pune în minte nemulţumirea şi necunoştinţa oamenilor şi cugetă la mulţumire şi la bunătatea îngerilor. Că îngerii când au văzut Pârga noastră suindu-Se, se bucurau şi ziceau: „Ridicaţi căpetenii porţile voastre, şi vă ridicaţi porţile cele veşnice şi va intra Împăratul slavei" (Ps. 23, 7). Iar oamenii văzând darul Duhului pogorându-se la noi zic că sunt beţi cei ce au primit darul. Şi nici vremea anului nu i-a înţelepţit pe ei, că în vremea primăverii nu se găseşte nicăieri must. Dar să-i lăsăm pe aceia, şi să cugetăm la darul şi răsplătirea iubitorului de oameni Dumnezeu.

A luat Hristos pârga firii noastre şi ne-a dat darul Duhului. Şi precum după un război îndelungat se face pace şi se risipeşte vrajba, iar cei ce erau învrăjbiţi între ei îşi dau unii altora zăloage şi încredinţări de pace, aşa şi între Dumnezeu şi oameni s-a făcut. A trimis Hristos ca zălog şi încredinţare pârga noastră lui Dumnezeu şi ne-a trimis El ca zălog şi încredinţare pe Duhul Sfânt. Şi cum că avem zăloage şi semne de încredinţare, arătat este din faptul că ele trebuie să fie de neam împărătesc. Căci Duhul Sfânt care ni S-a trimis nouă este din Fiinţa cea împărătească, iar Cel ce de la noi S-a dus este din neam împărătesc, fiind din seminţia lui David. Pentru aceasta nu mă mai tem, căci Pârga noastră stă sus. De aceea şi despre viermele cel neadormit de-mi va spune cineva, sau despre focul nestins, sau despre alte chinuri şi pedepse, nu mă mai tem. Şi nu că nu mă mai tem, dar nu deznădăjduiesc de mântuirea mea. Că de nu ar fi pregătit Dumnezeu mari bunătăţi pentru neamul nostru, nu ar fi luat sus pârga noastră. Mai înainte de aceasta privind noi la cer şi cugetând la puterile cereşti simţeam sărăcia noastră mare, dar acum privind la cer la Scaunul cel

împărătesc, unde stă pârga cea luată de la noi, vedem neamul nostru cel bun. Şi Fiul Omului tot aşa cum S-a suit cu acelaşi trup, va veni să ne judece. Deci să ne gătim să nu cădem din slava aceea. Şi va veni negreşit şi nu va zăbovi Stăpânul nostru. Va veni aducând cu sine oştiri, cete de îngeri, mulţimi de arhangheli, adunări de mucenici, rânduieli de drepţi, soboare de proroci şi apostoli, iar în mijlocul acelor nematerialnice oştiri, cu negrăită şi nevăzută slavă Se va arăta Împăratul.

Deci toate să le facem, ca să nu cădem din slava aceea. Voiţi să vă spun şi cele mai înfricoşate? Nu ca să vă înspăimânt, ci ca să vă îndrept. Atunci râu de foc va curge înaintea scaunului Aceluia, cărţile se vor deschide, judecata groaznică şi înfricoşată se aşază, unde se citesc din cărţi faptele vieţii noastre. Şi multe se vorbesc de Proroci despre cărţile acelea. Moise zice: „Şi acum de voieşti să le ierţi lor păcatul, iartă-l, iar de nu, şterge-mă pe mine din cartea pe care ai scris-o" (Ieş. 32, 32). Hristos a zis către ucenicii Lui: „Dar nu vă bucuraţi de aceasta, că duhurile vi se pleacă, ci vă bucuraţi că numele voastre sunt scrise în ceruri" (Lc. 10, 20). Iar prorocul David zice: „În cartea Ta toţi se vor scrie; zi de zi se vor săvârşi şi niciuna din ele nu va fi nescrisă". (Ps. 138, 16). Şi iarăşi: „Şterşi să fie din cartea celor vii şi cu cei drepţi să nu se scrie". (Ps. 68, 32). Vezi că unii se şterg, iar alţi se scriu? Voieşti să cunoşti că nu numai cei drepţi se scriu în cărţile acelea, ci şi păcatele noastre sunt scrise acolo?

Este vreme de praznic, să învăţăm deci despre lucruri care pot să ne izbăvească pe noi de osândă. Înfricoşat este cuvântul, dar de trebuinţă şi folositor. Că ne izbăveşte de ispitirea şi cercarea lor prin lucru. Deci să credem că păcatele se scriu, şi ceea ce aici se vorbeşte, îndată sus se scrie. Dar de unde este arătat aceasta? De la Maleahi care zice: „Vai celor ce întărâtă pe Domnul...?" Şi cum Îl întărâtă pe El? „Cu aceea ce zic: Tot cela ce face rău este bun înaintea Domnului". Cuvinte ale slugilor celor nemulţumitoare sunt acestea. Şi că „întru ei (cei răi) bine a voit şi unde este Dumnezeul dreptăţii?" (Mal. 2, 17). Şi că: „Deşert este cel ce slujeşte lui Dumnezeu, şi ce este mai mult că am păzit poruncile Lui... Şi acum fericim pe cei străini şi se zidesc de iznoavă toţi cei ce fac fărădelege" (Mal. 3, 14-15). Ca şi cum ar zice: Noi în fiecare zi slujim şi alţii se îndulcesc de cele bune.

Unele ca acestea zic de multe ori și supușii pentru stăpâni. A zice om către om nu este un lucru așa de greu, cu toate că este. Dar a zice acestea către Stăpânul lumii, către Stăpânul cel milostiv și iubitor de oameni, este un lucru vrednic de toată osânda și de cea mai mare pedeapsă. Și ca să vezi că cuvintele acestea se scriu, ascultă ce zice iarăși Prorocul: „Și a ascultat Domnul și a auzit și a scris în cartea celor vii, spre pomenire înaintea Sa..." (Mal. 3, 17). Și toate se scriu și nu Dumnezeu ne va aduce aminte de ziua în care s-au făcut, ci va pune în mijloc cartea spre mustrare și prihănire. Oare am cutremurat mintea voastră cu frica? Mai înainte a mea și apoi a voastră. Dar voi înmuia cuvântul. Și nu cuvântul, ci frica. Și nu o voi înmuia, ci o voi mângâia. Ca să rămână ea și să se curețe mintea voastră. Iar partea cea nesuferită a ei s-o ridicăm, ca să fie ea suferită de voi. Și cum vom putea s-o ridicăm? Dacă vom arăta că păcatele nu numai se scriu, ci se și șterg. La judecata cea lumească cele zise acolo de cel ce se judecă se scriu negreșit totdeauna și nu se pot șterge. Iar din cartea aceea, de ai vorbit cuvinte rele, de vei voi, se șterg. Dar de unde este arătat? Din Scriptură, că zice: „Întoarce fața Ta de la păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le" (Ps. 50, 11). Și nimeni nu va putea șterge ceea ce nu este scris. De aceea, fiindcă erau scrise, se roagă să se șteargă. Învață și altul cum se șterg, zicând: „Cu milosteniile și cu credința se curăță păcatele..." (Pilde 15, 29). Și nu numai că se șterg, ci și se curăță, încât nicio urmă a lor nu mai rămâne. Și nu numai cele de după botez se șterg, ci și cele ce mai înainte de baie s-au scris, toate se șterg cu apa botezului și cu Crucea lui Hristos, precum zice Pavel: „Ștergând zapisul ce era asupra noastră, care ne era potrivnic cu rânduielile lui și l-a luat din mijloc pironindu-l pe Cruce" (Col. 2, 14). Ai văzut cum s-a șters acel zapis? Și nu numai că s-a șters, ci s-a și rupt de piroanele Crucii, încât s-a făcut netrebnic și nefolositor. Și păcatele cele dinainte de botez s-au șters cu darul, cu puterea și cu iubirea de oameni a lui Hristos, Celui ce S-a răstignit. Iar cele de după botez, ca să se șteargă iarăși, este nevoie de multă osârdie, pentru că nu mai este a doua baie. Ci este nevoie de lacrimile noastre, de pocăință, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune și de toată fapta bună. Iată de ce și după botez se curăță păcatele noastre, dar cu multă osteneală și durere. Deci să arătăm toată osârdia ca pe cele făcute să le ștergem aici, ca să ne izbăvim de rușinea și de osârdia ce ne așteaptă. Și măcar că am greșit cu nenumărate păcate, dar, de vom voi, toate aceste

sarcini vom putea să le lepădăm. Să voim dar! Că mult mai bine este ca aici puțin să ne ostenim și să ne izbăvim de nesuferita osândă, decât să ne lenevim în această puțină vreme și să cădem în acele chinuri fără de sfârșit.

Și este vremea să repetăm cele ce am zis. Am certat pe cei ce vin numai după un an și lasă pe Maica lor Biserica goală. Le-am adus aminte de o istorisire veche, de blestem și de blagoslovenie. Am vorbit despre praznicele iudaicești și pentru care pricină a poruncit Dumnezeu ca iudeii de trei ori într-un an să se arate Lui. Am zis că sărbătoare și praznic a cincizeci de zile este totdeauna, de asemenea și Paști, și Arătare. Am zis că praznicul îl face conștiința curată, nu înconjurarea zilelor și a timpurilor. După aceea ne-am abătut la darurile ce se pogoară de sus. Am zis că acestea sunt semn al împăcării. Am arătat că este de față Duhul Sfânt din iertarea păcatelor, din cuvântul către păstori, din cuvântul înțelepciunii și al cunoștinței, din hirotonii, din Jertfa cea de taină. Am zis că semne de încredințare și zăloage avem. Am adăugat pricina pentru care acum s-au ridicat semnele. După aceea v-am pomenit de înfricoșata Judecată și de cărțile cele ce se vor deschide atunci și cum de toate păcatele noastre se scriu. Am arătat că se șterg iarăși de vom voi. De toate acestea aduceți-vă aminte. Iar de nu este cu putință de toate, în locul celorlalte, aduceți-vă aminte de cuvântul cel pentru cărți. Și toate câte veți vorbi, cu grijă să le vorbiți, ca și cum ar fi de față cel ce scrie; și țineți în minte cuvântul acesta totdeauna proaspăt. Ca cei scriși în cartea drepților, să adăugați isprăvi și fapte bune. Iar cei ce avem scrise păcate multe, ștergându-le pe ele aici, nimeni știind, să ne izbăvim atunci înfățișarea aceea. Căci este cu putință, precum am arătat, prin osârdie, prin rugăciune și evlavie sporită să ștergem toate păcatele cele scrise. Deci la aceasta în toată vremea să ne sârguim, ca mergând acolo să putem dobândi iertare și să scăpăm de chinurile cele nesfârșite. De care, fie ca toți să ne izbăvim și să ne învrednicim de Împărăția cerurilor, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh I se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II la Sfântul Praznic al Cincizecimii

Mari sunt, fraţilor, şi covârşesc tot cuvântul omenesc, darurile ce ni s-au dăruit nouă astăzi de iubitorul de oameni Dumnezeu. Pentru aceasta toţi să ne bucurăm şi săltând să lăudăm pe Stăpânul nostru. Că sărbătoare şi praznic ne este nouă ziua de astăzi. Şi precum se schimbă cele patru vremi şi se întorc şi una după alta urmează, aşa şi la Biserică, praznic după praznic urmând, ne trimit de la unele la altele. Că mai înainte am prăznuit Crucea, Patimile, Învierea, după aceea Înălţarea la ceruri a Domnului nostru Iisus Hristos, iar astăzi am ajuns la însuşi sfârşitul bunătăţilor, la sfârşitul praznicelor, am ajuns la rodul făgăduinţei Domnului. Că dacă voi merge, zice: „alt Mângâietor vă voi da vouă" (In. 14, 16) şi „nu vă voi lăsa pe voi sărmani" (In. 14, 18). Ai văzut purtare de grijă? Ai văzut iubire de oameni negrăită? Mai înainte de zilele acestea S-a suit la cer, a şezut pe scaunul cel împărătesc de-a dreapta Tatălui şi astăzi ne dăruieşte nouă pe Sfântul Duh şi printr-Însul ne dăruieşte din ceruri bunătăţile cele nenumărate. Că, spune-mi, ce nu s-a iconomisit nouă prin Duhul pentru mântuirea noastră? Prin El ne-am izbăvit de robie, ne cheamă la slobozenie, ne suim la cinstea de fii după dar şi de sus ne plăsmuim, iar sarcina cea grea a păcatelor o lepădăm. Prin Duhul vedem adunări de preoţi, vedem cete de dascăli. Din izvorul acesta curg darurile descoperirilor şi darul vindecărilor. Şi toate celelalte care de obicei împodobesc Biserica lui Dumnezeu, de aici au darea. Şi strigă Pavel, zicând: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, precum voieşte" (I Cor. 12, 11). „Precum voieşte", zice, iar nu precum I se porunceşte. „Împărţind", nu împărţindu-Se, domnind, şi nu domniei fiind supus. Că aceeaşi stăpânire, pe care s-a mărturisit la Tatăl, pe aceeaşi şi la Duhul Sfânt o dă Pavel. Şi precum pentru Tatăl zice: „... dar este acelaşi Dumnezeu care lucrează toate în toţi" (I Cor. 12, 6), aşa şi pentru Duhul zice: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh...". Ai văzut stăpânire desăvârşită? Şi fiindcă fiinţa amândurora este una, tot la fel şi domnia este una. Şi celor cărora vrednicia le este aceeaşi, şi cinstea şi puterea şi stăpânirea este aceeaşi.

Prin Acesta am dobândit izbăvirea de păcate; prin Acesta ne-am spălat de toată întinăciunea; prin darul Acestuia ne-am făcut îngeri din oameni, dar numai cei ce alergăm la dar, nu schimbându-ne cu firea, ci ceea ce este mult mai minunat, rămânând în firea cea omenească, săvârşim petrecerea îngerilor. Că în acest fel este puterea Duhului Sfânt. Şi precum acest foc simţitor când va arde lutul cel moale îl face pe el cărămidă tare, aşa şi focul Duhului, când va arde un suflet mulţumitor şi cu bună aşezare, care măcar deşi este cu mult mai moale decât lutul, îl va face mult mai tare decât fierul. Şi pe cel ce puţin mai înainte era întinat cu noroiul păcatelor, deodată îl arată mai strălucit decât soarele. Despre acestea învăţându-ne Pavel zice: „Nu vă înşelaţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu". (I Cor. 6, 9-10). Şi după ce a enumerat mai toate felurile răutăţii şi a arătat că cei ce sunt vinovaţi de păcatele acestea se fac străini de Împărăţie, îndată a adăugat: „Şi aşa eraţi unii dintre voi. Dar v-aţi spălat, dar v-aţi sfinţit, dar v-aţi înfruptat..." Cum şi în ce chip, spune? Că aceasta este ceea ce se caută. „Întru numele Domnului nostru Iisus Hristos, zice, şi întru Duhul Dumnezeului nostru" (I Cor. 6, 11). Ai văzut, iubitule, puterea Sfântului Duh? Ai văzut că Duhul Sfânt a atins toate răutăţile acelea, şi pe cei ce mai înainte erau vânduţi de păcatele lor, deodată i-a suit la cinstea cea înaltă.

Cine, dar, îi va plânge şi-i va tângui îndeajuns pe cei ce se ispitesc să hulească vrednicia Duhului, care ca nişte turbaţi şi fără de minte, nici pentru mulţumirea facerilor de bine, nu voiesc să se depărteze de nemulţumirea şi răutatea lor. Ci îndrăznesc a face toate împotriva mântuirii lor. Şi Îl înstrăinează, după mintea lor, de vrednicia şi dregătoria cea stăpânească şi se ispitesc să-L pogoare în rânduiala zidirilor. Pe care voi să-i întreb. Pentru care pricină, voi, atâta război faceţi împotriva vredniciei Duhului? Dar mai vârtos împotriva mântuirii voastre? Şi nici în minte nu voiţi să luaţi cele ce a vorbit Mântuitorul către Ucenici, „Mergând învăţaţi toate neamurile botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh" (Mt. 28, 19). Ai văzut vrednicia de o cinste? Ai văzut unire desăvârşită? Ai văzut nedespărţirea Treimii? Oare este vreo deosebire, sau schimbare, sau micşorare? Pentru ce dar voi îndrăzniţi să rânduiţi şi să adăugaţi peste

cuvintele Stăpânului? Sau nu ştiţi că şi la cele omeneşti de se va ispiti cineva vreodată să adauge sau să scadă este vrednic de pedeapsă. Şi dacă la atâta îndrăzneală va ajunge ca la cărţile trimise de împăratul, care este de un neam cu noi şi se împărtăşeşte de aceeaşi fire, să adauge sau să şteargă ceva, cea mai mare pedeapsă suferă şi nimic nu-l va putea pe el izbăvi de osândă... deci dacă de la un om urmează atâta primejdie, ce iertare poate fi la cei ce arată atâta mândrie, încât se ispitesc să strice cele grăite de Mântuitorul nostru. Şi nici pe Pavel, care are întru sine pe Hristos, nu voiesc să-l audă, care cu puternic glas strigă: „Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. 2, 9). Deci dacă ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici inima n-a putut primi cunoştinţa bunătăţilor celor ce Îl iubesc pe El, de unde noi, o, fericite Pavele, putem primi cunoştinţa acestora? Puţin aşteaptă şi-l vei auzi arătând şi aceasta. Deci a adăugat, zicând: „Iar nouă ne-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său". Şi nu s-a oprit aici, ci ca să arate mărimea puterii şi cum că este de aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul, adaugă: „... fiindcă Duhul toate le cearcă, şi adâncurile lui Dumnezeu". Apoi voind ca din pilde omeneşti să întărească în noi mai cu dinadinsul învăţătura aceasta, zice: „Căci cine dintre oameni ştie cele ale omului, decât duhul omului care este în el? Aşa şi cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu" (I Cor. 2, 10-11). Ai auzit învăţătură desăvârşită? Căci precum cele ce sunt în cugetul omului nu este cu putinţă să le ştie altcineva, fără numai el singur, aşa şi cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, fără numai Duhul lui Dumnezeu. Aceasta este dovada îndeajuns pentru a arăta vrednicia Duhului. Şi a adus acea pildă arătând că este cu neputinţă ca vreunul dintre oameni să nu ştie cele din mintea lui. Deci precum este cu neputinţă aceasta, aşa şi cele ale lui Dumnezeu cu ce de-amănuntul le ştie Duhul Sfânt. Dar nu ştiu cum nici acestea zise de fericitul acela nu înţelepţesc pe cei ce după mintea lor au învăţat şi s-au întărâtat împotriva mântuirii lor, luptând atât împotriva dregătoriei Duhului. Şi, după ei, Îl înstrăinează de dregătoria stăpânească şi-L pogoară la simplitatea făpturilor. Dar deşi aceia se ceartă, stând împotriva celor spuse de dumnezeiasca Scriptură, noi pe dumnezeieştile învăţături primindu-le ca pe nişte cuvinte de sus pogorâte, doxologia cea cuviincioasă să înălţăm cu dreaptă credinţă, şi cu adevărul să arătăm înţelegerea lor cu de-amănuntul.

Deci pentru cei ce se ispitesc să înveţe împotriva celor zise de Duhul, de ajuns sunt cele ce s-au zis.

Şi de nevoie este a zice pentru ce pricină Domnul nu ne-a dăruit nouă îndată după Înălţarea Sa pe Pricinuitorul de atâtea bunătăţi, ci a lăsat ca ucenicii să petreacă singuri puţine zile şi după aceea ne-a trimis darul Duhului. Nu la întâmplare şi nici în zadar s-a făcut aceasta. Pentru că ştia că neamul omenesc nu preţuieşte bunătăţile ce le are în mâini, nici nu cinsteşte după vrednicie pe acelea ce sunt îndulcitoare şi mari, de nu mai întâi vor veni cele împotrivă. Dar trebuie aceasta s-o spun mai lămurit. Cel ce este sănătos şi se află bine cu trupul nu simte şi nu poate şti cu dinadinsul câte bunătăţi îi dăruieşte lui sănătatea, dacă nu va încerca şi boala sau neputinţa. Şi cel ce vede numai ziua, nu se minunează de lumină, de nu va vedea şi întunericul nopţii. Că ispitirea celor potrivnice totdeauna se face dascăl luminat al acelora de care mai înainte ne-am îndulcit. Pentru aceasta, fiindcă Ucenicii se îndulciseră de nenumărate bunătăţi când era Domnul de faţă şi petrecerea cu El le pricinuia multă fericire, căci toţi cei ce locuiau în Palestina priveau la ei ca la nişte luminători, că înviau morţi, curăţau leproşi, izgoneau diavoli, vindecau boli şi multe alte minuni făceau; deci fiindcă ei erau aşa de vestiţi şi slăviţi, de aceea a îngăduit ca ei să se despartă puţin de puterea Celui ce-i ajuta.

Şi i-a părăsit şi i-a lăsat singuri ca să se cunoască ce le dăruia lor bunătatea Lui când era de faţă şi venind la preţuirea bunătăţilor celor trecute, cu mai multă osârdie să primească pe Mângâietorul. Şi mâhniţi fiind ei i-a mângâiat; întristaţi şi posomoraţi fiind de despărţirea de Dascălul lor, prin lumina Sa i-a luminat; zăcând ei jos i-a ridicat; norul scârbei l-a risipit şi nedumerirea a dezlegat-o. Că auzind glasul stăpânesc: „Mergând învăţaţi toate neamurile...”, erau în nedumerire şi nu ştia niciunul unde trebuia să meargă, şi în care latură a lumii să propovăduiască Cuvântul, dar vine Duhul Sfânt în chip de limbi şi împarte fiecăruia locul de învăţătură şi prin limba ce i s-a dat arătându-le fiecăruia, ca cu o carte, hotarul stăpânirii încredinţate lor spre propovăduire. Pentru aceasta în chip de limbi a venit Duhul. Şi nu numai pentru aceasta, ci ca să ne aducem aminte de o întâmplare veche. De vreme ce în vremea veche mândrindu-se

oamenii au voit să facă un turn care să ajungă până la cer, dar prin despărţirea limbilor s-a risipit unirea lor cea rea, pentru aceasta şi acum zboară Duhul Sfânt pentru Ucenici în chip de limbi de foc, ca lumea cea despărţită printr-Însul s-o unească. Şi s-a făcut lucru nou şi preaslăvit. Că precum atunci, în vremea veche, limbile au despărţit lumea şi unirea cea rea a împrăştiat-o, aşa şi acum limbile au unit lumea şi pe cele împrăştiate într-o unire le-a adunat. Deci pentru aceasta a venit în chip de limbi, iar „ca de foc" fiind, pentru mărăcinii păcatelor care crescuseră şi se îndesiseră în noi. Şi precum pământul când este bun şi gras şi nu se lucrează, odrăsleşte mulţi mărăcini, aşa şi firea noastră, bună fiind ca dusă în fiinţă de Cel Bun către rodul faptelor bune lesne îndreptată, şi pentru că nu primise plugul bunei credinţe, nici sămânţa cunoştinţei de Dumnezeu, a crescut păgânătatea, ca nişte mărăcini şi spini netrebnici. Şi precum faţa pământului de multe ori nu se vede de mulţimea mărăcinilor şi a buruienilor celor rele, aşa şi neamul cel bun şi curăţenia sufletului nostru nu s-a văzut, până ce n-a venit Plugarul firii omeneşti, Care slobozind focul Duhului, a curăţat-o şi a făcut-o îndemânatică şi lesnicioasă spre primirea seminţei celei cereşti.

Aşa de mari şi mai multe decât acestea ne-a dăruit nouă ziua aceasta de azi. Pentru aceasta vă rog ca după vrednicia bunătăţilor ce ni s-au dăruit, să prăznuim şi noi, nu încununând poarta, ci sufletele înfrumuseţând; nu împodobind târgul cu perdele, ci strălucind sufletele cu veşmintele faptei bune. Ca aşa să putem primi şi darul Duhului, şi roadele ce răsar din El să le culegem. Dar care este roada Duhului? „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea..." (Gal. 5, 22). Vezi înţelepciune a cuvântului, rod al învăţăturii? A pus întâi dragostea şi apoi a pomenit de celelalte. A pus rădăcina şi apoi a arătat rodul. A aşezat temelia şi apoi a ridicat zidirea. De la izvor a început şi după aceea a venit la râuri. Că nu putem să ne împărtăşim de bucurie, dacă nu vom cugeta că a noastră este fericirea altora şi ale noastre sunt bunătăţile aproapelui. Iar acestea nu se pot arăta din altceva, fără numai din covârşirea dragostei. Dragostea este rădăcină, izvor şi maică a tuturor bunătăţilor. Căci ca o rădăcină odrăsleşte nenumărate ramuri ale faptei bune, ca un izvor izvorăşte multe curgeri de ape şi ca o maică strânge la sânul ei pe cei ce aleargă la ea. Pe acestea şi fericitul Pavel cunoscându-le roadă a Duhului a numit-o pe ea. Iar în altă parte atât

privilegiu i-a dăruit, încât şi plinirea Legii a numit-o. Că „dragostea este plinirea Legii" (Rom. 13, 10). Iar Stăpânul tuturor, ţintă de cucerit şi semn de recunoaştere vrednic de credinţă că sunt ucenici ai Lui nu a pus altceva, fără numai de dragoste, zicând: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi Ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi" (In. 13, 35). Pentru aceasta la ea, vă rog să alergaţi cu toţii, pe ea s-o îmbrăţişăm şi cu ea să primim praznicul acesta. Că unde este dragoste sunt nelucrătoare neajunsurile sufletului. Unde este dragoste au încetat zburdările cele dobitoceşti ale minţii. Căci dragostea, zice, nu se semeţeşte, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă (I Cor. 13, 4-5). Dragostea nu face rău vecinului. Acolo unde petrece dragostea, Cain care omoară pe fratele său nicidecum nu se vede. Ridică izvorul zavistiei şi-ai ridicat râul tuturor răutăţilor! Taie rădăcina şi ai tăiat împreună şi rodul! Iar acestea le zic purtând mai multă grijă de cei ce zavistuiesc, decât de cei ce sunt zavistuiţi. Că aceia mai ales sunt cei care mare pagubă suferă şi multă pedeapsă îşi trag asupra lor. Iar acelora ce sunt zavistuiţi, suferirea zavistiei li se face pricinuitoare de cununi. Şi vezi, rogute, cum Abel cel drept se laudă şi în toate zilele se propovăduieşte, iar junghierea lui s-a făcut pricinuitoare de mare slavă. Care şi după moarte, prin sângele lui se arată de faţă şi cu glas tare prihăneşte pe ucigaşul. Iar cel ce se pare că a biruit a luat rodul faptei sale, că tremurând şi suspinând a petrecut pe pământ. Şi cel omorât, care zăcea pe pământ, după moarte mai multă îndrăzneală a arătat. Şi precum pe acela, viu fiind, păcatul l-a adus întru atâta ticăloşie, încât ca morţii petrecea, aşa pe acesta fapta bună, mort fiind, l-a propovăduit mai strălucit. Pentru aceasta şi noi, ca, aici şi acolo, mai mare îndrăzneală să avem şi mai multă veselie să dobândim la acest Praznic, să lepădăm toate hainele cele întinate ale sufletului şi mai ales să ne dezbrăcăm de haina zavistiei. Că deşi nenumărate fapte bune ni s-ar părea că am isprăvit, din toate vom cădea, dacă ne va stăpâni această amară şi crudă vătămare. De care fie ca toţi să scăpăm şi mai ales cei ce astăzi, prin darul băii (botezului) aţi lepădat haina veche a păcatelor şi pot străluci luminaţi fiind de razele Soarelui. Deci pe voi, cei ce astăzi la cinstea de fii ai lui Dumnezeu după dar v-aţi suit şi cu această haină strălucită v-aţi îmbrăcat, vă rog, să păziţi cu toată grija strălucirea întru care sunteţi acum, oprind din toate părţile intrarea diavolului, ca dobândind mai din belşug darul Duhului, să puteţi aduce roadă, unul treizeci, unul şi şaizeci şi unul o

sută, și cu îndrăzneală să vă învredniciți a întâmpina pe Împăratul cerurilor, când va veni să împartă bunătățile cele negrăite celor ce au săvârșit viața aceasta cu fapte bune. Întru Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava și stăpânirea acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre faptul că din lenevire se face răutate şi din osârdie fapta bună / nimeni, nici oamenii cei răi, nici chiar diavolul nu poate vătăma pe cel ce se trezveşte / dovedirea şi din alte multe locuri şi din cele ce s-au făcut la Adam şi la Iov

Noi alaltăieri am pornit către dragostea voastră cuvintele cele despre diavolul. Iar unii, alaltăieri, când se vorbeau aici aceste cuvinte, şedeau la privelişte şi priveau pompa diavolului. Aceia se împărtăşeau de cântece curveşti, iar voi vă împărtăşeaţi de ascultări duhovniceşti. Aceia mâncau necurăţia diavolească, iar voi vă hrăneaţi cu mirul cel duhovnicesc. Oare cine i-a amăgit pe ei? Oare cine i-a despărţit pe ei de turma cea sfântă? Oare diavolul i-a înşelat pe aceia? Dar pe voi cum nu v-a înşelat? Şi voi, şi acei oameni sunteţi, după fire zic, căci aceeaşi fire aveţi şi voi, şi aceia; aceleaşi pofte de la fire le aveţi. Cum dar nu sunteţi în aceeaşi aşezare şi voi, şi aceia? Pentru că voinţele cele libere nu sunt aceleaşi şi la voi, şi la aceia. Pentru aceasta aceia sunt în înşelare, iar voi neînşelaţi. Şi nu pe diavolul izbăvindu-l de învinuiri şi prihăniri zic acestea, ci pe voi mă sârguiesc să vă slobod de păcate. Viclean este diavolul, mărturisesc şi eu, dar lui îşi este viclean, nu nouă celor ce ne trezvim. Că în acest fel este firea răutăţii, că numai la cei ce o au este vătămătoare, iar fapta bună dimpotrivă, nu numai pe cei ce o au, ci pe cei de aproape poate să-i folosească. Şi ca să cunoşti că cel rău numai lui îşi este rău, iar cel bun şi altora, mărturie îţi voi aduce de la Pilde: „Fiule, de vei fi înţelept, ţie îţi vei fi înţelept şi vecinilor tăi, iar de vei fi rău, numai tu singur vei lua cele rele” (9, 12). Aceia s-au înşelat la privelişte, iar voi nu v-aţi înşelat. Dovadă mare, semn luminat, socoteală fără de îndoială este aceasta, că pretutindeni este stăpână voinţa cea liberă. Acest fel de dovadă foloseşte şi tu. Şi de vei vedea vreun om trăind cu viclenie şi lucrând toată răutatea, şi că învinuieşte Pronia lui Dumnezeu, zicând că a supus firea noastră norocului, ursitorii şi tiraniei diavolilor, şi că depărtează totdeauna vina de la el, mutând-o la Ziditorul şi Purtătorul de grijă al tuturor ce sunt, astupă-i gura, nu cu cuvântul, ci cu fapta, arătându-i alt om ca el, care în fapta bună şi în blândeţe vieţuieşte. Nu este trebuinţă de cuvinte multe; nu este trebuinţă de adeverirea meşteşugită, nici de silogisme. Prin lucru se

face dovada. Zi către el: şi tu rob, şi acela rob. Şi tu om, şi acela om. Întru aceeaşi lume locuieşti şi tu, şi el, sub acelaşi cer. Cu aceeaşi hrană te hrăneşti ca şi el. Cum dar tu în răutate petreci, iar acela în fapta bună? Pentru aceasta şi Dumnezeu a lăsat ca cei răi să fie amestecaţi cu cei buni şi nu a dat celor răi alt pământ, iar pe cei buni i-a pus să locuiască în altă lume, ci i-a amestecat, deci, pe aceştia cu aceia ca folosul să-l facă mare. Căci cei buni mai lămuriţi se fac în mijlocul celor ce-i opresc pe ei a vieţui bine şi îi trag la răutate, petrecând şi îngrijindu-se de fapta bună. „Că trebuie să fie între voi şi eresuri, ca să se arate între voi cei lămuriţi" (I Cor. 11, 19). Deci pentru aceasta i-a lăsat pe cei răi împreună cu cei buni, ca cei buni mai mult să strălucească. Vezi cât de mare este folosul? Dar nu de la cei răi este folosul, ci de la bărbăţia celor buni. Pentru aceasta şi de Noe ne minunăm, nu că era drept, nici că era desăvârşit, ci pentru că în acel neam răzvrătit şi rău a păzit fapta bună, neavând pildă a faptei bune şi când toţi îl îndemnau pe el la răutate. Şi a umblat pe calea potrivnică acelora, ca un călător ce merge împotriva unei mari mulţimi ce vine cu repeziciune. Pentru aceasta nu a zis numai „Noe fiind om drept şi desăvârşit", ci a adăugat „în neamul său" (Fac. 6, 9), cel răzvrătit şi deznădăjduit, când nu era niciun negoţ al faptei bune. Deci celor buni acesta este folosul de la cei răi. Că şi copacii care bătându-se de vânturile cele împotrivă, mai tari se fac.

Dar şi celor răi le este folos din amestecare cu cei buni. Căci se sfiesc, se ruşinează şi li se roşeşte obrazul de aceia. Şi măcar că nu se depărtează de la răutate, dar fac în ascuns cele ce îndrăznesc a face. Şi nu mic lucru este acesta, a nu fi arătată călcarea lor de lege. Şi viaţa celorlalţi este pârâşă a răutăţii lor. Căci ascultă ce zic ei despre dreptul: „Greu ne este nouă şi a-l vedea" (Prov. Solomon 2, 15). Şi nu mic început al îndreptării este a fi împunşi ei de prezenţa dreptului. Că de nu ar fi împunşi ei când văd pe cel drept, nu ar fi grăit ei cuvântul acela. Iar a se împunge şi a se mustra conştiinţa lor din prezenţa aceluia, nu mică împiedicare este lucrarea cu slobozenie a răutăţii. Ai văzut cât de mare este folosul şi celor buni de la cei răi, şi celor răi de la cei buni? Pentru aceasta nu i-a despărţit Dumnezeu, ci i-a lăsat să petreacă amestecaţi.

Deci acest cuvânt vom spune noi și despre diavol. Că pentru aceasta și pe acesta l-a lăsat să fie aici, ca pe tine mai tare să te facă, ca pe cel nevoitor mai luminat să-l arate, ca nevoințele să fie mai mari. Deci când va zice cineva, pentru ce a lăsat Dumnezeu pe diavolul, aceste cuvinte zi către acela: Pentru că pe cei treji și luători aminte nu numai că nu-i vatămă, ci îi și folosește, nu cu voința sa, că este rea, ci din împotrivirea cu bărbăție a lor la răutatea aceluia. Că și cu Iov s-a apucat la luptă, nu pentru ca să-l facă pe el mai strălucit, ci ca să-i pună piedică – și de aceea este rău pentru o socoteală și voință ca aceasta –, însă nimic nu l-a vătămat pe Dreptul, ci mai mult s-a folosit din luptă, precum am arătat. Ci diavolul și-a arătat răutatea, iar dreptul bărbăția. Dar, vei zice că pune piedici și surpă pe mulți. Da, dar îi surpă pentru slăbiciunea acelora, iar nu pentru puterea sa. Care s-a dovedit din multe locuri. Deci tu stăpânește-ți mintea ta și de la nimeni niciodată nu vei primi vătămare, ci foarte mult te vei folosi, nu numai de la cei buni, ci și de la cei răi. Că pentru aceasta, precum am zis mai înainte, a lăsat Dumnezeu să fie oamenii unii cu alții și mai ales cei buni cu cei răi, ca cei din urmă să fie trași la fapta bună a celor dintâi. Și ascultă ce zice Hristos ucenicilor: „Asemenea este Împărăția cerurilor aluatului pe care, luându-l, o femeie l-a pus în trei măsuri de făină…" (Mt. 13, 33). Iată dar că putere de dospit ca a aluatului au drepții, ca să prefacă pe cei răi în felul lor. Dar drepții sunt puțini. La fel și aluatul este puțin. Dar puținul acela nu se vatămă de mulțimea făinii, ci dimpotrivă pe toată o trage și o preface, cu puterea care este în el, în aceeași frământătură ca a lui. Așa și puterea drepților, nu-și are tăria de la numărul lor, ci de la darul Duhului. Doisprezece au fost Apostolii. Vezi cât de puțin era aluatul? Toată lumea era întru necredință. Vezi câtă frământătură a fost? Dar acei doisprezece toată lumea au întors-o. Aluatul și frământătura de aceeași fire sunt, dar nu de aceleași însușiri. Pentru aceasta a lăsat pe cei drepți între cei răi, ca precum sunt ei de aceeași fire cu drepții, să se facă și cu aceeași voință. De aceasta aduceți-vă aminte, cu acestea astupați gura celor lenevoși, a celor slăbănogi cu sufletul, a celor trândavi, a celor ce fug de ostenelile faptei bune, a celor ce învinuiesc pe Stăpânul tuturor. Ai păcătuit, taci și nu mai adăuga al doilea păcat mai greu. Nu este așa de grea vina păcatului, precum este a învinui după păcat pe Stăpânul. Caută pe pricinuitorul păcatului și nu vei afla pe altul fără numai pe tine care ai păcătuit.

Pretutindeni este trebuinţă de voinţă bună. Am arătat vouă aceasta nu din cuvinte goale, ci din petrecerea împreună a celor ce vieţuiesc în această lume. Această dovedire întrebuinţeaz-o şi tu. Căci după aceasta vom fi judecaţi de Stăpânul nostru. Învăţaţi-vă acest meşteşug al dovedirii şi nimeni nu va putea să vă amăgească. Curveşte cineva? Arată-i lui pe altul care petrece în înfrânare. Răpeşte şi lăcomeşte cineva? Arată-i lui pe cel ce dă milostenie. Trăieşte cineva în zavistie şi pizmă? Arată-i lui pe cel curat de această patimă. De mânie se stăpâneşte cineva? Adu-i de faţă pe cel ce trăieşte în filozofie. Şi nu trebuie să alergăm la povestirile cele vechi, ci să luăm pilde de la cei ce vieţuiesc acum. Pentru că şi astăzi, lucrând darul lui Dumnezeu, isprăvile celor de acum nu sunt mai puţine decât ale celor de mai înainte. Dar necredincios este şi socoteşte că Scripturile sunt mincinoase? Şi nu crede că Iov a fost în acest fel? Arată-i lui un alt om care a urmat vieţii aceluia. În felul acesta şi Stăpânul ne va judeca pe noi. Va pune robi lângă robi, şi nu din judecată va pecetlui hotărârea, ca să nu zică cineva cum a zis sluga aceea căreia i s-a încredinţat talantul, şi în locul altuia a adus prihănire: „Doamne, te-am ştiut că eşti un om aspru” (Mt. 25, 24). Că în loc să suspine, că nu a adus alt talant, şi-a făcut păcat şi mai greu, adăugând lângă lenevirea sa, învinuirea Stăpânului. Căci ce zice? „Te-am ştiut că eşti un om aspru”. O, ticălosule, nemulţumitorule şi leneşule, fiind dator să prihăneşti lenevirea ta şi să scazi ceva din păcatul cel mai dinainte, tu ai adus prihănire Stăpânului, şi în loc să îndoieşti talantul, ai îndoit păcatul. Pentru aceasta Dumnezeu va pune robi lângă robi, ca cei buni să judece pe cei răi, şi aceştia judecându-se de cei buni, să nu poată prihăni pe Stăpânul. Căci se zice: „Când va veni Fiul Omului întru slava Tatălui Său...”. Nu a zis: „întru slavă asemenea cu slava Tatălui”, ci „întru slava Tatălui”, „... Şi se vor aduna înaintea Lui toate neamurile...”. Înfricoşată judecată! Înfricoşată celor păcătoşi şi vinovaţi, că celor ce ştiu că au fapte bune va fi poftită şi blândă. „Şi va pune oile de-a dreapta Sa, iar iezii de-a stânga” (Mt. 25, 31-33). Şi aceştia, şi aceia oameni sunt. Pentru ce dar aceia sunt oi, iar aceştia iezi. Pentru ca să cunoşti schimbarea voinţei celei libere, iar nu a firii. Şi pentru care pricină cei ce nu dau milostenie sunt iezi? Pentru că dobitocul acela este neroditor şi nu poate aduce stăpânilor lui folos nici din lapte, nici din prăsire, nici din lână, căci pentru vârsta cea tânără este lipsit de toate acestea. De aceea pe cei ce nu aduc nicio roadă a milosteniei i-a

numit iezi. Iar pe cei de-a dreapta i-a numit oi. Căci de la acestea folosul este mare din lână, din prăsire şi din lapte. Deci ce zice către ei? „Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit. Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat...” (Mt. 25, 36). Iar celorlalţi cele dimpotrivă. Cu toate că şi aceştia, şi aceia oameni erau, aceleaşi făgăduinţe au luat, aceleaşi daruri le erau puse înainte de a lucra fapte bune; Stăpânul, şi la aceia, şi la aceştia a venit, cu aceeaşi înfăţişare de om străin, gol şi flămând. Toate sunt deopotrivă şi la aceştia, şi la aceia. Dar sfârşitul nu este la fel? Pentru că voinţa cea liberă nu i-a lăsat. Şi numai aceasta a făcut despărţirea. Şi de aceea aceştia au mers în Împărăţie, iar aceia în gheena. Iar de era diavolul pricinuitorul păcatelor, nu era cu dreptate ca el să păcătuiască şi la păcate să silească, iar alţii să se chinuiască.

Ai văzut aici şi pe cei ce au greşit, şi pe cei ce au făcut fapte bune? Ai văzut că cei răi fiind puşi în faţa celor buni li s-a astupat gura? Vino să-ţi aduc altă pildă! Fecioare, zice, erau zece (Mt. 25, 2). Şi aici voinţele sunt cele ce au isprăvit faptele cele bune şi cele rele. Şi din punerea de faţă vei vedea şi păcatele acestora, şi faptele bune ale acelora. Că alăturarea face mai luminată învăţătura. Şi acestea, şi acelea fecioare; şi aceste cinci, şi acelea. Făclii aveau şi acestea, şi acelea. Toate aşteptau pe Mire. Cum, dar, unele au intrat, iar celelalte nu? Pentru că unele erau blânde şi iubitoare de oameni, iar celelalte nemilostive. Vezi iarăşi că voinţa se face pricină a hotărârii, iar nu diavolul? Ai văzut judecată prin cei de asemenea şi hotărârea din punerea de faţă a celor ce au lucrat cele dimpotrivă? Robi pe robi vor judeca.

Voieşti să-ţi arăt judecata făcută şi de cei ce nu sunt asemenea? Că se va face şi de cei ce nu sunt asemenea, ca osânda să fie mai mare. „Bărbaţii din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta şi-l vor osândi” (Mt. 22, 42). Nu sunt asemenea cei care se judecă. Căci unii sunt păgâni, iar alţii iudei. Iudeii au dobândit învăţătura proorocească, iar ceilalţi niciodată nu s-au împărtăşit de dumnezeiască ascultare. Şi nu numai aceasta este deosebirea. Căci acolo rob s-a dus (să propovăduiască), iar aici Stăpânul a venit. Acela primejdie mare propovăduia, iar Acesta Împărăţia cerurilor

binevestea. Care trebuia mai repede să creadă, păgânii cei fără de socoteală, care niciodată nu s-au împărtăşit de dumnezeiasca învăţătură, sau aceştia care din vârstă pruncească au crescut în cărţi proroceşti? Oricărui îi este lămurit că iudeii. Dar lucrurile s-au petrecut împotrivă. Aceştia nu au crezut Stăpânului, care propovăduia Împărăţia cerurilor, iar aceia au crezut celui asemenea om ca şi ei, care îi îngrozea cu pieirea, ca să se arate blândeţea acelora şi nemulţumirea acestora.

Oare diavol? Oare noroc? Oare ursitoare? Oare nu fiecare s-a făcut sieşi pricinuitor de răutate sau de faptă bună? Că de nu ar fi fost iudeii vinovaţi nu ar fi zis „şi vor osândi pe neamul acesta". Nu ar fi zis că şi Regina de la miazăzi va osândi pe iudei (Mt. 12, 45). Că nu numai popoare pe popoare vor osândi, ci şi un singur om care putea uşor să fie amăgit, dar a rămas neînşelat, va judeca pe un popor întreg, care cu orice chip trebuia să biruiască, dar a fost biruit. Pentru aceasta şi de la Adam, şi de la Iov am pomenit. Şi de nevoie este să ne întoarcem iarăşi la pricina aceea ca să împlinim rămăşiţa cuvântului. Deci pe Adam cu cuvinte l-a bântuit, iar pe Iov cu lucruri. Şi pe acesta de toată bogăţia l-a păgubit şi de copii l-a lipsit, iar de la acela nimic n-a luat nici mic, nici mare. Dar să aducem chiar cuvintele şi să arătăm chipul pizmuirii. „Şi a zis şarpele către femeie: «Ce este că a zis Dumnezeu să nu mâncaţi din tot pomul raiului?»" Aici şi şarpe, acolo, la Iov, femeie. Deci mare este deosebirea sfătuitorilor. Că acela (şarpele) era rob, iar aceasta (femeia) era părtaşă a vieţii. Acela era supus, iar aceasta era ajutătoare. Vezi cât de mare este deosebirea vinei? Căci pe Adam, cel ce era supus şi rob al lui l-a amăgit, iar lui Iov, nici aceea ce-i era tovarăşă şi ajutor nu a putut să-i pună piedică şi să-l surpe. Dar să vedem mai lămurit ce zic cuvintele. „Ce este că a zis Dumnezeu să nu mâncaţi din tot pomul?", a zis şarpele. Dar Dumnezeu n-a zis aceasta, ci cele dimpotrivă. Vezi, dar, vicleşug al diavolului. A zis cele ce nu s-au spus, ca să cunoască ce s-a grăit de Dumnezeu. Ce face, dar, femeia? Fiind trebuinţă să-i astupe gura, fiind trebuinţă nici să nu-i răspundă, din nesocoteală au spus porunca cea stăpânească. Pentru aceasta i-a dat lui pricină de îndrăzneală. Vezi cât este de rău a se da pe sine, fără luare aminte, vrăjmaşilor şi pizmaşilor? De aceea şi Hristos zice: „Nu daţi cele sfinte câinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor... şi întorcându-se să vă sfâşie pe voi"

(Mt. 7, 6). Aceasta s-a făcut la Eva. A dat sfintele câinelui şi porcului; a călcat acela cuvintele şi întorcându-se a rupt pe femeie. Şi vezi cum vorbeşte cu vicleşug: „Nu veţi muri cu moarte" (Fac. 3, 4). Şi ia aminte că aici femeia putea să înţeleagă amăgirea. Că îndată a scos la iveală vrajba şi războiul faţă de Dumnezeu, vorbind cele împotrivă. Deci, vrând diavolul să cunoască porunca i-ai spus-o, dar după ce a grăit cele împotriva poruncii de ce i-ai urmat? Căci Dumnezeu a zis: „... cu moarte veţi muri" (Fac. 2, 27). Iar diavolul a spus cele împotriva acestora: „Nu veţi muri cu moarte". Ce este mai luminat decât războiul acesta? De unde din altă parte putea să cunoască pe vrăjmaşul şi pizmaşul, fără numai de aici, din cele ce a grăit împotriva lui Dumnezeu? Deci trebuia îndată să fugă de amăgire. Trebuia să se depărteze de cursă. „Nu veţi muri cu moarte, a zis. Că ştie Dumnezeu că în orice zi vei mânca dintr-însul se vor deschide ochii voştri şi veţi fi ca nişte dumnezei..." (Fac. 3-5). Cu nădejdea de mai mare cinste, au pierdut şi bunătăţile pe care le aveau în mâini. S-a făgăduit să-i facă dumnezei, dar i-a supus tiraniei morţii. De ce, dar, o, femeie, ai crezut diavolului? Ce lucru bun ai văzut la el? Nu era de ajuns ţie să te supui vredniciei şi credinţei Puitorului de lege, că Acela era Dumnezeu şi Ziditor. Iar acesta este diavol şi vrăjmaş şi nu zic diavol, ci şarpe îl socoteai pe el. Deci pe şarpe, spune-mi, trebuia să-l învrednicești de atâta vorbă, încât să-i destăinui lui şi porunca cea stăpânească? Vezi că era cu putinţă să cunoască ea amăgirea, dar n-a vrut. Mai ales că Dumnezeu i-a dat îndestulătoare faceri de bine şi prin lucruri a arătat purtarea Lui de grijă. Că nefiind omul, l-a plăsmuit, suflet în el a insuflat, după chipul Său l-a făcut, stăpânitor al tuturor celor de pe pământ l-a pus, ajutor i-a dat, rai i-a sădit şi l-a slobozit să se folosească de toţi pomii din el, numai de unul l-a oprit să se atingă. Dar şi aceasta a făcut-o spre folosul lor. Iar diavolul niciun lucru bun, mic sau mare n-a făcut, ci numai cu cuvinte goale, îngâmfând pe femeie şi cu nădejdi deşarte umflând-o, a amăgit-o. Şi a socotit ea că mai vrednic de credinţă este diavolul, decât Dumnezeu, Care cu fapta a arătat dragoste de ei. Şi a crezut femeia celui ce nu a făcut, nici nu a spus ceva bun, ci a adus numai cuvinte goale. Vezi că numai din nesocoteală şi lenevire s-a făcut înşelarea, iar nu din silă. Şi ca să cunoşti aceasta mai luminat, ascultă cum şi Scriptura prihăneşte pe femeie. Că nu a zis „amăgindu-se", ci că „a văzut femeia că bun este pomul" (Fac. 3, 6) a mâncat. Deci vina este şi a vederii celei

neînfrânate, și nu numai a înșelării diavolului. Că de poftă a fost biruită, nu de răutatea dracului. Pentru aceasta nici iertare n-a dobândit, ci, și zicând că șarpele a amăgit-o, și mai mare pedeapsă a luat, mai ales că la ea nu era pricină să cadă.

Și ca să cunoaștem mai luminat aceasta, veniți să mutăm cuvântul la Iov. De la cel ce s-a supus căderii, la cel ce s-a stăpânit, de la cel ce s-a biruit, la cel ce a biruit. Că aceasta mai multă osârdie ne va aduce ca să prihănim pe diavolul. Acolo cel ce a amăgit era șarpe și a biruit. Aici femeie și nu a putut. Măcar că aceasta, spre înduplecare, este mult mai lesnicioasă decât acela. Și lui Iov i s-a adus meșteșugirea după pierderea banilor, după moartea copiilor și după pierderea a tot ce avea. Iar acolo nimic de acest fel nu a fost. Adam nu a pierdut copii, n-a păgubit bani, nu ședea pe gunoi, ci locuia în raiul desfătării și se îndulcea de tot felul de frumusețI, de pomi, de izvoare, de râuri și de toată libertatea. Nicio osteneală, nicio durere, nicio scârbă sau griji, nici ocări sau prihăniri, nici răutățile cele nenumărate care-l năpădiseră pe Iov. Dar cu toate că nu era niciuna de acest fel, s-a împiedicat și a căzut. Oare nu a arătat că este din pricina lenevirii? Iar acela a răbdat toate acestea bărbătește și nu a căzut. Oare nu și acesta din trezvia sufletului?

Deci din amândouă părțile, o iubitule, culege mare folos; fugi de cele urmate de Adam, cunoscând câte rele se fac din lenevire și urmează evlaviei lui Iov, învățând câte bunătăți odrăslesc din osârdie. Pe acest purtător de cunună totdeauna să-l ai în minte și la orice nevoie sau durere vei avea îndeajunsă mângâiere. Căci ca în fața întregii lumi stând fericitul și viteazul acela, vorbește tuturor, prin pătimirile ce i s-au întâmplat, să sufere cu bărbăție toate cele ce li se pricinuiesc și la niciunul din relele ce le vin asupră-le să nu se supună. Căci nu este nicio pătimire omenească, care să nu primească mângâierea de acolo. Căci relele ce sunt răspândite în toată lumea, toate împreună au năpădit asupra trupului aceluia. Deci ce iertare va avea cel ce nu poate să sufere cu mulțumire o parte din nevoile cele ce au venit asupra aceluia, care nu o parte numai, ci toate relele tuturor oamenilor se vede că le-a purtat? Și ca să nu prihănești cuvântul că este îndrăzneț, vino ca punând înainte pe fiecare din nevoile ce au venit asupra

lui, să încredinţăm cele zise. Şi de voieşti, să aducem mai întâi de faţă pe ceea ce este mai greu de suferit decât toate, pe sărăcie zic, şi pe durerea cea din ea, că de aceasta pretutindeni se plâng toţi oamenii. Deci cine a fost mai sărac decât Iov, care era mai sărac şi decât cei aruncaţi pe la băi şi decât cei ce dorm în cenuşa cuptoarelor, pe scurt, să zic, decât toţi oamenii? Că aceştia măcar haină ruptă au, dar acela gol stătea şi îmbrăcămintea care o avea de la firea trupului o stricase diavolul peste tot cu putreziciune grea. Şi până şi săracii aceştia au ca acoperământ foişoarele cele de pe la băi sau sunt acoperiţi de vreo colibă. Iar acela afară în aer liber totdeauna zi şi noapte petrecea şi nici mângâierea de la vreun acoperământ nu avea. Şi, în plus, că aceştia se ştiu vinovaţi cu multe răutăţi, dar acela nimic rău nu ştia întru sine. Şi la aceasta lua aminte de fiecare dată când i se întâmpla ceva. Şi mai mare îi făcea durerea şi îi sporea nedumerirea, neştiind pricina relelor celor ce i se întâmplă. Deci aceştia, precum am zis, pentru multe rele puteau să se învinuiască pe ei şi nu lucru mic este acesta, întru mângâierea nevoii, a se şti vinovat şi că pe dreptate se pedepseşte. Iar acela şi de această mângâiere era lipsit şi arătând petrecere plină de fapte bune, suferea nevoile celor răi. Şi săracii aceştia care sunt la noi, dintru început s-au deprins întru nevoi, iar acela nedeprins a suferit sărăcia, deodată primind schimbarea din bogăţie. Deci precum a şti pricina relelor suferite, mare lucru este spre mângâiere, nu mai prejos decât aceasta este deprinderea în sărăcie din început, pentru cei ce petrec în sărăcie. Şi de care dreptul acela era lipsit, dar nici aşa nu cădea cu gândul. L-ai văzut pe el că a ajuns în cea mai de pe urmă sărăcie, după care alta mai neagră nu mai este cu putinţă a se afla? Căci cine poate fi mai sărac decât cel gol şi care nu are niciun acoperământ? Şi, mai ales, nici nişte pământ pentru a se culca nu mai avea cu ce dobândi. Căci nu sta pe pământ, ci pe gunoi. Deci când te vei vedea pe tine ajungând în sărăcie, pune-ţi în minte pătimirea dreptului şi îndată îţi vei uşura mintea şi vei lepăda tot gândul cel de mâhnire. Deci o nevoie ca aceasta, adică a sărăciei, se pare oamenilor că este pricină a tuturor ticăloşiilor şi relelor.

Iar a doua după aceea, şi poate mai întâi decât aceea, este rana trupului. Căci cine s-a îmbolnăvit cândva astfel? Cine a suferit acest fel de boală? Cine a mai primit atâta rană sau a văzut că a primit cineva? Nu este nimeni. Câte puţin se topea trupul lui şi din toate mădularele lui izvora

mulţime de viermi; şi aceştia curgeau fără încetare şi multă putoare răspândeau în toate părţile; şi aşa şi trupul câte puţin murea, de acest fel de putreziciune fiind mâncat; şi acestea făceau bucatele fără de dulceaţă, iar foametea la el era nemaiîntâlnită şi de mirare, căci şi când i se da hrană nu putea să se îndulcească de ea, căci zice: „... că văd că bucatele mele au miros...” (Iov 6, 7).

Deci când vei cădea în boală, o, omule, adu-ţi aminte de trupul acela şi de acea carne sfântă. Că sfântă era şi curată, măcar de avea astfel de rană. Şi în oştire de va fi cineva chemat, apoi cu nedreptate şi cu nicio pricină binecuvântată se va spânzura pe lemn şi i se vor struji coastele, să nu socotească lucrul acesta de ocară, nici să slăbească de durere, ci să-şi pună în minte pe sfântul acesta. Şi vei zice că destulă mângâiere îi era lui Iov că ştia că toate acestea Dumnezeu i le aducea asupra. Dar aceasta mai mult îl tulbura pe el şi-l mâhnea, că Dreptul Dumnezeu, pe Care în tot felul Îl cinstea, Acela era Care-l chinuia pe el şi nu putea afla vreo pricină binecuvântată a nevoilor ce suferea. Dar după ce s-a înştiinţat mai pe urmă de această pricină, vezi câtă evlavie a arătat. Căci când i-a zis Dumnezeu lui: „Oare strică judecata Mea şi Mă faci pe Mine vinovat, ca să te arăţi pe tine drept?” (Iov 40, 3), înspăimântându-se a răspuns: „Mâna voi pune peste gura mea. O dată am grăit şi a doua oară nu voi mai repeta” (Iov 39, 34-35). Şi „Cu auzul urechii Te-am auzit mai înainte, iar acum Te-au văzut ochii mei. Pentru aceasta m-am smerit şi m-am uscat şi m-am socotit pe mine pământ şi ţărână” (Iov 42, 5-6).

Şi de socoteşti că aceasta i-a fost destul pentru mângâiere şi tu aceeaşi mângâiere vei putea avea când vei pătimi din cele rele, nu pentru Dumnezeu, ci din ispita oamenilor şi vei mulţumi şi nu vei huli pe Cel ce poate să oprească ispita, dar care o sloboade pentru cercarea şi lămurirea ta. Şi precum se încununează cei ce au pătimit pentru Dumnezeu, aşa şi tu vei dobândi aceleaşi răsplătiri, că nevoile ce s-au adus asupra ta de la oameni le-ai suferit cu bărbăţie şi Celui ce putea să le oprească pe ele, dar nu a voit, I-ai mulţumit. Deci iată că şi sărăcia, şi boala, pe amândouă cu cea mai de pe urmă asprime s-au adus asupra Dreptului.

Voieşti să-ţi arăt şi războiul cel din fire, ce s-a pus atunci asupra viteazului aceluia cu atâta asprime? Zece copii a pierdut; toţi deodată, toţi în floarea vârstei, toţi plini de fapta bună; şi nu au murit după legea firii, ci cu moarte silnică şi ticăloasă. Cine va povesti această rea întâmplare? Nimeni nu poate. Deci când va muri fiul sau fiica, aleargă către dreptul acela şi negreşit vei afla multă mângâiere.

Şi oare numai aceste rele i s-au încredinţat lui? Dar părăsirea, vânzarea, batjocoririle şi ocările, prihănirea şi luarea în râs ale prietenilor? Şi cât de nesuferit lucru este a fi batjocorit de toţi? Că nu aşa de mult răneşte sufletul nostru nevoile ce se întâmplă, precum îl rănesc cei ce-l ocărăsc pentru aceste nevoi. Nu numai că nu era cel ce l-ar fi putut mângâia, ci mulţi din toate părţile îl ocărau. Şi îl auzi pe el tânguindu-se de aceasta zicând: „Dar şi voi v-aţi sculat împotriva mea". Şi nemilostivi îi numeşte şi zice: „Nu s-au apropiat de mine cei de aproape ai mei şi slugile mele asupra mea grăiau... şi chemam pe fiii ţiitoarelor mele, iar ei cu totul s-au depărtat" (Iov 19, 13-18). Iar alţii, zice: „scuipau asupra mea... şi poveste tuturor m-am făcut" (Iov 30, 9-10). „Şi însăşi haina mea s-a scârbit de mine" (Iov 30, 9-10). Şi acestea nici a le auzi nu sunt suferite, darmite a le răbda cu fapta.

Sărăcia cea mai de pe urmă, boală nesuferită, nemaiîntâlnită şi de mirare, moartea copiilor şi încă atât de mulţi şi astfel de buni şi cu acest fel de moarte, ocări şi batjocoriri şi hule de la oameni; unii batjocoreau, alţii ocărau, alţii defăimau. Şi nu numai vrăjmaşii, ci şi prietenii; şi nu numai prietenii, ci şi slugile. Şi nu numai batjocoreau şi ocărau, ci se şi scârbeau. Şi acestea nu în două, trei sau zece zile le-a suferit, ci îndelung. Şi pe lângă toate acestea ce numai aceluia s-au întâmplat, nici mângâierea cea de la noapte nu o avea, ci la nevoile zilei se adăugau nălucirile şi fricile nopţii, care erau mai nesuferite. Şi cum că mai grele erau cele ce le suferea în somn, ascultă ce zice: „Pentru ce mă înfricoşezi cu vise şi cu vedenii mă îngrozeşti?" (Iov 7, 14). Care om de fier, care diamant ar fi suferit atâtea rele? Căci dacă numai una din acestea este nesuferită, socoteşte câtă durere aduc toate împreună. Dar acela pe toate le suferea şi întru toate cele ce i s-au întâmplat lui n-a păcătuit, nici nu a viclenit cu buzele lui.

Să se facă, dar, pătimirile aceluia doctorii relelor noastre şi viforul cel cumplit al lui, liman al necazurilor noastre; şi la orice din cele ce ni se întâmplă să punem în minte pe Sfântul. Şi văzând că un singur trup a suferit nevoile din toată lumea, şi noi, cu bărbăţie, să răbdăm cele puţine şi mici. Şi ca la o maică iubitoare de fii, care-şi întinde mâinile în toate părţile şi-şi primeşte pe copiii ei înspăimântaţi, şi-i linişteşte, aşa şi noi să alergăm totdeauna la povestirea aceasta. Şi dacă vor veni asupra noastră nevoi mai mari decât toate, destulă mângâiere luând din ea pentru toate, aşa ne vom duce. Iar dacă vei zice că acela era Iov şi de aceea a suferit, iar eu nu sunt ca acela, mai mare prihană asupra ta îţi vei aduce, iar dreptului mai multă laudă. Căci mai mult trebuie să suferi tu decât acela. Pentru care pricină? Pentru că acela a fost mai înainte de Legea Darului şi a legii, când nu era multă luare aminte a petrecerii omului; când nu era atâta dar al Duhului; când păcatul era anevoie de biruit; când stăpânea blestemul; când moartea era înfricoşată. Dar acum luptele s-au făcut mai lesnicioase, fiindcă după venirea lui Hristos toate acelea s-au ridicat. De aceea, niciun cuvânt de îndreptare nu avem dacă după atâta vreme, după atâta sporire şi după atâtea daruri ce ni s-au dat nouă de la Dumnezeu, nu vom putea ajunge la măsura aceluia. Deci toate acestea cugetându-le şi că mai mari erau nevoile aceluia şi că atunci când era lupta mai cumplită s-a dezbrăcat şi a luptat, să suferim cu bărbăţie toate cele ce ne vin asupră cu multă mulţumire. Ca să putem dobândi aceleaşi cununi cu acela, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la prorocul Iona, la Daniil şi la cei trei tineri / pentru pocăinţă / s-a zis la intrarea în Sfântul şi Marele Post

Vesel ne este nouă astăzi praznicul şi adunarea mai luminată decât cea obişnuită. Oare care este pricina? A postului este isprava aceasta. Ştiu şi eu că a postului şi încă nefiind de faţă, ci aşteptându-se. Că acela ne-a adunat pe noi aici în Casa cea părintească. Acela şi pe cei ce mai înainte erau mai trândavi, astăzi i-a întors în mâinile cele de maică. Şi dacă numai fiind aşteptat a făcut întru noi atâta osârdie, oare când se va arăta şi va veni, câtă evlavie va lucra în noi? Aşa şi o cetate, când intră în ea un stăpânitor

înfricoşat, leapădă toată lenevirea şi se ridică la mare osârdie. Şi nu vă speriaţi auzind de post ca de un stăpânitor înfricoşat, că nu vouă vă este înfricoşat postul, ci neamului diavolesc. De este cineva lunatic spune-i lui de post şi va rămâne îngheţat de frică şi mai nemişcat decât pietrele, ca şi cum ar fi ţinut cu legături. Dar mai ales când împreună cu postul va fi înjugată rugăciunea, sora şi prietena lui. De aceea şi Hristos zice: „Acest neam nu iese fără rugăciune şi post" (Mt. 17, 21). Deci dacă pe pizmaşii mântuirii noastre şi pe vrăjmaşii vieţii noastre îi alungă şi le este atât de înfricoşat, trebuie să-l iubim şi să-l îmbrăţişăm, iar nu să ne temem. Iar dacă se cade să ne temem de ceva, de beţie şi de îmbuibare să ne fie teamă, iar nu de post. Că acelea, legându-ne mâinile, ca o stăpână, ne dă slugi şi robi tiraniei patimilor. Iar postul, aflându-ne pe noi robind şi legaţi, ne sloboade din legături, ne izbăveşte de tiranie şi ne întoarce la fericirea cea dintâi. Deci dacă şi pe vrăjmaşi îi alungă şi de robie ne izbăveşte şi la libertate ne întoarce, ce dovadă mai mare a dragostei lui pentru neamul omenesc cauţi? Şi dovada dragostei cuiva pentru noi se arată atunci când, împreună cu noi, pe aceleaşi le iubeşte sau le urăşte.

Voieşti să înveţi ce podoabă este postul omului? Câtă păzire şi întărire arată? Gândeşte-te la chinul cel fericit şi minunat al monahilor. Că aceştia fugind de tulburările cele din lume, şi alergând la vârfurile munţilor, şi înfigând colibele lor în liniştea pustiului, ca într-un liman liniştit, pe acesta l-au luat de călător în toată viaţa lor. De aceea i-a făcut pe ei din oameni îngeri. Şi nu numai pe aceia, ci şi în cetăţi, pe câţi va afla că îl primesc pe el, la aceeaşi înălţime a filozofiei îi suie. Căci şi Moise, şi Ilie, turnurile proorocilor celor din Legea veche, cu toate că şi din alte fapte bune erau ei străluciţi şi mari, şi aveau mare îndrăzneală în toate, dar când voiau să se apropie de Dumnezeu şi să vorbească cu El, cât îi era omului cu putinţă, la acesta alergau şi prin mâinile acestuia se aduceau lui Dumnezeu. Pentru acestea şi Dumnezeu făcând la început pe om, îndată, aducându-l pe el întru a fi, l-a pus în mâinile lui ca întru ale unei maici şi ale unui dascăl bun, încredinţându-i lui mântuirea aceluia. Că aceea: „Din tot pomul care este în rai să mâncaţi; iar din pomul cunoştinţei binelui sau al răului să nu mâncaţi" (Fac. 2, 16-17), poruncă a postului este. Iar dacă în rai a fost necesar postul, cu atât mai mult afară de rai. Şi dacă mai înainte de rană a

fost de folos doctoria, cu atât mai mult după rană. Dacă până a nu se ridica războiul poftelor trebuincioasă ne era nouă arma, cu atât mai mult după ridicarea lui de la pofte şi de la diavoli de mare nevoie ne este ajutorul cel de la post. De ar fi păzit Adam cuvântul acesta, nu l-ar fi auzit pe cel de-al doilea, care zice: „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3, 19). Şi fiindcă nu a ascultat pe primul, pentru aceasta a luat moarte şi griji, osteneli şi scârbe, şi viaţă mai grea decât orice moarte; pentru aceasta spini şi ciulini; pentru aceasta osteneli şi dureri, şi viaţă cu chinuri. Ai văzut cum se mânie Domnul când este disprețuit postul. Ascultă şi cum Se bucură când se cinsteşte. Şi precum, când El a fost mâniat, a certat pe cel ce L-a ocărât cu moarte, tot aşa când a fost cinstit (postul) pe moarte a întors-o. Că vrând Dumnezeu să-ţi arate ţie puterea lui, i-a dat stăpânire să hotărască întoarcerea la viaţă, nu la doi, la trei sau la douăzeci de oameni, ci a unui popor întreg, care era osândit la moarte şi pe care, de la mijlocul căii ce ducea la moarte, i-a răpit. Că pe cetatea ninivitenilor, cea mare şi minunată, care în genunchi stătea şi în prăpastie se primejduia să cadă şi de sus aştepta pedeapsa, postul, ca o putere ce vine de sus, din porţile morţii i-a răpit şi la viaţă i-a întors. Dar să auzim iarăşi istorisirea:

Şi a fost cuvântul Domnului către Iona, zicând: „Scoală şi mergi la Ninive, cetatea cea mare". De la mărimea cetăţii voieşte să-l înduplece să meargă, căci ştia de fuga lui ce va urma. Dar să auzim şi propovăduirea: „Încă trei zile şi Ninive se va prăpădi..." (Iona 1, 1). Şi pentru care pricină relele pe care vrei să le faci le spui mai înainte? Ca să nu fac cele ce am spus. De aceea şi cu gheena a înfricoşat, ca să nu trimită acolo. Să vă înfricoşeze, zice, pe voi cuvintele, ca să nu vă mâhnească apoi pe voi cercarea cu lucrul. Şi care-i pricina că a strâns sorocul la o vreme aşa de scurtă? Pentru ca să înveţi şi tu fapta cea bună a păgânilor niniviteni, care în trei zile au putut să facă să înceteze urgia lui Dumnezeu pentru păcatele lor şi să te minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Care S-a îndestulat numai cu pocăinţa de trei zile pentru atâtea greşeli, şi tu să nu cazi în deznădăjduire măcar de ai fi păcătuit mult. Şi precum cel trândav cu sufletul şi defăimător, măcar că va avea multă vreme de pocăinţă, nimic vrednic nu va sfârşi, nici nu va împăca pe Dumnezeu cu

sine din pricina lenevirii, dimpotrivă, cel treaz şi care fierbe cu osârdia şi care cu multă sârguinţă se pocăieşte, în puţină vreme va putea stinge păcate de lungă vreme. Oare nu s-a lepădat Petru de trei ori? Oare nu a treia oară cu jurământ? Oare nu înfricoşându-se de cuvintele unei slujnice? (Mt. 26, 69-74). Dar oare de mulţi ani a avut trebuinţă ca să se pocăiască? Nicidecum. Ci în aceeaşi noapte a alunecat şi s-a sculat; şi rana, şi doctoria a primit; s-a îmbolnăvit şi întru sănătate s-a întors. Cum şi în ce chip? Plângând şi tânguindu-se. Şi nu simplu plângea, ci cu multă osârdie şi fierbinţeală. De aceea şi evanghelistul a zis: „... a plâns cu amar" (Mt. 26, 75). Şi care a fost puterea acelor lacrimi niciun cuvânt nu o poate spune, dar o arată luminat cele ce au urmat. Că după cumplită cădere – căci lepădarea este păcatul cel mai rău dintre toate – iarăşi a fost întors la cinstea cea dintâi şi purtarea de grijă a întregii Biserici i-a fost încredinţată. Şi mai mult decât toate ne-a arătat nouă că are dragoste către Stăpânul mai mult decât toţi Apostolii. Că zice: „Simone al lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?" Iar acesta a arătat că nicio faptă bună nu este întocmai ca dragostea.

Şi pentru ca să zică că pe niniviteni pe bună dreptate i-a iertat că erau oameni păgâni şi fără socoteală, ca pe nişte slugi care nu au ştiut voia Domnului şi nu au făcut-o (Lc. 12, 48), şi ca să nu cugeţi că şi tu vei fi puţin bătut şi să nu stai căzut în păcate, îţi aduc de faţă şi pe Petru, tot slugă, dar care ştia voia Domnului, care, greşind cu păcatul cel mai greu, priveşte la câtă înălţime a îndrăznelii s-a suit. Că cel mai cumplit lucru este a petrece în păcat. Şi cel mai rău lucru al căderii este a sta în ea. De aceasta şi Pavel plânge şi se tânguieşte, zicând: „Mă tem ca nu cumva, venind iarăşi, să mă smerească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi care au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia şi de desfrânarea şi de spurcăciunea pe care le-au făcut" (II Cor. 12, 21).

Iar pentru pocăinţă, care vreme poate fi mai îndemânatică decât vremea postului? Dar să ne întoarcem iarăşi la povestirea noastră. Şi auzind prorocul aceste cuvinte s-a pogorât la Ioppia, ca să fugă în Tarsis de la faţa Domnului (Iona 1, 3). Unde fugi, o, omule? Nu ai auzit pe David zicând: „Unde mă voi duce de la Duhul Tău? Şi de la faţa Ta unde voi fugi?" În

pământ? Dar: „Al Domnului este pământul şi plinirea lui" (Ps. 23, 1). În iad? Dar: „De mă voi pogorî în iad, de faţă eşti". În cer? Dar: „De mă voi sui în cer, Tu acolo eşti". În mare? „Şi acolo, zice, mă va ţine dreapta Ta" (Ps. 138, 6-9). Şi aceasta şi la Iona s-a făcut. În acest fel este păcatul. În multă nebunie aruncă sufletul nostru. Şi precum cei stăpâniţi de ameţeală şi de beţie, nebuneşte se învârt şi de le vor fi înainte groapă, prăpastie sau altceva, cad în ele fără nicio pază, aşa şi cei ce alunecă în păcat, fiind stăpâniţi de pofta lucrării ca de o beţie, nu ştiu ceea ce fac, din cele ce sunt de faţă şi nici nu văd mai înainte ceva din cele ce vor să fie.

De Stăpânul fugi, spune-mi? Dar aşteaptă puţin şi din întâmplări te vei învăţa că nici din mâinile mării, ale acelei slujnice, nu vei putea fugi. Căci îndată ce a fugit acesta în corabie, aceea a sculat valurile sale şi la mare înălţime le ridica. Şi precum o slugă credincioasă aflând vreun rob asemenea cu ea, care a furat ceva din averile stăpâneşti şi fuge, nu-l lasă şi face nenumărate necazuri celor ce l-au găzduit pe el, până când, luându-l pe el se va duce, aşa şi marea, pe robul cel asemenea cu ea aflându-l şi cunoscându-l, nenumărate supărări şi piedici face corăbierilor, se tulbură, strigă, spre noian trage şi îngrozeşte cu afundarea corabiei cu tot cu oameni, dacă nu-i va da ei pe robul cel asemenea ei. Dar corăbierii ce fac văzând acestea? „Aruncau vasele din corabie în mare, ca să o uşureze" (Iona 1, 5). Dar corabia nu se uşura, că toată povara încă rămăsese, adică trupul prorocului, sarcina cea grea, nu pentru firea trupului, ci pentru greutatea păcatului. Că nimic nu este aşa de greu şi cu anevoie de purtat, precum este păcatul şi neascultarea. Pentru aceasta Zaharia l-a asemănat cu plumbul (Zah. 5, 7). Iar David, scriind de el, zice: „Că fărădelegile mele au covârşit capul meu; ca o sarcină grea s-au îngreunat peste mine" (Ps. 37,4). Iar Hristos strigă către cei ce vieţuiesc în multe păcate: „Veniţi către Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28). Deci acesta, adică păcatul, îngreuia corabia şi o trăgea s-o afunde. Iar Iona dormea şi sforăia. Greu era somnul lui, dar nu era al firii, ci al mâhnirii, nu al trândăvirii, ci al întristării. Dar slugile cele cu bună cunoştinţă îndată îşi simt greşelile, lucru care i s-a întâmplat şi aceluia. Căci după făptuirea păcatului a cunoscut răutatea lui. Şi păcatul astfel este. După ce se naşte ridică multe chinuri asupra sufletului care l-a născut, lucru care este contrar

naşterii omului. Căci noi îndată ce ne naştem încetăm chinurile, iar acela îndată ce se naşte rupe cu chinurile gândurile cele ce l-au născut pe el.

Ce face dar cârmaciul? A venit la el şi i-a zis: „Scoală şi roagă pe Domnul Dumnezeul tău" (Iona 1, 6). A cunoscut deci că furtuna nu era una obişnuită, ci era pedeapsă trimisă de la Dumnezeu şi vifor mai cumplit decât meşteşugul omenesc, căci mâna cârmaciului nu mai folosea la nimic. A cunoscut deci că cele ce se făceau aveau trebuinţă de un mai mare ocârmuitor, de Cel ce ocârmuieşte toată lumea. Din această cauză, aceia lăsând vâslele, pânzele, funiile şi toate celelalte, mâinile de la vâslire le întindeau spre cer şi pe Dumnezeu Îl rugau. Şi dacă nici aşa n-au avut spor, au aruncat sorţii ca să afle pe cel vinovat. Iar aceia, vinovat aflându-l, nu l-au înecat, ci, fiind atâta tulburare şi vifor, ei fiind foarte liniştiţi, au făcut judecată în corabie şi întrebându-l l-au învrednicit de răspuns şi toate de-amănuntul le cercetau, ca şi cum ar fi trebuit să dea seama cuiva de cele ce aveau să hotărască. Şi ascultă-i pe ei, căci ca la o judecată toate le cercetează. Ce este lucrul tău? De unde vii? Şi unde mergi? Din ce ţară şi din care popor eşti tu? Şi cu toate că marea îl pârâse pe el strigând, iar sorţii îl vădiseră, dar toate acestea făcându-se, ei încă nu dau hotărârea. Că precum la judecată, cu toate că pârâşi şi martori stau de faţă şi aduc dovezi, dar judecătorii nu hotărăsc până ce însuşi cel osândit nu se va face pârâş greşelilor sale. Aşa şi corăbierii, oameni păgâni şi fără socoteală fiind, dar urmau rânduielii celei bune care este la judecăţi, cu toate că atâta furtună şi tulburare era împrejurul lor, iar marea nici a răsufla nu-i lăsa, ci se tulbura, se turba, striga, şi valuri unul după altul ridica. Deci de unde s-a făcut, o, iubiţilor, atâta purtare de grijă faţă de Prorocul? Din iconomia lui Dumnezeu, Căci Dumnezeu iconomisea să se facă acestea, învăţând prin acestea pe Prorocul să fie iubitor de oameni şi blând. Ca şi cum i-ar fi zis: „Urmează corăbierilor care sunt oameni fără socoteală. Aceştia nu defăimează niciun suflet şi nici faţă de trupul tău nu sunt fără milă. Iar tu ai lăsat o cetate întreagă să pătimească. Şi corăbierii, aflând pe pricinuitorul relelor ce li s-au întâmplat, nu se hotărăsc să-l osândească. Iar tu, neavând nicio pâră asupra ninivitenilor, i-ai lăsat să se afunde şi să se prăpădească. Şi Eu poruncind ca tu să mergi şi să-i întorci pe ei la mântuire, prin propovăduirea ta, n-ai ascultat. Iar aceştia, nimeni poruncindu-le, toate le

fac şi se silesc ca pe tine, cel vinovat, să te izbăvească de osândă. Şi după ce l-a pârât marea, după dovedirea prin sorţi şi după ce el însuşi s-a pârât şi şi-a mărturisit greşeala, nici aşa nu s-au hotărât spre pierzarea proorocului. Ci se opreau, se sileau şi toate le făceau ca nici după atâtea dovezi să nu-l dea noianului mării. Dar marea nu le da voie; şi mai ales Dumnezeu îi silea vrând ca, precum prin corăbieri, şi prin chit să-l înţelepţească pe el. Căci ei înşişi după ce au auzit de la proroc: „Luaţi-mă şi mă aruncaţi în mare şi se va alina marea împrejurul vostru", ei se sileau să se întoarcă la uscat, dar valurile nu-i lăsau.

Iar tu, precum ai văzut pe proorocul fugind, ascultă-l pe el mărturisindu-se de jos din pântecele fiarei. Căci fuga a pătimit-o ca un om, iar mărturisirea a arătat-o ca un proroc. Deci luându-l pe el marea, l-a pus în pântecele chitului ca într-o temniţă, păzind pe fugar pentru Stăpânul, şi nici valurile cele mai sălbatice nu l-au înecat, nici chitul cel mai sălbatic decât valurile, primindu-l pe el în pântece, nu l-a stricat, ci l-a păzit şi l-a întors la cetate. Şi marea, şi chitul mai presus de fire au ascultat, ca Proorocul prin toate acestea să se înţelepţească.

Deci venind el în cetate a citit hotărârea ca pe o epistolă împărătească care vestea pedeapsă şi strigând zicea: „Încă trei zile şi Ninive se va prăpădi" (Iona 3, 5). Şi auzind cetăţenii acestea nu s-au arătat necredincioşi, nici nu au defăimat cele spuse, ci îndată toţi s-au îndreptat spre post, şi bărbaţii, şi femeile, şi slugile, şi stăpânii, şi dregătorii, şi supuşii, şi copiii, şi bătrânii, şi nici dobitoacele nu au fost îngăduite fără post. Pretutindeni sac, pretutindeni cenuşă, pretutindeni plâns şi vaiete; căci până şi cel ce purta coroana, pogorându-se de pe scaunul cel împărătesc, şi-a aşternut sac, a presărat cenuşă şi aşa a răpit cetatea din primejdie. Şi se vedea atunci un lucru de mirare, porfira era întrecută de sac. Căci ceea ce nu a putut haina împărătească, a putut sacul; ceea ce nu a putut săvârşi coroana, a făcut cenuşa.

Vezi că nu de post trebuie să ne temem, ci de beţie şi de îmbuibare. Că beţia şi îmbuibarea au primejduit cetatea şi era s-o surpe, iar postul, pe ceea ce se clădea şi era să cadă, a aşezat-o şi a întărit-o. Cu acesta şi Daniil intrând în groapa leilor, ca şi cu nişte oi blânde a petrecut, şi nevătămat a

ieşit. Că fierbând ei de mânie şi căutând cu o privire aducătoare de moarte, nu s-au atins de masa cea pusă înainte. Ci şi firea zădărându-i – căci nimic nu este mai sălbatic decât acele fiare –, şi foamea supărându-i – căci şapte zile nu s-au împărtăşit de hrană –, s-au cucerit de acea hrană, ca şi cum ar fi stat înlăuntru un păzitor şi ar fi strigat să nu se atingă de trupul cel prorocesc.

Cu acesta şi cei trei tineri intrând în cuptorul cel din Babilon şi multă vreme petrecând în foc, au ieşit apoi din cuptor, având trupurile mai strălucitoare decât focul însuşi. Şi cum, fiind foc adevărat acela, nu făcea cele ale focului? Şi fiind trupurile lor trupuri omeneşti, cum nu pătimeau cele ale materiei? Cum? Întreabă pe post şi el îţi va răspunde şi-ţi va dezlega nedumerirea ta. Că era cu adevărat nedumerire. Că firea trupurilor se lupta cu firea focului şi biruinţa a fost a trupurilor. Ai văzut luptă preaslăvită? Ai văzut biruinţă mai preaslăvită? Minunează-te de post şi cu mâini întinse primeşte-l. Când şi în cuptor postul ajută, şi în groapa leilor păzeşte, dracii îi izgoneşte şi hotărârea lui Dumnezeu o întoarce, turbarea patimilor o potoleşte şi la libertate ne povăţuieşte şi multă linişte face în gânduri, cum nu este al nebuniei celei mai de pe urmă a fugi şi a ne teme de cel ce are în mâini atâtea bunătăţi. Dar, vei zice, ne topeşte trupul şi ne îmbolnăveşte. Ascultă! „Chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, cel dinlăuntru însă se înnoieşte din zi în zi” (II Cor. 4, 16). Iar mai ales de vei voi să cercetezi cu de-amănuntul, îl vei afla pe el că este maică a sănătăţii. Şi de nu crezi cuvintele mele, întreabă pe doctori despre aceasta şi ei mai lămurit îţi vor spune, că lipsa o numesc maică a sănătăţii. Căci durerile de picioare, ameţelile de cap, apoplexiile, oftica, idropica, umflăturile şi râurile celorlalte boli, zic că ies şi se pricinuiesc din desfătare şi îmbuibare, ieşind ca dintr-un izvor rău, care strică sănătatea şi înfrânarea trupului.

Deci să nu ne temem de post care ne izbăveşte pe noi de atâtea rele. Că nu fără post vă sfătuiesc pe voi acestea. Ci fiindcă văd pe mulţi din oameni care pregetă şi se trag înapoi, ca şi cum s-ar feri de o fiară sălbatică, şi cu beţia şi cu îmbuibarea se strică astăzi pe ei înşişi. Pentru aceasta folosul postului îl surpă şi-l strică cu îmbuibarea şi cu beţia. Căci oamenii cei stricaţi cu stomacul, când va trebui să bea doctorii amare, de se vor

umple de multă hrană, şi vor lua doctoriile, amărăciune vor suferi, dar de folos se vor fi păgubi, fiindcă au făcut doctoriei lupta mai grea împotriva umezelilor celor stricate ale stomacului. Pentru aceasta doctorii poruncesc să doarmă nemâncaţi, ca îndată toată puterea doctoriilor să meargă la umezelile cele pricinuitoare de boală.

Aşa şi la post, dacă astăzi te vei umple de multă beţie, şi mâine vei primi doctoria cea de la el, ai făcut-o netrebnică şi nefolositoare; căci osteneală ai suferit, dar folosul nu l-ai dobândit, fiindcă toată puterea postului la răutatea cea proaspătă ce s-a făcut din beţie ai cheltuit-o. Iar de vei găti postului trup uşor şi cu gând treaz vei primi doctoria, multe din păcatele tale vei putea să le cureţi. Deci să nu mergem la post prin beţie, nici să-l sfârşim iarăşi prin beţie, ca să nu pătimim ca lucrul cel stricat, căruia de i se dă o lovitură mai mult se strică. Căci la fel şi cu sufletul nostru se întâmplă, când din amândouă capetele postului, la început şi la sfârşit, întunecăm curăţia cu norul beţiei care se face întru noi şi cu neînfrânarea. Căci precum cei ce voiesc să se lupte cu fiarele se îngrădesc cu multe arme şi cu paveze îşi acoperă părţile trupului cele mai de nevoie, şi aşa primesc lupta cu ele, aşa şi acum, sunt mulţi dintre oameni, care se luptă cu postul ca şi cu o fiară, înarmându-se cu lăcomia pântecelui, spărgându-se cu îmbuibarea şi întunecându-se cu beţia, şi aşa cum multă nebunie primesc ochiul cel lin şi blând al postului.

Şi de voi întreba: Pentru care pricină aleargă astăzi la baie? Ca să fiu cu trupul curat şi să primesc postul, vei răspunde. Iar de voi întreba: Pentru care pricină te îmbeţi? Fiindcă voiesc să intru în post, iarăşi vei zice. Nu este oare o necuviinţă ca fiind cu trup curat, dar cu suflet necurat şi beat să primeşti această prea frumoasă faptă bună. Deci ar fi fost cu putinţă şi mai multe decât acestea să fi zis, dar celor înţelepţi le sunt de ajuns şi acestea spre îndreptare. De aceea vom înceta cuvântul, că iubesc să aud glasul Părintelui. Că noi ca şi copiii de păstor, cu o trestie subţire fluierăm, la umbra sfinţeniei acesteia stând, ca sub un stejar sau fag, iar acesta, ca un cântăreţ iscusit, alcătuind alăută de aur, cu măiestria loviturilor adună privelişte mare. Deci acesta, nu cu măiestria loviturilor, ci cu măiestria cuvintelor şi a faptelor mult folos ne aduce nouă. Căci astfel de Dascăli şi

Hristos caută. „Că cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în Împărăţia cerurilor” (Mt. 5, 10). Astfel este şi acesta. De aceea mare este şi Împărăţia cerurilor. Cu rugăciunile lui şi ale celor împreună-şezători şi noi să ne învrednicim Împărăţiei cerurilor, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE care s-a zis pentru post în săptămâna a șasea a sfintelor Patruzeci de zile

Cât de veselitoare sunt valurile acestea ale mării noastre cele duhovnicești! Mult mai veselitoare decât cele ce sunt în noianul mării. Că pe acelea nerânduiala vânturilor le ridică, iar pe acestea pofta ascultării. Și acelea înălțându-se multă înfiorare aduc cârmaciului, iar acestea arătându-se, multă îndrăzneală dau celui ce grăiește. Acelea sunt pricinuite de marea ce se înfiorează, iar acestea sunt semne ale sufletului ce se veselește. Acelea, bătând în stâncă, slobod glasuri nearticulate, iar acestea, lovindu-se de cuvântul învățăturii, scot glasuri dulci. Dar și adierile zefirului, când vor trece prin țarini și vârfurile spicelor le pleacă și le scoală, închipuie pe uscat valurile mării. Dar mai mult și decât țarinile acelea, valurile acestea sunt mai veselitoare. Că nu adierile zefirului, ci darul Duhului a ridicat sufletele voastre și le-a înfierbântat cu focul acela despre care zice Hristos. „Foc am venit să arunc pe pământ și ce este dacă acum s-a aprins" (Lc. 12, 49). Pe acesta îl văd aruncat și aprins în sufletele voastre. Și de vreme ce atâtea făclii a aprins întru voi frica lui Hristos, veniți, dar, acum să picurăm untdelemnul învățăturii, ca multă vreme să țină lumina noastră.

Vremea postului de acum se apropie de sfârșit. Că la mijlocul stadiilor ajungând, sfârșitul l-am apucat. Și precum cel ce a început la mijloc a ajuns, așa și cel ce a ajuns la mijloc, de sfârșit s-a atins. Deci vremea către sfârșit se grăbește, iar corabia privește înspre liman. Dar ceea ce caută nu este a veni la liman, ci a nu trage corabia lipsită de marfă și de câștig. Și vă rog pe voi, pe toți, și vă poftesc, ca fiecare să-și cerceteze în conștiința sa negustoria de post; și de va afla câștig mult, să adauge la negustorie, iar de nu va afla nimic adunat, vremea cealaltă care a mai rămas s-o întrebuințeze la negustorie. Cât timp este târgul, să negustorim cu mare câștig și apoi să ne ducem, ca să nu ne aflăm cu mâinile goale. Ca nu suferind osteneala postului, să pierdem plata lui. Că se poate a duce osteneala postului, dar plata lui a nu lua. Cum? Când de bucate ne depărtăm, dar de păcate nu ne lepădăm. Când carne nu mâncăm, dar mâncăm casele săracilor. Când cu vin nu ne îmbătăm, ci cu pofta cea rea. Când toată ziua petrecem nemâncați,

dar o petrecem în priveliști desfrânate. Iată osteneala postului, iar plata lui nicidecum, când ne ducem la priveliștile fărădelegii. Nu către voi îmi este cuvântul, căci știu că sunteți curați de prihănirea aceasta. Că cei necăjiți au obiceiul, când vinovații lipsesc, să sloboadă mânia la cei ce sunt de față. Că ce folos este ca postind să se dedea priveliștii fărădelegii, să intre în școala desfrânării, în gimnaziul cel slobod al înverșunării, să stea pe scaunul pierzătorilor? Căci scaun al pierzării, gimnaziu al înverșunării și școală a desfrânării și cu toate numirile cele de rușine de va numi locul acela nu va greși este locul cel de comedie, locul cel prea rău și plin de toate felurile de boli, cuptorul cel babilonesc. Căci ca într-un cuptor băgând diavolul cetatea, de jos îl aprinde, nu punând vițe, precum a pus barbarul acela atunci, nici catran, nici câlți, nici smoală, ci cele mai rele decât acestea, vederi desfrânate, cuvinte de rușine, versuri urâte și desfrânate, cântece pline de toată răutatea. Și pe cuptorul acela l-au aprins mâini păgânești, iar pe acesta îl aprind gânduri mai nebune decât păgânii aceia. Mai cumplit este acesta decât acela. Pentru că și focul este mai cumplit. Că nu arde firea trupurilor, ci vatămă sănătatea sufletului și ceea ce este și mai cumplit, că cei ce se ard nu simt. Că de ar fi simțit nu ar fi hohotit de râs pentru cele ce se fac acolo. Deci aceasta este răutatea cea cumplită, când cineva bolnav fiind, să nu știe că este bolnav, ci arzându-se cu ticăloșie să nu simtă arsurile.

Care este folosul postului când trupul îl oprește de la hrana cea legiuită, iar sufletului îi dai hrană, fărădelegea? Când petreci toată ziua stând acolo, văzând firea omenească cu necuviință purtându-se, femei desfrânând, preadesfrânări arătând acolo aceia care culeg răutățile din fiecare casă? Că desfrânări și preadesfrânări văd și hule aud, ca și prin ochi, și prin urechi să intre în suflet boala. Fac asemănări ale nevoilor celor urâte, pentru aceea și nume ale rușinii poartă. Deci care este folosul postului, când sufletul se hrănește cu unele ca acestea? Cu care ochi vei vedea pe femeia ta după priveliștea aceea? Cu care ochi îți vei vedea fiul? Cu care pe slugă și cu care pe prieten? Că fiind nevoie să spui cele ce s-au făcut acolo, te vei necinsti sau vei tăcea afundându-te în rușine.

Dar de aici nu te duci așa, căci acasă vei putea, cu toată îndrăzneala să povestești toate cele ce s-au grăit: cuvintele cele proorocești, dogmele cele apostolești, legile cele stăpânești; toată masa faptelor celor bune s-o pui înainte, și pe femeie mai înțeleaptă s-o faci cu povestirile de aici, pe fiu mai priceput, pe slugă mai cu dragoste, pe prieten mai cu prietesug și chiar pe vrăjmașul tău îl vei pleca să strice și să înceteze vrajba.

Vezi că învățăturile acestea pretutindeni sunt mântuitoare, iar auzurile acelea nefolositoare? Deci care este folosul postului, spune-mi, când cu trupul postești, iar prin ochi preadesfrânezi? Că preadesfrânare este nu numai lipirea sau împreunarea trupului, ci și privirea cea desfrânată. Care este folosul când vii și aici, și mergi și acolo? Eu învăț, iar acela strică. Eu pun doctorii la boală, iar acela adaugă pricini la boală. Eu sting văpaia firii, iar acela aprinde văpaia poftei. Care este folosul, spune-mi, când unul zidește, și altul strică? Ce folos au? Fără numai că se ostenesc în zadar. Deci nu aici și acolo, ci numai aici să petrecem cu folos, nu în zadar și în deșert, nici spre osândă. Când unul zidește, și celălalt strică ce folosesc? Fără numai că se ostenesc. Cu toate că mulți ar fi cei ce zidesc, dar unul va strica, mâinile cele multe ale celor ce zidesc sunt biruite de ușurința risipirii. Mare rușine este cu adevărat a alerga tineri și bătrâni la astfel de priveliște. O, de ar fi răul până la rușine! Cu toate că nici aceasta nu este îngăduit la un bărbat liber; că prihănire și necinste aduce celui ce are minte. Dar răul depășește rușinea, și aceasta îi aduce pedeapsă și osândă mare. Căci toți cei ce sunt acolo de nevoie trebuie să se prindă de păcatul preadesfrânării. Nu că se împreunează ei cu femeile cele de acolo, ci că privesc la ele cu ochi desfrânați. Și cum că și aceștia sunt vinovați de păcatul preadesfrânării, nu cu vorbele mele vă voi spune vouă, ca să nu le defăimați, ci vă voi citi legea dumnezeiască, că aceasta nu va fi defăimată. Ce zice, dar, dumnezeiasca lege? „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu preadesfrânezi. Eu însă vă spun vouă: Că oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit preadesfrânarea cu ea în inima lui” (Mt. 5, 27-28). Ai văzut pe preadesfrânatul? Ai văzut păcatul împlinit? Și ceea ce este mai cumplit este că preadesfrânatul fiind prins în preadesfrânare, nu la judecata omenească, ci la cea dumnezeiască se va judeca pentru preadesfrânare, unde chinurile sunt fără sfârșit. Tot cel ce privește la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a și

preadesfrânat cu ea în inima sa. Nu numai boala, ci și rădăcina bolii tai-o! Rădăcină a preadesfrânării este pofta cea desfrânată. Pentru aceea nu numai preadesfrânarea se pedepsește, ci și pofta, maica ei. Așa și doctorii fac. Nu numai împotriva bolilor stau, ci și împotriva pricinilor lor. Și de vor vedea ochi bolnavi, curgerea cea rea de sus de la tâmple o opresc. Așa și Hristos face. Patimă cumplită a ochilor este preadesfrânarea; a ochilor este boala, nu a celor trupești, ci mai întâi a celor sufletești. De aceea de acolo a oprit curgerea preadesfrânării, cu frica Legii. Și nu numai pentru preadesfrânare a dat pedeapsă, ci și pentru poftă. Iar a preadesfrânat în ea cu inima sa. Dar inima stricată fiind, ce folos mai este de la cealaltă parte a trupului? Că precum de vom vedea la copaci inima mâncată, cealaltă parte o aruncăm, așa și la om, când aceea se va pierde, zadarnică mai este sănătatea trupului. Vizitiul s-a stricat, a pierit și a căzut, în zadar mai aleargă caii.

Ostenicioasă este Legea și are multe sarcini, dar mari sunt și cununile. Căci cele ostenitoare au mari răsplătiri. Iar tu la osteneală ia aminte, și răsplătirea cuget-o. Că așa se face și la lucrurile vieții acesteia. Dacă vei căuta la osteneala lucrului, greu și împovărător îți va fi, iar de vei căuta la răsplătire, ușor și lesnicios îți va fi el. Așa și corăbierul, de va privi numai la valuri, niciodată nu va trage corabia de la liman. Dar privind mai înainte, la răsplata negustoriei, în noian nemărginit se avântă. La fel și ostașul, de se va gândi numai la răni și la tăieturi, niciodată nu va lua pavăza. Iar dacă mai înainte de răni va cugeta la semnele cele de biruință și la biruință, va alerga la oștire ca la o grădină. Căci cele firești grele, se fac ușoare, când nu cugetăm la osteneala îndeplinirii lor, ci luăm aminte la răsplătirile lor. Dacă voiești să cunoști cum cele din fire grele se fac ușoare, ascultă pe Pavel, zicând: „Pentru necazul nostru de acum, ușor și trecător, ne aduce nouă mai presus de orice măsură, slava veșnică covârșitoare” (II Cor. 4, 17). Nedumerire este ceea ce s-a zis. Dacă-i necaz, cum e ușor? Căci acestea sunt potrivnice. Dar a dezlegat nedumerirea, prin cele adăugate pe urmă. Cum? Nu privind noi la cele ce se văd, ci ușoară a făcut nevoința privind cununa. A arătat darul și a mângâiat sudorile.

Deci și tu când vei vedea femei strălucind cu fața, luminând cu podoaba și vei simți pofta zădărându-te și sufletul poftind privirea, privește

la cununa ce te aşteaptă pe tine sus, şi vei birui pofta acestei priviri. Ai văzut pe om roabă împreună cu tine, pune-ţi în minte pe Stăpânul şi negreşit vei face să înceteze boala. Căci dacă copiii mergând după dascălul lor, nu se răspândesc, nu iau aminte la deşertăciuni, nu cască gura în zadar, cu mult mai vârtos tu, de vei vedea cu gândul tău pe Hristos că stă de faţă, nu vei pătimi nimic de acest fel.

Cel ce caută la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa. Cu dulceaţă de multe ori citesc învăţăturile Legii. O, de ar fi cu putinţă să grăiesc acestea către voi toată ziua. Dar mai ales nu către voi, ci către cei ce sunt vinovaţi şi supuşi păcatelor. Dar şi către voi, că şi voi vă veţi întări, iar cei ce sunt în boală se vor întoarce întru sănătate. Cel ce priveşte la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa. De ajuns sunt cuvintele acestea să cureţe putreziciunea păcatului. Dar iertaţi, răni curăţăm. Iar cel ce curăţă rana, este nevoit să pună şi doctorie amară. Şi cu cât veţi suferi cuvintele, cu atât mai mult se va curăţa rugina. Căci precum firea focului, petrecând tot mai mult cu aurul, mai bine mistuie rugina, aşa şi frica pricinuită de aceste cuvinte, cu cât va petrece în mintea voastră timp mai lung, cu atât va curăţa mai bine tot păcatul înverşunării. Deci să curăţăm aici mintea voastră cu cuvântul învăţăturii ca şi cu foc, ca să nu fim siliţi să o curăţăm cu focul gheenei. Căci pe sufletul cel ce se duce de aici curat, nu-l va vătăma focul acela. Iar pe cel ce se duce de aici cu păcate, îl va primi focul acela. „Că focul va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia” (I Cor. 3, 13). Deci să ne curăţăm pe noi aici fără durere, ca să nu o pătimim aceasta acolo cu durere.

Din toate câte spui, vei zice, se arată că ostenitoare este Legea. Dar ce, oare cele ce sunt cu neputinţă ne porunceşte nouă Dumnezeu? Ba nu. Astupă-ţi gura şi nu prihăni pe Stăpânul. Că nu este acesta chip de îndreptare, ci adăugarea unui păcat mai greu decât cel dintâi. Că celor mai mulţi din păcătoşi le este în obicei să învinuiască pe Stăpânul, ascultă: „A venit acela căruia i se încredinţase cinci talanţi şi a adus alţi cinci. A venit şi cel căruia i se încredinţase doi talanţi şi a adus alţi doi. A venit şi cel căruia i se încredinţase un talant şi fiindcă alt talant nu avea să aducă, în locul lui a adus prihănire. Cum? „Doamne, Te-am ştiut că eşti om aspru” (Mt. 25, 24).

O, nemulţumire şi necunoştinţă a slugii! Nu se mulţumeşte cu păcatul, ci aduce şi prihănire asupra Stăpânului. „Seceri de unde nu ai semănat şi aduni de unde nu ai risipit". Aşa şi viaţa aceasta, cei ce nu lucrează niciun lucru bun prihănesc pe Stăpânul, adăugând la răutăţile lor. Deci să nu prihăneşti pe Stăpânul, că nu a poruncit cele cu neputinţă. Voieşti să cunoşti că nu a poruncit cele cu neputinţă? Mulţi au trecut peste porunci. Şi dacă ar fi fost ele cu neputinţă de împlinit, nu ar fi trecut peste ele cu voie. Nu a poruncit feciorie, dar o isprăvesc mulţi. Nu a poruncit neagoniseală, dar mulţi se leapădă de cele ale lor, prin fapte arătând şi mărturisind lesne împlinirea poruncilor Legii. Că nu ar fi trecut peste acestea, dacă nu ar fi fost lesnicioase cele poruncite. Nu a poruncit feciorie, că cel ce porunceşte feciorie, pe cel ce nu voieşte s-o împlinească, sub sila legii îl aduce. Iar cel ce sfătuieşte, lasă pe ascultător ca un stăpân să aleagă. Pentru aceasta şi Pavel zice: „Cât despre fecioare, n-am poruncă de la Domnul. Vă dau însă sfatul meu" (I Cor. 7, 25). Vezi că nu poruncă, ci sfat? Vezi că nu poruncă, ci îndemn? Şi mare este deosebirea. Că una este a nevoii, iar cealaltă a voinţei. Nu poruncesc, zice, ca să nu îngreuiez. Ci sfătuiesc şi îndemn, ca să-i trag.

Aşa şi Hristos nu a zis ca toţi să păzească fecioria. Că de ar fi poruncit ca toţi să păzească fecioria şi ar fi făcut lege din sfatul pentru ea, cel ce nu ar fi păzit-o ar fi fost pedepsit cu pedepse mari, iar cel ce ar fi îndeplinit-o nu ar fi dobândit multă cinste, precum dobândesc cei ce acum o săvârşesc. Ai văzut cum Puitorul de lege ne cruţă pe noi? Cum poartă grijă de mântuirea noastră? Oare nu putea să o facă şi pe aceasta poruncă, şi cei ce păzesc fecioria să se cinstească, iar cei ce nu o păzesc să se pedepsească? Dar ar fi îngreuiat firea. De aceea cruţă firea noastră, lăsând în afara faptei fecioria. A lăsat, deci, mai presus de nevoinţă fecioria, ca şi cei ce o săvârşesc să fie încununaţi, arătându-şi mărimea lor de suflet, şi cei ce nu pot să dobândească iertare de la Stăpânul.

La fel şi pentru neagoniseală nu a dat lege. Că nu a zis hotărât: „vindeţi averile tale", ci „de voieşti să fii desăvârşit du-te, vinde averea ta..." (Mt. 19, 21). La libera ta voie stă alegerea; stăpân eşti al sfatului tău. Nu silesc, nici nu îngreuiez. Şi de vei săvârşi, te încununez, iar de nu vei săvârşi, nu te pedepsesc. Cele ce se fac silite de poruncă nu au atâta răsplătire precum au

cele ce se fac din libera voinţă şi din osârdie, care au cununile strălucitoare. Iar pentru acestea martor voi aduce pe Pavel, care zice: „Căci dacă vestesc Evanghelia, nu-mi este laudă". Pentru ce? „Pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi binevesti" (Cor. 9, 16). Vezi că cel ce a isprăvit ceva poruncit de lege nu are plată multă? Că datorie este. Iar cel ce nu a isprăvit vinovat este de pedeapsă şi de osândă. „Căci vai mie dacă nu voi binevesti." Iar la celelalte care sunt săvârşite din libera voinţă nu este aşa. Dar cum? Şi care este răsplătirea? „Că, binevestind, pun fără plată Evanghelia lui Hristos înaintea oamenilor, fără să mă folosesc de dreptul meu din Evanghelie" (I Cor. 9, 18). Acolo era lege şi pentru aceasta nu avea plată multă. Iar aici era ispravă a liberei voinţe şi de aceea mare era plata.

Acestea toate nu în zadar le-am zis din dumnezeiasca Lege, ci ca să arăt că nu este grea, că nu este împovărătoare şi ostenitoare, nici cu neputinţă de împlinit. Să facem, dar, arătat aceasta din înseşi cuvintele lui Hristos. „Cel ce priveşte la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa". Ştia Hristos aceasta, cu mult vor prihăni Legea ca fiind grea. Pentru aceasta nu singură a adus învăţătura, ci a pomenit şi de cea din Legea veche, cu iubire de oameni arătând, prin asemănare, uşurinţa celei noi. Şi cum? Luaţi aminte. Nu a zis numai „Cel ce caută la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa", ci – aici luaţi aminte cu dinadinsul – mai întâi a pomenit de Legea cea veche, zicând: „Aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu preadesfrânezi. Iar Eu vă zic vouă: Tot cel ce pofteşte la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa" (Mt, 5, 27-28). Ai văzut pe amândouă Legile, pe cea veche, care a pus-o Moise, şi pe cea nouă, pe care a adus-o Hristos. Dar şi pe aceea El a pus-o, căci El a grăit prin Moise. Şi de unde este arătat că şi pe aceea tot El a pus-o? Nu de la Ioan, nici de la apostoli voi aduce mărturia, căci către iudei îmi este mie acum lupta. Ci de la proroci, cărora lor li se pare că cred. De la ei vor arăta că Scriptura, şi cea veche, şi cea nouă, un singur Puitor de lege au. Şi ce zice Ieremia? „Şi voi pune vouă... aşezământ de lege nou." Ai văzut aşezământul cel nou numit în aşezământul cel vechi? Ai auzit şi numirea lui strălucind cu atâţia ani mai înainte? „Şi voi pune vouă... aşezământ de lege nou." Dar de unde este arătat că şi pe cel vechi l-a dat tot El? Din cele ce urmează, căci după ce a

zis: „Și voi pune vouă... așezământ de lege nou”, a adăugat: „Nu după așezământul de lege pe care l-am făcut cu părinții lor...”. Așa este cu adevărat, dar încă nu am arătat dovada. Căci trebuie ca toate cele doveditoare să le aducem de față, ca din toate părțile să se cureţe cuvântul, iar celor nerușinați să nu le rămână nicio pricină de învinuire. „Și voi pune vouă... așezământ de lege nou. Nu după așezământul de lege pe care l-am făcut cu părinții lor...”. A așezat legământ lui Noe, când a făcut potopul, voind să ne izbăvească pe noi de toată frica, ca nu, văzând noi ploaie, să socotim că va fi potop și se va pierde iarăși neamul omenesc. De aceea zice: „Iată, Eu voi pune legământ cu voi și cu semința voastră după voi” (Fac. 9, 9). Apoi a așezat legământ tăierii împrejur cu Avraam. După aceea a așezat legământ prin Moise, care tuturor le este cunoscut. A zis Ieremia: „Și voi pune vouă... așezământ de lege nou. Nu după așezământul de lege pe care l-am făcut cu părinții lor”. Spune care părinți? Căci și Noe a fost părinte, și Avraam. Deci despre care părinți zice? Căci nedumerirea neliniștește. Ci luați aminte aici. „Nu după așezământul de lege pe care l-am așezat cu părinții lor.” Și ca să nu zici că de cel din vremea lui Noe sau de cel din vremea lui Avraam pomenește, adaugă apoi și vremea. „În ziua când i-am luat pe ei de mână și i-am scos din pământul Egiptului” (Ier. 31, 31). Ai văzut câtă lumină a făcut arătarea timpului? Nu mai grăiește împotrivă de cum iudeul. Adu-ți aminte de timp și vei cunoaște legământul: „În ziua când i-am luat pe ei de mână.” Dar pentru ce spune și felul ieșirii? „În ziua când i-am luat pe ei de mână și i-am scos din pământul Egiptului.” Ca să arate dragostea părintească, că nu i-a scos ca pe niște robi, ci ca un tată luând pe copil de mână, așa i-a izbăvit. Nu poruncindu-le să vină în urma Lui ca o slugă, ci ca pe un fiu de bun neam și slobod, luându-l de mâna cea dreaptă l-a scos. Ai văzut același Puitor de lege al ambelor legăminte? Și, de vreme ce ne-am izbăvit de prigoniri în cuvinte, îți vom arăta ție aceasta și din Legământul cel nou, ca să vezi unirea lor. Ai auzit prorocia cea prin cuvinte; învață-te acum prorocia cea prin închipuiri. Și fiindcă și aceasta este neluminată, ce este prorocia prin închipuire și ce este cea prin cuvinte, pe scurt și pe aceasta o voi lumina.

Prorocia cea prin închipuire este prorocia cea prin lucruri, iar cealaltă este cea prin cuvinte. Pe cei mai cu pricepere îi adeverea prin cuvinte, iar pe

cei mai nesimţitori îi încredinţa şi prin vederea lucrurilor. Şi fiindcă Dumnezeu trebuia să Se facă trup, şi pământul să se facă cer, iar firea noastră să se suie la neamul cel bun al îngerilor, şi fiindcă vestirea bunătăţilor ce aveau să fie covârşeau nădejdea şi aşteptarea oamenilor, şi, în scurt, trebuia să se săvârşească lucruri mari, pentru aceasta, ca nu cu lucrurile cele noi şi preaslăvite, arătate deodată, să tulbure pe cei ce atunci ar fi văzut şi auzit, mai înainte le-a închipuit prin lucruri şi prin cuvinte, obişnuind auzul şi vederea lor cu ele şi pregătind pe cele ce vor să fie. În acest fel este prorocia prin cuvinte şi cea prin închipuiri. Una prin cuvinte, iar cealaltă prin lucruri. Îţi voi arăta şi mai luminat prorocia cea prin lucru şi cea prin cuvinte la Hristos. „Ca o oaie spre junghiere S-a dus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde" (Is. 53, 7). Aceasta este prorocia cea prin cuvânt. Iar atunci când a adus Avraam pe Isaac spre junghiere, şi văzând un berbec cu coarnele încurcate într-un mărăcine, l-a adus jertfă cu lucrul, închipuindu-ne nouă mai dinainte Patima cea mântuitoare.

Voieşti să-ţi arăt cele două Legăminte închipuite prin lucruri? Deci precum ai auzit despre oaie prin cuvânt, înţelege-o şi prin lucru. „Spuneţi-mi cei ce voiţi să fiţi sub Lege" (Galat. 4, 21). Bine a zis „cei ce voiţi", căci nu erau. Că de ar fi fost sub Lege, nu ar fi fost sub Lege. Nedumerire este ceea ce se grăieşte. Că de ar fi fost sub Lege, ar fi cunoscut pe Hristos, care a slobozit de sub jugul Legii. Căci Legea lui Hristos trimitea pe cei cu bună înţelegere. Cel ce nu cinsteşte pe Dascălul, nu cunoaşte nici pe Pedagogul. Pentru aceea zice: „Spuneţi-mi voi ce voiţi să fiţi sub Lege, nu auziţi Legea?" Că Avraam doi feciori a avut, unul din slujnică, iar altul din cea slobodă, care fiecare au altă înţelegere. Ai văzut prorocia prin lucru? Că a avea femei nu este cuvânt, ci lucru. Ţi-am arătat ţie prin cuvânt şi slujnică, şi slobodă ale aceluiaşi bărbat, ca să te înveţi prin lucruri că unul este Puitorul de lege al ambelor Legăminte. Avraam două femei a avut. Iar acestea închipuie cele două Legăminte, care au acelaşi Puitor de lege.

Precum acele oaie şi oaie, una prin cuvânt, iar alta prin lucru. Şi mare este unirea lucrurilor cu a cuvintelor. Aşa şi aici două Legăminte, şi pe acestea Ieremia mai înainte le-a arătat prin cuvânt, iar Avraam cu cele două femei, prin lucruri le-a închipuit. Căci precum un bărbat cu două femei, aşa

un Puitor de lege şi două Legăminte. Dar altceva era ce vă spuneam, deşi toate acestea pentru lămurirea aceleia s-au spus.

„Cel ce priveşte la femeie pentru a o pofti pe ea, iată a preadesfrânat cu ea în inima sa." Aşa este cu adevărat. Dar pentru ce le-am spus toate acestea? Pentru care pricină aminteşte şi de Legea veche? Căci zice: „Aţi auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu preadesfrânezi.»" A ştiut că este grea porunca, nu în împlinirea ei, ci din lenevirea ascultătorilor. Că multe din fire lesnicioase, cu anevoie de săvârşit se fac atunci când ne lenevim. Precum şi cele grele, uşoare şi lesnicioase se fac, când ne silim. Că greutatea nu este în firea lucrurilor, ci în voinţa celor ce le întrebuinţează. Şi cum că aceasta este adevărat, arătat este din cele ce urmează. Mierea este dulce şi bună la gust, dar celor bolnavi le este amară şi greţoasă. Dar nu din firea sa, ci din boala acelora. Aşa, şi Legea de se va părea că este împovărătoare, nu din firea sa este aşa, ci din lenevirea noastră. Şi nu-mi pricinuieşte multă osteneală ca să-ţi arăt că este lesnicioasă şi uşor de împlinit. Ceea ce ar fi făcut-o pe ea greu de împlinit, era dacă ar fi zis cele dimpotrivă. Acum ea zice: „Fugi de vederea femeii, depărtează-te de înverşunare." Iar cea grea ar fi fost de ar fi zis: „Ia aminte la femei, iscodeşte frumuseţile cele străine şi aşa stăpâneşte-ţi pofta." Dar aceasta ar fi fost greu cu adevărat. Iar a zice: „Fugi de cuptor, depărtează-te de foc, nu te apropia de flacără, ca să rămâi nevătămat", multă lesnire aduce, căci potrivit firii, şi nu împotriva ei, este porunca.

„Aţi auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu preadesfrânezi.»" Pentru care pricină ne pomeneşte de Legea veche, dacă vrea să aducă alta nouă? Ca din alăturarea lor să vezi că nu este luptă între aceea şi aceasta. Căci atunci când va fi neîmpotrivire, înţelegerea va fi mai luminată. Şi fiindcă unii aveau să prihănească că spune acestea, legiuind împotrivă. De aceea zice: Iată, pe amândouă legile alături le pun, cercetează şi vezi unirea lor. Şi nu numai pentru aceasta le-a alăturat, ci ca să arate că cea nouă este şi lesnicioasă, şi adusă la bună vreme.

Aţi auzit că s-a zis celor de demult: „Să nu preadesfrânezi." Şi a zis acestea tuturor acelora ce atât timp au zăbovit în legea veche, ca un dascăl către un copil leneş, care încă mai rămâne la lecţiile cele vechi. Şi voind să-l

urce la cele mai înalte, îl mustră, zicând: „Gândeşte-te de câtă vreme stai la lecţia aceasta!” La fel şi Hristos, aducându-le aminte că multă vreme au zăbovit în Legea cea veche şi că a sosit vremea să se suie la o înţelegere mai înaltă, a darului Duhului, îi trage de la: „Auzit-aţi că s-a zis celor de demult: «Să nu preadesfrânezi.»”, care era potrivită celor vechi, la: „Iar Eu vă zic vouă...”. Şi nu a zis acestora, celor vechi, fiindcă firea omenească era încă nedesăvârşită, iar când ea a sporit şi s-a ridicat la o înţelegere mai înaltă, de nevoie era să fie aduse şi învăţături mai înalte. Şi ca nu cineva auzind acestea şi cugetând la înălţimea acestei filozofii, să pregete şi să se tragă înapoi, zice: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra întru Împărăţia cerurilor” (Mt. 5, 20). Dar mai multă osteneală ceri de la mine? Pentru ce? Oare nu sunt şi eu om ca şi aceia? Şi pentru care pricină a adăugat ostenelile? Şi de ce a pus nevoinţe mai mari? Da, dar aduc daruri mai mari, că nu Palestina v-am dat vouă, nici pământul în care curge miere şi lapte, ci însuşi cerul vi-l dau. Dar nu numai întru răsplătirea faptelor bune îi întrecem pe aceia, ci întru pedepsirea păcatelor, că cei mai înainte de Lege mai uşor se pedepsesc pentru acelaşi păcat decât cei de sub Lege, căci zice: „Câţi, deci, fără lege au păcătuit, fără lege vor şi pieri” (Rm. 2, 12). Adică nu au Legea care să-i pârască, ci vor fi judecaţi după fire; gândurile între ele pârându-se sau îndreptându-se. Iar cei ce vor greşi în legea Darului acelaşi păcat, nespus de mare osândă vor lua. Şi deosebirea acestora a arătat-o Pavel, zicând: „Călcând cineva Legea lui Moise, e ucis fără de milă, pe cuvântul a doi sau trei martori; gândiţi-vă: cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfinţit, şi a batjocorit duhul harului” (Evr. 10, 28-28). Vezi că sub dar mai mare este osânda, precum şi darurile sunt mai mari?

Şi fiindcă v-am pomenit de Tainele cele prea înfricoşate şi duhovniceşti, vă rog şi cer de la voi, şi cu toată osârdia vă poftesc ca, lepădând tot păcatul, să vă apropiaţi de această înfricoşată masă, căci zice: „Căutaţi pacea cu toţi şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul”. Iar cel ce nu este vrednic să vadă pe Domnul, nici de împărtăşirea Trupului Lui nu este vrednic. Căci zice Pavel: „Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar.” Nu a descoperit rana,

nu a prihănit în privelişte, nu a pus martori greşelilor. Ci înlăuntru, în conştiinţa ta, nefiind nimeni de faţă, fără numai Dumnezeu, Cel ce toate le vede, fă judecata şi cercetarea păcatelor, şi, toată viaţa ta cercetând-o, adu păcatele tale la judecata minţii, îndreaptă-te, şi aşa, cu conştiinţa curată, atinge-te de sfinţita Masă şi te împărtăşeşte din Sfânta Jertfă.

Acestea avându-le în minte şi de cele ce s-au vorbit despre desfrânare, aducându-ne aminte şi de pedeapsa acelora ce fără de ruşine şi desfrânat privesc la feţele femeilor, şi mai înainte de gheena, frica lui Dumnezeu şi dragostea înaintea ochilor avându-le, şi în toate curăţându-ne, astfel să ne apropiem de Sfintele Taine, ce nu spre judecată sau spre osândă să primim acestea, ci spre mântuire şi spre sănătatea sufletului, întru Iisus Hristos Domnul nostru, Căruia Se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT la Sfântul Apostol Pavel

Fericitul Pavel, cel ce astăzi ne-a adunat pe noi şi a luminat lumea, în vremea chemării sale a orbit. Dar orbirea aceluia s-a făcut luminare a lumii. Şi fiindcă vedea rău l-a orbit pe el Dumnezeu, ca după aceea să vadă spre folos. Şi făcându-i aceasta, i-a dat dovada puterii Sale, i-a arătat cele ce vor să fie, l-a învăţat chipul propovăduirii; şi învăţându-l cum că trebuie să se lepede de toate şi, închizând şi ochii, să-I urmeze Lui. De aceea şi Pavel striga, arătând acestea: „De i se pare cuiva între voi că este înţelept, să se facă nebun, ca să fie înţelept". Fiindcă nu ar fi fost cu putinţă să vadă bine, dacă nu mai înainte ar fi orbit şi ar fi lepădat toate gândurile care îl tulburau şi toate să le lase pe seama credinţei. Şi auzind acestea, nimeni să nu socotească că chemarea aceasta este silită. Dacă ar fi fost aşa, putea să se întoarcă iarăşi unde a fost. Că mulţi după ce au văzut minuni mai mari s-au întors iarăşi la ale lor şi n-au crezut. Şi din Scriptura cea veche şi cea nouă, precum au fost: Iuda, Nabucodonosor, Elima vrăjitorul, Simon vrăjitorul, Anania şi Safira, tot neamul iudeilor. Dar cu Pavel nu s-a întâmplat aşa, ci luminându-se, a arătat drumul către lumina cea nestricăcioasă şi adevărată, zburând la cer.

Şi dacă voi cerceta pentru care pricină a orbit, tot el îi va răspunde, zicând: „Căci aţi auzit de petrecerea mea de altădată în credinţa iudaicească, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu şi o pustiam. Şi speram în credinţa iudaicească mai mult decât mulţi dintre cei ce erau de vârsta mea, în neamul meu, fiind mult râvnitor obiceiurilor mele părinteşti" (Galat. 1, 13-14). Deci fiindcă era aşa de tare pornit şi neîmblânzit, avea trebuinţă de un frâu mai tare, ca nu de repeziciunea osârdiei purtându-se, să se facă neascultător celor ce se grăiau. Deci potolind acea turbare a lui, întâi aliniază valurile mâniei lui celei iuţi prin orbire şi apoi vorbeşte cu el, arătându-i înţelepciunea Lui cea neapropiată şi cunoştinţa cea covârşitoare, făcându-l să înţeleagă că se luptă cu Acela, pe care nu-L putea suferi, nu numai atunci când pedepseşte, ci şi atunci când face bine. Că nu întunericul l-a orbit pe el, ci covârşirea luminii l-a întunecat. Dar unii

vor zice: „Pentru care pricină nu s-a făcut aceasta de la început cu el? Nu căuta aceasta, nu iscodi, ci lasă la Pronia lui Dumnezeu cea necuprinsă de minte rânduiala cea cuviincioasă a vremii. Căci şi el la fel zice: «Dar când a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pântecele maicii mele şi m-a chemat prin harul Său, să descopere pe Fiul Său întru mine»" (Galat. 1, 15-16). Deci şi tu nimic mai mult nu iscodi, dacă Pavel zice aceasta. Căci atunci s-au făcut şi au folosit acestea când s-au înălţat toate piedicile.

Deci de la aceasta să ne învăţăm, că nimeni nicidecum, nici din cei mai dinainte de el, nici el, nici cei de după el nu au aflat pe Hristos, ci El Însuşi S-a arătat pe Sine lor. Pentru aceea şi zice: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi" (In. 15, 15). Şi pentru care pricină nu a crezut Pavel mai înainte, văzând morţi înviind întru numele lui Hristos? Căci a văzut pe olog umblând, şi draci izgonindu-se, şi slăbănogi întărindu-se, şi nu că nu le ştia pe acestea, le ştia, căci iscodea pe Apostoli, dar cu nimic nu s-a folosit. Încă şi atunci când Ştefan era împroşcat cu pietre, fiind de faţă şi văzând faţa lui ca a unui înger, nimic n-a folosit de aici. Şi de ce nimic n-a folosit din acestea? Fiindcă încă nu era chemat. Iar tu, auzind acestea, nu socoti că chemarea este silită. Că Dumnezeu nu sileşte, ci după chemare ne lasă să fim stăpâni ai liberelor noastre voinţe. Că şi iudeilor S-a descoperit pe Sine când trebuia, dar n-au voit să-L primească, pentru că au iubit mai mult slava de la oameni. Iar de va zice cineva din cei necredincioşi că Pavel a urmat chemării, fiindcă a fost chemat din cer, de ce nu mă cheamă şi pe mine aşa, unuia ca acesta vom răspunde: „O, omule, crezi că a fost chemat? De crezi, de ajuns îţi este ţie spre semn. Iar de nu crezi, de ce zici că nu m-a chemat şi pe mine ca pe Pavel? Iar de crezi că l-a chemat, destul îţi este ţie acesta spre semn. Crede, dar, că şi pe tine te va chema din cer, de vei avea suflet binecunoscător şi mulţumitor. Iar de vei fi necunoscător şi îndărătnic, chiar glas de sus de se va pogorî la tine, nu te va ajuta la mântuire. Căci de câte ori au auzit iudeii glas din cer pogorându-se şi nu au crezut? Câte semne nu au văzut şi în Scriptura cea nouă, şi în cea veche şi nu s-au făcut mai buni? Ci mai ales după ce au văzut nenumărate minuni, au făcut viţelul, iar desfrânata cea din Ierihon, niciuna din acestea văzând, credinţă minunată a dovedit iscoadelor. Chiar în pământul făgăduinţei fiind ei, au rămas mai nesimţitori ca pietrele, când se făceau semne. Iar ninivitenii

numai pe Iona văzându-l, au crezut şi s-au pocăit şi au depărtat urgia cea trimisă de la Dumnezeu. Iar în vremea venirii lui Hristos, tâlharul văzându-L I s-a închinat, iar aceştia văzând că a înviat morţi, L-au legat şi L-au răstignit. Dar în vremea noastră ce s-a întâmplat? Oare n-a ieşit foc din temeliile Templului care a fost în Ierusalim şi a ars pe cei ce zideau şi aşa i-a depărtat pe ei de la acea nelegiuită lucrare a lor? Dar cu toate acestea nu s-au schimbat, nici nu au lepădat împietrirea. Şi câte alte minuni nu s-au făcut atunci şi după aceea, dar niciun folos n-au dobândit din ele. De pildă, săgeata cea de foc care s-a pogorât în vârful capiştii lui Apolon; răspunsul diavolului din ea, care silea pe împăratul de atunci să mute pe mucenicul ce era pus aproape de ea, zicând că nu se mai poate vorbi din cauză că racla cu moaştele aceluia era lângă el. După aceea, unchiul acestui împărat, necinstind sfintele vase, a fost mâncat de viermi şi aşa şi-a dat sufletul. Încă şi vistiernicul împărătesc, pentru o altă fărădelege făcută de el Bisericii, plesnindu-i mijlocul, s-a prăpădit. Izvoarele cele de la noi, care cu curgerea covârşeau râurile, deodată au dispărut, când împăratul a spurcat locul acela cu jertfe, niciodată nemaiîntâmplându-se mai înainte aşa. Ce va zice cineva de foametea care stăpânea în toată lumea, chiar şi pe împăratul, de moartea lui întâmplată în ţara perşilor, de amăgirea lui înainte de moarte, de setea care rămăsese în mijlocul perşilor, ca într-un năvod sau mreajă şi de scăparea cea minunată a ei de acolo? Că după ce păgânul împărat [este vorba despre împăratul Iulian Paravatul şi de războiul lui împotriva perşilor – *n. ed.*] a căzut cu ticăloşie şi alt împărat binecredincios primind împărăţia [împăratul Iulian – *n. ed.*], toate greutăţile îndată s-au desfăcut şi s-au risipit. Iar ostaşii care erau prinşi ca în mreje şi nicio ieşire din nicio parte nu aveau, cu puterea lui Dumnezeu izbăvindu-se de vrăjmaşi, fără pagubă s-au întors. Acestea cui nu sunt de ajuns pentru a-l trage la credinţă?

Iar cele de acum nu sunt cu mult mai minunate decât acelea? Oare nu se propovăduieşte Crucea şi lumea aleargă? Oare nu moarte de ocară se vesteşte şi toţi sar? Oare n-au fost răstigniţi mulţi? Oare nu, împreună cu Hristos, au fost răstigniţi doi tâlhari? Oare n-au fost mulţi înţelepţi? Oare nu s-au făcut mulţi puternici? Dar al cărui nume a rămas şi a stăpânit? Oare nu au fost împăraţi slăviţi? Care dintre ei a biruit lumea în atât de puţină vreme. Şi să nu-mi zici de eresurile cele de multe feluri. Căci toţi pe acelaşi

Hristos propovăduiesc, deşi nu drept, şi toţi se închină Aceluia ce S-a răstignit în Palestina în vremea lui Ponţiu Pilat. Deci acestea toate nu dau oare mai luminată dovadă a puterii lui Hristos, decât glasul acela ce s-a pogorât din cer? Şi de ce niciun împărat nu a putut birui astfel precum Acesta, mai ales că mai multe împiedicări au fost Acestuia? Căci împăraţii au făcut război, tiranii s-au oştit şi toate popoarele s-au ridicat unele împotriva altora, dar ale noastre, care biruiesc, nu s-au împuţinat, ci mai strălucite s-au făcut. De unde, dar, spuneţi-mi, atâta putere? Vrăjitor a fost, zic unii. Dar numai Acesta a fost vrăjitor? Negreşit că aţi auzit că şi la perşi, şi la indieni au fost mulţi vrăjitori şi sunt şi acum. Dar niciun nume al lor nu-l găsim nicăieri. Dar, vei zice, că vrăjitorul şi amăgitorul acela din Goani a rămas vestit. Da, dar unde şi când? Într-o mică parte a lumii şi în puţină vreme, dar s-a stins degrabă şi a pierit, nelăsând nici Biserică, nici popor, nici pe cineva care să-i urmeze învăţătura. Şi ce zic de vrăjitori şi fermecători care s-au stins? De ce au încetat toate cele ale idolilor şi toate prăvăliile lor cele rele tac şi li s-a astupat gura? Din ce pricină se cutremură diavolii nu numai de Acesta ce S-a răstignit, ci şi de oasele celor ce s-au jertfit pentru El? De ce auzind de Cruce fug? Căci trebuia să râdă. Oare Crucea era ceva strălucit şi slăvit? Dimpotrivă, era de ruşine şi de ocară. Căci pe ea era pironit cel osândit la moarte. Şi încă moartea cea mai necinstită şi blestemată de iudei, iar la elini urâtă şi dispreţuită. De ce, dar, de ea se tem diavolii? Oare nu puterea Celui răstignit a făcut aceasta? Că de se tem ei de lemn ca de materie, nici necuviinţa idolilor nu îngăduie aceasta. Dar înainte de El şi după El mulţi s-au răstignit, şi chiar împreună cu El doi. Şi ce, de va zice cineva: În numele tâlharului celui ce s-a răstignit, sau al cutăruia, sau al aceluia, va fugi diavolul? Nicidecum, ci încă va şi râde. Iar de vei zice de Iisus Nazarineanul, ca de foc fug. Ce vei zice, dar? Cum are stăpânire, căci a fost amăgitor? Dar poruncile Lui nu sunt de amăgitor. Dar a fost şi vrăjitor. Dar dogmele şi învăţăturile Lui nu dovedesc aceasta. Dar a fost înţelept. Dar înţelepţi mulţi şi de multe ori au fost, şi amăgitori, şi vrăjitori. Dar care dintre ei a stăpânit aşa ca Acesta? Nimeni, niciodată, nici aşa, nici oricât de puţin. Deci arătat este că a stăpânit nu pentru că a fost vrăjitor, nici înşelător, ci pentru că a fost îndreptător al acestora, având întru Sine putere dumnezeiască nebiruită. De aceea şi El pe toţi i-a biruit şi în acest făcător de corturi a insuflat atâta putere, încât şi lucrurile

mărturisesc. Că un om care sta în târg şi se îndeletnicea cu meşteşugitul pieilor, atât a putut, încât pe romani, pe perşi, pe indieni, pe sciţi, pe etiopieni, pe sarmaţi, pe parţi, pe mideni, pe saracini şi în scurt să zic, pe tot neamul omenesc l-a întors la adevăr în mai puţin de treizeci de ani. De unde a filozofat târgoveţul care sta la prăvălie şi ţinea în mâini scula de cusut şi pe ceilalţi i-a convins să filozofeze la fel? Şi la neamuri, ţări şi cetăţi a plecat, nu arătând cuvinte măiestrite, ci dimpotrivă cu cea mai simplă învăţătură. Şi ascultă-l pe el adeverind şi neruşinându-se: „Şi chiar dacă sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoştinţă" (II Cor. 11, 6). Nu cu bani, căci: „Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi şi suntem pălmuiţi şi pribegim" (I Cor. 4, 11). Şi ce zic bani, căci de multe ori nici hrana cea de nevoie nu o avea, nici haină de îmbrăcat. Şi cum nici cu meşteşugul nu era strălucit, o arată ucenicul lui, zicând: „Şi pentru că erau de aceeaşi meserie, a rămas la ei (la Acvila şi Priscilla) şi lucrau, căci erau făcători de corturi" (F. Ap. 18, 3). Şi nu l-a învăţat de la strămoşi, nici de la neamul lui. Dar, venind el de faţă şi arătându-se, toate cele ale potrivnicilor le-a tulburat şi le-a amestecat şi precum arde focul când cade în paie sau în fân, aşa a ars toate ale diavolilor şi în cele ce a vrut toate le-a prefăcut. Şi nu numai aceasta este minunat, că astfel fiind el, atât a putut, ci şi că ucenicii lui erau săraci, simpli, neînvăţaţi, petrecând în foame, necunoscuţi şi din necunoscuţi născuţi. Şi acestea le propovăduieşte lor, neruşinându-se când vorbeşte de sărăcia lor, nici atunci când le cere cele pentru ei. „Acum însă mă duc la Ierusalim să slujesc sfinţilor" (Rm. 15, 25). Şi iarăşi: „În ziua întâi a săptămânii (Duminică), fiecare dintre voi să-şi pună deoparte, strângând cât poate, ca să nu se facă strângerea abia atunci când voi veni" (I Cor. 16, 2). Şi cum că cea mai mare parte din ucenicii lui erau simpli, scriind către corinteni, zice: „Căci priviţi chemarea voastră, fraţilor, că nu mulţi sunt înţelepţi după trup, nu mulţi sunt puternici, nu mulţi sunt de bun neam." Şi nu numai că nu sunt de bun neam, ci şi foarte simpli. „Că Dumnezeu şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le ruşineze pe cele tari... Şi pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt" (I Cor. 1, 26-28). Dar vei zice că Pavel era simplu şi neînvăţat, dar iscusit la vorbă şi în convingere. Nici aceasta nu o avea, căci el singur o arată, zicând: „Şi eu, fraţilor, când am venit la voi şi v-am vestit taina lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau înţelept. Căci am judecat să nu ştiu între voi altceva decât pe Iisus Hristos,

şi pe Acesta răstignit... Iar cuvântul meu şi propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înţelepciunii omeneşti" (I Cor. 2, 1-4). Ci ceea ce propovăduia era de ajuns pentru a atrage. Nu, căci ascultă ce zice şi pentru aceasta: „Fiindcă şi iudeii cer semne, iar elinii caută înţelepciune, însă noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei sminteală, iar elinilor nebunie" (I Cor. 1, 22-24). Dar pentru a propovădui a primit întărire şi libertate. Dar nici a răsufla de primejdii nu putea, că „eu întru slăbiciune şi frică şi cu cutremur mare am fost la voi" (I Cor. 2, 3). Şi nu numai el, ci şi ucenicii lui pătimeau la fel, căci le zice: „Aduceţi-vă aminte, dar, mai întâi de zilele în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi răbdat luptă grea de suferinţe, parte făcându-vă privelişte cu ocările şi cu necazurile îndurate, parte suferind împreună cu cei ce treceau prin unele ca acestea... iar răpirea averilor voastre aţi primit-o cu bucurie" (Evrei 10, 32-34). Şi iarăşi către tesaloniceni scriind, zice: „Căci voi, fraţilor, v-aţi făcut următori ai Bisericilor lui Dumnezeu, care sunt în Iudeea, întru Hristos Iisus, pentru că aţi suferit şi voi aceleaşi, de la cei de un neam cu voi, după cum şi ele de la iudei, care şi pe Domnul Iisus Hristos L-au omorât ca şi pe prorocii lor; şi pe noi ne-au prigonit şi nu sunt plăcuţi lui Dumnezeu şi tuturor oamenilor sunt potrivnici" (I Tes. 2, 14-15). Şi iarăşi către corinteni scriind, zice: „Că precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi, aşa primeşte Hristos mângâierea noastră" (II Cor. 1, 5). Iar către galateni zice: „Aţi pătimit atâtea în zadar? Dacă a fost în zadar cu adevărat" (Galat. 3, 4).

Deci dacă propovăduitorul este simplu, sărac şi necunoscut, şi ceea ce propovăduieşte el nu numai că atrage şi îndeamnă, ci produce sminteală, iar cei ce o poartă sunt săraci şi slabi şi de nimic, şi deseori primejdii aduce şi dascălilor, şi ucenicilor, şi Cel ce Se vesteşte este răstignit, cu ce au putut întoarce şi stăpâni atâta mulţime? Oare nu este arătat că cu o oarecare putere dumnezeiască şi negrăită? Cu adevărat oricărui îi este dovedit. Şi aceasta este dovedită şi de la cele potrivnice. Căci când vei vedea pe cele potrivnice acestora unite, adică bogăţie cu neamul cel bun, cu cinstea de a fi dintr-o patrie slăvită, cu măiestria cuvântului, cu libertatea şi cu multă slăvire a credinţei lor, dar în puţin timp stinse, alături de aceştia care sunt din cealaltă ceată, dar biruind, spune-mi care este pricina? Că aceia uneori au stăpânit, deşi puţin timp şi o mică parte de loc, ieşind la război cu oşti şi

cu arme, iar un sărac gol şi singur, neavând suliţă în mână, nici haină strălucită, unde a intrat a biruit, lucru pe care alţii cu arme şi cu oşti n-au putut. Deci nu fi necunoscător şi nemulţumitor, ci închină-te puterii Celui răstignit.

De multe ori vezi pe vreun împărat ce zideşte cetăţi, le înconjoară cu şanţuri, face meterezuri la ziduri, făureşte arme şi adună ostaşi, nenumăraţi bani având, dar nu poate să cucerească o cetate. Iar pe altul cu trupul gol ieşind la luptă, numai mâinile întrebuinţând, nu la una-două sau douăzeci de cetăţi a pornit şi a alergat, ci la nenumărate care sunt risipite în toată lumea şi cu toţi oamenii ce sunt într-însele le-a cucerit. Oare vei zice şi acum că lucrul acesta este al puterii omeneşti? Arătat este că nu, şi trebuie să înţelegi aceasta.

Dumnezeu a îngăduit ca şi tâlharii să se răstignească, şi mai înainte de El oarecare amăgitori să se arate, ca şi din amânare, celor ce sunt foarte nesimţitori să li se arate covârşirea adevărului, iar tu să înveţi că Acesta nu este unul dintre aceia, ci mare şi nemărginită este deosebirea între Acesta şi aceia. Că nimic n-a putut să întunece slava Lui, nici faptul că S-a împărtăşit de aceleaşi pătimiri ca aceia, nici că aceasta s-a întâmplat în acele vremuri în care au trăit şi aceia. Şi de ce se tem diavolii numai de cruce, iar nu de puterea Celui ce S-a răstignit pe ea, le închide gura celor ce zic acestea cei doi tâlhari. Iar dacă asprimea vremurilor acelora a săvârşit toate acestea, tăgăduiesc Teuda şi Iuda, care au încercat aceleaşi cu noi, dar şi ei s-au prăpădit. Deci ceea ce nu am zis iarăşi zic, pentru aceasta a îngăduit Dumnezeu acestea ca să arate cu covârşire cele ale Sale. De aceea a îngăduit ca să se arate proroci mincinoşi în vremea prorocilor, şi apostoli mincinoşi în vremea apostolilor, ca să vezi că nimic nu poate să întunece cele ale lui Hristos.

Vino să-ţi spun ţie şi din alte mărturii puterea cea minunată şi preaslăvită a propovăduirii şi să ţi-L arăt pe Hristos înălţându-Se şi crescând şi prin împotrivirea celor necredincioşi. Fiind Pavel în Roma, unii din potrivnici voind să-l zădărască pe Nero împotriva lui, încep şi ei să propovăduiască dogma credinţei în Roma, ca lăţindu-se cuvântul, mai mulţi ucenici ai lui Hristos să se facă şi astfel să întărâte mai mult mânia tiranului,

şi să sălbăticească fiara. Şi acestea însuşi Pavel le zice, scriind filipenilor: „Voiesc ca voi să ştiţi, fraţilor, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei... Şi cei mai mulţi dintre fraţii întru Domnul, îmbărbătaţi prin lanţurile mele, au mai multă îndrăzneală să propovăduiască fără teamă cuvântul lui Dumnezeu. Unii, e drept, vestesc pe Hristos din pizmă şi din duh de ceartă, alţii însă din bunăvoinţă... ceilalţi, însă, – din zavistie – vestesc pe Hristos, nu cu gânduri curate, ci neîncetând să-mi sporească necazul în lanţurile mele... Iar alţii din dragoste, ştiind că stau aici pentru apărarea Evangheliei... Dar ce este? Nimic altceva decât că, în tot chipul, fie din făţărie, fie în adevăr, Hristos Se propovăduieşte, şi întru aceasta mă bucur" (Filip. 1, 12-18). Ai văzut cum mulţi din pizmă propovăduiau? Dar şi prin aceştia biruia şi stăpânea adevărul.

Şi pe lângă acestea şi altele erau care se împotriveau propovăduirii. Că legile cele vechi nu numai că nu ajutau la aceasta, ci mult se împotriveau. La fel şi răutatea şi neştiinţa celor ce prihăneau mult se luptau. Că, zic ei, au Împărat pe Hristos, dar nu ştiau că Împărăţia Lui nu este pe pământ, ci în cer sus, necuprinsă cu mintea şi fără de sfârşit. Dar cu toate că este sus, a făcut mare război cu cei de pe pământ, luptându-i pe toţi de obşte, prin surparea felului lor de viaţă idolatrie şi a legilor lor, şi îndeosebi, fiindcă pe fiecare casă o dezbina şi o strica. Că tatăl se lupta împotriva fiului, fiul se lepăda de tatăl, femeile îşi lăsau bărbaţii, iar bărbaţii femeile, fiicele părăseau pe maicile lor, rudeniile se despărţeau de rudenii, prietenii de prieteni. Şi în multe chipuri era războiul acesta, pătrunzând în case, agita judecăţile, amesteca sfaturile în adunările cele de obşte, obiceiurile lor părinteşti le strica, iar praznicele şi cinstea diavolilor o surpa, care la cei vechi, mai mult decât alte obiceiuri, erau cu multă sârguinţă păzite. Şi de aceea, creştinii, învinuiţi de tiranie, că vor să schimbe legile, erau izgoniţi din toate părţile. Şi nu poate să zică cineva că numai la elini se întâmplau acestea, iar la iudei aveau linişte. Ci şi aceştia mult mai cumplit s-au ridicat asupra lor, că şi ei îi învinuiau că surpă legile lor şi că hulesc locul cel sfânt al lor şi Legea (F. Ap. 21, 28).

Dar măcar că din toate părţile se aprindea focul, din case, din cetăţi, din câmpii şi din pustietăţi, de la elini şi de la iudei, de la stăpânitori şi de la

supuşi, de la rudenii, de la uscat şi de la mare, de la împăraţi şi de la cei de rând, şi unii, şi alţii se întărâtau şi se sălbăticeau, şi se porneau mai cumplit decât o fiară, însă fericitul Pavel, în atâtea cuptoare sărind, în mijlocul lupilor stând şi din toate părţile luptat fiind, nu numai că nu a fost biruit, ci pe toţi aceştia la Adevăr i-a tras. Dar să spun şi alte lupte mai cumplite decât acestea. Lupta împotriva apostolilor mincinoşi, care mai mult decât orice îl mâhnea pe el; şi a celor slabi ai lui, că mulţi din cei credincioşi se întorceau la cele vechi. Dar şi împotriva acestora era înarmat. Cu ce şi de unde putere? „Căci armele luptei noastre, zice, nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu spre surparea întăriturilor; surpând izvodirile minţii şi toată înălţarea ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu" (II Cor. 10, 4-5). De aceea toate se schimbau şi se prefăceau deodată. Şi precum atunci când se aprinde un foc, mărăcinii, supunându-se flăcărilor, puţin câte puţin se mistuie şi aşa se curăţă câmpurile, tot la fel şi când vorbea limba lui Pavel, cuprindea toate mai iute decât focul, iar toate se plecau şi se supuneau. Şi cinstirile diavolilor, sărbătorile şi obiceiurile cele păgâneşti se mistuiau, iar stricăciunea legilor, întărâtarea popoarelor, îngrozirile tiranilor, vrăjmăşiile celor de un neam ai lui şi vicleşugurile apostolilor mincinoşi, toate se ardeau. Şi precum când iese lumina, şi întunericul iese, iar fiarele se afundă în vizuinile lor, tâlharii fug, piraţii se ascund, spărgătorii de morminte, desfrânaţii şi hoţii îşi caută ascunzători, şi toţi dispar ca să nu fie văditi de lumină, şi toate se fac luminate şi strălucite, şi uscatul, şi marea, raza de sus pe toate luminându-le, şi noianele, şi munţii, şi toate ţările şi cetăţile, aşa şi atunci când s-a arătat lumina propovăduirii, pe care Pavel pretutindeni a semănat-o, se izgonea înşelăciunea şi se întorcea adevărul. Jertfele şi fumul, chimvalele şi tobele, băuturile şi mâncărurile, desfrânările şi preadesfrânările şi celelalte, pe care nici a le gândi nu este bine, care se făceau în capiştile idolilor, au încetat şi s-au stins ca ceara ce se topeşte de foc, ca paiele ce se mistuie de văpaie. Iar flacăra cea vestită a adevărului se ridica veselă şi luminată până la cer, înălţându-se prin aceia ce o opreau şi crescând prin acelea care o împiedicau.

Şi nici primejdia nu putea opri înălţarea şi lăţirea ei, nici puterea şi stăpânirea vechiului obicei, nici tăria deprinderilor şi a legilor păgâneşti,

nici împotrivirea legislaţiilor, nimic, ca să cunoşti câtă putere are ea. Căci elinii, nu de primejdii, de foamete, de moarte se îngrozesc, ci şi de o mică pagubă de bani, pentru care îi vedea tulburându-se degrabă. Dar creştinii nu aşa, ci fiind tăiaţi, junghiaţi şi pretutindeni izgoniţi şi cu multe feluri de chinuri pedepsiţi, nu numai că nu se înfricoşau şi nu se împuţinau, ci se bucurau şi mai mult se înmulţeau. Şi ce zic de elinii cei de acum, de cei simpli şi defăimaţi. Ci pe cei vestiţi din vechime să-i aducem de faţă, pe Platon, pe Diagora, pe Clazomenie şi pe ceilalţi străluciţi cu filozofia şi vei vedea puterea propovăduirii lor. Că după otrăvirea lui Socrate, unii au fugit la Megara, temându-se să nu pătimească la fel, iar alţii şi de patrie, şi de libertate s-au lipsit, şi pe nimeni altcineva n-a convertit, decât pe o femeie. Iar Platon s-a sfârşit, lăsând învăţătura sa numai pe hârtie. Şi nicio piedică nu era atunci, nici primejdii, nici învăţătura lor slabă, căci erau puternici în cuvânt, având bani mulţi şi toţi erau din patrie vestită, dar acestea toate nimic n-au putut. Că astfel este înşelăciunea, cade de la sine. Iar adevărul, deşi este prigonit de mulţi, se înalţă. Şi acestea şi însăşi firea lucrurilor le arată.

Şi nu mai este trebuinţă de cuvinte şi de dovezi, fiindcă lumea din toate părţile adevereşte adevărul propovăduirii, cetăţile şi satele, uscatul şi marea, pământul cel locuit şi cel nelocuit, cei ce locuiesc prin câmpii şi cei ce locuiesc prin vârfurile munţilor. Că nici pustia n-a lăsat-o lipsită de facerea de bine a sa, ci şi pe ea, mai mult decât pe celelalte, a umplut-o de bunătăţile care ne-au fost aduse din cer. Şi toate acestea s-au făcut prin limba lui Pavel, de darul cel vărsat în el. Şi fiindcă a arătat osârdie vrednică de primire a darului şi acesta din destul a strălucit în el, isprăvind toate, cum am spus, prin limba acestuia.

Şi pentru că Dumnezeu atât de mult a cinstit neamul nostru, încât pe om l-a învrednicit să săvârşească atâtea fapte mari, şi noi să-i râvnim, să-i urmăm, să ne silim ca şi noi să ne facem ca el, şi să nu zicem că aceasta este cu neputinţă. Căci ceea ce am zis de multe ori, aceea o zic şi acum şi nu voi înceta a o zice, că trupul lui era ca şi trupul nostru, de aceeaşi hrană ca şi noi se împărtăşea, şi sufletul lui la fel era ca al nostru, dar voinţa lui cea liberă era luminată şi osârdia minunată. Şi acestea l-au făcut pe el aşa.

Nimeni, dar, să nu deznădăjduiască, nimeni să nu se împuţineze, că numai de-ţi vei deschide mintea şi o vei găti, nimic nu o poate împiedica să primească acelaşi dar. Că Dumnezeu nu este făţarnic. Căci şi pe acela l-a zidit, şi pe tine te-a adus întru fiinţă. Şi precum este Stăpân al aceluia, aşa este şi al tău; şi precum pe acela l-a slăvit, aşa şi pe tine voieşte să te încununeze. Deci să ne făgăduim pe noi înşine lui Dumnezeu şi să ne curăţăm, ca primind dar din destul, să dobândim şi noi aceleaşi bunătăţi ca şi acela, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I Se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE care s-a rostit în Antiohia, în Biserica cea veche, la cuvântul Apostolului: „Folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni” (I Tim. 5, 23)

Ați auzit glasul cel apostolesc, trâmbița cea din ceruri, alăuta cea duhovnicească? Căci ca o trâmbiță răsună și sloboade glas înfricoșat de război, înspăimântând pe vrăjmași și ridică cugetele căzute ale ostașilor săi, celor ce iau aminte, și umplându-i de multă îndrăzneală, îi face nebiruiți de diavolul. Și ca o alăută care veselește cu multă mângâiere, alină patimile și gândurile cele necuvioase și lasă în noi mult folos și dulceață. Deci l-ați auzit pe el astăzi vorbind către Timotei despre multe lucruri de nevoie. Căci despre hirotonii a spus zicând: „Nu-ți pune mâinile degrabă pe nimeni, nici nu te face părtaș la păcate străine” (I Tim. 5, 22), făcând cunoscută primejdia unei călcări de lege ca aceasta, căci pentru greșelile celor ce se hirotonesc, vor fi pedepsiți și cei ce-i hirotonesc, căci prin hirotonie înlesnesc răutății să stăpânească.

Apoi iarăși: „Folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni”, după aceea despre supunerea slugilor, despre turbarea iubitorilor de argint, despre mândria bogaților, și despre multe altele ne-a vorbit nouă astăzi. Și de vreme ce este cu neputință de a vorbi despre toate, despre ce voiți, din cele zise, să vorbim, punându-le înaintea dragostei voastre? Căci ca într-o livadă multe feluri de învățături văd, ca florile: viorele, trandafiri, crini, pentru că Duhul a împărțit pretutindeni și din destul roadele Sale, și a umplut toate de bună mireasmă, și nu numai livadă, ci și grădină este citirea dumnezeieștilor Scripturi. Iar aceste flori au nu numai bună mireasmă, ci și roade, care pot să hrănească sufletul. Deci ce voiți, din cele zise, să punem astăzi de față? Voiți poate pe aceea ce pare că este mai simplă decât toate și mai lesne de înțeles fiecăruia? Pe aceasta deci s-o punem înainte, căci și mie, și bine știu că și vouă vi se pare că este mai lesnicioasă. Care este mai lesnicioasă decât toate? Care alta, fără numai aceea care cu lesnire o poate înțelege fiecare și scurtă a o vorbi noi. Și care este aceasta? „Folosește puțin vin, pentru stomacul tău și pentru desele tale slăbiciuni.” Deci veniți și toată vorba la cuvântul acesta să o cheltuim. Și

facem aceasta nu pentru iubirea de slavă, nici ne sârguim să vă dovedim măiestria cuvântului nostru. Căci nu sunt ale noastre cele ce se grăiesc, ci ale darului Duhului, care le insuflă în cel ce vorbeşte. Şi vom vorbi ca să ridicăm pe ascultătorii cei leneşi şi să-i încredinţăm că mare este vistieria Scripturilor şi cum că nu este fără de primejdie a le trece pe ele cu vederea. Căci dacă cuvântul cel simplu şi scurt, care pare celor mulţi că de prisos este adăugat în Scripturi, se va arăta pricinuitor de multă bogăţie şi învăţătură a filozofiei celei înalte, cu mult mai mult acelea care de la sine îşi arată bogăţia lor, vor umple de nenumărate vistierii pe cei ce iau aminte. Deci nici pe cele ce se pare că au înţelegere simplă să nu le trecem cu vederea, că ale Duhului sunt ele. Iar darul Duhului niciodată nu este mic şi simplu, ci mare şi minunat şi vrednic de dăruirea cea mare a Celui ce-L dă. Deci să nu le auzim numai în treacăt. Căci şi cei ce ard minereul aurifer în cuptor, nu numai boabele cele de aur le iau, ci şi praful cel mărunt cu multă luare aminte îl adună. Deci de vreme ce şi noi ardem minereurile cele apostoleşti, şi nu în cuptor, ci în mintea sufletului vostru aşezându-l, nu foc simţit aţâţând, ci focul Duhului aprinzând, astfel scoatem aurul, dar cu luare aminte să culegem şi firimiturile cele mici. Căci deşi mic este cuvântul, dar puterea este mare. Fiindcă şi mărgăritarele îşi au valoarea lor nu în mărime, ci în frumuseţe. Aşa este şi cu citirea dumnezeieştilor Scripturi. Învăţătura cea dinafară multă vorbărie deşartă pricinuieşte şi turnând asupra ascultătorilor multe minciuni, îi lasă cu mâinile goale şi nici un folos mai mare, nici mic nu aduce. Iar darul Duhului nu este aşa, ci dimpotrivă, prin câteva simple cuvinte, îndeamnă la filozofie pe toţi cei luători aminte. Şi de ajuns este ca un singur cuvânt luând de aici, să-l avem ca merinde toată viaţa.

Deci de vreme ce atât de mare este bogăţia, să ne trezim, şi cu minte treză să primim cele ce se vorbesc, că la mare adâncime mă pregătesc să cobor cuvântul. Multora li s-a părut sfătuirea aceasta de prisos şi zic astfel: „Oare nu putea Timotei singur de la sine să cunoască ce trebuia să folosească, ci trebuia să fie învăţat de dascălul său? Apoi şi dascălul său nu numai că a poruncit, ci şi în epistola cea către el a săpat porunca, ca într-un stâlp de aramă, neruşinându-se să scrie şi să trimită ucenicului unele ca acestea. Deci ca să cunoşti că sfătuirea nu numai că nu este de prisos, ci de

nevoie şi de folos s-a făcut şi că nu este a lui Pavel aceasta, ci a darului Duhului, nu numai să se poruncească, ci să se şi pună în scrisoare şi prin epistola aceasta să fie trimisă tuturor celor ce vor urma, voi merge deci la dovada însăşi. Iar pe lângă acelea ce s-au zis şi o altă nedumerire se ridică unora, întrebându-se pentru care pricină a îngăduit Dumnezeu ca un bărbat ce avea atâta îndrăzneală la El, ale cărui moaşte, după aceea, izgoneau diavolii, să cadă în boală. Şi nu era uneori bolnav, ci totdeauna şi multe dese boli, unele după altele îl prindeau şi nu-l lăsau nici puţin să răsufle. Dar de unde este arătat aceasta? Din înseşi graiurile lui Pavel. Că nu a zis „pentru slăbiciune", ci „pentru slăbiciuni", şi nu numai slăbiciuni, ci arătând necontenirea lor, a zis: „Desele tale slăbiciuni." Să audă toţi cei ce suferă timp îndelungat în boală şi se supără şi se împuţinează. Şi nu numai aceasta este arătat că sfânt fiind era bolnav, ci că fiind adeseori bolnav îi erau încredinţate lui toate grijile cele de obşte. Că de ar fi fost unul din cei ce s-a depărtat prin vârfurile munţilor şi şi-ar fi înfipt coliba în pustie, luând asupră-şi viaţa cea fără de grijă, lucrul acesta nu ar fi fost de mare mirare. Dar fiind el pus în mijloc şi având încredinţate grijile peste atâtea biserici şi ocârmuirea de cetăţi şi neamuri şi lumea întreagă, lucru pe care-l făcea cu multă osârdie şi sârguinţă, şi pe lângă toate acestea fiind şi sub jugul bolii, sunt de ajuns a înspăimânta mintea celui îndoielnic. Deşi nu pentru el, dar măcar pentru ceilalţi trebuia să fie sănătos. Şi era un voievod iscusit, care ducea război nu numai împotriva celor necredincioşi, ci şi împotriva diavolilor, căruia i se împotriveau, hărţuindu-i oastea, cu toate că era bolnav. Dar ar zice cineva că deşi nicio vătămare nu ar fi pricinuit boala celor credincioşi, dar ştiindu-l bolnav i-ar fi făcut mai lăsători şi mai trândavi, precum şi ostaşii văzând pe voievodul lor zăcând la pat, se fac mai lenevoşi şi mai lipsiţi de curaj în luptă. Şi urma ca credincioşii, văzând pe dascălul lor, care făcuse atâtea semne şi minuni, bolnăvindu-se deseori şi chinuindu-se cu trupul, cu mult mai mult să pătimească din pricina slăbiciunii omeneşti. Şi nu numai atât, ci cei nedumeriţi se mai întreabă: De ce nici el pe sine, nici dascălul lui pe acesta ce era bolnav nu l-a vindecat, căci înviau morţi, izgoneau diavoli şi porunceau morţii cu stăpânire, iar un trup bolnav n-au vindecat? De ce vii fiind ei şi apoi după moarte, atâta putere au împărtăşit trupurilor străine, iar un stomac ce căzuse nu l-a ridicat? Şi ceea ce este mai de mirare că lui Pavel nu i se roşeşte faţa, când

scrie lui Timotei să alerge la băutura de vin pentru vindecare, el care a făcut atâtea semne mari, care numai prin cuvânt le săvârșea. Nu că a bea vin este un lucru urât, să nu fie, căci ale ereticilor sunt învățăturile acestea. Ci pentru că el nu socotea că este rușine a vindeca un stomac bolnav cu ajutorul vinului. Și atât de departe a fost de a se rușina de aceasta, încât și tuturor celor de pe urmă le-a arătat-o. Ați văzut la câtă adâncime am pogorât cuvântul? Și cum ceea ce părea mică, este plină de nenumărate întrebări? Veniți, dar, să-l dezlegăm. Că de aceea ne-am pogorât la mare adâncime, ca ridicând mintea voastră să așezăm în ea cu întărire înțelegerile.

Dar iertați-mă, mai înainte de a aduce dezlegarea întrebărilor acestora, să vorbesc ceva pentru fapta bună a lui Timotei și despre purtarea de grijă a lui Pavel. Căci cine a fost cu mai multă dragoste decât acela, care atât de departe fiind și cu atâtea griji înconjurat, a arătat atâta purtare de grijă pentru sănătatea stomacului ucenicului său și cu dinadinsul îi scria pentru îndreptarea bolii? Și cine a fost întocmai cu Timotei la fapta bună? Care atât de mult a trecut cu vederea desfătarea și mesele cele scumpe și îndestulate, încât a căzut în boală din multa și aspra petrecere și din postul cel îndelungat. Și că nu era el din fire bolnav, ci din post și din băutura de apă a vătămat puterea stomacului, ascultați pe Pavel însuși, care arată aceasta. Că nu a zis simplu: „folosește puțin vin", ci numai după ce mai înainte i-a zis: „de acum nu bea numai apă", l-a sfătuit să folosească vinul. Iar acestea: „de acum nu bea numai apă", dovedește că până atunci bea numai apă și de aceea s-a îmbolnăvit. Cine, dar, nu se minuna de filozofia lui și de purtarea de grijă cea cu de-amănuntul? S-a atins de ceruri, la vârful faptei bune a ajuns, lucruri pe care dascălul însuși le mărturisește despre el, zicând: „Pentru aceasta am trimis la voi pe Timotei, care este fiul meu iubit și credincios în Domnul" (1 Cor. 4, 17). Iar când Pavel îl numește pe el fiu și încă fiu iubit și credincios, de ajuns sunt cuvintele acestea pentru a arăta toată fapta lui bună. Că judecățile sfinților nu se fac cu părtinire, nici cu patimă, căci sunt slobode de prejudecăți. Timotei nu ar fi fost lăudat așa dacă ar fi fost fiu firesc al lui Pavel, precum este acum. Că nefiind rudă cu el după trup, prin înrudirea cea duhovnicească s-a învrednicit de cinstea de a fi fiu al aceluia, câștigând și păstrând cu de-amănuntul toate trăsăturile

filozofiei aceluia. Căci ca un viţel înjugat cu boul, aşa trăgea jugul împreună cu Pavel prin toată lumea, şi cu nimic nu era mai prejos, deşi nu era de aceeaşi vârstă. Căci osârdia îl făcea pe el să se potrivească cu dascălul în osteneli. Martor al acestora tot Pavel este, căci zice: „Deci nimeni pe el să nu-l defăimeze, căci lucrează ca şi mine lucrul Domnului" (1 Cor. 16, 11, 10). Ai văzut că mărturiseşte la el aceeaşi neschimbată osârdie? Şi ca să nu creadă cineva că părtinindu-l grăieşte acestea, pe ascultători îi face martori ai faptei cele bune a fiului, zicând: „Dar încercarea lui o cunoaşteţi, căci împreună cu mine a slujit Evanghelia, întocmai ca un copil lângă tatăl său" (Filip. 2, 22). Iată că aţi luat dovadă de fapta cea bună a lui şi de sufletul lui lămurit. Dar cu toate că s-a urcat la atâta înălţime a faptei bune, nu se bizuia în aceasta, ci era mereu cu grijă şi frică. De aceea cu dinadinsul postea şi nu a făcut ceea ce fac mulţi, care numai zece sau douăzeci de luni postesc, iar apoi toate le dezleagă. Nu a pătimit aşa ceva, nici nu şi-a zis sieşi: „Ce trebuinţă mai am de post? Am biruit, am stăpânit poftele, mi-am supus trupul, am îngrozit pe draci, am înviat morţi, am curăţat leproşi şi sunt înfricoşat puterilor celor potrivnice. Deci ce-mi mai trebuie postul şi folosul lui? Nimic din acestea n-a zis, nici nu a gândit, ci cu cât era mai plin de nenumărate isprăvi, cu atât mai mult se temea şi se cutremura. Iar filozofia aceasta a învăţat-o de la dascălul său. Că acela răpindu-se la al treilea cer şi mergând în rai, unde a auzit cuvinte nespuse şi s-a împărtăşit de atâtea taine, şi alergând în toată lumea, ca şi cum ar fi avut aripi, scria către corinteni: „(Mă tem) ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic" (I Cor. 9, 27). Iar dacă Pavel după ce a isprăvit atât de multe şi mari fapte se temea, el care a putut să zică: „Lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume" (Gal. 6, 14), cu mult mai mult noi trebuie să ne temem şi temerea noastră trebuie să crească cu cât cresc în noi isprăvile. Căci diavolul atunci se face mai sălbatic şi se mânie mai mult, când ne vede pe noi că cu osârdie ne petrecem viaţa noastră. Atunci se sileşte el să înece corabia, când vede poveri depline de fapte bune şi povară mare de bunătăţi în ea. Căci cel simplu şi nebăgat în seamă, cu toate că se va împiedica şi va cădea, nu va aduce mare sminteală obştii. Dar cel ce stă la vârful faptei bune cu multă strălucire, ca pe o înălţime, şi tuturor este arătat şi cunoscut şi de toţi fericit, când se va întâmpla să cadă, mare pagubă pricinuieşte. Nu numai că el singur a căzut din înălţime, ci că şi pe mulţi din cei ce urmau

lui, i-a făcut trândavi. Şi precum la trup, dacă se strică un mădular oarecare, nu pricinuieşte mare pagubă, dar când vor orbii ochii sau se va vătăma capul, tot trupul se face netrebnic, aşa şi la trupul lui Hristos (Biserica), când unul din sfinţi, care a făcut isprăvi mari, se va stinge, lipindu-se de el vreo întinăciune, nesuferită şi mare vătămare aduce întregului trup.

Deci acestea toate ştiindu-le Timotei despre toată părţile se întărea. Căci ştia că aprinsă este tinereţea, nestatornică, lesne amăgită şi alunecătoare şi că are trebuinţă de un frâu tare. Şi ca pârjolul se aprinde degrabă şi se apucă de toate cele dinafară. De aceea Timotei din toate părţile o îngrădea să se strângă; şi pe văpaia aceasta în tot chipul se silea s-o veştejească; pe calul acesta anevoie de înfrânat şi nesupus, cu multă tărie îl strângea, până când i-a domolit toată zburdarea lui, până când l-a făcut supus şi l-a dat în stăpânirea cugetului celui ce îl ocârmuieşte pe el. Să se îmbolnăvească trupul, zice, dar să nu îmbolnăvească sufletul. Să se înfrâneze trupul, ca să nu oprească sufletul din drumul spre cer. Iar pe lângă toate acestea şi de aceasta se va minuna oricine de el, că fiind bolnav şi luptându-se cu atâta slăbiciune, nu se lenevea de lucrul lui Dumnezeu, ci mai mult decât cei sănătoşi şi tari cu trupurile zbura pretutindeni, când în Efes, când în Corint, când în Macedonia, de multe ori, când în Italia, pretutindeni, pe uscat, pe mare, împreună cu dascălul său împărtăşindu-se de osteneli şi de primejdii dese, dar boala trupului nu a împiedicat filozofia sufletului. Mult poate râvna pentru Dumnezeu, atât de mult încât ca o aripă uşoară face pe om. Şi precum cei ce au trupurile sănătoase şi zdravene, niciun folos nu vor avea din acea sănătate dacă sufletul va fi trândav şi lenevos, dimpotrivă, cei ce au trupurile slabe, nicio vătămare nu le va pricinui boala, dacă sufletul va fi viteaz şi treaz.

Dar se pare unora că sfătuirea şi învăţătura aceasta, dă slobozenie la băutură de vin fără grijă. Dar nu este aşa. Ci de va cerceta oricine cuvântul acesta cu de-amănuntul, va vedea că la post sfătuieşte el. Şi vezi că nu de la început a sfătuit Pavel aceasta, ci numai atunci când a văzut doborâtă toată puterea. Şi nici simplu şi fără rânduială, căci nu a zis: „foloseşte vin”, ci „puţin vin”. Nu pentru că Timotei avea trebuinţă de această sfătuire şi învăţătură, ci pentru că noi avem trebuinţă. Pentru aceasta scriind către

acela ne pune nouă măsuri şi rânduieli la băutura de vin, poruncind ca atât să bem, încât numai să ne întărim slăbiciunea, să dăm sănătatea trupului, iar nu altă boală. Că mult mai multe boli şi mai cumplite aduce băutura de vin peste măsură, decât cea de apă peste măsură. Că îmbolnăveşte şi trupul, şi sufletul, pe trup făcându-l molatec şi slăbănog, iar în suflet aprinde focul patimilor şi aduce viforul gândurilor celor necuviincioase. Căci nu se risipeşte şi nu i se pricinuieşte nicio vătămare pământului, umplându-se adeseori de mulţimea apelor, precum se slăbănogeşte puterea trupului, stricându-se şi topindu-se, de îmbătarea de multe ori cu vin. Să fugim, dar, de trecerile peste măsură în amândouă părţile, purtând grijă de sănătatea trupului, tăindu-i zburdările lui.

Căci vinul s-a dat de la Dumnezeu nu ca să ne îmbătăm, ci ca să ne trezvim; să ne veselim, nu ca să ne chinuim. Că „vinul veseleşte inima omului" (Ps. 103, 16), iar tu îl faci pe el pricină de întristare. Fiindcă cei ce se îmbată sunt scârboşi peste măsură, pentru că mult întuneric le cuprinde mintea. Doctorie bună este, atunci când are măsură bună.

Acest cuvânt ne ajută nouă şi împotriva ereticilor, care prihănesc făptura lui Dumnezeu. Căci dacă vinul ar fi fost rău, Pavel nu ar fi dat voie să se bea. Şi nu numai către eretici, ci şi către cei mai simpli dintre fraţii noştri, care văzând pe vreunii făcând neorânduieli din pricina beţiei, lasă pe aceia şi nu-i învinuiesc, ci prihănesc rodul cel dat de Dumnezeu, zicând: „Să nu fi fost vin! Dar noi să zicem către aceia: Să nu fi fost beţie! Căci vinul este lucru al lui Dumnezeu, iar beţia este lucru al diavolului. Nu vinul pricinuieşte beţia, ci neînfrânarea. Nu învinui zidirea lui Dumnezeu, ci prihăneşte turbarea celui împreună rob cu tine. Dar tu lăsând să pedepseşti şi să îndrepţi pe cel ce greşeşte, ocărăşti pe Făcătorul de bine. Deci de vom auzi pe vreunii zicând acestea să le astupăm gura. Căci nu întrebuinţarea, ci trecerea peste măsură pricinuieşte beţia, rădăcina tuturor răutăţilor. Vinul s-a dat ca să îndrepte neputinţa trupului, nu ca să distrugă puterea sufletului; ca să ridice boala trupului, nu ca să vatăme sănătatea trupului. Deci să nu întrebuinţăm peste măsură darul lui Dumnezeu şi să smintim pe oamenii cei fără de minte şi neruşinaţi.

Căci ce este mai ticălos decât beţivul? Mort însufleţit este, drac de bunăvoie, păcat care nu are iertare, cădere fără răspuns de îndreptare, ocară a neamului nostru. Şi nu numai la petreceri cel beţiv este netrebnic, ci şi în lucrurile cele obşteşti şi chiar simpla lui vedere provoacă greaţă. Abia mai suflă. Sughiţurile şi căscăturile celor beţivi sunt nefireşti şi greţoase, produc scârbă celor ce-l văd şi petrec împreună cu el. Şi ce este mai rău că beţivilor boala aceasta le închide cerul şi nu-i lasă să dobândească bunătăţile cele veşnice, ci împreună cu ocara cea de aici îi aşteaptă şi acolo chinul cel nesuferit.

Deci să tăiem acest rău obicei şi să auzim pe Pavel zicând: „Foloseşte puţin vin". Căci şi pe acest puţin pentru slăbiciune l-a slobozit, căci de nu ar fi fost slăbiciune, nu ar fi silit pe ucenic nici pe acel puţin să-l primească. Căci şi mâncărurile, şi băuturile cele de nevoie s-au dat nouă de la Dumnezeu şi trebuie totdeauna să le cumpănim cu timpurile şi cu trebuinţele. Şi niciodată să nu trecem peste trebuinţă, nici să facem ceva în zadar.

Şi după cum am cunoscut purtarea de grijă a lui Pavel şi fapta cea bună a lui Timotei, veniţi, dar, să aducem cuvântul la dezlegarea întrebărilor. Dar care sunt întrebările? Că de nevoie este iarăşi să le amintim, ca răspunsurile să se facă mai luminate. Întâi: pentru care pricină pe acest mare sfânt, care iconomisea atâtea lucruri l-a slobozit Dumnezeu să cadă în boală? Apoi: De ce nici el, nici dascălul lui n-au putut să îndrepte boala, ci au avut trebuinţă de ajutorul cel din băutura de vin? Iată întrebările. Trebuie deci să aducem dezlegarea, ca nu numai cei ce vor cădea în această boală să aibă îndreptare, ci şi dacă vreunii din bărbaţii cei sfinţi, mari şi minunaţi vor cădea în sărăcie, foamete, în legături sau primejdii, în ispite, năpăstuiri, sau în alte nevoi ale acestei vieţi, prin cele ce se vor vorbi astăzi, să aibă răspuns sigur şi luminat împotriva celor ce vor să-i prihănească. Că aţi auzit pe mulţi întrebând unele ca acestea: Pentru ce cutare om, smerit şi blând fiind, de altul care este călcător de lege este tras în fiecare zi la judecată şi nenumărate rele pătimeşte? Pentru care pricină altul, năpăstuindu-se, a murit pe nedrept? Altul s-a înecat, iar altul s-a

primejduit. Da, şi pe mulţi sfinţi putem arăta, şi în vremea noastră, şi în cea a strămoşilor noştri, care multe feluri de necazuri au suferit.

Deci ca să lămurim acest cuvânt tuturor acestora, nici noi să nu ne tulburăm şi nici pe cei ce se smintesc să nu-i trecem cu vederea, să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce se grăiesc acum. Şi opt pricini ale necazurilor celor de multe feluri ale sfinţilor pot zice dragostei voastre. Pentru aceasta luaţi aminte cu dinadinsul toţi, ştiind că nicio iertare şi niciun cuvânt de îndreptare nu vom avea, dacă ne vom sminti de cele ce se întâmplă sfinţilor.

Deci cea dintâi este ca să nu se înalţe degrabă cu mândria din pricina măririi isprăvilor şi a minunilor, Dumnezeu îi lasă să se chinuiască. A doua este ca să nu creadă cineva despre ei că sunt mai presus decât firea omenească, socotindu-i dumnezei, iar nu oameni. A treia este ca să se arate puterea lui Dumnezeu prin ei, căci prin cei slabi şi neputincioşi stăpâneşte şi biruieşte şi propovăduirea o creşte. A patra este ca mai arătată să fie răbdarea acelora, căci nu slujesc lui Dumnezeu pentru plată, ci şi după atâtea rele ce pătimesc arată atâta mulţumire, încât îşi arată dragostea nesmintită şi completă faţă de El. A cincea este ca să filozofăm pentru înviere. Căci când vei vedea un bărbat drept şi plin de multe fapte bune că a pătimit nenumărate necazuri şi nevoi, şi aşa s-a dus de aici, şi nevrând, vei fi silit să cugeţi despre judecata cea de acolo. Căci dacă oamenii, pe cei ce se ostenesc pentru ei, nu-i lasă să plece fără răsplătire, cu atât mai mult Dumnezeu, pe cei ce de mult s-au ostenit pentru El, nu-i va lăsa neîncununaţi. Şi dacă nu voieşte să-i lipsească de răsplătirea ostenelilor lor, de nevoie este să credem că va fi o vreme, după sfârşitul de aici, în care vor fi răsplătiţi pentru ostenelile lor cele de aici. A şasea este ca toţi cei ce cad în nevoi să aibă îndeajuns mângâiere, privind la aceia şi cugetând la relele ce au pătimit aceia. Aşteptarea este ca, atunci când vă îndemn la fapta cea bună a acelora, zicând fiecăruia din voi: urmează lui Pavel, sau: urmează lui Petru, să nu socotiţi, din pricina măririi isprăvilor lor, că s-au împărtăşit de altă fire şi astfel să pregetaţi în a le urma. A opta este că de va trebui să fericim sau să ticăloşim, să învăţăm pe care trebuie să-i socotim fericiţi şi pe care ticăloşi sau mişei. Pricinile acestea sunt. Dar trebuie să le încredinţăm

pe ele cu dovezi din Scripturi, arătând cu dinadinsul că toate cele ce s-au zis nu sunt scorniri ale gândurilor omeneşti, ci hotărâri ale Scripturilor. Astfel şi cuvântul nostru va fi mai vrednic de credinţă şi mai lesne se va aşeza în sufletele noastre.

Şi cum că chinuirea foloseşte sfinţilor pentru a se smeri şi a se supune, şi nu a se trufi din pricina semnelor şi a isprăvilor lor şi că de aceea a îngăduit Dumnezeu să li se facă, să ascultăm pe Prorocul David şi pe Pavel, care grăiesc asemenea. Că acela zice: „Bine este mie că m-ai smerit, ca să mă învăţ îndreptările Tale" (Ps. 118, 71). Iar acesta după ce a zis că a fost răpit până la al treilea cer şi a fost dus în rai, a adăugat: „Şi pentru ca să nu mă trufesc cu măreţia descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei, să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc" (II Cor. 12, 7). Ce este mai luminat decât aceasta? Ca să nu mă înalţ, zice, pentru aceasta a slobozit Dumnezeu pe îngerii satanei să mă bată peste obraz. Iar îngeri ai satanei nu zice de draci, ci de oamenii care slujesc diavolului, de cei necredincioşi, de tirani, elini, care deseori îl necăjeau şi-l prigoneau. Şi de ce a slobozit Dumnezeu aceasta? Putea, zice el, ca Dumnezeu să potolească prigoanele şi necazurile cele dese, dar fiindcă am fost răpit până la al treilea cer şi am fost în rai, ca nu cumva pentru mulţimea acestor arătări să mă înalţ cu cugetul, a slobozit prigoanele acestea şi a lăsat pe îngerii satanei să mă „bată peste obraz", prin primejdii şi necazuri. Că deşi sunt sfinţi şi minunaţi Petru şi Pavel şi toţi cei asemenea cu ei, dar oameni sunt şi au trebuinţă de multă pază, ca să nu se înalţe lesne. Şi nimic altceva nu obişnuieşte să ridice mai repede la mândrie, decât conştiinţa cea plină de fapte bune şi sufletul care vieţuieşte cu îndrăzneală. Deci ca să nu pătimească ei nimic de acest fel, a slobozit Dumnezeu ispitele şi necazurile, care pot să-i smerească întru toate.

Iar cum că acestea folosesc mult şi pentru a se arăta puterea lui Dumnezeu, ascultă şi aceasta tot de la Apostolul. Şi ca să nu vorbeşti ca cei necredincioşi, care socotesc că Dumnezeu îngăduie acestea, fiind neputincios şi nu poate ca pe ai Săi să-i ferească de primejdii, de aceea îi lasă să se chinuiască adeseori, Pavel a arătat că nu numai neputinţă nu aduc asupra lui cele suferite de el, ci mai mult este arătată tuturor puterea lui

Dumnezeu. Căci după ce a zis că i s-a dat ghimpe în trup, îngerul satanei ca să-l bată peste obraz, arătând prin acestea ispitele cele dese, a adăugat: „Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul ca să-i îndepărteze de la mine; şi mi-a zis: Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" (II Cor. 12, 8). Deci atunci este arătată puterea Mea, când voi sunteţi în neputinţă, şi prin voi, care vi se pare că sunteţi neputincioşi, creşte cuvântul propovăduirii şi pretutindeni se seamănă. Şi atunci când a fost băgat în temniţă, după ce a luat nenumărate lovituri, cu mâinile în lanţuri şi cu picioarele în butuci, rugându-se în miezul nopţii şi lăudând pe Dumnezeu, temniţa se clătina şi legăturile tuturor s-au dezlegat (F. Ap. 16, 23-29). Vezi cum puterea lui Dumnezeu în neputinţă se săvârşeşte? Căci unde era Pavel slobod şi s-ar fi clătinat casa aceea, nu ar fi fost aceasta un lucru atât de minunat. De aceea i-a îngăduit Dumnezeu acestea ca şi cum i-ar fi zis: Stai legat şi să se clatine zidurile din toate părţile şi să se sloboadă cei legaţi, ca mai mult să se arate puterea Mea. Căci prin tine cel ţinut şi împiedicat se slobod toţi cei legaţi. Şi nu altceva, ci aceasta a fost de-ajuns pentru a înspăimânta pe temnicer, că cu atâta străşnicie fiind legat Pavel, numai prin rugăciune a putut să clatine temeliile temniţei, să deschidă uşile şi să sloboadă pe toţi cei legaţi. Şi nu numai aici, şi nu numai la Pavel, ci şi la Petru, şi la ceilalţi apostoli acestea de multe ori s-au întâmplat, darul lui Dumnezeu în prigoane înflorind şi în necazuri arătându-se, şi astfel puterea lui Dumnezeu propovăduind. De aceea i-a zis: „Îţi este de ajuns harul meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune."

Şi cum că mulţi văzându-i pe ei săvârşind minuni, ar fi crezut că sunt mai presus de firea omenească, dacă nu i-ar fi văzut pătimind atâtea rele, ascultă pe Pavel care se temea de aceasta: „Căci chiar dacă aş vrea să mă laud, nu voi fi fără minte, căci voi spune adevărul; dar mă feresc de aceasta, ca să nu mă socotească nimeni mai presus de ceea ce vede sau aude de la mine" (II Cor. 12, 6). Puteam să spun minuni mult mai mari, dar nu voiesc, ca nu cumva mărimea lor să facă pe oameni să creadă lucruri mari despre mine. Pentru aceasta şi de Petru toţi se minunau după ce a vindecat pe cel olog, dar căutând să-i plece în a crede iarăşi cele fireşti, le-a zis: „Bărbaţi israeliţi, de ce vă miraţi de acest lucru sau de ce staţi cu ochii aţintiţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut pe acesta să

umble?" (F. Ap. 3, 12). În Listra nu numai că oamenii erau înspăimântaţi de puterile lui Pavel, ci încununând tauri voiau să le jertfească lui Pavel şi Varnava, socotindu-i zei. Vezi răutatea diavolului? Prin cei ce Domnul voia să cureţe păgânătatea din lume, prin aceia diavolul voia s-o bage şi s-o întărească, plecând pe oameni să socotească pe apostoli că sunt zei. Căci prin acestea în anii cei mai dinainte s-a început şi s-a înrădăcinat închinarea de idoli în lume. Căci mulţi purtând războaie şi biruinţă câştigând, cetăţi ridicând şi alte faceri de bine aducând celor de atunci, oamenii pe unii ca aceştia i-au socotit zei, ridicându-le capişti şi jertfelnice. Şi toată mulţimea zeilor elineşti din astfel de oameni este alcătuită. Deci ca să nu se facă şi la sfinţi aceasta, i-a slobozit pe ei Dumnezeu ca adeseori să fie prigoniţi, să fie bătuţi, să cadă în boli, ca mărimea bolii trupeşti şi mulţimea ispitelor să încredinţeze pe cei ce erau atunci de faţă, cum că oameni erau, deşi făceau asemenea minuni, şi nimic de la ei nu săvârşeau, ci darul prin aceia toate le lucra. Căci dacă pe cei ce au făcut lucruri mici şi simple, oamenii i-au socotit zei, cu mult mai mult pe aceştia, dacă nimic omenesc nu ar fi pătimit, i-ar fi socotit mai presus de firea omenească, care au făcut asemenea minuni, pe care nimeni niciodată nu le-a văzut, nici de ele n-a auzit. Şi cu toate că erau bătuţi, se primejduiau, erau legaţi, prigoniţi şi în toate zilele nenumărate rele sufereau, dar unii dintre oameni au căzut în această bănuială păgânească. Ce s-ar fi întâmplat dacă nimic omenesc nu ar fi pătimit? Iată deci că a treia pricină a pătimirii şi a necazului am dovedit-o din Scripturi.

Iar a patra pricină, că nu pentru îndestularea de aici sfinţii cinstesc pe Dumnezeu, o vom dovedi din Scripturi. Mulţi din cei ce trăiesc în desfrânare, prihănindu-se de multe ori de cei ce vieţuiesc bine şi îndemnându-i la ostenelile faptei bune, se ispitesc să prihănească pe sfinţi, auzindu-i lăudându-se pentru răbdarea necazurilor. Şi nu numai oamenii, ci şi însuşi diavolul a încercat aceasta. Căci văzând pe Iov înconjurat de multă bogăţie şi îndestulare şi înfruntat fiind de Dumnezeu pentru el, vicleanul diavol, fiindcă nimic nu avea de zis, nici vreo vină să-i găsească şi nici faptele lui cele bune să le prihănească, aleargă îndată la acest cuvânt de îndreptăţire şi zice: „Oare nu ai îngrădit Tu toate cele dinafară şi dinlăuntru ale casei lui? Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu?" (Iov 1, 10). Pentru

plată, zice vicleanul, este acela îmbunătăţit şi cu fapte bune este, pentru că a dobândit atâta îndestulare. Ce face, dar, Dumnezeu? Vrând să arate că nu pentru plată Îl cinstesc sfinţii pe El, a ridicat de la el toată îndestularea, l-a predat sărăciei şi a slobozit să cadă în boală grea. Apoi mustrându-l pe el că în zadar a bănuit acestea, că Iov tot în nerăutate petrece, i-a zis că în zadar a zis să-şi piardă averile lui. Că sfinţilor, a cinsti pe Dumnezeu, îndeajuns le este spre răsplătire. Şi precum celui ce iubeşte, îndeajuns îi este spre răsplătire, a iubi chipul cel îndrăgit, necăutând altceva mai mult, nici nu socoteşte că este ceva mai de preţ ca acesta, cu mult mai mult la cei ce iubesc pe Dumnezeu. Lucru pe care voind să-l arate Dumnezeu, mai mult decât ce a cerut diavolul i-a îngăduit la Iov. Că acela a zis: „Trimite mâna Ta şi Te atinge de el." (Iov 2, 5-6). Iar Dumnezeu nu numai atât a făcut, ci a zis: „Iată, ţi-l dau pe el ţie" (Iov 2,5-6). Căci precum la luptele cele din afară luptătorii cei tari cu trupurile şi sănătoşi, când sunt îmbrăcaţi cu haina cea udată cu untdelemn peste tot, nu se pot vedea în toată virtutea lor, ci numai când aruncă haina şi se luptă goi, atunci li se poate vedea toată alcătuirea trupului, care înspăimântă pe spectatori, şi nimic nu o poate umbri. Aşa şi la Iov, când era înconjurat cu toată bogăţia aceea nu era arătat celor mulţi cine era el. Dar după ce s-a dezbrăcat de ea ca de o haină şi luptător la luptele bunei credinţe gol a intrat, aşa gol fiind, pe toţi privitorii i-a înspăimântat, încât şi mulţimea îngerilor pentru răbdarea sufletului lui cel mare au strigat şi au lăudat pe purtătorul de cunună. Şi precum am zis mai înainte, fiind înconjurat cu bogăţie nu a putut fi cunoscut de oameni, precum a fost cunoscut după ce a aruncat-o ca pe o haină şi gol a ieşit la luptă în mijlocul lumii ca într-o arenă, înspăimântându-se toţi de tăria sufletului lui. Şi nu numai din goliciune i se arăta vitejia, ci şi din luptă şi răbdarea bolii. Că precum am zis, nu Dumnezeu l-a lovit pe el, ca să nu zică diavolul că l-a cruţat şi nu l-a ispitit îndeajuns, ci diavolul însuşi l-a ispitit pierzându-i dobitoacele şi toate ale lui şi stăpânindu-i şi trupul. Ca şi cum ar zice Dumnezeu: Am nădejde în luptătorul Meu, de aceea nu te opresc să-i aduci oricâte vei voi. Şi precum luptătorii cei iscusiţi în meşteşugul luptei şi puternici cu trupul nu deodată încep lupta cu adversarii lor, ci ca să arate mai strălucită biruinţă, îngăduie acelora să-l apuce de mijloc, aşa şi Dumnezeu a îngăduit diavolului să apuce pe Sfântul de mijloc, ca, biruindu-

l şi surpându-l la pământ, mai strălucită să i se facă cununa. Aur lămurit este, lămureşte-l precum voieşti, cearcă-l, dar nu vei afla în el întinăciune.

Şi nu numai bărbăţia sfinţilor ne este dovedită, ci şi altă mângâiere ne aduce răbdarea necazurilor. Ce zice Hristos? „Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri, că aşa au prigonit pe prorocii cei dinainte de voi" (Mt. 5, 10). Iar Pavel vrând să mângâie pe macedoneni, le zice: „Căci voi, fraţilor, v-aţi făcut următori ai Bisericilor lui Dumnezeu, care sunt în Iudeea, întru Hristos Iisus, pentru că aţi suferit şi voi aceleaşi, de la cei de un neam cu voi, după cum şi ele de la iudei" (I Tes. 2, 24). Şi pe evrei îi mângâie înşirând pe toţi drepţii care au pătimit în cuptoare, în gropi, care au petrecut în pustietăţi, prin munţi, în peşteri, în foame, în strâmtoare (Evrei 11). Iată că dacă numai auzirea necazurilor aduce mângâiere celor căzuţi, cu cât mai mult împărtăşirea lor.

Şi cum că răbdarea necazurilor ne îndeamnă să filozofăm la înviere, ascultă iarăşi pe Pavel, zicând: „Dacă m-am luptat, ca un om, cu fiarele în Efes, care îmi este folosul? Dacă morţii nu înviază..." (2 Cor. 15, 32). Şi iarăşi: „Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, suntem mai ticăloşi decât toţi oamenii." (2 Cor. 15, 19). Nenumărate rele pătimim în viaţa aceasta, şi dacă nu nădăjduim în altă viaţă, cine poate fi mai ticălos decât noi? De aceea este arătat că toate lucrurile noastre nu se termină în veacul acesta. Că nu va îngădui Dumnezeu ca, cei ce au pătimit multe şi mari rele şi toată viaţa aceasta au petrecut-o în ispite şi în nenumărate primejdii, să nu fie răsplătiţi cu daruri mult mai mari. Şi dacă nu face aceasta, arătat este că a pregătit altă viaţă mai bună şi mai strălucită, în care va încununa şi va lăuda, în priveliştea întregii lumi, pe nevoitorii bunei credinţe. De aceea, când vei vedea vreun drept strâmtorat, rău-pătimind, în boală, în sărăcie şi în nenumărate alte rele petrecându-şi viaţa aceasta, zi întru sine, că de nu va fi înviere şi judecată, nu ar lăsa Dumnezeu pe cel ce a pătimit atâtea rele pentru El să plece de aici, fără a se îndulci de niciun bine. Iată că este arătat, că i-a gătit lui altă viaţă mult mai dulce şi mai bună decât aceasta. Şi de nu ar fi aşa, nu ar fi lăsat pe mulţi din cei răi să se desfete în viaţa aceasta, şi nu

ar fi îngăduit ca mulţi din cei drepţi să fie în nenumărate rele. Ci fiindcă s-a gătit altă viaţă în care după dreptate fiecăruia se va răsplăti, unuia pentru fapta bună, iar altuia pentru răutate, suferă şi pe cel rău desfătându-se, şi pe cel bun pătimind.

Şi pe următoarea pricină voi încerca s-o dovedesc din Scripturi. Şi care este aceasta? Să nu răspundem noi când suntem îndemnaţi la fapta bună, că sfinţii s-au împărtăşit de altă fire sau că nu au fost oameni. Oarecine, vorbind despre Ilie, zice: „Ilie era un om, cu slăbiciuni asemenea nouă..." (Iacov 5, 17). Vezi că din împărtăşirea aceloraşi slăbiciuni se arată că a fost un om ca şi noi. Şi iarăşi în altă parte: „Sunt şi eu om muritor asemenea cu voi" (Înţ. Sol. 7, 1). Iată că şi aici se dovedeşte asemănarea firii.

Şi ca să te înveţi că răbdarea necazurilor ne învaţă să fericim pe cei ce trebuie fericiţi, o voi dovedi şi aceasta. Când vei auzi pe Pavel zicând: „Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi şi suntem pălmuiţi şi pribegim şi ne ostenim..." (1 Cor. 4, 11-12) şi: „Căci pe cine îl iubeşte Domnul îl ceartă şi bate pe tot fiul pe care îl primeşte" (Evr. 12, 6), dovedit este că nu vom lăuda pe cei ce se îndulcesc de odihnă, ci pe cei ce se strâmtorează pentru Dumnezeu şi suferă necazuri, şi vom urma acelora ce trăiesc în fapta bună şi se îngrijesc de buna credinţă. Prorocul David zice: „... Dreapta lor este dreapta strâmbătăţii; ai căror fii sunt ca nişte odrasle tinere, crescute în tinereţile lor; fiicele lor înfrumuseţate şi împodobite ca chipurile templului. Cămările lor pline, vărsându-se din una în alta. Oile lor cu mulţi miei, umplând drumurile când ies; boii lor sunt graşi. Nu este gard căzut, nici spărtură, nici strigare în ulicele lor. Au fericit pe poporul care are aceste bunătăţi." Dar tu, prorocule, pe cine fericeşti? „Fericit este poporul acela care are pe Domnul ca Dumnezeu al său" (Ps. 143, 11-15). Nu pe cel bogat şi cu bani îl fericesc, ci pe cel încărcat şi împodobit cu buna credinţă, măcar deşi va pătimi nenumărate nevoi.

Şi dacă va trebui să zicem şi a noua pricină, că necazul mai curaţi şi mai nelămuriţi face pe cei ce se împărtăşesc de el, o vom dovedi şi pe aceasta, „că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează" (Rm. 5, 3-5). Vezi căci curăţirea şi lămurirea cea din răbdarea necazului aşază în noi nădejdea pentru cele ce

vor să fie? Iar petrecerea în ispite măreşte această nădejde. Pentru aceasta nu în zadar am zis că necazurile acestea aduc în noi nădejdea pentru înviere şi face mai buni pe cei ce le pătimesc. Căci precum se lămureşte aurul în cuptor, aşa şi omul în cuptorul smereniei.

Şi putem zice şi a zecea pricină. Care este aceasta? Aceea pe care mai înainte şi de multe ori am zis-o. Că de avem ceva întinăciuni, prin răbdarea necazului, aici le lăsăm. Şi o putem dovedi din cuvintele patriarhului Avraam rostite către cel bogat: „...şi Lazăr asemenea (a luat) pe cele rele; iar acum aici el se mângâie..." (Lc. 16, 25). Şi pe lângă aceasta mai putem afla o pricină. Care? Înmulţirea cununilor şi a darurilor. Că pe cât cresc necazurile, pe atât şi răsplătirile, şi cu mult mai mult. „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi" (Rm. 8, 18).

Deci atâtea pricini ale slobozirii necazului şi chinurilor la sfinţi aflând, să nu ne necăjim în ispite, nici să nu ne supărăm, nici să nu ne tulburăm. Ci şi pe noi înşine să ne punem în rânduială, sufletele noastre şi pe alţii să-i învăţăm acestea. Şi de vei vedea vreun om trăind în fapte bune, ţinându-se de filozofie şi plăcând lui Dumnezeu, şi apoi pătimind nenumărate rele, să nu te sminteşti, iubitule. Şi de vei vedea pe cineva îndeletnicindu-se în lucruri duhovniceşti, voind să săvârşească ceva de folos, dar împiedicându-se, să nu te tulburi. Căci ştiu pe mulţi de multe ori zicând acestea: Cutare s-a dus la Biserica mucenicilor să dea bani săracilor şi i s-a înecat corabia şi toate le-a pierdut. Altul asemenea făcând, a căzut la tâlhari şi abia şi-a scăpat sufletul său, fugind gol de acolo. Deci ce vom zice? Pentru niciuna din acestea nu trebuie să ne mâhnim. Că deşi i s-a înecat corabia, el are rodul dreptăţii desăvârşit. Căci cele ale sale toate le-a îndeplinit, a adunat bani şi luându-i s-a apucat de călătorie, iar înecarea corabiei nu a fost din voinţa lui. Dar pentru care pricină a slobozit Dumnezeu acestea? Ca să-l facă pe el mai lămurit. Dar, ar zice cineva, săracii s-au lipsit de banii aceia. Nu poţi purta tu grijă de săraci, aşa cum poartă Dumnezeu, Cel ce i-a făcut. Că deşi s-a lipsit de banii aceia, dar din altă parte poate să le dea lor mai multă pricină de îndestulare.

Deci să nu cerem de la Dânsul seamă pentru cele ce se întâmplă, ci să-L slăvim întru toate. Că nu fără rost şi în zadar sloboade de multe ori să se întâmple unele ca acestea. Căci pe lângă faptul că nu trece cu vederea pe cei ce s-ar fi mângâiat din banii aceia, dându-le altă hrană în locul celei pierdute, şi pe cel ce a suferit în înecarea corabiei mai lămurit îl face şi mai multă plată îi pricinuieşte. Căci mult mai mare faptă bună este a mulţumi lui Dumnezeu când pătimeşti asemenea lucruri, decât de a da milostenie. Şi nu numai cele ce le dăm noi milostenie aduc răsplătire, ci şi cele ce ni se iau de la alţii şi suferim cu bărbăţie răpirea, mult rod ne aduc nouă. Şi ca să cunoşti cum că aceasta, adică suferirea pagubei, este mai mare decât aceea, adică milostenia de bunăvoie, îţi voi dovedi din cele ce i s-au întâmplat lui Iov. Acela când avea bani, a deschis casa săracilor şi toate câte le avea le da milostenie. Dar nu a fost aşa de strălucit când a deschis casa săracilor, precum a fost când a auzit că a căzut şi nu s-a necăjit. Nu era aşa de strălucit, când din tunderea oilor îmbrăca pe cei goi, precum a fost strălucit şi vestit când a auzit că s-a pogorât foc şi a mistuit toate dobitoacele şi a mulţumit. Atunci era iubitor de oameni, acum s-a făcut filosof. Atuncea miluia pe săraci, iar acum mulţumeşte Stăpânului. Şi nu a zis întru sine: Ce este aceasta? Turmele au fost mistuite, din care se hrăneau nenumăraţi săraci. Şi de eram eu nevrednic să mă folosesc de această îndestulare, măcar pentru cei ce se împărtăşeau din ea să-i fi fost milă. Dar nimic din acestea n-a zis, nici şi-a pus în minte, căci ştia că Dumnezeu pe toate le iconomiseşte spre folos. Şi ca să cunoşti că mai mare rană a primit diavolul pe urmă, când s-a lipsit şi a mulţumit, decât când avea bogăţia şi miluia, în vremea când avea bogăţia, diavolul putea să-l învinuiască, deşi cu minciună, precum a şi făcut, zicând: „Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu? Iar după ce toate le-a pierdut şi aceeaşi dragoste a arătat către Dumnezeu, atunci i s-a închis gura diavolului şi nimic n-a mai putut zice. Că mai strălucit era după lipsirea de toate, decât mai înainte. Mult mai mare faptă bună este a suferi cu bărbăţie şi cu mulţumire răpirea tuturor, precum s-a făcut la Dreptul acesta, decât o petrecere în bogăţie şi a face milostenie. Atunci mare a fost primirea cu dragoste a celor împreună robi cu el, acum mare este dragostea faţă de Stăpânul. Şi cuvântul acesta îl întind nu fără scop. Fiindcă multora, făcând milostenie de multe ori, hrănind văduve, li s-au răpit averea. Altora, întâmplându-se vreo ardere, toate li s-au prăpădit. Alţii înecare de corabie

au pătimit. Unii după multe milostenii, din năpaste şi ispite, în cea de pe urmă sărăcie au căzut şi au ajuns în neputinţă şi în boală, şi de la nimeni niciun ajutor nu au dobândit. Deci ca să nu zicem şi noi, ceea ce mulţi de multe ori zic: Nimeni nimic nu ştie, toate se fac la întâmplare, şi să nu ne tulburăm de toate acestea, să luăm aminte. Cutare, atâtea milostenii făcând, toate le-a prăpădit. Şi ce dacă pe toate le-a prăpădit? Dacă pentru paguba aceasta va mulţumi, va trage de la Dumnezeu mult mai mare dragoste, şi nu îndoite, precum a luat Iov, ci însutite şi viaţa veşnică ce va să fie. Şi dacă aici pătimeşte rău, aceasta însăşi îi va pricinui mare vistierie. Că lăsându-l pe el Dumnezeu să cadă din îndestulare în sărăcie, l-a chemat la mai multe nevoinţe şi la lupte mai mari. Foc năvălind de multe ori s-a mistuit casa ta şi ţi-a pierdut toată avuţia? Adu-ţi aminte de cele ce i s-au întâmplat lui Iov, mulţumeşte Stăpânului Celui ce putea să le oprească şi nu le-a oprit, şi mai multă plată vei lua, decât dacă pe toate cele ce le-ai avut le-ai fi pus în mâinile săracilor. Dar poate petreci în sărăcie, în foame şi în nenumărate primejdii? Adu-ţi aminte de Lazăr, care se lupta şi cu boala, şi cu sărăcia, şi cu lipsa, şi cu nenumărate altele, şi toate acestea după ce a făcut atâtea fapte bune. Adu-ţi aminte de Apostoli, care în foame, în sete şi în golătate petreceau; de proroci, de patriarhi, de drepţi, şi pe toţi aceştia îi vei afla că nu dintre cei bogaţi erau, nici dintre cei ce se desfătau, ci dintre cei săraci, necăjiţi şi strâmtoraţi. Acestea întru sine cugetându-le, mulţumeşte Stăpânului că te-a învrednicit acestei părţi, nu urându-te, şi iubindu-te foarte. Că şi pe aceia de nu i-ar fi iubit, nu i-ar fi lăsat să pătimească atâtea nevoi, că prin suferirea acestor rele mai străluciţi i-a făcut. Nimic nu este mai bun ca mulţumirea şi nimic nu este mai rău ca hula. Să nu ne minunăm că îndeletnicindu-ne la lucruri duhovniceşti pătimim multe nevoi. Căci precum tâlharii sapă nu acolo unde este fân, paie sau trestie, ci acolo unde este aur şi argint, aşa şi diavolul acelora care se apucă de lucruri duhovniceşti se împotriveşte. Unde este fapta bună, acolo sunt şi multe vrăjmăşii; unde este milostenie, acolo este şi zavistie. Dar împotriva acestora avem o armă puternică, îndeajuns să împrăştie toate meşteşugurile de acest fel, adică mulţumirea către Dumnezeu pentru toate acestea. Abel, spune-mi, oare n-a adus jertfe lui Dumnezeu din pârgă şi de mână frăţească a căzut? (Fac. 4). Dumnezeu a slobozit, nu urând pe cel ce L-a cinstit, ci iubindu-l foarte, şi lângă cununa pentru jertfa cea foarte bună i-a adăugat

cununa muceniciei. Moise a vrut să ajute unuia ce nedreptățea, dar în primejdia cea mai de pe urmă a ajuns, și din patrie a fugit (Ieș. 2, 13-15). Și Dumnezeu a slobozit acestea ca să cunoști răbdarea sfinților. Căci dacă vom ști mai dinainte că niciun rău nu vom pătimi, când ne vom apuca de lucrurile cele duhovnicești, și astfel le vom isprăvi, niciun lucru mare nu vom face, având încredințarea siguranței. Iar dacă cei ce se apucă de cele duhovnicești știu că lucrându-le vor suferi primejdii, pagube, nenumărate rele și morți, dar de la acelea nu se depărtează, nici nu se fac mai pregetători din cauza fricii, mult mai minunați vor fi. Precum ziceau cei doi tineri: „Este Dumnezeu în cer, puternic să ne scoată pe noi. Iar de nu, să știi o, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji și chipului celui de aur pe care l-ai ridicat nu ne vom închina. Și tu, dar, când vei vrea să lucrezi ceva după Dumnezeu, pune-ți înainte multe primejdii, pagube și moarte și nu te înspăimânta, nici nu te tulbura când ți se vor întâmpla acestea, căci zice: „Fiule, când vrei să te apropii să slujești Domnului, pregătește-ți sufletul de ispite" (Dan. 3, 17-18). Nimeni, dar, luptând să nu nădăjduiască să se încununeze fără răni. Deci și tu după ce ai hotărât să te lupți împotriva diavolului, nu căuta viața cea fără de primejdii și plină de desfătare, că nu aici ți-a făgăduit ție Dumnezeu răsplătirile, ci în veacul cel ce va să fie. Deci când tu, făcând ceva bun, vei suferi cele împotrivă sau pe altcineva vei vedea pătimind asemenea, veselește-te și te bucură, căci pricină de mai mare răsplătire ți se face ție aceasta. Să nu cazi slăbind, nici să nu-ți încetezi osârdia, nici să nu te faci mai trândav, ci stai cu multă bărbăție. Pentru că și apostolii când propovăduiau, deși erau bătuți, împroșcați cu pietre, închiși de multe ori în temnițe, nu numai după izbăvirea de primejdii, ci în mijlocul lor cu mai multă osârdie binevesteau adevărul. Și numai pe Pavel ți-l voi arăta propovăduind, în temniță, în lanțuri, în divanuri, la înecarea corabiei, în furtună și în alte nenumărate primejdii. Și tu, dar, urmează acestor sfinți și să nu slăbești niciodată la lucrurile cele bune.

Și măcar de mii de ori de vei vedea pe diavolul împiedicându-te, nici atunci să nu încetezi. Tu având bani, poate ai suferit înecarea corabiei, iar Pavel purtând un lucru mult mai cinstit decât banii, vestea cea bună, când mergeau la Roma, înecarea corabiei și multe alte nevoi a pătimit. Și împotrivirea la fapta bună o arată și Pavel: „Pentru aceea, am voit să vin la

voi, îndeosebi eu, Pavel, o dată şi încă altă dată, dar ne-a împiedicat satana" (I Tes. 2, 18). Şi Dumnezeu a slobozit aceasta, arătându-Şi puterea Sa, şi cu toate că nenumărate împiedicări i-a făcut diavolul, dar propovăduirea cu nimic nu se împiedica sau împuţina. De aceea Pavel, întru toate mulţumea lui Dumnezeu, ştiind că prin împiedicări mai vestit îl făcea, şi tăria osârdiei lui întru toate o arăta, neoprindu-se de nicio piedică. De câte ori vom fi împiedicaţi şi nu vom ajunge la scop, de atâtea ori să începem lucrul duhovnicesc. Şi să nu zicem: Pentru care pricină a slobozit Dumnezeu împiedicările? Căci El Le-a slobozit, ca să fie arătată celor mulţi osârdia şi dragostea ta către El. Şi al celui ce iubeşte este lucrul acesta, ca niciodată să nu se depărteze de cele ce plac celui iubit. Cel molatic şi trândav, la bântuiala cea dintâi îndată slăbeşte şi cade. Iar cel osârdnic şi treaz, cu toate că de nenumărate ori va fi împiedicat, cu atât mai mult se va sili la lucrurile cele dumnezeieşti, toate cele ce depind de el împlinindu-le şi întru toate mulţumind. Deci aşa şi noi să facem. Mare vistierie este mulţumirea; bogăţie nepreţuită, bunătate necheltuită, armă puternică. Şi, precum hula măreşte paguba şi mai multe decât am pierdut ne face să pierdem, dimpotrivă mulţumirea măreşte bogăţia ce a câştigat-o sufletul cel mulţumitor. Ai pierdut bani? De vei mulţumi, ţi-ai dobândit sufletul şi mai mare bogăţie ai câştigat, fiindcă ai tras la tine dragostea lui Dumnezeu. Iar de vei huli, pe lângă acelea ce le-ai pierdut, ai pierdut şi mântuirea ta; nici pe acelea nu ţi le-ai câştigat, ci pe sufletul tău l-ai omorât.

Cu toate că cuvântul nostru nu a fost pentru hulă, un har voiesc de la voi, referitor la cuvântul acesta. Ca să înţelepţiţi pe cei ce hulesc în cetatea aceasta. De vei auzi pe cineva pe uliţă sau în mijlocul târgului, hulind pe Dumnezeu, apropie-te şi ceartă-l, şi de va fi trebuinţă de a-l bate, nu te ruşina, loveşte-l pe el peste obraz, sfărâmă-i gura, sfinţeşte-ţi mâna ta pălmuindu-l. Iar de te vor pârî vreunii şi te vor duce la judecată, mergi, şi de te va cerceta judecătorul, zi-i cu îndrăzneală că a hulit pe Împăratul îngerilor. Şi dacă cei ce hulesc pe împăratul cel pământesc sunt pedepsiţi, cu mult mai vârtos, cei ce ocărăsc pe Împăratul ceresc vor fi pedepsiţi. Să se înveţe şi iudeii, şi elinii cum că creştinii sunt mântuitorii cetăţii, purtătorii de grijă, apărătorii şi învăţătorii ei, şi nu numai aceia, ci şi cei desfrânaţi şi răzvrătiţi trebuie să înveţe să se teamă şi ei de robii lui Dumnezeu. Căci

dacă vor voi cumva să grăiască vreun cuvânt de hulă, mai întâi să privească împrejurul lor şi temându-se şi de umbre, vor înceta de a scoate vreun cuvânt de acest fel, ca nu cumva vreun creştin auzindu-i, să sară asupra lor şi să-i pedepsească mai tare.

Nu ai auzit ce a făcut Ioan? A văzut un tiran, care a răsturnat legile nunţii, şi cu îndrăzneală stând în mijlocul adunării zice: „Nu-ţi este îngăduit să ţii pe femeia fratelui tău" (Mc. 6, 18). Dar eu nu te silesc să te duci la tiran, nici la judecători, nici să mustri pe cei fărădelege, care calcă nunţile, nici să părtineşti pe robii cei împreună cu tine care sunt ocărâţi, ci te poftesc să înţelepţeşti pe cei de aceeaşi cinste cu tine, care ocărăsc pe Stăpânul. Oare de ţi-aş fi zis: Pedepseşte şi îndreaptă pe împăraţi sau pe judecătorii cei călcători de lege, nu ai fi zis că sunt nebun? Cu toate că Ioan aceasta a făcut, care lucru se poate face şi de noi. Dar măcar pe robul cel împreună cu tine, cel de aceeaşi cinste, îndreaptă-l, şi de va trebui să mori, nu te lepăda de a înţelepţi pe fratele tău. Mucenicie îţi va fi aceasta ţie. Şi pentru că şi Ioan mucenic a fost. Cu toate că nu i s-a poruncit să jertfească idolilor, nici să se închine lor, ci pentru legile cele sfinte, care se defăimau şi-a pus capul. Şi tu te nevoieşti până la moarte pentru adevăr, şi Domnul va purta război pentru tine. Şi să nu-mi zici cuvântul cel rece şi nefolositor: Şi ce-mi pasă mie! N-am nimic de împărţit cu el! Numai cu diavolul n-am nimic de împărţit, iar către oameni, faţă de toţi avem datorii şi legături. Că sunt părtaşii aceleiaşi firi ca şi noi, pe acelaşi pământ locuiesc, cu aceeaşi hrană se hrănesc, acelaşi Stăpân avem toţi, aceleaşi legi au primit şi ei, la aceleaşi bunătăţi sunt îndemnaţi, ca şi noi. Să nu zicem, dar, că nu avem nimic cu ei. Satanicesc este cuvântul acesta şi diavolească este milostivirea. Deci să nu zicem acestea, ci să arătăm purtarea de grijă cea cuviincioasă fraţilor noştri. Şi eu vă făgăduiesc cu toată tăria şi mă fac chezaş vouă tuturor, că dacă veţi fi voi, voi toţi care sunteţi de faţă, să vă împărţiţi şi să vă îngrijiţi de mântuirea celor ce locuiesc în cetate, degrabă toată cetatea noastră se va îndrepta. Şi cu toate că o mică parte a cetăţii este aici, mică cu numărul, dar este cap cu buna credinţă. Să împărţim dar mântuirea fraţilor noştri. Este de ajuns ca un singur om aprins cu râvna să îndrepte mult popor. Şi dacă nu unul, nici doi, ci mare va fi mulţimea celor ce pot să îndrepte şi să poarte de grijă celor trândavi, căderea şi pieirea celor mai

mulţi nu va fi de neputinţă, ci din lenevirea noastră. Căci este cu neputinţă, dacă vom vedea cearta în târg, să nu mergem şi să nu împăcăm pe cei ce nu se înţeleg. Şi ce să zic ceartă? Că de vom vedea vreun măgar căzut, toţi ne vom sili să întindem mâna ca să-l sculăm, iar pe fraţii noştri îi lăsăm să se prăpădească. Hulitorul este măgar, care nesuferind povara mâniei, a căzut. Apropie-te, ridică-l, folosind cuvinte şi fapte, blândeţe sau iuţime; de multe feluri să-ţi fie doctoria. Şi dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre, dar vom purta grijă şi de mântuirea vecinilor, acelora, care au dobândit îndreptarea de la noi, le vom fi plăcuţi şi dragi, şi ceea ce este mai mult decât toate, ne vom învrednici cu toţii de bunătăţile ce ne aşteaptă, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE care s-a rostit în Antiohia, în Biserica ce se zicea cea veche, fiind el preot, pentru nevoia ce s-a întâmplat în cetate, pentru neorânduiala sfărâmării statuilor lui Teodosie cel Mare, binecredinciosul împărat / la cuvântul Apostolului: „Celor bogaţi în veacul de acum porunceşte-le să nu se semeţească” (I Tim. 6, 17) / împotriva lăcomiei

Ce voi zice şi ce voi grăi? Vremea este de lacrimi, iar nu de vorbe; de plâns, nu de cuvinte; de rugăciune, iar nu de grăire către popor, aşa de mari sunt acelea ce au îndrăznit să se facă. Nevindecată este buba, mare este rana şi vindecarea ei este mai presus de orice doctorie, având trebuinţă de ajutorul cel de sus. Iov pierzându-le pe toate, sta pe gunoi, şi auzind prietenii lui au venit la el şi văzându-l de departe, şi-au rupt hainele, şi-au presărat pământ pe capetele lor şi au plâns cu gura mare. Tot aşa trebuia să facă toate cetăţile cele dimprejurul nostru, să vină în cetatea noastră şi să plângă cu mare milostivire cele ce s-au întâmplat. Acela sta atunci în gunoi, acesta stă acum în mare cursă. Şi precum atunci diavolul a năpădit asupra turmelor, a cirezilor şi a întregii avuţii a Dreptului, aşa acum s-a tulburat împotriva cetăţii acesteia. Dumnezeu a îngăduit şi atunci, şi acum; atunci să facă pe Dreptul mai strălucit cu mărimea ispitelor, iar acum, ca pe noi să ne înţelepţească mai mult cu mărimea necazului acestuia...

Dar este vremea acum să vă punem vouă înainte masa obişnuită de la Pavel, aducându-vă ce s-a citit astăzi în auzul tuturor. Care, dar, sunt acelea ce s-au citit astăzi? „Celor bogaţi în veacul de acum porunceşte-le să nu se semeţească”. Zicând „celor bogaţi în veacul de acum”, arătat este că sunt şi alţi bogaţi, dar ai veacului ce va să fie. Precum era Lazăr, care în această viaţă era sărac, iar acum în cealaltă era bogat. Nu cu aur şi cu argint sau cu vreo altă meserie de aceasta stricăcioasă şi muritoare fiind îmbogăţit, ci cu bunătăţile cele negrăite, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit. Aceasta este cu adevărat bogăţie şi îndestulare, când nici stricăcioasă nu este şi nici schimbare nu va primi. Iar bogatul acela, care-l trecea cu vederea pe Lazăr acesta, acum nu este aşa, ci a ajuns mai sărac decât toţi, că rugându-se să dobândească o picătură de

apă, nici atât n-a primit. A ajuns la sărăcia cea mai de pe urmă. De aceia i-a numit bogaţi ai veacului acestuia, ca să cunoşti că odată cu viaţa aceasta încetează şi îndestularea; nu trece mai departe, nici nu se mută împreună cu cei ce o au când se mută de aici, ci de multe ori chiar mai înainte de moarte îi lasă. Şi aceasta o arată Pavel zicând: „Nici să nu-şi pună nădejdea în bogăţia cea nestatornică (I Tim. 6, 17). Căci nimic altceva nu este aşa de necredincioasă ca bogăţia, despre care de multe ori am zis şi nu voi înceta a zice. Fugar nemulţumitor, slugă necredincioasă este, măcar de o vei pune în nenumăraţi butuci; trage şi butucii cu ea şi se duce. Şi de multe ori cei ce o aveau au închis-o cu uşi şi cu zăvoare şi păzitori au pus s-o păzească, dar ea momind pe păzitori, împreună cu ei, cei ce o străjuiau a fugit, ca un lanţ târând după ea pe cei ce o străjuiau. Iată că nimic n-a folosit acestei străji. Ce poate fi mai necredincios ca bogăţia aceasta? Şi cine poate fi mai ticălos ca cel ce se sârguieşte spre ea? Şi se ispitesc, cu atâta osârdie, să adune un lucru atât de putred şi nestatornic, neauzind pe prorocul zicând: „Vai de cei ce nădăjduiesc în puterea lor şi întru mulţimea bogăţiei lor se fălesc.” Spune, prorocule, pentru care pricină, vai? „Strânge comori şi nu ştie cui le adună pe ele”. Osteneala s-o aduni o faci, dar folosul din ea nu este sigur. De multe ori te osteneşti pentru vrăjmaşi, că după moartea ta, la cei ce te-au nedreptăţit şi nenumărate rele ţi-au făcut rămâne moştenire; ţie, păcatele, iar desfătarea, altora.

Deci să cercetăm pentru care pricină a zis Pavel: „Celor bogaţi în veacul de acuma porunceşte-le să nu se semeţească”, şi nu a zis: să nu se îmbogăţească, să sărăcească, sau să-şi împartă avuţiile. Ştia că rădăcină şi pricină a bogăţiei este mândria, de aceea a zis aşa, căci, dacă se vor smeri, de prisos este îndemnul acesta. Pentru care pricină, spune-mi, porţi împrejurul tău slugile cele multe, ciocoi, linguşitori şi toată cealaltă pompă? Nu pentru trebuinţă, ci numai pentru mândrie, ca din mulţimea slugilor să pari că eşti mai cinstit decât ceilalţi oameni. Apoi mai ştia că bogăţia nu este oprită nimănui, mai ales dacă o va întrebuinţa cum se cuvine. Căci precum am zis că vinul nu este un lucru rău, ci beţia, aşa nici avuţia nu este rea, ci lăcomia şi iubirea de argint. Unul este iubitorul de argint, şi altul, bogatul. Iubitorul de argint nu este bogat, el are trebuinţă de multe, iar cel ce are trebuinţă de multe nu va fi niciodată bogat. Iubitorul de argint este păzitor

al banilor, iar nu stăpân al lor; rob, iar nu domn. Căci mai lesne va da ceva din trupul său, decât din aurul cel îngropat. Şi ca şi cum i-ar fi poruncit cineva ca de nimic din cele ce se păstrează să nu se atingă, aşa, cu toată luarea aminte, le păzeşte, ferindu-se de cele ale lui ca de cele străine. Dar cu adevărat sunt străine. Că pe acestea, pe care nu voieşte să le dea la alţii, nici să le împartă la săraci, cu toate că ar suferi nenumărate chinuri, cum va putea să le socotească ale sale? Şi cum are stăpânire peste ele, când nu îngăduie să le întrebuinţeze, nici de ele să se desfete?

Pavel nu obişnuieşte ca să poruncească ascultătorilor toate cele folositoare, ci mai lasă din ele, pogorându-se la neputinţa lor, precum şi Hristos a făcut. Că Hristos nu a zis bogatului aceluia care venise la El şi vorbea despre viaţa veşnică: „Mergi şi vindeţi averile tale!", ci lăsând aceasta, vorbea despre alte porunci cu el, apoi fiindcă acela i-a cerut, zicând: „Ce încă îmi mai lipseşte?", nici atunci nu i-a zis hotărât: „Vinde-ţi averile tale!, ci «Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta»" (Mt. 19, 21). La alegerea ta las aceasta; pe tine te fac stăpân al voinţei şi al alegerii, nu te silesc. De aceea şi Pavel cu cei bogaţi nimic nu vorbea de sărăcie, ci de smerenia gândului, făcând acestea şi pentru neputinţa ascultătorilor, ştiind că de se vor smeri, degrabă se vor izbăvi ei de osârdia de a se îmbogăţi.

Şi sfătuindu-i să nu se înalţe cu gândul, le-a adus şi pricina de a nu se înălţa. Şi care este aceasta? De vor cunoaşte firea bogăţiei, că este mai degrabă pieritoare şi necredincioasă. De aceea a adăugat: „Nici să nu-şi pună nădejdea în bogăţia cea nestatornică". Bogat este nu cel ce are multe, ci cel ce dă multe. Avraam era bogat, iar nu iubitor de argint. Că nu cerceta casa cutăruia, nici nu iscodea avuţia cutăruia, ci ieşind, numai la una lua seama, dacă nu este undeva vreun străin sau vreun sărac, ca să-i mângâie şi să le vindece sărăcia, sau vreun călător, ca să-l primească. Nu şi-a poleit tavanul cu aur, ci lângă stejarul acela aşezându-şi coliba, se mulţumea cu umbra frunzelor. Şi atât de strălucit a fost locaşul lui, încât îngerii nu s-au ruşinat a petrece cu el. Că nu căutau casă strălucită, ci suflet cu faptă bună. Acestuia, dar, să urmăm şi noi, iubiţilor, şi averile să le cheltuim la săraci. Locaşul acela nu era făcut cu iscusinţă, dar era mai strălucit decât curţile împărăteşti. Că niciodată vreun împărat n-a primit îngeri, iar cel ce sta sub

stejarul acela şi sub el îşi pusese coliba s-a învrednicit de cinstea aceasta, nu pentru casă cinstindu-se, ci pentru preţul cel mare al sufletului şi pentru bogăţia ce se afla în el. Şi noi, dar, să nu împodobim casele, ci mai înainte de case, sufletul nostru. Şi, oare, nu este lucru de ocară ca să căptuşim în zadar zidurile de marmură, iar pe Hristos, Care umblă gol, să-L trecem cu vederea? Ce folos ai, omule, din casă? Oare vei putea s-o iei când te vei duce de aici? Ci numai sufletul negreşit îl vei lua şi te vei duce. Iată, vedeţi ce fel de primejdie ne-a ajuns pe noi. Să aducem casele noastre şi să înceteze primejdia ce stă spânzurată deasupra noastră. Dar ele nu vor putea. Şi martori sunteţi voi, cei ce le lăsaţi pe ele pustii şi fugiţi, temându-vă de ele ca de nişte curse sau mreje. Să vă ajute banii acum. Dar nu au putere. Iată, dar, că dacă acolo unde este mânie de om, neputincioasă se arată puterea banilor, cu cât mai mult la Dumnezeu şi la Judecata cea nemitarnică se va face aceasta. Dacă cel ce s-a întărâtat şi s-a mâniat este un om, şi nu ne foloseşte cu nimic aurul, cu mult mai vârtos când Se mânie Dumnezeu, el nu va folosi, căci El nu are trebuinţă de bani. Să zidim case ca să locuim, iar nu ca să ne mândrim. Ce este peste trebuinţă este de prisos şi nefolositor. Încalţă-te cu încălţăminte mai mare decât piciorul! Dar nu o vei suferi, că te împiedică la umblare. Aşa şi casa care este mai mare decât trebuinţa, împiedică la suirea la ceruri. Şi de voieşti să zideşti case strălucite şi mari, nu te opresc, dar nu pe pământ. Zideşte corturi în ceruri, ca să poţi primi şi pe alţii; corturi care niciodată nu se strică.

De ce turbezi spre cele ce fug şi rămân aici? Nimic nu este mai amăgitor decât bogăţia; astăzi cu tine, şi mâine împotriva ta, şi înarmează ochii zavisnicilor din toate părţile. Ea este un pizmaş cu care împreună petreceţi; vrăjmaş cu care împreună locuiţi. Şi martori sunteţi voi cei ce o aveţi, care mereu o îngropaţi şi o ascundeţi. Iar primejdia cea de acum mai mare ne-o face bogăţia. Uită-te la săraci cum sunt de liniştiţi şi slobozi, iar bogaţii multă nelinişte au, căci aleargă şi caută unde să-şi îngroape aurul sau cui să-l încredinţeze. Ce mai umbli şi cauţi, o, omule? Iată, stă Hristos gata să primească averea ta, s-o păstreze. Şi nu numai să ţi-o păstreze, ci să ţi-o şi înmulţească şi cu multă dobândă să ţi-o dea înapoi. Din mâna Aceluia nimeni nu le răpeşte. Şi nu numai că El îţi păstrează averile, ci te şi sloboade de orice primejdie. Oamenii cei ce primesc bani sau lucruri spre păstrare

socotesc că ne fac nouă un bine, că păzesc cele încredinţate. La Hristos nu este aşa. Că atunci când primeşte cele ale noastre spre păstrare, nu socoteşte că ne-a făcut un bine, ci că noi I-am făcut un bine şi pentru păzirea acestora nu cere de la tine plată, ci îţi dă El ţie plată.

Oare ce cuvânt de îndreptăţire vom avea? De care iertare ne vom învrednici, dacă trecând noi cu vederea pe Cel ce poate să ne păzească cele ale noastre şi recunoştinţă pentru păzire ne arată şi plăţi nespus de mari ne dă pentru păzirea aceasta, la oamenii, care sunt nesiguri, şi care socotesc că ne-au făcut un bine punem spre păstrare averile noastre. Şi nu numai că cele ale noastre le luăm înapoi, ci pentru a le lua, trebuia să dăm acelora o parte din ele.

Străin şi nemernic eşti aici! Ai patrie în ceruri! Mută-le toate acolo, ca şi mai înainte de desfătarea de acolo, aici să primeşti răsplătirea. Că acela ce se hrăneşte cu nădejdi bune şi de cele ce vor să fie doreşte, încă de aici a gustat Împărăţia. Că nimic altceva nu obişnuieşte să ridice pe suflet şi să-l facă mai bun, ca nădejdea cea bună a celor viitoare; şi cu mult mai mult dacă vei muta acolo bogăţia ta şi vei purta grijă de sufletul tău, îndeletnicindu-te cu lucrurile cele cuviincioase. Că cei ce îşi cheltuiesc toată osârdia lor spre împodobirea caselor, fiind bogaţi întru cele dinafară, defăimează pe cele dinlăuntru, trecând cu vederea sufletul lor cel pustiu şi întinat şi plin de păianjeni. Iar dacă vor defăima pe cele dinafară, cheltuind toată osârdia lor la împodobirea minţii lor, sufletul acestor oameni va fi locaş al lui Hristos. Şi cine poate fi mai fericit, decât acela care are pe Hristos locuind în sine?

Voieşti să fii bogat? Să ai prieten pe Dumnezeu, şi vei fi mai bogat decât toţi! Voieşti să fii bogat? Nu cugeta înalt. Şi nu numai pentru cele ce vor să fie, ci şi pentru cele de aici. Căci nimeni nu este aşa de zavistuit ca omul bogat. Iar dacă va împreuna şi mândria, îndoită se face prăpastia şi mai cumplit războiul de la toţi. Iar de vei şti să petreci cu smerenie, vei putea birui cu ea tirania zavistiei şi cele ce le ai îţi vor fi în siguranţă. Căci astfel este fapta bună, nu numai spre cele ce vor să fie ne foloseşte, ci şi aici ne dă răsplătire. Deci să nu cugetăm înalt pentru bogăţie şi nici pentru un lucru. Căci dacă cel ce cugetă cele înalte pentru cele duhovniceşti piere şi se

prăpădește, cu mult mai vârtos piere pentru cele trupești. Să cugetăm la firea noastră, să socotim păcatele noastre, să cunoaștem cine suntem și destul ne va fi nouă aceasta ca să ne îndemne la smerita cugetare. Să nu-mi zici că ai bunătăți strânse de atâția și atâția ani, nenumărați talanți de aur, dobânzi care se adaugă în fiecare zi. Căci toate acestea în zadar le zici. Că de multe ori într-un ceas sau într-o parte mai scurtă de vreme, toate cele adunate în case se împrăștie, precum împrăștie vântul pulberea cea nestatornică. Despre aceasta viața noastră este plină de pilde, iar Scripturile pline de învățături. Cel ce astăzi este bogat, mâine este sărac. De aceea de multe ori am râs citind testamente, care ziceau: Cutare să aibă stăpânirea casei sau a țarinilor, iar cutare folosul și întrebuințarea lor. Toți avem întrebuințarea, iar stăpânire nu are nimeni. Și cu toate că în întreaga noastră viață bogăția va fi la noi, neschimbându-se deloc, dar la moarte vrând-nevrând o lăsăm altora, folosindu-ne numai de întrebuințarea ei, iar de stăpânire suntem lipsiți. Pentru aceasta arătat este că numai aceia au stăpânirea, care au defăimat întrebuințarea ei și au râs de desfătare. Căci cel ce a aruncat avuțiile și le-a dat pe ele săracilor, le-a întrebuințat cum se cuvine și având și stăpânire peste ele, așa s-a dus de aici; căci nici în ceasul morții nu se lipsesc de averea lor, când au trebuință mai mare de folosul și apărarea ei, iar în ziua Judecății, când ni se va cere seamă pentru cele ce am lucrat, nu numai atât cât am împărțit vom lua, ci mult mai multe decât acelea pe care le-am împărțit. De aceea cel ce va voi să aibă și averea, și întrebuințare, și stăpânire peste ea, să se lipsească și să se izbăvească acum de ea. Iar cel ce nu va face aceasta acum, la moarte negreșit o va face, dacă nu și mai înainte de ea, pierzând-o după ce a suferit multe primejdii și rele. Și nu numai acesta este răul, că se face o schimbare pe neașteptate, ci că ea se face fără nicio veste sau pregătire, și așa deodată vine bogatul în sărăcie. Iar săracul nu pătimește nimic din acestea, că nu a avut nădejdea la aur și la argint și la materii neînsuflețite, ci la Dumnezeu, Care dă toate cu îmbelșugare. De aceea pentru cel bogat starea lui este mult mai nesigură, decât pentru cel sărac, fiindcă acesta primește cu ușurință schimbările cele dese ale vieții.

Și ce înseamnă aceea ce s-a zis: „Care ne dă cu belșug toate spre îndulcirea noastră” (I Tim. 6, 17). Dumnezeu dă cu îndestulare cele ce sunt

cu mult mai de nevoie decât banii, adică, aerul, apa, focul, soarele şi toate cele asemenea. Şi nu poate zice cineva că de mai multă lumină se îndulceşte bogatul şi de mai puţină săracul. Şi nu poate zice nimeni că mai mult aer respiră bogatul decât săracul. Ci toate sunt puse la îndemâna tuturor şi toţi la fel se împărtăşesc din ele. Şi pentru care pricină a făcut Dumnezeu de obşte pe cele mai mari şi mai de nevoie, iar pe cele mai mici şi de jos nu; pe bani zic. Pentru care pricină? Ca să se întreţină şi să se păzească viaţa noastră şi să înlesnească nevoinţa la lucrarea faptei bune. Şi dacă acestea necesare vieţii nu ar fi fost date de obşte, poate cei bogaţi, punând la lucrare lăcomia lor cea obişnuită, ar fi sugrumat de tot pe cei săraci. Că dacă la bani fac aceasta, cu mult mai mult ar fi făcut acelea. Şi dacă banii ar fi fost de obşte şi la îndemâna oricui, s-ar fi ridicat porunca milosteniei şi a dragostei de aproapele.

Deci ca să trăim fără de grijă şi fără teamă, de obşte ni s-au dat toate pricinile vieţii. Iar ca să avem putinţa a câştiga cununi şi laude, banii nu s-au dat de obşte. Aşadar, urând lăcomia şi vânând dreptatea, să dăm averile noastre săracilor, ca să luăm prin milostenia această oarecare mângâiere a păcatelor noastre.

Dumnezeu te-a făcut bogat, de ce tu singur te faci sărac? Te-a făcut bogat ca să ajuţi celor lipsiţi şi aşa să dezlegi păcatele tale. Ţi-a dat bani, nu ca să-i închizi spre pierzarea ta, ci ca să-i verşi spre mântuirea ta. Şi a făcut Dumnezeu averea celor bogaţi nestatornică şi lesne alunecătoare, ca văzând ei aceasta să-şi mai înceteze turbarea în agonisirea ei. Şi dacă acum când avuţia este aşa şi când multe vrăjmăşii se nasc din ea, aşa de mult se aprind cei bogaţi spre poftirea ei, ce ar fi fost dacă bogăţia ar fi fost statornică şi sigură; de cine le-ar fi fost milă celor bogaţi? De cine s-ar fi înduplecat? De care văduvă? De care sărmani? De care săraci?

Deci să nu socotim că mare bunătate este bogăţia. Căci mare bunătate nu este a avea bani, ci a avea frica de Dumnezeu şi evlavie. Iată, dacă acum ar fi fost vreun drept, care să aibă multă îndrăzneală către Dumnezeu, cu toate că ar fi fost cel mai sărac dintre toţi oamenii, ar fi fost de ajuns să facă să înceteze nevoile acestea. Că ar fi fost de ajuns numai să întindă mâinile la cer şi să cheme pe Dumnezeu, şi ar fi trecut norul acesta. Iar aurul, care atât

de mult se află strâns, mai netrebnic este şi decât lutul, ca să înceteze şi să risipească relele ce ne stau asupră-ne. Şi nu numai în primejdia aceasta, ci boală de ne-ar cuprinde sau moarte, sau orice neputinţă de acest fel, vădită este slăbiciunea banilor, căci nu pot de la ei să aducă nicio mângâiere la cele ce ni se întâmplă.

Întruna, se pare, bogăţia întrece pe sărăcie, aceea că cei ce o au se desfată în toate zilele şi se umplu la ospeţe de multă dulceaţă. Dar aceasta se poate vedea că se întâmplă şi la mesele săracilor, şi că aceştia se desfată cu mai multă dulceaţă decât toţi bogaţii. Nu vă minunaţi, nici să nu socotiţi că ceea ce am zis este de necrezut! Că eu din însăşi viaţa de toate zilele o voi dovedi aceasta. Ştiţi şi toţi adeveriţi că la ospeţe, nu bucatele fac dulceaţa, ci aşezarea celor ce se ospătează. Adică, de mănâncă cineva la masă flămând, hrana aceea, cu toate că va fi mai simplă decât toate bucatele, va fi mai dulce decât toate plăcintele şi dresurile şi decât alte îndulciri. Iar cel ce nu aşteaptă trebuinţa, nici nu are răbdare să flămânzească, lucru pe care îl fac bogaţii, şi apoi să vină la masă, şi plăcinte de vor fi puse înainte, nu va simţi dulceaţa lor, fiindcă pofta lui nu este zădărâtă. Şi ca dovadă că aceasta aşa este, martori sunteţi voi toţi. Dar să auzim şi Scriptura ce zice: „Sufletul sătul batjocoreşte fagurii, iar sufletului flămând şi cele amare i se par dulci” (Pilde 27, 7). Şi ce este mai dulce decât fagurele şi mierea? Dar nu este dulce celui ce nu este flămând. Şi ce este mai greu şi mai nesuferit decât amarul? Dar el este dulce celui ce se află în lipsă şi în sărăcie. Şi cum că săracii vin la masă când au trebuinţă şi foame, iar bogaţii nu aşteaptă acestea, tuturor le este arătat. De aceea nu dobândesc curata şi adevărata dulceaţă din hrană. Şi nu numai la bucate se întâmplă aceasta, ci şi la băuturi. Şi precum la cei săraci foamea face dulce firea bucatelor, aşa şi setea obişnuieşte să facă dulce băutura, deşi numai apă este. Şi însuşi prorocul zice aceasta: „Cu miere din piatră i-am săturat pe ei” (Ps. 80, 15). Nicăieri în Scriptură n-am citit că Moise a scos miere din piatră, ci peste tot râuri şi curgeri de ape reci. Ce înseamnă, dar, ceea ce s-a zis? Că nu minte Scriptura. De vreme ce însetaţi erau ei şi obosiţi, atunci când întâmpinau curgeri de ape reci, şi vrând prorocul să arate cât de dulci erau pentru ei apele, le-a numit miere, nu că apa s-a schimbat în miere, ci setea celor ce beau a prefăcut curgerile acelea în ape mai dulci decât mierea. Ai văzut cum aşezarea celor însetaţi

obișnuiește să facă dulce și băutura? Căci mulți săraci, ostenindu-se și ticăloșindu-se de multe ori și aprinzându-se de sete, bând apă, cu dulceața ce s-a zis se împărtășesc. Iar bogații bând vin dulce și mirositor și plin de toate aromatele ce poate avea vinul, nu simt aceeași veselie.

La fel și la somn poate observa oricine ce se întâmplă. Că nu așternutul cel moale, nici patul cel ferecat cu argint, nici liniștea ce se face în casă, nici altceva de acest fel nu face somnul mai dulce și mai odihnitor, ca osteneala și culcarea atunci când este trebuință de somn. Și aceasta o mărturisește cercarea lucrurilor, dar mai înainte de ea o mărturisește puterea Scripturilor. Solomon, care a petrecut întru desfătare, zice: „Dulce este somnul slugii, ori puțin, ori mult de va mânca" (Eccl. 5, 11). Pentru care pricină a spus „ori puțin, ori mult de va mânca"? Amândouă acestea, și lipsa și îmbuibarea, obișnuiesc a pricinui priveghere. Una uscând trupul și nelăsând pleoapele ochilor să se închidă, iar cealaltă, înghesuind și strâmtorând duhul și multe chinuri pricinuind trupului. Dar deși acestea amândouă s-ar întâmpla, poate sluga să doarmă, câștigând mângâiere a ostenelilor ei. Că de vreme ce toată ziua aleargă pretutindeni, slujind stăpânilor, ostenindu-se, ticăloșindu-se și nici măcar puțin răsuflând, mângâiere a acestor osteneli îi este dulceața somnului. Și acest lucru s-a făcut de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca dulceţile să nu fie cumpărate cu aur și argint, ci cu osteneala, cu trebuința cea de nevoie și cu toată filozofia. Iar bogații nu sunt așa, ci pe așternuturi moi culcându-se, de multe ori priveghează toată noaptea. Și multe meșteșugind, nu dobândesc acest fel de dulceață. Iar săracul încetând de ostenelile cele de toată ziua, având-și toate mădularele obosite, culcându-se, îndată primește un somn dulce și odihnitor, luând nu puțină plată, prin aceasta, a ostenelilor celor cinstite. Deci dacă săracul cu mai multă dulceață doarme, bea și mănâncă, de ce folos mai este bogăția, fiind lipsită și de bunătatea aceasta, adică dulceața, cu care se părea că întrece pe săraci? Pentru aceasta Dumnezeu din început a înjugat pe om cu osteneala, nu pedepsindu-l, ci înțelepțindu-l și învățându-l. Când Adam trăia viață fără de osteneală, a căzut din rai. Iar Apostolul, când ducea o viață în osteneală și primejdii, cum zice: „În osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete, în posturi de multe ori, în frig și în lipsă" (II Cor. 11, 17), atunci s-a dus în rai.

Deci să nu prihănim osteneala şi munca. Că şi mai înainte de Împărăţia cerurilor, mare răsplătire luăm aici, dobândind dulceaţa cea din osteneli. Şi nu numai dulceaţă, ci şi ceea ce este mult mai scump decât dulceaţa sănătate desăvârşită. Căci asupra celor bogaţi năpădesc nu numai lipsa de dulceaţă şi de poftă, ci şi boli, iar săracii sunt scutiţi de mâinile doctorilor. Şi cu toate că vor cădea uneori în boală, se ridică degrabă, izbăvindu-se de slăbiciune şi arătându-se cu trupurile sănătoase.

Mare avere este sărăcia la cei ce o poartă cu înţelepciune; comoară nejefuită, toiag tare, comoară nefurată, stare nevrăjmăşuită. Dar săracul pătimeşte necazuri şi strâmtorări? Mai mari strâmtorări şi vrăjmăşii suferă bogatul. Se defăimează şi se ocărăşte săracul? Dar bogatul se zavistuieşte. Nu este aşa de atacat săracul, precum este bogatul. Fiindcă din toate părţile dă pricini de a fi atacat şi de diavolul, şi de oameni vrăjmaşi, şi tuturor este rob din pricina averii celei multe şi a mulţimii lucrurilor. Cel ce are trebuinţă de multe, este nevoit să linguşească pe mulţi şi cu multă necuviinţă şi înjosire să le slujească. Iar cel sărac, de va şti să filozofeze, nici chiar de diavolul nu poate fi luptat şi biruit. Iov tare fiind mai înainte, dar după ce a pierdut toate, atunci s-a făcut şi mai tare şi a câştigat strălucită biruinţă asupra diavolului. Şi apoi săracul de va şti să filozofeze nu va putea fi ocărât. Căci ceea ce am zis pentru dulceaţă, că ea nu se câştigă din preţul cel mare al bucatelor, ci dintru aşezarea celor ce se ospătează, aceasta şi pentru ocară o zic. Că ocara, nu de la socoteala celor ce ocărăsc se întăreşte sau se stinge, ci de la aşezarea celor ce pătimesc. Adică, de te-a ocărât cineva şi ţi-a zis vrute şi nevrute, de vei râde de ocări şi nu vei primi cuvintele, mai presus de rană te faci şi nu te-ai ocărât. Precum de am fi avut trup de diamant şi din toate părţile nenumărate săgeţi s-ar fi aruncat asupra noastră, nu primim rănile. Că nu de mâna celui ce sloboade săgeţile se pricinuieşte rana, ci trupul cel ce pătimeşte face rana. Aşa cu adevărat este şi aici. Nu de la turbarea celor ce ocărăsc se întăresc ocările şi necinstirile lor, ci de la neputinţa celor ce le primesc. Că de vom şti să filozofăm, nu vom putea să fim ocărâţi, nici nu vom pătimi vreun necaz. Te-a ocărât cutare, dar n-ai simţit şi n-ai pătimit durere. Iată, că nu te-ai ocărât, ci mai ales ai rănit. Căci atunci când cel ce a ocărât va vedea că ocara lui n-a rănit

sufletul celui ocărât, el se răneşte mai mult. Şi cei ce se ocărăsc de tac, rana ocărilor se întoarce la cei ce le-au trimis.

Deci să filozofăm întru toate, iubiţilor, şi sărăcia întru nimic nu ne va putea vătăma. Ci ne va folosi foarte mult şi mai străluciţi, şi mai îndestulaţi decât toţi bogaţii ne va face. Căci cine era, spune-mi, decât Ilie mai sărac? Dar biruia pe toţi bogaţii, pentru că era atât de sărac, şi sărăcia aceasta a ales-o cu mintea sa bogată. Căci toată bogăţia banilor a socotit-o că este mai prejos decât mărimea lui de suflet şi nevrednică de filozofia lui şi de aceea a iubit atât sărăcia. Şi de ar fi socotit că acestea de faţă sunt mari, nu ar fi dobândit numai un cojoc, defăimând toată deşertăciunea lor; iar tot aurul ca lutul îl vedea şi afară de haina aceea nimic mai mult n-a agonisit. Dar împăratul avea trebuinţă de săracul acesta, şi el ce avea atât aur, căuta la gura celui ce nu avea mai mult decât cojocul. Iată, că mai strălucit decât porfira era cojocul, şi peştera Dreptului mai strălucită decât curţile împărăteşti. După aceea, suindu-se la cer, nimic n-a lăsat ucenicului fără numai cojocul. Cu acesta, zice, m-am luptat cu diavolul, pe acesta şi tu luându-l, înarmează-te împotriva aceluia. Căci armă tare, cetate nebiruită şi turn neclătinat este neagoniseala. Şi Elisei a primit cojocul ca pe o moştenire nepreţuită. Căci era cu adevărat moştenire nepreţuită şi mai cinstită decât tot aurul. Şi îndoit era acela, că era şi sus Ilie, şi jos Ilie. Ştiu că fericiţi pe Dreptul acela şi fiecare din voi doriţi să fiţi ca acela. [Ca Elisei, care a luat darul lui Dumnezeu prin cojocul lui Ilie – *n. ed.]* Ce este, dar, dacă vă voi arăta, că ceva cu mult mai mare decât acela am luat noi toţi, care ne-am învăţat Sfintele Taine. Ilie un cojoc a lăsat ucenicului, iar Fiul lui Dumnezeu suindu-Se la cer, Trupul Său ni l-a lăsat nouă. Şi Ilie dezbrăcându-se l-a lăsat, iar Hristos şi nouă ni l-a lăsat şi cu el S-a înălţat. Deci să nu cădem cu mintea, nici să nu ne tânguim, nici să nu ne temem de greutatea vremurilor. Căci Cel ce a binevoit a-Şi vărsa Sângele Lui pentru toţi şi a ni-L da nouă împreună cu Trupul, oare Se va lepăda să facă orice pentru mântuirea noastră? Deci la aceste nădejdi îndrăznind, să-L rugăm pe El totdeauna, şi la rugăciuni, şi la cereri să nu slăbim şi de celelalte fapte bune să purtăm grijă cu dinadinsul, ca şi de primejdia aceea ce ne stă înainte să scăpăm şi bunătăţile cele ce vor să fie să le dobândim, cu darul şi

cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la ducerea episcopului Flavian să facă solire la împăratul pentru cetate / care este postul cel adevărat / mai rău este a prihăni, decât a mânca carne de om / pentru cei ce s-au înjunghiat pentru zarvă / către cei ce tânjesc că s-au prins mulţi din cei nevinovaţi

Când privesc la scaunul acesta, care este lipsit de Dascălul, mă bucur şi lăcrimez; lăcrimez pentru că nu văd pe Părintele de faţă şi mă bucur că a mers pentru mântuirea noastră, să răpească din mânia împărătească atât popor. Aceasta şi vouă vă este podoabă, şi aceluia coroană. Vouă podoabă, căci astfel de Părinte aţi dobândit, şi aceluia coroană, căci către fii arată atâta dragoste părintească, şi, precum a zis Hristos, cu lucrurile a adeverit-o. Căci auzind că Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oi, s-a dus să-şi pună sufletul său pentru noi toţi, cu toate că multe erau cele ce-l opreau pe el să meargă. Şi întâi vârsta, căci a ajuns la bătrâneţile cele mai de pe urmă, apoi neputinţa trupului, vremea anului şi apropierea sfântului Praznic. Pe lângă acestea şi unica lui soră, care se află la răsuflările cele mai de pe urmă. Dar a trecut cu vederea şi rudenia cea de după trup, şi bătrâneţile, şi neputinţa, şi asprimea vremii, şi greutatea călătoriei, şi pentru voi şi pentru mântuirea voastră toate aceste legături le-a rupt. Şi ca un tânăr, aleargă acum bătrânul cu osârdie, ca un înaripat...

Deci să nu deznădăjduim de mântuirea noastră, ci să ne rugăm, să ne cucerim, să-l poftim şi solire să facem către Împăratul cel de sus cu multe lacrimi. Avem şi postul acesta ajutător, care îndreaptă mijlocirea noastră. Şi precum, trecând iarna şi arătându-se primăvara, corăbierul trage corabia în larg, ostaşul îşi şterge armele şi-şi găteşte calul de război, plugarul îşi ascute secera, călătorul, îndrăznind, se apucă de îndelungată călătorie şi luptătorul se dezbracă şi gol iese la luptă, aşa şi noi, arătându-se postul ca o primăvară duhovnicească, să ştergem armele ca nişte ostaşi, ca nişte plugari să ascuţim secera, ca nişte cârmaci să stăm împotriva valurilor poftelor celor necuvioase şi a gândurilor, ca nişte călători să începem călătoria ce duce la cer şi ca nişte luptători să ne dezbrăcăm pentru lupte. Căci credinciosul este şi ostaş, şi plugar, şi corăbier, şi călător şi luptător. De aceea şi Pavel zice:

„Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor... Pentru aceea, luaţi toate armele lui Dumnezeu...” (Efes. 6, 12-13). Ai văzut pe ostaşul. Şi dacă eşti luptător, gol trebuie să intri la luptă. De eşti ostaş, înarmat la rând ţi se cuvine să stai. Deci cum este cu putinţă să fie acestea amândouă, adică şi gol, şi îmbrăcat? Cum? Eu vă voi spune. Dezbracă-te de lucrurile vieţii acesteia şi te faci luptător. Îmbracă-te cu armele cele duhovniceşti şi te faci ostaş. Aruncă de la tine grijile acestei vieţi, că este vremea de luptă. Îmbracă-te cu armele cele duhovniceşti, căci război cumplit avem noi împotriva dracilor. Pentru aceasta şi gol trebuie să fii, ca să nu aibă de ce ne apuca diavolul când se luptă cu noi şi înarmat peste tot, ca nici dintr-o parte să nu primim vreo rană primejdioasă. Lucrează-ţi ca plugarul sufletul tău, tăind mărăcinii şi semănând cuvântul bunei credinţe şi îngrijind cu multă silinţă răsadurile cele bune ale filozofiei, şi astfel te faci plugar. Şi aşa va zice către tine Pavel: „Cuvine-se ca plugarul ce se osteneşte să mănânce el mai înainte din roade” (II Tim. 2, 6). Acest meşteşug îl întrebuinţa şi el, căci zice către corinteni: „Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească” (I Cor. 3, 6). Ascute secera ta prin post, pe care ai tocit-o prin îmbuibare. Începe călătoria care duce către cer şi călătoreşte pe drumul cel strâmt şi îngust. Dar cum vei putea şi să începi, şi să călătoreşti? Chinuindu-ţi trupul şi robindu-l. Căci mare împiedicare face trupul cel gros de îmbuibare în mersul pe calea cea strâmtă. Potoleşte valurile poftelor celor necuvioase, depărtează viforul gândurilor celor rele, salvează corabia, arătând multă iscusinţă, şi te-ai făcut corăbier. Şi a arătat tuturor acestora pricină şi dascăl ne este nouă postul. Iar post nu zic pe cel de obşte, ci pe postul cel complet şi cu luare aminte; nu numai pe depărtarea de bucate, ci şi pe cea de păcate. Şi ca postul să folosească pe cei ce postesc nu este de ajuns numai să se depărteze de bucate, ci să se facă după legea cea cuviincioasă. „Că luptătorul nu se încununează, de nu se va lupta după lege” (II Tim 2, 5). Deci, ca suferind osteneala postului, să nu pierdem cununa din el, să învăţăm cum şi în ce chip trebuie să facem lucrul acesta. Căci şi fariseul acela a postit, dar după postul acela s-a arătat pustiu şi lipsit de roadele din post. Iar vameşul n-a postit, dar a întrecut pe cel ce a postit, ca de aici să cunoşti că niciun folos nu vom avea din post dacă pe lângă el nu vor urma şi celelalte fapte bune. Au postit şi ninivitenii şi au tras dragostea lui

Dumnezeu spre ei. Dar au postit și iudeii, dar nimic n-au câștigat, ci prihăniți au fost. Deci de vreme ce așa de mare este primejdia postului la cei ce nu știu cum trebuie să postească, să ne învățăm legile postului, ca să nu alergăm în zadar, nici să nu batem vântul, nici să nu facem război, luptându-ne cu umbra. Postul este doctorie. Dar doctoria, cu toate că de cele mai multe ori este folositoare, ea se face și nefolositoare din pricina iscusinței celui ce o întrebuințează. Pentru că trebuie să se știe și vremea în care se cuvine a pune această doctorie, și măsura ei, și starea trupului care o primește, și locul, și vremea anului, și hrana cuviincioasă și multe altele. Și una măcar de se trece cu vederea, se vor vătăma toate celelalte. Și dacă unde trebuie să vindecăm un trup avem trebuință de atâta luare aminte, cu mult mai multă luare aminte este nevoie când ne silim pentru suflet, ca să-l vindecăm de gânduri, cercându-le toate cu dinadinsul.

Deci să vedem cum au postit ninivitenii, cum s-au izbăvit de acea mânie? Oamenii și dobitoacele să nu pască, zice. Ce grăiești, spune-mi? Și dobitoacele postesc, și caii și asinii se îmbracă cu sac? Da, zice. Căci precum de moare vreun bogat, nu numai pe slugi și pe slujnice le îmbracă în negru, ci rudeniile aceluia și pe cai îi îmbracă cu sac, poruncind slujbașilor ca să-i aducă și pe ei la mormânt, arătând prin aceasta mărimea tristeții și trăgând pe toți spre milă. Așa și cetatea aceea, auzind că se va prăpădi, a îmbrăcat cu sac și firea dobitoacelor și sub jugul postului a pus-o. Și fiindcă nu este cu putință ca dobitoacele să cunoască prin cuvânt mânia lui Dumnezeu, atunci s-o cunoască prin foame. Că de se va prăpădi cetatea, nu numai noi, locuitorii, vom avea un mormânt de obște, ci și dobitoacele împreună cu noi. Deci dacă toți se vor împărtăși de pedeapsă, atunci toți să se împărtășească și de post. Și au făcut aceștia un lucru pe care și prorocii l-au făcut. Că văzând aceștia că se va aduce din cer vreo pedeapsă nesuferită, iar pe cei asupra cărora se trimite, că sunt nevrednici de iertare sau îndreptare, plini de rușine, și că nu vor putea, pentru păcatele lor, să îndrăznească a milostivi pe Dumnezeu, și neavând ei ce să facă, nici de unde să dobândească îndreptare pentru cei osândiți, aleargă la dobitoace, și jelind moartea acelora, de la acestea înalță rugăciunea, pomenind ticăloasa și jalnica lor pierzare. Odinioară, cuprinzând foamete pe iudei și multă secetă făcându-se în locul acela și toate prăpădindu-se, unul din proroci zicea:

„Sărit-au junincile în ieslele lor... Plâns-au cirezile boilor, că n-aveau păşune... Şi toate dobitoacele câmpului au căutat spre Tine, că au secat izvoarele apelor" (Ioil 1, 17). Iar altul plângând relele cele din secetă, zicea: „Cerbii în ţarină au fătat şi şi-au părăsit puii, pentru că nu era iarbă. Asinii sălbatici de prin codrii au stat pe locuri înalte şi au tras vânt, şi slăbit-au ochii lor pentru că nu era verdeaţă" (Ierem. 11, 5-6). Iar astăzi aţi auzit pe Ioil, care pentru aceasta zice: „Adunaţi pruncii care sug; să iasă mirele din aşternutul său şi mireasa din cămara sa" (Ioil 2-16). Pentru care pricină, spune-mi, cheamă la rugăciune vârsta cea fără de vreme? Iată pentru care. De vreme ce toţi în vârstă desăvârşită au întărâtat şi mâniat pe Dumnezeu, atunci vârsta cea neatinsă de păcate, ea să-L roage pe Cel mâniat. Şi despre acestea destul. Să vedem ce s-a făcut de a încetat mânia aceea? Oare numai postul şi sacul? Nicidecum, ci schimbarea întregii vieţi. De unde este arătat aceasta? Din înseşi cuvintele proroceşti. Că acelea ce a vorbit despre urgia lui Dumnezeu şi despre postul acelora, vorbeşte şi despre împăcare, arătând pricina ei şi zicând: „Şi a văzut Dumnezeu lucrurile lor?" Care lucruri? Că au postit? Că s-au îmbrăcat cu sac? Niciuna dintre acestea. Ci tăcându-le pe ele a adăugat: „Că fiecare s-a întors de la căile lui cele rele; şi I-a părut rău lui Dumnezeu de răul pe care zisese să li-l facă" (Iona 3, 10). Vezi că nu postul i-a răpit din primejdie, ci schimbarea vieţii lor a făcut pe Dumnezeu blând şi milostiv către ei. Şi acestea le-am zis nu ca să necinstim postul, ci ca să-l cinstim. Şi îl cinstim nu numai cu depărtarea de bucate, ci şi cu fugirea de păcate. Că cel ce reduce postul numai la depărtarea de bucate, acela este care-l necinsteşte. Posteşti? Arată-mi postul tău prin lucruri. Prin care, vei zice? De vei vedea sărac, miluieşte-l; de vei avea vrăjmaş, împacă-te cu el; de vei vedea pe prietenul tău sporind, nu-l zavistui; de vei vedea femeie frumoasă, trece-o cu vederea. Şi nu numai gura să postească, ci şi ochiul, şi auzul, şi picioarele, şi mâinile, şi toate mădularele trupului nostru. Să postească mâinile curăţându-se de răpire şi de lăcomie. Să postească picioarele, depărtându-se de căile ce duc la priveliştile fărădelegii. Să postească ochii, învăţându-se să nu caute niciodată la feţe frumoase, nici să nu iscodească cele străine. Că hrană a ochilor este privirea. Şi de va fi privirea păcătoasă, vatămă postul şi răstoarnă toată mântuirea sufletului, iar de va fi după lege, împodobeşte postul. Că foarte necuviincios este, ca pentru post, să ne oprim de la bucate, şi chiar de la cele îngăduite, iar cu

ochii să ne înfruptăm de cele oprite. Nu mănânci carne? Să nu mănânci nici poftă, prin ochi. Să postească şi auzul. Iar post al auzului este a nu primi grăiri de rău şi de clevetiri, că zice: „Auz deşert să nu primeşti". Să postească şi gura de cuvinte de ruşine şi de ocară. Că ce folos este când ne depărtăm de carne de pasăre şi de peşte, iar pe fraţi îi mâncăm şi îi muşcăm. Cel ce grăieşte de rău a mâncat carnea fratelui şi a muşcat trupul vecinului. Pentru aceasta şi Pavel s-a îngrozit, zicând: „Iar dacă vă muşcaţi unul pe altul şi vă mâncaţi, vedeţi să nu vă nimiciţi voi între voi". Nu ai înfipt dinţii în carne, dar ai înfipt grăirea de rău în suflet, stricând numele cel bun al aproapelui. Nenumărate rele ţi-ai pricinuit şi ţie, şi aceluia, şi multor altora. Că şi pe cel ce a auzit l-ai făcut mai rău, clevetind pe aproapele. Şi de va fi păcătos, se face mai trândav, aflându-se tovarăş al păcatului. Iar de va fi cu fapte bune se ridică spre mândrie şi se trufeşte, pentru căderea altora, nălucind lucruri mari pentru sine. Şi pe lângă toate acestea a vătămat obştea Bisericii, că cei ce aud nu clevetesc pe cel ce a greşit, ci ocările lor se îndreaptă asupra tuturor creştinilor. Şi nu vei auzi pe cei necredincioşi că zic: Cutare este desfrânat! Ci lăsând pe acela, pe toţi creştinii îi clevetesc. Şi astfel ai pricinuit hula numelui lui Dumnezeu. Că precum de vom petrece lăudat, se slăveşte numele lui Dumnezeu, tot aşa de vom petrece în păcate se huleşte şi se ocărăşte numele Lui. Apoi pe cel ce l-ai clevetit l-ai ruşinat, şi în acest chip mai nerușinat l-ai făcut, vrăjmaş şi pizmaş făcându-ţi-l. Iar pe tine te-ai făcut vinovat pedepsei, căci ai vorbit lucruri care nu te privesc pe tine. Şi să nu-mi spună cineva că atunci grăiesc de rău când spun minciuni, iar nu când grăiesc adevărul. Şi adevărul grăind, de vei cleveti, şi aşa vei avea vină. Că şi fariseul acela a clevetit pe vameş spunând adevărul, dar aceasta nu l-a îndreptat. Spune-mi, oare vameşul nu era vameş şi păcătos? Arătat este tuturor că da. Dar pentru că fariseul l-a prihănit, a pierdut toate. Voieşti să îndrepţi pe fratele? Lăcrimează, roagă-te lui Dumnezeu pentru el, ia-l îndeosebi şi îndeamnă-l, sfătuieşte-l, roagă-l. Aşa şi Pavel făcea, căci zice: „Mă tem ca nu cumva, venind iarăşi, să mă smerească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi care au păcătuit înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia, şi de desfrânarea, şi de necumpătarea pe care le-au făcut" (II Cor. 12, 21). Arată dragoste către cel ce a greşit. Încredinţează-l că, aducându-i aminte de păcat, porţi grijă de el, iar nu-l vădeşti. Apucă-i picioarele şi sărută-i-le, nu te ruşina dacă voieşti cu adevărat să-l vindeci. Asemenea şi

doctorii fac, căci de multe ori roagă şi sărută pe bolnavi, ca să primească doctoria cea mântuitoare. Fă şi tu aşa. Arată preotului rana; lucrul acesta este a celui ce poartă grijă, a celui ce are milă.

Şi nu numai pe cei ce grăiesc de rău, ci şi pe cei ce aud pe alţii grăind de rău, îi sfătuiesc să-şi astupe urechile şi să urmeze prorocului care zice: „Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit" (Ps. 100, 2). Zi către vecinul tău: De ai pe cineva ca să-l lauzi şi să-l vorbeşti de bine, deschid urechile ca să primesc mirurile, iar de voieşti să vorbeşti de rău, închid intrarea cuvintelor, căci nu sufăr să primesc noroi şi gunoi. Ce dobândă primesc eu dintru a şti că cutare este rău? Dimpotrivă, mare vătămare este lucrul acesta şi paguba cea mai de pe urmă. Zi către vecinul tău: Să purtăm grijă de cele ale noastre, de cum vom da seamă de greşelile noastre, iar iscodirea aceasta s-o folosim la viaţa noastră. Ce îndreptare şi iertare vom avea, când pe cele ale noastre niciodată nu le luăm în minte, iar pe cele străine cu dinadinsul le iscodim? Aşa cum, trecând cineva şi uitându-se în casa ta, cercetând cele dinlăuntru, face un lucru urât şi plin de ruşine, aşa şi cercetarea celor străine este un lucru al mojiciei celei mai de jos. Şi lucrul de râs este că astfel de viaţă având clevetitorul şi nepurtând grijă de ale sale, când spune cuiva ceva din cele ascunse, îl roagă pe acela să jure că nimănui nu va mai spune, prin aceasta arătând că a făcut un lucru vrednic de prihană. Şi dacă-l rogi să-l jure pe acela căruia i-ai spus cuvântul, să nu-l mai spună la altul, dovedit este că nu ai încredere în el şi mai bine era să nu-l fi spus lui. De ţineai cuvântul erai în siguranţă. După ce l-ai vândut, de ce mai porţi grijă să nu se răspândească. De voieşti ca să nu iasă cuvântul la altul, nu-l spune nimănui. Iar după ce ai vândut altuia păzirea cuvântului, de prisos mai pui să jure pe cel căruia i l-ai spus ca să-l păzească.

Dulce este a grăi de rău, vei zice. Cu adevărat dulce este a nu grăi de rău. Că cel ce a grăit de rău, după aceasta este îngrijorat; el presupune, se teme, se căieşte, îşi muşcă limba şi tremură ca nu cumva să audă alţii cuvântul şi să-i vină vreo primejdie, pentru că a pricinuit vrajbă. Iar cel ce ţine cuvântul, este fără de grijă şi cu multă dulceaţă trăieşte, căci zice: „Auzit-ai cuvânt? Să moară la tine" (Înţ. Is. Sirah 19, 10). Încearcă, căci nu te va rupe. Ce este „să moară la tine"? Să-l stingi, să-l bagi înlăuntru şi să nu-l

laşi să iasă afară, nici puţin măcar. Iar mai bine este să te sileşti să nu-i suferi pe cei ce grăiesc de rău pe alţii. Şi dacă cândva vei primi, bagă-l înlăuntru, omoară ceea ce ai auzit, dă uitării, ca să fii asemenea cu cei ce nu au auzit şi cu multă şi negrijă pace îţi vei petrece viaţa aceasta. De vor vedea vorbitorii de rău că ne întoarcem dinspre ei, mai mult decât cei ce clevetesc, vor înceta şi ei cândva cu acest obicei rău, îşi vor îndrepta greşeala şi vor petrece viaţă lăudată, iar pe noi nu ne vor avea ca pe nişte mântuitori ai lor, ci ca pe nişte făcători de bine ne vor propovădui. Şi precum a grăi de bine şi a lăuda este începutul prieteşugului, aşa şi vorbirea de rău şi cleveteala este începutul şi pricina vrajbei, a urâciunii şi a nenumărate rele. Şi nu din altă pricină am căzut în nepurtarea de grijă de cele ale noastre, ci numai dintru iscodirea şi cercetarea celor străine. Că nu este cu putinţă ca omul ce grăieşte de rău şi iscodeşte viţiile altora, să poarte grijă vreodată de petrecerea sa. Şi fiindcă toată osârdia lui o cheltuieşte la iscodirea altora, de nevoie este ca toate cele ale lui să rămână fără cercetare şi fără de nicio purtare de grijă. Plăcut lucru este când toată stăruinţa noastră o cheltuim la purtarea de grijă de cele ale noastre şi la judecata păcatelor noastre. Şi numai astfel vom putea spori. Iar când totdeauna te îngrijeşti de cele străine, când vei purta oare grijă şi de răutăţile tale? Deci să fugim, iubiţilor, să fugim de vorbirile de rău, cunoscând că aceasta este prăpastie diavolească şi pânditură a vicleşugului aceluia. Şi ca să nu purtăm grijă de cele ale noastre şi ca să facem mai cumplite răspunsurile şi învinuirile, la acest obicei ne-a adus pe noi diavolul. Şi nu numai lucrul acesta este cel mai rău, că vom da seamă atunci pentru cele ce am vorbit, ci şi păcatele noastre în acest fel mai grele le facem, lipsindu-ne astfel de orice cuvânt de îndreptare. Şi cel ce cercetează cu de-amănuntul cele străine, pentru greşeli nu va dobândi niciodată iertare. Că nu numai pentru cele greşite de noi va hotărî Dumnezeu pedeapsă, ci şi pentru cele străine, adică când vorbim de rău pe fratele nostru. De aceea a sfătuit Dumnezeu, zicând: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi” (Mt. 7, 1). Şi pentru păcatul acesta nu vom lua pedeapsă pe măsura lui, ci mult mai mare, fiindcă se adaugă din pricină că ai judecat pe fratele tău. Şi precum omul cel blând, iubitor de semeni şi iertător micşorează păcatele sale prin acestea, aşa cel mânios, crud şi neiertător îşi măreşte păcatele sale. Deci să izgonim din gura noastră toată grăirea de rău, ştiind că şi cenuşă de vom mânca, niciun folos nu vom dobândi din această

aspră petrecere, dacă nu ne vom depărta de acest obicei. Că nu cele ce intră în gură spurcă pe om, ci cele ce ies. De va amesteca cineva noroi, fiind tu de faţă, oare nu ocărăşti şi cerţi pe cel ce face unele ca acestea? Fă la fel şi cu grăitorul de rău. Că mirosul cel urât ce iese din mestecarea noroiului nu împunge aşa tare membrana creierului celor ce aud, precum împunge putoarea păcatelor străine şi viaţa necurată, mâhnind şi tulburând sufletul celor ce aud. Să ne depărtăm, dar, de grăirea de rău, de cuvintele de ocară, de hulă şi nici pe vecinul, nici pe Dumnezeu să nu-L vorbim de rău. Că mulţi din vorbitorii de rău la atâta turbare au ajuns, încât de la clevetirea semenilor şi-au ridicat limba lor şi asupra Stăpânului. Şi cât de mare este răul acesta, vedem din lucrurile cele ce acum ne-au ajuns.

Că iată numai un om a fost ocărât şi toţi ne temem şi ne cutremurăm, şi cei ce au ocărât, şi cei care cu nimic nu se simt vinovaţi. Dar Dumnezeu în toate zilele este ocărât. Şi ce zic în toate zilele? În toate ceasurile cu adevărat. Şi de cei bogaţi, şi de cei săraci, de cei ce sunt în odihnă şi de cei ce sunt în necaz, de cei ce fac ispite şi de cei ce le suferă; dar nimeni nu se îngrijeşte de aceasta. De aceea a îngăduit Dumnezeu ca să fie ocărât omul cel asemenea nouă, ca din primejdia ce a venit de la ocara aceasta, să cunoşti iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Şi deşi s-a făcut aceasta numai o dată, totuşi nu nădăjduim să dobândim iertare sau îndreptare. Dar Dumnezeu pe Care în toate zilele Îl mâniem, şi de la păcate nu ne întoarcem, suferă cu toată îndelunga răbdare. Ai văzut ce mare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Şi cu toate că cei ce au făcut nelegiuirea aceasta au fost prinşi, puşi în temniţă şi pedepsiţi, tot ne temem. Încă n-a auzit cel ce a fost ocărât cele ce s-au făcut, nici n-a dat vreo hotărâre şi toţi tremurăm. Iar Dumnezeu în toate zilele aude ocările acelea îndreptate asupra Lui şi nimeni nu se întoarce. Şi aşa de blând şi iubitor de oameni este Dumnezeu, încât de ajuns este să-I spui numai păcatul şi te-a dezlegat de vină. Dar oamenii, dimpotrivă, atunci când cei vinovaţi mărturisesc, mai mult se pedepsesc. Lucru care şi acum s-a făcut. Şi unii au fost pierduţi cu fierul, alţii cu focul, iar alţii au fost daţi la fiare şi s-au prăpădit. Şi nu numai bărbaţi, ci şi copii. Şi nici vârsta cea fără de vreme, nici faptul că acest lucru a fost făcut de poporul cel simplu, nici că cei ce au îndrăznit au fost cuprinşi de turbare drăcească, nici dajdia ce se părea că este prea mare, nici sărăcia,

nici că au greşit toţi de obşte, nici faptul că au făgăduit ca niciodată să nu mai îndrăznească unele ca acestea şi nici altceva nu i-a izbăvit pe ei, ci fără de nicio iertare erau duşi la pieire. Şi pe cei vinovaţi îi duceau ostaşi înarmaţi, păzindu-i din amândouă părţile, ca nu cumva să-i răpească cineva. Maicile mergeau în urmă, văzând de departe pe fiii lor cum îi taie şi nu îndrăzneau să plângă pentru aceasta. Căci frica biruia plânsul şi temerea stăpânea firea. Şi precum oamenii aflaţi pe uscat văd pe cei ce se îneacă cu corabia, se tânguiesc, dar nu se pot apropia să-i izbăvească pe cei ce se afundă, tot aşa şi aici, maicile fiind oprite de ostaşi, ca de nişte valuri, nu numai nu îndrăzneau a se apropia, ci şi a lăcrima se temeau. Oare pricepeţi de aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu, cât este de neajunsă? Cât de nemărginită este? Cum covârşeşte tot cuvântul? Că aici cel ce a fost ocărât este de aceeaşi fire cu cei ce au îndrăznit şi numai o dată i s-a întâmplat aceasta, fără să fie el de faţă, nici văzând sau auzind, şi niciunul din cei vinovaţi n-a dobândit iertare. Iar la Dumnezeu nimic din toate acestea nu putem zice. Că aşa de mare este deosebirea între om şi Dumnezeu, încât cuvântul nu poate arăta. El în toate zilele este ocărât, fiind de faţă, văzând şi auzind, dar n-a slobozit vreun fulger, nici nu a poruncit mării să acopere pământul şi să-i înece pe toţi, nici pământului n-a poruncit să se deschidă şi să înghită pe toţi ocărâtorii, dar suferă, rabdă îndelung şi Se făgăduieşte să ierte pe cei ce L-au ocărât, numai de se vor pocăi şi vor făgădui că nu vor mai face acestea. Cu adevărat acum este vremea potrivită a striga: „Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?" (Ps. 105, 2). Câţi nu numai că înjosesc chipul lui Dumnezeu, dar îl şi calcă? Căci când sugrumi pe cel sărac, când îl dezbraci, când îl tragi la judecată, calci chipul lui Dumnezeu. Şi ascultă pe Pavel, care zice: „Căci bărbatul nu trebuie să-şi acopere capul, fiind chip şi slavă a lui Dumnezeu" (I Cor. 11, 7) şi pe Însuşi Dumnezeu: „Să facem om după chipul Nostru şi după asemănare" (Fac. 1, 26). Şi de vei zice că omul nu este de aceeaşi fiinţă cu Dumnezeu, îţi voi zice şi eu că nici arama statuii împăratului nu era de aceeaşi fiinţă cu împăratul, dar au fost pedepsiţi cei ce au îndrăznit s-o strice. Pentru aceasta şi oamenii, deşi nu sunt de aceeaşi fiinţă cu Dumnezeu, dar sunt chipul Lui, trebuie să fie cinstiţi. Iar tu pentru puţin aur îi calci, îi sugrumi, îi târăşti la judecăţi şi nicio pedeapsă nu ai primit până astăzi.

Și, o, de s-ar face vreo schimbare bună și de-a dreapta! Dar eu mai înainte spun și mărturisesc, că de va trece norul acesta și noi în aceeași lenevire vom rămâne, pedepse mult mai cumplite vom suferi decât cele ce se așteaptă acum. Și nu mă tem atât de urgia Împăratului, pe cât mă tem de lenevirea voastră, încât nu este de ajuns, spre îndreptare, a face litanie și rugăciune două-trei zile, ci trebuie să ne schimbăm desăvârșit viața și depărtându-ne de răutate, să petrecem totdeauna în fapta bună. Căci precum cei bolnavi, de nu vor păzi totdeauna buna rânduială, niciun folos nu le este lor din regimul cel de două sau trei zile, la fel și cei ce greșesc, de nu vor fi totdeauna treji și înfrânați, nu vor dobândi nimic din îndreptarea cea de două-trei zile. Și precum cel ce se spală și iarăși cu noroi se murdărește, cu nimic nu s-a folosit, așa și cel ce trei zile s-a pocăit, iar apoi la cele dintâi s-a întors, nimic n-a dobândit. Deci nu ceea ce facem totdeauna, ci acum să facem. Că de multe ori cuprinzându-ne cutremure, foamete și secetă, trei-patru zile ne înțelepțim și mai blânzi ne facem, apoi iarăși la cele dintâi ne întoarcem. Pentru ca să ne înțelepțim s-au întâmplat acestea. Și dacă până acum am petrecut rău, măcar de acum înainte să petrecem în evlavie și temere și blândețe, ca să nu avem trebuință de altă bătaie. Oare nu putea Dumnezeu să oprească cele ce s-au făcut? Dar le-a slobozit, ca pe cei ce-L defăimează, cu frica de la cel asemenea lor să-i înțelepțească. Și să nu-mi zică cineva, că mulți din cei vinovați au scăpat, iar din cei nevinovați au căzut mulți. Că acestea de multe ori le aud de la mulți, nu numai pentru zarva aceasta, ci și pentru alte întâmplări și nevoi ca aceasta. Deci, ce voi vorbi către cei ce zic unele ca acestea? Deși cel ce a fost prins era nevinovat pentru zarva aceasta, dar alt păcat cumplit a făcut cândva și neschimbându-se, a fost pedepsit în răzmerița aceasta. Că are obicei Dumnezeu să facă așa. Când greșim nu ne pedepsește îndată, ci ne mai lasă, dându-ne vreme de pocăință, ca să ne îndreptăm și să ne schimbăm. Dar noi fiindcă nu am fost pedepsiți după păcat și, ca atare, socotind că păcatul s-a șters, când nu gândim, atunci suntem prinși. Și aceasta se face ca să nu nădăjduim că vom scăpa, după ce am păcătuit, nepedepsiți, de nu ne vom schimba, ci să ne învățăm că taman atunci când nu ne așteptăm, putem cădea în cursă. De aceea, de vei greși și nu vei fi pedepsit, să nu te înșeli că ai scăpat de pedeapsă, ci mai mult să te temi, știind că ușor Îi este lui Dumnezeu, oricând va voi, să te pedepsească. Iată,

pentru aceasta atunci nu a fost pedepsit, ca să-i dea vreme de pocăinţă. Deci să nu zicem că cutare fiind nevinovat a căzut, iar celălalt a scăpat fiind vinovat. Că şi cel nevinovat a căzut, precum am zis, pentru alte păcate. Iar cel ce a scăpat acum, de nu se va schimba, în altă cursă se va prinde. Dacă aşa ne vom afla, nu vom uita niciodată păcatele noastre, ci pururea, temându-ne şi cutremurându-ne ca nu cumva să fim pedepsiţi, ne vom aduce aminte degrabă de ele. Că nimic altceva nu obişnuieşte să ne aducă aminte de păcat, ca pedeapsa şi osânda. Acest lucru este arătat şi de fraţii lui Iosif. Că după ce au vândut aceia pe dreptul şi au trecut treisprezece ani, când au fost trimişi de tatăl lor să cumpere grâu din Egipt, şi au fost învinuiţi de Iosif fratele lor că sunt iscoade, în primejdie fiind şi-au adus aminte de păcat şi ziceau: „Aşa este, că în păcate suntem pentru fratele nostru Iosif” (Fac. 42, 21). Vezi cum frica le-a adus aminte de acea greşeală. Când greşeau nu simţeau, iar când urma să vină pedeapsa, atunci şi-au adus aminte de greşeală.

Deci acestea toate ştiindu-le să facem schimbare şi îndreptare a vieţii noastre şi, mai înainte şi după izbăvirea de frica ce ne stă asupră-ne, să purtăm grijă de evlavie şi de fapta bună.

Şi acum trei porunci voiesc să vă rânduiesc, ca prin ele, în postul acesta să vă îndreptaţi; Pe nimeni să nu vorbiţi de rău; niciun vrăjmaş să nu aveţi şi să izgoniţi cu totul din gura voastră obiceiul cel rău al jurămintelor. Şi precum atunci când s-a rânduit dajdie în aur, fiecare merge acasă şi chemând pe femeie şi pe copii şi pe slugi, chibzuieşte cu ei şi se sfătuieşte de unde va plăti această dajdie, aşa să facem şi la cele duhovniceşti. Mergând acasă fiecare să cheme pe femeie şi pe copii şi zicându-le că s-a rânduit dajdie duhovnicească astăzi, dajdie prin care se va face o oarecare uşurare a nevoilor acestora, dajdie care pe cei ce o vor plăti nu îi face săraci, ci mai bogaţi, dajdie care spune să nu mai avem niciun vrăjmaş, să nu vorbim de rău pe nimeni şi să nu ne jurăm nicidecum, să chibzuiască, să se îngrijească, să se sfătuiască cum să plătească această dajdie. Şi aşa să împlinim aceasta, să punem toată osârdia, să ne aducem aminte unii altora, să ne îndreptăm unii pe alţii, ca să nu mergem acolo datori, fiind nevoie să

ne împrumutăm de la alții, cum au pătimit fecioarele cele nebune, și să pierdem mântuirea.

Dacă astfel ne vom pune în rânduială viața noastră de aici, mă pun chezaș și vă făgăduiesc că vom avea o oarecare ușurare a necazului de față și ale acestor rele și, ceea ce este mult mai mare decât toate, că vom dobândi bunătățile cele viitoare. Și trebuia ca toate poruncile să vi le rânduiesc, dar socotesc că acest tip al îndreptării este cel mai bun, adică să împlinim poruncile pe rând. Că precum lucrătorul de pământ își sapă holda câte puțin și așa ajunge la sfârșit, așa și noi de ne vom pune așezământ ca în cele patruzeci de zile ale postului să păzim aceste trei porunci cu dinadinsul, și păzindu-le să ajungem la obiceiul cel bun, și apoi cu mai multă ușurință vom merge și la celelalte și ajungând la vârful filozofiei, viața aceasta cu bună nădejde o vom trece, iar în ceea ce va să fie vom sta cu multă îndrăzneală înaintea lui Hristos și ne vom îndulci de bunătățile cele negrăite, de care fie ca noi toți să ne învrednicim, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE către cei ce zic cum că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru ticăloşiile celor drepţi

Eu socoteam că din pricina vorbirii neîncetate vă veţi fi săturat de cuvintele mele. Dar văd că s-a întâmplat dimpotrivă, că din neîncetarea ei nu s-a făcut saţiu, ci din dorinţă mai mare; nu greaţă, ci dulceaţă mai mare. Şi s-a întâmplat aici, precum se întâmplă la ospeţele cele lumeşti cu iubitorii de vin. Că aceia, cu cât beau mai mult vin neamestecat, mai mult îşi aprind setea. Iar noi, cu cât prelungim învăţătura, pe atât aprindem pofta, înmulţim dorinţa şi întărim dragostea. Şi cu toate că ştiu sărăcia cea dintru mine, dar nu încetez a urma ospătătorilor celor largi la mână şi cheltuitori, punându-vă deseori masa şi turnându-vă plin, paharul învăţăturii. Căci văd că după ce-l veţi bea pe el tot, iarăşi însetaţi vă veţi duce. Şi aceasta s-a văzut în toată vremea, dar mai ales în duminica trecută. Faptul că voi vă împărtăşiţi fără saţiu de dumnezeieştile cuvinte, s-a dovedit mai ales în ziua aceea, în care v-am învăţat că nu se cuvine a vorbi de rău unul pe altul, şi v-am dat voie la o vorbire de rău fără primejdie, adică sfătuindu-vă să vorbiţi de rău păcatele voastre, iar nu să iscodiţi cele străine. Şi v-am adus de faţă pe sfinţi, care se prihăneau pe ei înşişi, iar nu pe ceilalţi. Pe Pavel, zicând: „... Iisus Hristos a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu" (I Tim. 1, 15), şi iarăşi: „Iar la urma tuturor, ca unui născut înainte de vreme, mi s-a arătat şi mie. Căci eu sunt cel mai mic dintre Apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu" (I Cor. 15, 8-9). Pe Petru zicând: „Ieşi de la mine, Doamne, că om păcătos sunt" (Lc. 5, 8). Pe Matei numindu-se pe sine vameş şi în vremea apostoliei (Mt. 10, 3). Pe David strigând şi zicând: „Fărădelegile mele au covârşit capul meu şi ca o povară grea apăsat-au peste mine" (Ps. 37, 4). Pe Isaia tânguindu-se şi plângând: „O, ticălosul de mine!... fiindcă om necurat sunt şi buze necurate având..." (Is. 6, 5). Pe cei trei tineri mărturisindu-se în cuptorul cel cu foc: „Că am păcătuit şi am făcut fărădelege, depărtându-ne de la Tine" (Cânt celor 3 tineri, vers 5). Pe Daniil

tot de aceasta tânguindu-se. Şi după enumerarea acestor sfinţi am numit muşte pe prihănitori. Şi pe bună dreptate i-am numit aşa, că precum acelea se pun pe răni străine, aşa şi prihănitorii muşcă păcatele străine, aducând boală de acolo celor ce petrec împreună cu ei. Iar pe cei ce fac cele dimpotrivă albine le numesc, care nu adună boli, ci zburând în livada faptelor celor bune ale sfinţilor, întocmesc faguri de mare evlavie. Atunci, dar, v-aţi arătat pofta voastră cea fără de saţiu. Şi cu toate că cuvântul nostru s-a întins mult şi s-a lungit ca niciodată şi pentru aceasta socoteam că se va stinge osârdia voastră, dar s-a petrecut împotrivă. Că mai mult s-a înfierbântat inima voastră şi mai mare vi s-a aprins dorinţa. Şi de unde s-a arătat aceasta? De acolo că sunetele şi glasurile cele de mulţumire ce s-au făcut la sfârşit sunt mai mari, iar strigările mai strălucite. Şi acelaşi lucru s-a întâmplat ca la cuptoare. Că acolo la început lumina focului nu este aşa de strălucitoare, dar după ce flacăra va cuprinde toate lemnele cele grămădite acolo, se ridică la mare înălţime. Aşa şi atunci, în ziua aceea, la fel s-a întâmplat. La început nu era foarte înflăcărată mulţimea aceasta, dar după ce cuvântul s-a întins şi a cuprins toate pricinile cele puse înainte, semănându-se multă învăţătură, atunci vi s-a aprins pofta ascultării, căci sunetul şi strigarea mai mari se făceau. Şi cu toate că mă pregătisem să vorbesc mai puţine decât cele ce s-au zis, am întrecut atunci măsura. Dar niciodată nu trec măsura. Că lungimea învăţăturii o măsor, nu cu mulţimea celor ce ar trebui vorbite, ci cu aşezarea şi osârdia celor ce ascultă. Cel ce va vorbi ascultătorilor loviţi de greaţă, deşi va scurta învăţătura, se pare că face supărare. Iar cel ce va vorbi ascultătorilor fierbinţi şi treji, deşi va întinde învăţătura, tot nu se satură pofta lor. Dar fiindcă se întâmplă ca în atât popor să fie şi unii slabi, care nu pot asculta tot cuvântul, pe aceia îi sfătuiesc ca, după ce vor lua cât pot duce, să se ducă. Nimeni nu-i opreşte, nici nu îi sileşte să stea peste puterea lor, dar nici ei să nu silească ca să se oprească cuvântul mai înainte de vremea sa. Zici că tu te-ai săturat. Dar fratele tău încă este flămând. Tu eşti beat de mulţimea celor ce s-au vorbit, dar fratele tău încă însetează. Nici acela să nu forţeze neputinţa ta, silindu-te să primeşti mai multe decât poţi, nici tu să nu faci supărare osârdiei aceluia, oprindu-l de a lua, cât poate să ducă.

Aceasta şi la mesele cele lumeşti se face. Că unii se satură mai degrabă, iar alţii mai cu zăbavă. Şi nici aceştia nu prihănesc pe aceia, nici aceia nu osândesc pe aceştia. Acolo este laudă a se depărta cineva mai degrabă, iar aici a se depărta mai degrabă nu este laudă, ci faptă vrednică de iertare. Acolo a sfârşi mai cu zăbavă, pricinuieşte prihănire şi grăire de rău, iar aici a se depărta mai cu zăbavă este laudă şi vorbire de bine. Pentru care pricină? Pentru că acolo zăbava se face din pricina lăcomiei, iar aici stăruirea şi aşteptarea se face din poftă duhovnicească şi dragoste dumnezeiască. Dar destul cu acestea.

Să mergem la datoria care ne-a rămas din ziua aceea. Şi ce am vorbit atunci? Că un glas era la toţi oamenii, precum sunt de o fire. De unde, dar, este acum atâta deosebire de glasuri? Din lenevirea celor ce au luat darul. Şi amândouă acestea le-am zis atunci, arătând prin unirea glasului, iubirea de oameni a lui Dumnezeu, iar prin deosebirea lui, nemulţumirea robilor. Acela cu toate că ştia mai dinainte, că vom pierde darul, însă tot l-a dat, iar cei ce s-au învrednicit de el, răi s-au făcut. Deci am arătat că nu Dumnezeu ne-a depărtat de darul acela, ci noi l-am pierdut, pentru ca mai pe urmă să luăm mai mari daruri decât cele ce am pierdut. Că în loc de osteneli vremelnice, Dumnezeu ne-a cinstit cu viaţă veşnică, iar în loc de mărăcini şi ciulini, a făcut de a odrăslit în sufletele noastre roada Duhului. Nimic nu era mai defăimat ca omul, iar acum nimic nu este mai cinstit ca el. El era partea cea mai de pe urmă a firii cuvântătoare, dar picioarele s-au făcut cap şi au fost duse sus la Scaunul cel împărătesc, prin pârgă. Şi precum un om darnic şi împărţitor de mari daruri, văzând pe cineva că a scăpat din înecarea corabiei numai cu trupul gol, îl primeşte cu mâinile întinse, îl îmbracă cu haine strălucitoare şi îl aşază pe locul cel mai cinstit, aşa şi Dumnezeu a făcut cu firea noastră. Toate câte le-a avut omul le-a pierdut, îndrăzneala, vorbirea cu Dumnezeu, petrecerea în rai, viaţa cea fără greutăţi şi, ieşind din rai ca dintr-o înecare de corabie, gol s-a aflat. Iar Dumnezeu primindu-l, îndată l-a îmbrăcat şi povăţuindu-l puţin câte puţin, la cer l-a suit, cu toate că acea înecare de corabie nu era vrednică de iertare. Că nu din pricina silei vânturilor s-a întâmplat înecarea aceasta, ci din lenevirea celui ce înota. Dar n-a căutat Dumnezeu la aceasta, ci a miluit mărimea ticăloşiei, şi pe cel ce a pătimit stricare de corabie la liman, ca şi cum ar fi suferit-o în mijlocul

noianului, cu aşa dragoste l-a primit. Că fiind în rai şi a cădea în păcat este ca şi cum ţi s-ar întâmpla să îneci corabia la liman. Pentru care pricină? Pentru că s-a împiedicat şi a căzut când nu era mâhnire, nici grijă, nici osteneli, nici trude şi valurile cele nenumărate ale poftei încă nu năpădiseră asupra firii noastre. Şi precum tâlharii cei de mare cu un fier mic găuresc corabia jefuită şi astfel toată marea pe dedesubt o bagă în corabie, aşa şi atunci văzând diavolul corabia lui Adam, adică sufletul lin plin de multe bunătăţi, cu un glas subţire, ca şi cu un fier mic, apropiindu-se şi găurindu-l, a jefuit toată bogăţia lui, iar corabia a afundat-o. Dar Dumnezeu a făcut câştigul mai mare decât paguba, căci firea noastră a suit-o la Scaunul cel împărătesc. Pentru aceasta şi Pavel zice: „Împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat în ceruri, în Hristos Iisus, ca să se arate în veacurile viitoare covârşitoarea bogăţie a harului Său, prin bunătatea ce a avut către noi întru Hristos Iisus" (Efes. 2, 6-7). Ce zici? Acum lucrul s-a făcut şi s-a săvârşit, dar cum zici „ca să arate în veacurile cele viitoare?" Oare nu s-a arătat? S-a arătat acum cu adevărat, dar nu tuturor oamenilor, ci numai mie celui credincios, iar cel necredincios încă n-a văzut minunea. Căci atunci, în ziua aceea, toată firea omenească fiind adunată, se va minuna de ceea ce s-a făcut, iar nouă celor credincioşi mai arătată ni se va face slava aceea. Noi credem şi acum, dar nu sunt asemenea cele nădăjduite cu cele văzute şi auzite. Şi precum auzim că împăraţii au hlamidă şi coroană şi haine de fir şi scaunul cel împărătesc şi ne minunăm cu adevărat, cu mult mai mult ne minunăm, când trăgându-se perdelele, îl vedem pe el şezând pe scaun înalt, şi la fel şi pe Cel Unul-Născut. Când se vor trage perdelele cerului şi Împăratul îngerilor se va pogorî de acolo, înconjurat de mulţimile cele cereşti, atunci, prin vedere, mai mult ne vom minuna. Şi pune-ţi în minte, ce minune mai mare este decât a vedea firea noastră cum este purtată peste heruvimi şi toată puterea îngerească, revărsată împrejurul ei. Cugetă încă şi la înţelepciunea lui Pavel, care caută multe denumiri, ca să arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Că nu a zis numai „darul", nici numai „bogăţia", ci „covârşitoarea bogăţie a harului Său, prin bunătate". Dar şi aşa, n-a putut să arate. Şi precum corpurile cele alunecoase, chiar dacă s-ar ţine de nenumărate mâini, tot scapă lesne alunecând, aşa şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ori cu câte nume am numi-o, tot nu putem să o definim, căci mărimea ei cu multă covârşire întrece slăbiciunea cuvintelor noastre. Lucru

pe care şi Pavel l-a pătimit, şi văzând că puterea cuvintelor este biruită de mărimea ei, câteva cuvinte a mai zis şi a încetat. Şi care sunt acelea? „Iar lui Dumnezeu mulţumită pentru darul Său cel negrăit" (II Cor. 9, 15). Căci niciun cuvânt şi nicio minte nu va putea arăta purtarea de grijă a lui Dumnezeu. De aceea, aici se spune că este negrăită, iar în altă parte se spune că ea covârşeşte mintea noastră, căci zice: „Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea va păzi sufletele voastre". Din ceea ce am zis două lucruri putem învăţa. Întâi, că nu Dumnezeu ne-a depărtat de dar, ci noi l-am pierdut. Al doilea, că mai multe daruri şi mai mari bunătăţi decât cele pierdute ni s-au dat. Voiesc să zic încă şi al treilea. Care, dar, este acesta? Că de nu ne-ar fi dat Dumnezeu în urmă daruri mai mari decât cele pe care le-am pierdut, ci ar fi luat numai cele ce ne-a dat, şi toate s-ar fi făcut din pricina noastră, şi acest lucru este de-ajuns să arate purtarea Lui de grijă faţă de noi. Că nu numai a da, ci şi a lua cele date, este semn al iubirii de oameni, şi încă a celei mari. Şi de voiţi, de la rai să dovedim cuvântul. Dumnezeu a dat raiul. Aceasta a fost a purtării Lui de grijă. Noi ne-am dovedit nevrednici de dar. Aceasta a fost a nemulţumirii şi a răutăţii noastre. A luat darul după ce ne-am făcut nevrednici. Aceasta este a bunătăţii Lui. Şi ce bunătate este a lua darul? Aşteaptă şi vei auzi! Pune-ţi în minte ce ar fi ajuns Cain de petrecea în rai după nelegiuita ucidere? Păi, dacă şi după ce a căzut din acea petrecere fericită, şi a fost osândit la osteneală şi durere, iar înfricoşarea cu moartea era proaspătă în conştiinţa lui, după săvârşirea ticăloşiei tatălui lui, Adam, care era vie înaintea ochilor lui, şi după ce i s-au însemnat în firea lui urmele urgiei lui Dumnezeu şi era înconjurat de atâtea rele, s-a dedat la atâta răutate, încât a nesocotit firea, a uitat că s-au născut în chinuri împreună şi a înjunghiat pe cel ce cu nimic nu l-a nedreptăţit; s-a atins de sânge frăţesc şi şi-a mânjit dreapta lui cu el şi nu a suferit când Dumnezeu l-a sfătuit să se astâmpere, ci s-a întors să ocărască pe Făcătorul lui şi să necinstească pe născători. Deci, dacă în rai s-ar fi petrecut aceasta, socoteşte la câte răutăţi ar fi ajuns. Căci dacă atâtea frâie au fost puse peste el şi tot s-a ridicat spre ucidere, unde s-ar fi prăpăstuit, dacă nicio împiedicare de acest fel nu ar fi avut?

Voieşti şi de la mama acestuia să-ţi dovedesc de cât bine s-a învrednicit ea prin scoaterea din rai? Cercetează şi vezi cum a fost Eva mai

înainte şi cum s-a făcut mai pe urmă? Mai înainte ea a socotit mai vrednic de credinţă pe amăgitorul şi vicleanul diavol, decât poruncile lui Dumnezeu, şi la vederea pomului a călcat legea cea pusă de El. Iar după ce a căzut din rai s-a făcut mai bună şi mai înţeleaptă. Că născând fiu, zice: „Am dobândit om prin Dumnezeu" (Fac. 4, 1). Îndată a alergat la Stăpânul, aceea care înainte L-a defăimat, şi nu firii sau legii nunţii le pune în seamă naşterea, ci Stăpânului firii şi Aceluia Îi mulţumeşte pentru naşterea copilului. Şi aceea ce mai înainte a amăgit pe bărbat, mai pe urmă a învăţat pe copil şi îi pune nume, care poate să-l aducă întru pomenirea darului lui Dumnezeu. Şi născând altul, zice: „Că mi-a ridicat mie Domnul altă sămânţă în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain" (Fac. 4, 25). Pomeneşte de ucidere şi nu se necăjeşte femeia, ci iarăşi mulţumeşte lui Dumnezeu, şi pe copil îl numeşte de la dar, dându-i lui pricină totdeauna de învăţătură. Aşa face Dumnezeu, după ce ia, mai mari bunătăţi dăruieşte. A căzut femeia din rai, dar s-a povăţuit la cunoştinţa de Dumnezeu prin izgonirea aceea. Iată că mai mult a dobândit, decât a pierdut.

Şi dacă a fost de folos a cădea din rai, pentru ce a mai dat Dumnezeu raiul din început? Spre folos s-a făcut aceasta, o, omule, şi din pricina lenevirii noastre. Că dacă Adam şi Eva luau aminte de sine şi ar fi fost înţelepţi, slujind Stăpânului, şi s-ar fi smerit, ar fi rămas în cinstea aceea, dar de vreme ce au ocărât darul ce li s-a dat, atunci de folos a fost ca să fie scoşi afară. Dar pentru ce l-a mai dat Dumnezeu dintru început? Ca să-Şi arate iubirea Sa de oameni şi cum că El este gata să ne aducă pe noi totdeauna la mai mare cinste. Dar noi suntem peste tot pricina chinurilor şi a pedepselor noastre, înstrăinându-ne singuri de bunătăţile cele făgăduite. Deci precum un părinte iubitor de fii lasă dintru început pe copilul său să petreacă în casă şi să se îndulcească de toate cele părinteşti, iar dacă-l va vedea că se face rău, în atâta cinste fiind, îl depărtează de la masă şi îl alungă de la faţa sa, şi de multe ori îl scoate şi din casa părintească, ca lipsindu-se de bunătăţile cele părinteşti şi îndreptându-se cu ocările şi necinstirile, să se arate iarăşi vrednic de cinstea fiiască şi, întorcându-se, să primească moştenirea părintească, aşa şi Dumnezeu a făcut. A dat omului raiul. Iar arătându-se nevrednic l-a scos afară, ca prin petrecerea cea de afară şi necinste îndreptându-se şi înţelepţindu-se, să se arate iarăşi vrednic

de întoarcere. Şi fiindcă după aceea s-a făcut mai bun, iarăşi îl întoarce şi-i zice: „Astăzi vei fi cu Mine în rai” (Lc. 23, 43). Vezi că nu numai a da raiul, ci şi a scoate din el este semn al purtării de grijă celei mari? Că de nu ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăşi vrednic de el.

Deci cuvântul acesta totdeauna să-l păzim şi să ne aducem aminte de el; pe acesta şi la pricina ce ne stă înainte să-l folosim. Dumnezeu a dat glas şi limbă de obşte tuturor. Acest lucru a fost dovada iubirii Lui de oameni. Oamenii nu au întrebuinţat darul precum se cuvenea, ci s-au abătut la cea mai de pe urmă nebunie. Dumnezeu a luat iarăşi ceea ce a dat. Şi având toţi o limbă au căzut în atâta nebunie, încât să voiască să zidească un turn până la cer, oare nu ar fi poftit apoi să ajungă şi până la vârful cerului, de nu i-ar fi pedepsit îndată? Deşi aceasta le-ar fi fost cu neputinţă, dar însă nelegiuirea se săvârşea de ei din voinţă. Şi Dumnezeu, Care mai înainte le vede pe toate, îi desparte pe ei precum se cuvenea, cu despărţirea limbilor, fiindcă nu au întrebuinţat precum se cuvenea unirea limbii. Şi vezi iubirea de oameni a lui Dumnezeu. „Iată, un neam este şi tuturor o limbă – zice Domnul –, şi aceasta au început a face” (Fac. 11, 6). Pentru ce nu îndată a despărţit limbile, ci mai întâi Se îndreptăţeşte, ca şi cum ar fi vrut să Se judece cu ei? Cu toate că nimeni nu I-a zis: „De ce ai făcut aşa?” Căci Stăpân este şi face câte voieşte. Dar însă ca şi cum ar vrea să dea seamă, aduce cuvinte de apărare, învăţându-ne pe noi să fim blânzi şi iubitori de oameni. Căci dacă Stăpânul dă cuvânt de îndreptăţire robilor şi mai ales celor ce făcuseră nedreptate, cu mult mai mult noi trebuie să ne dăm unii altora prilej de a se apăra, măcar că vom fi mult mai nedreptăţiţi. Vezi cum dă cuvânt de îndreptare. „Şi era în tot pământul, tuturor, o limbă”. Dar oamenii nu au întrebuinţat darul precum se cuvenea. Şi ca să cunoşti că, prin ceea ce a făcut, nu a pedepsit atât ceea ce au făcut, pe cât a îndreptat mai înainte, cele ce urmau să se întâmple, ascultă ceea ce adaugă: „Şi acum nu vor înceta de la toate, oricâte se vor apuca a face”. Şi acestea zise, astfel se înţeleg: De nu vor fi pedepsiţi acum şi nu vor fi împiedicaţi de la rădăcina păcatelor, nu vor înceta niciodată de la răutate, căci aşa se tâlcuieşte „nu vor înceta de la toate, oricâte se vor apuca a face”. Ca şi cum ar fi zis: „Şi alte necuviinţe mai mari vor adăuga. Că în acest fel este răutatea, că începând nu se opreşte, precum nu se opreşte focul când cuprinde lemnele, ci la mare

înălțime se suie. Iată că și împărțirea limbilor a fost faptă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu celei mari. Și i-a împrăștiat, prin împărțirea limbilor, ca să nu cadă în mai mare răutate.

Deci pe acest cuvânt să mi-l păziți și să-l aveți pururi înfipt în mintea voastră, că Dumnezeu nu numai când face bine este bun și iubitor de oameni, ci și când pedepsește. Că pedepsele și bătăile Lui sunt dovada facerii de bine și a proniei Sale. Deci când vei vedea că se întâmplă foamete, secetă, boli, ploaie neîncetată și nepotrivire a vânturilor sau altă pedeapsă de acest fel, care înțelepțește firea omenească, să nu te necăjești, nici să nu te scârbești, ci închină-te Celui ce le îngăduie, laudă-L pentru purtarea de grijă, căci El pedepsește trupul ca să înțelepțească sufletul.

Dar oare Dumnezeu face acestea? Da, Dumnezeu le face. Și întreg orașul de va fi de față, și întreaga lume, nu mă voi sfii a zice acestea. O, de aș fi avut glas mai puternic ca al trâmbiței și ar fi fost cu putință să stau pe un loc înalt și să strig tuturor, că Dumnezeu face acestea. Nu din mândrie le zic acestea, ci de la prorocul, care împreună cu mine strigă și zice: „Oare va fi răutate în cetate, pe care nu a făcut-o Domnul?" (Amos 3, 6). Iar răutatea este denumire de obște și voiesc ca voi să știți deosebirea clară a celor două părți ale ei, ca nu din pricina denumirii, care este una, să ajungem să amestecăm firea lucrurilor și să cădem în hulă. Deci este răutate cu adevărat răutate: desfrânarea, preadesfrânarea, lăcomia și celelalte nenumărate rele care sunt vrednice de cele mai aspre pedepse. Și este răutate, care de fapt nu este, ci așa i se zice, cum ar fi: foametea, bolile, moartea și celelalte de acest fel. Dar acestea nu sunt rele, căci am zis că numai se zic. De ce? Că de ar fi fost rele nu s-ar fi făcut nouă pricinuitoare de bunătăți, înțelepțind trufia, încetând trândăvia, călăuzind spre osârdie și făcându-ne mai luători aminte. Și zice prorocul: „Când îi ucideau pe ei, atunci Îl căutau și se întorceau și reveneau la Dumnezeu" (Ps. 77, 38). Deși și prorocul numește răutatea, pe aceea ce înțelepțește, care ne face mai osârduitori, care ne întoarce la filozofie, iar nu pe aceea care este prihănită și vrednică de învinuiri. Că aceea nu este lucru al lui Dumnezeu, ci scornire a relei noastre voințe. Iar aceasta se face spre surparea și înlăturarea aceleia. Deci răutatea numește pătimirea aceasta, care ni se pricinuiește nouă din pedepse. Și se numește

aşa nu după firea sa, ci după socoteala oamenilor. Că de vreme ce obişnuim a numi răutate nu numai furtişagurile şi preadesfrânările, ci şi primejdiile şi nevoile, iată că de la socoteala oamenilor aşa s-a numit. Deci aşa este cu ceea ce a zis prorocul că: „Oare nu este răutate în cetate, pe care nu a făcut-o Domnul?" Acest lucru l-a arătat Dumnezeu şi prin Isaia, zicând: „Eu sunt Dumnezeu, Cel ce face pace şi zidesc rele" (Is. 45, 7). Şi numeşte rele tot primejdiile şi nevoile. De această răutate aminteşte şi Hristos în Evanghelie, zicând către ucenici: „Ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6, 34). Adică pătimirea, necazul. Deci din toate părţile este arătat că, aici, prin răutate se înţeleg pedepsele pe care le aduce Dumnezeu asupra noastră, arătând mare dovadă a purtării Lui de grijă faţă de noi. Şi doctorul nu numai atunci este minunat, când scoate pe cel bolnav în grădină sau în livadă, sau îl trimite la băi, sau când îi pune dinainte masă bogată, ci şi atunci când îi porunceşte să petreacă nemâncat, când pedepseşte cu foamea şi chinuieşte cu setea, când îl pironeşte la pat, făcându-i casa temniţă şi lipsindu-l chiar de lumina zilei, întunecând camera peste tot cu perdele, când taie, când arde şi când dă doctorii amare. Deci cum nu este necuviinţă a numi doctor pe cel ce face atâtea rele, iar pe Dumnezeu a-L huli, când va face cândva vreuna din acestea, adică când va aduce foamete sau moarte, spunând că nu poartă grijă de lume? Cu toate că El este Doctorul cel adevărat al sufletelor şi al trupurilor noastre. Că de multe ori la firea noastră, care zburdă din pricina îndestulării şi care se chinuieşte să nască friguri ale păcatelor şi o doctoriceşte cu lipsă şi cu foamete, cu moarte şi cu alte doctorii pe care le ştie El, izbăvind-o de boli. Dar vei zice că numai săracii simt foamea. Nu numai cu foamea pedepseşte Dumnezeu, ci şi cu alte nenumărate pedepse. Pe cel ce este în sărăcie de multe ori cu foamea l-a înţelepţit, iar pe cel bogat, care se desfată în îndestulare, cu primejdii, cu boli şi cu morţi fără de vreme. Că Dumnezeu este înţelept şi multe feluri de doctorii are pentru mântuirea noastră.

Aşa fac şi judecătorii. Nu cinstesc numai, nici nu numai încununează pe cei ce sunt în cetăţi sau nu numai dau daruri, ci de multe ori şi pedepsesc. De aceea se găsesc la ei săbii ascuţite, sunt pregătite temniţe, şi roată, şi butuci, şi gealaţi, şi alte nenumărate chipuri de munci. Şi ceea ce este la judecători gealatul, la Dumnezeu este foametea, care ca un gealat ne

înţeleptește și ne depărtează de la păcat. La fel vedem și la lucrătorii de pământ, că ei nu numai acoperă rădăcina viei și o îngrădesc împrejur, ci o și taie, aruncând multe vițe, și pentru aceasta nu numai sapă au la ei, ci și cosoare îndemânatice la tăiere. Dar însă nu-i prihănim pe ei, când vedem că de multe ori taie multe din cele netrebuincioase, ci mai mult ne minunăm de ei, căci prin tăierea celor de prisos fac pe cele ce rămân mai sănătoase.

Cum, dar, nu este cu necuviință să ne împăcăm cu fapta tatălui, a doctorului, a judecătorului și cu a lucrătorului de pământ și să nu-l prihănim sau să-l învinuim nici pe tatăl când scoate pe fiul său din casă, nici pe doctor când chinuiește pe bolnav, nici pe judecător când pedepsește, nici pe lucrătorul de pământ când taie, iar pe Dumnezeu, când va voi să ne scoale din beția cea multă a răutății, ca pe niște ameți la cap, să-L învinuim și cu nenumărate prihăniri să-L împroșcăm. Și ce nebunie mai mare este a da mai multă dreptate semenilor noștri, decât Stăpânului? Acestea le grăiesc acum cu frică pentru cei ce prihănesc, ca nu lovind cu picioarele împotriva boldurilor, să și le umple de sânge, și ca nu azvârlind cu pietre la cer, să le cadă în cap.

Dar și alta mai mare am de zis. Lăsând a cerceta de a luat Dumnezeu darul de la noi spre folos sau nu, pogorându-mă la înțelegerea acelora, numai atât zic, că numai de a luat cele date, nici așa nu are dreptul nimeni să-L prihănească. Căci stăpân este peste ale Sale. La oameni, când încredințăm bani sau împrumutăm argint, mulțumim pentru vremea în care ne-a împrumutat și nu ne scârbim când vine timpul să-și ia înapoi cele ale lor. Iar pe Dumnezeu, când voiește să-Și ia pe ale Sale, să-L prihănim? Spune-mi! Și cum nu este aceasta dovada nebuniei celei mai de pe urmă? Dar marele Iov n-a făcut așa, și nu numai când lua mulțumea foarte mult, ci și când i se lua, căci a zis: „Domnul a dat, Domnul a luat... fie numele Domnului binecuvântat!" (Iov. 1, 21). Și dacă pentru acestea amândouă și în general pentru toate trebuie să mulțumim, că nu mai puțin folositoare este luarea, decât darea, spune-mi, ce iertare vom avea? Și Celui atât de blând, iubitor de oameni și purtător de grijă, Care vindecă sufletele noastre cu mai multă înțelepciune ca doctorul, cu mai multă iubire de fii decât tatăl, cu mai multă dreptate decât orice judecător și cu mai multă silință decât orice

lucrător de pământ, Îi răsplătim cu cele împotrivă; şi Aceluia Căruia trebuie să ne închinăm, noi Îi aducem învinuiri. Oare ce poate fi mai nebun şi mai nesimţit decât aceia care trăind în atâta bună rânduială, zic că suntem lipsiţi de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Sunt precum cineva care ar susţine că soarele este întunecat şi rece, arătând prin aceasta neînţelepţia cea mai de jos. Iar soarele nu este aşa de luminat, precum este luminată şi arătată purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Dar unii îndrăznesc să zică, că diavolii ocârmuiesc cele ale noastre. Ce să-ţi fac? Ai un Stăpân prea iubitor de oameni. El voieşte mai mult să fie hulit de tine cu cuvintele acestea, decât a slobozi diavolilor viaţa ta şi a te învăţa pe viu cum ocârmuiesc diavolii. Căci numai atunci ai cunoaşte bine răutatea acelora, când ai fi încercat-o cu lucrul. Dar şi acum îmi este cu putinţă să arăt aceasta cu o mică pildă. Au întâmpinat pe Hristos doi îndrăciţi, care petreceau prin morminte, iar diavolii văzând că vor fi scoşi din cei doi, Îl rugau pe Iisus să le dea voie să intre în turma de porci care păştea alături. Şi le-a dat voie şi ducându-se şi intrând în ei, i-au prăpăstuit îndată pe toţi. Iată, aşa ocârmuiesc diavolii. Şi cu porcii nu au ei nimic, dar cu tine au de-a pururea război şi luptă neîncetată şi vrajbă necurmată. Iar dacă pe aceia, cu care nu aveau nimic, nicio clipă nu i-au suferit, oare ce nu ne-ar fi făcut nouă dacă ne-ar fi avut sub stăpânirea lor, nouă, care le suntem vrăjmaşi şi totdeauna îi zădărâm. Ce răni nevindecate nu le-ar fi făcut? Dumnezeu pentru aceasta i-a lăsat să intre în turma de porci, ca să cunoşti răutatea lor chiar cu trupurile dobitoacelor. Şi cum că şi celor îndrăciţi tot aşa li s-ar fi făcut ca şi porcilor, arătat este tuturor de nu ar fi dobândit ei chiar în chinul acesta purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Deci şi acum, de vei vedea vreun om fiind purtat de diavol, închină-te Stăpânului şi cunoaşte răutatea diavolilor. Şi amândouă acestea sunt cu putinţă să le vezi la acei îndrăciţi, adică şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi răutatea diavolilor. Răutatea diavolilor, când tulbură şi înviforează sufletul celui îndrăcit, iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când un diavol sălbatic, ce locuieşte în om şi doreşte să-l piardă, îl ţine şi-l opreşte, nedându-i voie să-şi pună în lucrare toată puterea lui, ci numai atât ca şi pe om să-l înţelepţească, şi răutatea lui s-o facă arătată.

Voieşti şi o altă pildă din care să vezi iarăşi cum ocârmuieşte diavolul, când îi dă voie Dumnezeu să-şi pună în lucrare puterea sa? Aminteşte-ţi de cirezile şi turmele lui Iov, cum într-o clipă toate le-a mistuit, de moartea cea ticăloasă a fiilor lui, de rana care a fost adusă peste tot trupul lui şi vei vedea cruzimea, asprimea şi nemilostivirea diavolilor. Iar din acestea vei înţelege luminat că dacă Dumnezeu ar fi slobozit ca lumea întreagă să fie în stăpânirea lor, toate le-ar fi tulburat şi le-ar fi amestecat, şi ceea ce a făcut cirezilor, turmelor şi porcilor şi nouă ne-ar fi făcut şi nicio clipă nu ne-ar fi lăsat sau le-ar fi fost milă de noi. De ar fi ocârmuit diavolii lumea, eram ca şi cei îndrăciţi şi nu numai ca aceia, ci şi mai rău decât ei, căci pe aceia nu i-a slobozit Dumnezeu cu totul diavolilor, că mult mai multe decât acestea ce pătimeau, ar fi pătimit.

Şi încă ceva voi dovedi acelora care, văzând neorânduială în unele lucruri, spun că toate cele din viaţa noastră sunt ocârmuite de diavoli. Soarele îl vedem că de atâţia ani are rânduială bună şi călătoreşte în toate zilele, că mulţimea stelelor cea de multe feluri îşi păzeşte rânduiala sa, că drumurile lumii sunt fără oprire, că noaptea şi ziua urmează una după alta cu neîncetată schimbare, că toate sunt în armonie, şi cele de sus, şi cele de jos, mişcându-se ca într-un dans, şi mai precis ca în el, că fiecare îşi păzeşte locul său şi nu iese din rânduiala pe care Dumnezeu a hotărât-o, când le-a făcut pe toate la început. Şi ce folos, vei zice, din buna rânduială a cerului, a soarelui, a stelelor şi tuturor celorlalte, când cele ale noastre sunt pline de tulburare şi de neorânduială? Ce tulburare şi ce neorânduială, o, omule? Aceasta că bogatul cutare nedreptăţeşte, răpeşte, lăcomeşte, înghite în toate zilele munca săracilor, dar niciun rău nu pătimeşte. Iar altul, care trăieşte în blândeţe, cu înfrânare şi dreptate şi fiind împodobit cu toate celelalte bunătăţi, este pedepsit cu sărăcie şi cu boli şi cu alte rele. Acestea sunt, dar cele care te smintesc pe tine? Acestea sunt. Când vezi pe unul din cei ce răpesc, că se pedepseşte sau pe alţii din cei ce petrec în fapte bune, că se îndulcesc de cele bune, de ce nu lauzi pe Stăpânul, şi de ce nu-mi răspunzi la această nedumerire? Pentru că aceasta mă sminteşte şi mai mult. Că de ce doi răi, unul este pedepsit, iar celălalt scapă şi se duce şi din doi buni, unul este cinstit, iar celălalt chinuit? Pentru că aceasta este dovada proniei lui Dumnezeu. Că de ar fi pedepsit aici pe toţi cei răi, şi ar fi cinstit pe toţi

cei buni, de prisos ar mai fi fost Judecata viitoare. Şi de nu ar fi pedepsit pe niciun rău, nici nu ar fi cinstit pe cineva din cei buni, cei răi s-ar fi făcut mai răi şi mai vicleni, fiindcă sunt foarte trândavi la fapta bună, iar cei ce hulesc, mai mult ar fi învinuit pe Dumnezeu, spunând că cele ale noastre sunt cu totul lipsite de pronia lui Dumnezeu. Şi dacă acum când unii din cei răi se pedepsesc şi se cinstesc unii din cei buni, zic că lucrurile omeneşti sunt fără nicio pronie a lui Dumnezeu, ce nu ar fi zis, dacă nu s-ar fi făcut nici aceasta? Cu ce cuvinte nu ar fi bârfit? De aceea pe unii din cei răi îi pedepseşte, iar pe alţii îi lasă, şi pe unii din cei buni îi cinsteşte, iar pe alţii nu. Dumnezeu nu pedepseşte pe toţi ca să te încredinţeze pe tine că este înviere. Şi pedepseşte pe unii, ca prin pedepsirea acestora, ceilalţi de frică să se facă mai osârduitori. Şi cinsteşte pe unii din cei buni, ca prin aceasta să tragă şi pe ceilalţi la râvna faptei bune. Dar nu-i cinsteşte pe toţi, ca să te înveţi că este altă vreme în care va răsplăti tuturor. Că de ar fi luat toţi cele după ce au lucrat, nu ar fi crezut în înviere. Şi dacă niciunul n-ar fi fost răsplătit, cei mai mulţi s-ar fi făcut mai trândavi. De aceea pe unii îi pedepseşte, iar pe alţii nu, folosindu-i şi pe unii, şi pe alţii. Că acelora le taie răutatea, iar pe aceştia, prin pedepsirea acelora, îi înţeleptşeşte. Şi acestea se dovedesc din cele ce a spus Hristos. Că spunându-I unii că surpându-se turnul din Siloam, a ucis optsprezece oameni, El le răspunde: „... gândiţi oare, că ei au fost mai păcătoşi decât toţi oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: «dar de nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel»” (Lc. 13, 4-5). Ai văzut că aceia pentru păcate au murit, iar ceilalţi au scăpat, dar nu pentru că erau drepţi, ci ca prin moartea acelora să se îndrepte şi să se facă buni? Dar poate vei zice că cei ce au murit aşa au fost nedreptăţiţi, că s-ar fi îndreptat văzând pedepsindu-se pe alţii. Dacă cu adevărat s-ar fi făcut prin pocăinţă buni, Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit. Că dacă pe mulţi, ştiindu-i de mai înainte că nu se folosesc cu nimic din îndelungata răbdare a Lui, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi această însuşire a Sa şi aşteptându-i să se deştepte cândva din nebunia lor, cum pe cei ce s-ar fi făcut mai buni din pedepsirea altora, i-ar fi lipsit de folosul pocăinţei?

Pentru aceasta cei ce au murit cu nimic nu au fost nedreptăţiţi, ci cu această pedeapsă a tăiat răutatea lor, iar munca cea de acolo le va fi mai uşoară, pentru că încă fiind aici au pătimit ceva rău. Şi cei ce nu au fost

pedepsiţi şi aceştia au fost nedreptăţiţi. Că le era cu putinţă, de ar fi vrut, să întrebuinţeze îndelunga răbdare a lui Dumnezeu spre schimbarea cea bună şi minunându-se şi cucerindu-se de ea, să se schimbe cândva spre fapta bună, iar prin pedepsele altora să-şi dobândească mântuirea. Iar de petrec în răutate, nu Dumnezeu este pricinuitorul, ci ei înşişi sunt nevrednici de iertare, căci nu întrebuinţează precum se cuvine îndelunga răbdare a Lui, Care, ca să-i câştige, îndelung rabdă. Şi nu numai dovada aceasta pentru ce nu sunt pedepsiţi aici toţi cei răi, o putem zice, ci şi alta nu mai prejos decât aceasta. Şi care este aceasta?

Dacă toţi cei ce au săvârşit păcate, îndată ar fi fost pedepsiţi, s-ar fi împuţinat aşa de mult neamul nostru, încât ar fi ajuns la sfârşit. Şi ca să te încredinţezi că aceasta este adevărat, ascultă pe prorocul, care zice: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?" (Ps. 129, 3). Şi dacă vreţi să cercetăm cuvântul acesta, să lăsăm a cerceta viaţa fiecăruia cu de-amănuntul, că nu ne este nouă cu putinţă a şti cele lucrate de fiecare în viaţa aceasta, şi cele pe care toţi le greşim, pe acestea să le aducem de faţă, şi din acestea ne va fi arătat luminat, că de am fi fost pedepsiţi imediat pentru fiecare păcat, de mult ne-am fi prăpădit. Cel ce a numit pe fratele său nebun, vinovat este gheenei focului (Mt. 5, 22), zice Scriptura. Este vreunul din noi care nu a făcut păcatul acesta? Trebuia, dar, ca îndată să fie răpit dintre noi, acela ce a păcătuit şi nu numai el, ci toţi ar fi trebuit să fim răpiţi şi ne-am fi stins demult şi prea demult. Iarăşi, cel ce jură, măcar şi drept de va jura, face ceea ce este de la cel rău (Mt. 5, 33). Care este, dar, cel ce n-a jurat? Şi mai ales cine este cel ce n-a jurat strâmb niciodată. Cel ce priveşte la femeie cu ochi desfrânaţi, preadesfrânat desăvârşit este (Mt. 5, 28). Şi la acest păcat mulţi se vor afla vinovaţi. Deci dacă acestea amintite de noi sunt aşa de grele, şi fiecare în parte este pricinuitor de mare pedeapsă, cu siguranţă vom vedea pronia lui Dumnezeu, dacă vom cugeta şi la păcatele cele făcute de noi în ascuns, că nu ne pedepseşte pentru fiecare păcat. De aceea când vei vedea pe cineva răpind, lăcomind şi nepedepsit rămânând, deschide-ţi şi tu conştiinţa ta, cercetează-ţi viaţa, vezi-ţi păcatele şi te vei încredinţa că în primul rând ţie îţi este de folos a nu te pedepsi pentru fiecare păcat. Şi pentru aceasta mulţi fără de socoteală grăiesc, căci mai înainte de a cerceta cele ale lor, pe cele străine le judecă. Şi aşa lăsând

ale noastre, toţi cercetăm cele ale altora, dar să nu facem aceasta, ci dimpotrivă.

Şi de vei vedea pe vreunul drept că se pedepseşte, adu-ţi aminte de Iov. Căci oricât de drept va fi cineva, nu va fi ca acela, nici chiar aproape ca el. Şi oricâte rele ar pătimi, niciodată nu va putea zice că a pătimit ca acela. Deci acestea luându-le în minte, încetează a prihăni pe Stăpânul şi înţelege că Dumnezeu lăsând pe unul ca acesta să pătimească rău, nu-l părăseşte, ci vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucit. Iar de vei vedea pe vreun păcătos că se pedepseşte, adu-ţi aminte de slăbănogul care pătimea pe pat de treizeci şi opt de ani, că şi acela pentru păcate a pătimit atât de mult, după cum spune Hristos: „Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ceva mai rău" (In. 5, 14). Căci sau pentru păcate suferim, când suntem pedepsiţi, sau pentru a ne pricinui cunună, dacă trăim în fapte bune, dar pătimim rău. Pentru aceasta ori întru dreptate, ori întru păcate de trăim, de folos ne este pedeapsa, căci uneori ne lămureşte, iar alteori ne înţeleptşeşte, iar munca ceea ce va să fie, mai uşoară ne va fi. Şi cum că se poate ca cei ce sunt pedepsiţi aici, şi suferă cu mulţumire, să li se facă acolo chinul mai blând, ascultă pe Pavel, zicând: „De aceea mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit. Căci de ne-am fi judecat noi înşine, nu am mai fi judecaţi. Dar, fiindcă judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea" (I Cor. 11, 30-32).

Deci ştiind acestea şi toate cele ca acestea, să filozofăm pentru pronia lui Dumnezeu, şi celor ce grăiesc împotrivă să le astupăm gura. Iar dacă ceva din cele ce se petrec, covârşeşte mintea noastră, să nu socotim, din aceasta, că suntem lipsiţi de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ci, în parte înţelegând-o, pe cele neînţelese să le lăsăm înţelepciunii Lui celei neurmate. Şi dacă meşteşugul omenesc nu este cu putinţă omului neiscusit să-l înţeleagă, cu atât mai mult va fi cu neputinţă minţii omeneşti să înţeleagă nemărginirea purtării de grijă a lui Dumnezeu (Rm. 11, 33). Căci neînţelese sunt judecăţile Lui şi neurmate căile lui. Însă din aceste puţine, încredinţându-ne luminat, să mulţumim Domnului pentru toate cele ce se fac. Şi putem şi în alt fel să filozofăm pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, căruia nimeni nu-i va putea grăi împotrivă. Să întrebăm pe cei

ce vorbesc împotrivă: Oare este Dumnezeu? Şi dacă vor zice că nu este, să nu le răspundem. Căci precum celor nebuni nu li se cuvine a le răspunde, aşa nici celor ce zic că nu este Dumnezeu. Şi dacă o corabie care are puţini corăbieri şi călători, nicio stadie nu poate merge fără mâna celui ce o ocârmuieşte, cu atât mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea corpuri, alcătuite din deosebite stihii, nu ar fi ţinut atâta vreme, dacă nu ar fi fost oarecare pronie luătoare aminte, care să întărească şi să ţină lumea aceasta totdeauna. Iar dacă ruşinându-se de credinţa cea de obşte a tuturor şi de cercarea cea din lucruri, vor mărturisi că este Dumnezeu, precum cu adevărat şi este, urmează că El este şi drept. Iar de este drept, răsplăteşte fiecăruia cele după vrednicie şi dreptate. Dar vedem că nu toţi iau aici cele după vrednicie şi dreptate. Deci de nevoie este să nădăjduim, că ni se păstrează o altă răsplătire, când luând fiecare cele după vrednicie, să fie arătată dreptatea lui Dumnezeu. Şi cuvântul acesta nu ne aduce numai filozofia purtării de grijă a lui Dumnezeu, ci şi pe cea a Învierii.

Deci acestea ştiindu-le, noi înşine să cugetăm, cele pentru pronie şi pentru înviere pe alţii să învăţăm, şi toată osârdia să o punem, ca celor ce se turbează împotriva Stăpânului, să le astupe gurile. Şi să-L slăvim pe El întru toate, căci în felul acesta mai multă purtare de grijă din partea Lui vom atrage asupra noastră şi vom dobândi mult ajutor, putându-ne păzi de răutatea cea cu adevărat şi dobândind bunătăţile cele ce vor să fie, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la Serafim

Abia am înotat noianul lui Ozia, abia am înotat, şi nu pentru lungimea căii zic, ci pentru iubirea voastră de ştiinţă, care înotaţi împreună cu noi. Căci precum cârmaciul, care are călători curioşi şi poftitori de a vedea cetăţi străine, nu într-o zi îşi săvârşeşte călătoria sa, măcar de va fi şi de o zi depărtarea, ci mai multă vreme este silit să petreacă, băgând corabia în fiecare liman şi dând voie călătorilor să se suie în fiecare oraş, ca să împlinească dorinţa lor, aşa şi noi am făcut, nu înotând împrejurul ostroavelor, nici arătând târguri şi limanuri şi cetăţi, ci fapte bune ale bărbaţilor celor ce s-au nevoit şi lenevire a celor ce au greşit. Neruşinare a împăratului şi îndrăzneală a preotului, mânia lui Dumnezeu şi iubirea de oameni, care amândouă acestea s-au făcut spre îndreptare. Şi de vreme ce acum am ajuns la cetatea cea împărătească, să nu mai zăbovim, ci liniştiţi, ca cei ce voim să intrăm în cetate, aşa să ne suim la Mitropolia cea de sus, Ierusalimul, maica noastră a tuturor care este liber, unde sunt serafimii, unde sunt heruvimii, unde sunt miile de arhangheli, unde sunt milioanele de îngeri, unde este Scaunul cel împărătesc. Nimeni, dar, să nu se apropie întinat, nimeni pângărit, că voim să îndrăznim la povestiri de taină. Nimeni să nu fie necurat şi nevrednic ascultând acestea. Dar şi cel întinat şi pângărit să se apropie, dar, lepădând afară toată necurăţia şi răutatea, aşa să intre. Că şi pe acela care avea haine întinate, tatăl mirelui l-a izgonit din cămară şi din locaşul cel sfânt, nu pentru că avea haine întinate, ci pentru că a intrat având-le pe ele. Căci n-a zis către el: Pentru ce nu ai haină de nuntă? Ci „Prietene, cum ai intrat aici, fără haină de nuntă?" (Mt. 22, 12). Stăteai la răspântii şi cereai, dar nu M-am ruşinat de sărăcia ta, nu M-am scârbit de necinstea ta, ci izbăvindu-te de toate acestea, te-am băgat în cămara cea sfântă, te-am învrednicit de cina cea împărătească şi la cinstea cea mai de sus te-am adus pe tine care erai vrednic de osânda cea mai grea. Iar tu nu te-ai făcut mai bun cu aceste faceri de bine, ci ai rămas în răutatea ta cea obişnuită, ocărând nunta şi pe Mirele. Du-te, dar, de acum şi-ţi primeşte osânda care ţi se cuvine pentru o nesimţire ca aceasta. Deci şi fiecare din noi să ia aminte, ca nu cumva să audă acest glas, şi lepădând tot

gândul, care este nevrednic de duhovnicească învățătură, să se facă părtaș al Sfintei Mese.

„Și a fost anul în care a murit împăratul Ozia, am văzut pe Domnul șezând pe scaunul înalt și preaînalt" (Is. 6, 1). Cum L-a văzut, nu știu. Căci cum că L-a văzut a spus, iar cum L-a văzut n-a spus. Primesc cele vorbite și nu iscodesc cele tăcute; înțeleg cele descoperite și nu cercetez cele ascunse, căci pentru aceasta sunt ascunse. Materie de aur este povestirea Scripturilor și războiul de aur și suveica de aur. Nu țes țesături de păianjen. Știu neputința gândurilor mele. „Nu muta hotare vechi, pe care le-au pus părinții tăi" (Prov. 22, 28). Căci nu este fără primejdie a le muta. Și cum vom muta cele ce ni le-a pus Dumnezeu nouă? Voiești să știi cum a văzut pe Dumnezeu? Fă-te și tu proroc. Și cum este cu putință aceasta, vei zice, având femeie și purtând grijă de hrana copiilor? Este cu putință, iubitule, de vei voi. Că și el avea femeie și era tată a doi feciori, dar nimic din acestea nu l-a împiedicat. Că nunta nu este împiedicare la ducerea la cer. Că de ar fi fost piedică, iar femeia ne-ar fi nouă vrăjmașă, dintru început când a făcut-o Dumnezeu, n-ar fi numit-o ajutătoare.

Voiam să spun: Ce înseamnă a sta Dumnezeu? Că Dumnezeu nu stă. Starea aceasta este a trupurilor, iar Dumnezeu este fără de trup. Voiam să mai spun: Ce este scaunul lui Dumnezeu? Dumnezeu nu este cuprins pe un scaun, căci este nescris împrejur. Dar mă tem ca nu cumva zăbovind la învățătura pentru aceasta, să nu pot împlini datoria. Că vă văd pe toți dorind povestirea cea despre serafimi, nu de astăzi numai, ci din ziua cea dintâi. Pentru aceasta cu multă iuțeală tăind cu cuvântul mulțimea înțelegerilor care-l întâmpină, ne silim să ajungem la tâlcuirea care o doriți. „Și serafimii stau împrejurul lui" (Is. 6, 2). Iată, și serafimii pe care de demult pofteați să-i vedeți. Vedeți-i, dar și săturați-vă pofta, dar nu cu tulburare, nici cu grabă, precum se face la intrările împărătești. Căci acolo cu cuviință se întâmplă aceasta, fiindcă purtătorii de fuști nu așteaptă ca privitorii să vadă bine, ci repede îi silesc să treacă. Iar aici nu este așa, ci cuvântul îngăduie să stea privirea noastră, până când vom vedea toate, care sunt cu putință a le vedea. „Și serafimii stau împrejurul Lui". Mai înainte de a arăta vrednicia din fire, ne-a arătat-o din locul pe care-l au. Căci n-a zis

întâi ce erau serafimii, ci unde stau. Iar vrednicia şi dregătoria aceasta este mai mare decât aceea. Cum? Pentru că numirea de serafimi nu le arată a fi mai mari cu vrednicia, precum le arată faptul că stau aproape de Scaunul împărătesc. Că şi noi pe purtătorii de fuşti, pe aceia îi socotim că sunt mai însemnaţi, pe care îi vom vedea alergând mai aproape de careta împărătească. Aşa şi dintre puterile cele fără de trup, acelea sunt mai strălucite, care sunt mai aproape de Tron. Pentru aceasta şi prorocul, lăsând a se vorbi despre vrednicia din fire, ne arată mai întâi locul, ştiind cum că prin aceasta şi cinstea lor este mai mare şi frumuseţea mai împodobită. Pentru că aceasta este slava şi cinstea şi toată vrednicia, a sta ei împrejurul acelui Scaun. Aceasta şi la îngeri este cu putinţă a o vedea. Căci şi pe aceia Hristos vrând să-i arate că sunt mari, nu a zis numai că îngeri sunt şi a tăcut, ci: „Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri" (Mt. 18, 10). Şi precum mai mare este a vedea faţa Tatălui, decât vrednicia îngerească, aşa mai mare este vrednicia de serafim de a sta împrejurul Scaunului şi a-L avea pe El în mijlocul lor. Şi acest lucru mare şi ţie, de vei voi, îţi este cu putinţă a-l dobândi. Căci nu numai în mijlocul serafimilor este Domnul, ci în mijlocul nostru de vom voi, „că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor" (Mt. 18, 20). Şi „Aproape este Domnul de cei umiliţi la inimă, iar pe cei smeriţi cu duhul îi va mântui" (Ps. 33, 17). Ai văzut că şi pe noi ne-a pus împreună cu serafimii, aducându-ne aproape de scaunul cel împărătesc?

Apoi zice prorocul: „Şase aripi la unul şi şase aripi la altul" (Is. 6, 2). Ce ne arată nouă aceste şase aripi? Înălţarea, ridicarea, uşurinţa şi grăbnicia acelor firi. Pentru aceasta şi Gavriil se pogoară întraripat, nu că are aripi, ci ca să arate proorociţei, că din locurile cele preaînalte s-a coborât şi lăsând petrecerea în cele de sus, a venit jos. Dar numărul aripilor ce voieşte? Aici nu este cu trebuinţă tâlcuirea noastră, că însuşi cuvântul Scripturii s-a dezlegat pe sine, tâlcuindu-se nouă trebuinţa lor. „Şi cu două îşi acopereau feţele". Şi cu cuviinţă este aşa. Căci cu ele, ca împreună cu o îndoită apărare îşi întăresc vederea, pentru că nu pot suferi raza aceea ce se revarsă din acea slavă. „Şi cu două îşi acoperă picioarele", poate pentru înspăimântare. Că şi noi obişnuim, când suntem cuprinşi de vreo spaimă sau sperietură, să ne strângem trupul din toate părţile. Şi ce zic trupul, ci şi sufletul la fel

pătimește în firile care covârșesc măsura, și strângându-și lucrările sale, aleargă în adânc, acoperindu-se peste tot cu trupul, ca cu un veșmânt. Dar nimeni auzind spaimă să nu socotească că se face la ele vreo înfiorare nepoftită. Căci împreună cu această înspăimântare este amestecată și o oarecare dulceață negrăită. „Și cu două zburau". Iar aceasta este dovadă că poftesc neîncetat la cele înalte și niciodată nu caută jos. „Și strigau unul către altul și ziceau: «Sfânt, Sfânt, Sfânt»". Și strigarea aceasta mult ne minunează pe noi. Că nu simplu laudă, ci cu strigare mare. Și nu numai cu strigare, ci și neîncetat fac acestea. Căci corpurile cele strălucitoare, cu toate că vor fi foarte strălucite, obișnuiesc a ne înspăimânta pe noi numai atunci când le vedem pentru prima dată, iar după ce le vom privi mai mult timp, cu obișnuința încetează mirarea, fiindcă ochii noștri s-au deprins cu ele. Pentru aceasta când vedem vreun chip împărătesc pus la înălțime de curând și strălucind luminat cu vopselele, ne înspăimântăm, iar după o zi sau două nu ne mai minunăm de el. Și ce zic de chip împărătesc, când și la razele soarelui ni se întâmplă la fel, față de care niciun alt corp nu poate fi mai strălucit. Așadar, la toate corpurile obișnuința cu ele încetează mirarea. Dar la slava lui Dumnezeu nu este așa, ci cu totul dimpotrivă. Căci cu cât puterile acelea petrec întru privirea slavei lui Dumnezeu, cu atât mai mult se înspăimântă și-și măresc mirarea. De aceea, de când au fost făcute până acum, văzând slava aceea, niciodată n-au încetat să strige cu înspăimântare. Și aceea ce noi pătimim în puțină vreme, când vedem un fulger înaintea ochilor noștri, aceia neîncetat suferă, având-și mirarea amestecată cu o negrăită dulceață. Și nu numai strigă, ci unii către alții fac aceasta, dovedindu-se astfel cât de întinsă e înspăimântarea. Așa și noi, când se face vreun trăsnet sau se cutremură pământul, nu numai că sărim și strigăm, ci și alergăm unii pe la casele altora. La fel și serafimii fac. De aceea strigă unii la alții: Sfânt, Sfânt, Sfânt.

Oare ați cunoscut cântarea aceasta? Oare a noastră este sau a serafimilor? Și a noastră, și a serafimilor, pentru că Hristos a ridicat peretele cel din mijloc al vrajbei și a împăcat cele din ceruri cu cele de pe pământ și a făcut pe amândouă una. Că mai înainte numai în ceruri se cânta lauda aceasta, iar după ce Stăpânul a primit a veni pe pământ, și această cântare a coborât-o la noi. De aceea și acest mare arhiereu, când stă la această Sfântă

Masă, adăugând slujba cea cuvântătoare şi săvârşind Jertfa cea fără de sânge, nu ne cheamă simplu la această laudă, ci mai întâi zicând de heruvimi şi pomenind de serafimi, aşa ne porunceşte tuturor să înălţăm cântarea cea înfricoşată; cu pomenirea celor ce împreună dănţuiesc sus, smulgând de la pământ mintea noastră, încât numai că nu strigă către fiecare din noi, zicând: „Cu serafimii cânţi, cu serafimii stai, cu aceia întinde-ţi aripile, cu aceia zboară împrejurul Scaunului cel împărătesc." Şi ce lucru de mirare este a sta împreună cu serafimii? De mare mirare, căci de cele ce nu au îndrăznit a se atinge ei, pe acelea Dumnezeu ţi le-a dat ţie cu slobozenie. „Că s-a trimis la mine unul din serafimi, şi în mână avea un cărbune de foc, pe care îl luase cu cleştele din altar." Altarul acela este închipuire şi asemănare a altarului acestuia. Focul acela, a acestui foc duhovnicesc. Dar nu au îndrăznit serafimii să se atingă cu mâinile, ci cu cleştele, iar tu iei cu mâna. Deci de vei cugeta la vrednicia celor puse înainte, vei vedea că sunt mai înalte şi decât pipăirea serafimilor. Iar de vei cugeta la iubirea de oameni a Stăpânului tău, vei vedea că nu S-a ruşinat a Se pogorî, prin cele puse înainte, către prostimea noastră. Deci acestea punându-ţi-le în minte, o, omule, şi cugetând la mărimea darului, scoală-te şi depărtându-te de la pământ, suie-te la cer. Dar vei zice că te trage trupul în jos. Dar iată că se apropie posturile, care fac uşoare aripile sufletului şi uşurează sarcina trupului, cu toate că va fi mai greu decât plumbul. Dar cuvântul cel pentru post să rămână, iar cel pentru taine să pornească acum, pentru care sunt şi posturile. Şi precum sfârşitul luptelor celor ce se fac la nevoinţele cele olimpice, este cununa, aşa şi sfârşit al postului este împărtăşirea cea curată. De aceea, de nu vom săvârşi aceasta în aceste zile, în zadar ne-am chinuit pe noi înşine, că şi neîncununaţi, şi fără de niciun dar ne ducem de la nevoinţa postului. Pentru aceasta şi părinţii au întins vremea cea de nevoinţă a postului, dându-ne nouă timp de pocăinţă, ca spălându-ne şi curăţându-ne, curaţi să ne apropiem. De aceea şi eu, iată, de acum strig cu glas luminat, şi mărturisesc, şi rog, şi poftesc, ca să nu vă apropiaţi de această Sfântă Masă cu întinăciune sau cu conştiinţă încărcată. Că astfel de apropiere nu poate fi împărtăşire, cu toate că de nenumărate ori ne vom atinge de acest Sfânt Trup, ci osândă şi chin şi adăugire de pedeapsă. Nimeni păcătos fiind să nu se apropie, şi nu am zis bine, nimeni păcătos, căci pe mine întâi mă opresc de la dumnezeiasca Masă, ci nimeni

rămânând păcătos să nu se apropie. De aceea, iată vă spun de mai înainte, că dacă vor sosi cinele cele împărăteşti şi va veni acea sfântă seară, să nu poată zice cineva: Am intrat negătit şi pustiu, pentru că nu ne-ai spus acestea mai demult. Că de aş fi auzit acestea mai de demult, negreşit m-aş fi schimbat şi m-aş fi curăţat şi aşa m-aş fi apropiat. Deci ca nimeni să nu poată pricinui acestea, iată vă spun de mai înainte şi vă rog să arătaţi multă pocăinţă. Ştiu că toţi suntem vinovaţi şi că nimeni nu se va lăuda că are inima curată. Dar nu acesta este răul, că nu avem inima curată, ci că, neavând inima curată, nici la Cel ce poate s-o facă pe ea curată nu ne apropiem. Căci poate, de va voi. Dar mai ales mult mai mult decât noi voieşte ca să fim curaţi, ci aşteaptă ca de la noi să pornească aceasta, ca să ne încununeze. Cine a fost mai păcătos decât vameşul? Şi nu numai pentru că a zis: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului, s-a pogorât mai îndreptat decât fariseul (Lc. 18, 13-14). Şi nu numai cuvântul acesta, care a avut mare putere, l-a curăţat pe el, ci aşezarea cu care a zis acest cuvânt, şi nu numai aşezarea, ci mai înainte de aceasta, iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Ce ispravă, spune-mi, ce osteneală, câtă sudoare îi trebuie păcătosului să se recunoască pe sine că este păcătos, şi s-o arate şi lui Dumnezeu? Vezi că nu în zadar am zis, că Dumnezeu voieşte să pornească de la noi o mică pricină, şi apoi El singur face totul spre mântuirea noastră? Să ne pocăim, dar, să plângem, să ne tânguim. Şi de ne va muri un fiu, cea mai multă vreme a vieţii noastre o petrecem în plâns şi în tânguire, iar de ne vom pierde sufletul să nu plângem? Ne-am depărtat de mântuire şi să nu ne tânguim. Şi ce zic de suflet şi mântuire? Un Stăpân atât de blând şi milostiv am întărâtat şi nu ne ascundem sub pământ? Că dragostea şi purtarea Lui de grijă faţă de noi covârşeşte pe cea a oricărui stăpân, purtător de grijă, sau a oricărui tată iubitor de fii, sau maică iubitoare de prunci. „Oare va uita femeia pe pruncul său? Sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că, de va şi uita femeia pe aceştia, dar Eu nu te voi uita pe tine, zice Domnul” (Is. 49, 15). Credincioasă cu adevărat este făgăduinţa şi nu mai are nevoie de dovadă, căci este a lui Dumnezeu. Dar totuşi veniţi să dovedim aceasta şi prin lucruri. Rebecca poruncind oarecând copilului ei să se făţărnicească cu acea plăsmuire a furtişagului binecuvântării şi îmbrăcându-l bine peste tot,

ca să ia chipul fratelui său, văzând că nici aşa nu îndrăznea să meargă la tatăl lui şi vrând ca să ridice de la copil toată frica, îi zice: „Asupra mea să fie blestemul tău, fiule" (Fac. 27, 13). Răspuns de maică adevărată, care e aprinsă de dragostea fiului. Iar Hristos nu numai că a zis aceasta, ci a şi făcut. Nu numai a făgăduit, ci şi cu lucrul a împlinit. Căci Pavel strigă, zicând: „Hristos ne-a răscumpărat pe noi din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem" (Galat. 3, 13). Deci pentru aceasta Îl vom întârâta, spune-mi? Şi cum nu este lucrul acesta mai cumplit decât gheena şi decât viermele cel neadormit şi focul cel nestins?

Deci când vrei să te apropii de Sfânta Masă, vezi că este acolo de faţă Împăratul tuturor. Şi este de faţă cu adevărat şi cunoaşte mintea fiecăruia, văzând cine se apropie cu sfinţenia care se cuvine şi cine cu conştiinţa rea, cu gânduri necurate şi întinate şi cu fapte spurcate. Şi de va afla pe vreunul în acest fel, mai întâi îl dă la judecata conştiinţei lui, care îl bate cu gândurile, şi de-l va îndrepta, îl primeşte iarăşi. Iar de va rămâne neîndreptat, atunci va cădea în mâinile Lui, ca un nemulţumitor şi necunoscător. Iar ce înseamnă aceasta, ascultă pe Pavel, care zice: „Înfricoşător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu" (Evrei 10, 31). Ştiu că muşcă cuvintele acestea, dar ce să fac? De nu voi pune doctorii amare, nu se vor tămădui rănile. Iar de le voi pune, voi nu suferiţi usturimea. Strâmtorat sunt din toate părţile, dar de nevoie este să întind mâna. De ajuns sunt cele ce s-au zis spre îndreptarea celor ce iau aminte. Dar ca nu numai vouă, ci şi altora, prin voi să se facă folositoare învăţătura, veniţi ca pe acestea să le repetăm pe scurt. Am vorbit despre serafimi, am arătat câtă vrednicie pricinuieşte starea aproape de Scaunul împărătesc şi cum că şi oamenilor le este cu putinţă a dobândi vrednicia aceasta. Am spus despre aripi şi puterea lui Dumnezeu cea neapropiată şi *[lipsă scanare de aici încolo]* despre pogorârea Lui cea către noi. Am adăugat pricina strigării şi a minunării cea de-a pururea şi cum că neîncetată fiind privirea, neîncetată este şi slavoslovia serafimilor. V-am adus aminte la care ceată am ajuns, cu care am lăudat împreună pe Stăpânul cel de obşte. Am adăugat cuvintele cele pentru pocăinţă şi mai apoi de toate am arătat ce rău mare este apropierea de Taine cu conştiinţa rea şi cum că nu este cu putinţă să scape cel ce rămâne neîndreptat. Acestea şi femeia să le înveţe de la bărbat, şi

copilul de la tată, şi sluga de la stăpân, şi vecinul de la vecin, şi prietenul de la prieten, şi chiar la vrăjmaşi să le spunem acestea, că şi pentru mântuirea acelora noi suntem datori. Că dacă ni se porunceşte ca să sculăm dobitoacele lor de vor cădea şi să le întoarcem de se vor rătăci, cu mult mai mult trebuie să întoarcem sufletul lor de este rătăcit şi să-l ridicăm de va fi căzut. Dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre şi cele ale vecinilor, vom putea sta cu îndrăzneală înaintea Judecăţii lui Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul şi de viaţă făcătorul Duh, Se cuvine slava, cinstea şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

DOVEDIRE a faptului că de folos este că prorociile cele pentru Mântuitorul Hristos şi pentru neamuri şi pentru căderea iudeilor sunt neluminate

Masă proorocească voiesc să vă pun înainte astăzi şi în noianul înţelepciunii lui Isaia mă pregătesc să slobod cuvântul. Dar mă sfiesc şi mă tem, ca nu cumva ieşind din liman şi ajungând la adâncul înţelegerilor proroceşti, să ne primejduim. Lucru pe care-l suferă cei ce de obicei merg pe mare. Căci, lăsând pământul, şi nimic altceva nevăzând în jurul corabiei, fără numai marea şi cerul, sunt cuprinşi de ameţeală şi li se pare că se învârteşte corabia cu marea. Dar aceasta se întâmplă nu din cauza mării, ci din lipsa de obişnuinţă a celor ce înoată cu corabia. Căci unii din corăbieri înoată cu trupurile goale împotriva valurilor şi nu pătimesc nimic. Iar uneori se pogoară şi în adânc, petrecând acolo mai cu siguranţă decât cei ce umblă pe uscat. Şi primind sărătura mării cu gura, cu ochii şi cu tot trupul nu pătimesc nimic. Pe cât de bun lucru este deprinderea, pe atât de rea este nedeprinderea. Căci deprinderea defăimează toate cele înfricoşate, iar nedeprinderea pricinuieşte temere şi în cele sigure şi neprimejdioase; încât unii stând pe locuri înalte ale corabiei, numai privind ameţesc, iar alţii nu se tulbură nici în mijlocul valurilor. La fel se întâmplă şi cu mintea noastră. Căci şi pe aceasta o cuprind de multe ori valuri ale patimilor, *[pînă aici lipsă scanare]* mai sălbatice decât cele ale mării. Cum ar fi volbura mâniei, care de jos în sus cuprinde inima, vânturi ale poftei celei rele, care pricinuiesc minţii multă tulburare. Iar cel neiscusit şi nedeprins, când începe viforul mâniei, îndată se tulbură, se învăluie, se clatină, trece cu vederea sufletul, care se cufundă de patimi şi în cele din urmă pătimeşte stricare corabiei. Iar cel iscusit şi deprins a suferi bărbăteşte unele ca acestea, pune mintea ca pe un cârmaci la cârmă şi nu încetează, toate făcându-le, până ce nu va îndrepta corabia la limanul cel lin al filozofiei. Deci aceea ce se întâmplă la mare şi se petrece cu mintea, aceea se întâmplă şi la tâlcuirea Scripturilor, căci atunci când ieşim în noian ne tulburăm, ne învăluim, dar nu pentru că noianul este înfricoşat, ci pentru că noi cei ce înotăm suntem nedeprinşi. Şi cum că un cuvânt care este lesne de înţeles se poate face de neînţeles din

pricina nedeprinderii ascultătorilor, îl voi aduce martor pe Pavel, căci zicând că Hristos S-a făcut Arhiereu după rânduiala lui Melchisedec şi vrând să arate cine este Melchisedec, a adăugat: „În privinţa aceasta, avem multe de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit” (Evrei 5, 11). Ce zici, o, fericite Pavele? Ţie, celui ce ai înţelepciunea cea duhovnicească şi ai auzit cuvinte care nu se pot vorbi şi ai fost răpit la al treilea cer, îţi este cu anevoie de tâlcuit? Dacă ţie îţi este cu anevoie de tâlcuit, cui îi va fi uşor? Mie, zice, îmi este cu anevoie de tâlcuit, nu pentru că este greu, ci pentru neputinţa ascultătorilor. Căci după ce a zis: „lucruri grele de tâlcuit”, a adăugat „de vreme ce trândavi v-aţi făcut cu auzurile”. Vezi că nu firea cuvântului l-a făcut pe sine de înţeles, ci nedeprinderea ascultătorilor? Şi nu numai greu îl face, ci şi îl lungeşte. Căci a zis nu numai greu de tâlcuit, ci şi mult de vorbit, care amândouă sunt din pricina trândăvirii auzului. Şi precum la bolnavi, nu trebuie să le punem masă grabnică şi uşor gătită, ci trebuie gătite multe feluri de bucate, că dacă cel bolnav nu va voi să guste un fel, să ia din celălalt şi de nu va voi să mănânce nici din acesta să primească altul, iar de va respinge şi acesta să poată gusta din altul; şi astfel cu felurimea bucatelor să biruim greutatea de a mulţumi pe cel bolnav, iar prin deosebirea mesei să vindecăm neîmpăcarea minţii lui. Aşa, de multe ori, trebuie să facem şi la ospăţul cel duhovnicesc. Căci când suntem neputincioşi trebuie să gătim cuvântul îndelungat şi cu multe feluri de împestriţături, care să aibă pilde şi asemănări, dovezi şi sensuri diferite şi multe alte de acest fel, ca din toate acestea mai lesnicioasă să ni se facă nouă alegerea celor de folos.

Însă deşi îndelungat este cuvântul şi greu de tâlcuit, dar nu i-a lipsit pe ei de învăţătura cea pentru Melchisedec, căci cu aceasta „mult de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit”, a ridicat osârdia lor, făcându-i mai lesnicioşi la ascultare şi prin faptul că le-a pus masă, a săturat pofta lor.

La fel să facem şi noi, să îndrăznim a intra în mare, după puterea noastră, deşi nemărginit este noianul proorocilor şi mari sunt adâncimile; şi nu după puterea noastră, ci după darul cel dat de sus; şi nu pentru folosul nostru îndrăznim asupra mării, ci pentru al vostru, urmând lui Pavel şi întru aceasta. Şi cum că nu i-a lipsit pe ei de învăţătura cea despre Melchisedec,

ascultă cele ce urmează. Căci după ce a zis „avem mult de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit”, a adăugat: „Căci acest Melchisedec... împăratul dreptăţii, apoi şi împăratul Salemului, adică împăratul păcii, fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam, neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, ci, asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pururea” (Evrei 7, 2-3). Oare nu v-a tulburat Pavel auzurile voastre, zicând despre un om că este fără tată, fără mamă? Cred că da, căci nu numai despre un om de se va zice asta pricinuieşte multă nedumerire, ci şi despre Hristos. Şi dacă este fără de tată, cum este Fiu, şi încă Unul-Născut? Că Fiul trebuie să aibă tată, iar altfel nu va fi Fiu. Dar Fiul lui Dumnezeu este şi fără tată, şi fără mamă. Cum? Fără tată după naşterea cea de jos, iar fără de mamă, după cea de sus. Căci n-a avut tată pe pământ, nici mamă în cer. „Fără spiţă de neam”. Să audă cei ce iscodesc fiinţa Lui. Şi cu toate că unii atribuie aceasta, adică „fără spiţă de neam”, naşterii celei de sus, dar ereticii nici aşa nu voiesc, căci o iscodesc şi o cercetează. Iar unii mai îngăduitori dintre aceştia, socotesc aceasta la naşterea cea de sus, dar nu sunt de acord pentru cea de jos. Iar noi să arătăm că Pavel a zis aceasta pentru amândouă naşterile, şi cea de sus, şi cea de jos. Căci aceea este înfricoşată, iar aceasta tainică. Despre aceasta de jos Isaia zice: „şi neamul Lui cine-L va spune” (Is. 53, 8). Dar poate vei zice că el n-a zis pentru naşterea cea de sus. Dar ce vom avea de zis către Pavel, care după ce a spus despre amândouă naşterile, pe urmă a adăugat acel cuvânt „fără spiţă de neam”? Căci după ce a zis „fără tată, fără mamă”, a adăugat „fără spiţă de neam”. Că nu numai după naşterea aceea, după care este fără mamă, să crezi că este fără spiţă de neam, ci şi după aceasta, după care este fără tată, adică după cea de jos. De aceea deci, după ce a zis despre amândouă naşterile, a zis şi fără spiţă de neam. Şi naşterea aceasta de jos fiind neînţeleasă, cum vom îndrăzni să o cercetăm pe cea de sus? Căci dacă pridvoarele Bisericii sunt atât de măreţe şi pricinuitoare de frică sfântă, cum va îndrăzni să intre cineva în cele neumblate?

Şi că S-a născut din Tatăl, ştiu. Iar cum, nu ştiu. Şi că S-a născut din Fecioara, ştiu. Dar cum, nu ştiu. Şi nici aici nu înţeleg chipul naşterii. Că naşterea celor două firi se adevereşte, dar felul lor se tace. Şi precum aici la Fecioara, neştiind cum S-a născut din ea, mărturisesc că S-a născut şi nu tăgăduiesc faptul din pricina neştiinţei felului, aşa fă şi tu la Tatăl. Deşi nu

ştii cum S-a născut, mărturiseşte că S-a născut. Şi de-ţi va zice ţie ereticul, cum S-a născut Fiul din Tatăl, trage-i mintea la pământ şi zi către el: Coboară-te din cer şi dovedeşte-mi cum S-a născut din Fecioara şi după aceea întreabă de acelea. Ţine-l, înconjoară-l, nu-l lăsa să sară, nici să alerge în labirintul silogismelor. Ţine-l şi sugrumă-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul. Nu-i da timp şi ieşiri. De aceea pricinuiesc ei tulburare celor cărora le vorbesc, pentru că noi le urmăm lor şi nu-i aducem sub legile dumnezeieştilor Scripturi. Deci pune împrejurul lui zid, dinspre toate părţile, mărturiile cele din Scripturi şi nici nu va putea să deschidă gura. Întreabă-l: Cum S-a născut din Fecioara? Şi nu te depărta de aceasta. Dar el nu va putea să-ţi spună chipul naşterii, cu toate că va încerca şi se va ispiti de nenumărate ori. Căci când Dumnezeu va închide înţelesul, cine-l va deschide? Numai cu credinţa se primesc unele ca acestea. Iar dacă el nu se astâmpără, ci caută silogisme, zi către el, ceea ce a zis Hristos către Nicodim. „Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi, cum veţi crede de vă voi spune cele cereşti?" (In. 3, 12). Dacă te-am întrebat de naşterea cea din Fecioară şi nu ştii şi nici a deschide gura nu poţi, cum îndrăzneşti să cercetezi cerul? Ci, o, de ai fi iscodit cerul, şi nu pe Stăpânul cerului. „Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeţi", nu a zis nu primiţi, ci „nu credeţi", arătându-ne, că şi în cele pământeşti este nevoie de credinţă. Şi dacă cele pământeşti au nevoie de credinţă, cu mult mai mult cele cereşti. Şi cu toate că Hristos a zis către Nicodim despre o naştere mult mai de jos. Că era cuvântul pentru botez, pentru naşterea de-a doua, cea duhovnicească. Dar şi despre aceasta a zis că sunt înţelese numai prin credinţă. Şi le-a numit pe ele pământeşti, nu pentru că sunt pământeşti, ci pentru că se săvârşesc pe pământ, care comparându-se cu naşterea cea de sus, cea negrăită şi care covârşeşte toată mintea, pământeşti sunt. Deci dacă este cu neputinţă a şti cum mă nasc a doua oară din apă, fără numai prin credinţă, şi nu iscodind felul ei, de câtă nebunie va fi plin acela care va întrebuinţa cugetări omeneşti şi va cere dovezi ale naşterii celei de sus a Unuia-Născut? Deci cum Cel Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu este fără de tată şi fără de mamă şi fără de spiţă de neam după amândouă naşterile, din destul s-a arătat. Acum urmează să ne întoarcem la ceea ce ne interesează şi să ne deşteptăm auzul, auzind ghicitori proroceşti, lăsând cuvântul cel despre Melchisedec pentru altă zi.

Căci cuvintele cele proorocești sunt asemenea cu ghicitorile și cu multă greutate se tâlcuiește Așezământul cel vechi și cu anevoie se înțeleg cărțile lui. Iar cel nou este mult mai luminat și mai ușor. Dar poate va zice cineva: Pentru care pricină s-au scris acestea așa? Căci Așezământul cel nou ar trebui să fie mai neînțeles, căci vorbește despre lucruri mai mari, despre Împărăția cerurilor și învierea trupurilor, și despre bunătățile cele negrăite, care covârșesc mintea omenească. Deci care este pricina că prorocirile sunt neluminate? Deoarece ele spun multe rele iudeilor. Cum că vor fi scoși din cinstea avută și vom fi băgați noi; cum că se va risipi Templul și nu se va mai ridica; cum că va cădea Ierusalimul și va fi călcat de toți, iar iudeii se vor risipi în toată lumea și nu vor mai avea petrecerea cea dintâi, ci toate cele avute se vor lua de la ei și prorocirile, și jertfele, și preoția, și Împărăția. Și nu numai acestea spuneau de mai înainte prorocii, ci și altele multe ca acestea, însemnând în cărțile lor nenumărate pricini vrednice de jale. Deci ca să nu omoare iudeii pe cei ce spuneau acestea, au ascuns prorocirile lor sub greutatea tâlcuirii și au vărsat mult întuneric asupra lucrurilor, prin aceasta pricinuind celor ce grăiau siguranță. Și de unde este arătat aceasta? Și va trebui să dăm socoteală de cele vorbite, deși între prieteni le vorbim. Dar poate și din cei ce nu ne sunt prieteni sunt mulți de față. Deci și aceia să învețe acestea și să ni se facă și ei prieteni. Am zis că de ar fi auzit iudeii despre răutățile cele ce erau să-i ajungă și cum că Ierusalimul va fi robit după venirea lui Hristos, cu robie fără sfârșit și neschimbată, de ar fi auzit deci acestea luminat de la proroci, îndată i-ar fi omorât. Dar de unde se dovedește aceasta? Întâi de la obiceiurile lor. Că erau turbați și cu obiceiuri de fiară. Popor care de-a pururi însetat de sângele prorocilor, avându-și mâinile deprinse de junghierea sfinților. Despre acestea marele Ilie strigă: „Jertfelnicele Tale le-au surpat și pe prorocii Tăi i-au ucis" (I Împ. 19, 10). Iar Hristos zice: „Ierusalime, Ierusalime, care omori proroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine" (Mt. 23, 37). Isaia prihănindu-i zice: „... mâinile voastre sunt pline de sânge" (Is. 1, 15). Și iarăși Hristos adaugă: „Părinții voștri au omorât pe proroci, iar voi zidiți mormintele lor, întrecând măsura părinților voștri" (Mt. 23, 29-32). Vezi că și Stăpânul, și slugile mărturisesc că au fost ucigași? Dar ce înseamnă: împliniți măsura părinților voștri? Omorâți-Mă și pe Mine. Adăugați la sângele robilor și Sângele cel stăpânesc. Că deși nenumărați oameni au ucis, dar toți aceia au fost robi. Iar când și-au întins

mâinile asupra Stăpânului, atunci au întrecut măsura. Şi pe bună dreptate este aceasta, că până a nu omorî pe Stăpânul, aveau nădejde de mântuire, că venind Mielul lui Dumnezeu, Care va ridica păcatul lumii, îi va ierta şi pe ei. Dar după ce au omorât pe Doctorul şi s-au făcut înjurători ai Jertfelnicului (Crucii), întorcându-se de la Cel ce a venit să ierte păcatele, de toată nădejdea s-au lipsit. De aceea a zis Hristos „aţi întrecut măsura părinţilor voştri". Deci că ei sunt vărsători de sânge şi spurcaţi, s-a dovedit din multe mărturii. Dar de unde este dovedit că nu ar fi cruţat pe proroci, de ar fi auzit de la ei, că Ierusalimul se va prăpădi, că Legea va înceta, că Aşezământul cel vechi se va schimba? Din cele ce s-a zis este dovedit, dar din nou din Scripturi voi face dovada mai luminată. Şi cum că este adevărat, că de ar fi auzit pe vreun proroc zicând că Ierusalimul se va robi vremelnic, ar fi slobozit mânia asupra lui, în loc ca ei să se schimbe şi prin aceasta să depărteze mânia lui Dumnezeu, să ascultăm istoria. Cetatea era oarecând înconjurată de babilonieni şi multă oaste era împrejurul ei; şi primejdiile nu erau ascunse, ci cetatea Ierusalimului era atunci în mijlocul cursei. Dar şi aşa, arătate fiind primejdiile, când Ieremia a zis către ei că cetatea se va da în mâinile caldeilor – cu toate că aceasta nu era prorocie, că vedeau cu ochii lor ceea ce avea să li se întâmple –, fiindcă le-a zis numai cele arătate înaintea ochilor lor, spurcaţii şi nesimţitorii şi nemulţumiţii făcătorilor de bine, s-au tulburat, încât îl socoteau pe el vânzător şi pricinuitor al pierderii cetăţii şi ziceau: „Să se omoare, dar, omul acela, pentru că el slăbeşte mâinile oamenilor celor ce se războiesc... Şi mâinile a tot poporul" (Ierem. 38, 4). Dar nu-i slăbea, ci îi întărea, le ridica osârdia şi căuta să-i aducă la Dumnezeu, Care ca un zid tare şi nebiruit putea să-i împrejmuiască. Şi cu toate acestea ei porunceau ca să-l omoare. Că acest fel de răsplătiri dădeau ei făcătorilor de bine. Şi cu toate că împăratul i-a iertat, ei nici aşa nu s-au liniştit, şi fiindcă n-au putut să-l omoare, l-au aruncat în groapa cu noroi.

Şi dacă n-au suferit vestea robiei vremelnice, cum ar fi putut suferi pe cei ce le proroceau robie nesfârşită? Dacă n-au suferit să audă pe Ieremia zicând că vor merge în Babilon, ci l-au pedepsit, oare n-ar fi sorbit sângele celor ce ar fi zis că vor fi răspândiţi, nu în Babilon, ci în toată lumea? Şi de vi se pare că aceasta nu este de ajuns, vă voi aduce o dovadă luminată, că nu era fără primejdie a le spune cele ce vor fi, adică cinstea noastră, a

neamurilor şi căderea lor. Pe Ştefan, pârga mucenicilor, pentru ce l-au ucis cu pietre? Oare nu cu acestea prihănindu-l şi zicând: „L-am auzit spunând cuvinte de hulă... Că l-am auzit zicând că Iisus, Nazarineanul acesta, va strica locul acesta şi va schimba datinile, pe care ni le-a lăsat nouă Moise" (F. Ap. 7, 11). Şi nu pentru aceasta l-au ucis cu pietre? Şi dacă atunci n-au suferit să audă, când până şi lucrurile îi încredinţau, cum ar fi suferit pe proroci să prorocească acestea? Ai văzut, iubitule, că pentru vestirea altei petreceri (reguli de viaţă) şi a stricării Templului, l-au ucis pe Ştefan cu pietre? Ascultă cum şi lui Hristos Îi aduc aceeaşi vină. Că zic ei, cum că El ar fi zis: „Stricaţi biserica aceasta şi în trei zile o voi ridica" (In. 2, 19). Vezi că peste tot stricarea Templului şi schimbarea petrecerii pricinuiau mânia lor? De aceea prorocii ziceau acestea neluminat. Dar şi pe Pavel voiau să-l omoare pentru că-i convingea să-şi schimbe petrecerea. Dar de unde este arătat aceasta? Din cele zise de apostolul Iacob către Pavel: „Vezi, frate, câte mii de iudei sunt care au crezut? Şi toţi sunt râvnitorii Legii; şi au înţeles pentru tine, că înveţi despărţirea de Moise pe toţii iudeii cei din neamuri" (F. Ap. 21, 20-21). Dacă credincioşi fiind nu sufereau să se depărteze de Lege, cum cei ce nu crezuseră încă ar fi suferit să audă că va înceta cândva Legea? Deci, că iudeii ar fi omorât pe proroci de ar fi vestit luminat ceva de acest fel, am arătat cu mărturii de la fericitul Ieremia, de la întâiul mucenic Ştefan, de la Însuşi Hristos şi de la apostolul Pavel. Că deasupra tuturor acestora aducând aceste învinuiri, i-au omorât.

Şi că ar fi ars şi cărţile cele proroceşti, de ar fi înţeles cele scrise în ele, voi încerca să dovedesc dintr-o istorie, care vă este ascunsă, dar care îndată se va descoperi. Deci care este istoria? Ascultaţi! „În anul al patrulea al lui Ioachim, fiul lui Iosie, împăratul lui Iuda, a fost cuvântul Domnului către mine, zicând: «Ia-ţi hârtie de carte şi scrie pe ea toate cuvintele pe care le-am grăit către tine asupra Ierusalimului şi asupra lui Iuda şi asupra tuturor neamurilor... din zilele lui Iosie şi până în ziua aceasta». Că doar va auzi casa lui Iuda toate relele pe care gândesc să le fac lor" (Ierem. 36, 1-3). Vezi ce iubitor de oameni şi purtător de grijă este Dumnezeu? Fiindcă iudeii nu sufereau să audă cele spuse despărţite câte una, porunceşte prorocului să le strângă pe toate, ca spunându-le să le înmulţească frica, ca măcar aşa să se facă mai buni. Aduceţi-vă aminte de ceea ce v-am făgăduit. Că ceea ce

trebuie să dovedim este că şi cărţile acestea le-ar fi tăiat în bucăţele, de ar fi înţeles toate cele ce astăzi s-au împlinit. „Doar vor auzi relele” – că trebuie să ne ţinem de istorie – „pe care gândesc să le fac lor şi se va întoarce fiecare din calea sa cea rea”. Oare Dumnezeu zice „doar”? Oare El nu ştia cele ce vor fi? Cel ce ştie toate mai înainte de a fi, oare nu ştia dacă vor auzi sau nu? Că El cearcă inimile şi rărunchii; este judecătorul cugetelor şi al gândurilor şi Lui toate Îi sunt descoperite şi goale înaintea ochilor. Dar pentru care pricină a zis: „Doar vor auzi”? Că este de folos ca şi voi să învăţaţi aceasta şi cei ce prihănesc şi aduc neştiinţă Celui Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu. Că iată şi Tatăl rosteşte cuvinte, ca unul ce nu ştie. Dar El nu este neştiutor, ci toate le ştie. Deci când vei auzi şi pe Fiul zicând ceva de acest fel, în acest fel să cugeţi, căci Fiu fiind, pretutindeni urmează Tatălui. Dar acestea să rămână acum, ca să nu cădem din calea care ne stă înainte. Să zicem, dar, pentru care pricină zice Dumnezeu „doar vor auzi”. De ar fi zis că: „vor auzi”, fără acel cuvânt „doar”, minciună ar fi spus. Căci ei nu voiau să audă. De ar fi zis adevărul cum că „vor auzi”, de prisos mai trimitea pe prorocul la cei ce nu voiau să audă. Şi nu numai pentru aceasta, ci şi ca numai înainte-ştiinţa Lui să o socotească vreunii ca o silă a neascultării lor; pentru aceasta, dar, au pus cuvântul cu îndoială, ca să nu zică cineva, că dacă a zis mai înainte Dumnezeu că vor auzi sau nu, negreşit trebuie ca cele zise să se facă întocmai. Şi unii şi despre Iuda zic asemenea. Că zicând mai înainte Hristos că el va fi vânzător, de nevoie, silindu-l mai înainte-ştiinţa Lui, trebuia să fie. O, nebunie! O, neruşinare! Că numai înainte-ştiinţa Lui a fost pricinuitoare a răutăţii lui, o, omule! Să nu fie! Că ea nu sileşte ca lucrurile să se întâmple aşa după cum mai înainte se ştiu. Nu pentru că Hristos a zis mai înainte despre Iuda că va fi vânzător, s-a făcut vânzător, ci pentru că acela singur a vrut să se facă vânzător, pentru aceea Hristos a zis de mai înainte. Deci pentru ca şi aici să nu zică vreunii, că zicând Dumnezeu că nu vor auzi, le-a închis calea pocăinţei, a înlăturat această prihănire, zicând către Prorocul „doar vor auzi”.

Aduceţi-vă aminte de ceea ce v-am făgăduit. De aceea adeseori vă aduc aminte de cele făgăduite, ca să nu uitaţi întrebarea de la care am pornit, când vom aduce dezlegarea. Şi care a fost întrebarea? Că de ar fi înţeles iudeii, ce rele li se vor aduce, adică cele ce acum îi stăpânesc, ar fi

tăiat bucățele cărțile cele ce aveau scrise acestea, necruțând nici cuvintele cele dumnezeiești. Dar să ne întoarcem la istorie.

Auzind Ieremia porunca Domnului a chemat pe Varuh, feciorul lui Nirie, care a scris din gura lui Ieremia toate cuvintele Domnului (Ierem. 36, 4). Dar ce este aceasta? Ție ți s-a poruncit de Dumnezeu și trimiți pe ucenicul? Oare nu cumva te temi? Oare nu cumva te înfricoșezi? Dacă ție îți este frică, cum va îndrăzni ucenicul? Dar nimic dintr-acestea nu pătimea. Căci este arătată pricina. După ce a scris ucenicul, i-a zis: „eu sunt sub pază". O, mărime de suflet. Era în temniță și nu se depărta de prorocie. Să luăm aminte la bărbăția dreptului și la filozofia minții lui. Nu a zis întru sine: Atâtea rele mi s-au întâmplat pentru îndrăzneala aceasta; nenumărate cuvinte am rostit și nimic n-am folosit, ci pentru ele acum sunt legat; și încă nu m-a slobozit Dumnezeu din legături și iarăși mă trimite la fiarele acelea. Nimic de acest fel n-a zis, nici în minte nu și-a pus, ci numai la una se gândea, ca să săvârșească porunca Domnului. Și fiindcă el singur nu putea, prin ucenicul lui a făcut-o. „Citește-le lor și spune-le toate relele, căci eu sunt la închisoare." Și spunea Ieremia și Varuh scria pe hârtie. Când se întâmplau acestea era vremea de post. Și sosind praznicul, pe toți i-a chemat la Templu. Că prăznuirea trebuia să se facă de obște. Și intrând Varuh la căpetenii, a citit în auzul tuturor cuvintele acelea. Și pricina pentru care a citit este: „Că doar va cădea mila lor înaintea feței Domnului și se vor întoarce de la calea lor cea rea" (Ierem. 36, 7), ca ei să nu socotească că a venit ca un pârâș să-i prihănească, ci ca să-i vindece pe ei și să se facă mai blânzi. Dar ce fac? În loc să-i mulțumească, să ia aminte, merg și vestesc împăratului cele scrise în carte, iar cartea a poruncit să fie păzită în casa lui Elisama. Și trimițând împăratul pe Iudin, unul din cei ce stau înaintea lui, a poruncit să fie adusă cartea. Iar împăratul sta în casă de iarnă. Că era luna a noua, adică noiembrie, numărând de la xanticon. Căci și acestea trebuie să le știți cu de-amănuntul. Iar de număra de la dion, nu era atunci iarnă. Deci pentru care pricină se amintește și despre aceasta? Vei înțelege luminat din cele ce urmează. „Și grătar de foc era înaintea lui" (Ierem. 36, 22), pentru că era frig. Vedeți cum nimic nu lasă Dumnezeiasca Scriptură? „Și grătar cu foc era înaintea lui". S-a adus cartea cea plină de nenumărate rele... Și se citea. Aduceți-vă aminte, rogu-vă, de cele ce v-am făgăduit. Și după ce a citit

Iudin trei foi, le-a tăiat cu cuțitașul și le-a aruncat pe grătarul cel de foc, până ce s-a sfârșit toată cartea. Ai văzut că nici cărțile nu le cruțau? Cum nu s-au sfiit nici de cuvintele cele dumnezeiești? Și le-a tăiat pentru că vesteau robie Ierusalimului. Neaflând pe proorocul și-au slobozit mânia asupra cuvintelor. Deci dacă așa se războiau cu cele neînsuflețite, ce nu ar fi făcut cu cel însuflețit, care a scris acestea? Și precum fiarele cele cumplite își varsă toată mânia lor asupra vreunei haine a celui ce le-a bătut, așa a făcut și împăratul. Nu a putut afla pe cel a căruia era cartea, dar a tăiat cartea. Și nu numai că a tăiat-o, ci a și aruncat-o pe grătarul cel cu foc, ca nicio rămășiță să nu rămână din ea. Dar încă nu ați aflat toată tulburarea lui. Ci o veți cunoaște, dacă veți lua aminte cu dinadinsul la povestire. Că nu a zis Scriptura, că după ce a citit toată cartea, a rupt-o și a aruncat-o în foc, ci a făcut aceasta numai după ce a citit trei foi. Nu a așteptat s-o termine de citit, ci îndată, din început, s-a sălbăticit. Iată, că nu era fără primejdie, ca prorocii să spună luminat toate relele cele ce aveau să vină peste ei. Și dacă robie vremelnică nu au răbdat să audă, cum ar fi putut să rabde, aflând de cea nesfârșită? Și nu s-a oprit împăratul doar aici, ci a trimis ca să caute pretutindeni pe proorocul. Dar nu l-a aflat, că l-a ascuns pe el Dumnezeu. Pe acesta păzindu-l, prin locul cel ascuns, iar pe ceilalți proroci prin neluminarea celor grăite de ei. Și nu numai de aici ne este arătat că a spune slava și cinstea neamurilor și necinstea ce va să fie iudeilor, era nu numai o îndrăzneală a sufletului celui ce se aruncă în primejdii, ci și a graiurilor lui Pavel. Că acesta văzând pe acest proroc că a zis puțin din această prorocie, vestind bunătățile noastre și relele acelora, s-a înspăimântat și s-a luminat de îndrăzneala aceluia, zicând: „Iar Isaia îndrăznește și zice: Aflatu-m-am celor ce nu Mă căutau pe Mine, arătatu-M-am celor ce nu întrebau de Mine; zis-am: iată sunt, la neamul care n-a chemat numele Meu” (Rm. 10, 20). Cu toate că nu urma primejdie din vestirea aceasta, de ce a zis Pavel: „Iar Isaia îndrăznește a zice: Aflatu-M-am celor ce nu Mă căutau pe Mine”? Pentru că mare prihănire cu adevărat este aceasta iudeilor. Căci cei ce nu căutau au aflat, iar cei ce căutau nu au nimerit; cei ce nu au auzit au crezut, iar cei ce au auzit L-au răstignit. Pentru aceasta, deci, Pavel a numit pe Isaia îndrăzneț și cu adevărat mare îndrăzneală are a sta în mijlocul celor prihăniți și a-i prihăni fără cruțare, scoțându-i luminat pe aceia, prin prorocie, din cinste și băgând pe alții în slava aceea ce se cuvenea lor. Și toți

cei ce auzeau, îl prihăneau ca pe un vinovat la judecată. Şi cine poate scăpa de primejdii între judecători vrăjmaşi? De aceea deci Pavel a spus că: „Isaia îndrăzneşte şi zice".

Dar voiesc să vă arăt şi mai luminat despre aceasta. S-a zis în Scripturi despre iudei şi despre neamuri neluminate, ca iudeii să nu înţeleagă mai înainte de vreme cele grăite. Şi aduc martor pe Pavel, cel cu mare glas, pe cel ce grăieşte de sus, de trâmbiţa cerurilor, de vasul alegerii, de cel ce a adus mireasă lui Hristos. „... pentru că v-am logodit, zice, unui bărbat, fecioară curată, ca să vă pun înaintea lui Hristos" (II Cor. 11, 2). Pe acesta îl aduc martor, care zice arătat că nu toate prorocirile din Scriptura cea veche s-au spus acoperit, ci numai unele; că de erau să fie toate neluminate, de prisos s-ar fi spus ele celor de atunci. Că prorociile spun şi de războaiele cele de atunci, de boli şi de foamete. Dar spun şi cele ce s-au împlinit astăzi, întemeierea Bisericii, lepădarea sinagogii, încetarea Legii. Acestea nu voiau să le ştie aceia, ci numai pe acelea ce s-au întâmplat în vremea lor. Şi voi încerca să vă arăt, că nu numai acestea sunt neluminate, adică cele pentru noi, pentru sinagoga care acum a luat sfârşit şi pentru încetarea Legii, pe care ei nu trebuie să le ştie de atunci. Căci dacă ar fi cunoscut de atunci, că Legea este vremelnică, negreşit că ar fi defăimat-o. De aceea numai vremelnicia ei a întunecat-o. Şi cum că nu toată prorocia era întunecată, ci numai partea aceasta era acoperită, ascultă pe Pavel, care ni le arată luminat pe amândouă acestea, scriind către corinteni şi zicând: „Având, deci, o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală, şi nu ca Moise care îşi punea un văl pe faţa sa, ca fiii lui Israel să nu vadă sfârşitul strălucirii celei trecătoare. Dar minţile lor s-au învârtoşat, căci până în ziua de azi, la citirea Vechiului Testament, rămâne acelaşi văl, neridicându-se, căci el se desfiinţează prin Hristos" (I Cor. 3, 13-14). Dar poate nu este clar ceea ce s-a spus. De aceea de nevoie este să o luminez, aducându-vă aminte de istoria aceasta. Moise, după ce a luat lespezile din munte şi se cobora, o slavă negrăită şi minunată a strălucit din sfânta lui faţă, încât nimeni din cei de rând nu putea să se apropie şi să vorbească cu el. Şi ca nu totdeauna poporul să fie departe de el şi-a pus un acoperământ pe faţa sa, dând slobozenie iudeilor să se apropie de el. Şi când vorbea cu poporul avea acel acoperământ, iar când se întorcea către Dumnezeu şi-l lua. Iar acest lucru s-

a făcut ca puitorul de legi pe deoparte să fie vrednic de credinţă pentru cei ce vor primi Legea cea adusă de el, iar pe de alta, să se arate de mai înainte în el umbros închipuirea adevărului întrupării lui Hristos. Căci dacă vor zice careva: Pentru care pricină Hristos n-a venit numai cu Dumnezeirea, ci S-a îmbrăcat în trup? de mai înainte să primească prin faţa slugii Lui. Pentru că dacă iudeii n-au putut suferi să vadă slava slugii, cum vor putea să vadă Dumnezeirea?

Şi nu numai despre aceasta închipuie acoperământul acela, ci ceea ce pătimeau iudeii privind faţa lui Moise, pătimesc şi acum cu privire la Lege. Căci precum atunci nu vedeau slava feţei puitorului de lege din pricina acelei perdele ce era pusă în mijloc, aşa nici slava Legii n-o pot vedea acum. Şi această pricină ne este nouă şi împotriva ereticilor. Căci socotind ei că cele ce s-au zis sunt prihănire Legii şi-au însuşit acest loc al epistolei. Şi auzind că Legea are acoperământ şi se strică, considerând că aceasta este clevetire, au lăsat înţelesul literal, ca să se prindă în socotelile lor. Dar însuşi aceasta arată că Legea este mare. Căci precum atunci nu-i era prihană lui Moise că avea acoperământ pe faţă, ci iudeilor, iar lui îi era slavă mare având acest fel de perdea pe faţa sa, aşa s-a întâmplat şi la Lege. Că de nu ar fi avut Legea slavă neapropiată, nu ar fi avut trebuinţă de acoperământ. Deci când zice că rămâne acoperământ la citirea Legii vechi, arată neluminarea ei, iar când zice, „neridicându-se, căci el se desfiinţează în Hristos", ne arată partea cea neluminată din Lege. Şi nu partea aceea a Legii era neluminată care ne folosea pe noi în viaţa şi petrecerea noastră, căci de prisos ar fi fost dată, ci erau întunecoase numai părţile acelea prin care puteau înţelege că prin Hristos se desfiinţează. Pentru că şi acesta a fost lucru al înţelepciunii lui Dumnezeu, fiindcă a adus Legea, care singură vorbeşte despre sine, că venind Hristos o va strica şi întru El va înceta. Deci numai partea aceasta a Legii care zice că ea se va desfiinţa prin Hristos era neluminată. Iar marele Pavel arătând aceasta, a adăugat: „... neridicându-se, căci el se desfiinţează prin Hristos", ca nu cumva auzind că va rămâne acoperământ citind Legea Veche, să socotească că toată este neluminată şi ascunsă. Şi prin acest adaus a îndreptat părerea aceasta. Căci zicând că rămâne acoperământ la citirea Legii Vechi, a adăugat, „neridicându-se (nedescoperindu-se), că întru Hristos se desfiinţează". Adică nu s-a

descoperit că întru Hristos se va desfiinţa. Şi nu s-a descoperit celor ce nu s-au apropiat de credinţă. Căci cel ce s-a apropiat de credinţă şi a dobândit darul Sfântului Duh, nu mai priveşte la Lege prin perdea, ci vede toată slava ei. Iar slavă a Legii este a învăţa că întru Hristos se va desfiinţa. Ai văzut care este slava Legii? Şi slava ei cea adevărată este când va putea să te povăţuiască pe tine la Hristos. Şi te povăţuieşte când se va arăta pe sine că se desfiinţează.

Iar de aici s-a făcut ereticilor o rană primejdioasă. Căci de era Legea potrivnică lui Hristos şi nu era dată de El, Pavel nu trebuia să înveţe că slava ei este aceea ce a putut să înveţe pe cei ce se apropie de ea, că prin Hristos se desfiinţează. Şi de era Legea rea, nu trebuia să se ridice acoperământul ei, ci trebuia să rămână şi după. Dar întunecată. Iar dacă acest lucru este al Darului, adică a-i face mai străbătători cu privirea pe cei ce se apropie de înţelegerea Legii, încât de aici să ia toate temeiurile şi pricinile credinţei întru Hristos, ce semn mai mare al înrudirii Legii cu Darul va cere cineva, când Hristos va deschide ochii celor ce se apropie de El, ca să poată vedea şi înţelege învăţătura Legii? Şi făcându-se arătată şi cunoscută aceasta (Legea), va putea cu multă lesnire să-i treacă şi să-i trimită (la Dar) pe cei ce înţeleg calea lui Hristos. Şi toate acestea nu arată nici pe Hristos împotrivitor Legii, nici pe Lege luptătoare împotriva lui Hristos, ci dimpotrivă, aceea face această filozofie mare, iar Acesta luând-o de acolo o aduce la vârful cel prea înalt. Iar pentru toate acestea să mulţumim Iubitorului de oameni Dumnezeu, Care iconomiseşte toate la vremea cea cuviincioasă şi lucrează în multe chipuri mântuirea noastră. Şi să arătăm petrecerea noastră cea după putinţă vrednică de iubirea Lui de oameni şi de atâta purtare de grijă, şi să nu fim nepăsători nici la dogme, nici la celelalte înţelegeri ale Scripturilor, căci pentru aceasta s-au defăimat toate.

CUVÂNT care arată de cât folos este Sfânta Evanghelie aflându-se numai în casă, şi cu atât mai mult atunci când se citeşte

Căci, spuneţi-mi, cine dintre voi mergând acasă, a luat în mână o carte creştinească şi a citit cele ce se află în ea sau a cercetat Scriptura? Nimeni nu poate zice că a făcut aşa. Ci oscioare de jos şi table vom găsi la mulţi, iar cărţi nicăieri sau la foarte puţini. Dar şi aceştia sunt ca şi cei ce nu le au, căci le leagă şi le pun prin lăzi. Şi toată osârdia lor este pentru membrane subţiri şi litere frumoase, iar nu pentru citire, şi de aceea ei nu le dobândesc pentru folos, ci pentru fală. Atât de mare este mulţimea slavei deşarte, încât pe niciunul nu-l aud lăudându-se că ştie cele ce sunt în ea, ci că are carte scrisă cu litere de aur. Şi care este folosul, spune-mi? Căci nu pentru aceasta s-au dat cele scrise, ca să le avem pe ele în cărţi, ci ca să le scriem şi pe inimi. Iar această fală cu averile de cărţi este a mândriei iudaiceşti, adică a avea poruncile aşezate numai în litere. Iar nouă nu aşa. Ci din început ni s-a dat Legea scrisă pe lespezile inimii celei de carne. Şi zic acestea nu oprind a agonisi cărţi, ci sfătuind şi dorind mult aceasta. Dar voiesc ca înţelegerile şi cuvintele din ele să le purtăm în mintea noastră, ca să se cureţe primind înţelegerea literelor. Şi dacă de casa aceea în care se află Evanghelia, diavolul nu va îndrăzni să se apropie, cu mult mai mult nu se va atinge, nici nu se va apropia, nici diavol, nici păcat de sufletul acela ce poartă aceste înţelegeri ale Evangheliei. Deci sfinţeşte-ţi sufletul; sfinţeşte-ţi trupul avându-le pe acestea totdeauna în inimă şi pe limbă. Şi dacă cuvintele cele de ocară întinează şi cheamă pe draci, arătat este că citirea cea duhovnicească sfinţeşte şi trage asupra darul Duhului. Scripturile sunt cântări dumnezeieşti. Deci să cântăm întru noi înşine şi să pregătim pentru patimile cele sufleteşti doctoriile cele din ele. Căci de vom şti şi de vom înţelege cele ce se citesc, le vom asculta cu multă osârdie. Totdeauna voi zice acestea şi nu voi înceta a le zice. Şi nu este necuviincios ca cei ce stau în târg să ştie numele, neamurile, oraşele şi lucrările judecătorilor şi ale vizitiilor, încă să arate bunătatea sau răutatea cailor, iar cei ce vin aici să nu înţeleagă nimic din cele ce se fac aici, nici măcar să ştie numărul cărţilor?

Iar dacă pe acelea le vânezi pentru dulceață, îți voi arăta că mai multă este aici.

Și ce este mai dulce, spune-mi? Sau ce este mai minunat? A vedea luptându-se om cu om sau războindu-se om cu diavolul și întâmpinându-se trup cu putere netrupească și biruind? La aceste lupte să privim, cărora a le urma este lucru curios și folositor, și cei ce le practică se pot încununa, iar nu la acelea a căror râvnire aduce rușine. Căci lupta aceea cu dracii o vezi, dacă o vezi și pe aceasta cu îngerii și cu Stăpânul îngerilor. Și spune-mi, de ți-ar fi fost cu putință să stai cu dregătorii sau cu împărații și să-i privești și să te îndulcești cu acea privire, nu ai fi socotit că acest lucru este o cinste mare? Iar aici șezând împreună cu Împăratul îngerilor și văzând pe diavolul apucat de la spate, cum se sileşte mult să biruiască, dar nu poate, să nu alergi la acest fel de privelişte? Poate vei zice: Dar cum se poate aceasta? Se poate dacă vei lua cartea în mâini. Că vei vedea în ea și luptele, și alergările cele îndelungate, și apucările aceluia, și meșteșugul dreptului. Și privindu-le pe acestea te vei învăța și tu să te lupți astfel și te vei izbăvi de draci. Cele ce se fac afară sunt sărbători ale dracilor, nu privelişti ale oamenilor. Căci dacă nu este slobod a intra în capiştea idolilor, cu mult mai mult a merge la sărbătoarea satanicească. Și nu voi înceta a zice și a vă supăra cu acestea, până când voi vedea întoarcerea voastră, căci grăindu-le, mie nu-mi este cu lene, iar vouă de folos. Deci nu vă îngreuiați de sfătuire. Și de ar fi trebuit să urmez îngreuiere, eu ar fi trebuit să mă îngreuiez, care zic de multe ori și nu sunt ascultat, iar nu voi care totdeauna ascultați și totdeauna sunteți neascultători. Ci să nu fie ca voi totdeauna să fiți prihăniți cu acestea, ci izbăvindu-vă de această rușine, să vă învredniciți de privirea cea duhovnicească și să vă desfătați de slava ce o să fie, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui și Sfântului Duh slavă în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la neluminarea Scripturii celei Vechi / iubirea de oameni a lui Dumnezeu / cum nu se cuvine a prihăni unii pe alţii

Văcarul, când îşi vede cireada de boi grasă şi zburdătoare, se bucură. Se bucură şi lucrătorul de pământ când îşi vede holdele bogate. Dar nici văcarul nu se bucură atât pentru boi, nici lucrătorul de pământ pentru holde, precum mă bucur şi mă veselesc eu acum văzând această arie bună plină de aceste mănunchiuri duhovniceşti. Căci atunci când sămânţa bunei credinţe se seamănă întru atâta mulţime şi felurime de urechi, de nevoie este ca să odrăslească degrabă spicul cel bogat şi copt al ascultării. Şi precum va ara cineva în ţarină adâncă şi grasă, va primi rodire multă, cu toate că nu va semăna sămânţa cu mâna bogată, fiindcă firea locului prin puterea sa înmulţeşte seminţele cele puţine, aşa şi când cineva va semăna în suflete ascultătoare şi pline de evlavie, deşi seminţele învăţăturii vor fi puţine, dar secerişul va fi bogat, fiindcă înţelepciunea celor ce aud ascunde sărăcia celui ce vorbeşte. Aceasta se întâmplă şi la vânarea de peşti. Că deşi pescarii vor fi neiscusiţi, dar aruncând mrejele la vreun sân care să aibă peşti mulţi, lesne dobândesc vânatul, fiindcă mulţimea peştilor acoperă neiscusinţa lor. Iar dacă la vânarea aceasta de multe ori mulţimea de peşte prins mângâie neiscusinţa vânătorilor, cu mult mai mult la această vânare duhovnicească se va petrece astfel. Căci peştii aceia când vor vedea mrejele întinse, îndată se întorc şi fug, dar voi faceţi împotrivă. Când îl veţi vedea sculându-se şi întinzând mreaja învăţăturii, nu numai că nu săriţi şi fugiţi, ci mergeţi mai înăuntru, alergând din toate părţile, şi fiecare împinge şi înghesuie pe aproapele, silindu-se ca el mai întâi să sară şi să cadă în mreajă. Pentru aceea, niciodată nu am tras mreaja goală, nu datorită iscusinţei noastre, ci datorită poftei voastre.

Îndeajuns ne-a ospătat pe noi mai înainte limba ceea ce varsă aur lămurit şi curat şi are în gură izvoare de miere. Zic adică limba fericitului Pavel, care, mai bine zis, covârşeşte dulceaţa fagurelui de miere prin dulceaţa învăţăturii celei duhovniceşti. Dar de vreme ce ca nişte iubitori de filozofie cuviincioasă, nici pe cele ale mele nu le lepădaţi, deşi sunt lipsit şi

sărac, ci vă minunaţi cu adevărat de cele înalte şi covârşitoare, primiţi, dar şi cuvintele prostimii mele. Pentru aceasta m-am ridicat cu osârdie să vă plătesc datoria pe care v-am făgăduit-o mai înainte, fiindcă atunci lungimea învăţăturii ne-a împins şi nu ne-a lăsat să ajungem la sfârşit. Care era acea datorie? De nevoie este să vă aduc aminte de începutul împrumutului, ca să vi se facă mai luminată tâlcuirea de la pricină.

Am căutat atunci pentru care pricină Scriptura cea Veche este mai neluminată decât cea Nouă. Poate vă aduceţi aminte! Şi am zis atunci că o pricină a fost sălbăticia celor ce auzeau şi am adus martor pe Pavel, care zice: „La citirea Vechiului Testament rămâne acelaşi văl, neridicându-se, căci el se desfiinţează prin Hristos" (II Cor. 3, 14). Am arătat că precum Moise, puitorul de lege avea acoperământ, aşa şi Legea are acoperământ, adică neluminarea ei. Dar acoperământul nu învinuieşte pe puitorul de lege, nici nu prihăneşte Legea, ci vina este a neputinţei celor ce auzeau. Căci Moise nu avea acoperământul pentru sine, ci pentru că evreii nu puteau suferi slava feţei lui, iar când se întorcea către Domnul şi-l lua. La fel şi Legea. Fiindcă ei nu puteau încă să priceapă învăţăturile cele desăvârşite şi pline de filozofie despre Hristos şi despre Scriptura cea Nouă, care toate se păstrau în Scriptura cea Veche ca într-o vistierie, avea acoperământ, făcându-le acelora pogorământ, iar nouă păstrându-ne toată bogăţia. Ca în vremea când va veni Hristos şi ne vom întoarce către El, să se ridice acoperământul. Vedeţi, deci, câtă vrednicie ne-a adus Venirea lui Hristos, care ne-a suit la rânduiala lui Moise. Dar poate va zice cineva: Pentru care pricină s-au spus acestea atunci, dacă nu erau luminate? Pentru ca celor de pe urmă să se facă folositoare. Şi aceasta este o vrednicie a proorociei, adică a nu vesti lucrurile cele de faţă, ci a spune de mai înainte cele ce vor să fie. Şi prorocia când se spune întunecat, se face mai luminată după săvârşirea lucrurilor, cu toate că mai înainte este întunecată. Şi fiindcă atunci se grăia întunecat lucrurile erau neluminate, dar când s-au împlinit, cele ce au fost grăite s-au luminat. Şi ca să cunoaşteţi că prorocia deşi se spune cu multă vreme mai înainte este întunecată şi aşteaptă împlinirea lucrurilor ca să se lumineze, vă voi face aceasta arătat de la Ucenicii Domnului. „Stricaţi biserica aceasta" (In. 2, 19), zicea Hristos către iudei. Şi fiindcă cei ce necinsteau templul cu negustoria lor L-au întrebat: „Ce semn ne arăţi că faci

acestea?", El le-a răspuns: „Stricaţi Biserica aceasta şi în trei zile o voi ridica". Dar El vorbea despre biserica trupului Său. Aceasta este o prorocie. Căci încă nu s-a împlinit Crucea, nici stricarea bisericii, nici Învierea cea de-a treia zi, pe care El le-a săvârşit. Şi vezi cum a arătat amănunţit şi îndrăzneala acelora, şi puterea Sa? Dar ei nu ştiau cele grăite. Iar a nu şti iudeii acestea, nu este un lucru de mirare. Ci nici ucenicii Lui nu au înţeles, până ce nu a înviat din morţi. Şi atunci au crezut în cele scrise şi cuvântului pe care l-a zis Iisus.

Vezi că prorocia a avut trebuinţă de săvârşirea cu lucrul a celor zise de ea ca să se facă luminată? Şi că iudeii nu aveau nicio vină că nu înţelegeau proorociile despre Hristos mai înainte de venirea Lui? Iar că prin venirea Lui toate trebuiau să se facă arătate şi luminate, ascultă-L pe El Însuşi, zicând: „De n-aş fi venit şi nu le-aş fi vorbit, păcat nu ar avea" (In. 15, 22). De ce nu ar avea păcat? Căci le-a vorbit prin proroci. Le-a vorbit de mai înainte într-adevăr, dar nu erau luminate, nici arătate mai înainte de venirea Aceluia pentru Care mai înainte se vorbea. Iar de ar fi fost luminate şi arătate şi mai înainte de venirea Lui, ar fi avut păcat. Dar de vreme ce nu au avut păcat, arătat este că pentru neluminarea celor ce se grăiau n-au avut. Şi nici nu se cerea lor credinţă în Hristos mai înainte de venirea Lui. Atunci, dar, pentru care pricină se spunea de mai înainte? Pentru ca în vremea când va veni Hristos acestea să le fie ca nişte învăţători, care să-i îndemne, şi să cunoască ei că cele ce se petrec acum nu sunt scorniri noi, nici proaspătă şi de curând această iconomie, ci veche, căci de mulţi ani se propovăduia. Iar toate acestea nu erau un lucru mic, care să nu-i tragă la credinţă. Deci o pricină este aceasta a neluminării, pe care prin multe mărturii am arătat-o în cuvântul de mai înainte. Deci ca să nu vă supărăm repetând aceleaşi cuvinte, de nevoie este să ne depărtăm de la acestea şi a spune altceva, care nu numai că este neluminată şi necunoscută nouă, ci şi mai greu de înţeles ne face nouă pe Scriptura cea Veche. Că altceva este a nu şti nimic din cele ce se află înăuntru, văzând acoperământul pus deasupra, şi altceva este a afla cele ce se vorbesc, dar cu osteneală se înţeleg.

Deci care este pricina cea de-a doua pentru care Scriptura cea Veche este mai grea decât cea Nouă? Scriptura cea Veche nu o avem scrisă în

limba noastră de aici. Ci s-a alcătuit într-o limbă, şi în altă limbă se citeşte la noi. La început s-a scris în limba evreiască, iar noi am luat-o în limba elinească. Şi când se va tălmăci ceva dintr-o limbă în altă limbă cu multă greutate se face. Şi ştiu aceasta cu dinadinsul cei ce ştiu multe limbi cum că, traducând din altă limbă, nu este cu putinţă să muţi toată înţelegerea firească a ei. Deci pricina aceasta a făcut greaua înţelegere din Scriptura cea Veche. Cu trei sute de ani mai înainte de venirea lui Hristos, în vremea lui Ptolomeu, împăratul egiptenilor, s-a tradus Scriptura cea Veche în limba elinească, fiind de nevoie şi foarte de folos. Cât timp ea a vorbit numai pentru neamul evreilor, a rămas în limba evreiască, în timp ce celelalte neamuri nu luau aminte la ea şi nici nu puteau, ajungând la cea mai de pe urmă sălbăticie. Dar voind să vină Hristos şi să cheme toată lumea la Sine, nu numai prin apostoli, ci şi prin proroci, căci şi aceia ne povăţuiesc pe noi credinţa şi cunoştinţa lui Hristos, atunci a deschis prin tălmăcire prorociile care mai înainte erau închise din pricina necunoaşterii limbii, ca toţi cei din neamuri, care curgeau din toate părţile şi cu multă lesnire călătoreau pe aceste căi, să poată veni, prin ele, la Împăratul proorocilor şi să se închine Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu. Pentru aceasta mai înainte de vremea venirii lui Hristos s-au tălmăcit toate. Căci de rămânea ea numai în limba evreiască, zise lui David: „Cere de la Mine şi-ţi voi da ţie neamurile moştenirea ta şi biruinţa ta marginile pământului" (Ps. 2,8), de unde ar fi ştiut-o sirianul, sau galateanul, sau macedoneanul, sau atenianul? Şi strigă Isaia: „Ca o oaie la junghiere S-a dus şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde, aşa nu Şi-a deschis gura Sa" (Is. 53, 7). Şi iarăşi zice: „Şi va fi în ziua aceea rădăcina lui Iesei şi Cel ce Se va scula să stăpânească neamurile; spre Dânsul neamurile vor nădăjdui" (Is. 22, 20). Şi iarăşi: „Se va umple tot pământul a cunoaşte pe Domnul, ca apa multă care acoperă mările" (Is. 22, 9). Şi David iarăşi zice: „Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul întru glas de trâmbiţă" (Ps. 46, 5). Şi iarăşi: „Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale" (Ps. 109, 1). Şi toate acestea s-au zis arătând Patima, Învierea, Înălţarea, şederea cea de-a dreapta Tatălui şi A Doua lui Venire şi despre toate acestea, ce se află în Scriptura cea Nouă, a vorbit de mai înainte Scriptura cea Veche, ca acestea să nu rămână neştiute de neamurile cele de pe urmă. Şi ca să nu rămână ele necunoscătoare de puterea proorocilor, darul

lui Dumnezeu a iconomisit ca Scripturile să se traducă mai înainte de venirea lui Hristos, făcându-le folositoare nu numai celor din neamuri, ci şi iudeilor care erau răspândiţi în toată lumea. Căci iată a crezut cel din neamuri, văzând semnele iudeilor.

Şi cum ar fi putut apostolii întoarce pe iudeu, dacă nu i-ar fi dat lui ca dascăl pe prorocul cel luat de la iudei? Şi dacă atunci când a intrat Pavel în Atena (F. Ap. 17), a avut trebuinţă de inscripţia cea scrisă deasupra capiştii, ca să facă învăţătură către atenieni, nădăjduind că-i va birui mai lesne prin armele lor, lucru ce s-a întâmplat, cu mult mai mult avea trebuinţă de ajutorul cel de la proroci când vorbea cu iudeii, ca să nu-i învinuiască pe ei că bagă lucruri noi şi străine în auzurile lor. Şi poate vei zice: De ce nu este numai o limbă, căci am fi fost izbăviţi de orice greutate? O limbă a fost demult, o, omule! Căci precum este o fire a oamenilor, aşa a fost şi o limbă pentru toţi. La început nu era niciun om ca să vorbească o altă limbă, nu era indian, nici trac, nici scit, ci toţi vorbeau o limbă. Dar care a fost deci pricina că nu mai este o limbă, vei zice? Pentru că ne-am arătat nevrednici de această limbă noi, care totdeauna am fost nemulţumitori faţă de Făcătorul de bine. Ce zice? Nevrednici ne-am arătat de această limbă? Dobitoacele au glasul lor, oile zbiară, zbiară şi caprele, taurul mugeşte, calul nechează, leul răcneşte, lupul urlă, balaurul şuieră; fiecare din ele şi-au păstrat glasul lor şi numai eu singur m-am lipsit de glasul meu? Dobitoacele cele sălbatice şi cele domestice, şi cele ce se îmblânzesc, şi cele ce nu se îmblânzesc au rămas fiecare cu glasul ce li s-a dat lor din început, numai eu, stăpânul lor, am fost necinstit? Ele şi-au păstrat neschimbată cinstea şi numai eu am căzut din darurile lui Dumnezeu? Şi ce păcat mare am făcut eu? Nu erau de ajuns pedepsele de mai înainte? Mi-a dat raiul, dar m-a scos din el. Petreceam o viaţă fără ticăloşie şi fără osteneală, dar am fost osândit cu sudoare şi cu osteneală. Pământul mi le dădea pe nesemănate şi neplugărite, dar i-a poruncit lui să răsară mărăcini şi ciulini, şi m-a întors iarăşi în el. M-a pedepsit cu moarte. Firea femeiască a fost pedepsită supunând-o la chinuri şi dureri. Nu erau de-ajuns spre chinuire, ci şi glasul mi l-a luat, lipsindu-mă de această cinste, ca să mă întorc de la cei de un neam şi o seminţie cu mine, ca de la nişte sălbatici, oprindu-mi glasul de împreună petrecerea cu ei.

De aceea am adus aici mai multe nedumeriri, pentru că de voi aduce răspunsurile, biruința să se facă mai strălucită. Și de voia să mă scoată din toate acestea, pentru care pricină mi le-a dat din început? Voiți ca de la înșuși acest cuvânt să aduc răspunsul, de la această grăire fără rost? Căci atât de multă este mulțimea și tăria apărărilor lui Dumnezeu, încât numai vorbirea împotrivă a celui ce se împotrivește, care nimic nu se ia de la noi, să fie destulă pentru dezlegarea învinuirilor. De voia să mă scoată din acestea, pentru care pricină mi le-a dat dintru început? Și eu zic la fel: De voia să te scoată din toate acestea, pentru care pricină ți le-a mai dat? Fiindcă nu voia să te scoată din ele, de aceea ți le-a dat pe ele din început. Și cum s-a întâmplat? Nu Dumnezeu te-a scos, ci tu ai pierdut cele date. Pe Acela laudă-L pentru iubirea Sa de oameni că le-a dăruit, iar pe tine te prihănește pentru lenevirea că n-ai păzit darul. Pentru aceasta arătat este că nu Cel ce a dat este vinovat, ci cel ce a pierdut cele date este supus învinuirilor. Și că iubea, că era iubitor de oameni și voia să dăruiască, se vede din faptul că nimeni nu L-a silit, nici nu I-a stat vreo nevoie înainte, nu S-a minunat de isprăvile noastre, nici nu avea să ne dea răsplătire pentru osteneli, ci îndată ce ne-a zidit, ne-a și adus la cinstea aceasta, pentru ca să arate că dăruirea nu era o răsplătire, ci numai darul Lui. Iar dacă nu ai păzit cele date învinovățește-te pe tine, și nu pe Cel ce a dat darul. Oare numai aceasta vom zice despre Stăpânul? De ajuns este și răspunsul acesta, dar bunătatea Lui cea nemărginită și iubirea de oameni cea nespusă ne dau și altă mulțime de apărări. Și prin faptul acesta că El a dat, și tu ai pierdut, S-a izbăvit de învinuirile aduse, și mai mult încă S-a făcut vrednic de mare laudă, că deși știa că tu vei pierde darul, nu te-a lipsit de el. Dar am să zic una mult mai mare. Și care este aceasta? Că și după ce din lenevirea ta ai pierdut cele date, iarăși ți le-a dat înapoi. Și nu numai cele pierdute, ci și altele cu mult mai mari decât acelea. Ai pierdut raiul, dar El ți-a dat cerul. Vezi că mai mare este câștigul decât paguba? Și mai multă este bogăția? Ți-a dat cerul ca să-Și arate și iubirea Sa de oameni și să rănească și pe diavolul, arătând că deși el va aduce multe primejdii neamului omenesc, cu nimic nu se va folosi, fiindcă Dumnezeu pururea spre mai mare cinste ne ridică pe noi.

Ai pierdut raiul, Dumnezeu ţi-a deschis cerul. Ai fost blestemat cu osteneală vremelnică, dar te-ai cinstit cu viaţa cea veşnică. A poruncit pământului să scoată mărăcini şi ciulini, dar sufletul tău a odrăslit roada Duhului.

Şi cugetă la iubirea de oameni a lui Dumnezeu până unde s-a pogorât. De vom pierde unii dintre noi oarecare lucruri, deşi vor lua altele mai scumpe, le caută tot pe cele pierdute şi nu se liniştesc până ce nu le vor avea din nou. La fel şi aici, tu ai pierdut raiul, dar nu numai cerul ţi s-a dat, ci şi raiul, căci zice: „Astăzi vei fi cu mine în rai" (Lc. 23, 33). Ca nu numai cu dăruirea celor mai mari să mângâie sufletul cel ce pătimeşte durere, ci şi cu a celor pierdute. Dar, de vreţi, să venim la ceea ce ne stă înainte şi să vedem cum am pierdut limba, căci nu puţin foloseşte istorisirea spre întărire. Şi dacă cineva se întăreşte în cele din început, întărit va fi şi în celelalte. Dar de nevoie este să vi le zic vouă pe toate.

Şi era o limbă pentru toţi oamenii cei de demult, dar mai pe urmă s-a împărţit în mai multe. Până când a fost una? Şi când s-a împărţit în mai multe? Şi oare aceea s-a prăpădit şi s-au adus altele sau a rămas aceea şi s-au adăugat altele? Pentru care pricină s-a împărţit aceea? Şi întru care din aceste limbi multe a fost scrisă Scriptura cea Veche? Iată că pentru acea limbă am adus toate aceste întrebări. Nu vă speriaţi! Că deşi astăzi nu vom putea răspunde la toate, negreşit vom răspunde mai pe urmă. Dar pentru care pricină ne-ai înşirat toate, dacă nu ne vei răspunde astăzi la toate? Ca nădăjduind voi datoria, să ne aveţi totdeauna în minte. Căci cel ce împrumută pe cineva cu aur şi-l face dator, pretutindeni îşi închipuie şi-l visează, în casă, la masă, în târg şi pe pat, iar pofta banilor face ca împreună cu ei şi acela să fie purtat totdeauna în sufletul celui ce a împrumutat. Deci, ca şi noi să fim totdeauna în minţile voastre, ori în casă, ori în târg, ori în alt loc unde veţi fi, nădăjduind răsplata celor ce v-am făgăduit, de aceea v-am înşirat datoriile. Dar darea nu o dăm astăzi toată, ca prin nădejdea celor rămase, să lăsăm întru voi pricină de aducere aminte pentru noi. Căci mare întărire ne este nouă a dobândi totdeauna dragostea voastră, a unui popor în acest fel şi atât de mare. Iar cel ce dobândeşte dragoste, va dobândi negreşit şi rugăciune. Şi ce lucru mare este acesta, vedem de aici: Pavel

acela, care a fost răpit la al treilea cer şi a auzit cuvinte nespuse, care a călcat toate nevoile firii, ajungând la starea cea desăvârşită, avea trebuinţă şi de rugăciunea ucenicilor, căci zice: „Rugaţi-vă pentru mine, ca să mă izbăvesc de cei nesupuşi" şi iarăşi: „Rugaţi-vă pentru mine, ca să mi se dea cuvânt spre deschiderea gurii mele" (Efes. 6, 19). Şi pretutindeni îl vedeţi pe el că cere rugăciunile ucenicilor şi le mulţumeşte după ce le-a primit. Şi ca să nu zică cineva că aleargă la rugăciunile ucenicilor din pricina smeritei cugetări, arată şi puterea lor, zicând: „Care dintr-o moarte ca aceasta ne-a izbăvit pe noi... întru Care nădăjduim că încă ne va şi izbăvi" (II Cor. 1, 10). Aşa ajutorându-ne şi voi cu rugăciunea, darul cel dat nouă să se înmulţească întru noi, ca cel dat prin mai mulţi. Şi dacă pe Pavel rugăciunea mulţimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim şi noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Şi când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu mulţimea. De multe ori împăratul, trimiţând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milosteveşte, şi pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulţimea celor ce l-au rugat, îl răpeşte de la osândă şi-l întoarce la viaţă. Aşa de mare este puterea rugăciunii mulţimii. De aceea ne adunăm toţi aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem.

Şi acestea nu le zic aşa de simplu, nici numai pentru mine, ci pentru voi, ca totdeauna să vă sârguiţi la slujbele bisericeşti. Şi poate vei zice: „Ce, oare nu pot să mă rog acasă?" Poţi cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalţă rugăciunea într-un cuget şi într-un glas. Vrei să ştii câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniţă şi înfăşurat cu multe lanţuri, „iar rugăciunea se face neîncetat de la Biserică pentru el" (F. Ap. 12, 5) şi îndată l-a izbăvit pe el din temniţă. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii şi turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel şi Petru sunt stâlpii şi turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Şi pentru ca să vă arăt îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi şi anume de rugăciunea ce se face de către popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulţi i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat, ca şi oricine, zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziţi toţi pe diaconul poruncind şi zicând: „Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrâneţile, ajutorul şi pentru ca drept să înveţe cuvântul adevărului; apoi şi pentru toţi cei ce sunt aici şi pentru cei de pretutindeni", nu vă lepădaţi a împlini porunca, ci cu osârdie înălţaţi rugăciunea, ştiind puterea adunării voastre. Şi cele ce se zic le ştiu cei ce au învăţat tainele, iar celor chemaţi nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Iar vouă vi se porunceşte să faceţi rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului şi pentru toţi episcopii ce o ocârmuiesc, şi ascultaţi cu osârdie, mărturisind cu lucrul că mare este puterea rugăciunii care se înalţă într-un glas de popor în Biserică. Dar să ne întoarcem iar la aceea, că o limbă era demult.

De unde era arătat că era o limbă? „Şi era tot pământul o gură" (Fac. 11, 1), zice. Pământul are gură? Nicidecum. Dar ce vrea să zică şi pentru cine? Nu zice despre pământul acesta nesimţitor şi nemişcat, ci a numit aşa neamul omenesc, aducându-le aminte de firea lor şi de maica lor din care au fost făcuţi. Căci jivina aceasta, adică omul, este îndoită, fiind alcătuită din două fiinţe. Din una simţitoare şi din una înţelegătoare, din suflet şi din trup, având rudenie şi în cer, şi pe pământ. Căci prin fiinţa cea înţelegătoare are împărtăşire cu puterile cele de sus, iar prin cea simţitoare s-a unit cu lucrurile cele de pe pământ, unind întru sine într-o legătură tainică amândouă zidirile.

Când omul face ceva din cele plăcute de Dumnezeu, se cheamă duhovnicesc, nu numindu-se aşa de la suflet, ci de la altă cinste mai mare, de la lucrarea Duhului. Căci sufletul nu ne este nouă de ajuns spre a face fapte de nu vom dobândi ajutorul Aceluia. Şi ca să vedeţi că sufletul singur nu numai că nu poate face fapte bune, dar nici nu pricepe cele ce se grăiesc, ascultă: „Omul cel sufletesc nu primeşte cele ale Duhului" (I Cor. 2, 14). Şi

precum numeşte trupesc pe cel ce slujeşte trupului, aşa numeşte sufletesc pe cel ce petrece întru toate după gândurile omeneşti şi nu primeşte lucrarea Duhului. Şi precum am zis, când facem fapte bune ne numim duhovniceşti, aşa şi când facem ceva nevrednic de neamul nostru cel bun şi ne împiedicăm, primim numirea de la firea cea proastă, adică pământ.

Deci şi aici ca să prihănească pe cei ce au zidit turnul, ridicându-se spre mândrie, care şi-au pus în gând lucruri mai mari decât vrednicia lor, i-a numit pe ei cu firea cea proastă, zicând: „Şi era tot pământul o gură". Şi ca să fii încredinţat că aşa ne numeşte pe noi când greşim, ascultă ce i-a spus lui Adam: „Pământ eşti şi în pământ vei merge" (Fac. 3, 19). Dar el nu era numai pământ, ci avea şi suflet nemuritor. De ce, dar, l-a numit pe el pământ? Pentru că a greşit. Când l-a zidit nu l-a numit pe el aşa. Dar cum? „Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră" (Fac. 1, 29), ca să stăpânească peştii mării şi fiarele pământului şi toate vor avea frică şi se vor cutremura de el. Vezi care sunt darurile şi bunătăţile firii? Care este cinstea şi lauda? Dar toate acestea mai înainte de păcat. Iar după păcat aceasta: „Pământ eşti şi în pământ vei merge".

Ascultă şi tu pe Maleahi, dar mai ales pe Dumnezeu Care grăieşte prin el, că zice: „Iată, eu voi trimite vouă pe Ilie Tesviteanul" (4, 5). Dar pentru care pricină îl trimite? Ca să întoarcă inima tatălui spre fiu. Ca nu cumva sosind Divanul acela înfricoşat, să osândească Judecătorul pe vreunii din cei vinovaţi. Dar venind acela mai înainte şi spunând că aproape lângă uşi este venirea Lui să facă pe oameni mai înţelepţi. Căci cele ce s-au grăit cu mulţi ani mai înainte cad de obicei întru defăimare. Deci înnoind pomenirea acelora vine prorocul acela. Şi cum că pământ se numesc cei ce păcătuiesc vom arăta acum.

După ce prorocul acesta a zis „ca să întoarcă inima tatălui spre fiu", a adăugat: „Ca să nu vin şi să bat pământul de tot" (Mal. 4, 6). Adică pe cei ce păcătuiesc. Vezi că cei ce păcătuiesc se numesc pământ.

Şi în alt loc spunând prorocul Isaia despre Hristos, zice: „Şi va fi încins mijlocul Lui cu dreptate şi cu adevăr învelite coastele Lui" (11, 5). Şi asta nu că Dumnezeu are coaste şi mijloc, căci El este fără de trup, ci ne arată

judecata cea nemitarnică şi neamăgită a Judecătorului. Căci nu vor mai fi năpăstuitori, învinuitori, sau cei ce dau mită, nici dreptul nu va fi lipsit de cunoştinţa acestora. La judecătoriile acestea de cele mai multe ori cel nevinovat se pedepseşte, iar cel vinovat scapă, pentru că se strică dreptatea. Iar când va veni Judecătorul cel drept şi nemitarnic, cel ce are mijlocul încins cu dreptate şi coastele înfăşurate cu adevăr, toţi vor dobândi cu dreptate ale lor cu de-amănuntul. „Şi va bate pământul cu cuvântul gurii Lui" (11, 4). Şi ca să te încredinţezi că nu zice despre pământ, ci despre păcătoşi a adăugat: „Şi cu Duhul buzelor Sale va omorî pe cei necredincioşi". Vezi că şi aici a numit pe păcătoşi pământ?

Deci ştiindu-le pe acestea, când auzi „că tot pământul era o gură", înţelege firea omenească. Şi ne aduce aminte nouă de prostimea noastră, căci mare lucru şi bun este a cerceta şi a şti rudenia noastră şi îndestulătoare învăţătură pentru smerita cugetare este aceasta, adică cercetarea firii. Aceasta poate potoli toate patimile şi să aducă linişte în minte. De aceea oarecine sfătuia zicând: „Ia aminte de sineţi, cugetă la firea şi alcătuirea ta, şi de-ajuns îţi va fi aceasta pentru a fi totdeauna smerit". Din această pricină dreptul acela, Avraam, în toată vremea avea acest gând întru sine şi niciodată nu cugeta înalt. Şi cel ce vorbea cu Dumnezeu şi a dobândit atâta îndrăzneală, mărturisit fiind de El pentru fapta cea bună zicea: „Iar eu sunt pământ şi cenuşă" (Fac. 18, 27).

Iar altul voind să smerească pe omul cel îngâmfat şi trufaş, nu aduce cuvinte lungi, ci îi aduce aminte lui numai de fire şi-l mustră tare zicând: „Ce se trufeşte pământul şi cenuşa?" (Înţ. lui Sirah 10, 9). Dar îmi spui cele ce vor fi cu mine după moarte? Potoleşte-l pe el viu fiind, căci acum nu ştie că este pământ şi cenuşă. Vede podoaba trupului, stăpânirea, mulţimea slujitorilor şi a linguşitorilor care aleargă după el. Este îmbrăcat cu haine scumpe, suit la treaptă înaltă de dregătorie, pompa îl amăgeşte şi-l face să-şi uite firea. Numai noi, cei înţelepţi şi smeriţi, ştim că suntem pământ şi cenuşă, iar acela nu caută dovada de la moarte, nici nu merge la mormintele strămoşilor, ci priveşte numai la cele ce sunt de faţă, negândindu-se deloc la cele ce vor să fie. Învaţă-l pe el acum de aici că este pământ şi cenuşă! Aşteaptă, zice, şi nu-l învăţa aceasta, ci altceva mult mai smerit, căci dacă se

va trufi, să-şi cunoască prostimea sa. Şi fiind viu să-şi ia doctoria. Şi după ce a zis: „Ce se trufeşte pământul şi cenuşa", a adăugat: „că în viaţa lui am lepădat cele dinăuntru lui". Ce este aceea „că în viaţa lui am lepădat cele dinăuntru lui"? Se pare neînţeles ceea ce s-a grăit. Cele dinăuntru sunt mărunţaiele, maţele şi pântecele cel plin de gunoaie, de multă necurăţie şi de putoare. Nu prihănind firea, ci aducând la smerenie, ca şi în viaţă fiind el să vadă smerenia firii. Ai văzut cât de proastă şi de stricăcioasă este firea noastră? Nu aştepta ziua morţii ca să-ţi cunoşti neputinţa ta, ci încă fiind în viaţă adu-i aminte de cele dinăuntru lui, ca să vadă că este un nimic. Nu deznădăjdui, nici nu te teme, căci Dumnezeu ne-a făcut aşa nu urându-ne, ci fiindu-I milă de noi şi dându-ne pricini mari de smerenie. Şi dacă omul fiind pământ şi cenuşă a îndrăznit să zică că se va sui în cer (Is. 14, 14), unde nu ar fi căzut cu mintea de n-ar fi avut frâul firii? Deci când vei vedea pe cineva trufindu-se, întinzându-şi cerbicia, trăgându-şi sprâncenele, umblând în caretă, îngrozind, băgând în temniţă, dând la moarte şi nedreptăţind, zi către el: „Ce se trufeşte pământul şi cenuşa, că în viaţa lui am lepădat cele dinăuntrul lui?" Şi acestea se pot zice nu numai pentru omul cel simplu, ci şi pentru cel ce stă pe scaunul cel împărătesc. Să nu priveşti la porfiră, nici la coroană sau la hainele cele de fir, ci cearcă firea şi vei vedea că nimic nu are mai mult decât oamenii cei de rând. Iar dacă vrei să priveşti porfira, coroana şi hainele cele de fir şi toată pompa, priveşte-le, dar vei vedea că toate acestea au ca materie pământul. Căci zice: „Şi toată slava omului, ca floarea ierbii" (Is. 40, 7). Iată, că podoaba aceea s-a arătat mai proastă şi decât pământul.

Vezi cum aducerea aminte de fire smereşte trufia şi surpă toată mândria? De ajuns este să cugetăm cine suntem şi din ce lucruri suntem alcătuiţi şi va pieri toată mândria gândurilor. Din această pricină ne-a făcut Dumnezeu din două firi. Că dacă cândva te vei înălţa spre mândrie, să te smerească prostimea trupului, iar dacă vei lua în minte ceva nevrednic şi străin de cinstea ce ţi s-a dat de Dumnezeu, să te înalţe pe tine spre râvna puterilor celor cereşti neamul cel bun al sufletului.

Şi cercetarea şi cugetarea la firea noastră este îndemânatică şi folositoare nu numai pentru surparea mândriei, ci şi a oricărei alte pofte, ori

a banilor, ori cea trupească care îndeamnă spre necurăţie; de ajuns este lucrarea aceasta spre încetarea patimii. Deci, când vei vedea femeie frumoasă, având ochi luminoşi şi veseli, cu obrazul strălucind şi cu chipul de o neasemănată frumuseţe, care îţi va aprinde gândul şi-ţi va creşte pofta, pune-ţi în minte că este pământ şi cenuşă şi sufletul tău va înceta să se mai turbeze. Descoperă pielea feţei ei şi vei vedea care este frumuseţea. Nu privi numai faţa cea de deasupra, ci treci cu gândul înăuntru şi nu vei afla altceva fără numai oase şi vine şi flegme. Şi de nu sunt de-ajuns acestea gândeşte-te că ea se schimbă, îmbătrâneşte, se îmbolnăveşte, i se afundă ochii, obrazul i se îngălbeneşte şi toată floarea aceea se strică. Gândeşte-te de ce te minunezi şi ruşinează-te de judecata ta, că te miri de lut şi de cenuşă şi te aprinzi de praf şi spuză. Şi zic acestea nu prihănind firea. Să nu fie! Nici ocărând-o şi defăimând-o, ci pregătind doctorii celor bolnavi. Şi pentru aceasta a făcut-o Dumnezeu în acest fel, ca să-Şi arate şi puterea Sa, şi puterea Sa de grijă faţă de noi, căci cu prostimea firii ne îndeamnă la smerenie şi ne potoleşte orice poftă, şi să-Şi arate şi înţelepciunea Sa, făcând din lut atâta frumuseţe. De aceea atunci când micşorăm firea, descoperim meşteşugul Ziditorului. Şi precum ne minunăm de sculptorul de statui mai mult nu atunci când va face una frumoasă din aur, ci atunci când va face din lut chipul desăvârşit şi bine întocmit. Aşa şi de Dumnezeu ne minunăm şi-L slăvim că în cenuşă şi în lut, adică în trupurile noastre, a pus frumuseţe negrăită şi înţelepciune nespusă. Şi nu numai în trupurile noastre a făcut aceasta, ci în toată zidirea. Căci peste tot creând făpturi simple a amestecat în ele semnul cel luminat al meşteşugului Său cu lipsa, ca privind meşteşugul şi frumuseţea să te minunezi de Ziditorul, iar privind lipsa şi slăbiciunea firii, să nu te închini celor create.

Soarele este luminos când străluceşte şi luminează toată lumea, dar când vine noaptea lipseşte, căci zice: „Ce este mai luminos decât soarele? Dar şi acesta lipseşte” (Înţ. lui Sirah 17, 26). Şi nu a lipsit numai noaptea, ci şi ziua de multe ori, ca să te minunezi de Ziditorul pentru aceasta şi să nu te închini celui zidit pentru slăbiciunea sa.

Vezi cerul acesta cât de mare este? Cât de frumos şi cât de strălucitor? Mult mai plăcut la vedere decât trupurile noastre, dar este neînsufleţit.

Privește în el și meșteșugul, dar și slăbiciunea. Și le-a unit pe amândouă numai pentru întărirea ta, ca să nu defăimezi pe Ziditorul ca pe un slab, a făcut făpturi frumoase, iar ca să nu te închini lor ca unor dumnezei, le-a făcut și cu lipsă.

Să vă aduceți aminte de acestea totdeauna. Căci tâlcuim Scripturile nu numai ca să le învățați, ci ca să vă și îndreptați năravurile. Și de nu se va face aceasta, de prisos citim, de prisos tâlcuim. Și precum un luptător intrând în locul cel de luptă uns și pregătit cu toată grija de mâinile antrenorului, dar venind lupta acel meșteșug se va dovedi nefolositor, atunci de prisos a mai intrat în locul cel de luptă, așa și voi venind și învățându-vă toate luptele și meșteșugurile diavolului, dar dacă atunci va veni vremea luptelor vă veți împiedica, văzând față frumoasă, înălțându-vă cu mândria, sau biruindu-vă de orice alt gând rău, în zadar ați intrat aici.

Aduceți-vă aminte de cuvintele pe care le-am grăit nu împotriva firii, ci împotriva poftei celei desfrânate. Și nu am zis acestea ca să învinuim firea, ci ca să alungăm pofta. Și așa potoliți mânia, așa alinați pofta, așa doborâți mândria.

„Și era tot pământul o gură și un glas tuturor". Nu pentru sunetul gurii ce s-a spus, ci cum că toți oamenii aveau o limbă. Dar de ce a numit limba gură? Pentru că Scriptura are obicei să numească așa. Dar de nevoie este să știți și de ereticii care prihănesc zidirea lui Dumnezeu și zic că trupul este rău. Și fiindcă Scriptura numește mișcările cele rele ale minții cu animale sau obiecte, cum ar fi: „Ascuțit-au limba lor ca a șarpelui" (Ps. 139, 3) și „Limba lor sabie ascuțită" (Ps. 56, 6), ei zic aici că despre limba ca mădular s-a zis. Dar nu s-a zis pentru ea. Să nu fie! Căci limba este făcută de Dumnezeu. Ci s-a zis despre graiurile cele ucigătoare, care omoară oameni, ucigându-i mai cumplit decât cu sabia. „Limba lor sabie ascuțită" și iarăși: „Buze viclene în inimă și în inimă au grăit rele". Acestea s-au zis nu despre mădularul trupului, ci despre cuvintele cele cu vicleșug. La fel și când zice: „Și era tot pământul o gură", nu a arătat că toți oamenii aveau o gură, ci glasul, adică graiul, l-a numit gură. Căci după ce a zis „era tot pământul o gură" a adăugat „și un glas tuturor". De asemenea și când zice: „Groapă deschisă este gâtlejul lor" (Ps. 5, 9), nu prihănește gâtlejul, ci cuvintele cele

rele care se suie de acolo. Groapa şi mormântul este locul care primeşte trupul moarte, şi în acest fel sunt gurile acelora care prihănesc pe Ziditorul şi gurile oamenilor acelora care grăiesc cuvinte de ocară şi care scot cuvinte spurcate şi rele din gâtlejul lor.

O, omule, umple-ţi gura de bună mireasmă, nu de putoare; fă-o vistierie împărătească, iar nu groapă satanicească. Şi de este groapă astup-o, ca să nu iasă afară putoarea. Ai gânduri rele? Nu le scoate pe ele afară prin cuvinte. Lasă-le să zacă jos şi degrabă se vor sugruma. Oameni suntem şi de multe ori gândim sfaturi rele, necuviincioase şi de ocară, dar să nu lăsăm ca gândurile să se facă cuvinte, ci strâmtorându-le jos să se facă slabe şi să piară. Şi precum de va pune cineva într-o groapă multe feluri de fiare neîmblânzite, dar de va astupa groapa le omoară cu lesnire, iar de le va lăsa o gaură mică spre răsuflare le face multă mângâiere, nelăsându-le să piară şi sălbăticindu-le mai rău, aşa se face şi la gândurile cele rele când se vor naşte înăuntru. Căci de le vom scoate afară prin cuvinte, şi pe acelea mai tari le-am făcut, dându-le răsuflare prin limbă, şi noi cădem degrabă în prăpăstiile faptelor celor necuvioase de la rostirea cuvintelor celor de ocară. Şi prorocul n-a zis simplu „groapă", ci „groapă deschisă". Căci nu numai pe sine se ruşinează cel ce grăieşte cuvintele cele de ocară, ci şi pe cei de aproape şi pe cei care petrec împreună cu el îi umple de multă vătămare. Şi precum de vom deschide gropile şi mormintele, vom umplea oraşele de ciumă şi boală molipsitoare, tot aşa de se vor deschide gurile cele de ocară, pe toţi cei cu care petrec împreună îi vor umplea de boală cumplită. De aceea trebuie să punem la gură uşă, încuietoare şi zăvor.

Şi cum că atunci era o limbă s-a arătat destul din acestea, dar acum de nevoie este să spunem pentru care pricină s-au adus celelalte multe limbi? Ci mai întâi să vorbim despre îndreptarea obiceiurilor.

Să punem limbii noastre frâu, ca să nu scoată afară cum ar vrea toate cele din minte; să nu grăiască de rău pe fraţi; să nu ne muşcăm şi să nu ne mâncăm unii pe alţii, căci cei ce muşcă cu cuvintele sunt mai răi decât cei ce muşcă cu dinţii. Căci aceia cu dinţii muşcă trupul, iar aceştia cu cuvintele muşcă sufletul, răneşte cinstea, făcând rana nevindecată. Şi va primi pedeapsă mai mare, cu cât mai cumplită este muşcarea. Şi cel ce muşcă,

adică grăitorul de rău, nu va scăpa de pedeapsă, fiindcă nu are pricină, dreaptă sau nedreaptă, a răutăţii sale. Celelalte păcate cu toate că au pricini necuviincioase, dar au; precum curvarul îşi împlineşte pofta, hoţul îşi uşurează lipsa, ucigaşul de oameni îşi potoleşte mânia, dar grăitorul de rău nu poate aduce nicio pricină. Căci spune-mi: Ce avuţie de bani dobândeşte? Ce poftă îşi împlineşte? Niciuna din astea, ci grăirea de rău este o fiică a zavistiei, care nu are nicio pricină, nici dreaptă, nici nedreaptă. De aceea s-a lipsit de toată iertarea. Voieşti să prihăneşti? Îţi voi da ţie materie folositoare. Voieşti să grăieşti de rău? Grăieşte de rău păcatele tale. Căci zice: „Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndrepţi" (Is. 43, 26). Ai văzut grăire de rău îndreptăţită, care aduce laudă şi cunună? Şi iarăşi: „Dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt" (Pilde 18, 17). Al său, nu al altuia. De te vei face pârâş şi grăitor de rău al altuia, te vei pedepsi, iar de te vei face al tău, te vei încununa. Şi ca să cunoşti ce lucru mare şi bun este a-şi prihăni cineva greşelile sale, auzi că „dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt", dar dacă este drept, cum este şi pârâş? Şi de este pârâş, cum este drept? Dreptul nu este vinovat pârii şi grăirii de rău, dar s-a zis aşa ca să ştii că dacă cineva va fi păcătos, dar se va pârî şi-şi va prihăni păcatele sale se face drept prin prihănirea sa. Dar ce înseamnă „de la întâiul cuvânt"? Ia aminte cu dinadinsul. La judecători judecata se face în două părţi, fiindcă unii trag la judecată pe alţii, iar alţii singuri se trag; unii pârăsc, alţii se pârăsc; unii sunt vinovaţi, iar alţii nevinovaţi. Şi în partea cea dintâi a judecăţii se dă cuvântul celui ce pârăşte, celui ce este nevinovat. Dar aici este invers, tu ce eşti vinovat răpeşte mai întâi cuvântul, ca să te faci nevinovat. Nu aştepta pe pârâşul tău, cu toate că eşti dintre cei vinovaţi. Ci mai înainte de a auzi de la acela pâra, prihăneşte tu cele greşite de tine.

Limba este sabie ascuţită, dar să nu facem răni altora cu ea, ci să tăiem cu ea putreziciunile noastre. Voieşti să cunoşti că drepţii aveau obicei de a nu grăi de rău pe alţii, ci numai pe ei? Ascultă pe Pavel, care strigă: „Mulţumesc Celui ce m-a întărit, lui Hristos Iisus, Domnul nostru, că m-a socotit credincios şi m-a pus să-I slujesc, pe mine, care mai înainte huleam, prigoneam şi batjocoream" (I Tim. 1, 12-13). Vezi cum se grăieşte de rău pe sine? Şi iarăşi zice: „Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu" (I Tim. 1, 15), şi iarăşi: „... nu sunt

vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit biserica lui Dumnezeu" (I Cor. 15, 9). Ai văzut cum peste tot se grăieşte de rău pe sine? Căci ştia folosul acestei grăiri de rău cum că lucrează dreptate. Deci când era trebuinţă a se prihăni şi a se grăi de rău pe sine, face aceasta fără cruţare. Iar când vedea pe alţii judecând relele străine cu multă asprime le astupă gurile, zicând: „De aceea, nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului şi va găsi sfaturile inimilor" (I Cor. 4, 5). Lasă Aceluia care ştie cele ascunse ale minţii judecata. Şi deşi socoteşti că ştii cu de-amănuntul cele ale aproapelui, greşită este judecata ta, „căci cine dintre oameni ştie cele ale omului, decât duhul omului, care este în el?" (I Cor. 2, 11). Câţi dintre cei lepădaţi şi proşti vor străluci mai luminat decât soarele? Şi câţi din cei vestiţi şi mari se vor descoperi că sunt cenuşă şi morminte văruite? Ai auzit Pavel cum se grăieşte de rău pe sine, pomenind adeseori cu tărie păcatele pentru care nu mai trebuia să dea seama? Că a fost hulitor, prigonitor şi batjocoritor, dar păcatele acestea le-a dezlegat botezul. Cu toate acestea îşi aduce aminte de ele, nu că ar avea a da seamă pentru ele, ci ca să arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu, că cine fiind el ce l-a făcut, adică din prigonitor l-a făcut apostol. Şi dacă acela îşi aducea aminte de păcatele cele stinse şi iertate, cu mult mai mult trebuie să ne aducem noi aminte de cele făcute după Botez. Căci ce îndreptare sau ce iertare vom avea noi, auzind pe acela că de multe ori îşi pomeneşte păcatele care nu mai sunt sub vină, iar noi nici pentru acelea de care vom da seama nu ne aducem aminte, ci lăsând cele ale noastre, iscodim cele străine? Ascultă pe Petru zicând: „Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos". Ascultă cum şi Matei îşi prihăneşte petrecerea sa, numindu-se vameş, neruşinându-se a-şi vădi viaţa sa cea mai dinainte. Şi fiindcă nu aveau cu ce se prihăni după Botez, îşi aduceau aminte de cele mai dinainte, învăţându-ne pe noi ca să nu purtăm grijă de relele cele străine, ci de ale noastre, şi adeseori să le cugetăm cu mintea. Căci nu este altă doctorie mai bună ca aceasta spre ştergerea păcatelor, precum este pomenirea lor cea deasă şi prihănirea lor neîncetată.

Astfel făcând, vameşul a putut să-şi lepede relele lui cele nenumărate, căci a zis: „Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului!" (Lc. 18, 13). Iar fariseul a căzut din toată dreptatea, pentru că lăsând cugetarea la cele

greşite de el, osândea lumea, zicând: „Nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, adulteri, sau ca şi acest vameş". De aceea şi Pavel zicând: „Iar fapta lui însuşi să şi-o cerceteze fiecare şi atunci va avea laudă, dar numai faţă de sine însuşi, şi nu faţă de altul" (Galat. 6, 4).

Voieşti să ştii că şi în Scriptura cea Veche dreptii se prihăneau pe ei? Ascultă-i şi pe ei grăind asemenea ca aceştia. David zice: „Fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o povară grea s-au îngreuiat peste mine" (Ps. 37, 4). Iar Isaia strigă: „O, ticălosul de mine, că om fiind şi buze necurate având" (6, 5). Iar cei trei tineri petrecând în cuptor şi dându-şi trupurile lor la moarte pentru Dumnezeu, se numărau între cei mai de pe urmă păcătoşi, zicând: „Greşit-am, fărădelege am făcut" (Cânt. celor 3 tineri, vers. 5). Cu toate că ce era mai strălucit şi mai curat decât ei? Şi deşi ar fi făcut ceva păcate, dar pe toate le-a şters văpaia aceea. Cu toate acestea nu cugetau la isprăvile lor, ci la păcatele lor. La fel şi Daniil după ce a fost aruncat în groapa cu lei, şi după pedepsele cele nenumărate pe care le-a suferit, tot pe el se prihănea. Şi pentru ce făceau aşa? Pentru că cel ce grăieşte de rău pe alţii întărâtă pe Stăpânul. Iar cel ce se grăieşte de rău pe sine, Îl îmblânzeşte şi Îl împacă cu el. Şi pe cel drept mai drept îl face, iar pe cel păcătos îl izbăveşte de vina greşelilor şi-l face vrednic de iertare.

Deci acestea ştiindu-le, să nu iscodim relele cele străine, ci cele ale noastre. Să cercetăm conştiinţa noastră, să ne aducem aminte de toată viaţa noastră şi să cercetăm pe fiecare din cele greşite de noi. Şi nu numai să nu grăim de rău pe alţii, ci nici să nu ascultăm pe alţii când grăiesc de rău, căci şi pentru aceasta este pregătită vină şi osândă mare. Fiindcă zice: „Auz deşert să nu primeşti" (Ieş. 23, 1). Şi n-a zis: „auz deşert să nu crezi", ci nici să nu-l primeşti. Astupă-ţi urechile oprind intrarea grăirii de rău şi arată că tu cel ce auzi nu eşti un vrăjmaş şi potrivnic mai mic celui ce grăieşte de rău, decât cel ce se prihăneşte şi se grăieşte de rău. Urmează proorocului care zice: „Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit" (Ps. 100, 5). Nu a zis că „nu am crezut", sau că „nu am primit cele grăite de el", ci „l-am izgonit" ca pe un vrăjmaş şi potrivnic.

Dar sunt unii care se mângâie pe ei înşişi, zicând: „Doamne, nu-mi socoti mie păcatul acesta!" socotind că auzind ceva rău au greşit şi sunt

datori lui Dumnezeu. De ce este trebuinţă de această îndreptăţire? De ce trebuie să ceri iertare pentru aceasta? Taci şi te-ai izbăvit de toată vina. Nu zi nimic şi vei fi curat şi fără frică. De ce îţi împleteşti ţie gânduri, supărând pe Dumnezeu şi pe oameni? De ce te învinovăţeşti? De ce-ţi faci sarcina mai grea? Nu-ţi este de ajuns să dai seama pentru greşelile tale, ci mai grămădeşti şi alte păcate asupra ta? De prisos este această îndreptăţire. Nu ai păcat când auzi un cuvânt, ci ai păcat când auzindu-l, nu vei tăcea, făcându-te astfel vinovat nu numai de cuvântul acela, ci şi de grăirea de rău. „Căci din cuvintele tale te vei îndrepta, şi din cuvintele tale vei fi osândit" (Mt. 12, 37). Şi acestea s-au zis nu pentru cei clevetiţi, ci pentru cei ce clevetesc, apoi temându-se se mărturisesc. Căci cel clevetit nu a fost vătămat cu nimic. Ci cele grăite despre el de vor fi minciuni, plată va lua, iar de vor fi adevărate, nici aşa nu pătimeşte nicio vătămare de la grăirea ta de rău. Căci Judecătorul nu va hotărî pentru el luându-se după ocara ta. Şi ca să zic ceva mai minunat, de va suferi cu bucurie hula, mare folos va dobândi, precum a dobândit vameşul. Iar cel ce grăieşte de rău, deşi mincinoase sau adevărate vor fi cele grăite de aproapele, foarte mult se va păgubi. Şi nu mai este trebuinţă de a dovedi aceasta. Şi că, deşi va grăi lucruri adevărate, mai grea îşi face lui judecata, arătat este tuturor, căci în loc să acopere nevoile şi păcatele aproapelui, le descoperă şi le dezvăluie la toţi, făcându-se pricinuitor de sminteli. Şi dacă cineva va sminti numai pe unul va lua pedeapsă mare, atunci cel ce sminteşte mulţi cu vestea cea rea, câtă pedeapsă nu va suferi? Fariseul nu mintea, ci grăia adevărul, numind vameş pe vameşul, dar a fost pedepsit.

Deci acestea ştiindu-le, iubiţilor, să fugim de grăirea de rău, căci nu este alt păcat mai cumplit sau mai uşor decât acesta. Pentru ce pricină? Pentru că se face mai repede decât altă călcare de lege şi răpeşte degrabă pe cel ce nu ia aminte. Căci celelalte păcate au trebuinţă de vreme, de cheltuială, de răbdare, de ajutători şi de multe ori cu îndelungarea vremii nu se mai fac. De pildă: Voieşte cineva să omoare, voieşte cineva să fure sau să nedreptăţească? Dar trebuie să lucreze mult, şi, zăbovindu-se, i s-a potolit mânia, s-a depărtat de la el pornirea cea rea, i s-a stricat scopul lui cel rău şi n-a mai adăugat la sfatul lui lucrarea. La grăirea de rău nu este aşa. Căci de nu vom fi foarte treji, iute ne răpeşte. Şi ca să grăim de rău nu este

nevoie nici de vreme, nici de răbdare, nici de cheltuială, nici de vreo altă lucrare, ci de ajuns este numai a voi şi îndată voinţa s-a făcut lucrare, căci numai limba este aceea ce sluje şte. Şi de vreme ce răul acesta se răspândeşte iute, înconjurând împrejurul nostru cu lesnire, iar osânda şi pedeapsa sunt cumplite şi folos deloc, să fugim de boala aceasta cu multă luare aminte. Iar răutăţile cele străine să le acoperim şi să nu le vădim şi să sfătuim pe cei ce greşesc, precum zice Domnul: „De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi de-l mustră pe el între tine şi el singur" (Mt. 18, 15), căci mustrările care se fac aşa mai lesne aduc vindecarea. Să nu muşcăm şi să nu mâncăm rănile cele străine, asemănându-ne muştelor, ci să urmăm albinelor. Muştele se pun pe răni şi muşcă, iar albinele zboară peste flori. De aceea acestea întocmesc faguri, iar acelea aduc boli la trupurile pe care stau. Acelea aduc scârbă, iar acestea sunt plăcute şi lăudate. Deci şi noi să facem ca sufletul nostru să zboare în livada faptelor celor bune ale sfinţilor şi adeseori să sorbim buna mireasmă a isprăvilor lor, iar rănile celor de aproape să nu le muşcăm. Şi de vom vedea pe vreunii făcând aceasta, să le astupăm gurile, punându-le înainte frica osândei şi aducându-le aminte că toţi suntem fraţi. Iar dacă nu vor lua aminte la niciuna din acestea, să-i numim muşte, ca măcar această ocară să-i depărteze de la cugetarea cea rea. Ca izbăvindu-se de la această îndeletnicire deşartă, toată osârdia lor s-o cheltuiască la cercetarea răutăţilor lor. Şi astfel şi cei căzuţi se vor scula, şi cei ce cugetă adeseori răutăţile lor le vor lepăda cu lesnire, împiedicându-i pomenirea celor greşite la lucrarea altora, şi cei ce cercetează adeseori faptele cele bune ale sfinţilor vor câştiga mare râvnă spre urmarea acelora. Şi prin toate acestea cuprinzând întreg trupul Bisericii, vom putea şi noi, împreună cu adunarea aceasta desăvârşită, să intrăm în Împărăţia cerurilor. Pe care fie ca s-o dobândim noi toţi, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi împreună cu Care se cuvine slava Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE către cei ce au lăsat Biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre

Acestea sunt de suferit? Acestea sunt de răbdat? Pe voi înşivă voiesc să vă pun judecători asupra voastră. Aşa şi Dumnezeu a făcut cu evreii, că imputându-le le zicea: „Poporul Meu, ce am făcut ţie, cu ce te-am întristat sau cu ce te-am îngreuiat? Răspunde-mi Mie!" sau: „Ce greşeală au aflat părinţii voştri întru Mine?" Lui Îi voi urma şi eu şi iarăşi voi grăi către voi: Acestea sunt de suferit? Acestea sunt de răbdat? După atâtea cuvinte îndelungate şi după atâta învăţătură unii, lăsându-ne pe noi, s-au dus să privească caii cei ce se întrec şi aşa au înnebunit, încât toată cetatea au umplut-o de strigare şi de răcnete fără rânduială, pricinuind mult râs, dar mai vârtos plâns. Eu, stând în casă şi auzind izbucnind strigarea aceea, pătimeam mai cumplit decât cei ce se înviforează. Şi precum aceia se tem pentru viaţa lor când valurile bat în pereţii corabiei, aşa şi eu mă ruşinam şi priveam la pământ, când loveau acele strigări în mine, mai cumplite decât valurile. Cei de sus strigând cu necuviinţă, iar cei de jos în mijlocul târgului stând, lăudau pe călăreţi, strigând mai cumplit decât ceilalţi. Ce vom grăi, sau ce vom răspunde spre a ne îndreptăţi, dacă vreun străin venind va prihăni zicând: „Aceasta este cetatea Apostolilor? Aceasta este aceea care a luat un astfel de Dascăl? Acesta este poporul cel iubitor de Hristos, cel curat şi duhovnicesc?" Nu v-aţi sfiit nici de ziua în care s-au săvârşit tainele mântuirii neamului nostru, ci în Vinerea în care Stăpânul tău se răstignea pentru lume, în care se aducea o Jertfă ca aceasta, în care se deschidea raiul şi tâlharul se întorcea la patria cea veche, în care blestemul se dezlega şi se pierdea păcatul, în care a încetat vrajba cea de multă vreme şi s-a făcut împăcarea oamenilor cu Dumnezeu şi toate s-au prefăcut, în Ziua aceea în care trebuia să posteşti, să te mărturiseşti şi să înalţi rugăciuni de mulţumire către Cel ce a făcut atâtea bunătăţi lumii, atunci tu, lăsând Biserica şi Jertfa cea duhovnicească, adunarea fraţilor şi cinstea postului, ai fost dus, robit de diavolul, la priveliştea aceea.

Acestea sunt de suferit? Acestea sunt de răbdat? Nu voi înceta să zic adeseori acestea, astfel mângâindu-mi durerea, nu înghesuind-o pe ea cu

tăcerea, ci aducând-o în mijloc și punând-o înaintea ochilor voștri. Cum vom putea să facem iarăși pe Dumnezeu milostiv? Cum să-L împăcăm fiind mâniat?

Mai înainte cu trei zile s-a vărsat ploaie mare, ducând apele cu ele toate de la gură, ca să zic așa, răpind masa lucrătorilor de pământ, adică culcând la pământ, lanuri încărcate și toate celelalte putrezind din pricina umezelii celei multe. Și s-au făcut litanii și rugăciuni, și toată cetatea noastră a alergat ca un râu la locașurile Apostolilor, luând de ajutători pe Sfântul Petru și pe fericitul Andrei, pe Pavel și pe Timotei. Iar după aceasta, potolindu-se mânia, trecând noianul și îndrăznind împotriva valurilor, am alergat la verhovnici, la Petru, temelia credinței, și la Pavel, vasul alegerii, săvârșind praznic duhovnicesc și propovăduind nevoințele lor și biruințele împotriva dracilor. Și tu, neînspăimându-te de cele ce s-au făcut, nici învățându-te de mărimea isprăvilor apostolești, deodată, după ce a trecut o zi la mijloc, sari și strigi, trecând cu vederea sufletul tău cel robit și târât de patimi. De voiai alergare de cai, de ce n-ai înhămat patimile cele dobitocești care sunt în tine, mânia și pofta, și n-ai pus peste ele jugul cel bun și ușor al filozofiei, punând peste ele călăreț pe gândul cel drept, și așa să alergi la darul chemării celei de sus? Nu de la spurcăciune la spurcăciune, ci alergând de la pământ la cer. Căci acest fel de alergări de cai are înjugat cu dulceața și mult folos. Dar tu, lăsând cele ale tale să se poarte prost și la întâmplare, ai stat privind biruința altora, cheltuind în zadar și spre rău atâta vreme.

Oare nu știi că precum noi, încredințând niște bani slugilor noastre, le cerem socoteală până la un ban, așa și Dumnezeu pentru zilele vieții noastre, ne va cere socoteală pentru cum am cheltuit fiecare zi? Ce vom zice, dar? Și ce vom răspunde când ni se va cere socoteală pentru ziua aceea? Pentru tine a răsărit soarele și luna a luminat noaptea și a strălucit mulțimea cea felurită a stelelor. Pentru tine au suflat vânturile și au curs râurile. Pentru tine au răsărit semințele și pomii au făcut rod. Ziua și noaptea călătorind și-au păzit rânduiala lor cea firească. Și toate acestea s-au făcut pentru tine. Iar tu, când toate făpturile îți slujesc, împlinești pofta

diavolului? Şi luând o aşa de mare casă cu chirie de la Dumnezeu, lumea aceasta zic, n-a plătit chiria.

Şi nu ţi-a fost destul în ziua întâi, ci şi a doua zi, când trebuia să te odihneşti puţin de răutatea ceea ce s-a făcut, te-ai suit la teatru, alergând din fum în foc şi aruncându-te pe tine în altă prăpastie mai cumplită. Bătrânii şi-au ruşinat bătrâneţea lor, tinerii îşi prăpăstuiau tinereţea, iar părinţii îşi duceau acolo copiii, băgându-i în prăpăstiile răutăţilor dintru început, din vârsta cea lipsită de răutate. De aceea nu va greşi cineva de va numi pe astfel de părinţi ucigaşi de fii, fiindcă cu răutatea lor pierd sufletele celor născuţi. Dar poate vei zice: Şi ce răutate este aceasta? Pentru aceasta mă tânguiesc ca fiind bolnav, nu ştii că eşti bolnav, ca să cauţi Doctorul. Te-ai umplut de preadesfrânare şi întrebi: ce răutate este aceasta? Oare n-ai auzit pe Hristos zicând: „Că oricine se uită la femeie poftind-o a şi preadesfrânat cu ea"? (Mt. 5, 28). Şi dacă o voi privi fără să o poftesc? vei zice. Dacă nu ţi-ai înfrânat privirea, ci ai pus atâta osârdie pentru aceasta, cum vei putea rămâne neîntinat după ce ai privit? Oare trupul tău este de piatră sau fier? Eşti îmbrăcat cu trup, cu trup omenesc care se aprinde de poftă mai repede ca fânul. Şi ce să zic de spectacol? În târg de multe ori de vom întâlni o femeie ne tulburăm. Iar tu, şezând sus unde este atâta îndemânare spre necuviinţă şi văzând femeie desfrânată intrând cu capul descoperit şi cu multă neruşinare, îmbrăcată cu haine de fir, ademenind, cântând cântece desfrânate, grăind cuvinte de ocară şi făcând alte necuviinţe, care dacă te vei gândi după aceea la ele pleci capul privind în jos, îndrăzneşti să zici că nu pătimeşti nimic omenesc? Oare trupul tău este piatră sau fier? Că nu voi înceta a zice iarăşi acestea. Oare tu eşti mai filozof decât bărbaţii cei mari şi viteji, care au căzut dintr-o simplă vedere? Nu ai auzit ce zice Solomon? „Oare va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va arde picioarele? Oare de va ascunde cineva foc în sân, nu-şi va arde hainele? Aşa cel ce intră la femeie străină" (Pilde 6, 27-29). Că deşi nu te-ai împreunat cu desfrânata, dar cu pofta te-ai împreunat cu ea, şi cu mintea ai lucrat păcatul. Şi nu numai în acel timp, ci terminându-se spectacolul şi după ce ea s-a dus, idolul ei zace în sufletul tău, luând de acolo cuvintele, gesturile, privirile, umbletul, podoaba, cântecele cele desfrânate şi alte nenumărate rele. Oare nu de aici sunt stricările caselor? Oare nu de aici

divorţurile? Oare nu de aici luptele şi vrajbele? Oare nu de aici toate cele urâte, care nu se pot spune în cuvinte? Căci după ce te-ai umplut de ea şi te duci acasă robit, femeia nu-ţi va mai părea drăgăstoasă, ci urâtă, copiii ca o sarcină, slugile îngreuitoare, casa de prisos, iar grijile cele obişnuite spre chiverniseala lucrurilor de nevoie ţi se vor părea supărăcioase, şi oricine se va apropia de tine ţi se va părea ca o greutate şi o povară.

Iar pricina este că nu te întorci singur acasă, ci împreună cu tine ai pe desfrânata, nu cu trupul, ci cu imaginea. Şi ar fi fost mai uşor să fi fost cu trupul, căci mai degrabă ar fi alungat-o femeia ta. Dar ea stă în mintea şi imaginaţia ta şi-ţi aprinde dinăuntru cuptorul cel babilonesc sau mult mai cumplit ca acela. Căci hrana focului acestuia nu este câlţi, smoală sau catran, ci cele ce s-au zis mai sus, şi toate se întorc în sus şi în jos. Şi precum cei bolnavi de friguri, cu toate că n-au nicio pricină să învinuiască pe cei ce îi slujesc, dar din cauza bolii, se îngreuiază de toţi, aruncă bucatele, prihănesc pe doctori, se necăjesc pe cei de acasă şi turbează asupra celor ce îi slujesc, aşa şi cei ce bolesc cu această boală cumplită se mâhnesc, se necăjesc, văzând totdeauna pe aceea. O, lucruri cumplite! Lupul şi leul şi celelalte fiare de vor fi săgetate fug de vânător, iar omul cel cuvântător de se va răni, aleargă după ceea ce l-a rănit, ca să ia o săgeată mai cumplită şi să se îndulcească cu rana sa. Şi lucrul acesta este mai dureros decât toate, căci face boala nevindecată. Şi cel ce nu urăşte rana, nici voieşte să se tămăduiască, cum va căuta doctorul? Pentru aceasta mă chinuiesc şi mă scârbesc că pogorându-vă de acolo luaţi aşa de mare vătămare, şi pentru puţină dulceaţă pătimiţi chinuire nesfârşită.

Şi mai înainte de gheenă şi de osândă pătimiţi aici pedeapsa cea mai de pe urmă. Oare nu este aceasta munca cea mai de pe urmă, spune-mi? Ca să hrăneşti o poftă ca aceasta şi să te aprinzi totdeauna şi să porţi pretutindeni cuptorul acestei pofte necuvioase şi mustrarea conştiinţei? Cum vei călca pe pragurile cele sfinte? Cum te vei atinge de Masa cea cerească? Şi cum vei auzi cuvântul cel despre înfrânare şi curăţie, fiind plin de atâtea bube şi răni şi mintea având-o slujitoare patimii?

Şi ce să mai zic celelalte? Căci văd că numai pentru cele ce am zis acum este cu putinţă să se întrezărească durerea cugetului, fiindcă unii se

lovesc peste frunte. Şi vă mulţumesc foarte că sunteţi un popor aşa de milostiv. Dar socotesc că poate mulţi din cei ce n-au greşit fac aceasta, durându-i pentru rănile fraţilor. De aceea mă chinuiesc şi mă scârbesc că pe acest fel de turmă o vatămă diavolul. Dar de voiţi îndată putem să oprim intrarea lui. Cum şi în ce fel? Dacă pe cei bolnavi îi vom vedea sănătoşi. Dacă întinzând mrejele învăţăturii vom înconjura căutând pe cei prinşi de fiară, răpindu-i chiar din gura leului. Şi să nu-mi zici că puţini sunt aceia care au rătăcit din turmă? Şi numai zece de ar fi, nu este mică paguba. Sau cinci, doi, sau măcar unul. Căci şi Păstorul nostru lăsând cele nouăzeci şi nouă de oi, a alergat la cea singură, şi nu S-a întors până ce nu a adus-o şi pe aceea, împlinind numărul cel de o sută care şchiopăta prin lipsa celei ce se rătăcise.

Să nu zici că numai unul este cel ce s-a rătăcit. Ci gândeşte-te că este un suflet pentru care s-au făcut toate cele ce se văd; pentru care s-au dat legile şi pedepsele şi s-au făcut minunile cele nenumărate şi lucrările lui Dumnezeu cele de multe feluri; pentru care n-a cruţat nici pe Unul-Născut Fiul Său. Gândeşte-te cât preţ s-a dat numai pentru unul şi nu defăima mântuirea lui, ci ducându-te întoarce-l iarăşi la noi şi-l convinge să nu mai cadă în acelaşi păcat şi vom avea plată mare. Dar de nu ne va suferi pe noi învăţându-l, nici pe voi sfătuindu-l, voi pune în lucrare puterea pe care ne-a dat-o Dumnezeu, nu spre surpare, ci spre zidire.

De aceea vă spun şi strig cu mare glas: Că dacă după învăţătura şi sfătuirea aceasta va merge cineva la vătămarea teatrelor celor călcătoare de lege, nu-l voi mai primi pe el înăuntrul acestor curţi, nu-l voi lăsa să se atingă de Sfânta Masă, nici nu îl voi împărtăşi cu Tainele. Ci precum păstorii despart pe oile cele pline de râie de cele sănătoase, ca să nu se molipsească şi acestea de boală, aşa voi face şi eu. Şi dacă în Legea Veche leprosului i se poruncea să stea afară de tabără, de ar fi fost şi împărat, cu mult mai vârtos noi vom scoate afară din această tabără sfântă pe cel lepros cu sufletul. La început am folosit învăţătura şi sfătuirea, dar după acestea de nevoie voi şi tăia. Căci am un an de când am venit în cetatea aceasta şi nu am încetat mereu să vă sfătuiesc pe voi, dar de vreme ce unii au rămas întru putreziciune, trebuie să aducem tăierea. Şi deşi nu am fier, dar am cuvânt

mai tăios decât fierul. Deşi nu port foc, dar am certare mai fierbinte ca focul ce poate arde mai tare. Aşadar, nu defăima hotărârea noastră, că deşi suntem simpli şi nevrednici, ni s-a încredinţat de la Dumnezeu puterea care poate face aceasta.

Deci să se scoată afară unii ca aceştia, ca şi cei sănătoşi dintre noi mai sănătoşi să se facă, iar cei bolnavi să se ridice din această boală cumplită. V-aţi cutremurat auzind această hotărâre, fiindcă văd că v-aţi posomorât la faţă. Să se schimbe şi voi schimba hotărârea. Căci precum am luat putere a lega, aşa şi a dezlega şi a întoarce iarăşi. Şi noi nu voim să tăiem şi să despărţim pe fraţii noştri, ci vrem ca să lepădăm ocara adusă Bisericii. Căci acum şi elinii râd de noi, şi iudeii ne batjocoresc, văzându-ne pe noi că greşim şi că trecem cu vederea. Iar când vor vedea că păzim legile noastre ne vor lăuda foarte şi se vor minuna de Biserică.

Deci, nimeni din cei ce petrec în această desfrânare să nu calce în Biserică, ci de voi să fie mustraţi ca nişte vrăjmaşi de obşte, căci zice: „Dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el niciun amestec" (II Tes. 3, 14). Şi să faceţi aceasta nevorbind cu el, nici primindu-l în casă, nici împărtăşindu-l de hrană, nici de intrare, nici de ieşire, nici petrecând cu el în târg. Şi făcând aşa cu lesnire îi vom dobândi. Căci precum vânătorii înconjură din toate părţile fiarele cele ce nu se prind lesne şi aşa alungându-le le bagă în cursă, aşa şi noi pe cei ce s-au sălbăticit să-i alungăm degrabă în mrejele mântuirii, noi dintr-o parte, iar voi din cealaltă.

Şi ca să se facă aceasta să vă necăjiţi şi voi împreună cu noi, dar mai ales să vă necăjiţi pentru Legile lui Dumnezeu şi să vă întoarceţi puţin către fraţii aceştia care bolesc cu unele ca acestea, făcându-se călcători de lege, ca să-i înveţi apoi pe ei totdeauna. Căci şi voi de veţi trece cu vederea cele poruncite de noi, nu mică pedeapsă veţi lua. Şi dacă în casele oamenilor de se va prinde vreuna din slugile furând aur, argint, se pedepseşte nu numai acela care a fost prins, ci şi cei ce au ştiut şi nu au spus, cu cât mai mult la Biserică? Căci îţi va zice atunci Dumnezeu: Dacă ai văzut că din Casa Mea s-a prădat nu argint sau un vas de aur, ci curăţia şi înfrânarea, iar pe cel ce a primit Cinstitul Trup, împărtăşindu-se cu astfel de Jertfă, că s-a dus la locul

diavolului, făcând astfel de călcare de lege, de ce ai tăcut? De ce ai suferit şi n-ai vestit preotului? Oare nu ai fi luat în seamă cu mare osârdie acestea? De aceea şi eu cu toate că voi mâhni, nu voi cruţa nimic. Că este mai bine ca să ne mâhnim aici şi să ne izbăvim de judecata ce va să fie, decât îngăduindu-vă cu cuvinte blânde, să fim osândiţi atunci împreună cu voi. Şi nu este spre folos, nici fără primejdie a îngădui unele ca acestea tăcând. Căci fiecare din voi va da seama pentru sine, iar eu voi da seama pentru mântuirea tuturor. De aceea nu voi înceta a zice şi a face totul, deşi va fi trebuinţă să mâhnesc, cu toate că mă voi arăta îngreuietor, dar o fac ca să pot sta înaintea acelui Divan înfricoşat, neavând întinăciune sau zbârcitură, sau altceva de acest fel. Şi, o, de-ar fi, ca prin rugăciunile sfinţilor, şi cei ce s-au stricat să se întoarcă degrabă, şi cei ce au rămas să sporească nevătămaţi în curăţie. Ca şi voi să vă mântuiţi şi noi să ne bucurăm şi Dumnezeu să se slăvească acum şi pururea şi întru nesfârşiţii vecii vecilor. Amin.

OMILIE cum că este cu primejdie a merge la teatre, fiindcă face preacurvari desăvârşiţi pe aceia / cum că aceasta este pricina de mâhnire şi de luptă / cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit tot felul de suferire de răutate / cum că suferirea cu blândeţe a răpirii este întocmai cu a da milostenie

Socotesc că mulţi din cei ce mai înainte ne-au lăsat pe noi şi s-au dus la teatrele cele nelegiuite se află de faţă astăzi. Şi voiesc să-i ştiu pe aceştia sigur, ca să-i alung afară de pragurile cele sfinte, nu ca să petreacă afară totdeauna, ci ca, îndreptându-se să se întoarcă iarăşi. Pentru că şi părinţii alungă de multe ori pe copiii ce greşesc şi îi opresc de la masă, nu totdeauna făcând aceasta, ci, prin sfătuirea şi certarea aceasta îndreptându-se şi făcându-se mai buni, ca să se întoarcă cu cinstea cea cuviincioasă la casa cea părintească. La fel fac şi păstorii căci pe oile cele pline de râie le despart de cele sănătoase, ca lepădând boala cea rea, să se întoarcă iarăşi curate la cele sănătoase, iar nu rămânând bolnave să umple de boli toată turma. De aceea şi noi voim să-i ştim pe aceia. Şi deşi cu ochii cei trupeşti nu-i putem deosebi, dar cuvântul îi va cunoaşte pe ei negreşit, că atingându-se de conştiinţa lor, îi va îndupleca cu lesnire să iasă afară de voie, arătându-le că numai acela este înăuntru care are mintea vrednică de petrecerea de aici. Căci cel ce se uneşte cu această adunare sfântă având viaţa stricată este scos afară, deşi este cu trupul înăuntru, şi este mai izgonit decât cei închişi afară care nu pot să se împărtăşească de Sfânta Masă. Aceia care sunt scoşi afară după legile lui Dumnezeu şi acolo petrec, până acum au nădejdii bune şi de vor voi să-şi îndrepte greşelile pentru care au căzut de la Biserică, vor putea iarăşi să se întoarcă cu conştiinţa curată. Iar cei ce s-au spurcat şi li s-a poruncit să nu intre mai înainte până ce nu-şi vor curăţa întinăciunea lor, dar îndrăznesc fără de ruşine să intre îşi fac rana mai cumplită şi buba mai mare. Căci a păcătui nu este un lucru aşa de cumplit, cum este nerușinarea cea de după păcat ce face să nu te pleci preoţilor care poruncesc unele ca acestea.

Şi poate va zice cineva: Ce greşeală aşa de mare au făcut aceştia, ca să fie scoşi afară din aceste sfinte curţi? Ce păcat mai mare ca acesta cauţi,

când ei făcându-se pe sine cu totul preadesfrânaţi sar fără de ruşine, ca nişte câini turbaţi, la această Sfântă Masă? Şi de voieşti să cunoşti şi felul cum au preadesfrânat îţi voi grăi un cuvânt, nu al meu, ci al Celui ce va judeca toată viaţa noastră. „Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi preadesfrânat cu ea în inima lui" (Mt. 5, 28). Şi dacă o femeie împodobită, pe care din întâmplare ai întâlnit-o în târg, te-a robit fiindcă ai privit la ea cu iscodire, cum cei ce nu la întâmplare, ci cu atâta osârdie s-au dus acolo, lăsând Biserica, şi au petrecut toată ziua pironindu-şi privirile la feţele acelor femei necinstite, vor zice că nu au privit cu poftă? Căci acolo sunt şi cuvinte desfrânate, cântece necuviincioase, glasuri atrăgătoare, ochi machiaţi, obraji sulemeniţi, haine indecente, forme pline de ispitire şi multe alte meşteşuguri făcute spre amăgirea şi înşelarea celor ce privesc. Apoi lenevirea sufletelor celor ce privesc, îndemnul spre poftă din pricina locului, a cuvintelor ce s-au auzit mai înainte şi a lucrurilor ce se vor întâmpla pe urmă, cântarea din trompete, din fluiere şi din celelalte de acest fel, care amăgesc şi înmoaie tăria minţii, şi dansul, şi veselia desfrânatelor, care aprind sufletele celor ce stau acolo şi le face lesne robite.

Căci de multe ori a intrat pofta tăinuindu-se pe unde sunt psalmi şi rugăciuni, ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu, frică şi multă evlavie, atunci cum cei ce stau la teatru şi nu văd, nici nu aud nimic sănătos, ci sunt plini de nesaţ, prin urechi şi prin ochi şi prin toate celelalte mădulare, vor putea fi mai presus de acea poftă rea? Şi neputând, cum vor putea cândva să se izbăvească de vina preadesfrânării? Iar cei ce nu sunt izbăviţi de ea, cum vor putea călca aceste praguri sfinte fără pocăinţă şi să se unească cu această adunare bună?

De aceea vă sfătuiesc şi vă rog ca mai întâi spălând păcatul din privirea de acolo prin spovedanie, pocăinţă şi toate celelalte, aşa să ascultaţi dumnezeieştile cuvinte. Căci greşeala pe care aţi făcut-o voi nu este mică. Şi o vom vedea din pilde. Dacă în lada în care păstrezi hainele cele scumpe şi cu fir o slugă de a ta va pune o haină plină de întinăciune şi de mulţi păduchi, oare vei suferi această ocară cu blândeţe? Spune-mi! Sau dacă într-un vas de aur în care de obicei păstrezi miruri, ar fi turnat cineva noroi, oare nu l-ai fi şi bătut pe cel ce ţi-a făcut aceasta? Şi oare pentru lăzi, haine, vase

şi miruri să avem atâta purtare de grijă, iar sufletul nostru să-l socotim mai prejos decât toate acestea? Şi în cel ce s-a turnat mirul cel dumnezeiesc, cum vom pune pompe diavoleşti, cuvinte sataniceşti şi cântece pline de desfrânare? Cum va suferi Dumnezeu acestea, spune-mi? Mai ales că deosebirea între darul cel duhovnicesc şi între această lucrare rea este mai mare ca cea dintre hainele cele de fir şi cea întinată şi decât cea dintre mir şi noroi.

Nu te temi, o, omule, ca să priveşti cu aceiaşi ochi şi scena pe care este orchestra şi pe care se săvârşesc lucrurile cele spurcate ale curviei, şi această Masă Sfântă pe care se săvârşesc Tainele cele înfricoşate? Cu aceleaşi urechi auzind pe desfrânată grăind cuvinte de necinste şi pe Proroc şi pe Apostol învăţându-te cuvinte de taină? Cu aceeaşi inimă primind şi otrava, şi Jertfa cea înfricoşată şi sfântă?

Oare nu de aici se strică moravuri, sunt divorţurile, neînţelegerile şi vrajbele între case? Căci, când te vei umple de desfrânare privind la cele de acolo, te faci slăbănog la virtute şi înverşunat şi vrăjmaş curăţiei şi înfrânării, iar întorcându-te acasă, femeia ta îţi va părea mai urâtă. Şi fiind aprins de pofta cea de la teatru şi biruit de privirea cea străină şi amăgitoare, ocărăşti şi necinsteşti şi aduci nenumărate prihane tovarăşei tale de viaţă cea înfrânată şi cinstită, cu toate că nu ai niciun motiv s-o învinuieşti. Ci, ruşinându-te să-ţi spui patima şi să arăţi rana pe care ai primit-o de acolo, pricinuieşti alte motive, căutând prilejuri necuvioase de ceartă, trecând cu vederea pe toate cele de acasă, gândind numai la pofta cea spurcată şi necurată de la care ai primit rana. Şi nu mai priveşti nimic din cele din casă cu plăcere, pentru că glasul ei stă în sufletul tău, precum şi forma, privirea, mişcările, şi toţi idolii desfrânării. Şi ce zic femeia şi casa? Căci şi pe Biserică o vei vedea mai fără plăcere, părându-ţi-se urâte cuvintele despre curăţie şi înfrânare. Căci acestea nu-ţi vor mai fi ca învăţătură, ci prihănire a ta, care trăgându-te puţin câte puţin la deznădejde, te va rupe cu totul de această folositoare învăţătură de obşte.

De aceea, vă rog pe voi toţi, să fugiţi de spectacolele cele rele de la teatre, iar pe cei ce merg să-i trageţi de acolo. Căci cele ce se fac acolo nu aduc mângâiere, ci pierzare, pedeapsă şi osândă. Şi ce folos este de această

dulceaţă vremelnică, când de acolo se naşte chinuirea cea de-a pururea, şi îmboldit fiind ziua şi noaptea de poftă, tuturor eşti de nesuferit? Dar cercetează-te pe tine cum eşti când ieşi din Biserică şi cum eşti când ieşi de la teatru, şi comparând cele două zile nu vei mai avea trebuinţă de cuvintele noastre. Căci de ajuns va fi compararea celor două zile să-ţi arate mărimea folosului de aici şi vătămarea cea de acolo.

Acestea le-am zis acum dragostei voastre şi niciodată nu voi înceta să le zic. Căci şi pe cei ce bolesc de aceste boli îi vom mângâia, şi pe cei sănătoşi mai tari îi vom face. Şi la amândouă părţile le este de folos cuvântul acesta, unora ca să se depărteze, iar celorlalţi să nu cadă. Dar fiindcă cei ce mustră trebuie să facă aceasta cu măsură, voi sfârşi aici sfătuirea aceasta, vă voi continua iarăşi cele întrerupte din pricina cea mai de sus şi ne vom întoarce iarăşi la David.

Pictorii când vor să picteze un chip, aşază aproape de ei pe cel căruia vor să-i picteze chipul o zi, două sau trei, ca prin deasa privire să întocmească chipul fără de greşeală. Şi fiindcă şi noi avem datoria să pictăm, nu forme trupeşti, ci frumuseţea sufletului şi podoaba care se înţelege cu mintea, vom pune astăzi pe David să stea aproape de voi, ca fiecare privind la el să tragă în sufletul lui frumuseţea, blândeţea, milostivirea, mărimea de suflet şi toate celelalte fapte bune ale dreptului. Şi dacă imaginea trupurilor aduce oarecare mângâiere celor ce privesc, cu mult mai mult imaginea sufletului. Acelea nu le poţi vedea peste tot, ci se pun să stea într-un loc mereu, dar pe acestea le poţi purta oriunde vei voi, nefiind nimic care să le oprească. Căci aşezându-le în cămara minţii, vei putea să priveşti la ele deseori, oriunde vei fi, şi mult folos vei dobândi. Şi precum cei bolnavi cu ochii poartă bureţi şi bucăţi de stofă albastră, şi privind adeseori la ele, dobândesc oarecare mângâiere a bolii din culoarea aceea, aşa şi tu de vei avea înaintea ochilor tăi icoana lui David şi vei privi adeseori la ea, deşi de multe ori te va supăra mânia şi-ţi va tulbura, dar privind la chipul acela, vei primi desăvârşită sănătate şi filozofie curată.

Şi să nu-mi zică cineva că are un vrăjmaş spurcat, viclean, stricat şi neîndreptat. Oricum va fi el nu este mai rău decât Saul, care fiind ajutat de multe ori de David, deşi mereu îl vrăjmăşuia, şi care cu toate că a primit

numai faceri de bine, şi-a păstrat vicleşugul său. Şi ce zici? Că ţi-a tăiat o parte de pământ, ţi-a făcut nedreptate la ogor, ţi-a trecut hotarele casei, ţi-a răpit rodul, te-a ocărât, te-a nedreptăţit sau te-a adus la sărăcie? Dar încă nu ţi-a luat sufletul, poate numai o dată a îndrăznit, nu de nenumărate ori ca acesta. Şi dacă de două, trei sau nenumărate ori a îndrăznit, dar nu când îi făceai bine şi când, căzând în mâinile tale, s-a izbăvit. Iar dacă şi aceasta s-a făcut, şi aşa întrece David, căci nu este la fel a filozofa unele ca acestea petrecând în Legea cea Veche cu a face aceeaşi după ce Duhul a dăruit nişte daruri ca acestea. David nu auzise pilda celor zece mii de talanţi şi a celor o sută de dinari. Nu auzise rugăciunea: Iertaţi oamenilor greşelile lor, precum şi Tatăl vostru cel ceresc (Mt. 6, 15). Nu văzuse pe Hristos răstignit, nici Sângele cel Scump ce s-a vărsat. Nu auzise cuvintele cele multe despre filozofia aceasta. Nu se îndulcise de o Jertfă ca aceasta, nici nu se împărtăşise de Sângele stăpânesc. Ci crescând în legi nedesăvârşite, care nu cereau nimic de acest fel, a ajuns la vârful filozofiei celei din Dar. Tu de multe ori mâniindu-te pentru cele trecute pomeneşti răul, iar acesta temându-se şi pentru cele viitoare, căci ştia cu dinadinsul că de va cruţa pe vrăjmaşul său, nu va locui în cetatea sa şi viaţă nesigură va avea, dar purta grijă de acela, făcând toate, ca să tragă spre sine pe vrăjmaşul lui. Cine poate avea o mai mare suferire a răutăţii ca acesta?

Dar ca să ştii, din cele ce se fac acum, că este cu putinţă să împăcăm pe orice om care se poartă cu vrăjmăşie cu noi, te întreb: Ce este mai sălbatic decât leul? Dar însă şi pe acesta îl îmblânzesc oamenii, meşteşugul lor silind firea lui de a se face el, cel mai sălbatic dintre fiare, mai blând decât oaia, umblând prin târg şi nevătămând pe nimeni. Deci ce îndreptare vom avea şi ce iertare când pe fiare le îmblânzim, iar pe oameni zicem că nu putem să-i potolim niciodată, nici să-i facem să se întoarcă cu dragoste spre noi? Mai ales că la fiare blândeţea nu este firească, precum nu este sălbăticia la om. Ce răspuns vom avea când biruim firea şi zicem că nu putem îndrepta voinţa cea liberă? Şi dacă încă te mai îndoieşti, îţi zic că de vei purta grijă de vindecarea celui ce boleşte nevindecat, pe cât de mare îţi va fi osteneala, pe atât şi plata. Dar numai una să avem în vedere, nu ca să nu pătimim niciun rău de la vrăjmaşi, ci ca să nu le facem lor niciun rău. Şi niciun rău nu vom pătimi, cu toate că vom suferi nenumărate rele. Căci şi

David când era prigonit, dorind să-i ia şi sufletul, nu a pătimit niciun rău, ci s-a făcut mai cinstit şi mai iubit de toţi, nu numai de oameni, ci şi de Dumnezeu.

Cu ce a fost nedreptăţit atunci Sfântul pătimind atâtea rele de la Saul? Oare nu până în ziua de astăzi se vesteşte fapta lui, fiind strălucit pe pământ, dar mai ales în cer, căci îl aşteptau bunătăţile cele negrăite în Împărăţia cerurilor? Şi cu ce s-a folosit ticălosul şi mişelul acela făcând atâtea vrăjmăşii? Oare n-a căzut din împărăţie şi a suferit moarte ticăloasă împreună cu fiul lui şi se prihăneşte de toţi? Şi mai cumplit este că l-au aşteptat chinurile cele fără de sfârşit.

Dar de ce nu voieşti să te împaci cu vrăjmaşul tău? Ţi-a luat bani? Dar de vei suferi răpirea cu bărbăţie, vei lua acea plată ca şi cum i-ai fi pus în mâinile săracilor. Căci şi cel ce a dat săracilor, şi cel ce a fost nedreptăţit şi furat, nu vrăjmăşuiesc, nu blestemă pentru că pentru Dumnezeu s-au făcut amândouă. Iar dacă pricina cheltuielilor este aceeaşi, arătat este că şi cununa este aceeaşi.

Poate a îndrăznit la viaţa ta dorind să te omoare? Dacă pe vrăjmaşul tău, care a îndrăznit până la atâta, îl vei număra printre făcătorii tăi de bine şi te vei ruga pentru el, mijlocind la Dumnezeu ca să-i fie lui milostiv, lucrul acesta ţi se va socoti ca mucenicie. Şi nu te uita numai că Dumnezeu a oprit ca David să fie omorât, ci gândeşte-te că a luat întreită şi împătrită cunună a muceniciei din această vrăjmăşie a lui Saul. Căci cel ce pentru Dumnezeu iartă pe vrăjmaşul său, care de multe ori a aruncat cu sulița asupra lui, şi apoi având prilej să-l omoare, l-a miluit, deşi ştia că după ce-l va lăsa iar va porni asupra lui, arătat este că de câte ori a iertat, de atâtea ori s-a înjunghiat cu voinţa. Şi înjunghiindu-se astfel de multe ori pentru Dumnezeu, a primit multe cununi ale muceniciei. Şi ceea ce zicea Pavel că în fiecare zi moare pentru Dumnezeu, aceasta a împlinit-o şi David, că putând să omoare pe cel ce-l vrăjmăşuia, pentru Dumnezeu, n-a voit. Ci a ales să se primejduiască în fiecare zi, decât răzbunându-se cu dreptate, să se lipsească de atâtea cununi.

Iar dacă celui ce te-a vrăjmăşuit, dorind până a-ţi lua viaţa, nu trebuie să-i răsplăteşti urându-l, cu mult mai mult celor ce ţi-au făcut orice altă nedreptate. Multora li se pare că a fi clevetiţi şi a li se lua cinstea de către vrăjmaşii lor este un lucru mai nesuferit decât orice moarte. Haideţi să cercetăm şi aceasta. Te-a clevetit cineva pe tine, numindu-te preadesfrânat sau desfrânat? Dacă acestea sunt adevărate, îndreaptă-te, iar dacă sunt minciuni, râzi. De ştii că ai întru tine cele ce s-au zis, înţelepţeşte-te, iar de nu ştii, defăimează-le. Dar mai ales nu râde, nici nu defăima numai, ci bucură-te şi saltă după cuvântul Domnului, care ne porunceşte asta. Căci zice: Când vă vor ocărî şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minţind pentru Mine, bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri (Mt. 5, 11) şi iarăşi: Bucuraţi-vă şi vă veseliţi când vor scoate numele vostru ca un rău din pricina Fiului Omului (Lc. 6, 22-23). Iar dacă cele zise vor fi adevărate, şi tu vei suferi cuvintele cu blândeţe, vei suspina cu amar şi-ţi vei osândi greşelile tale, iar nu vei ocărî împotrivă şi nu vei prihăni, nu mai puţină plată vei lua ca cel dintâi. Şi aceasta mă voi sili să v-o arăt din Scripturi, ca să cunoaşteţi că pe cât nu ne folosesc prietenii când ne laudă, pe atât ne folosesc vrăjmaşii când ne grăiesc de rău, deşi adevărate vor fi, numai de vom voi noi să întrebuinţăm grăirile de rău precum se cuvine. De multe ori prietenii ne linguşesc, acoperindu-ne păcatele, iar vrăjmaşii ni le aduc de faţă. Şi de vreme ce noi, din pricina iubirii de sine, nu ne vedem păcatele noastre, aceia, vrăjmăşindu-ne şi înfruntându-ne, de multe ori le văd mai cu de-amănuntul decât noi, aducându-ne la nevoia de a le îndrepta, şi astfel vrăjmăşia lor ni s-a făcut nouă pricină de mare folos. Nu numai că aceia ni le aduc aminte şi le cunoaştem, ci le şi lepădăm pe urmă. Că de te va ocărî pe tine vrăjmaşul cu un păcat, care ştii că este în tine, auzindu-l, nu numai că nu-l vei ocărî pe acela, ci vei suspina cu amar şi rugându-te lui Dumnezeu, îndată vei lepăda acel păcat. Şi oare ce lucru mai fericit decât acesta poate fi? Şi ce este mai lesnicios spre scăparea de păcate?

Dar ca să nu socoteşti că te mângâiem aşa simplu şi cu cuvinte omeneşti, îţi voi aduce mărturie pentru aceasta din dumnezeieştile Scripturi, ca să nu te mai îndoieşti întru nimic de aceasta. Era un fariseu şi un vameş, din care unul ajunsese la răutatea cea mai de pe urmă, iar celălalt purta grijă de dreptatea cea desăvârşită. Căci îşi împărţea averile, petrecea

postind şi era curat de răpire. Iar primul toată vremea vieţii sale a petrecut-o în răpiri şi silnicii. Şi s-au suit amândoi la Templu ca să se roage. Fariseul zice: „Dumnezeule, Îţi mulţumesc că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, nici ca acest vameş”... Iar vameşul, departe stând, n-a răspuns împotrivă ocărând, nici nu a prihănit, nici nu a zis cuvintele ce obişnuiesc să le zică mulţi: Îndrăzneşti să te legi de viaţa mea şi să prihăneşti faptele mele? Oare nu sunt mai bun decât tine? Îţi voi vesti greşelile tale şi te voi face ca niciodată să nu mai calci pe aceste praguri sfinte. Niciun cuvânt dintre acestea n-a zis, pe care noi le zicem în toate zilele spălându-ne unii pe alţii. Ci suspinând cu amar şi bătându-şi pieptul numai atât a zis: „Milostiv fii mie, păcătosul!” (Lc. 18, 13). Şi s-a pogorât îndreptat. Ai văzut filozofie? A primit ocară, dar s-a spălat prin ea. Şi-a cunoscut faptele, dar le-a lepădat. Şi prihănirea păcatului i s-a făcut pricină de a-l lepăda, iar vrăjmaşul fără voia lui i s-a făcut făcător de bine. Şi cât trebuia să se ostenească vameşul postind, priveghind, dormind pe jos, împărţindu-şi averile sale şi şezând multă vreme în sac şi în cenuşă, ca să-şi poată lepăda păcatele sale? Dar acum nimic din acestea n-a făcut, ci numai cu un cuvânt simplu a lepădat toată răutatea, ocările şi clevetirile celui ce părea că-l ocăra aducându-i cununa dreptăţii, fără sudori, osteneli şi vreme îndelungată. Vezi că dacă va grăi cineva lucruri adevărate despre noi, pe care ştim că le avem întru noi, dar de nu vom ocărî pe cel ce grăieşte, ci vom suspina cu amar şi vom ruga pe Dumnezeu pentru păcate, vom putea lepăda toate greşelile? Aşa şi acesta s-a îndreptat, fiindcă n-a ocărât pe acela, ci a suspinat pentru păcatele sale.

Vezi cât folos aduce ocara vrăjmaşilor de o vom suferi pe ea cu filozofie? Şi dacă şi minţind şi grăind adevărul ne foloseşte pe noi, de ce ne scârbim? De ce ne mâhnim? Dacă tu nu te vei vătăma pe tine, o, omule, nici prietenul, nici vrăjmaşul, nici chiar diavolul nu te va putea vătăma. Şi dacă cei ce ne ocărăsc, ne clevetesc şi ne vrăjmăşuiesc până a ne lua viaţa ne folosesc, unii împletindu-ne cunună de mucenicie, precum am arătat, iar alţii ne ocărăsc păcatele noastre şi ne fac drepţi, precum s-a făcut vameşul, de ce ne mai sălbăticim împotriva lor? Şi să nu zicem: Cutare m-a zădărât sau cutare m-a provocat să-i zic cuvinte de ocară. Nu ei, ci noi suntem pricinuitorii vrajbelor. Căci dacă vom voi să filozofăm, nici dracul nu ne va

putea porni spre mânie. Şi acest lucru este arătat din multe locuri, dar mai ales din istoria despre David care ne stă înainte, pe care cuviincios este să v-o spun astăzi, aducându-vă aminte dragostei voastre, unde am lăsat cuvântul nostru. Şi unde l-am lăsat? La răspunsul de îndreptare al lui David. De nevoie, dar, este să spunem astăzi cuvintele lui Saul, ca să vedem ce a răspuns acesta la îndreptăţirea aceluia. Căci nu numai din cuvintele pe care le-a grăit David vom cunoaşte fapta bună a lui, ci şi din cele ce zice Saul. Şi de se va arăta că acesta grăieşte ceva blând şi liniştit, acest lucru să-l datorăm aceluia care a schimbat omul, care a învăţat şi a pus în rânduială sufletul lui.

Deci ce zice Saul când aude pe David zicând acestea: „Iată, poala hainei tale este în mâna mea" (I Împ. 24, 12) şi toate celelalte pe care le-a spus spre dovedirea blândeţii lui? „Glasul tău este acesta, fiule David?" (I Împ. 24, 17). O, ce schimbare bruscă s-a făcut! Căci cel ce nu suferea niciodată să-l cheme pe nume, urând şi însuşi numele lui, acum îl face şi rudă, numindu-l pe el fiu al său. Cine este mai fericit decât David care pe ucigaşul de oameni l-a făcut tată, pe lup oaie, cuptorul mâniei l-a umplut cu multă rouă, valurile le-a alinat şi a stins toată aprinderea mâniei? Cuvintele acelea ale lui David intrând în mintea celui sălbăticit, au lucrat toată această schimbare, pe care ne-o arată aceste cuvinte. Şi n-a zis „Cuvintele tale sunt acestea, fiule David?" Dar ce? „Glasul tău este acesta, fiule David?" Căci numai glasul lui a schimbat starea lui Saul. Şi precum un tată auzind glasul copilului său, care s-a întors de undeva după multă vreme, se veseleşte cunoscându-l fără să-l vadă, aşa şi Saul, fiindcă cuvintele lui David intrând au scos afară vrajba, a cunoscut pe Sfântul şi lepădând patima a primit afecţiune. Căci scoţând afară mânia a primit voie bună şi milostenie. Şi precum de multe ori cunoaştem pe prieten şi noaptea după glas, chiar nefiind el aproape, pe care ziua şi de departe îl cunoaştem, la fel se întâmplă şi la vrajbă. Cât timp ne aflăm între noi învrăjbiţi, şi glasul îl auzim altfel şi faţa o vedem cu mintea stricată. Iar după ce lepădăm mânia, glasul cel ce mai înainte ni se părea pizmaş şi vrăjmaş ni se arată acum dulce şi plăcut, iar faţa vrăjmaşului cea nesuferită ni se arată cu har şi dorită.

La fel se face în vremea cea rea. Mulţimea norilor nu lasă să se vadă frumuseţea cerului. Şi dacă am avea ochiul de mii de ori mai străbătător nu vom putea vedea strălucirea cea de sus. Dar după ce va sparge norul fierbinţeala razei, zăbovind asupra lui, va apărea soarele arătând iarăşi buna podoabă a cerului. Aşa se întâmplă şi la noi când suntem mânioşi. Vrajba stă înaintea ochilor şi urechilor noastre ca un nor gros, arătând altfel şi glasurile, şi feţele. Iar dacă filozofând va lepăda vrajba şi va sparge norul mâhnirii, atunci cu gând curat şi drept va vedea şi va auzi toate. Lucru care s-a întâmplat şi la Saul, căci după ce s-a spart norul vrajbei, a cunoscut glasul lui David şi zice: „Glasul tău este acesta, fiule David? Care glas? Care a surpat pe Goliat şi a scos cetatea din primejdii. Căci atunci când toţi erau în primejdie de robie şi de moarte, le-au dat siguranţa şi libertatea; şi multe alte faceri de bine le-a dăruit. Cu acel glas a surpat pe barbarul acesta, căci mai înainte de a lovi cu piatra, a fost întărit de puterea rugăciunii, căci zice: „Tu vii la mine cu sabie şi cu suliţă şi cu pavăză, iar eu voi merge la tine întru numele Domnului Dumnezeului Savaot pe care L-ai ocărât astăzi" (I Împ. 17, 46). Şi aşa a aruncat piatra. Iar glasul acesta a luat cu mâna piatra şi a dus-o asupra lui Goliat; acesta a pus frică în acel barbar; acesta a tăiat îndrăzneala acelui vrăjmaş.

Şi ce te minunezi când glasul dreptului potoleşte mânia şi surpă pe vrăjmaşi, când el izgoneşte şi pe diavoli. Apostolii abia grăiau şi toate puterile potrivnice fugeau. Iar glasul Sfinţilor a făcut ca de multe ori să stea stihiile şi să schimbe rânduiala lor. Căci Iisus al lui Navi numai când a zis: „Să stea soarele...şi luna..." (10, 12) şi au stat. La fel Moise a legat marea şi apoi a slobozit-o. Iar cei trei tineri au schimbat lucrarea focului prin glasul laudelor lor.

Pentru aceasta şi Saul înfiorându-se de acel glas, a zis: „Glasul tău este acesta, fiule David?" Dar ce răspunde David? „Robul tău sunt, Doamne al meu împărate". Cine cinsteşte mai mult pe aproapele decât pe sine face ca şi acela să-l cinstească, certându-se oarecum între ei, care va da cinstea mai întâi celuilalt. Acesta a făcut ca Saul să-l facă pe David rudă a sa, iar acesta l-a numit stăpân. Şi parcă aceste cuvinte ar zice David: „Numai un lucru caut, mântuirea şi sporirea ta în fapta bună. M-ai numit pe mine Fiu? Eu mă

mulţumesc dacă mă consideri robul tău, numai să lepezi urgia, să nu mă mai bănuieşti de ceva rău şi să nu socoteşti că sunt vrăjmaşul tău". Şi aşa împlinea legea cea apostolească, care porunceşte: „În cinste, unii altora daţi întâietate" (Rm. 12, 10). Nu precum fac mulţi, care fiind mai răi decât dobitoacele, nu vor ca ei mai întâi să heretisească pe aproapele, socotind că de va face aşa se ocărăşte şi se micşorează. Ce poate fi mai de râs decât această nebunie? Ce poate fi mai de ocară decât această trufie şi mândrie? Căci atunci te-ai înjosit şi te-ai ocărât, o, omule, când aştepţi ca tu mai întâi să fii heretisit de aproapele. Ce este mai rău decât mândria? Şi ce este mai de râs decât trufia şi slava deşartă? Dacă tu mai întâi vei heretisi, şi Dumnezeu te va lăuda, este lucrul cel mai mare decât toate, şi oamenii se vor împăca, şi vei lua tu toată plata. Iar de vei aştepta ca tu mai întâi să fii cinstit şi apoi să cinsteşti pe aproapele, niciun lucru mare nu ai făcut. Căci cel ce a făcut începătură cinstei, acela va lua toată plata. Deci să nu aşteptăm ca noi să fim cinstiţi mai întâi decât alţii, ci noi să alergăm cinstind pe aproapele şi totdeauna să facem începutul heretisirii, şi să nu socotim că acest lucru este defăimător şi înjositor. Ci ea a închegat multe prieteşuguri, a tăiat multe vrajbe şi a potolit multe pricini de multă vreme.

Deci să nu te leneveşti, o, iubitule, de lucrarea aceasta, ci de va fi cu putinţă pe toţi cei ce-i întâlneşti, oricare ar fi ei, să le dai tu mai întâi cinstea heretisindu-i. Iar dacă aproapele va apuca mai întâi decât tine, arată-i şi mai mare cinste. Căci şi aceasta a sfătuit-o Pavel, zicând: „Unul pe altul socotească-l mai de cinste decât pe el însuşi" (Filip. 2, 3).

Aşa a făcut şi David, cinstind el mai întâi pe Saul, iar după ce a fost cinstit şi el, şi mai mult a cinstit, zicând: „Robul tău sunt, Doamne al meu împărate". Şi vezi cât folos a lucrat. Căci după ce David a zis aceasta, Saul nu a putut ca fără de lacrimi să primească glasul acesta, ci a plâns cu amar, arătând printre lacrimi sănătatea şi filozofia pe care le-a pus David în sufletul lui Saul. Cine poate fi mai fericit decât prorocul acesta, care într-o clipă a schimbat pe vrăjmaşul său şi care pe sufletul ce înseta de sânge şi de ucidere deodată l-a făcut izvorâtor de plânsuri şi de vaiete? Şi nu mă minunez de Moise, care a scos izvoare de ape din piatră vârtoasă, cum mă minunez de David, care a scos izvoare de lacrimi din ochi de piatră. Căci

acela a biruit firea, iar acesta a biruit voința cea liberă. Acela a lovit piatra cu toiagul, iar acesta a lovit inima cu cuvântul, nu ca s-o mâhnească, ci ca s-o facă curată și blândă. Și împlinind acest lucru a arătat mare facere de bine ca mai înainte. Căci într-adevăr lucru de mare cinste și de mirare este că David nu și-a scos sabia ca să taie capul vrăjmașului, dar de mult mai multe cununi este vrednic faptul că a schimbat voința lui, făcând-o bună, și l-a prefăcut blând. Această facere de bine este mai mare decât aceea, căci nu este la fel a dărui viața și a aduce filozofie. Nu este deopotrivă a izbăvi de mânia care sufla ucidere nedreaptă și a-l izbăvi de nebunia care-l ducea la atât rău. Căci David oprind pe ostașii lui de a nu ucide pe Saul, îi dăruiește viața aceasta. Iar scoțând răutatea din sufletul lui cu cuvintele cele blânde, i-a dăruit viața ce va să fie și bunătățile cele veșnice, atât cât depindea de el.

Laudă-l deci pe David pentru blândețea, dar mai mult minunează-te de el pentru schimbarea lui Saul. Căci mai mare este a birui nebunia altora, decât a-și stăpâni numai patimile sale, potolind inima aprinsă de mânie, prefăcând tulburarea în alinare și umplând de lacrimi fierbinți ochii care priveau spre ucidere. Și lucru de mai mare mirare este că, de ar fi fost Saul dintre oamenii cei blânzi și smeriți ușor ar fi putut fi întors la bunătatea firească, dar el se sălbăticise și ajunsese la răutatea cea mai de pe urmă, silindu-se la a ucide, și totuși într-o clipă face ca să se stingă toată amărăciunea aceea. Pe care dintre cei vestiți cu filozofia nu-i va întrece David?

Deci și tu când vei prinde pe vrăjmașul tău în mâinile tale, nu cugeta cum să te răzbuni pe el și cu ce mulțime de ocări să-l sperii și să-l alungi, ci cum să-l vindeci și cum să-l întorci la blândețe. Și să nu te depărtezi de el până ce n-ai făcut și n-ai zis totul ca să biruiești cruzimea lui cu blândețea ta. Căci nimic nu este mai vrednic decât blândețea. Cu cuvântul blând frângi oasele, cu toate că ce este mai tare decât osul? Căci de va fi cineva vârtos și neînduplecat, va fi biruit cu lesnire de cel ce se poartă cu el cu blândețe. Și iarăși: „Răspunsul cucernic întoarce mânia”. Pentru aceasta arătat este că a se porni vrăjmașul spre mânie sau a se împăca stă mai mult întru puterea ta, decât întru a lui. Și întru noi, nu întru cei mânioși, stă puterea de a stinge sau a aprinde flacăra mâniei acelora. Iar cel ce a zis cele

de mai sus le adevereşte cu o pildă zicând: „De vei sufla într-un cărbune aprins vei aprinde flacăra, iar de vei scuipa peste el l-ai stins”. Şi peste amândouă aceste lucrări tu eşti stăpân, căci amândouă ies din gura ta. Aşa şi când eşti învrăjbit cu aproapele. De vei scoate cuvinte trufaşe şi nebune aţâţi focul aceluia suflând peste cărbuni, iar dacă vei folosi cuvinte blânde şi smerite mai înainte de a se ridica văpaia, ai stins toată mânia.

Deci să nu zici acelea şi acelea am pătimit şi acestea şi acestea am auzit, căci peste toate acestea tu eşti stăpân. Pentru că, după cum am zis, a aprinde şi a stinge flacăra stă în voinţa ta, aşa şi a aţâţa sau a potoli mânia. Când vei vedea pe vrăjmaşul tău sau îţi va veni în minte chipul lui, uită toate cele de mâhnire pe care le-ai auzit. Iar de nu vei putea să le uiţi, pune-le pe seama diavolului, şi adună-ţi ţie numai pe cele bune pe care ţi le-a grăit sau făcut cândva acela. Căci de vei petrece pomenind acestea degrabă vei înceta vrajba. Şi de vei voi să-i vorbeşti, iartă-i răul făcut ţie şi, lepădând patima şi stingând mânia, ceartă-l şi-l mustră şi nu mai aşa vei putea birui. Căci fiind mânioşi nu vom putea vreodată nici auzi, nici grăi ceva sănătos, iar izbăvindu-ne de patimi nici noi nu vom scoate cândva vreun cuvânt aspru, nici pe alţii nu vom auzi grăind aşa.

Şi nu cuvintele în sine care se grăiesc obişnuiesc să ne sălbăticească pe noi, ci petrecerea în vrajbă şi aprinderea de ea. Căci de multe ori aceleaşi cuvinte auzindu-le de la prieteni, care glumesc rostind cuvinte de râs, sau de la copiii cei mici, nu numai că nu pătimim nimic rău din auzirea lor, ci râdem şi ne veselim de ele. Şi suntem aşa şi pentru că nu le auzim cu minte stricată, nici cu suflet cuprins de mânie. Aşa şi de la vrăjmaşi de vei auzi oarecare cuvinte, nu vor putea să te vatăme de vei lepăda vrajba şi vei stinge mânia. Şi nu numai cele ce se grăiesc, dar nici măcar cele ce se fac ţie, precum nu s-a vătămat nici Fericitul acesta. Ci văzând pe vrăjmaşul său înarmându-se împotriva sufletului său şi făcând totul ca să-l piardă, nu numai că nu s-a sălbăticit, ci s-a întors spre mai multă milostivire. Căci cu cât vrăjmăşuia acela mai mult, cu atât acesta plângea mai tare pentru el. Fiindcă ştia cu adevărat că nu cel ce pătimeşte nedreptate este vrednic de lacrimi şi de plâns, ci cel ce face, pentru că se vatămă pe sine. De aceea a alcătuit şi o cuvântare lungă de dezvinovăţire şi nu s-a lăsat până ce nu l-a

făcut şi pe acela să se dezvinovăţească şi să se îndrepte prin lacrimi şi plânsuri. Iar după ce a plâns şi s-a văitat a scos un glas amar şi a zis: „Mai drept eşti tu decât mine". Căci tu mi-ai dat mie cele bune, iar eu ţi-am răsplătit cu rele. Vezi cum îşi prihăneşte răutatea sa şi se îndreaptă nesilit de nimeni, iar fapta cea bună a Dreptului o laudă? Aşa fă şi tu. Când vei avea pe vrăjmaşul în mâinile tale nu-l prihăni, ci îndreaptă-te pe tine, ca să-l faci pe el să se prihănească. Căci de-l vom prihăni, se aspreşte, iar de-i vom arăta îndreptările noastre, se va prihăni pe sine, ruşinându-se de blândeţea noastră. Şi astfel şi mustrarea se face fără patimă, şi acela se izbăveşte de toată răutatea. Precum s-a întâmplat şi aici, căci cel ce a nedreptăţit se prihăneşte pe sine foarte tare, iar acel nedreptăţit tace. Căci Saul n-a zis: „Mi-ai dat mie bune", ci „mi-ai răsplătit mie bune". Adică în locul vrăjmăşiei, a dorinţei de ucidere şi ale celorlalte nenumărate rele, mi-ai răsplătit cu mari faceri de bine. Iar eu nici aşa nu m-am făcut mai bun, ci şi după acele faceri de bine ale tale am rămas în răutate. Dar nici tu nu te-ai schimbat, ci ai rămas păzindu-ţi obiceiul tău, făcându-mi bine mie celui ce te vrăjmăşuiam.

De câte cununi nu este vrednic David din cuvintele acestea. Că deşi le grăia gura lui Saul, dar înţelepciunea şi meşteşugul lui David le-a sădit pe ele în sufletul lui.

„Şi tu mi-ai arătat mie astăzi – zice Saul – ce bine mi-ai făcut; cum m-a dat Domnul în mâinile tale astăzi şi nu m-ai omorât". Saul mărturiseşte o altă faptă bună a lui David, cum că făcându-i bine n-a tăcut, nici nu a trecut-o cu vederea, ci venind i-a spus (lui Saul) făcând aceasta nu spre laudă, ci voind să arate şi să-l înveţe cu lucrurile înseşi, că este din cei ce cugetă bine şi poartă grijă de el, iar nu din cei ce vrăjmăşuiesc şi viclenesc. Iar a spune cineva facerile sale de bine numai atunci este de folos, când se nădăjduieşte folos. Iar când le va arăta cineva şi le va propovădui, nefiind nicio pricină de nevoie, nu va fi mai bun decât cei ce ocărăsc. Dar când va face aceasta, voind să încredinţeze pe cel stricat şi care are pentru dânsul o părere rea, este purtător de grijă şi făcător de bine, lucru pe care l-a făcut şi David, nu poftind slava de la el, ci voind să smulgă mânia cea înrădăcinată

în el. Şi pentru aceasta şi Saul l-a lăudat pe el, şi i-a făcut bine, şi i-a şi spus acea facere de bine.

Apoi Saul voind să-l răsplătească pe David, dar neputând să afle niciuna pe măsura celor făcute lui, pe Însuşi Dumnezeu i-L dă răsplătitor, zicând astfel: „Că de va afla cineva pe vrăjmaşul său în necaz şi-l va slobozi în cale bună, Domnul îi va răsplăti lui cele bune, precum ai făcut tu astăzi". Şi cu ce avea Saul să-i răsplătească lui David vrednic de facerile lui de bine, măcar de i-ar fi dat şi împărăţia cu toate cetăţile? Căci nu numai împărăţia şi cetăţile i-a dat David, ci însăşi viaţa i-a dăruit-o. Şi fiindcă Saul nu putea să-i răsplătească cu altă viaţă, îl trimite pe el la Dumnezeu şi-l cinsteşte cu răsplătirile cele de acolo, lăudându-l şi învăţând pe toţi că atunci când vom face nenumărate faceri de bine vrăjmaşilor noştri, care ne fac cele împotrivă, răsplătiri mari ni se păstrează nouă la Dumnezeu. Şi apoi zice: „Şi iată, eu acum cunosc căci cu adevărat vei împărăţi şi va sta în mâna ta împărăţia lui Israel. Şi acum jură mie pe Domnul, că nu vei pierde sămânţa mea după mine şi nu vei pierde numele meu din casa tatălui meu."

Dar de unde cunoşti acestea, spune-mi mie? Oştile sunt sub comanda ta, banii, armele, cetăţile, caii, ostaşii şi toată puterea împărătească la tine este. Iar acesta este gol şi lipsit, neavând nici cetate, nici casă, nici familie. De unde zici aceasta, spune-mi? De la obiceiul lui. Că nu m-ar fi biruit cel gol, lipsit şi fără de arme pe mine, cel înarmat şi cu atâta putere, de nu ar fi avut pe Dumnezeu cu el. Iar cel ce are pe Dumnezeu cu sine este mai tare decât toţi.

Ai văzut cum filozofează Saul după izbăvire de vrăjmăşie? Ai văzut că este cu putinţă ca vrăjmaşul să lepede toată răutatea, să se schimbe şi să se întoarcă la cele bune?

Să nu ne lenevim, dar, de mântuirea noastră. Că deşi ne vom pogorî în prăpăstiile răutăţii, este cu putinţă să ne ridicăm şi să ne îndreptăm, lepădând toată răutatea. Şi apoi ce zice? „Şi acum jură mie pe Domnul că nu vei pierde sămânţa mea după mine şi nu vei pierde numele meu din casa tatălui meu". Împăratul se cucereşte celui simplu, şi cel încoronat face rugăciune pentru fiii lui, rugând pe cel fugar. Iar faptul că Saul îndrăzneşte

să roage pe vrăjmaşul său pentru unele ca acestea, este semnul faptei bune a lui David. Şi cere jurământ, nu îndoindu-se de năravul cel bun al lui David, ci cugetând la mulţimea relelor pe care i le-a făcut. „Jură-te mie să nu pierzi sămânţa mea după mine". Pune pe vrăjmaşul său epitrop al copiilor lui şi-i dă în mâinile lui, ca şi cum i-ar lua de mână prin cuvintele acestea şi ar aduce pe Dumnezeu ca mijlocitor.

Dar David ce face? Oare a viclenit sau s-a prefăcut auzind acestea? Nicidecum. Ci îndată s-a plecat şi a primit rugămintea. Şi după ce a murit Saul, nu numai că n-a omorât pe urmaşii lui, ci a împlinit şi mai mult decât ceea ce a făgăduit. Căci pe fiul lui Saul, care era bolnav la picioare, l-a primit în casa sa, l-a făcut părtaş mesei sale şi l-a învrednicit de cea mai mare cinste. Şi nu se ruşina David de acesta, nici nu considera că se necinsteşte masa cea împărătească cu copilul cel olog, ci se făIea socotind aceasta de mare cinste. Căci fiecare din cei ce cinau împreună cu el se ducea apoi luând mare învăţătură. Pentru că văzând pe fiul lui Saul, care a făcut atâtea rele lui David, că a primit atâta cinste de la el, de ar fi fost mai sălbatic decât toate fiarele, văzând aceasta, se ruşina, roşea şi apoi se împăca cu toţi vrăjmaşii. Dacă David ar fi poruncit ca fiului lui Saul să i se dea hrană şi leafă din altă parte era lucru mare. Dar a-l aduce pe el la masa sa, era mare filozofie.

Căci ştiţi că nu este lesne a iubi pe fiii vrăjmaşilor. Şi ce zic a-i iubi? A nu-i urî, nici a nu prigoni este lucru mare. Căci mulţi după ce au murit vrăjmaşii lor, mânia ce o aveau asupra acelora, au slobozit-o asupra copiilor lor. Dar viteazul acesta n-a făcut aşa, ci şi când vrăjmaşul era viu l-a păzit, şi după ce a murit, dragostea faţă de el a arătat-o copiilor lui.

Ce este mai sfinţită decât masa aceluia împrejurul căreia stăteau fiii vrăjmaşului lui? Ce este mai duhovnicesc decât ospăţul acela din care izvorau atâtea binecuvântări? Iar lucrarea aceasta era de înger, iar nu de un om care a făcut ospăţ. Că a îmbrăţişa şi a iubi pe fiii vrăjmaşului, care s-a ispitit de nenumărate ori a-l omorî şi care omorându-se şi-a sfârşit viaţa, îl suie la ceata acelora.

Fă şi tu aşa, iubitule, şi poartă de grijă copiilor vrăjmaşului tău şi când sunt aceia vii, şi după moartea lor. Când sunt vii prin lucrarea aceasta să împaci cu tine pe părinţii lor. Iar după ce mor, purtând grijă de copiii lor, vei trage de la Dumnezeu multă dragoste, te vei încununa cu nenumărate cununi şi vei primi binecuvântări de la toţi, nu numai de la cei ce primesc facerile noastre de bine, ci şi de la cei ce văd. Aceasta îţi va ajuta ţie în ziua aceea, iar vrăjmaşii tăi, care au primit de la tine faceri de bine, îţi vor fi mari apărători în ziua judecăţii şi tu te vei slobozi de multe păcate. Şi deşi ai făcut nenumărate greşeli, dar împlinind porunca care zice: „Iertaţi vrăjmaşilor voştri, ca şi Tatăl vostru să vă ierte greşelile voastre", vei lua iertare de toate păcatele tale. Iar aici îţi vei petrece viaţa cu bună nădejde şi pe toţi îi vei avea prieteni. Căci cei ce văd că iubeşti aşa de mult pe vrăjmaşii tăi şi pe fiii acelora, cum nu vor dori să fie prieteni ai tăi, dorind să facă şi să pătimească toate pentru tine? Iar când vei dobândi de la Dumnezeu atâta dragoste, încât pe toţi îi vei avea doritori ţie de toate cele bune, ce întristare vei mai simţi? Şi cine va petrece viaţă mai fericită decât tine?

Deci nu numai să ne minunăm de aceasta aici, ci şi ieşind afară să le păzim şi cercetând fiecare pe vrăjmaşii lui, să-i împace cu sine şi să-i facă prieteni adevăraţi. Şi de va trebui ca să arătăm isprăvile noastre şi să cerem iertare de la aceia, să nu ne lepădăm a o face, cu toate că noi vom fi cei nedreptăţiţi. Astfel făcând, mai mare ne va fi nouă plata, mai multă îndrăzneala, şi vom dobândi negreşit Împărăţia cerurilor, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos cu Carele, împreună Tatălui şi Sfântului Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE către cei ce lasă slujbele cele bisericeşti şi se duc la teatre / cum că nu numai folositoare, ci şi mai dulce este petrecerea în Biserică decât zăbava la teatre / despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei / cum că trebuie a ne ruga adeseori şi în tot locul, măcar de vom fi în târg, pe cale sau în pat

Nu ştiu ce cuvinte să întrebuinţez astăzi. Pentru că voiesc să prihănesc, căci văd mulţimea împuţinându-se la slujbe, pe proroci cum sunt ocărâţi, pe Apostoli cum sunt trecuţi cu vederea şi pe părinţi cum sunt defăimaţi, iar prin slugi cum ocara trece la Stăpânul. Dar nu-i văd pe cei ce trebuie să audă prihănirea, ci numai pe voi care nu aveţi trebuinţă de învăţătura şi sfătuirea aceasta. Însă nici aşa nu trebuie să tăcem. Ca şi durerea pe care o avem pentru aceia s-o scoatem afară prin cuvinte, trăgându-ne puţin sufletul, şi pe aceia făcându-i să se ruşineze şi să roşească, slobozind asupra lor atâţia mustrători, câţi sunteţi voi cei ce auziţi. Că de ar fi venit ei aici numai pe noi ne-ar fi auzit mustrându-i, dar acum fugind de mustrarea noastră, vor auzi de la voi toate acestea. Aşa şi prietenii fac, căci atunci când nu întâlnesc pe cei vinovaţi, spun toate prietenilor lor, ca mergând la ei să le spună cele zise. Aşa a făcut şi Dumnezeu, că lăsând pe cei ce au greşit, vorbeşte cu Ieremia care nicio nedreptate n-a făcut, zicându-i: „Vezi ce mi-a făcut fiica cea nebună a lui Iuda”. De aceea şi noi vorbim cu voi despre aceia, ca mergând să-i îndreptaţi.

Căci cine va suferi atâta defăimare? O dată pe săptămână ne adunăm aici şi nici în ziua aceasta nu voiesc să treacă cu vederea grijile vieţii acesteia. Iar de-i va învinovăţi şi prihăni cineva, îndată pun înainte sărăcia, nevoia agonisirii hranei celei de nevoie şi alte treburi care îi silesc, aflând cu mintea lor îndreptăţiri, care sunt mai rele decât orice prihănire. Că ce poate fi mai rău decât această îndreptăţire? Şi cărui lucru de nevoie trebuie să-i dăm mai multă silinţă decât lucrurilor lui Dumnezeu? Şi cu toate că îndreptăţirea pare întemeiată, ea, de fapt, este prihană, precum am zis. Iar ca să cunoaşteţi că toate acestea sunt pricinuiri şi acoperământ al lenevirii, nimic nu voi grăi, ci ziua de poimâine îi va vădi pe toţi aceştia care

pricinuiesc unele ca acestea. Căci toată cetatea se va duce la alergarea cailor, golindu-se casele şi târgurile, ca să vadă acea priveliştе călcătoare de lege. Aici nici locul Bisericii, care este cel mai bine ales, nu este cu putinţă a-l vedea plin. Iar acolo nu numai locul alergării de cai este plin, ci şi pridvoarele, şi casele, locurile cele netede şi prăpăstioase şi alte locuri le ocupă de mai înainte. Şi nici sărăcia, nici treaba, nici neputinţa trupului, nici boala picioarelor, nici orice altceva de acest fel nu opreşte turbarea aceea neînfrânată. Ci oameni bătrâni aleargă acolo mai tare decât tinerii cei zburdalnici, ruşinându-şi căruntеţea lor, ocărând vârsta şi făcând de râs bătrâneţile. Aici când intră ascultă cu dezgust şi cu lenevire cuvintele cele dumnezeieşti, pricinuind înghesuială, sufocare şi altele de acest fel. Iar acolo stând cu capetele descoperite la soare, călcându-se, împingându-se, înghesuindu-se şi pătimind multe alte rele, se desfată ca şi cum s-ar afla într-o livadă. Pentru aceasta cetăţile noastre sunt stricate, căci are dascăli răi ai tineretului. Şi cum vei putea să îmblânzeşti pe tânărul acela fără rânduială, când tu la bătrâneţe faci lucrurile tinerilor? Când tu după atâta vreme nu te-ai săturat de acea privire urâtă? Cum vei putea pune în rânduială pe fiul tău, sau cum vei pedepsi pe sluga ta când greşeşte? Cum să sfătuieşti pe altul, care se leneveşte de cele cuviincioase, când tu la bătrâneţile cele mai de pe urmă faci nişte necuviinţe ca acestea? Şi dacă bătrânul va fi ocărât de tânăr, îndată îi pune înainte vârsta, şi mulţi sar în ajutorul lui. Dar când va fi trebuinţă de a înţelepţi şi de a înfrâna pe cel tânăr, ca un oarecare povăţuitor al faptei bune, nu mai pune înainte vârsta, ci cu mai multă turbare decât tânărul aleargă la acea priveliştе călcătoare de lege. Şi zic acestea atingând pe cei bătrâni, iar nu izbăvind de prihănire şi învinovăţire pe cei tineri, ci prin aceia întărind pe aceştia. Căci dacă cel bătrân nu trebuie să facă aceasta, cu atât mai mult cel tânăr. La bătrâni este mare necuviinţă şi pricinuieşte râsul făcând aceasta, iar la tineri mai cumplită este pierzarea, mai adâncă prăpastia, pe cât mai mare este puterea poftei şi mai cumplită flacăra. Şi de va aprinde numai puţină materie de afară pe toate le arde. Căci şi la mânie, şi la poftă tânărul este mai aplecat. Pentru aceasta are trebuinţă de mai multă păzire, de frâu mai tare, de îngrădire mai severă.

Și să nu-mi zici, omule, că priveliștea aceea pricinuiește dulceață. Ci vezi dacă nu cumva împreună cu dulceața are și vătămare? Și ce zic vătămare? Căci numai dulceață nu era lucrul acela. Și vei vedea aceasta dacă vei privi și pe cei ce vin la alergarea de cai, și pe cei ce ies de la Biserică. Cine are mai mare dulceață, cel ce a auzit pe proroci, cel ce s-a împărtășit de binecuvântare, cel ce s-a îndulcit de învățătură, cel ce s-a rugat lui Dumnezeu pentru păcatele sale, ușurându-și conștiința, și nemaicunoscând nicio vină de acest fel întru el, sau tu cel ce ai lăsat pe Maica, ai necinstit pe proroci, ai ocărât pe Dumnezeu, ai dănțuit împreună cu diavolul, ai auzit hule și ocări, ai cheltuit vremea în zadar și niciun folos, trupesc sau duhovnicesc, n-ai adus de acolo acasă? De aceea, de voiai dulceața trebuia să vii aici, căci acolo îndată urmează osândire, mustrare a conștiinței, căință pentru cele ce ai făcut, rușine, ocară și privire fără îndrăzneală. Iar aici toate sunt dimpotrivă, îndrăzneală și libertate de a vorbi cu toți despre toate cele ce s-au zis aici.

Deci când vei merge la târg și-i vei vedea pe toți că aleargă la acea priveliște, tu aleargă îndată la Biserică și zăbovind aici nițel, desfată-te totdeauna de cuvintele cele duhovnicești. Iar dacă vei fi tras de cei mulți și te vei duce acolo, puțin te vei mângâia, iar apoi toată ziua vei petrece mâhnit, osândindu-te pe tine și pentru ziua aceea, și pentru multe altele. Deci puțin să te sileşti, ca toată ziua aceea să te desfeți. Căci nu numai la răutatea aceasta de obicei se întâmplă așa, ci și la toate celelalte.

Răutatea are o oarecare dulceață vremelnică, iar durerea și mâhnirea este pentru totdeauna. Iar fapta bună are puțină osteneală, iar folosul și veselia cea din ea este pururea. Unul s-a rugat lui Dumnezeu, a lăcrimat și s-a mâhnit puțin în vremea rugăciunii. Altul a dat milostenie, a postit, sau altceva din lucrurile cele bune a făcut. Altul a fost ocărât, dar n-a ocărât împotrivă. Deci osteneala este de puțină vreme, dar totdeauna se bucură și se veselește aducându-și aminte de isprăvile acelea. La răutate nu este așa, ci dimpotrivă. A ocărât cineva sau a răspuns la ocară cu ocară, dar după ce va merge acasă se roade pe sine cugetând la cuvintele pe care le-a zis, care de multe ori au adus multă vătămare.

De aceea de dorești să vânezi dulceață, fugi de poftele tinerilor, poartă grijă de înfrânare și curățire și ia aminte la ascultarea dumnezeieștilor cuvinte.

Toate acestea le zicem către voi, ca voi să le ziceți către aceia. Și mustrându-i adeseori cu aceste cuvinte, să-i trageți de la orice obicei rău și să-i îndemnați să facă toate cu chibzuială cuviincioasă. Căci celor ce nu fac așa, nici osârdia nu le-o va lăuda cineva. Și vă voi arăta aceasta la slujba ce va să fie. La sfântul praznic al Cincizecimii, care se va săvârși de noi, atâta mulțime va alerga, încât toate cele de aici vor părea strâmte. Dar eu nu laud mulțimea aceasta, căci este din obicei, iar nu din evlavie. Deci ce poate fi mai ticălos decât lenevirea lor plină de atâtea prihăniri, încât ceea ce este lipsit de laudă pare a fi osârdie? Căci cel ce se împărtășește de această adunare dumnezeiască cu râvnă, cu dorință și cu gând curat, trebuie să facă aceasta totdeauna, iar nu să vină numai la praznic, ca cei mulți, pentru ca apoi iarăși să se ducă, tras fiind ca un dobitoc.

Aș fi putut să întind și mai mult cuvântul, dar știu că și fără de sfătuirea noastră ați fi făcut cele cuviincioase și ați fi grăit acelora mai multe decât cele ce am zis. Și pentru ca să nu vă fac supărare cu mustrările, lăsându-vă vouă doar cele ce lipsesc, mă voi apuca de învățătura obișnuită, întorcând cuvântul la istoria despre Ana. Și să nu vă mirați că încă nu am terminat să vorbesc despre ea, dar nu o pot scoate pe femeia aceea din mintea mea, ci mă minunez continuu de frumusețea sufletului și de podoaba minții ei. Căci iubesc ochii care lăcrimează la rugăciuni, mintea care totdeauna cugetă la ele, gura și buzele care se împodobesc nu cu rujuri, ci cu mulțumirea cea către Dumnezeu, precum erau ale aceleia. Și mă minunez că a filozofat, dar mai mult mă minunez că femeie fiind a filozofat; femeia, pe care mulți, de multe ori, au vorbit-o de rău.

„De la femeie este începutul păcatului și prin ea toți murim”, zice Iisus Sirah (25, 33) și iarăși: „Toată răutatea este mică pe lângă răutatea femeii” (25, 21). Iar Pavel zice: „Și nu Adam a fost amăgit, ci femeia amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă” (I Tim. 2, 14). De aceea mai mult mă minunez de ea că, lepădând aceste prihăniri și aruncând grăirea de rău, a șters toate ocările cele împotriva ei, deși era din firea cea clevetită și

prihănită. Şi a învăţat cu fapta că toate acestea nu s-au făcut din fire, ci din voinţa şi lenevirea lor, drept pentru care şi din neamul lor este cu putinţă să se ajungă la vârful faptei bune.

Firea femeiască este foarte schimbătoare. De se va pleca la răutate, face mari rele, iar de se va apuca de fapta bună, mai degrabă îşi va da sufletul decât să nu o ducă până la capăt. Aşa şi aceasta, a biruit firea şi prin stăruirea la rugăciune a făcut să odrăslească fiu din pântece sterp. Iar după aceasta aleargă iarăşi la rugăciune şi zice: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul; înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu" (I Împ. 2, 1). Tâlcuirea cuvintelor „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul" am arătat-o mai înainte dragostei voastre. Iar acum de nevoie este să tâlcuim zicerea care urmează. Căci după ce a zis „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul" a adăugat „Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu".

Ce este „cornul meu"? Căci deseori îl întrebuinţează Scriptura, când zice: „Înălţa-se-va cornul dreptului" (Ps. 74, 10). „Înălţatu-s-a cornul Hristosului lui". Deci ce înseamnă corn? Puterea, slava şi cinstea. Şi este asemenea ca la dobitoacele cele necuvântătoare, căci la ele în loc de putere şi slavă au cornul pus de Dumnezeu. Şi de-l vor pierde, au pierdut cea mai mare parte a puterii lor. Precum ostaşul fără arme, aşa este şi taurul fără coarne, lesne de prins.

Deci prin aceasta nimic altceva nu zice femeia, afară doar că „s-a înălţat slava mea". Şi cum s-a înălţat? „Întru Dumnezeul meu". De-asta şi întărită este înălţarea, căci are temelie tare şi nemişcată. Slava cea de la oameni se datoreşte prostimii celor ce se slăvesc, de aceea se şi răstoarnă lesne. Iar slava cea de la Dumnezeu nu este aşa, ci de-a pururi rămâne nemişcată.

Prorocul arătând pe acestea două, adică şi răsturnarea cea lesne a aceleia, şi statornicia acesteia, zice: „Tot trupul iarbă şi toată slava omului ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut" (Is. 40, 7-8). Iar pentru slava lui Dumnezeu nu spune aşa. Dar cum? „Iar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac". Şi s-au adeverit acestea la această femeie. Căci mulţi împăraţi, voievozi şi puternici au meşteşugit multe şi s-au ostenit de

multe ori, ca pomenirea lor să rămână neştearsă. Şi şi-au zidit morminte strălucite, şi-au ridicat statuile şi chipurile lor în multe locuri şi au lăsat amintire nenumărate isprăvi, dar toate au pierit şi nici numele lor nu-l mai ştie cineva, deşi vei merge în Sciţia, în Egipt, la indieni şi chiar până la marginile lumii. Dar peste tot în aceste locuri vei auzi spunându-se isprăvile femeii acesteia şi tot pământul peste care luminează soarele este plin de slava Anei.

Şi minunat nu este numai faptul că se vesteşte femeia în toată lumea, ci că trecând atâta vreme, nu numai că nu i s-a stins lauda, ci creşte şi se întinde şi mai mult, şi ştiu toţi, în cetăţi, pe câmp, în case, în taberele ostaşilor, în corăbii, în prăvălii filozofia ei, răbdarea şi suferinţa, şi pretutindeni vei auzi că este lăudată această femeie. Căci atunci când Dumnezeu va voi să slăvească pe cineva, cu toate că va muri sau va trece multă vreme sau altceva se va întâmpla, slava aceluia rămâne pentru totdeauna şi nimeni nu va putea întuneca strălucirea ei. De aceea şi aceasta, învăţând pe toţi cei ce aud că nu trebuie să alerge la cele stricăcioase, ci la Acela de la Care ne rămân nouă cele bune, adevărate şi nemişcate, a arătat pe pricinuitorul slavei. Căci după ce a zis: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul" a adăugat: „Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu", arătându-se de aici că bunătăţile sunt îndoite, şi nu uşor le poate dobândi cineva. Şi zice ea: M-am izbăvit de tulburare şi am lepădat necinstea, dar am dobândit şi întărirea şi m-am împărtăşit şi de slavă. Iar pe acestea două greu le va putea vedea cineva unite. Căci mulţi se izbăvesc de primejdii, dar nu au viaţă slăvită. Alţii dobândesc slavă şi cinste, dar sunt siliţi să se primejduiască pentru slava aceea. Mulţi preadesfrânaţi, vrăjitori, jefuitori de morminte şi alţii care fac unele ca acestea stau în temniţe, iar din oarecare milostivire împărătească sunt în cele din urmă sloboziţi. Aceştia s-au izbăvit de pedeapsă, dar n-au şters ocările faptelor lor, ci îşi poartă pretutindeni ruşinea lor. Mulţi ostaşi viteji, vânând viaţa cea slăvită şi strălucită, s-au aruncat pe ei în primejdii şi în războaie, de multe ori au primit răni, iar mai pe urmă au murit fără de vreme. Aceştia poftind slava, au căzut din întărire şi neprimejduire.

Iar la femeia aceasta s-a întâmplat să fie amândouă: a câştigat şi întărire şi a dobândit şi slavă. Aşa s-a petrecut şi la cei trei tineri: şi de primejdie s-au izbăvit, scăpând de foc, şi străluciţi s-au făcut, biruind mai presus de fire puterea acestei stihii. Astfel sunt isprăvile lui Dumnezeu, căci dăruieşte deodată viaţă şi strălucită şi întărită fără de primejdii. Şi pe acestea amândouă arătându-le, Ana zicea: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul, înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu". Şi nu a zis simplu „întru Dumnezeu", ci „întru Dumnezeul meu", răpind la sine pe Stăpânul cel de obşte al lumii. Şi a făcut aceasta nu micşorând stăpânirea Lui, ci arătându-şi dragostea ei şi mângâindu-se. Căci astfel este obiceiul celor ce iubesc. Ei nu suferă să iubească împreună cu mulţi, ci singuri, ca să-şi arate dragostea lor mai cu covârşire. Aşa face şi David, zicând: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, către Tine mânec" (Ps. 62, 2). Căci după ce a numit stăpânirea Lui cea de obşte, a arătat-o şi pe cea osebită, care este peste sfinţi. Şi iarăşi zice: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, ia aminte spre mine, pentru ce m-ai lăsat?" (Ps. 22, 2). Şi iarăşi: „Zice-voi lui Dumnezeu: Sprijinitorul meu eşti" (Ps. 90, 2). Iar aceste cuvinte sunt ale sufletului celui fierbinte, aprins şi care arde de dorinţă. Aşa a făcut şi femeia aceasta.

Iar când oamenii fac aşa nu este un lucru de mirare. Dar când vei vedea pe Dumnezeu făcând aşa, atunci înspăimântează-te. Căci precum aceştia nu voiesc ca El să fie de obşte, pentru toţi, ci numai pentru ei, numindu-L Dumnezeu al lor, aşa şi El nu zice că este numai Dumnezeu de obşte, pentru cei mulţi, ci şi deosebit al unora. De aceea zice: „Eu sunt Dumnezeul lui Avraam şi al lui Isaac şi al lui Iacov" (Ieş. 3, 6). Nu îngustându-Şi stăpânirea zice aşa, ci mai mult întinzându-Şi-o. Căci stăpânirea Lui o dezvăluie mai mult fapta bună a supuşilor decât mulţimea lor. Şi nu se bucură mai mult numindu-Se: Dumnezeul cerului, al pământului, al mării şi al tuturor celor ce sunt în ele, precum Se bucură numindu-Se: Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac şi al lui Iacov. Şi ceea ce nu se face la oameni, vedem că se întâmplă la Dumnezeu.

La oameni, supuşii sunt numiţi de stăpâni şi toţi au obicei să zică: cutare este epitrop al cutăruia; cutare este econom al cutăruia; cutare este voievod, sau eparh al cutăruia. Şi nimeni nu zice: eparhul este al cutăruia

epitrop, ci pe cei mai mici îi numim totdeauna de la cei mai mari, ca supuşi ai lor. Dar la Dumnezeu s-a făcut invers. Căci nu zice numai Avraam al lui Dumnezeu, ci şi Dumnezeul lui Avraam, Stăpânul numindu-Se de la slugă. Iar Pavel înspăimântându-se de la aceasta zice: „Pentru aceasta Dumnezeu nu Se ruşinează ca să Se numească Dumnezeul lor" (Evr. 11, 6). Stăpânul nu Se ruşinează a Se numi de la slugi. Dar pentru ce nu Se ruşinează? Pentru ca şi noi să-I urmăm Lui. Trebuia să Se ruşineze de cei străini şi pribegi, vei zice, căci ei se pare că sunt neînsemnaţi şi defăimaţi. Dar sfinţii aceia nu erau străini în felul acesta, precum socotim noi, ci în altul preaslăvit. Noi numim străini pe cei ce şi-au lăsat locul lor şi s-au dus în alt pământ. Dar aceia nu erau străini în felul acesta, ci trecând cu vederea toată lumea aceasta şi socotind că pământul este mic, căutau cetatea cea din ceruri, nu din mândrie, ci din mărimea sufletului; nu pentru trufie, ci pentru dragostea filozofiei. Căci după ce au cugetat la toate cele de pe pământ şi au văzut că trec şi pier, căci nimic nu este întărit şi nemişcat aici, nici bogăţia, nici stăpânirea, nici slava, nici chiar viaţa, ci fiecare are un sfârşit şi se sileşte să ajungă la el, iar cele din cer nu sunt în acest fel, ci fără de sfârşit şi nemişcătoare, au ales să fie străini de cele curgătoare şi trecătoare, ca să dobândească cele stătătoare. Deci ei erau străini nu că nu aveau patrie aici pe pământ, ci pentru că doreau patria cea de-a pururi stătătoare. Lucru pe care şi Pavel îl arată zicând: „Iar cei ce grăiesc unele ca acestea dovedesc că ei îşi caută lor patrie" (Evr. 11, 14). Dar care patrie? Oare cea mai dinainte pe care au lăsat-o? Nicidecum. Că „dacă ar fi avut în minte pe aceea din care ieşiseră, aveau vreme să se întoarcă. Dar acum ei doresc una mai bună, adică pe cea cerească" (Evr. 11, 15-16), al cărei Meşter şi Ziditor este Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu nu Se ruşinează a Se numi Dumnezeul lor.

Deci să urmăm şi noi acestora, rogu-vă, să trecem cu vederea acestea de faţă şi să poftim cele viitoare, să luăm ca învăţătoare pe femeia aceasta şi să alergăm pururea către Dumnezeu şi toate să le cerem de la El. Căci nimic nu este întocmai ca rugăciunea.

Rugăciunea pe cele ce sunt cu neputinţă le face cu putinţă; pe cele nelesnicioase le face lesnicioase. Pe aceasta şi fericitul David o folosea, căci

zice: „De şapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecăţile dreptăţii Tale” (Ps. 118, 166). Iar dacă împărat fiind, afundat în nenumărate griji şi tras în toate părţile, se ruga lui Dumnezeu de atâtea ori în zi, ce răspuns sau iertare vom avea noi, cei ce, având atâta vreme liberă, arareori ne rugăm Lui cu toate că voim să dobândim atâtea foloase? Căci cu neputinţă este, cu neputinţă zic, ca omul ce se roagă cu osârdie cuviincioasă şi face cereri dese către Dumnezeu să cadă vreodată în păcat. Dar cum? Eu vă voi spune.

Cel ce şi-a înfierbântat mintea şi şi-a ridicat sufletul, mutându-se pe sine către cer, şi astfel cheamă pe Stăpânul său şi-şi aduce aminte de păcatele sale şi vorbeşte cu El pentru iertarea lor, rugându-l să fie milostiv şi blând, din petrecerea în cuvintele acestea leapădă toată grija acestei vieţi, se întraripează şi se face mai înalt decât patimile cele omeneşti. Şi dacă va vedea vreun vrăjmaş, după rugăciune nu-l mai vede ca pe un vrăjmaş. Sau de va vedea vreo femeie frumoasă, nu va fi tras cu ochii la faţa ei, căci focul rugăciunii petrece înlăuntrul lui şi alungă de acolo orice gând nebunesc. Dar de vreme ce oameni fiind cădem cu lesnire în lenevire, după un ceas, două sau trei de la rugăciune, fierbinţeala aceea ce s-a făcut în tine de la rugăciune se va stinge puţin câte puţin. De aceea aleargă iarăşi degrabă la rugăciune şi înfierbântă iarăşi mintea ta care s-a răcit. Iar de vei face aceasta toată ziua în răstimpuri, înfierbântându-te de desimea rugăciunilor, nu vei da diavolului pricină şi intrare în gândurile tale. Şi dacă apa care s-a răcit o punem iarăşi la foc, ca să se înfierbânte degrabă, ca să putem prânzi, aşa să facem şi aici. Şi punând gura noastră pe rugăciune ca pe nişte cărbuni, să ne aprindem iarăşi mintea noastră spre evlavie şi să urmăm zidarilor. Căci aceia vrând să zidească ceva cu cărămizi, din pricina nestabilităţii lor strâng toată zidirea cu lemne lungi, şi nu fac aceasta punându-le rar, ci des, ca prin desimea lemnelor acestora alcătuirea cărămizilor să se facă tare. Aşa fă şi tu. Toate faptele tale din viaţa aceasta să le ţeşi cu desimea rugăciunilor, ca cu nişte legături, şi aşa să-ţi întăreşti din toate părţile viaţa ta. Şi dacă vei face aşa, cu toate că vor sufla nenumărate vânturi ale ispitelor, scârbelor sau a oricăror gânduri urâte, sau va veni orice rău asupra, nu vor putea să-ţi surpe casa, fiind legată cu desele rugăciuni.

Și cum se poate, vei zice, ca un om având atâtea griji și cu dregătorie să se roage la fiecare trei ceasuri ale zilei și să alerge la Biserică? Se poate și este foarte lesnicios. Că deși a merge la Biserică nu se poate, totuși stând acolo la slujba ta poți să te rogi. Și nu este trebuință de glas, ci de minte; nici de întinderea mâinilor, ci de suflet osârduitor; nici de poziția trupului, ci de cugetarea minții. Căci și Ana aceasta a fost ascultată nu pentru că a slobozit glas tare în afară, ci pentru că striga tare înlăuntrul inimii, precum zice Scriptura: „Și glasul ei nu se auzea" (1 Împ. 1, 13). Și mulți de multe ori au făcut așa, căci stând afară la ușile stăpânitorului, care înăuntru striga, se iuțea, îngrozea și se turba, ei însemnându-se cu semnul cel sfânt și rugându-se cu mintea puțin, intrau la acela și-l schimbau, potolindu-l, din sălbatic făcându-l blând. Și pe această rugăciune n-a oprit-o nici locul, nici vremea, nici faptul că n-a fost rostită în auz.

Fă și tu așa. Suspină cu amar, adu-ți aminte de păcatele tale, caută la cer și zi în mintea ta: „Miluiește-mă, Dumnezeule" și iată că s-a săvârșit rugăciunea ta. Căci cel ce a zis „miluiește-mă" face o mărturisire, căci și-a cunoscut păcatele sale. Și numai celor ce au greșit le este propriu a cere mila. Cel ce a zis „miluiește-mă", a luat iertare de greșeli, iar cel miluit nu se mai pedepsește. Cel ce a zis „miluiește-mă" a dobândit Împărăția cerurilor. Căci pe care îl va milui Dumnezeu nu numai că este izbăvit de osândă, ci se împărtășește și de bunătățile cele ce vor să fie.

Deci să nu căutăm pricină zicând că nu este aproape locașul de rugăciune, fiindcă dacă noi înșine ne vom trezvi, darul Duhului ne face locașuri ale lui Dumnezeu. De aceea lucrarea rugăciunii ne este lesne din toate părțile. Închinarea și slujirea noastră nu este ca a iudeilor de mai înainte, trupească și având trebuință de multe lucrări exterioare. Ei dacă voiau să se roage trebuiau să se suie la Templu, să cumpere turturele, să aibă în mâini lemne de foc, să aibă cuțit, să stea lângă Jertfelnic și multe alte porunci să săvârșească. Dar aici nimic de acest fel nu este, ci, oriunde vei fi, ai jertfelnicul cu tine, ai cuțitul și jertfa, tu însuți fiind și preot, și jertfelnic, și jertfă. Căci oriunde vei fi poți să ridici jertfelnic numai de vei arăta voință de trezvire. Și cu nimic nu oprește locul și nici nu împiedică vremea, și de

nu vei pleca genunchii, de nu-ţi vei bate pieptul şi de nu-ţi vei ridica mâinile la cer, ci numai de vei arăta mintea fierbinte, ai săvârşit toată rugăciunea.

Şi femeia care ţine în mâini suveica şi ţese poate să caute cu mintea la cer şi să cheme pe Dumnezeu cu fierbinţeală. Şi omul mergând la târg poate face rugăciuni întinse. Şi cel ce şade la atelierul lui şi coase piei, poate să afierosească sufletul lui Stăpânului. Şi slujitorul care aleargă şi vine, face cumpărături sau şade la bucătărie, poate să facă rugăciuni întinse cu mintea trează, când nu-i este cu putinţă să vină la Biserică. Dumnezeu nu se ruşinează deloc, ci numai un lucru cere, minte fierbinte şi suflet înfrânat şi curat. Şi ca să cunoşti că nu este trebuinţă de locuri şi de vremi, ci de cugetare a minţii vitează şi trează, caută la Pavel care zăcea întins în temniţă, nu în picioare, căci butucul în care îi erau băgate picioarele nu-l lăsa. Dar fiindcă s-a rugat cu osârdie, a cutremurat temniţa, a clătinat temeliile ei, iar pe temnicer l-a înfricoşat, iar apoi l-a povăţuit la Sfânta Taină.

Iezechia nu stând drept, nici plecându-şi genunchii, ci zăcând în pat din pricina bolii şi întorcându-se la perete a întors hotărârea care era dată asupra lui, şi-a câştigat multă dragoste şi s-a însănătoşit ca mai înainte, fiindcă s-a rugat lui Dumnezeu cu fierbinţeală şi cu suflet înfrânat şi curat.

Şi nu numai la bărbaţii cei sfinţi şi mari, ci şi la cei răi se poate vedea aceasta. Tâlharul nu a stat în locaş de rugăciune, nici nu şi-a plecat genunchii, ci fiind întins pe Cruce cu puţine cuvinte a dobândit Împărăţia cerurilor. Unul fiind în groapă şi în noroi, altul în groapă cu fiarele, altul în pântecele chitului, dar rugându-se lui Dumnezeu, toate cele împotriva lor le-au risipit şi au tras spre ei dragostea cea Dumnezeiască.

Şi zicându-vă acestea, vă sfătuiesc să mergeţi adeseori la Biserică, iar dacă nu puteţi, şi acasă să vă rugaţi în multă linişte, plecându-vă genunchii fără tulburare şi întinzându-vă mâinile. Iar dacă ne vom întâmpla să fim mai mulţi, nu se cuvine ca pentru aceasta să lăsaţi rugăciunile cele obişnuite, ci să vă rugaţi chemând pe Dumnezeu în felul în care v-am arătat dragostei voastre. Şi nu veţi avea mai puţin de folos de la acest fel de rugăciune. Şi am zis acestea nu pentru ca să le lăudaţi şi să vă minunaţi de

ele, ci să le împliniţi cu lucrul, cheltuind vremea zilei, a nopţii şi a lucrării în rugăciune şi în cereri. Dacă vom iconomisi aşa lucrurile noastre, şi viaţa aceasta de acum o vom petrece întăriţi şi Împărăţia cerurilor o vom câştiga. Pe care fie ca noi toţi s-o dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Sfântului Duh Se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul ce zice: „Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor” (Fac. 10, 1)

Iată că am ajuns la sfârşitul sfintelor patruzeci de zile, am săvârşit înotarea postului şi am sosit la liman cu darul lui Dumnezeu. Dar să nu lenevim pentru aceasta, ci pentru aceasta să arătăm mai multă osârdie şi priveghere. Căci şi corăbierii după ce trec noiane nenumărate, când voiesc să intre în liman cu corabia plină, atunci mai ales au mai multă grijă, ca nu cumva corabia să se lovească de vreo stâncă acoperită cu apă şi aşa să facă nefolositoare toată osteneala lor de mai înainte.

Aşa fac şi alergătorii: când ajung la sfârşitul cursei, atunci aleargă mai tare, ca să câştige şi să se învrednicească de daruri. La fel şi luptătorii când se vor lupta pentru cunună, mai mare nevoinţă arată decât în luptele de mai înainte, ca luând premiul să se veselească. Deci, precum corăbierii, alergătorii şi luptătorii atunci înmulţesc osârdia şi privegherea când se apropie de sfârşit, aşa şi noi, care am ajuns cu darul lui Dumnezeu la această Săptămână Mare, trebuie să arătăm mai multă osârdie la post; să facem rugăciunile mai cu tărie; să ne mărturisim mai cu de-amănuntul şi mai des păcatele noastre; să lucrăm faptele cele bune, milostenie îndestulată, blândeţe, smerenie şi toate celelalte fapte bune, ca ajungând la Ziua cea domnească a Paştilor cu aceste isprăvi, să dobândim daruri de la Stăpânul.

Şi Săptămâna aceasta o numim nu pentru că are mai multe ceasuri, căci sunt altele care au mult mai multe ceasuri de zi, nici pentru că are mai multe zile, căci acelaşi număr au toate. Dar pentru care pricină o numim mare? Pentru că bunătăţile ce ni s-au făcut în ea sunt mari. În aceasta s-a stricat vrajba cea veche, moartea a fost biruită, blestemul a fost ridicat, tirania diavolului s-a risipit; vasele lui s-au pierdut, împăcarea oamenilor cu Dumnezeu s-a făcut, cerul s-a deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cele despărţite s-au unit, zidul cel din mijloc s-a ridicat, încuietorile s-au stricat, Dumnezeul păcii a împăcat cele de sus cu cele de pe pământ. De aceea numim mare această săptămână, pentru atâta mulţime de daruri ce

ne-a dăruit Stăpânul în ea. Şi din pricina aceasta mulţi aspresc postul, fac privegheri mai întinse şi dau milostenii mai bogate, arătând, prin cele ce fac, cinstea faţă de această Săptămână. Şi dacă Stăpânul nostru ne-a dat atâtea bunătăţi în ea, cum noi să nu ne arătăm recunoştinţa şi evlavia prin cele ce putem.

Căci şi împăraţii arătând cât se cuceresc de aceste cinstite zile, poruncesc tuturor ce ocârmuiesc treburile statului să înceteze; să închidă uşile judecătoriilor; să se alunge orice fel de gâlceavă şi neînţelegere, ca toţi să fie liberi să se silească în linişte şi pace la cele duhovniceşti. Şi nu numai aceasta, ci şi altă dăruire arată, căci liberează din legături pe cei din temniţe, urmând Stăpânului după puterea omenească. Căci precum Stăpânul ne liberează din temniţa cea cumplită a păcatelor şi ne dăruieşte desfătarea bunătăţilor celor nenumărate, în acest fel şi noi trebuie să ne facem următori iubirii de oameni a Stăpânului cu cele ce putem. Ai văzut cum fiecare din noi, prin ceea ce poate, îşi arată evlavia şi cinstea pentru zilele acestea ce ni s-au făcut nouă pricinuitoare de atâtea bunătăţi? Pentru aceasta vă rog, acum mai mult decât altădată, ca lepădând tot gândul cel lumesc şi având ochiul minţii curat şi treaz, aşa să venim aici, şi nimeni venind în Biserică să nu tragă după el griji lumeşti, ca să se întoarcă acasă cu răsplătire vrednică a ostenelilor sale.

Veniţi, dar să vă punem iarăşi înainte masa cea obişnuită şi din cele ce s-au citit acum de curând de la fericitul Moise, să ospătăm dragostea voastră, punându-vă înainte chiar cele ce s-au citit, ca să vă arăt cu de-amănuntul înţelesul Dumnezeieştei Scripturi. Şi după ce s-a pus sfârşit povestirii despre Noe, s-a început de la Sim istorisirea neamului, zicând: „Şi s-a născut şi lui Sim, tatăl tuturor fiilor lui Ever, fratelui celui mai mare al lui Iafet" (Fac. 10, 21). Apoi arătând numele fiilor lui, zice: „Iar lui Ever s-au născut doi feciori; numele unuia Faleg, pentru că în zilele lui s-a împărţit pământul" (Fac. 10, 25). Vezi că la numirea celui ce s-a născut a arătat de mai înainte ceea ce trebuia să se facă nu după multă vreme, adică despărţirea limbilor. Ca văzând apoi săvârşindu-se lucrul să nu te mai minunezi, căci cu mult mai înainte a fost vestit prin numirea copilului. Şi după ce a enumerat pe cei ce s-au născut pe urmă din aceştia, zice: „Şi era

tot pământul o limbă şi un glas tuturor" (Fac. 11, 1), nu zicând pentru pământ, ci despre neamul omenesc, ca să ne înveţe pe noi că toată firea omenească avea o limbă.

În acest sens, vorbeşte Scriptura şi despre Enos. „Şi lui Sit s-a născut fiu şi i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit a chema numele Domnului Dumnezeu" (Fac. 4, 26) [Din Omilia 21 la *Facere*]. Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana şi mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care împodobeşte cu chemarea lui Dumnezeu, şi pe ea o are în loc de nume? Vezi şi cum cei vechi învăţau pe copiii cei ce se năşteau, prin numele ce le puneau, să se silească şi să ţină de fapta bună? Şi nu făceau precum cei de acum, care pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: „Să se numească copilul cu numele moşului sau al strămoşului". Şi aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se năşteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la faptă bună, ci şi pe urmaşii lor, şi tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învăţătură de toată filozofia. Deci, nici noi să nu punem la copii nume la întâmplare, nici să le dăruim numele moşilor, ale strămoşilor sau ale rudeniilor, ci a sfinţilor bărbaţi care au strălucit cu fapta bună şi care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinţii, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea lor numai de la nume, căci numele lipsit de fapta bună nu foloseşte la nimic. Ci nădejdea mântuirii trebuie s-o aibă întru lucrarea faptelor bune. Şi să nu cugete înalt pentru nume, nici pentru rudenia cu sfinţii bărbaţi, nici pentru altceva, ci numai pentru îndrăzneala lucrurilor lor. Dar nici pentru aceasta să nu cugete înalt, ci mai mult să se smerească şi să se plece, când vor putea aduce multă bogăţie de fapte bune. Că făcând aşa cu mai multă siguranţă vom păstra bogăţia cea strânsă şi vom trage la noi dragostea lui Dumnezeu. Despre aceasta şi Hristos zicea ucenicilor Lui: „Când veţi face toate, ziceţi că sunteţi slugi netrebnice", şi toate potolind cugetele lor, învăţându-i să cugete smerit şi să nu se înalţe lucrând ceva, ci să ştie că a avea cineva isprăvi şi a se smeri este fapta bună cea mai mare decât toate celelalte. Dar să ne întoarcem iarăşi la firul cuvântului nostru.

„Şi era tot pământul o gură şi un glas tuturor”. Gură şi grai însemnând limbă, căci toţi vorbeau aceeaşi limbă. Şi ca să te adevereşti că cuvântul „şi era tot pământul o gură” se referă la grai, ascultă Scriptura ce zice în alt loc: „Otravă de aspidă sub buzele lor” (Ps. 139, 3), prin „buze” înţelegând grai.

„Şi au fost după ce au purces ei de la răsărit, au aflat câmp în pământul Senaar şi au descălecat acolo” (Fac. 11, 2). Vezi cum firea omenească nu poate sta în hotarele ei, ci pururea poftеşte şi doreşte la cele mai mari? Şi aceasta este ceea ce prăpădeşte mai mult neamul omenesc, fiindcă nu voieşte să-şi cunoască măsurile firii sale, ci pururea poftеşte cele mari şi mai presus de vrednicia ei. Din aceasta se nasc şi cei ce cască la lucrurile acestei lumi, care, uitându-şi firea lor, adună multă bogăţie şi dobândesc stăpânire, şi voiesc să se ridice la mare înălţime, neştiind că vor cădea până în adâncul cel mai de jos. Şi lucrul acesta îl poate vedea oricine în fiecare zi, dar nici aşa nu se înţelepţesc ceilalţi, ci puţin timp înfricoşându-se, uită degrabă toate şi iarăşi pe aceeaşi cale călătoresc, căzând apoi în aceleaşi prăpăstii.

„Şi nu a fost după ce au purces ei de la răsărit, au aflat câmp în pământul Senaar şi au descălecat acolo” (Fac. 11, 2). Vezi cum câte puţin ne arată nestatornicia minţii lor? Căci după ce au văzut câmpul, lăsându-şi locuinţa cea dintâi, s-au mutat şi au descălecat acolo. Apoi zice: „Şi a zis omul către vecinul său: veniţi să facem cărămizi şi să le ardem în foc; şi le-a fost cărămida în loc de piatră şi asfaltul în loc de lut”. Şi au zis: „veniţi să ne zidim nouă cetate şi turn, al cărui vârf să fie până la cer; şi să ne facem nouă nume mai înainte de a ne risipi pe faţa a tot pământul” (Fac. 11, 3-4). Vezi că unirea limbii n-au întrebuinţat-o precum se cuvenea? Şi cum sfatul cel deşert al vieţii acesteia se face pricină a tuturor răutăţilor?

„Veniţi, zice, să facem cărămizi şi să le ardem în foc. Şi le-a fost lor cărămida în loc de piatră, şi asfaltul în loc de lut”. Gândeşte-te câtă întărire voiesc să dea zidirii, neştiind că „de n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc” (Ps. 126, 1). „Şi să ne zidim nouă cetate”, nu lui Dumnezeu, ci „nouă”. Vezi cât de mare este răutatea şi la câtă turbare s-au abătut, cu toate că le era proaspătă şi le suna încă în urechi pomenirea acelei prăpădenii de peste tot? „Şi să ne zidim nouă cetate şi turn, al cărui

vârf să fie până la cer". Numind aici cer, Dumnezeiasca Scriptură a voit să ne arate nouă mărimea îndrăznelii lor. „Şi să ne facem nume". Ai văzut rădăcina răutăţii? Să dobândim pomenire veşnică, ca lucrul nostru niciodată să nu fie dat uitării. Şi aceasta să facem mai înainte de a ne risipi pe faţa întregului pământ. Cât timp suntem împreună să punem în lucrare ceea ce am gândit noi, ca să lăsăm pomenirea veşnică la neamurile cele de pe urmă.

Sunt mulţi şi acum care urmează acelora şi voiesc ca, zidind case strălucite, băi, grădini şi locuri de plimbare, să fie pomeniţi. Şi de vei întreba pe fiecare dintre aceştia pentru care pricină se ostenesc şi cheltuiesc atâţia bani fără niciun folos, altceva nu auzi fără numai cuvintele acestea: ca să i se păstreze pomenirea totdeauna; ca să se ştie despre casa aceasta că este a cutăruia, iar de ţarina aceasta că este a cutăruia. Dar acest lucru nu este vrednic de pomenire şi de laudă, ci mai curând de prihănire. Căci după cuvintele acestea, se adaugă graiurile cele vrednice de prihăniri: a cutăruia care a fost jefuitor, care a fost răpitor, care a dezbrăcat pe văduve şi pe sărmani. Deci lucrarea aceasta nu aduce pomenire, ci prihană, căci îndeamnă limbile privitorilor să hulească şi să prihănească pe cel ce a făcut acelea.

Dar de pofteşti cu adevărat pomenire veşnică, îţi voi arăta o cale prin care vei putea fi pomenit totdeauna, şi pe lângă lauda ce vei câştiga aici îţi va pricinui şi mare îndrăzneală în veacul ce va să fie. Împarte banii aceştia în mâinile săracilor şi lasă pietrele şi zidirile cele mari, ţarinile şi băile. Pomenirea aceasta este nemuritoare; pomenirea aceasta ţi se va face pricinuitoare de multe bunătăţi; pomenirea aceasta te va uşura de sarcina cea grea a păcatelor tale şi-ţi va dobândi multă îndrăzneală la Stăpânul. Şi pe lângă acestea pune-ţi în minte cuvintele ce le vor zice oamenii: omul acesta este milostiv şi iubitor de oameni, este blând, bun şi a împărţit cu multă îndestulare. Căci zice: „Risipit-a, dat-a săracilor; dreptatea lui rămâne în veac". Astfel este bogăţia banilor, când se risipeşte atunci rămâne şi stă, iar când se ţine şi se închide pierde împreună cu ea şi pe cei ce o ţin şi o păzesc.

„Risipit-a, dat-a săracilor". Dar ascultă şi cele ce urmează. „Dreptatea lui rămâne în veac". Într-o zi a risipit bogăţia, dar dreptatea lui rămâne

pentru totdeauna și pomenirea lui se face nemuritoare. Ai văzut pomenire care se întinde peste tot veacul? Ai văzut pomenire plină de bunătăți mari și nespuse? Prin astfel de zidiri să ne silim să ne lăsăm pomenire. Că zidirile cele cu pietre nu numai că nu ne pot aduce nouă niciun folos, ci dimpotrivă, ele toată vremea vor striga ca un martor împotriva noastră. Iar păcatele dintru acestea le luăm cu noi și ne ducem, lăsând aici numai zidirile pentru care nici de pomenirea omenească cea nefolositoare nu ne vom învrednici, ci de prihănire. Și de cele mai multe ori ea trece sub numele altuia, căci așa sunt lucrurile, de la aceasta se mută la altul, iar de la acela la celălalt. Astăzi casa este a cutăruia, mâine a cutăruia, iar poimâine a altuia. Și ne înșelăm de voie pe noi înșine, socotind că avem vreo stăpânire, neștiind că numai le întrebuințăm, apoi le lăsăm pe ele altora vrând sau nevrând. Și că le lăsăm și celor ce nu voim, nu voi spune acum.

De poftești cu adevărat pomenire și te sârguiești la aceasta, ascultă pe văduve cum pomeneau pe Tavita și cum au stat împrejurul lui Petru plângând, arătându-i hainele pe care le-a făcut Căprioara cât a fost cu ele. Ai văzut zidiri care au slobozit glasuri însuflețite, care au avut atâta putere încât au întors-o de la moarte la viață? Că de vreme ce au stat împrejurul lui Petru și lăcrimau cu fierbințeală, căutând hrană și ajutor, aceasta a scos pe toți afară și îngenunchind s-a rugat, și înviind-o au chemat pe sfinți și pe văduve și au dat-o lor vie. De voiești să fi pomenit și de poftești slavă adevărată urmează acesteia și lucrează astfel de zidiri, nu cheltuindu-te cu materia cea neînsuflețită, ci arătând multă milostivire la cei de un neam cu tine. Pomenirea aceasta este lăudată și aduce mult folos. Dar să ne întoarcem iarăși la cele ce ne stau înainte, și să vedem îndrăzneala acelor bărbați de atunci. Căci patimile acelora ne vor înțelepți și ne vor îndrepta pe noi de vom vrea să ne trezim.

„Și să ne zidim cetate nouă și turn” și „să ne facem nouă nume”. Vezi că după pierzarea tuturor iarăși se ispitesc la răutăți mari? Cum vor fi opriți de la turbarea lor? Dumnezeu a făgăduit, urmând iubirea Sa de oameni, să nu mai aducă potop pe pământ. Dar aceștia nu s-au înțelepțit de pedepse, nici nu s-au făcut mai buni, nici nu s-au îndreptat la facerile de bine. De aceea, ascultă cele ce urmează ca să cunoști mărimea iubirii de oameni celei

negrăite a lui Dumnezeu. „Şi S-a pogorât Domnul să vadă cetatea şi turnul pe care îl zideau fiii oamenilor". Vezi cum Scriptura vorbeşte omeneşte? „Şi S-a pogorât Domnul", nu ca să înţelegem omeneşte, ci ca să ne învăţăm prin aceasta că niciodată să nu hotărâm asupra fraţilor noştri fără de cercetare, nici să nu osândim din auz, fără ca să primim multă încredinţare. Şi toate cele de la Dumnezeu, făcute cu atât pogorământ, se fac pentru învăţătura oamenilor. „Şi S-a pogorât Domnul să vadă cetatea şi turnul". Vezi că nu de la început şi nu îndată opreşte nebunia lor? Ci întrebuinţează multă răbdare şi aşteaptă să aducă ei în lucrare toată răutatea, şi numai atunci împiedică lucrul pe care s-au ispitit să-l facă. Şi să nu poată zice cineva că s-au sfătuit cu adevărat, dar nu au pus în lucrare cele ce au gândit. Dumnezeu aşteaptă să împlinească ei cele sfătuite şi numai după aceasta să le arate lor că se ispitesc la lucruri nefolositoare.

„Şi S-a pogorât Domnul să vadă cetatea şi turnul, pe care l-au zidit fiii oamenilor". Vezi mărime a iubirii de oameni? A îngăduit să se ostenească şi să se chinuiască, ca toată această lucrare să li se facă lor învăţătoare. Şi fiindcă a văzut că răutatea zburdă şi boala se întinde, nu-i lasă până la sfârşit, ci arătându-Şi bunătatea Sa, degrabă face tăierea văzând, ca un Doctor prea iscusit, că boala creşte şi rana se face de nevindecat, astfel nimicind cu desăvârşire pricina bolii.

„Şi a zis Domnul: iată un neam este şi o limbă tuturor; şi aceasta au început a face şi acum nu vor înceta dintr-acele toate, câte se vor apuca a face" (Fac. 11, 6). Vezi iubirea de oameni a Stăpânului. Fiindcă voieşte să oprească pornirea lor, Îşi alcătuieşte mai întâi un cuvânt de apărare. Şi numai că nu arată mărimea păcatului lor, necunoştinţa şi nemulţumirea lor şi cum că unitatea graiului nu au întrebuinţat-o cum se cuvenea.

„Iată, un neam este şi o limbă tuturor; şi aceasta au început a face şi acum nu vor înceta dintr-acele toate câte se vor apuca a face". Şi obişnuieşte Dumnezeu, când vrea să aducă pedeapsă, să arate mai întâi mărimea păcatelor, ca un cuvânt în apărarea Sa, şi apoi aduce certarea. Căci şi la potop, când voia Dumnezeu să aducă pedeapsă înfricoşată, Scriptura spune: „Şi văzând Dumnezeu că s-au înmulţit răutăţile oamenilor pe pământ şi cum că fiecare cugetă în inima sa cu dinadinsul la răutăţi în toate zilele". Ai

văzut cum mai întâi arată mulţimea răutăţii lor şi după aceea zice: „Pierde-voi pe om”. La fel şi aici. „Iată, un neam este şi o limbă tuturor; şi aceasta au început a face”. Şi dacă ei erau atât de uniţi în cuget şi în grai şi s-au abătut la atâta nebunie, cum nu vor face lucruri şi mai rele cu trecerea vremii? „Că nu vor înceta dintr-acele toate câte se vor apuca a face”. Nimic nu va putea opri pornirea lor, ci pe toate cele ce le-au sfătuit se vor sili să le pună în lucrare, dacă nu vor fi pedepsiţi pentru cele ce au îndrăznit să facă.

Acest lucru s-a făcut şi la cel întâi zidit. Căci mai înainte de a fi scos din rai, a fost întrebat: „Cine ţi-a spus ţie că eşti gol?” şi: „Iată, Adam s-a făcut ca unul din Noi cunoscând binele şi răul! Şi acum ca nu cumva să-şi întindă mâna sa să ia din pomul vieţii şi să mănânce şi să trăiască în veci, l-a scos pe el Domnul Dumnezeu din rai” (Fac. 3, 11, 22-23).

Iar acum zice: „Iată, un neam şi o limbă tuturor; şi aceasta au început a face şi acum nu vor înceta din acele toate câte se vor apuca a face. Veniţi şi pogorându-Ne să amestecăm acolo limba lor, ca să nu înţeleagă niciunul glasul celui de aproape al său” (Fac. 11, 6-7). Vezi iarăşi pogorământul cuvintelor? „Veniţi şi pogorându-Ne”. Ce vor să spună graiurile acestea? Oare Stăpânul are trebuinţă de împreună lucrare spre îndreptare; sau de ajutor spre surparea acestora? Nicidecum. Să nu fie! Dar precum a zis Scriptura mai înainte: „Şi S-a pogorât Domnul”, ca să ne înveţe pe noi prin aceasta, cum că El ştie cu de-amănuntul mulţimea răutăţii lor, aşa şi acum zice: „Veniţi şi pogorându-Ne, să amestecăm acolo limba lor, ca să nu înţeleagă niciunul glasul celui de aproape al său”. Şi aceasta s-a zis fără de îndoială către cei de o cinste. Şi dau astfel de pedeapsă asupra lor ca o mărturie care să rămână în tot veacul şi să nu o uite nicio clipă de vreme. Şi fiindcă au întrebuinţat unitatea graiului precum nu se cuvenea, voiesc să-i pedepsesc prin despărţirea lui. Căci aşa obişnuieşte să facă Stăpânul totdeauna. Aşa a făcut din început şi la femeie. Fiindcă ea n-a întrebuinţat cum se cuvenea cinstea dată, a supus-o bărbatului. La fel şi la Adam. Fiindcă n-a dobândit din odihna cea multă şi din petrecerea în rai, ci a călcat porunca făcându-se pe sine vinovat blestemului, l-a scos din rai şi a pus asupra lui de-a pururea osteneala, zicând: „Spini şi pălămidă va răsări ţie (pământul)” (Fac. 3, 18). Aşa şi aceştia fiindcă au fost cinstiţi cu unitatea

graiului, dar l-au întrebuinţat spre răutate, pentru aceasta prin despărţirea lui a făcut să înceteze curgerea răutăţii lor.

„Să amestecăm acolo limba lor, ca să nu înţeleagă niciunul glasul celui de aproape al său". Şi precum unitatea graiului făcea să locuiască împreună, aşa şi despărţirea lui să le pricinuiască împrăştierea. Căci cei ce nu aveau acelaşi grai cum ar mai fi putut să locuiască împreună?

„Şi i-a împrăştiat pe ei Domnul de acolo peste faţa a tot pământul". Şi au încetat a zidi cetatea şi turnul. Vezi iarăşi iubirea de oameni a Stăpânului? Vezi la câtă neînţelegere i-a adus pe ei? Căci erau ca nişte nebuni. Unul poruncea una, celălalt făcea alta şi nefolositoare le era osteneala. Drept aceea au încetat a zidi cetatea şi turnul. „Pentru aceea s-a chemat numele locului aceluia amestecare, că acolo a amestecat Domnul limbile a tot pământul; şi de acolo i-a risipit pe ei pe toată faţa pământului". Gândeşte-te câte s-au făcut ca pomenirea să se întindă tot veacul, întâi despărţirea limbilor, dar mai bine zis mai înainte de aceasta punerea numelui. Căci numele de Faleg pe care Ever l-a pus copilului lui, însemna împărţire. Apoi numele locului. Că locul acela s-a numit amestecare, adică Babilon. După aceea, Ever a rămas cu limba care era mai înainte, ca şi aceasta să fie un semn luminat al despărţirii. Ai văzut cu câte fapte a voit Dumnezeu să se păstreze pentru totdeauna pomenirea despărţirii, ca niciodată să nu se dea uitării ceea ce s-a făcut atunci? Şi de atunci tatăl de nevoie trebuia să spună pricina despărţirii graiului, iar fiul iarăşi voia să ştie de la tatăl pricina numirii locului aceluia.

Şi s-a numit locul acela Babilon, adică amestecare, că acolo a amestecat Domnul Dumnezeu limbile a tot pământul şi de acolo i-a împrăştiat pe ei. Numirea locului mi se pare că înseamnă amândouă, adică şi amestecarea limbilor, şi împrăştierea.

Aţi auzit, iubiţilor, de unde s-a făcut pricina împrăştierii lor şi despărţirea limbilor? Să ne ferim, rogu-vă, de a urma acelora şi să întrebuinţăm cum se cuvine cele dăruite nouă de la Dumnezeu, şi cugetând la firea noastră omenească aşa să ne sfătuim, precum se cuvine a se sfătui oamenii care sunt muritori. Şi gândindu-ne la curgerea acestei vieţi, care

este scurtă, să ne pregătim multă îndrăzneală acolo, lucrând aici faptele cele bune. Şi nu numai la post să arătăm osârdie în zilele acestea, ci şi la milostenii îndestulate şi la rugăciuni întinse. Căci împreună cu postul trebuie înjugată totdeauna rugăciunea. Şi cum că acest lucru este adevărat ascultă pe Hristos, care zice: „Acest neam nu iese fără numai prin rugăciune şi cu post" (Mt. 27, 20). Şi iarăşi despre Apostoli se scrie: „Şi rugându-se cu postiri, i-au încredinţat pe ei Domnului în Care crezuseră" (F. Ap. 14, 23). Iar Apostolul zice: „Să nu vă lipsiţi unul de altul... ca să vă îndeletniciţi cu postul şi rugăciunea" (2 Cor. 7, 5). Ai văzut că postul are trebuinţă de acest ajutor? Că şi rugăciunile se fac atunci mai uşor şi mai cu trezvire, fiindcă mintea este mai uşoară şi neîngreuiată de nimic, nici strâmtorată de sarcina cea grea a desfătării. Rugăciunea este armă puternică, întărire neclintită, vistierie nejefuită, liman neînviforat, loc liniştit, numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părţile şi nedând nicio intrare vrăjmaşului mântuirii noastre. Şi fiindcă ştie el că în vremea rugăciunii vorbim despre cele ce privesc mântuirea noastră, ne mărturisim păcatele şi arătăm Doctorului rănile noastre, ca să dobândim vindecare, pentru aceasta atunci mai ales se sileşte şi face totul ca să ne abată de la ea şi să ne arunce în lenevire. De aceea să ne trezvim, rogu-vă, şi ştiindu-i vicleniile lui, să ne silim mai ales în vremea rugăciunii să-l împingem, ca şi cum ar fi înaintea ochilor noştri, să lepădăm tot gândul care tulbură mintea noastră şi să ne rugăm cu dinadinsul. Ca nu limba să grăiască, ci şi mintea să se unească cu cele ce se grăiesc. Căci dacă limba va zice cuvintele, iar mintea se risipeşte în cele dinafară, socoteşte cele din casă sau închipuie cele din târg, niciun folos nu ne va aduce nouă, ci poate mai multă osândă. Şi dacă apropiindu-ne de oameni arătăm atâta atenţie, încât până şi pe cei ce stau pe lângă ei nu-i vedem, ci ne fixăm mintea noastră numai asupra aceluia de care ne apropiem, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta când ne apropiem de Dumnezeu. Şi deseori, şi neîncetat să petreceţi în rugăciuni. Căci zice Pavel: „Faceţi în toată vremea, întru Duhul, tot felul de rugăciuni şi de cereri" (Efes. 6, 18). Nu numai cu limba, ci şi cu sufletul întru Duhul. Şi cererile noastre să fie duhovniceşti, trezindu-vă gândul şi înţelegând cu mintea cele ce se grăiesc. Aşa să cereţi, cum se cuvine să cereţi de la Dumnezeu, ca să dobândiţi cele ce cereţi. Şi să vă nevoiţi la aceasta scuturând somnul, trezindu-vă cu mintea, iar nu căscând,

moleşindu-vă şi învârtindu-vă cu mintea încoace şi încolo, ci să lucraţi cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră. Căci „fericit este omul care se teme de toate pentru evlavie” (Pilde 28, 14).

Lucru mare şi îmbunătăţit este rugăciunea. Căci dacă vorbind cineva cu un om îmbunătăţit dobândeşte mare folos de la el, oare cel ce s-a învrednicit a vorbi cu Dumnezeu câte bunătăţi nu va dobândi? Fiindcă rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Şi ca să te încredinţezi de aceasta ascultă pe Prorocul ce zice: „Îndulceaască-se Lui vorba mea” (Ps. 103, 35). Adică vorba mea să se arate dulce înaintea lui Dumnezeu. Şi oare Dumnezeu nu poate să dea mai înainte de cerere. Poate, dar aşteaptă pricină de la noi pentru a ne învrednici de dreptate prin purtarea Sa de grijă. Deci, ori de vom dobândi cele cerute, ori de nu, să petrecem în rugăciune şi să ne mulţumim nu numai când dobândim, ci şi când nu. Că a nu dobândi ceea ce cerem, când nu voieşte Dumnezeu, nu este mai prejos decât a dobândi, fiindcă noi nu ştim aşa de bine cele ce ne folosesc precum ştie El. De aceea ori de dobândim, ori de nu, suntem datori să mulţumim.

Şi ce te miri când îţi spun că noi nu ştim cele ce ne sunt de folos? Pavel cel atât de mare, care s-a învrednicit de darurile cele negrăite, nici el nu ştia, căci cerea cele care nu-i foloseau. Pentru că văzându-se pe sine înconjurat de nevoie şi de ispitele cele dese, s-a rugat să se izbăvească de ele, şi nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, căci zice: „De trei ori am rugat pe Domnul” (II Cor. 12, 8), iar cuvintele „de trei ori” înseamnă de multe ori, dar n-a dobândit cererea. Şi să vedem, dar ce a pătimit. Oare s-a scârbit? Oare s-a făcut mai trândav? Nicidecum. Dar ce zice? Zice răspunsul pe care l-a primit: „Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune”. Şi nu numai că nu l-a izbăvit pe el de cele întristăcioase care-l asupreau, ci l-a lăsat să petreacă în ele. Aşa este, dar, de unde se arată că nu s-a scârbit? De acolo că Pavel, învăţându-se de cele ce plac Stăpânului, a zis: „Deci foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele”. Şi nu numai că nu mai cer să mă izbăvesc de ele, ci mai ales cu multă bucurie mă voi lăuda cu ele. Ai văzut suflet mulţumitor? Ai văzut dragoste către Dumnezeu?

Ascultă-l pe el ce zice şi în altă parte. „(Noi) nu ştim să ne rugăm cum trebuie” (Rm. 8, 26). Oameni fiind noi, nu este cu putinţă să le ştim pe toate cu de-amănuntul, ci trebuie să lăsăm toate la purtarea de grijă a Ziditorului nostru. Şi pe cele pe care le va voi El, să le primim cu bucurie multă, necăutând la cele ce se întâmplă, ci la faptul că ele sunt dorite de Stăpânul, Care ştie cum trebuie să iconomisească mântuirea noastră, ca Cel ce ştie mult mai bine decât noi cele ce sunt de folos.

Deci nouă ni se cere un singur lucru, să petrecem totdeauna în rugăciuni, netulburându-ne pentru întârzierea răspunsului, şi să arătăm multă îndelungă-răbdare. Căci nu ne împlineşte cererile degrabă, nu lepădându-le pe ele, ci vânând stăruinţa noastră, vrând să ne tragă la El totdeauna. Pentru că şi un părinte iubitor de fii, deşi rugat de mai multe ori de fiul său, nu se pleacă la rugămintea lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci voieşte să-i vadă stăruinţa lui.

Şi ştiindu-le pe acestea, niciodată să nu ne deznădăjduim, nici să nu ne lepădăm a ne apropia de El prin rugăciuni. Căci dacă pe judecătorul cel aspru, care nici de Dumnezeu nu se temea, stârnirea femeii l-a silit şi l-a înduplecat s-o apere şi s-o ajute, cu mult mai mult noi, de vom voi să urmăm acelei femei, vom înduplеca spre apărarea şi ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând, iubitor de oameni şi milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră.

Deci, să ne deprindem totdeauna la rugăciuni şi ziua, şi noaptea, dar mai ales noaptea, când nu ne supără nimeni, când gândul ne este în multă alinare, când este linişte multă şi în casă nu este tulburare, nefiind nimeni să facă zgomot care să abată de la rugăciune, când mintea fiind adunată poate să le aducă şi să le pună pe toate cu de-amănuntul înaintea Doctorului sufletelor. Şi dacă fericitul David, care era împărat şi proroc, fiind supărat de atâtea pricini, dar deşi îmbrăcat cu coroana şi cu porfira zicea: „În miezul nopţii m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale” (Ps. 118, 62), ce vom zice noi cei ce trăim o viaţă obişnuită, fără pricini de tulburare, şi nu facem nici cele ce făcea el? Şi fiindcă ziua multe îl răspândeau, pricinile, tulburarea, şi nu avea vreme cuviincioasă spre rugăciune, vremea odihnei, pe care alţii o petrec toată în somn culcaţi

pe aşternuturi moi şi întorcându-se pe o parte şi pe alta, împăratul, asupra căruia zăcea atâta grijă, o făcea vreme de rugăciune, vorbind îndeosebi cu Dumnezeu şi săvârşea cele ce voia prin rugăciunile cele curate şi întinse către El. Căci prin ele purta războaie ridicând semne de biruinţă şi împreuna biruinţă cu biruinţă, fiindcă avea ajutorul cel de sus ca o armă de biruinţă, care-i ajuta nu numai la războaiele cele cu oamenii, ci şi la cele cu taberele diavolilor.

Şi noi urmăm acestuia; cei de rând, împăratului; cei ce petrec viaţă netulburată şi liniştită, celui ce cu coroană şi porfiră fiind a covârşit viaţa monahilor. Că ascultă-l pe el ce zice în altă parte: „Făcutu-mi-s-au mie lacrimile mele pâine ziua şi noaptea" (Ps. 41, 4). Ai văzut suflet care era în umilinţă totdeauna? Căci zice: hrana mea, pâinea mea şi toată mâncarea mea nu era alta, fără numai lacrimile mele şi ziua, şi noaptea. Şi în altă parte zice: „Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în toate nopţile patul meu" (Ps. 6, 6). Ce vom zice sau ce vom răspunde noi, care nu voim să ne umilim nici măcar ca împăratul ce se răspândea şi era tras de atâtea griji? Şi, spune-mi, ce putea fi mai frumos decât ochii aceia care erau împodobiţi de mulţimea lacrimilor ca de nişte mărgăritare? Ai văzut pe împăratul care s-a predat pe sine şi ziua, şi noaptea, lacrimilor şi rugăciunilor?

Uită-te şi la învăţătorul lumii, care fiind închis în temniţă cu picioarele băgate în butuc, că, împreună cu Sila, se ruga toată noaptea nefiind oprit nici de chinuire, nici de legături, ci din pricina lor arăta mai multă şi mai fierbinte dragoste către Stăpânul. Căci zice: „Iar la miezul nopţii, Pavel şi Sila, rugându-se, lăudau pe Dumnezeu" (F. Ap. 16, 25).

David, împărat fiind, îşi petrecea toată viaţa în rugăciuni şi în lacrimi, iar Apostolul, cel ce a fost răpit la al treilea cer şi a fost învrednicit de taine negrăite, în miezul nopţii, fiind în legături, aducea rugăciuni şi laude Stăpânului. Şi împăratul se scula la miezul nopţii şi se mărturisea, şi apostolii în miezul nopţii îşi făceau cu dinadinsul rugăciunile şi laudele. Acestora să urmăm şi noi, şi cu rugăciunile cele dese să ne îngrădim viaţa noastră, şi nimic să nu fie spre împiedicare vreodată. Căci nimic cu adevărat nu este care să ne poată împiedica, de ne vom trezvi. Ce, oare avem trebuinţă de loc sau de vreme? Tot locul şi toată vremea ne este potrivită

pentru acest fel de rugăciune. Şi ascultă iarăşi pe învăţătorul lumii ce zice? „În tot locul ridicând mâini curate, fără de mânie şi fără de îndoire”. De ai mintea curată de patimile cele necuvioase, măcar de ai fi şi în târg, în casă, pe drum, sau la judecată, pe mare, sau la case de oaspeţi, în prăvălie, sau oriunde vei fi, vei putea dobândi cererea, chemând pe Dumnezeu.

Şi ştiind aceasta, vă rog, ca împreună cu postul, să dăm atenţia cea cuvenită şi rugăciunii, câştigând ajutorul cel din ea. Ca învrednicindu-ne de darul lui Dumnezeu, să petrecem viaţa aceasta după plăcerea Lui, iar în ceea ce avea să fie, să ne învrednicim de iubirea de oameni a Sa, cu darul şi cu îndurările Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre faptul că și în praznicul Cincizecimii, și totdeauna, trebuie să ne aducem aminte de post, iar atunci când nu este de față, și pomenirea lui folosește / pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, și că, împreună cu celelalte, nu mică parte a ei este dragostea cea firească a părinților către fii / că nu numai taților, ci și maicilor li s-a poruncit să pună la rânduială obiceiurile părinților / la sfârșit despre Ana

Dacă un străin va veni la noi și-l vom primi cu dragoste câteva zile, îl vom împărtăși de vorbă și de masă, apoi va pleca, iar a doua zi după plecarea lui, punându-se iarăși masa, îndată ne vom aduce aminte de acela, de vorba și de cuvintele lui și cu multă dragoste ne vom gândi la el. Așa să facem și la post. A venit la noi și a petrecut cu noi patruzeci de zile, l-am primit cu dragoste și apoi l-am petrecut. Și fiindcă vrem să vă punem înainte masă duhovnicească, să ne aducem aminte de el și de toate bunătățile ce ni s-au pricinuit din el, căci nu numai când este el de față, ci și pomenirea lui poate să ne folosească foarte mult. Și precum cei pe care îi iubim ne umplu de multă bucurie nu numai când sunt de față, ci și când lipsesc și ne aducem aminte de ei, așa și zilele postului, adunările și petrecerile cele obștești la Biserică și toate celelalte bunătăți pe care le-am dobândit de la el ne veselesc, și nu numai acestea, ci și pomenirea tuturor acestora mult folos ne aduce în vremea aceasta. Iar acestea vi le zic nu silindu-vă să postiți, ci îndemnându-vă să nu vă desfătați, nici să nu fiți ca cei mai mulți dintre oameni, dacă este bine să-i numesc oameni pe cei ce se află în atâta împuținare de suflet, care ca și cum s-ar fi slobozit din legături și ar fi scăpat din vreo temniță cumplită, zic unii către alții: Bine că am trecut noianul cel cumplit al postului. Iar alții care sunt mai slabi decât aceștia se tem și de cele patruzeci de zile ce vor să fie, și se dau la desfrânare, la desfrânare și la beție. Că de ne-am fi deprins să trăim în celelalte zile cu cinste și cu blândețe, chiar de ar fi trecut postul l-am fi dorit și când venea l-am fi primit cu multă bucurie.

Căci ce lucru bun nu ne pricinuiește nouă postul? Toate sunt pline de liniște și de alinare. Iar casele s-au ușurat de zgomote, alergături și de toată

tulburarea. Dar mai înainte de case, mintea celor ce postesc se îndulceşte de această linişte, iar toată cetatea urmează bunei rânduieli celei din minte şi din case. Căci seara nu mai auzi pe nimeni cântând, nici ziua pe cineva îmbătându-se şi făcând tulburare. Nu auzi strigăte, nici gâlcevi, ci pretutindeni vezi multă linişte.

Dar acum nu este aşa. Ci îndată de dimineaţă se aud strigări şi zgomote; vezi mulţime de bucătari alergând şi mulţime de fum în case şi în gânduri. Fiindcă patimile ard înăuntrul nostru, iar flacăra poftelor celor necuvioase se ridică în sus din pricina desfătării. De aceea, să căutăm postul şi după ce a trecut, căci acela potoleşte toate acestea. Şi deşi am lăsat ostenelile lui, dar să nu încetăm dorirea lui, nici să nu stingem pomenirea lui. Şi după ce vei prânzi şi vei dormi, de vei merge în târg, şi vei vedea că ziua se pleacă către seară, intră în această Biserică şi-ţi adu aminte de vremea postului în care Biserica era plină de mulţime, care asculta cu mintea trează, cu osârdie şi cu multă dulceaţă cuvântul nostru; şi cugetând la toate acestea, adu-ţi aminte de acele zile dorite. Iar când vei pune masa, atinge-te de bucate cu pomenirea aceasta şi niciodată nu vei aluneca la beţie. Şi precum cel ce are o femeie cinstită, înţeleaptă şi curată este foarte aprins de dragostea ei, şi nu îndrăzneşte să îndrăgească vreo desfrânată, nici când aceea lipseşte, căci dorinţa pentru cea legiuită a apucat mai înainte şi a stăpânit mintea lui, nelăsând să intre altă îndrăgire; aşa se face şi cu postul, şi cu beţia.

Deci de ne vom aduce aminte de cea slobodă şi curată, pe această desfrânată de obşte şi maică a toată ocara, adică beţia, o vom depărta cu multă lesnire, fiindcă dorinţa postului depărtează neruşinarea ei mai tare decât lovitura cu palma. De aceea, vă rog, ca să aveţi în minte în zilele acestea toate de care v-am spus. Şi ca să vă ajut şi eu puţin la această aducere aminte, cuvântul pe care mă pregăteam să-l pornesc mă voi ispiti atunci să-l aduc de faţă, ca prin aducerea aminte de învăţătură să ni se facă aducere aminte şi de vremea aceea.

Că voi aţi uitat, fiindcă după aceea am vorbit către voi alte multe cuvinte. Pentru că venind Părintele nostru din călătoria aceea îndelungată, de nevoie era să spunem toate cele ce s-au întâmplat acolo. Apoi am vorbit

cu elinii, care, din pricina acelei întâmplări, să se facă mai buni şi venind singuri la noi de la înşelăciunea elinească, să-i înrădăcinăm cu statornicie şi să-i învăţăm de ce fel de întuneric s-au izbăvit şi la ce fel de lumină a adevărului au alergat. După aceea multe zile ne-am îndulcit de praznicul mucenicilor şi era cu necuviinţă ca, după ce am petrecut la mormintele mucenicilor, să ne ducem lipsiţi de laudele cele cuviincioase lor. După aceste laude a urmat sfătuirea cea pentru jurăminte. Căci după ce am văzut că tot poporul de la ţară a venit în cetate, am voit să le dăm aceste merinde şi aşa să-i trimitem la ale lor.

Deci vouă, din aceste pricini, nu vă va fi cu putinţă să vă aduceţi aminte cu lesnire de întrebarea ce am pus-o noi atunci către elini, dar mie, celui ce zăbovesc totdeauna în acestea, cu lesnire îmi este. Şi spunându-vă puţine din cele ce s-au grăit atunci, uşor vă voi putea aduce aminte de pricina cuvântului. Care a fost pricina? Întrebam şi căutam cum Dumnezeu din început purta grijă de neamul nostru şi cum ne învăţa cele de folos, când nu era nici scrisul, nici legi scrise nu se dăduseră. Şi arătam că prin privirea zidirii ne-a povăţuit la cunoştinţa cea dumnezeiască, când apucându-vă pe voi nu de mână, ci de minte, v-am plimbat prin toată zidirea, arătându-vă cerul şi pământul, marea şi lacurile, izvoarele, râurile şi mările cele nesfârşite, livezile, grădinile şi ţarinile cele înspicate, pomii încărcaţi de roade şi vârfurile munţilor acoperite cu păduri. Când am vorbit despre seminţe, ierburi şi flori; despre pomii cei roditori şi neroditori; despre dobitoacele cele sălbatice şi domestice; despre cele din apă şi de pe uscat şi despre cele ce trăiesc şi în apă, şi pe uscat; despre cele ce taie aerul şi despre cele ce se târăsc pe jos, precum şi despre stihiile lumii. Şi la fiecare ne uimeam cu toţii, fiindcă mintea noastră nu putea să înţeleagă bogăţia cea nemărginită şi nu putea cuprinde pe toate căci: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înţelepciune le-ai făcut” (Ps. 103, 25). Şi ne minunăm nu numai pentru mulţimea făpturilor făcute de înţelepciunea lui Dumnezeu, ci şi pentru măreţia şi frumuseţea lor şi pentru că a pus în cele ce se văd şi slăbiciune. Ca pentru înţelepciunea Sa să fie lăudat, iar prin celelalte să tragă pe oameni să-I slujească şi să I se închine, ca văzând lipsa în măreţia şi frumuseţea făpturilor, să nu se închine lor în locul Celui ce le-a făcut. Fiindcă neputinţa celor create poate îndrepta o înşelare ca aceasta. Şi

mai arătam că toată zidirea este stricăcioasă şi că se va schimba, dobândind mai multă slavă; apoi când şi din care pricină s-a făcut mai stricăcioasă. Şi acestea toate le filozofam atunci către voi şi arătam din acestea puterea lui Dumnezeu, care a creat atâta frumuseţe în corpuri stricăcioase, în cer, în soare, în stele. Şi cu adevărat este a ne minuna, cum trecând atâţia ani, n-au pătimit nimic, precum pătimesc trupurile noastre, nefăcându-se mai slabe de bătrâneţe, nici moleşindu-se de vreo boală sau neputinţă. Ci îşi păstrează puterea şi frumuseţea lor, pe care le-a pus Dumnezeu din început în ele, căci nici lumina soarelui nu s-a împuţinat, nici strălucirea stelelor n-a slăbit, nici frumuseţea cerului nu s-a întunecat, nici hotarele mării nu s-au mutat, nici puterea pământului care face să crească roadele cele de peste an nu s-a cheltuit. Iar cum că acestea sunt stricăcioase am arătat şi din Dumnezeieştile Scripturi şi din natura lucrurilor. Şi cum că sunt frumoase şi strălucite o mărturiseşte în toate zilele admiraţia celor ce le privesc, admiraţie de care este vrednic Dumnezeu, care le-a făcut din început astfel.

Şi fiindcă atunci când ziceam acestea unii s-au împotrivit, zicând că omul este mai necinstit decât toate cele ce se văd, fiindcă cerul, pământul, soarele şi stelele au ţinut atât timp, iar acesta după şaptezeci de ani se risipeşte şi piere. Mai întâi vom răspunde că nu omul întreg se risipeşte, ci stricăciunea se face la partea cea mai inferioară, iar sufletul rămâne totdeauna nemuritor, nesuferind stricăciune. În al doilea rând, prin aceasta nu suntem necinstiţi, ci mai mult ne cinstim, căci pe dreptate suferim boli şi bătrâneţe, nu fără pricină şi fără folos. Pe dreptate, pentru că am căzut la pământ, iar fără folos, ca să ne îndreptăm trufia ce s-a născut în noi din trândăvie, prin slăbiciunea aceasta şi prin boli. Deci, nu necinstindu-ne pe noi a îngăduit Dumnezeu să se facă aceasta. Căci de ne-ar fi necinstit nu ar fi lăsat să fie sufletul nostru nemuritor. Şi ne-a făcut trupul nostru aşa nu pentru că El este neputincios, că de ar fi aşa nu ar fi putut să facă cerul, stelele şi pământul, care să ţină atâta vreme, ci ca să ne facă pe noi mai buni, mai înţelepţi şi mai supuşi Lui, care este pricina a toată mântuirea. De aceea cerul nu l-a făcut ca să îmbătrânească sau să fie cuprins de boli, căci cel ce este lipsit de voinţă liberă nu poate nici păcătui, nici face fapte bune şi de aceea nu are nici trebuinţă de acest fel de îndreptare. Iar nouă celor ce suntem cinstiţi cu suflet şi cu cuvântare, de nevoie ni s-a pus frâul şi

smerenia, care se nasc din pătimiri şi boli, pentru că din început, mai înainte de toate păcatele, în trufie a căzut omul cel dintâi.

Şi dacă cerul ar fi fost făcut să îmbătrânească, ca şi trupurile noastre, mulţi ar fi prihănit cu îndrăzneală pe Ziditorul, că nu a putut să facă un corp ca să ţină multe înconjurări de ani. Dar acum li s-a ridicat această pricină de învinuire, fiindcă lucrurile Lui durează atâta vreme.

Pe lângă toate acestea trupurile noastre nu s-au făcut numai pentru veacul acesta, ci ele vor învia cu mult mai multă slavă, vor fi mai strălucite decât cerul, soarele şi toate celelalte şi se vor muta la cele de sus.

Deci o latură a cunoaşterii lui Dumnezeu este prin zidire, iar cealaltă este sădită în noi, despre care am vorbit atunci pe larg prin multe cuvinte şi arătând că în firea noastră este sădită cunoştinţa celor bune şi a celor ce nu sunt aşa. Şi dintru început am avut aceşti doi învăţători, zidirea şi conştiinţa, care fără de glas, prin tăcere, au învăţat pe oameni. Căci zidirea, uimind prin vedere pe cel ce priveşte, îl trimite pe acesta la contemplarea Ziditorului ei, iar conştiinţa, învăţând înăuntru, arată pe toate cele ce se cuvine de făcut. Iar puterea şi hotărârea judecăţii ei o înţelegem prin însuşirile feţei, căci atunci când înăuntru pârăşte şi prihăneşte pe păcat tulbură înfăţişarea feţei şi o umple de multă mâhnire. Iar când vom face vreun lucru din cele de ruşine, ne îngălbenim şi ne speriem, căci ne mustră glasul conştiinţei pe care-l auzim, dar îl înţelegem prin supărarea feţei.

Iar pe lângă aceşti doi învăţători, mai este şi un al treilea adăugat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care nu fără de glas, ca ceilalţi de mai înainte, ci cu cuvânt, cu sfătuire şi cu învăţătură ne pune în rânduială mintea noastră. Şi care este acesta? Tatăl care s-a dat fiecăruia ce se naşte. Căci pentru aceasta a făcut Dumnezeu ca să fim iubiţi de părinţii noştri cei ce ne-au născut, ca să-i avem învăţători ai faptei bune. Şi nu i s-a dat tatălui numai a semăna, ci şi a învăţa, iar maicii nu numai a naşte, ci şi a hrăni şi a creşte bine. Şi cum că este adevărat că nu firea, ci fapta bună face părinţi, înşişi născătorii vor mărturisi împreună cu noi. Că ei de multe ori pe fiii lor, când îi văd că s-au abătut la răutate, îi taie de la ei depărtându-i de la moştenire şi-şi fac pe alţii fii, care de multe ori nu au nicio legătură de

rudenie cu ei. Oare ce poate fi mai de mirare decât aceasta, când pe cei ce i-au născut îi leapădă, iar pe cei ce nu, îi aduc întru ale lor. Iar acestea nu s-au zis de noi fără de rost, ci ca să cunoşti că voia cea liberă este mai puternică decât firea, şi aceea obişnuieşte mai ales să facă şi fii, şi părinţi. Dar şi acesta a fost un lucru al purtării de grijă a lui Dumnezeu, ca să nu îngăduie ca fiii să fie lipsiţi de dragostea cea firească, nici să se îngăduie toate din pricina ei. Căci de era să nu iubească nicidecum părinţii pe fiii lor, îndemnându-se din fire, ci numai pentru obiceiurile şi faptele lor, ai fi văzut pe mulţi înstrăinaţi de la casa părintească defăimându-se, iar neamul nostru destrămându-se. Iar dacă totul ar fi fost lăsat la legătura firii, nu numai atunci când fiii ar fi cinstit pe părinţi, ci şi atunci când i-ar fi ocărât şi necinstit şi alte rele ar fi pătimit de la ei, ar fi rămas de fiii lor cei răi, şi neamul nostru ar fi alunecat la cea mai de pe urmă răutate. Căci dacă copiii nu vor îndrăzni asupra părinţilor lor pentru fire, fiindcă au văzut pe mulţi ce s-au făcut răi că au fost izgoniţi şi din casă, şi din avuţia părintească, vor îndrăzni de multe ori la dragostea lor. Şi de nu ar fi îngăduit Dumnezeu părinţilor să pedepsească pe copiii lor sau să-i lepede dacă s-ar fi făcut răi, la ce fel de răutate nu s-ar fi ajuns? De aceea, Dumnezeu a încredinţat dragostea părintească şi la fire, şi la obiceiurile copiilor, că de vor greşi cu măsură să-i ierte, fiindcă firea îndeamnă la aceasta, iar de se vor face răi şi vor boli nevindecat, dragostea lor să nu dea frâu liber răutăţii acelora, dacă va birui firea şi vor voi să se ţină de copii cu toate că sunt răi. Câtă purtare de grijă nu este aici? Că s-a poruncit şi a iubi, dar şi a pune măsură dragostei şi iarăşi a hotărî răsplătire pentru buna creştere a copiilor.

Şi cum că este rânduită răsplătire pentru creşterea copiilor nu numai bărbaţilor, ci şi femeilor, ascultă cum vorbeşte Scriptura în multe locuri şi despre aceasta, şi despre aceea, nevorbind mai puţin către femei decât către bărbaţi. Pavel după ce a zis: „Ci femeia amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă. Dar se va mântui prin naştere de fii" (I Tim. 2, 14). Iar ceea ce zice este aşa: Te mâhneşti pentru că femeia cea dintâi te-a băgat în chinuri şi în dureri şi întru îndelungată purtare în pântece? Dar nu te necăji, că nu atât vei fi supărată de chinuri şi de dureri, pe cât te vei folosi, de vei voi, de la creşterea copiilor. Căci copiii, cei ce se nasc, vor dobândi purtarea de grijă cea cuviincioasă, aducându-se la fapta bună şi îmbunătăţindu-se, ţi se vor

face pricină de mântuire, şi pe lângă isprăvile tale vei lua multă răsplătire şi pentru osârdia şi purtarea ta de grijă cea către ei. Şi ca să cunoşti că pe maică nu o face naşterea, nici pentru aceasta este orânduită plată, auzi ce spune în alt loc Pavel despre văduve: „Dacă şi-a crescut copiii" (I Tim. 5, 10). Nu a zis „de a născut fii", ci „dacă şi-a crescut". Căci aceea este a firii, iar aceasta este a voii celei libere. Şi acest lucru îl arată şi aici, căci după ce zice: „dar se va mântui prin naştere de fii", adaugă: „Dacă stăruie cu deplină înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie", arătând prin aceasta că nu naşterea de fii aduce plată, ci buna creştere. Ca şi cum ar zice: Atunci vei lua plată multă, dacă copiii pe care i-ai născut vor petrece întru credinţă, în dragoste şi în sfinţenie. De-i vei aduce pe ei la acestea, de-i vei îndemna, de-i vei învăţa, de-i vei sfătui, pentru această purtare de grijă vei lua multă răsplătire de la Dumnezeu.

Deci femeile să nu socotească că a purta grijă de fiii lor este un lucru străin pentru ele, căci n-a deosebit neamul nostru, nici nu a zis simplu „de şi-a crescut fii", ci de vor petrece în credinţă şi dragoste şi în sfinţenie. De aceea, trebuie să purtăm grijă pentru amândouă felurile de copii, dar mai ales femeile, căci ele stau mai mult acasă. Pe bărbaţi de multe ori îi trag de acasă grijile şi călătoriile în străinătate, dar femeia fiind liberă de această grijă, mai cu lesnire poate să poarte grijă de cei născuţi, având mai multă vreme. Aşa făceau şi femeile cele de demult.

A purta grijă de copii şi a-i îndemna pe ei la filozofie este datorie nu numai a bărbaţilor, ci şi a femeilor. Şi cum că acest lucru este adevărat, vă voi povesti o istorie veche.

A fost la evrei o oarecare femeie Ana. Această femeie a bolit multă vreme de stârpiciune, dar lucru cel mai cumplit era că rivala ei era mamă a mulţi copii. Lucrul acesta firește este de nesuferit femeilor, iar când va fi şi rivală care are copii, suferinţa se face mult mai cumplită. Şi-şi cunoştea mai cu dinadinsul ticăloşia ei văzând buna sporire a celeilalte. Precum şi cei ce trăiesc în sărăcia cea mare, atunci se chinuiesc mai mult când se gândesc la cei bogaţi. Şi nu numai acesta era lucrul cel mai greu că nu avea copii, iar cealaltă avea, ci pentru că cealaltă era pizmăreaţă, şi nu numai atât, ci o şi zădăra şi o defăima.

Iar Dumnezeu văzând toate acestea răbda şi „nu i-a dat ei Domnul prunc după necazul ei şi după scârba sufletului ei” (I Împ. 1, 6). Ce înseamnă „după necazul ei”? Nu înseamnă oprirea naşterii de fii pentru că Dumnezeu o vedea că suferă cu mulţumire această ticăloşie, ci faptul că nu i-a potolit scârba şi după ce a văzut-o că se scârbea, se necăjea şi se mâhnea, fiindcă iconomisea ceva mult mai mare. Iar pe acestea să nu le auzim numai în treacăt, ci de aici să învăţăm o mare filozofie. Căci, când vom cădea în vreun rău, pătimind durere şi tânguindu-ne, şi cu toate că răul ni se va părea de nesuferit, să nu ne tulburăm, nici să nu ne scârbim, ci să aşteptăm cele ce va hotărî Dumnezeu. Fiindcă El ştie foarte bine când trebuie să dezlege ceea ce ne pricinuieşte nouă scârba. Lucru care s-a întâmplat şi la această femeie. Căci Dumnezeu a închis pântecele ei, nu urând-o, nici întorcându-se dinspre ea, ci ca să ne deschidă nouă uşile filozofiei femeii, să vedem bogăţia credinţei ei şi să cunoaştem că acest lucru o făcea pe ea mai strălucită. Dar ascultă cele ce urmează: „Aşa făcea în tot anul, de multă vreme când se suia ea la casa Domnului, şi se mâhnea şi plângea şi nu mânca” (I Împ. 1, 7).

Mare este mâhnirea, scârba este îndelungată, nu două sau trei zile, nici douăzeci sau o sută, nici o mie sau de două ori pe atât, ci mulţi ani se scârbea şi se mâhnea femeia. Căci aceasta înseamnă „de multă vreme”. Dar nu s-a necăjit, nici lungimea vremii nu a biruit filozofia ei, nici ocările şi imputările pizmăreţei, ci se ruga şi cerea deseori. Iar lucrul cel mai mare dintre toate şi care arată mai ales dragostea ei către Dumnezeu, era că nu poftea numai să dobândească un copil, ci, dobândindu-l, îşi dorea să-l afierosească lui Dumnezeu şi să-l aducă Lui ca pârgă a pântecului ei, iar pentru aceasta bună făgăduinţă să-şi ia plata. Dar de unde se arată aceasta? Din cele ce urmează. Ştiţi cu toţii că femeilor cel mai nesuferit lucru le este stârpiciunea, căci mulţi dintre bărbaţi sunt atât de fără socoteală încât învinuiesc pe femei când nu nasc, neştiind că naşterea de sus îşi are începutul prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi nici firea femeii, nici împreunarea nu sunt îndestulătoare spre aceasta. Şi cu toate că ştiu că le învinuiesc pe nedrept, însă de multe ori le ceartă, se întorc de la ele şi nu le mai îndrăgesc.

Deci să vedem şi dacă femeii acesteia i s-a întâmplat acest lucru? Că de o vei vedea pe ea că este defăimată, necinstită, ocărâtă, fără îndrăzneală către bărbat şi nici dobândind toată dragostea de la el, atunci vei putea socoti că dorea copilul pentru aceasta, ca să aibă îndrăzneală şi libertate mai multă şi să fie mai dragă bărbatului ei. Iar de vei afla ceva cu totul împotrivă, căci era cu mult mai iubită decât aceea care avea copii şi se îndulcea de mai multă dragoste, arătat este că nu pentru ceva omenesc dorea copilul, ci pentru pricina ce s-a zis. Dar de unde este arătat aceasta? Ascultă pe scriitorul cel sfânt ce vorbeşte. Căci ceea ce a zis, nu a zis-o fără rost, ci ca să cunoşti fapta cea bună a femeii. Deci ce zice aceasta? „Pe Ana o iubea Elcana mai mult decât pe Fenana" (I Împ. 1, 5). Apoi după ce a văzut-o că nu mănâncă, ci plânge, îi zice: „Ce-ţi este ţie? Pentru ce plângi? Şi pentru ce nu mănânci? Şi pentru ce se necăjeşte inima ta? Oare nu sunt eu mai bun ţie decât zece fii?" (I Împ. 1, 8). Vezi cum se ţinea de ea şi pentru dânsa îl durea mai mult. Nu pentru că nu avea copii, ci pentru că o vedea pe ea scârbită şi cuprinsă de mâhnire. Dar n-a convins-o pe ea să se depărteze de mâhnire, pentru că nu pentru el cerea copilul, ci ca să-şi dea rodul ei lui Dumnezeu.

„Şi s-a sculat Ana după ce au mâncat ei în Silo, şi după ce au băut, şi au stat înaintea Domnului" (I Împ. 1, 9). Nu simplu s-a zis aici „după ce au mâncat şi au băut", ci ca să vezi că vremea de după prânz, pe care alţii o dau odihnei şi răsuflării, ea o făcea vreme de rugăciune şi de lacrimi, fiindcă priveghea ca o foarte trează.

„Şi a stat înaintea Domnului; iar Eli preotul şedea pe scaun în pragurile Bisericii Domnului". Nici aici nu s-a zis fără rost că „Eli preotul şedea pe scaun în pragurile Bisericii Domnului", ci ca să se arate fierbinţeala credinţei femeii. Se întâmplă câteodată că o femeie văduvă fiind fără nicio apărare şi pătimind multe nedreptăţi voieşte să vorbească cu împăratul. Dar când voieşte să iasă împăratul, înaintea lui merg purtătorii de suliţe, purtătorii de paveze, călăreţii şi mulţi alţi slujitori, dar ea nu se înspăimântă de ei, nici nu are trebuinţă de ajutorul lor, ci trecând printre ei, vorbeşte cu multă îndrăzneală cu împăratul, jeluindu-şi necazul ei; şi face aceasta fiindcă o sileşte nevoia. La fel şi femeia aceasta nu s-a roşit, nici nu s-a

ruşinat de preot, că ea singură să se apropie cu multă îndrăzneală de împăratul. Ci întraripându-se de dorinţă şi suindu-şi mintea la cer, vorbea cu toată fierbinţeala cu Dumnezeu, ca şi cum L-ar fi văzut. Şi ce zice? Dar nu zice nimic la început, ci plânge şi varsă izvoare de lacrimi fierbinţi. Şi precum când se varsă ploi şi pământul cel tare se udă şi se înmoaie, pornindu-se cu lesnire spre creşterea roadelor, aşa s-a întâmplat şi la femeia aceasta. Căci înmuindu-se pântecele ei de lacrimi ca de nişte ploi şi înfierbântându-se din pricina durerii, a început să se pornească spre naşterea de fii. Dar să auzim însăşi cuvintele şi rugăciunea ei. „Şi a plâns. Şi s-a făgăduit Domnului, zicând: Adonai, Doamne, Eloi, Savaot." Cuvinte înfricoşătoare şi cutremurătoare. Şi bine a făcut tălmăcitorul de nu le-a prefăcut în limba noastră. Căci nici n-au putut cu toată bunăvoinţa lor să le traducă în limba elinească.

Iar femeia nu L-a chemat cu un nume, ci cu mai multe potrivite Lui, arătând dorinţa ei cea către El şi dragostea ei cea fierbinte. Şi precum cei ce scriu jalbe la împărat se adresează Lui nu numai cu un nume, ci cu mai multe, numindu-l purtător de biruinţă, august, singur stăpânitor şi multe altele, pe care punându-le la început după aceea fac rugămintea, aşa şi această femeie, aducându-şi rugăciunea sa lui Dumnezeu, pune înaintea rugăciunii mai multe nume, arătându-şi dragostea ei, precum am zis, şi cinstea către Cel Căruia se roagă. Şi pentru că durerea a învăţat-o această rugăciune şi fiindcă a scris-o cu multă pricepere, a fost ascultată degrabă. Căci astfel sunt rugăciunile cele ce se fac din durerea sufletului. În loc de hârtie îşi avea minte, în loc de condei, limba, iar lacrimile în loc de cerneală. De aceea s-a păstrat această rugăciune până în ziua de astăzi, căci rămân neşterse cuvintele rugăciunii de se vor scrie cu astfel de cerneală.

Începutul rugăciunii l-am văzut, dar să vedem şi cele ce urmează: „De vei vrea să cauţi spre smerenia roabei Tale". Încă n-a primit nimic, dar începutul rugăciunii arată făgăduinţă. Răsplăteşte lui Dumnezeu ceea ce încă nu are în mâini. Aşa fierbea şi se chinuia mai mult spre aceasta, adică spre făgăduinţă, decât spre aceea, adică să nască pentru ridicarea stârpiciunii; şi pentru cea dintâi s-a rugat ca să aibă copil. „De vei vrea să cauţi spre smerenia roabei Tale". Două îndreptăţiri am ca să mă miluieşti,

robia şi nevoia. „Şi vei da roabei Tale sămânţă bărbătească, îl voi da pe el înaintea Ta dar”. Ce înseamnă „înaintea Ta dar?” Dăruire cu totul, rob desăvârşit. Nu mai doresc nicio stăpânire asupra lui, numai atât voiesc, ca să mă facă maică, ca să ia copilul început de la mine. Cugetă la evlavia femeii. N-a zis: dacă îmi vei da trei, doi îţi voi da Ţie, nici de-mi vei da doi, unul ţi-l voi da Ţie, ci dacă-mi vei da unul, Ţie Ţi-l voi afierosi cu totul.

„Şi vin, şi băutură ameţitoare nu va bea”. Încă nu a luat copilul, dar îl şi întocmeşte proroc. Şi pentru creşterea lui vorbeşte şi face tocmiri cu Dumnezeu. O, îndrăzneală a femeii! Căci neputând să dea atunci, fiindcă nu luase, dă preţul de la cele ce vor să fie. Şi precum mulţi din plugarii care trăiesc în cea mai de pe urmă sărăcie, neavând bani ca să-şi cumpere vreun viţel sau oaie, le iau pe acestea de la stăpânii lor cu tocmeală, făgăduindu-se să plătească preţul din roadele ce vor să fie, aşa şi aceasta, cu toate că ea a făcut mai mult, căci nu a luat pe fiul ei de la Dumnezeu tocmindu-se să dea jumătate ca aceia, ci ca să-l dea pe el Lui întreg şi să se folosească de creşterea lui. Căci a socotit că destulă răsplătire este osteneala preotului lui Dumnezeu cu creşterea copilului.

„Şi vin şi băutură ameţitoare nu va bea”. Nu a cugetat ea, zicând: Dar de se va îmbolnăvi de băutura de apă? Sau de va cădea în altă boală? Sau de va muri, pătimind de boală cumplită? Ci punându-şi în minte că Cel ce l-a dat va purta grijă de sănătatea lui, din scutece l-a suit pe el la sfinţenie, aruncând toate la Dumnezeu, şi mai înainte de chinurile naşterii se sfinţea având proroc, purtând preot şi ţinând dar, şi dar însufleţit. Pentru aceasta o lăsa Dumnezeu pe ea să se necăjească şi i-a dat târziu darul, ca prin răbdarea ei s-o facă mai strălucită şi să arate tuturor filozofia şi înţelepciunea ei. Că stând ea la rugăciune, nu a pomenit de pizmăreaţă, nu a spus de ocările ei, nu a arătat hulele ei şi nici nu a zis: Răzbună-mă pe acea femeie spurcată şi rea, lucru pe care îl fac multe femei. Ci, nepomenind nimic din toate acelea, se ruga numai pentru acelea care o foloseau pe ea. Fă şi tu la fel, o, omule, şi când vei vedea pe vreun vrăjmaş care te-a scârbit, să nu scoţi niciun cuvânt rău către el, nici să nu-l blestemi pentru că te urăşte. Ci, intrând înăuntru şi plecându-ţi genunchii, roagă-te cu lacrimi lui Dumnezeu ca să risipească mâhnirea şi să stingă scârba. Lucru pe care şi

aceasta l-a făcut folosindu-se foarte mult de la acea femeie vrăjmașă. Că aceea i-a ajutat ei la nașterea copilului. Dar cum? Vă voi spune. Fiindcă a ocărât-o, a necăjit-o și i-a făcut durerea mai mare, dar din durere rugăciunea s-a făcut mai cu luare aminte; rugăciunea a atras pe Dumnezeu și L-a făcut să se plece. Și așa s-a născut Samuil.

De aceea, de ne vom trezvi, nu numai că vrăjmașii noștri nu vor putea să ne vatăme cu nimic, ci ne vor folosi foarte mult, făcându-ne la toate mai osârduitori, numai dacă, din scârba ceea ce ni se pricinuiește de ei, ne vom trage la rugăciuni, iar nu la ocări și la hule.

Iar după ce a născut ea copilul l-a numit Samuil, adică „va auzi de Dumnezeu". Și fiindcă a fost auzită și l-a luat pe el prin rugăciune, iar nu de la fire, pomenirea acestei lucrări a pus-o în numele copilului, ca pe un stâlp de aramă. Și n-a zis: Să-l numim pe el cu numele tatălui lui, sau al unchiului, sau al moșului, sau al strămoșului, ci zice: Cel ce l-a dat pe el să Se cinstească și prin numirea copilului.

Acesteia râvniți și vă asemănați, o, femeilor; acesteia să urmăm, o, bărbaților și să arătăm multă purtare de grijă față de copii. Să-i creștem pe cei născuți în înfrânare și curăție. Că întru nimic nu trebuie să purtăm grijă așa de mult de cei tineri, ca pentru înfrânarea și curățirea lor, fiindcă patima potrivnică acestora mai ales spurcă vârsta aceea. Și ceea ce facem cu lumânările, să facem și cu copiii. Când slujnica aprinde lumânarea îi poruncim să nu umble cu ea acolo unde sunt paie, fân sau altceva de acest fel, ca nu cumva din întâmplare să cadă vreo scânteie și aprinzând materia aceea, să ardă toată casa. Această purtare de grijă s-o avem și față de copii și să nu ducem vederile lor acolo unde sunt slujnice înverșunate, unde sunt fete desfrânate, unde sunt roabe neastâmpărate. Și de vom avea slujitoare de acest fel, sau vecină, sau oricare alta așa, să poruncim și să rânduim ca nici să nu se arate, nici să nu vorbească cu tinerii, ca nu căzând de acolo vreo scânteie, să aprindă tot sufletul copilului și să se facă primejdia de nesuferit. Și nu numai de vederi, ci și de auziri desfrânate să-i depărtăm pe ei, ca să nu li se strice sufletul prin acestea. Nici la teatre sau la cluburi să nu-i ducem, nici la ospețe și la beții, ci să păzim pe tinerii noștri mai mult decât pe fecioarele ce petrec în cămările lor. Căci nimic nu împodobește

mai frumos vârsta aceea, precum cununa înfrânării şi a curăţiei, ca să intre el în căsătorie curat de toată spurcăciunea. Astfel şi femeilor lor le vor fi mai dragi, când sufletul lor nu a fost deprins de mai înainte cu desfrânarea. Nici nu se va strica acel suflet când tânărul va şti numai pe femeia cu care s-a unit în căsătorie. Şi când vor merge tinerii la căsătorie astfel, iubirea lor va fi mai curată şi îndrăgirea mai fierbinte.

Iar căsătoriile ce se fac acum, nu sunt căsătorii, ci negustorie de bani şi de cârciumărie. Căci, când tânărul mai înainte de căsătorie este stricat, iar după căsătorie caută la altă femeie, ce folos este de căsătorie, spune-mi? Cu adevărat mai mare este pedeapsa şi păcatul neiertat când are femeie, dar se duce la desfrânate şi se umple de ruşine preadesfrânând. Căci, de se va împreuna cineva cu altă femeie, deşi desfrânată ar fi ea, preadesfrânare se numeşte lucrarea. Şi se fac acestea, adică merg tinerii la femeile cele desfrânate şi după căsătorie, pentru că mai înainte de căsătorie nu s-au deprins să petreacă în înfrânare şi curăţie. De aici vrajba, ocări, stricări de case şi certuri în toate zilele. Din pricina aceasta dragostea cea către femeie se slăbeşte şi se stinge, fiind slăbănogite de petrecerea în casele de desfrânare. Iar de se va învăţa să petreacă în înfrânare şi în curăţie, mai iubită decât toate va socoti pe femeia sa, o va privi cu multă dragoste şi va păzi tare legătura cu ea. Şi fiind pace şi unire, toate bunătăţile vor intra în casa aceea.

Deci ca şi cele de aici să se iconomisească bine de noi şi împreună cu acestea să dobândim şi Împărăţia cerurilor, să purtăm grijă de noi înşine şi de copii, ca nu fiind îmbrăcaţi cu haine întinate să intrăm la acea nuntă duhovnicească, ci cu multă îndrăzneală să dobândim cinstea ceea ce se dăruieşte acolo celor vrednici, pe care fie să o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava, cinstea şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre credința Anei, despre înțelepciunea și blândețea ei / despre cinstirea preoților / trebuie să ne rugăm și atunci când începem a prânzi, și după ce terminăm

Nimic nu este asemănător cu rugăciunea, o, iubiților; nimic nu este mai puternic decât credința. Pe amândouă ni le-a arătat Ana mai înainte.

Căci apropiindu-se de Dumnezeu cu aceste daruri, a săvârșit toate câte a voit; că a îndreptat firea betejită, a deschis pântece închis, a ridicat rușinea, a potolit ocările pizmăreților și s-a întors spre multă îndrăzneală, secerând spic încărcat de rod din piatră stearpă. Și toți ați auzit cum s-a rugat, cum a cerut, cum a milostivit, cum a primit, cum a născut, a crescut și a afierosit pe Samuil. Pentru aceasta nu va greși nimeni de va numi pe femeia aceasta și tată, și mamă. Că deși bărbatul a semănat, dar seminței i-a dat putere rugăciunea ei, făcând cinstite începuturile nașterii lui Samuil. Iar începuturile nașterii ei nu au fost somnul și împreunarea ca la ceilalți oameni, ci rugăciunile și lacrimile și credința, făcând nașterea proorocului mai cinstită decât a celorlalți oameni, fiindcă s-a născut din credința maicii sale. De aceea, despre femeia aceasta bine se va zice: „Cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera” (Ps. 125, 5). Acesteia să-i râvnim și să ne asemănăm noi, bărbații; acesteia să-i urmeze și femeile. Căci femeia aceasta este învățătoare a amândurora părților. Câte sunt neroditoare să nu deznădăjduiască; câte sunt maici așa să-și hrănească pe cei născuți. Și toți să urmăm filozofia femeii pe care a avut-o mai înainte de naștere; credinței pe care a avut-o în timpul nașterii și osârdiei pe care a avut-o după naștere. Căci cine poate fi mai cu înțelepciune decât femeia aceasta, care a răbdat cu blândețe și cu vitejie atâta scârbă nesuferită, și nu s-a lăsat până ce nu și-a dezlegat necazul, primind ca sfârșit al răului un dar minunat și preaslăvit și care nu-și ia ca ajutător și apărător pe nimeni din cei de jos? Căci știa iubirea de oameni a Stăpânului. De aceea, s-a apropiat singură și a cerut ceea ce a cerut, căci îndreptarea necazului ei nu avea trebuință de ajutor omenesc, ci de darul cel dumnezeiesc. Pentru că nu era în pagubă de bani, ca aducându-i cineva aur, să-i dezlege necazul; nici boală trupească, ca să roage pe doctori să izgonească boala. Firea era ceea ce pătimea ispita, care

avea trebuință de mâna cea de sus. De aceea, lăsându-le pe toate cele de pe pământ, a alergat la Stăpânul firii și nu s-a lăsat până ce nu L-a plecat să-i dezlege stârpiciunea, să-i deschidă pântecele și să facă maică pe cea neroditoare.

Și fericită este nu pentru că s-a făcut maică, ci pentru că neputând fi s-a făcut. Căci a se face maică este lucrarea firii, iar nu putea fi, și a se face este ispravă deosebită a femeii acesteia. Deci fericită era și pentru acea naștere, dar nu mai puțin fericită și pentru cele săvârșite de ea și mai înainte de naștere. Și știți cu adevărat toți, și bărbații, și femeile, că nimic nu este mai dureros femeii decât a fi lipsită de copii. Și cu toate că unele vor dobândi alte bunătăți, dar durerea aceea ce se pricinuiește din această rană niciodată nu o vor putea potoli. Iar dacă acum este așa de nesuferită, când suntem chemați la o filozofie mai înaltă și călătorim la cer, când nu avem nicio grijă de lucrurile cele de aici, ci ne pregătim pentru altă viață, când lauda fecioriei este mare, pune-ți în minte ce rău mare se socotea atunci acest lucru, când nu era nicio nădejde pentru cele viitoare și nici măcar nu se gândeau la acestea cei de atunci, ci toate le făceau pentru viața aceasta de aici? Căci blestem și osândă era asupra femeii care nu năștea. Și nu este cu putință de a arăta cu cuvântul durerea ce se pricinuiește din această rană. Și aceasta o mărturiseau femeile, care au arătat multă filozofie, dar pe această ticăloșie nu au putut-o suferi. Ci unele se necăjeau asupra bărbaților lor, altele se deznădăjduiau de viață. Iar pe femeia aceasta nu numai scârba pentru nerodire o cuprindea, ci și altă durere, mânie pentru ocările pizmăreței. Și precum atunci când suflă vânturile, lovindu-se împotrivă, și apucă vreo corabie în mijlocul lor și ridică multe valuri în partea dinainte și în partea dinapoi a ei, dar cârmaciul șezând la cârmă scapă corabia evitând loviturile valurilor cu înțelepciunea cârmuirii, așa și femeia aceasta atunci când mânia și scârba căzuseră în sufletul ei, ca niște vânturi potrivnice, și îi tulburaseră mintea și multe valuri ridicase, nu două zile, nici trei sau douăzeci, ci ani întregi, căci de multă vreme se făcea aceasta, a suferit furtuna cu bărbăție și nu a lăsat să se înece gândul ei. Căci frica lui Dumnezeu șezând la cârmă ca un cârmaci, o îmbărbăta să sufere cu vitejie viforul acela. Și nu s-a depărtat de la ocârmuirea sufletului ei, până ce nu a băgat corabia cea plină de povară în limanul cel cu adăpostire bună, adică

pântecele plin de vistieria cea de mult preţ. Că nu purta aur, nici argint, ci proroc şi preot. Şi îndoită era sfinţenia pântecelui ei, căci sfânt era pruncul pe care l-a zămislit, şi din rugăciunea sfântă şi din darul cel de sus s-a început zămislirea.

Şi nu numai că povara aceasta era preaslăvită şi minunată, ci şi felul negustoriei s-a făcut preaslăvit. Căci n-a vândut această povară oamenilor, nici la oarecare negustori sau precupeţi, ci îndată scoţând-o pe ea din corabie a vândut-o lui Dumnezeu. Şi atâta negustorie a făcut, cât se cuvenea să facă ceea ce s-a tocmit cu Dumnezeu. Căci după ce Dumnezeu a luat copilul, i-a dat ei în loc alt fiu; şi nu numai unul, nici doi, nici trei sau patru, ci mult mai mulţi, „căci cea stearpă a născut şapte" (I Împ. 2, 5), zice Scriptura; şi dobânda a covârşit preţul. Căci în acest fel este negustoria ce se face cu Dumnezeu, nu dă numai o mică dobândă a celor dăruite Lui, ci multă şi înmulţită. Şi nu numai partea femeiască a dat copiii, ci amândouă firile şi-au adus dobânda lor, ca să se îndulcească amândoi de ea. Şi vă zic acestea nu numai s-o lăudaţi pe această femeie, ci ca să-i şi urmaţi credinţa, şi suferirea de rele, pe care aţi auzit-o în parte mai înainte.

Dar ca să vă dau şi rămăşiţele, daţi-mi voie puţin să vă povestesc şi despre cuvintele zise după rugăciunea dintâi, către preot şi către feciorul preotului, ca să cunoaşteţi cugetarea cea blândă şi liniştită a femeii. „Şi a fost când ea se ruga mult înaintea Domnului, Eli preotul privea la gura ei" (I Împ. 1, 12). Îndoită faptă bună mărturiseşte sfântul scriitor la femeie şi la starea la rugăciune şi trezvia minţii: prima prin cuvintele „se ruga mult", iar a doua prin cuvintele „înaintea Domnului". Toţi ne rugăm, dar nu toţi înaintea lui Dumnezeu, căci stăm cu trupul la pământ şi rostim cu gura multe, dar mintea înconjoară pretutindeni, în casă şi în târg. Cum va putea zice unul ca acesta că s-a rugat înaintea lui Dumnezeu? Că înaintea Domnului se roagă cel ce şi-a adunat mintea sa din toate părţile şi nu are nicio legătură cu pământul, ci s-a mutat la cer, lepădând din suflet tot gândul omenesc, precum a făcut atunci şi femeia aceasta. Căci dăruindu-se cu totul şi întinzându-şi mintea, se ruga lui Dumnezeu cu suflet amărât.

Dar cum zice „se ruga mult", când rugăciunea ei era scurtă? Căci n-a grăit cuvinte multe, ci puţine şi simple, zicând: „Adonai, Doamne, Eloi,

Savaot! De vei vrea să cauţi spre smerenia roabei Tale, şi-Ţi vei aduce aminte de mine, şi vei da roabei Tale sămânţă bărbătească, îl voi da pe el înaintea Ta dar până la ziua morţii lui; şi vin, şi băutură ameţitoare nu va bea, şi brici nu se va atinge de capul lui" (I Împ. 1, 11). Ce mulţime de cuvinte sunt acestea? Dar ce au însemnat cuvintele „Se ruga mult"? Repetarea multă vreme a aceloraşi cuvinte. Căci aşa şi Hristos ne-a poruncit, prin Evanghelii, să ne rugăm. Fiindcă după ce a zis Ucenicilor Lui să nu se roage ca păgânii, vorbind multe (Mt. 6, 7), i-a învăţat pe ei şi pe noi măsura rugăciunii, arătând că nu întru mulţimea cuvintelor vom fi ascultaţi, ci întru trezvia minţii.

Dar poate va zice cineva: Cum trebuie să ne rugăm cu puţine cuvinte, când Domnul le-a dat Ucenicilor Lui pildă să se roage pururea? Că le-a spus de văduva aceea care cu rugăciunea cea deasă a înduplecat pe un judecător crud şi nemilostiv, care nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina (Lc. 18, 25). La fel şi Pavel sfătuieşte, zicând: „La rugăciune stăruiţi" (Rm. 12, 12) şi: „Neîncetat vă rugaţi" (I Tes. 5, 27). Căci dacă trebuie să ne rugăm adeseori, să stăruim în rugăciune şi să ne rugăm neîncetat, înseamnă a ne împotrivi celor zise. Dar lucrurile nu se contrazic. Să nu fie! Ci sunt foarte legate între ele. Căci Hristos şi Pavel n-au poruncit să facem rugăciuni lungi, ci scurte şi dese în multe răstimpuri. Pentru că de te vei ruga cu cuvinte multe şi vei întinde rugăciunea, de multe ori te vei trândăvi şi o vei lăsa, dând multă libertate diavolului să se apropie, să-ţi pună piedică şi să-ţi depărteze mintea de la cele ce se grăiesc. Iar dacă vei face rugăciuni scurte, dar dese, cu desimea lor vei cuprinde toată vremea şi vei putea cu lesnire să fii treaz, făcând rugăciunile cu multă atenţie, lucru pe care îl făcea şi această femeie, nu grăind cuvinte multe, ci scurte prin care adeseori se apropia de Dumnezeu.

Şi fiindcă preotul i-a astupat gura, căci aceasta înseamnă cuvintele: „Eli preotul privea la gura ei", glasul ei nu se mai auzea, ci numai buzele şi le mişca. A fost silită să se plece preotului şi să se depărteze de la rugăciune. Şi a fost astupată gura ei de nu mai vorbea cu glas, dar nu a fost astupată gura cea dinăuntrul inimii ei cu care striga cu îndrăzneală. Căci astfel de rugăciune este mai primită când se înalţă strigările dinăuntru. Iar această

lucrare este a sufletului îndurerat şi amărât, care nu cu tăria glasului alcătuia rugăciunea, ci cu osârdia minţii.

Aşa se ruga şi Moise. Căci negrăind el nimic cu gura, îi zice Dumnezeu: „Ce strigi către Mine" (Ieş. 14, 15). Oamenii aud numai glasul, dar Dumnezeu mai înainte de el aude cele ce se strigă înăuntru. Aşadar şi nestrigând putem fi auziţi, pentru care şi în târg de vom merge şi ne vom putea ruga cu mintea cu multă luare aminte, sau de vom şedea împreună cu prietenii, sau altceva de vom face, cu strigare mare vom putea chema pe Dumnezeu, fără ca niciunul din cei de faţă să ne poată auzi.

Lucru pe care şi femeia aceasta l-a făcut atunci, căci glasul ei nu se auzea, dar a ascultat-o Dumnezeu, fiindcă mare era strigarea ei cea dinăuntru.

Şi a zis către ea feciorul lui Eli: „Până când vei fi beată? Ridică-ţi vinul tău şi te du de la faţa Domnului" (I Împ. 1, 14). Aici se poate vedea mai ales filozofia femeii. Acasă o dispreţuia pizmăreaţa, a venit la Templu, preotul a certat-o, iar feciorul lui a ocărât-o. A fugit de furtuna cea de acasă şi a ajuns la liman, dar şi aici a aflat valuri. A venit să ia doctorie şi nu numai că nu a luat, ci mai mare rană a primit prin ocări, căci ştiţi cât de slabe sunt sufletele cele amărâte faţă de certări şi ocări. Căci precum rănile cele mari nu suferă nici măcar o uşoară pipăire de mână, aşa şi sufletul cel tulburat de toate se necăjeşte, chiar şi de un cuvânt simplu. Dar însă femeia n-a pătimit nimic din toate acestea, mai ales când şi feciorul preotului o certa. Că de era preotul cel ce ocăra, nu era mare lucru a suferi, pentru că înălţimea dregătoriei şi puterea stăpânirii o pleca pe ea să sufere şi nevrând. Dar acum nici asupra feciorului preotului nu s-a supărat, de aceea a tras şi mai mult pe Dumnezeu cu dragoste spre ea.

Aşa şi noi de vom fi ocărâţi sau alte rele de vom pătimi, dar vom suferi cu vitejie pe cei ce ne ocărăsc, mare dragoste vom trage de la Dumnezeu. Dar de unde se arată acestea? Din cele ce i s-au întâmplat lui David. Şi ce a pătimit acela? A fugit odată din împărăţie şi-şi primejduia libertatea şi viaţa lui; şi fiindcă oastea se dăduse de partea tânărului celui desfrânat, a tiranului aceluia şi a omorâtorului de tată, rătăcea prin pustie, dar nu s-a

supărat, nici nu s-a necăjit pe Dumnezeu, nici nu a zis: De ce acestea? De ce a îngăduit ca fiul să se scoale asupra celui ce l-a născut, care deşi ar fi avut ceva cu care pe dreptate să-l învinuiască, nici aşa nu trebuia să facă toate acestea? Dar acum nicio nedreptate, nici mică, nici mare nu a pătimit de la noi, de ce umblă dorind să-şi mânjească dreapta lui în sânge părintesc, iar Dumnezeu suferă văzând acestea? Nimic din acestea n-a zis. Şi ce este mai minunat că, rătăcind şi sărăcind de toate, un oarecare Semei, om viclean şi spurcat, s-a ridicat asupra lui numindu-l ucigaş de oameni, păgân şi spălându-l cu alte nenumărate ocări. Dar el nici aşa nu s-a tulburat. Dar poate va zice cineva: Ce lucru de mirare este acesta că nu s-a răzbunat, fiindcă era slab şi fără de putere?

Mai întâi voi zice că nu m-aş fi mirat de el dacă fiind împărat cu coroană pe cap şi şezând pe scaun, ar fi fost ocărât şi ar fi suferit, precum îl laud acum şi mă înspăimânt că a filozofat în vremea nevoii. Căci atunci mărimea stăpânirii şi prostimea ocărâtorului de multe ori îl îndupleca să treacă cu vederea ocara.

Încă şi alţi mulţi împăraţi au filozofat de multe ori unele ca acestea, luând mânia ocărâtorilor spre îndreptarea lor. Căci ocările nu se ating în acelaşi fel de noi când suntem în îndestulare sau când suntem în pătimire. Ci când cădem atunci ne împung mai mult şi ne pişcă mai tare.

Şi pe lângă toate acestea, voi mai adăuga încă una la cele zise despre David. El putea să izbândească asupra ocărâtorului după ce a venit iarăşi la putere, dar n-a voit. Şi ca să cunoşti că filozofia aceasta n-a fost a neputinţei, ci a răbdării, atunci când voievodul lui cerea voie de la el să treacă şi să-i taie capul aceluia, David nu numai că nu i-a dat voie, ci s-a şi supărat, zicând: „Ce este mie şi vouă, fiii Saruiei? Lăsaţi-l pe el să blesteme... Că doar va vedea Domnul smerenia mea şi-mi va întoarce mie bine pentru blestemul lui în ziua de astăzi" (II Împ. 16, 10, 12). Lucru ce s-a şi întâmplat.

Vezi cum ştia Dreptul că a suferi cu bărbăţie ocările pricinuieşte dobândire de mai mare slavă? De aceea şi altădată când a prins pe Saul în peşteră şi putea să-l omoare, dar l-a cruţat, cu toate că cei de faţă îi porunceau să lovească cu sabia. Dar nici faptul că avea stăpânire să ucidă,

nici îndemnurile celorlalți, nici pătimirea relelor celor multe și nici faptul că știa că va pătimi altele și mai rele nu l-au lăsat să tragă sabia. Mai ales că de ar fi ucis nu ar fi știut oastea lui, pentru că Saul era în peșteră și nimeni altul nu era de față, fără numai el singur. Și n-a zis ceea ce zic cei ce preadesfrânează: împrejurul meu sunt pereți și întuneric, de ce să mă sfiesc? Ci privea la Ochiul cel neadormit, știind că ochii Domnului sunt de nenumărate ori mai luminoși decât soarele (Is. Sirah 23, 25, 27). De aceea pe toate le zicea și le făcea ca și cum Acela ar fi fost de față, judecând cu dreptate. Și zice: „Nu voi pune mâna mea peste unsul Domnului" (I Împ. 24, 7). Ca și cum ar zice: „Nu mă uit la răutate, ci la dregătorie. Să nu-mi zică cineva că sunt silnic și spurcat. De aceea cinstesc mai mult hotărârea lui Dumnezeu, cu toate că acesta se va arăta nevrednic. Iar vina nu este a mea dacă acesta se va arăta nevrednic de cinstea aceasta."

Să audă cei care defăimează pe preoți și să învețe de la David câtă evlavie a arătat față de împărat, cu toate că mult mai cinstit este preotul decât împăratul, pentru că este chemat la mai mare începătorie. Să învețe unii ca aceștia să nu judece, nici să nu ceară socoteală, ci să se supună și să se plece. Că tu nu știi viața preotului, cu toate că va fi proastă și defăimată, în timp ce acesta știa cu de-amănuntul toate câte a făcut Saul. Dar și așa se sfia de dregătoria pe care i-a dat-o Dumnezeu. Chiar de vei știi cu amănuntul viața preotului, și tot nu ești îndreptățit să-l defăimezi, ci să faci cele zise de el, ascultă cum Hristos a ridicat de la noi această îndreptățire prin cuvintele zise în Evanghelii: „Cărturarii și fariseii au stat în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceți-le și păziți-le, iar după faptele lor să nu faceți" (Mt. 23, 2-3). Vezi cum n-a necinstit sfătuirea acestora, nici nu a lepădat învățătura lor, cu toate că viața lor era atât de stricată, încât era vrednică de clevetire din partea Ucenicilor?

Iar acestea le zic, nu voind să grăiesc de rău pe preoți. Să nu fie! Căci voi sunteți martori despre petrecerea lor și despre toată evlavia lor. Ci am zis ca mai multă cinste să le dăm lor, că nu pe ei îi vom folosi din aceasta, ci pe noi înșine. Căci cel ce primește proroc în nume de proroc, plata prorocului va lua. Și dacă nu ni s-a îngăduit să ne judecăm viețile unii

altora, cu mult mai mult viețile preoților. Dar să ne întoarcem iarăși la femeia aceea.

Suferirea cu bărbăție a ocărilor ni se face nouă pricină de multe bunătăți, lucru ce s-a întâmplat și la Iov. Căci de acela nu mă minunez așa de mult mai înainte de sfătuirea femeii sale, precum mă minunez de el după îndemnarea aceea pierzătoare. Și nimeni să nu socotească că este de mirare ceea ce spun. Căci de multe ori celor care firea lucrurilor nu le-a pus piedică, pe aceștia numai un cuvânt sau o sfătuire stricată i-a răsturnat. Lucru pe care știindu-l diavolul, după rana cea adusă prin lucruri, a adus și bântuiala cea prin cuvinte.

Iar aceasta s-a întâmplat și la David. Căci după ce l-a văzut pe el că a răbdat cu vitejie scularea asupră-i a fiului său și tirania sa, voind să pună piedică minții lui David și să-l facă să cadă în mânie, a slobozit pe Semei pregătindu-l cu cuvinte amare să împungă sufletul lui. La fel s-a petrecut și la Iov. Căci după ce a văzut pe acela că a râs de săgețile lui și că a stat ca un turn de diamant împotriva tuturor, a înarmat pe femeie ca să facă sfătuirea ca și cum ar fi nevinovată și a ascuns otrava în cuvintele acelea, tânguindu-și necazul. Ce zice, dar, viteazul acela? „Pentru ce ai grăit ca o femeie fără de minte? Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm și cele rele?" (2, 10). Ca și cum ar fi zis: Ce îndreptățire am fi avut noi dacă Cel de la care am dobândit atâtea faceri de bine nu ar fi fost Stăpânul, ci un prieten oarecare, căruia i-am fi răsplătit cele împotrivă? Ai văzut socoteală iubitoare de Dumnezeu? Și cum nu cugetă înalt, nici nu se mândrește pentru că a suferit cu vitejie relele acelea mai presus de fire? Nici nu se consideră că o răbdare atât de mare este a înțelepciunii și a mărimii sale de suflet. Ci ca și cum ar fi plătit o datorie, nepătimind nimic necuviincios, așa de frumos a astupat gura femeii. La fel a încercat și cu femeia aceasta. Că de vreme ce a văzut-o că suferă cu bărbăție ocara pentru nenașterea de fii, ca de la Dumnezeu, a îndemnat pe fiul preotului să o tulbure și mai mult. Dar n-a pătimit nimic femeia din aceasta, ci fiind deprinsă acasă a suferi ocările și necinstirile pizmăreței, fără sfială a biruit și aceste bântuieli. De aceea, fiind în Templu arăta multă blândețe și cu mărime de suflet și bărbăție suferea batjocura și acuza că ar fi beată. Și nimic nu ne oprește a auzi chiar

cuvintele Scripturii. După ce a zis fiul preotului: „Ridică-ţi vinul tău şi te du de la faţa Domnului”, Ana răspunzând a zis: „Nu, doamne”; pe cel ce a ocărât-o l-a făcut stăpân. Nu a zis ceea ce zic mulţi dintre oameni: „Acestea să-mi zică preotul? Cu aceste cuvinte să mă ocărască, spunând că sunt beată de vin”. Nu a zis acestea, ci numai a voit să înlăture bănuiala.

Iar noi de multe ori, când suntem ocărâţi, fiind trebuinţă a ne dezvinovăţi, aţâţăm focul şi sărim ca nişte fiare asupra celor ce ne-au ocărât, trăgându-i şi ducându-i la judecată pentru cele ce au grăit, iar prin acestea adeverim că cele spuse despre noi sunt adevărate. Şi de voieşti să arăţi celor ce te ocărăsc că nu eşti beat, dovedeşte-o cu blândeţe şi cu bunătate, iar nu cu ocară şi cu ceartă. Căci de vei lovi pe cel ce te-a ocărât, toţi te vor prihăni că eşti beat, iar de vei suferi cu bărbăţie, ai înlăturat cu lucrul bănuiala cea rea. Lucru pe care l-a făcut şi femeia aceasta, zicând: „Nu, doamne”, adeverind prin lucruri că bănuiala era mincinoasă. Dar de unde a bănuit preotul aceasta? Oare a văzut-o râzând sau jucând? Oare învârtindu-se şi căzând sau a grăit vreun cuvânt de ruşine sau de ocară? Nu. De unde, dar, a avut această bănuială. Nu din întâmplare, ci de la ceasul zilei, căci era amiază când făcea rugăciunea. Dar de unde vedem acestea? Din cuvintele care s-au spus mai sus: „Şi s-a sculat Ana după ce au mâncat ei în Silo, şi după ce au băut, şi a stat înaintea Domnului” (I Împ. 1, 9). Vezi că pe vremea pe care toţi o dau odihnei, aceasta a făcut-o vreme de rugăciune, căci după masă a alergat la rugăciune, slobozind izvoare de lacrimi cu minte înţeleaptă şi trează. Şi după-amiază aşa de cu osârdie se ruga, încât a luat un dar mai presus de fire, prin care a dezlegat nerodirea sa şi a întărit firea care slăbise.

Deci, de la femeia aceasta am dobândit învăţătura că după masă trebuie să ne rugăm. Iar cel ce este pregătit la aceasta niciodată nu va cădea în beţie sau în băutură de vin peste măsură şi niciodată nu va crăpa de îmbuibare, ci stându-i înainte vremea rugăciunii, gândurile şi le va strânge ca într-un frâu şi cu măsura cea cuviincioasă se va atinge de toate cele puse înainte, umplându-şi astfel cu multă binecuvântare şi sufletul, şi trupul. Căci masa care începe de la rugăciune şi se sfârşeşte la rugăciune, niciodată nu va fi săracă, ci ne va aduce toate bunătăţile mai cu îndestulare decât un

izvor. Deci să nu trecem cu vederea un astfel de mare folos. Şi niciodată nu se întâmplă ca una din slugile noastre, luând ceva din cele puse înainte, să se ducă fără să mulţumească şi să ne dorească cele bune. Iar noi, îndulcindu-ne de atâtea bunătăţi, nici atâta cinste să nu dăm lui Dumnezeu, mai ales că voim să dobândim atât folos? Căci unde este rugăciune şi mulţumire, acolo vine darul Sfântului Duh, se izgonesc diavolii şi se depărtează toată puterea cea potrivnică.

Cel ce voieşte să se dedea rugăciunii, nu îndrăzneşte să grăiască nimic cu necuviinţă în timpul mesei, iar de va grăi se căieşte îndată. Pentru aceasta trebuie să-I mulţumim lui Dumnezeu şi la începutul, şi la sfârşitul mesei. Şi mai ales nu vom cădea în beţie, precum am zis, de vom păzi acest obicei. Şi dacă vreodată te vei scula de la masă ameţit sau chiar beat, nici aşa să nu strici obiceiul. Ci măcar de vom fi îngreuiaţi la cap sau de ne vom învârti şi vom cădea, aşa să ne rugăm şi să nu lăsăm obiceiul. Căci dacă în ziua cea dintâi te vei ruga aşa, a doua zi vei îndrepta necuviinţa pe care ai făcut-o în ziua cea dintâi.

Deci, când vom prânzi să ne aducem aminte de femeia aceasta, de lacrimile ei şi de acea beţie bună a ei. Căci era beată acea femeie, dar nu de vin, ci de evlavia cea multă. Şi dacă după prânz era aşa, în ce fel era dimineaţa? Dacă după mâncare şi băutură se ruga cu atâta osârdie, oare cum se ruga până să mănânce?

Dar să ne întoarcem iarăşi la cuvintele ei cele pline de filozofie şi de multă blândeţe. Şi după ce a zis ea: „Nu, doamne", a adăugat: „femeie cu viaţă amărâtă sunt eu, vin şi băutură ameţitoare n-am băut" (I Împ. 1, 15). Ia aminte cum nici aici nu spune ocările pizmăreţei, nici nu îi vădeşte răutatea ei, nici nu îşi jeluieşte necazul, ci numai atât îl descoperă ca să se îndrepte înaintea preotului. „Femeie cu viaţă amărâtă sunt eu, vin şi băutură ameţitoare n-am băut, ci-mi revărs sufletul înaintea Domnului". Nu a zis „mă rog lui Dumnezeu", nici „cer de la Dumnezeu", ci „îmi revărs sufletul meu înaintea Domnului". Adică m-am mutat cu totul la Dumnezeu, mintea mi-am vărsat-o către El şi cu tot sufletul, şi cu toată puterea mi-am făcut rugăciunea, spunând lui Dumnezeu nevoia mea şi arătând rana Celui ce poate pune doctoria.

„Nu socoti pe roaba ta ca pe o fată păgână” (1 Împ. 1, 16). Iarăşi se numeşte pe sine roabă, arătând multă osârdie ca să nu aibă preotul bănuială asupra ei. Şi n-a zis întru sine: „Ce-mi pasă de clevetirea acestuia? Mă prihăneşte în zadar şi mă bănuieşte cu necuviinţă. Conştiinţa mea să fie curată şi toţi să mă prihănească”. Dar ea a împlinit legea cea apostolească care porunceşte să facem purtare de grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci şi înaintea oamenilor. (Rm. 12, 17). Şi în tot chipul înlătura bănuiala, zicând: „Nu socoti pe roaba ta ca pe o fată păgână”, adică: „Nu mă socoti că sunt nerușinată şi obraznică, căci îndrăzneala aceasta este a necazului, nu a băuturii de vin, a durerii, nu a beţiei.” Ce face, dar, preotul? Vezi şi înţelepciunea aceluia. Nu a cercetat nevoia, nici nu a voit să iscodească pricina, ci zice: „Mergi în pace! Dumnezeul lui Israel să-ţi dea ţie toată cererea ta, pe care ai cerut-o de la El” (I Împ. 1, 17). Pe cel ce prihănea femeia l-a făcut părtinitor şi ajutător. Atât de bun lucru este blândeţea. Şi în loc de ocară, luând merinde din destul, s-a dus, având apărător şi rugător pe cel ce o mustrase. Dar nu se depărtează, ci zice iarăşi: „Să afle roaba ta har înaintea ochilor tăi” (I Împ. 1, 18). Adică: „O, de ai cunoaşte din împlinirea lucrurilor că am făcut această rugăciune şi cerere nu din beţie, ci din durere”. „Şi ducându-se... faţa ei n-a mai fost tristă”. Ai văzut credinţa femeii? Mai înainte de a lua ceea ce a cerut, se afla ca şi cum ar fi luat. Iar pricina este că s-a rugat cu multă fierbinţeală şi cu osârdie îndoită. De aceea, s-a pogorât ca şi cum ar fi luat ceea ce a cerut. Dar şi Dumnezeu i-a ridicat toată scârba, fiindcă voia să-i dea harul.

Acesteia să urmăm şi noi şi în toate nevoile să alergăm la Dumnezeu. Şi de nu vom avea copii de la El să cerem. Iar de-i vom lua să-i creştem cu multă osârdie, depărtând pe tineri de la toată răutatea, şi mai ales de la desfrânare şi necurăţii. Căci cumplit este războiul acesta şi nimic altceva nu supără aşa de mult vârsta lor precum această patimă. Deci, să-i îngrădim pe ei din toate părţile, cu învăţături, cu sfătuiri, cu înfricoşări şi cu îngroziri. Şi de vor birui pofta aceasta, nici de alta nu se vor birui degrabă, fiind mai presus decât banii, stăpânindu-se de a cădea în beţie şi în băutură de vin peste măsură şi vor lepăda petrecerile cele rele, făcându-se astfel mai iubiţi părinţilor lor şi mai cinstiţi tuturor oamenilor. Căci cine nu va cinsti pe tânărul cel înţelept şi curat? Cine nu va iubi şi îndrăgi pe cel ce şi-a înfrânat

poftele cele necuvioase? Cine nu va dori să-şi dea fata sa, deşi va fi unul din cei foarte bogaţi, după unul ca acesta, cu toate că va fi cel mai sărac dintre toţi? Şi precum pe cel ce petrece în desfrânare cu desfrânatele, cu toate că ar fi mai bogat decât toţi, nimeni nu este atât de ticălos încât să voiască să-l ia de ginere, aşa pe cel înfrânat şi cinstit nimeni nu este atât de fără de minte ca să-l lepede şi să-l necinstească.

Deci, ca să fie copiii şi oamenilor cinstiţi, şi lui Dumnezeu iubiţi, să le împodobim sufletele lor, şi cu înfrânare şi curăţie să-i aducem la căsătorie. Căci făcând aşa şi cele de aici toate le vor curge ca din nişte izvoare, şi pe Dumnezeu Îl vor avea milostiv; şi se vor îndulci şi de slava cea de aici, şi de cea de acolo. Pe care fie să o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slavă, cinste şi stăpânire, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT către cei ce se adună numai la sărbători / ce este sărbătoarea / către cei ce învinuiesc pronia pentru că sunt bogaţi şi săraci în viaţa aceasta / că prea de folos este sărăcia, fiindcă are mai multă dulceaţă şi întărire din toate părţile / la Ana

În zadar, precum se vede, am rugat pe cei ce veniseră la noi la slujba care a fost mai înainte şi i-am îndemnat să petreacă în casa părintească, să nu vină numai împreună cu cei ce se arată aici numai la sărbători şi iar să plece. Dar nu în zadar, căci cu toate că nimeni din aceştia nu au ascultat la cele ce am grăit, nouă ni se dă plata întreagă şi suntem îndreptăţiţi înaintea lui Dumnezeu. De aceea, cel ce grăieşte, ori de va lua aminte cineva, ori de nu, trebuie să semene seminţele şi să dea argintul, ca Dumnezeu să nu mai ceară seamă de la el, ci de la schimbătorii de bani. Lucru pe care şi eu l-am făcut, mustrând, certând, îndemnând şi sfătuind. Căci am adus aminte şi de fiul ce a mâncat avuţia şi s-a întors la casa părintească, şi de ticăloşia, foametea, ruşinea, ocările şi toate celelalte pe care le-a pătimit în străinătate, vrând ca prin pilda aceasta să-i facem mai înţelepţi. Dar nu m-am oprit aici cu cuvântul, ci am arătat dragostea cea părintească faţă de ei, care nu le-a imputat nimic pentru lenevire, ci i-a primit pe ei cu mâinile deschise, le-a dăruit iertare pentru cele ce au greşit, le-a deschis casa, le-a pus înainte masa, i-a îmbrăcat cu haina învăţăturii şi le-a purtat de grijă pentru toate.

De aceea, n-au urmat fiului aceluia, nici nu s-au căit pentru plecarea de la slujba de mai înainte, ci au fugit iarăşi, nevrând să petreacă în casa părintească. Deci al vostru este, al vostru este zic, care pururea sunteţi cu noi, a-i întoarce pe ei şi a-i îndupleca să se facă iarăşi părtaşi la fiecare slujbă de sărbătoare. Că deşi praznicul Cincizecimii a trecut, dar sărbătoarea n-a trecut, fiindcă orice slujbă este sărbătoare. Dar de unde este arătat aceasta? Din cuvintele lui Hristos, care zice: „Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor” (Mt. 18, 20). Iar când Hristos este în mijlocul celor adunaţi, ce altă dovadă pentru sărbătoare cauţi mai mare decât aceasta? Unde sunt învăţături şi rugăciuni, unde sunt

binecuvântări ale părinților și ascultare a legilor celor dumnezeiești, unde este adunare de frați și legătură de dragoste adevărată, unde este vorbire a oamenilor cu Dumnezeu și a lui Dumnezeu cu oamenii, cum nu va fi acolo sărbătoare și praznic? Căci pe sărbători nu le face mulțimea, ci fapta bună a celor ce se adună; nu scumpetea hainelor, ci podoaba evlaviei; nu îndestularea mesei, ci purtarea de grijă pentru suflet. Pentru că conștiința cea curată este sărbătoare foarte mare. Și precum la praznicele cele lumești cel ce nu are haină strălucită să se îmbrace, nici masă mai îndestulată să se îndulcească, căci trăiește în sărăcie, foamete și nevoile cele mai grele, nu simte bucuria praznicului, cu toate că va vedea toată cetatea dănțuind, ci cu atât mai mult se chinuiește și se mâhnește, cu cât îi vede pe ceilalți în desfătare, iar pe el în lipsă, iar cel ce este bogat și se desfată, schimbă hainele în fiecare zi și se îndulcește de multă îndestulare, cu toate că nu va fi vreme de praznic, dar socotește că prăznuiește; așa cu adevărat se întâmplă și la lucrurile cele duhovnicești. Cel ce trăiește întru dreptate și în lucruri bune, cu toate că nu va fi sărbătoare, dar el sărbătorește, dobândind dulceața cea curată de la conștiința sa. Iar cel ce se hrănește cu păcatul și cu răutatea și știe întru sine multe rele, cu toate că va fi praznic, este lipsit de praznic mai mult decât toți. De aceea, ne este cu putință să prăznuim în toate zilele, de vom voi, de ne vom sili la fapta bună și de ne vom curăța conștiința noastră. Căci cu ce întrece slujba cea trecută pe cea de acum? Oare numai cu zgomotul și cu tulburarea și cu altceva nimic? Și dacă și în ziua de astăzi primim Sfintele Taine și ne împărtășim și de celelalte daruri duhovnicești, adică de rugăciune, de ascultare, de dragoste, de binecuvântări și de toate celelalte, cu nimic nu va fi mai prejos ziua aceasta decât cealaltă, nici la voi, nici la mine cel ce grăiesc. Căci cei ce au auzit atunci cuvântul nostru, aceia și acum vor auzi, iar cei ce nu sunt de față acum, nici atunci nu au fost de față, deși se părea că cu trupul sunt de față. Ei nu aud acum, dar nici atunci n-au auzit, și nu numai că nu auzeau, ci și pe cei ce voiau să audă îi supărau, făcând zgomot și tulburare. De aceea, adunarea ascultătorilor pentru mine este aceeași acum ca și atunci, și cu nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea, ci voi zice ceva îndrăzneț, aceasta de acum are ceva mai mult decât aceea. Căci nu este tulburare la cuvânt, nici zgomot la învățătură, iar ascultarea este cu mai multă atenție, fiindcă nicio tulburare nu supără auzul nostru.

Şi zic acestea nu necinstind mulţimea ce s-a adunat atunci, ci îndemnându-vă pe voi să nu vă mâhniţi pentru puţinătatea celor ce acum s-au adunat aici. Căci nu voim să vedem la biserică mulţime de trupuri, ci mulţime de ascultători. Deci, de vreme ce aceiaşi oaspeţi au venit la noi şi atunci, şi acum, cu aceeaşi osârdie vă voi ospăta şi astăzi, întorcându-mă la pricina aceea pe care a întrerupt-o vremea sărbătoririi. Şi precum la praznicul Cincizecimii era lucru necuviincios să lăsăm vorbirea despre bunătăţile ce ni s-au dat în vremea aceea şi să continuăm cuvântul de mai înainte, acum, dar, după ce a trecut praznicul, avem vreme bună să continuăm istoria despre Ana. Căci nu trebuie să socotim că am grăit multe şi în multe zile despre aceasta, ci să ajungem la sfârşitul povestirii. Pentru că şi cei ce află vreo comoară, cu toate că au luat din ea mulţi bani, nu se depărtează de ea până ce nu-i vor lua pe toţi. Căci nu-i bucură pe ei când iau mult, ci când nu lasă nimic. Şi dacă cei ce se turbează la bani pun atâta osârdie, cu toate că alunecă şi se prăpădesc, cu mult mai mult trebuie să facem noi aceasta la comorile cele dumnezeieşti. Şi să nu ne depărtăm de ele, până ce nu vom scoate tot ceea ce se vede. Şi am zis numai ceea ce se vede, pentru că a scoate totul este cu neputinţă. Căci puterea înţelegerilor celor dumnezeieşti este un izvor pururea curgător, care niciodată nu scade sau seacă. Deci să nu obosim, fiindcă nu ne este nouă cuvântul despre lucruri mici şi oricum s-ar întâmpla, ci despre rugăciune, nădejdea noastră.

Despre rugăciunea prin care cea neroditoare s-a făcut maică, prin care cea lipsită de copii s-a făcut cu mulţi, prin care cea mâhnită s-a făcut veselă; despre rugăciune prin care firea cea vătămată s-a îndreptat, pântecele cel închis s-a deschis şi cele cu neputinţă s-au făcut cu putinţă. De aceea, să le cercetăm pe toate fără grabă, tâlcuind fiecare zicere, ca să nu ne scape nouă nici cel mai mic grai, de ne va fi cu putinţă. De aceea, două cuvântări întregi am cheltuit numai la două ziceri. Una la cea dintâi care zice: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul”, iar cealaltă la următoarea, care zice: „Înălţatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu” (I Împ. 2, 2). Prin urmare vom merge astăzi la zicerea a treia. Dar care este aceasta? „Lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmaşilor mei, veselitu-m-am de mântuirea Ta” (I Împ. 2, 1). Nu a zis: „ascuţitu-s-a gura mea asupra vrăjmaşilor mei”, căci nu se pregătise spre ocări şi batjocoriri, nici spre certuri şi prihănire, ci spre sfătuire şi

învățătură, spre îndreptare și îndemnare. De aceea nu a zis „ascuțitu-s-a gura mea asupra vrăjmașilor mei”, ci „lărgitu-s-a”, adică ca și cum ar zice: „Am dobândit răsuflarea, pot să grăiesc liber; am lepădat rușinea și pot să îndrăznesc”. Și nici aici n-a zis despre femeia cea pizmăreață, numind-o pe nume, ci pe aceea ce de atâtea ori a mâhnit-o, a ascuns-o sub o denumire nehotărâtă, cum face o maică. Și n-a zis ceea ce zic multe femei: A rușinat-o Dumnezeu; a zdrobit-o și a surpat-o pe spurcata, mândra și trufașa, ci simplu: „Lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmașilor mei, veselitu-m-am de mântuirea Ta”. Vezi cum păzește aceeași rânduială în toată rugăciunea sa? Căci precum la început zicea: „Întăritu-s-a inima mea întru Domnul, înălțatu-s-a cornul meu întru Dumnezeul meu, lărgitu-s-a gura mea asupra vrăjmașilor mei”, așa și aici „veselitu-m-am de mântuirea Ta”. Nu „de mântuire”, ci „de mântuirea Ta”. Căci, mă bucur și mă veselesc nu pentru că m-am mântuit, ci pentru că prin Tine m-am mântuit. Așa sunt sufletele sfinților. Se bucură mai mult de Dumnezeu, decât de darurile pe care El le-a dat. Căci nu-L iubesc pe El pentru daruri, ci prin acelea pe El. Această lucrare este a slugilor celor cu cunoștință bună și a robilor celor mulțumitori, adică a cinsti și a pune mai întâi pe Stăpânul înaintea tuturor lucrurilor Lui. Și vă rog ca și noi să fim așa.

Și de vom păcătui, să nu ne mâhnim pentru că vom fi chinuiți, ci pentru că am întărâtat pe Stăpânul, iar de vom face lucruri bune, să nu ne bucurăm că vom câștiga Împărăția cerurilor, ci pentru că am plăcut Împăratului cerurilor. Căci la cel ce are minte mai înfricoșat lucru este a greși lui Dumnezeu decât toată gheena, precum și mai dorit lucru este a plăcea lui Dumnezeu decât toată împărăția lui. Și să nu te miri dacă trebuie să ne aflăm așa față de Dumnezeu, când și față de oameni mulți au aceeași stare. Și dacă fiilor noștri le vom face vreun rău fără voia noastră, ne reproșăm nouă și ne chinuim, la fel și la prieteni le facem același lucru. Iar dacă la fii și la prieteni socotim că este mai greu a-i mâhni pe ei decât a ne chinui pe noi, cu mult mai mult trebuie să ne aflăm așa față de Dumnezeu și să socotim că este mai rău a face ceva din cele ce nu plac Lui decât toată gheena. Așa era fericitul Pavel. De aceea zicea: „Încredințat sunt că nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor să fie, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nicio altă făptură nu va putea să ne

despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru" (Rm. 8, 38-39). Şi când fericim pe sfinţii mucenici mai întâi îi fericim pentru pătimirile lor şi apoi pentru daruri; mai întâi pentru bătăi şi apoi pentru cununile ce le-au dobândit. Căci pentru dureri se dau darurile, nu darurile pentru daruri. Aşa şi fericitul Pavel se bucura mai întâi de cele de întristare ce i se întâmplau pentru Hristos şi apoi pentru bunătăţile ce le va dobândi; şi striga zicând: „Acum mă bucur de suferinţele mele pentru voi" (Colos. 1, 24) şi iarăşi: „Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe" (Rm. 5, 3), şi iarăşi: „Căci vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeţi întru El, ci să şi pătimiţi pentru El" (Filip 1, 29). Căci cu adevărat mare, dar este a se învrednici a pătimi cineva pentru Hristos, fiindcă aceasta este cununa cea desăvârşită şi plată nu mai mică decât răsplătirea ce va să fie. Şi aceasta o ştiu câţi ştiu să iubească pe Hristos curat şi fierbinte.

Aşa era şi femeia aceea, având dorinţă fierbinte şi dragoste aprinsă către Dumnezeu. Pentru aceasta zicea: „Veselitu-m-am de mântuirea Ta" (I Împ. 2, 1). Căci nu avea nicio legătură cu pământul, ci trecând cu vederea orice ajutor omenesc, se întraripa cu darul Duhului şi se înălţa, privind prin toate la Dumnezeu, cerând de la El dezlegarea relelor care o împresurau. Şi ştia, ştia bine, că cele omeneşti ori în ce fel ar fi ele se aseamănă firii celor ce le dau. De aceea, în toate ne trebuie ajutorul cel de sus, dacă voim să ne legăm cu o ancoră tare. De aceea şi aceasta alerga la Dânsul întru toate, iar după ce a luat darul, se bucura mai mult de Dumnezeu Cel ce i-a dat darul şi-I mulţumea zicând: „Că nu este sfânt ca Domnul, şi nu este drept ca Dumnezeul nostru, şi nu este sfânt afară de Tine" (I Împ. 2, 2). Căci judecata Lui este neprihănită, iar hotărârea curată şi fără de greşeală. Ai văzut cugetare de suflet mulţumitor? Nu a zis întru sine: Ce lucru mare mi s-a făcut mie, mai mult decât la celelalte femei? De ce eu după multă vreme cu osteneală, cu lacrimi şi cu rugăciuni am primit ceea ce pizmăreaţa mea a primit uşor şi cu multă îndestulare? Dar ea nu cere seama de la Stăpânul pentru cele ce s-au făcut încredinţându-se în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Lucru pe care îl fac mulţi dintre oameni, judecându-se în toate zilele cu Dumnezeu. Căci de vor vedea pe unul bogat, iar pe altul sărac, pornesc nenumărate cuvinte învinuind pronia Lui.

Ce faci, o, omule? Pavel nu te-a lăsat să te judeci cu cel asemenea cu tine, zicând: „Drept aceea mai înainte de vreme nimic să nu judecaţi, până ce va veni Domnul” (I Cor. 4, 5), iar tu tragi la judecată pe Stăpânul şi ceri seama de la El pentru cele ce a făcut, netemându-te, nici cutremurându-te? Şi ce iertare şi îndreptăţire vei dobândi, spune-mi, când te încredinţezi de atâtea dovezi ale proniei Lui în fiecare zi, dar osândeşti cu nedreptate ceea ce ţi se pare că este nepotrivire în legătură cu bogăţia şi sărăcia? Şi dacă ai fi voit să cercetezi cu socoteala cea cuviincioasă şi cu trezvia minţii, ai fi văzut că deşi n-ar fi fost nimic altceva să dovedească pronia lui Dumnezeu, bogăţia şi sărăcia numai ar fi dovedit-o luminat. Căci dacă vei ridica sărăcia, vei strica toată frumuseţea vieţii noastre. Atunci nu va mai fi corăbier, nici lucrător de pământ, nici zidar, nici ţesător, nici cizmar, nici teslar, nici căldărar, nici lucrător de piei, nici brutar, şi niciun alt fel de meşteşugar nu va mai fi. Iar de nu vor fi aceştia toate se vor prăpădi. Dar acum nevoia sărăciei stând asupra fiecăruia ca un dascăl prea bun îi sileşte şi nevrând să lucreze. Iar dacă toţi ar fi bogaţi, toţi ar fi trăit în nelucrare şi în lenevie. Şi aşa toate s-ar fi prăpădit şi s-ar fi stricat.

Dar lăsând cele ce am spus şi altfel vom putea astupa gura celor ce învinuiesc. Spune-mi, pentru care pricină prihăneşti pronia lui Dumnezeu? Oare pentru că unul are mulţi bani, iar altul mai puţini? Dar dacă îţi voi arăta că din lucrurile cele mai de nevoie şi care susţin viaţa noastră toţi oamenii iau aceeaşi parte, oare te vei uni şi te vei împăca cu pronia lui Dumnezeu? De nevoie este să te împaci. Căci dacă din aceasta, că nu toţi se împărtăşesc de un lucru, adică de bani, dovedeşti că nu este nicio pronie, atunci când se va arăta că toţi se împărtăşesc întocmai, nu de un lucru ca acesta aşa de prost, ci de mai multe şi mult mai mari, de nevoie vei fi silit să te uneşti şi să te împaci cu pronia lui Dumnezeu.

Veniţi, dar, să mergem cu cuvântul la cele ce ţin viaţa noastră şi să le cercetăm cu de-amănuntul, ca să vedem de întrece bogatul pe sărac întru acelea. Bogatul are vin de Thas şi multe alte băuturi ca acestea drese şi prefăcute cu mulţi îndulcitori. Dar izvoarele apelor stau de faţă înaintea tuturor, şi a bogaţilor, şi a săracilor. Poate ai râs de această comparaţie. Dar învaţă-te cu cât este mai cinstită firea apei decât orice vin, şi mai de nevoie,

şi mai folositoare şi atunci vei prihăni socoteala ta, cunoscând bogăţia cea adevărată a săracilor. Căci de se va ridica vinul nu se pricinuieşte nicio vătămare cuiva, fără numai bolnavilor. Dar de va seca cineva izvoarele apelor şi va dispărea apa, atunci se va strica toată viaţa noastră, vor înceta toate meşteşugurile şi nici două zile nu vom putea trăi, ci îndată vom muri toţi cu moarte ticăloasă şi cumplită. Deci, pentru aceasta care ţine viaţa noastră cu nimic nu este mai prejos săracul, ci voi zice ceva şi de mirare, el întrece pe cel bogat. Căci putem vedea că mulţi bogaţi se depărtează de băutura de apă din pricina unor boli ale trupului care le vin din desfătare. Iar săracul în toată viaţa se desfată fără de grijă de aceste curgeri, alergând la izvoarele apelor ca la nişte izvoare de miere, dobândind din ele dulceaţa cea curată şi limpede. Dar firea focului, oare nu este mai de nevoie decât nenumărate comori şi decât toată bogăţia omenească? Dar şi această comoară a vieţii este pusă la fel şi înaintea săracului, şi a bogatului.

Iar folosul cel ce vine de la aer şi de la raza de lumină, oare la cei bogaţi este mai mare decât la cei săraci, deşi aceia o văd cu patru ochi, iar aceştia cu doi?

Dar nici la aceasta nu poate nimeni să se împotrivească, că măsura desfătării n-ar fi fost pusă întocmai şi la săraci, şi la bogaţi. Mai mult aici va vedea oricine că săracii întrec pe cei bogaţi, fiindcă au simţirile sănătoase, ochiul mai curat şi toate lucrările simţurilor cuviincioase. Din această pricină dobândesc dulceaţă mai curată, căci se desfată şi se îndulcesc mai mult din privirea zidirii.

Şi nu numai la stihiile acestea ai văzut că se împărtăşesc la fel şi bogaţii, şi săracii, deşi mai mult săracii, ci şi la celelalte daruri ale firii vei vedea acelaşi lucru. Somnul care este mai de nevoie şi mai dulce decât orice desfătare, mai folositor decât orice hrană este mai uşor la săraci decât la bogaţi; şi nu numai mai lesnicios, ci şi mai curat. Căci la aceia desfătarea cea multă, mâncarea fără de a le fi foame, băutura fără de a le fi sete şi culcarea fără de a le fi somn le slăbănogeşte dulceaţa cea firească a acestor nevoi. Şi nu firea lucrurilor ne îndulceşte aceste nevoi fireşti, ci trebuinţa cea de nevoie. Căci nu veseleşte atât de mult vinul cel dulce şi tămâios, precum ne veseleşte băutura de apă când ne este sete; şi nu fac la fel plăcintele, precum

face mâncarea când ne este foame; nici nu ne desfată culcatul pe aşternut moale, precum cel când îţi este somn. Şi toate acestea la săraci sunt mai dulci decât la bogaţi.

Iar toate cele privitoare la sănătatea trupului şi la buna lui aşezare, oare nu sunt întocmai la îndemâna săracilor şi a bogaţilor? Sau poate cineva să spună sau să arate că numai săracii se îmbolnăvesc, iar bogaţii petrec totdeauna în sănătate? Dar lucrurile sunt contrarii, căci săracii nu sunt cuprinşi lesne de bolile cele nevindecate, care peste tot apar la trupurile bogaţilor. Că podagrele, ameţelile de cap, slăbănogirile, închircirea cea de nevindecat a vinelor şi reumatismelor de multe feluri, cele rele şi dureroase, obişnuiesc mai ales să-i supere pe cei ce se desfată, care se ung cu miruri, nu pe cei ce se ostenesc şi se ticăloşesc şi-şi agonisesc hrana cea de nevoie din lucrul cel de fiecare zi. De aceea cei ce trăiesc în desfătare sunt mai ticăloşi şi decât cerşetorii, lucru pe care nu pot să-l contrazică nici aceia. Căci de multe ori bogatul, care zace bolnav pe aşternut moale şi împrejurul căruia umblă multe slugi şi slujnice îngrijindu-se de el, auzind vreun sărac strigând pe uliţă şi cerând pâine, lăcrimează şi suspină şi se roagă ca mai bine să fie ca acela, dar sănătos, decât bogat şi bolnav.

Şi nu numai la sănătate, ci şi la naşterea de copii nu va putea zice cineva că bogatul întrece pe sărac. Căci şi la aceştia, şi la aceia sunt naşteri de copii mulţi şi nenaşteri. Dar dacă vei cugeta cu atenţie, vei vedea că şi aici bogatul este mai prejos. Săracul de nu se face tată, nu simte multă durere, dar bogatul cu cât vede că-i creşte avuţia, cu atât se mâhneşte mai mult că nu are copii, nesimţind nicio mângâiere fiindcă nu are moştenitor. Şi moştenirea săracului, care va muri fără de copii, trece la prieteni şi la rude, fiindcă este puţină şi fără valoare. Dar cea a bogatului trăgând la sine din toate părţile mulţi ochi, de multe ori a căzut în mâinile vrăjmaşilor celui ce a murit. Şi încă trăind acela va petrece o viaţă mai rea decât orice moarte, fiindcă aşteaptă şi la el să se întâmple ceea ce a văzut întâmplându-se la alţii.

Dar oare moartea nu este de obşte? Oare nu sunt morţi fără de vreme şi la bogaţi, şi la săraci? Iar după moarte oare trupul acesta nu se risipeşte la fel la toţi, prefăcându-se în ţărână din care se nasc viermii? Dar poate vei

zice că îngropările nu sunt la fel. Dar care este folosul că grămădeşti peste bogat podoabă de fir scumpă? Nu faci decât să-i pricinuieşti mai multă ură şi prihănire din partea oamenilor, şi deschizi gurile tuturor asupra mortului, trăgând asupra lui nenumărate blesteme şi aprinzând mai mare clevetire lăcomiei lui, fiindcă fiecare se rupe de necaz şi blestemă pe cel mort căci nici după moarte nu a încetat turbarea către bani. Şi nu numai acesta este răul, ci deschide şi ochii hoţilor. De aceea cinstea aceasta i se face pricină de mai multă ocară. Şi trupul săracului nimeni nu-l dezbracă şi nu-l lasă gol, căci simplitatea hainelor lui îl păzeşte îmbrăcat. Dar dincolo sunt uşi, zăvoare, încuietori şi păzitori, dar în zadar, fiindcă pofta banilor îndeamnă pe cei ce ştiu să facă răutăţi să îndrăznească la toate. De aceea multă cinste adusă mortului aduce multă ocară, iar cel ce a primit la îngropare cele simple, zace păstrându-şi cinstea, căci nu se goleşte şi nu se necinsteşte ca cel ce a luat cele scumpe.

Şi dacă nimic din acestea nu se vor întâmpla, nici aşa nu va câştiga acela mai mult, ci dimpotrivă va da viermilor masă mai îndestulată, căci putreziciunea este mai multă. Oare acestea sunt vrednice de cinste? Şi cine este atât de ticălos şi fără minte încât să socotească că omul din acestea va primi cinste şi fericire? Şi nu numai pe acestea, dar şi pe celelalte de le vom cerceta îndeosebi şi cu de-amănuntul, vom afla că săracii întrec cu mult pe cei bogaţi.

Deci cugetând acestea toate cu de-amănuntul şi povestindu-le tuturor celorlalţi, căci zice: „Dă pricină înţeleptului şi mai înţelept va fi”, să ne aducem aminte totdeauna că avuţia de bani nu aduce nimic mai mult celor ce o au, fără numai griji, frici şi primejdii, şi să nu socotim că suntem mai prejos decât cei bogaţi. Şi de ne vom trezvi îi vom întrece şi în lucrurile cele dumnezeieşti, şi în toate cele ale veacului acestuia. Şi oricine va afla mai multă dulceaţă, întărire, sănătate a trupului, filozofie a sufletului, nădejdi bune, ferire de a păcătui şi nume bun la săraci, decât la bogaţi.

Deci să nu cârtim ca slugile cele nemulţumitoare, nici să nu grăim de rău pe Stăpânul, ci să mulţumim întru toate şi un lucru numai să socotim că este rău, păcatul, şi altul bun, dreptatea. Căci de ne vom afla făcând aşa nu ne vor mâhni pe noi nici boala, nici sărăcia, nici necinstea şi nimic altceva

din cele ce se par că sunt de întristare, ci primind dulceaţă curată din toate, vom dobândi bunătăţile cele ce vor să fie cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slava în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre faptul că nu pentru Adam suntem pedepsiţi / şi că mai mari sunt cele bune ce au fost aduse prin acela, decât cele de întristare, de vom lua aminte la noi / şi împotriva celor ce trec cu vederea pe săraci

Poate socotiţi că am terminat cuvântul cel despre stăpânire, dar eu văd că încă multă roadă se mai află în el. Ci vă rog să nu slăbiţi până ce nu o vom culege toată. Căci lucrătorii cei iubitori de osteneală când văd via înfrunzită şi încărcată cu multă roadă, nu taie numai strugurii cei dinafară, ci merg şi mai înăuntru plecând vițele şi întorcând frunzele ca să nu se tăinuiască niciun struguraş, ascunzându-se sub frunze. Deci, să nu vă arătaţi mai trândavi decât aceia, nici să nu plecaţi mai înainte de a lua totul. Mai ales că osteneala este a mea, iar roada a voastră.

Am prihănit ieri pe femei, dar mai bine zis nu pe femei, ci pe Eva, care a adus robia în lume prin păcat. Poate ne vor întreba femeile: Pentru care pricină greşind aceea ne-am osândit noi şi căzând numai o faţă, vina s-a întins la toată firea? Acelaşi lucru vor zice şi slugile: De ce Ham făcând de ocară pe tatăl său, pedeapsa a trecut la tot neamul lui? La fel şi cei ce se tem de stăpânitori vor zice: De ce sunt ei sub jugul stăpânirii din pricina altora care trăiesc în răutate?

Deci ce vom zice noi către toţi aceştia? Un răspuns vom da la toate întrebările. Greşind cei mai dinainte, prin neascultarea lor au adus robia, şi aducându-se aceia, cei de pe urmă au întărit-o prin păcatele lor. Şi de vor putea să se arate pe ei înşişi totdeauna curaţi de păcate, poate pe dreptate vor putea grăi împotrivă, iar dacă şi ei sunt vinovaţi de multe cercetări şi pedepse, de prisos este această dezvinovăţire. Şi nu am zis că păcatul nu aduce robie, ci că tot păcatul este înjugat cu robia, învinuind firea păcatului, iar nu un păcat deosebit. Şi precum toate bolile cele nevindecate duc la

moarte, dar nu toate sunt la fel, tot așa și păcatele nasc robie, cu toate că nu sunt de același fel.

Eva a greșit atingându-se de pom și a fost osândită pentru aceasta. Dar tu să nu faci iarăși o altă greșeală mai cumplită decât aceea. La fel și pentru robi o putem zice, și pentru supuși. Cei dintâi au adus păcatul, iar cei ce au fost după ei au tras asupră-le puterea stăpânirii cu greșelile pe care le-au făcut, deși mulți întorcându-se către fapta bună, s-au izbăvit de stăpânire. Și de voiți să vorbim mai întâi despre femei, ca să vedeți că fericitul Pavel, cel ce a pus asupra lor legăturile, tot el le-a dezlegat. „Și femeia de are bărbat necredincios și el voiește să viețuiască cu ea, să nu-și lase bărbatul" (I Cor. 7, 13). Pentru ce? „Căci ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?" (I Cor. 7, 16). Dar cum poate femeia să mântuiască? Dacă îl va sfătui, îl va îndemna și-l va învăța cuvântul dreptei credințe. Dar ieri, o, fericite Pavele, ziceai: „Nu îngădui femeii să învețe pe altul" (1 Tim. 2, 12). Dar acum o faci învățătoare bărbatului ei? Nu fac aceasta contrazicându-mă. Dar ascultă pentru care pricină a oprit-o pe ea și pentru care pricină a întors-o iarăși la scaunul învățăturii, ca să cunoști înțelepciunea lui Pavel.

Bărbatul să învețe. De ce? Pentru că nu s-a amăgit. „Și nu Adam a fost amăgit" (2 Tim. 2, 14). Dar femeia să se învețe. De ce? Pentru că s-a amăgit. „Ci femeia amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă". Dar aici este împotrivă. Căci, atunci când va fi bărbatul necredincios, iar femeia credincioasă, să învețe femeia. De ce? Pentru că nu s-a amăgit, fiindcă este credincioasă. S-au întors cele ale învățăturii, să se întoarcă, dar și cele ale stăpânirii. Ai văzut cum peste tot robia urmează amăgirii păcatului, iar nu firii? Deci la început venind amăgirea la femeie, amăgirii i-a urmat și supunerea. S-a mutat amăgirea la bărbat, s-a mutat și supunerea. Și precum la început s-a încredințat bărbatului mântuirea femeii, pentru că el nu se amăgise, zicând: „Și spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta și el te va stăpâni" (Fac. 3, 16), așa și aici când femeia credincioasă are bărbat necredincios, mântuirea bărbatului o încredințează femeii, zicând: „Căci ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?" Ce altă dovadă mai luminată decât aceasta poate arăta că robia nu urmează firii, ci păcatului?

Acel lucru se poate zice şi pentru robi. „Ai fost chemat rob? Fii fără grijă". Vezi cum arată iarăşi că robia nu are putere când este fapta bună? „Iar de poţi să fii liber, mai mult supune-te" (I Cor. 7, 22), adică petrece mai mult în robie. De ce? Fiindcă cel ce este chemat rob întru Domnul este liber întru Domnul. Ai văzut că robia este numai cu numele, iar libertatea cu lucrul? Pentru care pricină a fost lăsat să petreacă rob? Pentru ca să cunoşti mărimea libertăţii. Şi precum la cei trei tineri mai minunat lucru a fost a se păzi trupurile lor în focul acela, decât a se stinge cuptorul, tot aşa mai minunat lucru este a se arăta libertatea în robie, decât a desfiinţa robia. De aceea zice: „Iar de poţi să fii liber, mai mult supune-te", adică rămâi rob, căci ai libertatea cea adevărată.

Voieşti să vezi acest lucru şi la stăpânitori? Nabucodonosor era împărat şi aprinzând cuptorul foarte tare, a adus pe cei trei tineri înaintea lui. Tineri, părăsiţi, lipsiţi de toată apărarea, robi depărtaţi de patrie. Şi ce zice împăratul? „Oare aşa este cu adevărat Sedrah, Misah şi Abdenago, că dumnezeilor mei nu slujiţi şi chipului celui de aur, pe care l-am ridicat nu vă închinaţi?" (Dan. 3, 14). Ai văzut că pe aceia, deşi erau robiţi, fapta bună i-a făcut mai împăraţi decât împăratul şi i-a arătat mai înalţi în cugetare? Căci au răspuns, nu ca şi cum ar fi vorbit cu împăratul, ci ca şi cum ar fi vorbit către un supus al lor, cu aşa îndrăzneală răspundeau. Nu este treaba noastră să răspundem împăratului la întrebarea aceasta. „Este Dumnezeul nostru în ceruri... puternic să ne scoată pe noi" (Dan. 3, 27). I-au adus aminte împăratului de facerea de bine din vremea lui Daniil, rostind aceleaşi cuvinte pe care le-a spus şi acela atunci: „Taina de care întreabă împăratul, magii, descântătorii şi gazarinii nu o pot spune împăratului. Ci este Dumnezeu în cer, Care descoperă tainele" (Dan. 2, 27-28). Deci de cuvintele acestea îi aduceau aminte împăratului, ca să-l facă mai blând. Şi apoi îi ziceau: „Şi de nu, să ştii, o, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji şi chipului celui de aur, pe care l-ai ridicat nu ne vom închina" (Dan. 3, 18). Ai văzut înţelepciune la acei tineri? Ca nu cumva cei ce erau atunci de faţă să prihănească pe Dumnezeu că este neputincios de se va întâmpla să cadă ei în cuptor şi să moară, apucând ei mai înainte au mărturisit puterea Lui, zicând: „Că este Dumnezeul nostru în ceruri, puternic să ne scoată pe noi". Iar dacă vor scăpa de văpaie, să nu se socotească că slujesc lui Dumnezeu

pentru plată, au adăugat: „Şi de nu, să ştii, o, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji şi chipului celui de aur, pe care l-ai ridicat nu ne vom închina". Şi cu aceste cuvinte propovăduiau şi puterea lui Dumnezeu şi îşi arătau şi îndrăzneala sufletelor lor, ca nu cumva ceea ce a zis diavolul despre Iov, năpăstuindu-l, să nu zică careva şi despre aceştia. Dar ce a zis diavolul despre Iov? „Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu? Oare nu ai îngrădit Tu toate cele dinafară şi cele dinăuntrul casei lui?" (Iov 1, 9-10). Deci ca nimeni să nu poată să zică la fel şi despre aceştia, apucând ei mai înainte, au astupat gura cea nerușinată. Adică ce ziceam, că de va fi cineva rob, slugă, străin sau pribeag în pământ străin, dar de va avea cu sine fapta cea bună, va fi mai presus şi mai împărat decât toţi împăraţii. Ai văzut că şi robia femeilor s-a dezlegat, şi a slugilor, şi a celor supuşi stăpânitorilor? Hai acum să-ţi arăt că şi frica de fiare a fost înlăturată.

Daniil a fost aruncat oarecând în groapa cu lei în Babilon, dar leii n-au îndrăznit să se atingă de el, căci au văzut chipul cel dintâi şi împărătesc care strălucea în el; au văzut însuşirile acelea pe care le avea Adam înainte de păcat. Căci cu aceeaşi supunere au venit la Adam şi au primit numele. Şi nu numai aici, ci şi la fericitul Pavel s-a petrecut la fel. Căci fiind în acel ostrov al barbarilor, şedea la foc şi se încălzea. Apoi din vreascuri a sărit o viperă şi s-a apucat de mâna lui. Dar ce s-a întâmplat? Degrabă a căzut aceea, pentru că neaflând păcat, nici să muşte n-a putut. Şi precum noi, voind să ne suim pe vreo stâncă netedă, dar negăsind nimic de care să ne ţinem, îndată cădem în noianul sau în prăpastia ce vor fi dedesubt, aşa şi fiara aceea, cu toate că era foc dedesubt, dar neaflând păcat de care să se apuce şi să-şi înfigă dinţii, a căzut în foc şi s-a mistuit.

Voieşti să-ţi spun şi un al treilea fel de dovadă? Primul a fost că nu numai cei dinainte au greşit, ci şi cei de după ei. Al doilea a fost că cei ce au făcut fapte bune, nu numai că au suportat cu uşurinţă robia încă din viaţa aceasta, ci s-au şi izbăvit de ea, precum am arătat despre femei, despre cei supuşi stăpânitorilor şi despre fiare. Al treilea este că, venind Hristos, mai mari bunătăţi ne-a adus acum, decât acelea din care am fost scoşi din pricina celor ce au greşit de la început.

Spune-mi de ce plângi? Pentru că greşind Adam ai fost scos din rai? Fă fapte bune, şi nu raiul, ci însuşi cerul ţi-l deschizi şi niciun rău nu te las să pătimeşti din cauza neascultării celui dintâi zidit. Plângi că ai fost lipsit de stăpânirea asupra fiarelor? Iată, îţi supun ţie pe draci, de vei lua aminte. Căci „iată, v-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste puterea vrăjmaşului" (Lc. 10, 19). Nu a zis „stăpâniţi", ca la fiare, ci „călcaţi", dându-ne o stăpânire şi mai mare. La fel şi Pavel, nu a zis: „Dumnezeu să supună pe satana sub picioarele voastre", ci: „Dumnezeul păcii să zdrobească pe satana sub picioarele voastre" (Rm. 16, 20). Şi nu mai este ca înainte, că „acela va păzi capul tău şi tu îi vei păzi călcâiul lui" (Fac. 3, 15), ci avem biruinţa completă prin desăvârşita zdrobire şi pierdere a vrăjmaşului.

Eva te-a supus bărbatului? Dar eu te fac de o cinste nu numai cu bărbatul, ci şi cu îngerii de vei voi. Ai fost lipsit de viaţa aceasta? Dar eu îţi dăruiesc pe cea viitoare, pe cea veşnică, fără de moarte şi plină de nenumărate bunătăţi. Nimeni, dar, să nu socotească că pătimeşte necazuri din pricina celor de mai înainte. Căci de voi spune pe toate acelea ce ni se vor dărui, vom afla că ele sunt mult mai mari decât toate cele pe care le-am pierdut. Dar din cele ce s-au zis se dovedesc şi celelalte.

Adam ţi-a adus viaţă ostenicioasă? Dar Hristos, în schimb, ţi-a făgăduit viaţa de unde a fugit durerea, întristarea şi suspinarea, şi Împărăţia cerurilor, căci zice: „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii! Căci am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat şi Mi-aţi dat de am băut; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat...; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine" (Mt. 25, 34-36).

Oare vom auzi şi noi acel glas fericit? Mă cam îndoiesc, căci sunt trecuţi foarte mult cu vederea săracii. Este vreme de post, sfătuire şi arătare a învăţăturilor celor mântuitoare, rugăciuni dese şi slujbe în toate zilele se fac, dar care este folosul după atâta silinţă? Niciunul. Căci ne ducem de aici şi trecem pe lângă şirurile de săraci care stau pe amândouă părţile ca şi cum am vedea nişte stâlpi, iar nu trupuri de oameni; aşa fără de milostivire îi trecem cu vederea ca şi cum am fi văzut chipuri neînsufleţite, iar nu oameni cu duh şi suflare. Dar vei zice că foamea te sileşte acasă. Foamea trebuie să

te înduplece să rămâi. Căci pântecele cele sătule, după vorba poporului, nu cunosc pe cele flămânde, iar cele flămânde din pricina foamei cunosc pe cele străine, cu toate că nu întru totul. Tu alergi la masa care este pregătită şi nici măcar nu suferi să aştepţi nițel, iar săracul stă până seara, silindu-se ca să-şi adune hrana cea de peste zi. Şi văzând că ziua se sfârşeşte, iar argintul încă nu l-a adunat îndeajuns pentru hrana din ziua aceea, se chinuieşte şi se scârbeşte, şi este silit să îndrăznească la lucruri mai mari decât puterea lui. De aceea seara mai tare se supără pe noi, jurându-se, plângându-se, tânguindu-se, întinzându-şi mâinile şi alte gesturi neruşinate fiind silit să facă. Căci se tem ca nu cumva, după ce vor pleca spre casele lor, să se rătăcească prin oraş ca într-o pustietate. Şi precum cei ce se primejduiesc de stricarea corabiei, apucându-se de vreo scândură, se silesc ca mai înainte de seară să intre la liman, ca nu cumva venind noaptea să rămână afară şi să pătimească primejdie mai cumplită, aşa şi săracii temându-se de foamete, ca de o stricare de corabie, se silesc ca mai înainte de seară să adune argintul necesar pentru hrana lor, ca nu cumva ducându-se la casele lor, să rămână afară din liman. Căci pentru ei liman sunt mâinile celor ce-i ajută.

Iar noi nici în târg nu ne plecăm la milostivirile acelora, nici după ce ne întoarcem acasă şi nici când ni se pune masa plină de nenumărate bunătăţi, – dacă trebuie să numim bunătăţi pe acelea pe care le mâncăm spre osânda nemilostivirii noastre –, căci auzindu-i pe ei umblând pe uliţe, strigând şi văitându-se noaptea în întuneric, ca într-o pustietate adâncă, nici aşa nu ne înduplecăm. Ci, şi după ce ne săturăm şi mergem la somn, auzindu-i iarăşi tânguindu-se pe afară, rămânem nepăsători, ca şi cum am fi auzit lătrat de câine turbat, iar nu glas de om. Şi nu ne înduplecă nici vremea, căci noaptea când toţi dorm, acela se tânguieşte singur; nici simplitatea cererii, căci nu cere ceva mai mult de la noi, decât puţină pâine şi câtiva bani; nici mărimea nevoii, căci de-a pururea se luptă cu foamea; nici blândeţea rugătorului, căci fiind cuprins de atâta nevoie nu îndrăzneşte să vină la uşă, ci de departe se roagă. Şi de va lua, răsplăteşte cu nenumărate mulţumiri, iar de nu va lua, nici aşa nu scoate vreun cuvânt rău, nici nu ocărăşte sau huleşte pe cei ce pot să-i dea şi nu-i dau. Şi precum cineva este tras la pedeapsă nesuferită de un speculant, cu toate că se roagă şi se

cucereşte la cei ce trec, care niciun ajutor nu-i dau, aşa şi acesta, trăgându-se de foame ca de un speculant spre noapte şi privegherea cea nesuferită, întinde mâinile rugându-se cu mare strigare la cei ce stau sus prin case, dar nu dobândeşte nicio iubire de oameni, ci este izgonit cu nemilostivire şi cu multă cruzime. Şi nimic din acestea nu ne înduplecă pe noi. Şi după atâta nemilostivire mai îndrăznim să şi întindem mâinile la cer şi să vorbim cu Dumnezeu despre milă şi să cerem iertare păcatelor noastre, netemându-ne ca nu cumva să se pogoare vreun fulger din cer asupra noastră, după astfel de rugăciune şi după atâta cruzime şi nemilostivire.

Cum vom merge, spune-mi, la somn şi la odihnă şi nu ne temem ca nu cumva însuşi săracul acesta va veni la noi în vis, întinat, mânjit şi îmbrăcat cu haine rupte, şi, tânguindu-se şi plângând, va imputa cruzimea noastră? Căci pe mulţi am auzit zicând de multe ori că ziua trecând cu vederea pe săraci, noaptea s-au văzut pe ei înşişi legaţi cu funii şi traşi de mâinile săracilor şi pătimind alte nenumărate rele. Dar acestea sunt în somn şi în vis şi sunt ca o pedeapsă vremelnică. Oare nu te temi cumva că vei vedea pe săracul acesta, care se tânguieşte, strigă şi se vaită, în sânurile lui Avraam, precum a văzut oarecând bogatul pe Lazăr?

Iar cele ce urmează de aici le las la cunoştinţa voastră, că ştiţi pedepsele cele mari şi nemângâiate: cum a cerut apă şi n-a dobândit nicio picătură, cum i se ardea limba, cum a făcut multă rugăciune, dar n-a dobândit nicio iertare, şi cum va fi muncit fără de sfârşit. O, să nu fie ca să ispitim acestea cu lucrul, ci auzindu-le grăindu-se să scăpăm de pedeapsa cea prin lucru şi făcându-ne vrednici de primirea cea cu dragoste a strămoşului Avraam să mergem în acelaşi loc cu el, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava şi stăpânirea acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT despre pom / dacă din el i s-a făcut lui Adam cunoştinţa binelui şi a răului sau şi mai înainte de mâncarea din el avea deosebirea aceasta / despre post / cum că şi acasă trebuie a cugeta cele ce se grăiesc în Biserică

Iubesc postul pentru că este maică a înfrânării şi izvor a toată filozofia. Dar îl iubesc pe el şi pentru voi, şi pentru dragostea voastră, pentru că mi-a strâns această sfântă şi cinstită mulţime, învrednicindu-mă să văd iarăşi feţele cele dorite şi dăruindu-mi să mă desfăt în slobozenie întru acest frumos praznic şi sărbătoare. Şi nu va greşi nimeni de va numi mulţimea voastră şi praznic, şi sărbătoare dătătoare de nenumărate bunătăţi. Şi dacă mergând cineva la târg şi întâlneşte vreun prieten, de multe ori se izbăveşte de scârba ce o are, cu mult mai mult noi, nu în târg, ci la Biserică venind, şi nu întâmpinând un prieten, ci atâţia şi astfel de părinţi şi fraţi, cum nu ne vom izbăvi de toată scârba? Şi cum nu vom dobândi toată dulceaţa? Căci voi, cei care v-aţi adunat aici nu sunteţi numai cu numărul mai buni decât cei ce se adună prin târg, ci şi prin cele ce vorbiţi. Pentru că cei ce se adună prin târg de multe ori vorbesc despre lucruri nefolositoare şi despre cele ce nu li se potrivesc lor, căci, de cele mai multe ori, obişnuim să iscodim şi să cercetăm cu osârdie cele străine. Şi că este păcat şi primejdios a grăi şi a auzi astfel de cuvinte şi a ne lua după ele, căci multe vifore s-au ridicat din acest fel de adunări în familii, nu voi arăta acum. Dar că nefolositoare şi deşartă este vorbirea aceea, fiindcă niciodată nu va intra în acest fel de adunare un cuvânt duhovnicesc, nimeni nu mă va putea contrazice.

Dar aici nu este aşa, ci toate sunt dimpotrivă. Aici toată vorba cea nefolositoare este izgonită, iar înăuntru este adusă toată învăţătura cea duhovnicească. Căci vorbim despre sufletul nostru, despre bunătăţile ce le va primi el, despre cununile ce se păstrează în ceruri, despre petrecerile cele strălucite, despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu, despre pronia sau purtarea de grijă a tuturor şi despre toate cele referitoare la noi, adică pentru care pricină am fost făcuţi, în ce parte vom merge după durerea de aici şi ce vrednicie vor avea lucrurile noastre atunci. Iar de petrecerea cea de

acolo nu numai că vom fi părtaşi, ci şi prorocii şi apostolii, şi ceea ce este mai minunat decât toate, Însuşi Iisus, Stăpânul tuturor, va sta în mijlocul nostru. Căci zice: „Unde sunt doi sau trei adunaţi întru numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor" (Mt. 18, 20). Şi dacă este în mijlocul a doi sau trei adunaţi în numele Lui, cu mult mai mult va fi acolo unde vor fi adunaţi atâţia apostoli, proroci, părinţi, bărbaţi şi femei. De aceea şi noi grăim cu mai multă osârdie despre făgăduinţa aceasta, dobândind ajutorul cel de acolo.

Şi m-am făgăduit să vă vorbesc mai întâi despre pom, dacă din gustarea din el i s-a făcut lui Adam cunoştinţa binelui şi a răului sau şi mai înainte de mâncare avea acea cunoştinţă. Deci, îndrăznind noi, zicem că Adam şi mai înainte de mâncarea fructului avea această cunoştinţă. Căci de nu ar fi ştiut ce este bun şi ce este rău, ar fi fost mai necuvântător şi decât dobitoacele cele necuvântătoare; şi stăpânul ar fi fost mai fără minte decât slugile. Şi cum nu este cu necuviinţă ca oile şi caprele să ştie care iarbă le este folositoare şi care vătămătoare, ci să aleagă ceea ce este curat şi folositor de ceea ce este vătămător, mai înainte de a gusta din ele, iar omul să se lipsească de acest dar. Şi de nu ar fi avut această cunoştinţă de nimic nu ar fi fost vrednic, ci ar fi fost mai prost şi mai de jos decât toate. Şi ar fi ales mai bine să petreacă în întuneric şi să se lipsească de ochi, decât să nu ştie ce este bun şi ce este rău. Căci de vei lua această cunoştinţă din viaţa noastră, toată viaţa o vei nimici, umplând toate de multă tulburare. Prin aceasta ne deosebim de dobitoacele cele necuvântătoare şi tot prin ea suntem mai buni decât fiarele, pentru că deosebim răutatea de fapta bună şi pentru că ştim ce este rău şi ce este bun. Iar dacă noi cei de acum ştim aceasta, şi nu numai noi, ci şi sciţii, şi barbarii, cu mult mai mult ştia aceasta atunci omul acela mai înainte de păcat. Cum, oare, cel ce a fost cinstit cu atâtea daruri, adică cu chipul lui Dumnezeu, cu asemănarea Sa şi cu celelalte binecuvântări, să fi rămas lipsit tocmai de capul bunătăţilor? Căci binele şi răul nu-l cunosc decât aceia care sunt lipsiţi de mintea cea firească. Iar Adam era plin de multă înţelepciune şi cunoscător al ambelor stări. Şi că Adam era plin de înţelepciune duhovnicească, ascultă dovada: „Şi a adus Dumnezeu la Adam toate fiarele să vadă ce nume le va pune; şi toate fiinţele vii să se numească precum le va numi Adam" (Fac. 2, 19). Cugetă,

dar, de câtă înţelepciune era plin Adam căci a pus nume la atâtea specii de animale, de târâtoare şi de păsări, şi toate potrivite cu fiecare. Căci şi Dumnezeu a primit acele nume şi nu le-a mai schimbat, nici după ce a greşit el, pentru că zice Scriptura: „Şi toate fiinţele vii să se numească precum le va numi Adam".

Deci nu ştia acesta ce este bun şi ce este rău? Şi cum mai poate aceasta avea loc de dispută? Apoi a adus pe femeie la el, pe care văzând-o îndată a cunoscut-o pe părtaşa firii. Şi ce zice? „Iată, acum os din oasele mele şi trup din trupul meu" (Fac. 2, 23). Şi fiindcă mai înainte cu puţin Dumnezeu adusese la el toate dobitoacele, Adam acum, vrând să arate că dobitocul acesta nu este unul din dobitoacele acelea, a zis: „Iată, acum os din oasele mele şi trup din trupul meu". Iar unii zic că cuvintele acestea arată nu numai această înţelegere, ci şi felul creării Evei, căci facerea femeii nu se va mai face niciodată în felul acesta. Şi pentru aceasta a zis: „Iată, acum", pe care, tâlcuindu-le mai în amănunt, un alt tâlcuitor zicea: „Iată, o dată", adică numai acum, o dată, s-a făcut femeia din bărbat, iar după aceea nu va mai fi aşa, ci din amândoi. „Os din oasele mele şi trup din trupul meu". Căci luând Dumnezeu din toată frământătura o bucată, aşa a făcut femeia, ca întru toate să se împărtăşească cu bărbatul. Şi „aceasta se va chema femeie, pentru că din bărbatul său s-a luat" (Fac. 2, 23).

Vezi că şi numele îl pune ca să ne înveţe prin el împărtăşirea firii, iar felul creării să fie pricină de dragoste permanentă şi de unire într-un gând? Apoi ce zice? „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa". Nu a zis simplu „se va uni", ci „se va lipi", arătând prin aceasta unirea cea strânsă. „Şi vor fi amândoi un trup". Deci cel ce ştia atâtea, spune-mi, nu ştia ce este bun şi ce este rău?

Şi dacă nu ştia ce este bun şi ce este rău mai înainte de a mânca din pom, ci a primit cunoştinţa aceasta după mâncare, păcatul i s-a făcut învăţător de înţelepciune, iar şarpele nu mai este amăgitor, ci sfătuitor de cele de folos, căci din fiară s-a făcut om. Dar să nu fie! Nu sunt acestea aşa, nu sunt! Şi dacă nu ştia ce este bun şi ce este rău, cum de a primit porunca? Că nimeni nu dă lege celui ce nu ştie ce este călcarea de lege. Iar Dumnezeu a dat porunca, iar după ce Adam a călcat-o, l-a pedepsit; pe niciuna din legi

nu ar fi făcut-o, de nu i-ar fi dat omului mai întâi puterea de a deosebi fapta cea bună de fapta cea rea.

Iată, că din toate cele spuse v-am dovedit că Adam a cunoscut binele şi răul nu după mâncarea din pom, ci le ştia de mai înainte. Şi pe toate acestea să le ţinem minte, iubiţilor, şi ducându-ne acasă, să punem îndoită masă, şi a bucatelor, şi a acestor cuvinte. Bărbatul să spună cele ce s-au grăit, iar femeia să se înveţe; să asculte şi copiii, şi nici slugile să nu se lipsească de ascultarea acestora. Fă Biserică în casa ta, căci eşti răspunzător de mântuirea şi a copiilor, şi a slugilor. Şi precum nouă ni se cere seama pentru voi, aşa şi fiecăruia dintre voi i se va cere seama pentru femeie, pentru copii şi pentru slugi. Şi la acest fel de cuvântări vom avea vise dulci lipsite de năluciri rele, căci sufletul de obicei îşi imaginează în somn noaptea, ceea ce cugetă ziua. Şi dacă în fiecare zi ne vom aduce aminte de cele ce se grăiesc, nu vom avea trebuinţă de multă osteneală, căci voi veţi înţelege mai bine cuvântul, iar noi vom face mai cu osârdie învăţătura.

Deci ca să primim mai mult folos şi noi, şi voi, noi învăţând, iar voi ascultând, să puneţi împreună cu masa cea trupească şi pe cea duhovnicească. Pentru că ele vă vor fi vouă întărire şi podoabă, iar cele ale vieţii acesteia Dumnezeu pe toate le va îndrepta, făcându-le lesnicioase. Căci zice: „Căutaţi mai întâi Împărăţia cerurilor... Şi toate acestea vi se vor adăuga vouă” (Mt. 6, 33).

Să o căutăm, dar, iubiţilor, ca să dobândim şi bunătăţile cele de aici, şi cele de acolo, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slava în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT în care se arată de ce pomul acela se numeşte pomul cunoştinţei binelui şi răului / şi ce înseamnă spusa: „Astăzi vei fi cu Mine în rai”

Ieri am rugat mult dragostea voastră ca să vă aduceţi aminte de cele ce s-au grăit şi seara să puneţi îndoită masă, una a bucatelor şi alta, lângă aceasta, ospătarea din cuvinte. Dar oare aţi făcut aşa şi aţi pus masă îndoită? Ştiu că aţi făcut şi v-aţi împărtăşit nu numai din aceea, ci şi din aceasta. Căci nu suferiţi să vă sârguiţi pentru cele de jos şi să vă leneviţi de partea cea mai bună. Pentru că mai bună este aceasta decât aceea. Pe aceea au alcătuit-o mâinile bucătarilor, iar pe aceasta limbile prorocilor; aceea se face din cele de pe pământ, iar aceasta din roada Duhului. Bucatele acestei mese se strică, iar ale celeilalte sunt nestricăcioase; şi aceasta întreţine viaţa noastră cea de acum, iar aceea ne povăţuieşte pe noi la ceea ce va să fie.

Şi ştiu că împreună cu masa aceea aţi pus-o şi pe aceasta, nu întrebând pe vreun pânditor al vostru sau pe vreo slugă, ci pe vestitorul cel mai de încredere decât aceştia. Pe care? Pe strigarea pentru cele ce s-au grăit; pe lauda cea pentru învăţătură. Fiindcă zicând ieri ca fiecare să-şi facă casa Biserică, aţi aprobat strigând, arătând prin aceasta dragostea pentru cele ce s-au grăit. Iar cel ce ascultă cu dragoste şi cu dulceaţă cele ce se grăiesc este pregătit şi pentru împlinirea cu lucrul a celor ce s-au grăit. Pentru aceasta şi astăzi m-am pregătit mai cu osârdie la învăţătură. Dar deşteptaţi-vă şi acum cu mintea, căci nu numai cel ce grăieşte trebuie să fie treaz cu mintea, ci şi cei ce aud trebuie să fie osârduitori şi luători aminte; şi mult mai mult cei ce aud decât cel ce grăieşte. Căci noi avem osârdie să împărţim banii cei stăpâneşti, dar osteneala voastră este mai mare, căci trebuie să-i primiţi şi cu multă grijă să-i păziţi.

Iar după ascultare, puneţi încuietori şi zăvoare la uşi, iar pe gândurile cele înfricoşate puneţi-le împrejurul sufletului, ca nişte păzitori, căci furul este fără de ruşine, priveghează totdeauna, năvăleşte neîncetat, şi de nu va reuşi, nu va înceta să încerce. Păzitorii să fie înfricoşaţi. Şi de vor vedea pe diavolul că vine şi vrea să răpească ceva din cele puse la păstrare, să-l alunge

cu multă strigare. Şi de vor năvăli griji ale acestei vieţi, să le oprească. Iar dacă va face supărare uitarea cea firească, cugetarea să întărească pomenirea. Căci nu este mică primejdia a pierde bani stăpâneşti. Şi dacă cei ce primesc aceşti bani se pedepsesc de multe ori cu moartea, dacă îi vor risipi, oare cei ce au primit cuvintele acestea cu mult mai scumpe decât banii, apoi le-au prăpădit, ce pedeapsă nu vor suferi? La bani, cei ce îi primesc sunt datori numai cu paza lor, iar cu altceva nimic, căci câţi au primit tot atâţia este nevoie să dea înapoi şi nimeni nu va cere mai mult de la ei. Iar la cuvintele lui Dumnezeu suntem datori nu numai cu păzirea lor, ci şi cu înmulţirea lor. Căci ni se porunceşte să dăm înapoi nu numai pe cele ce le-am primit, ci îndoit mai mult. Şi deşi era porunca numai a păzi cele încredinţate până şi aşa un astfel de lucru avea trebuinţă de multă osârdie. Dar când Stăpânul nostru ne porunceşte să înmulţim ceea ce am primit, socoteşte de câtă osteneală şi grijă avem trebuinţă noi. De aceea unuia încredinţându-i-se cinci talanţi, a adus încă pe atâţia. Şi cei cinci talanţi erau darul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, dar trebuia ca şi sluga să-şi arate osârdia sa. La fel şi cel căruia i se încredinţase doi talanţi a lucrat alţi doi, şi pentru aceasta s-a învrednicit de aceeaşi cinste de la Stăpânul său. Iar altul, căruia i se încredinţase un talant, l-a adus înapoi neîmpuţinat, fără lipsă, nici pe jumătate, dar pentru că nu a neguţătorit cu el, înmulţindu-l, a luat pedeapsa cea mai de pe urmă. Şi pe bună dreptate. Căci, zice Dumnezeu, dacă numai pentru ca să-i păzească pe ei ar fi trebuit să-i dau, fără ca să-i înmulţească, nu i-aş mai fi dat în mâinile slugilor.

Dar vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel căruia i se încredinţase cinci talanţi a mai adus cinci, iar celui ce i s-au încredinţat doi, alţi doi, dar amândoi au primit aceeaşi răsplată. Căci precum a zis celui dintâi: „Bine slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincios, peste multe te voi pune" aşa şi celui de al doilea îi zice la fel: „Bine slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincios, peste multe te voi pune". Cele aduse nu sunt aceleaşi, dar plata este aceeaşi, căci şi pe al doilea l-a învrednicit de aceeaşi cinste cu cel dintâi. Dar de ce aşa? Pentru că n-a luat aminte la suma celor ce s-au adus, ci la puterea celor ce au lucrat şi au negustorit a luat aminte Dumnezeu. Căci fiecare din aceştia a lucrat cele după puterea sa. Iar faptul că unul a adus mai mult, iar celălalt mai puţin,

nici osârdia primului, nici trândăvia celui de al doilea nu a făcut aceasta, ci deosebirea lucrului încredinţat. Acela a luat cinci şi a adus alţi cinci; acesta a luat doi, şi a adus alţi doi, dar cu nimic nu este mai prejos decât primul în privinţa osârdiei. Căci şi acesta, şi acela au înmulţit îndoit talanţii ce li s-au încredinţat.

Iar cel ce a luat numai unul, tot pe acela l-a adus, pentru aceea s-a şi pedepsit. Deci aţi văzut câtă pedeapsă apasă asupra celor ce nu negustoresc banii cei stăpâneşti. De aceea să-i păzim, să-i negustorim şi să dobândim multă dobândă din ei. Să nu zică cineva: sunt prost, sunt ucenic, nu am darul învăţăturii, sunt neînvăţat şi nevrednic. Dar cu toate că eşti prost, neînvăţat, cu toate că ţi s-a încredinţat numai un talant, lucrează ce ţi s-a dat şi vei lua aceeaşi plată cu cel ce învaţă.

Şi că păstraţi cele ce s-au grăit cu multă luare aminte, sunt încredinţat foarte. Şi ca să nu cheltuim tot cuvântul întru aceasta, să vă dăruiesc dragostei voastre şi cele ce urmează la ce s-a zis ieri, ca plată pentru cele păstrate. Căci celui ce i s-au încredinţat cele de mai înainte şi le-a păzit, poate să i se dea cu vrednicie şi altele. Deci care era povestirea pe care v-am spus-o ieri? Cuvântul a fost despre pomul acela. Şi am arătat că omul ştia binele şi răul mai înainte de a mânca din pom şi era plin de multă înţelepciune, fiindcă a pus nume fiarelor, fiindcă şi-a cunoscut femeia, căci a zis: „Iată, acum os din oasele mele", fiindcă a vorbit despre nuntă, despre facerea de copii, despre însoţire şi despre tată şi mamă, fiindcă a primit porunca. Că nimeni nu dă poruncă şi lege pentru ceea ce se cuvine a face şi pentru ceea ce nu se cuvine a face celui ce nu ştie binele şi răul.

Iar astăzi vom zice pentru care pricină pomul acela s-a numit al cunoştinţei binelui şi al răului, dacă omul nu a luat cunoştinţa de la el. Pentru că nu este mic lucru a ne învăţa şi a şti pentru ce pomul acela are această numire. Căci şi diavolul a zis: „Ori în ce zi veţi mânca dintr-însul se vor deschide ochii voştri şi veţi fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul" (Fac. 3, 5). Deci, cum zici, mă vei întreba, că nu a pus în om cunoştinţa binelui şi a răului? Dar spune-mi cine a pus-o? Oare diavolul? Da, poate vei zice, atunci când a zis „veţi fi ca nişte dumnezei cunoscând binele şi răul". Dar îmi aduci mărturia vrăjmaşului şi pizmaşului? Şi ce dacă a zis acestea.

Oare s-au făcut dumnezei? Dar precum nu s-au făcut dumnezei, așa n-au luat atunci nici cunoștința binelui și a răului. Căci mincinos este acela și nu grăiește nimic adevărat „și întru adevăr n-a stat" (In. 8, 44). Deci să nu aducem mărturia vrăjmașului, ci să vedem din lucruri pentru care pricină pomul se numește al cunoștinței binelui și răului.

Și mai întâi, de credeți că este cu cuviință, să cercetăm ce este binele și ce este răul. Ce este, dar, binele? Ascultarea. Și răul? Neascultarea. Și ca să nu ne rătăcim cercetând firea binelui și a răului, să căutăm acestea din Scripturi. Și cum că binele și răul este ceea ce am spus, ascultă ce zice Prorocul: „Ce este bun? Sau ce cere Domnul de la tine" (Miheia 6, 8). Spune ce este bun? Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău. Vezi că binele este ascultarea? Căci ea iese din dragoste. Și iarăși: „Două rele a făcut poporul Meu acesta: M-au părăsit pe Mine, Izvorul apei vieții, și și-au săpat lor fântâni surpate, care nu vor putea ține apă" (Ierem. 2, 13). Vezi că răul este neascultarea și părăsirea? Deci deocamdată să ținem minte că binele este ascultarea, iar răul neascultarea, ca să putem înțelege și celelalte.

Dar pomul acesta se numește pomul cunoștinței binelui și răului pentru că porunca care cerca ascultarea și neascultarea la el s-a dat. Adam știa și mai înainte de poruncă că bun lucru este ascultarea și rău, neascultarea, dar mai pe urmă a cunoscut mai bine prin cercare. Căci și Cain știa că uciderea de frate este o faptă rea, mai înainte să-și ucidă fratele. Și că știa aceasta, ascultă ce zice: „Să ieșim la câmp" (Fac. 4, 8). Dar pentru care pricină îl tragi la câmp, smulgând pe fratele tău din brațele cele părintești? Pentru ce îl duci în pustie? De ce îl lipsești de purtarea de grijă? Pentru ce îl depărtezi de vederea părinților? Dacă nu te temi de păcat, de ce îți ascunzi îndrăzneala? Pentru ce și după ce ai făcut uciderea, întrebat fiind, te necăjești și minți? Că întrebându-te Dumnezeu: „Unde este Abel, fratele tău?" ai zis: „Oare eu sunt păzitorul fratelui meu". Din toate acestea arătat este că știind bine răul, totuși l-a lucrat. Deci precum acesta știa bine și mai înainte de a făptui ce rău este uciderea, a cunoscut și mai bine după aceea când a primit pedeapsa, căci a auzit: „gemând și tremurând vei fi pe pământ" (Fac. 4, 24); așa și tatăl lui avea cunoștința binelui și a răului mai înainte de a mânca, deși nu așa de limpede ca după mâncarea din pom.

Dar ce zic? Pe cele rele toţi le ştim, de mai înainte de a le lucra, dar le cunoaştem mai curat după ce le lucrăm, şi mult mai curat când suntem pedepsiţi pentru ele. Cain ştia şi el cu adevărat de mai înainte ce rău este uciderea de frate, dar mai pe urmă a cunoscut şi mai curat prin pedeapsă. Şi noi ştim mai înainte de cercare că bună este sănătatea şi grea boala, dar o cunoaştem mult mai bine deosebirea dintre ele când cădem în boală.

În acest fel şi Adam ştia cu adevărat că binele este ascultarea şi răul neascultarea, dar mai pe urmă a cunoscut şi mai bine, când, gustând din pom, a fost scos afară din rai; căzând din pom, a fost scos afară din rai, căzând din acea fericire. Şi fiindcă a căzut în pedeapsă, căci oprindu-l Dumnezeu a gustat din pom, pedeapsa l-a învăţat mai bine, prin faptă, ce rău este a nu asculta de Dumnezeu şi ce bine este a asculta. Şi din această pricină pomul se numeşte al cunoştinţei binelui şi răului. Dar dacă nu firea pomului a dat cunoştinţa binelui şi a răului, ci pedeapsa dată pentru neascultare cu privire la gustarea din acest pom l-a învăţat mai bine aceasta, pentru care pricină se numeşte pom al cunoştinţei binelui şi răului? Pentru că Scriptura are obicei că atunci când se petrece ceva într-un loc şi în oarecare vreme, de la cele petrecute, să se numească şi locurile, şi vremurile acelea. Şi ca cele zise să se facă mai luminate vă voi aduce o dovadă. Iacov oarecând a săpat nişte puţuri. Pe aceste puţuri vecinii s-au ispitit să le strice; şi de aici s-a făcut o oarecare vrajbă. Atunci unul din puţuri s-a numit vrajbă. Nu pentru că puţul vrăjmăşuia, ci pentru că la el s-a făcut vrajba. Aşa şi pomul acela se numeşte al cunoştinţei binelui şi răului, nu pentru că el avea cunoştinţă, ci pentru că la el s-a făcut arătarea cunoştinţei binelui şi a răului.

Şi Avraam a săpat puţuri şi l-a vrăjmăşuit Abimeleh (Fac. 21, 25). Apoi s-au adunat, au potolit cearta şi făcând jurăminte unul cu altul, au numit puţul acela puţul jurământului. Nu pentru că puţul a jurat, ci pentru că la puţul acela s-a făcut jurământul. Vezi că nu locurile pricinuiesc lucrurile, deşi îşi iau numirile de la lucruri?

Şi ca să se facă mai luminate cele ce am zis, de nevoie este să aducem de faţă pilde. Iacov „a văzut tabăra lui Dumnezeu şi l-au întâmpinat pe el îngerii lui Dumnezeu... Şi a numit numele locului aceluia tabără" (Fac. 32, 1-

2). Şi s-a numit locul acela tabără cu toate că nu era nicio tabără acolo, doar fiindcă a văzut-o. Vezi că de la lucrul cel ce s-a întâmplat în acel loc, a primit locul numele? Aşa şi pomul acela s-a numit al cunoştinţei binelui şi răului, nu pentru că el avea cunoştinţa binelui şi a răului, ci pentru că la el s-a făcut dovedirea cunoştinţei binelui şi răului şi ispitirea ascultării şi neascultării.

Şi iarăşi Iacov a văzut pe Dumnezeu, precum este cu putinţă omului a-L vedea, şi a numit numele locului aceluia „Faţa lui Dumnezeu". De ce? Pentru că a văzut pe Dumnezeu (Fac. 35, 14). Dar nu locul era „faţa lui Dumnezeu", ci de la lucrul ce s-a întâmplat în locul acela s-a dat numirea. Vezi prin câte s-a dovedit că Scriptura are obicei să numească locurile de la lucrurile ce se întâmplă în ele? Şi acest lucru obişnuieşte să-l facă şi cu vremurile.

Dar pentru ca să nu vă chinuiesc, hai să mutăm cuvântul nostru de la cele mâhnicioase la cele veselitoare, căci s-a ostenit mintea voastră petrecând în înţelegerile cele subţiri. Pentru aceasta bine este a o odihni, ospătând-o cu înţelegeri mai uşoare şi mai veselitoare.

Deci să ne întoarcem la lemnul Crucii cel mântuitor, căci acesta a încetat toate relele pe care le-a adus acela. Dar mai bine zis nu acela a adus relele, ci omul pe toate, pe care le-a încetat mai pe urmă Hristos, aducând mult mai mari bunătăţi decât cele pierdute. Pentru aceasta Pavel zice: „Unde s-a înmulţit păcatul a prisosit darul" (Rm. 5, 20), adică mai mare este darul decât păcatul, căci iarăşi zice: „Dar nu este cu greşeala cum este cu harul" (Rm. 5, 15), fiindcă Dumnezeu nu a dăruit numai cât a greşit omul; dobânda nu este la fel cu paguba; câştigul nu este la fel cu stricarea de corabie, ci mai multe sunt cele bune dăruite în locul celor rele. Şi pe urmă dreptate. Căci pe cele rele le-a adus robul, şi erau mai puţine, iar pe cele bune le-a dăruit Stăpânul şi, prin urmare, mult mai multe sunt. De aceea zice: „dar nu este cu greşeala precum este cu darul", după care arată deosebirea, zicând: „Căci judecata dintr-unul duce la osândire, iar harul din multe greşeli duce la îndreptare" (Rm. 5, 16). Dar nu este lămurit ceea ce s-a zis, de aceea este nevoie să aducem explicarea. „Căci judecata", adică pedeapsa, osânda, moartea „dintr-unul", adică dintr-un păcat. Pentru că un

păcat a adus atât rău. Iar darul nu a dezlegat numai acel păcat, ci şi alte multe, de aceea zice: „iar darul din multe greşeli duce la îndreptare". Pentru aceasta şi Ioan Botezătorul striga: „Iată, Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii" (In. 1, 29), nu Care ridică păcatul lui Adam. Ai văzut „că nu este cu greşeala precum este cu darul"? Căci mai multe bunătăţi ne-a adus Lemnul acesta, decât răutăţile cele aduse dintru început.

Şi aceasta am zis ca să nu socoteşti că strămoşii cei dintâi ţi s-au făcut pricinuitori de rele. Diavolul a scos afară din rai pe Adam, dar Hristos a băgat în el pe tâlharul. Şi vezi deosebirea. Acela a scos afară pe om care nu avea păcat, ci numai o întinăciune a neascultării, dar Hristos bagă în rai pe tâlharul care purta povara a nenumărate păcate. Şi oare doar această minune a făcut, că a băgat pe tâlhar în rai, sau mai e şi alta? Se poate spune şi alta mai mare. Nu numai că a băgat un tâlhar în rai, ci că l-a băgat mai înaintea tuturor, şi de apostoli, ca nimeni din cei de pe urmă să nu se deznădăjduiască de mântuirea şi intrarea în rai, văzând pe cel plin de toate relele petrecând în curţile cele împărăteşti.

Dar ia să vedem, oare n-a arătat cumva tâlharul osteneli, isprăvi şi fapte? Nu, ci doar cu un singur cuvânt, doar cu credinţa, a sărit în rai mai înainte de apostoli, ca să cunoşti că nu buna cunoştinţă a aceluia a putut atât, cât iubirea de oameni a lui Dumnezeu, care a făcut toată isprava. Căci ce a zis tâlharul? Sau ce a făcut? Oare a postit? Oare a plâns? Sau s-a ostenit? Oare a arătat pocăinţa de multă vreme? Nicidecum. Ci pe Cruce fiind a dobândit mântuirea. Vezi grabă? De pe cruce la cer, de la osândă la mântuire. Dar care sunt cuvintele acelea care i-au adus atâtea bunătăţi şi ce putere au? „Pomeneşte-mă întru Împărăţia Ta" (Lc. 23, 42). Dar a cerut să ia bunătăţi, fără să arate vreo osârdie prin lucruri. Da, dar Cel ce ştia inima lui, nu a luat aminte la cuvinte, ci la aşezarea minţii lui. Căci cei ce s-au îndulcit de învăţături proroceşti, cei ce au văzut semnele, cei ce au privit minunile, ziceau despre Hristos că are drac şi înşală poporul (In. 7, 20). Iar tâlharul, care n-a auzit de proroci, care n-a văzut minuni, care L-a văzut pe Iisus pe Cruce, n-a luat aminte la necinste, nici nu a căutat la neslavă, ci privind la Dumnezeire, a zis: „Pomeneşte-mă întru Împărăţia Ta". Lucru nou şi vrednic de mirare este acesta. Vezi Cruce şi pomeneşti de Împărăţie? Ce

lucru vrednic de Împărăţie ai văzut? Ci numai un Om răstignit, lovit cu palme, batjocorit, prihănit, scuipat, bătut cu toiege. Dar oare acestea sunt vrednice de Împărăţie, spune-mi? Vezi că el nu cerceta cele de afară, ci privea cu ochii credinţei? De aceea nici Dumnezeu n-a căutat la cuvintele cele simple, ci precum acesta a privit la Dumnezeire, aşa şi Dumnezeu a privit la inima tâlharului, şi zice: „Astăzi vei fi cu Mine în rai" (Lc. 23, 43). Luaţi aminte aici, căci de aici răsare o întrebare care nu este mică.

Maniheii, câinii cei mulţi şi turbaţi care muşcă pe furiş, arată chipul blândeţii, dar turbarea cea cumplită o au înăuntru şi cu pielea oii ascund lupul. Dar tu să nu cauţi la ceea ce se vede, ci cercetează fiara cea ascunsă înăuntru. Deci aceştia luând textul acesta zic: „Hristos a zis: Amin, amin zic ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai". Deci răsplătirea bunătăţilor s-a făcut acum şi de prisos mai este Învierea. Şi dacă în ziua aceea tâlharul a primit cele bune, iar trupul lui n-a înviat încă până astăzi, nu va mai fi înviere a trupurilor. Oare aţi înţeles ceea ce s-a zis sau este nevoie a repeta a doua oară? „Amin, amin zic ţie, astăzi vei fi cu Mine în rai". Deci a intrat tâlharul în rai fără trup, zic ei. Şi nu putea, fiindcă trupul lui n-a fost îngropat, nici nu s-a risipit făcându-se praf; şi nicăieri nu s-a zis că l-a înviat pe el Hristos. Iar dacă a băgat înăuntru pe tâlharul şi a dobândit bunătăţile fără trup, a arătat că nu mai este înviere a trupurilor. Căci de ar fi fost înviere a trupurilor nu ar fi zis atunci „astăzi vei fi cu Mine în rai", ci la sfârşit când se zice că este învierea trupurilor. Iată, dacă acum a băgat pe tâlharul în rai şi trupul lui a rămas afară şi s-a stricat, dovedit lucru este că nu există înviere a trupurilor. Aşa zic aceia.

Dar să primiţi acum şi cele de la noi, şi mai bine zis nu cele de la noi, ci cele de la Dumnezeiasca Scriptură, căci nu grăim cele ale noastre, ci cele ale Sfântului Duh. Ce zici? Trupul nu se împărtăşeşte cu cununi? De osteneli s-a împărtăşit, iar de răsplată nu? Şi la vremea luptei cele mai multe sudori a vărsat el, iar la vremea răsplătirilor, numai sufletul să se încununeze? Nu auzi pe Pavel ce zice? „Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea judecăţii lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău" (II Cor. 5, 10). Sau: „Că se cade stricăciosul acesta să se îmbrace în nestricăciune şi muritorul acesta să se îmbrace în

nemurire" (I Cor. 15, 53). Care muritor? Sufletul sau trupul? Dovedit este că trupul, pentru că sufletul din fire este nemuritor, iar trupul muritor. Şi cu toate că ei taie multe din acesta, dar şi din cele ce au rămas vom arăta unitatea celor tăiate.

A intrat tâlharul în rai, zic ei. Şi ce? Oare acestea sunt bunătăţile pe care Dumnezeu ni le-a făgăduit nouă? Auzi pe Pavel ce zice despre bunătăţile acelea: „Cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit". Iar raiul şi ochiul lui Adam l-a văzut, şi urechea lui l-a auzit, şi inima lui l-a primit, căci despre el vorbim de atâtea zile. Cum, dar, a primit tâlharul bunătăţile, când Dumnezeu nu s-a făgăduit să ne bage în rai, ci în cer. Şi n-a propovăduit despre împărăţia raiului, ci despre Împărăţia cerurilor, căci zice: „De atunci a început Iisus să propovăduiască şi să spună: Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat Împărăţia cerurilor" (Mt. 4, 17).

Ai pierdut raiul, dar Dumnezeu ţi-a dat cerul, ca să-ţi arate iubirea Sa de oameni şi să rănească şi pe diavolul, arătând că deşi va face nenumărate vrăjmăşii asupra neamului omenesc, cu nimic nu va spori, căci Dumnezeu ne ridică pururea la mai mare cinste. Deci ai pierdut raiul, dar Dumnezeu ţi-a deschis cerul. Ai fost osândit la osteneală vremelnică, dar ai fost cinstit cu viaţă veşnică. A poruncit pământului să scoată mărăcini şi ciulini, dar sufletul ţi-a odrăslit roada Duhului. Vezi că mai mare este câştigul ca paguba? Că mai multă este bogăţia? Adică Dumnezeu a zidit pe om din pământ şi din apă şi l-a aşezat în rai, iar cel zidit n-a ieşit bun, ci s-a răzvrătit. Nu-l mai zideşte a doua oară din pământ şi din apă, ci din apă şi din duh, şi nu-i mai făgăduieşte raiul, ci Împărăţia cerurilor. Şi ascultă cum.

Când Nicodim, fruntaşul iudeilor, nu pricepea naşterea cea de sus şi întreba cum este cu putinţă ca omul bătrân fiind să se nască a doua oară, atunci Hristos îi descoperă luminat chipul naşterii, zicând: „De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu" (In. 3, 5). Deci dacă a făgăduit Împărăţia cerurilor, dar pe tâlhar l-a băgat numai în rai, dovedit este că nu i-a dat încă toate cele bune.

Dar la aceste cuvinte ei zic altceva. Ei spun că Hristos spunând aici de rai, nu s-a referit la rai, ci la Împărăţia cerurilor. Şi fiindcă vorbea către un tâlhar, care nu auzise nimic din dogmele cele înalte, nu ştia despre proroci, nu a venit niciodată la locaşul Domnului, nu se împărtăşise de dumnezeiasca ascultare şi nici nu ştia despre Împărăţia cerurilor, ci toată vremea vieţii sale o petrecuse în pustietăţi şi făcuse ucideri, de aceea îi spune: „Astăzi vei fi cu Mine în rai"; cu numele cel obişnuit de rai însemnând Împărăţia cerurilor. Asta o primesc. Dar zici că am intrat în Împărăţia cerurilor. Dar de unde este arătată? Din asta că a zis: „Astăzi vei fi cu Mine în rai". Şi ca să vedem că înţelegerea aceasta este forţată, vom dovedi luminat.

Hristos a zis: „Cel ce nu crede (în mine) a şi fost judecat" (In. 3, 18). Cum a fost judecat? Din pricina păcatului, cu toate că încă n-a fost înviere, nici pedeapsă şi osândă. Şi iarăşi zice: „Cel ce crede în Cel ce M-a trimis... s-a mutat din moarte la viaţă" (In. 5, 24). N-a zis „se va muta", ci „s-a mutat". De ce? Din pricina faptei bune. Deci precum acela a fost judecat, când încă nu a fost judecat, şi celălalt s-a mutat, când încă nu a murit, vorbind despre acela din pricina păcatului, iar despre celălalt din pricina faptei bune, hotărând nişte lucruri ce nu s-au făcut, ca şi cum s-ar fi făcut; aşa a vorbit şi către tâlhar.

Şi doctorii, când vor vedea pe vreun bolnav că nu mai are nădejde de viaţă, zic că este mort, cu toate că îl văd că mai suflă. Şi precum acela a murit pentru doctori, fiindcă nu mai are nădejde de vindecare, aşa şi tâlharul a intrat în cer, fiindcă nu mai putea să se întoarcă spre pierzare.

La fel şi Adam a auzit: „Ori în ce zi veţi mânca din el cu moarte veţi muri" (Fac. 2, 17). Dar oare a murit în aceeaşi zi? Nicidecum. Ci a trăit nouă sute de ani şi mai mult după ziua aceea. Cum, dar, a zis Dumnezeu că în acea zi vor muri? Cu hotărârea, iar nu cu trupul. Aşa şi tâlharul a intrat în cer.

Dar ascultă şi ce zice Pavel arătând că nimeni încă nu a luat răsplătirea bunătăţilor. Şi vorbind despre proroci şi drepţi a adaus: „Toţi aceştia au murit întru credinţă, fără să primească făgăduinţele, ci văzându-

le de departe şi iubindu-le cu dor... pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca şi ei să nu ia fără noi desăvârşirea" (Evr. 11, 13, 40).

Păstraţi acestea şi vă aduceţi aminte de ele, învăţând pe cei ce nu le-au auzit. Şi să le cugetaţi fiecare dintre voi, şi în târg, şi la Biserică, şi acasă, căci nimic nu este mai dulce decât vorbirea despre Dumnezeu. Şi ascultă ce zice despre aceasta prorocul: „Cât sunt de dulci gâtlejului cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea" (Ps. 118, 103). Deci hrana aceasta pune-o la masa cea de seară, ca să o umpli de dulceaţa cea duhovnicească. Nu vedeţi pe oamenii cei bogaţi cum la mesele lor aduc lăutari şi fac din casa lor teatru şi club? Tu fă casa ta cer. Şi o vei face nu schimbând pereţii, nici mutând temeliile, ci chemând la masa ta pe Însuşi Stăpânul cerurilor. Şi nu se ruşinează Dumnezeu de o astfel de cină, căci acolo unde este învăţătura cea duhovnicească, este şi înfrânare, şi cucernicie, şi blândeţe. Unde bărbatul, femeia şi copiii petrec uniţi în dragoste şi într-un gând, legaţi fiind cu legăturile faptei bune, acolo, în mijlocul lor, petrece şi Hristos. Căci el nu caută tavan poleit, nici stâlpi pictaţi, nici marmuri frumoase, ci podoabă a sufletului şi frumuseţe a minţii şi masa plină de dreptate şi de roade ale milosteniei. Şi de va vedea acest fel de masă degrabă vine şi se face părtaş ei, pentru că El este Cel ce a zis: „Flămând am fost şi M-aţi hrănit" (Mt. 25, 35). Deci când vei vedea vreun sărac strigând tare şi vei da din cele puse înainte pe masa ta celui lipsit, prin slugă ai chemat la masa ta pe Stăpânul şi ai umplut-o toată de binecuvântări şi prin pârga aceea ai dat pricină să ţi se umple jitniţele tale pline de bunătăţi.

Iar Dumnezeul păcii, Cel ce dă pâine spre mâncare şi sămânţă semănătorului, să înmulţească sămânţa voastră ca să crească în voi toţi roadele dreptăţii şi să vă învredniciţi de Împărăţia cerurilor. Pe care fie ca noi toţi să o dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos Căruia împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE despre dragostea cea desăvârșită / despre răsplătirea după vrednicie a lucrurilor / despre umilință

Toată fapta bună este rod al dragostei, de aceea și lung este cuvântul despre ea. Hristos zice: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste între voi" (In. 13, 35). Iar Pavel strigă: „Nimănui cu nimic nu fiți datori, decât cu iubirea unuia față de altul" (Rm. 13, 8). Și nu simplu și fără de rost a zis acestea, ci pentru că sunteți datori unii altora. Și precum trupului îi suntem datori cu hrana cea de toate zilele și totdeauna i-o dăm, căci în toată viața avem o astfel de datorie, așa și cu dragostea ne învață să facem. Și nu numai la fel cu aceea suntem datori, ci cu mult mai mult, căci ea ne povățuiește la viața cea veșnică și rămâne cu cei ce o au. Pentru că zice Pavel: „Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea" (I Cor. 13, 13). Dar să o învățăm nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte. Și mai întâi prin felul zidirii noastre. Căci Dumnezeu zidind un om, din el a poruncit să se facă toți, ca toți să ne socotim una și așa să ne silim și să petrecem în dragoste unii față de alții. Apoi, prin negustorie, Dumnezeu a iconomisit cu înțelepciune să se arate dragostea unuia către altul. Și ascultă cum. Dumnezeu umplând lumea de multe bunătăți, a dat fiecăruia un loc deosebit de cultivare de roade. Dar pentru nevoia hranei mergând unii la alții și dând cele de prisos ca să ia cele ce lipsesc, să iubim pe cei de o fire cu noi. Acest lucru s-a făcut și la fiecare om în parte. Că nu s-a dat unui om să le știe pe toate, ci unuia i s-a dat meșteșugul medicinei, altuia meșteșugul tâmplăriei, iar altuia altul, ca având trebuință unii de alții, să ne iubim între noi. La fel și în cele duhovnicești, poate vedea oricine că se petrece, precum a zis Pavel: „că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia după același Duh, cuvântul cunoștinței. Și unuia i se dă în același Duh credință, iar altuia darul vindecării, în același Duh; unuia faceri de minuni, iar altuia proorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor" (I Cor. 12, 8-10). Dar nimic nu este mai înalt decât dragostea. Pentru aceasta Pavel a cinstit-o mai mult decât toate, zicând: „De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-

am aramă sunătoare şi chimval răsunător. Şi de aş avea darul prorociei şi toate tainele de le-aş cunoaşte... Şi de aş avea atâta credinţă încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt" (1 Cor. 13, 1-2). Şi nu s-a oprit aici, ci adevereşte că şi moartea pentru dreapta credinţă nu are niciun folos de nu va fi şi dragoste cu ea. Şi nu în zadar a zis atâtea despre ea, ci ştia, ştia cu adevărat, ca un lucrător al poruncilor lui Dumnezeu, că de va fi ea înrădăcinată tare în om, va răsări din el rodul tuturor bunătăţilor. Căci aceea: „Să nu ucizi; să nu preadesfrânezi; să nu furi; să nu fii mărturie mincinoasă" (Ieş. 20, 13-16) şi oricare altă poruncă se cuprinde în una; să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi. Şi de ce să zicem cele mici şi să trecem cu vederea cele mari.

Dragostea L-a pogorât pe Fiul lui Dumnezeu cel iubit către noi, făcându-Se locuitor şi petrecător cu oamenii. Ca stricând înşelăciunea zeilor celor mulţi şi vestind cunoştinţa de Dumnezeu cea adevărată, să înveţe pe oameni a se iubi între ei, precum mărturiseşte Ioan, zicând: „Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (In. 3, 16). Iar Pavel fiind aprins de aceasta a slobozit acel glas ceresc: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoane, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?" Şi lăsând pe acestea ca pe nişte mici şi simple a arătat pe cele mult mai mari decât acestea, zicând: „Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa... nici cele de acum, nici cele ce vor fi..., nici înălţimea, nici adâncul şi nicio altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru" (Rm. 8, 35, 38-39). De aici vedem că nimic nu mai putea să despartă pe fericitul acela, care era aprins de dragoste, nici cerul, nici pământul, nici marea, nici Împărăţia cerurilor, nici chinurile iadului, căci toate le trecea cu vederea pentru Hristos. Şi de vom cerceta şi pe ceilalţi sfinţi vom vedea că toţi au plăcut lui Dumnezeu prin dragoste.

Dragostea îţi arată pe aproapele tău ca pe tine însuţi, te învaţă să te bucuri de bunătăţile lui ca de cele ale tale şi să suferi neajunsurile lui ca pe ale tale. Dragostea pe cei mulţi îi face un trup, iar sufletele lor le preface în

vase ale Sfântului Duh. Căci Duhul păcii odihneşte nu în cei despărţiţi unii de alţii, ci în cei uniţi cu sufletul. Dragostea face averile fiecăruia ale tuturor, precum se zice în Cartea Faptelor: „Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una şi niciunul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obşte" (4, 32) şi se da la fiecare după cum avea trebuinţă. Şi mulţimea celor ce se iubesc unii pe alţii şi se unesc într-un gând este ca un zid puternic întărit cu pietre bine potrivite şi care este nebiruit de năvălirile vrăjmaşului şi de bântuielile diavolului. Şi pe bună dreptate. Căci cei ce se oştesc asupra diavolului uniţi între ei, iar nu împreună cu vrăjmaşul unii asupra altora, rămân nebiruiţi de meşteşugirile lui şi ridică strălucitele semne de biruinţă ale dragostei. Şi precum strunele chitarei sunt multe, dar sunetul lor unindu-se scot un sunet foarte veselitor, aşa şi cei uniţi într-un gând scot glasul cel dulce al dragostei. De aceea şi Pavel ne sfătuieşte „să gândim la fel", şi „unul pe altul socotească-l mai de cinste decât pe el însuşi" (Filip. 3, 16; 2, 3). Ca nu pentru iubirea de cinste să se strice dragostea, ci lăsând cinstea unul altuia să petrecem în unirea gândului. Şi iarăşi zice: „Slujiţi unul altuia prin iubire" (Galat. 5, 13). Căci toată Legea într-o poruncă se cuprinde: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi.

Cel ce iubeşte nu voieşte să poruncească, ci să i se poruncească şi se bucură mai mult când i se porunceşte, decât când porunceşte. Cel ce iubeşte voieşte mai mult să dăruiască, decât să ia, că voieşte să aibă pe prieten dator, decât să fie el dator. Cel ce iubeşte şi voieşte să dăruiască ceva celui iubit, nu voieşte să pară că dăruieşte, ci că celălalt începe facerea de bine. Poate unii nu înţeleg ceea ce am zis. De aceea o voi arăta prin pildă.

Stăpânul cel iubitor de oameni voia ca pe Fiul Său să-L dăruiască pentru noi, dar ca să nu pară că-L dăruieşte, ci Îl dă ca o datorie, a poruncit lui Avraam să dea pe fiul său, ca făcând şi El aceasta să fie nu ca şi cum ar dărui, ci ca şi cum ar fi dator. Ştiu că ceea ce am zis este de mirare pentru mulţi, dar pricina este că vorbesc despre ceva ceresc. Şi precum aş fi grăit despre un oarecare pom ce creşte în India şi de care nimeni nu ar avea cunoştinţă, cuvântul nostru nu va putea să-l descrie desluşit, cu toate că vom grăi multe despre el, aşa şi acum, oricâte voi zice, în zadar le voi zice,

căci unii nu pricep cele ce se grăiesc. Căci pomul acesta, dragostea, s-a sădit în pomul acesta. Dar de vom voi putem să-l sădim şi în noi, căci pentru aceasta am fost învăţaţi să zicem către Tatăl nostru cel din ceruri: „Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ” (Mt. 6, 10).

Deci să nu socotim că este cu neputinţă să câştigăm un bun ca acesta. Este cu putinţă, este cu putinţă cu adevărat de vom voi să ne trezvim. Şi nu numai pe acesta să-l isprăvim, ci şi pe toată fapta bună. Căci ne ocârmuim cu voinţa liberă şi de sine stăpânitoare, şi noi hotărâm că şi cele bune, şi cele rele atârnă de voinţa noastră, iar nu de ursitori precum socotesc unii. Şi pentru aceasta Dumnezeu a făgăduit Împărăţie şi a îngrozit cu osândă. Iar la cei legaţi nu ar fi făcut aşa, căci răsplătirea este pentru ceea ce se face de voie. Şi nu ar fi pus legi şi nu ar fi sfătuit de am fost noi ţinuţi de legăturile ursitoarei. Ci fiindcă suntem liberi şi stăpâni peste voinţa cea liberă a noastră, şi, ca atare, ne facem răi din lenevire şi buni din osârdie, pentru aceasta a dat aceste doctorii, îndreptându-ne şi învăţându-ne să filozofăm, şi din frica osândei, şi din nădejdea Împărăţiei. Şi nu numai din acestea se arată că nu ursitoarea, nici norocul, nici mersul stelelor ocârmuiesc cele ale noastre, ci şi din cele ce facem zilnic. Şi dacă toate cele ce facem ar atârna de acelea, iar nu de voinţa cea liberă a noastră, de ce baţi sluga când fură? De ce tragi la judecată pe femeia când desfrânează? De ce te ruşinezi când faci cele necuvioase? De ce nu suferi să fii ocărât? Căci de te va numi cineva desfrânat, preadesfrânat sau beţiv, sau în alt fel, ocară numeşti insulta. Dar dacă nu păcătuieşti de voia ta, ceea ce ai făcut nu poate aduce ocară, căci este fără de vină.

Iar dacă acum nu ierţi pe cei ce greşesc, te ruşinezi când faci cele rele şi te sileşti a le tăinui, şi numeşti ocărâtori pe cei ce te insultă, prin toate acestea mărturiseşti că cele ale noastre nu sunt legate de necesitate, ci sunt cinstite cu lucrarea voinţei celei libere. Şi pe cei ţinuţi şi care lucrează fără voie îi iertăm. Căci dacă cineva, luptat cu diavolul, ne va lovi sau ne va rupe haina, nu numai că nu-l pedepsim, ci ne este milă de el şi-l iertăm. De ce? Pentru că nu voia cea liberă a aceluia a făcut acestea, ci sila diavolului. De aceea, dacă şi toate celelalte păcate s-ar fi făcut legaţi fiind de ursitoare, s-ar fi iertat. Dar fiindcă ştim că ele nu se fac aşa, precum aceasta nu iertăm, nici

stăpânii pe slugi, nici bărbaţii pe femei, nici femeile pe bărbaţi, nici părinţii pe copii, nici dascălii pe ucenici, nici stăpânitorii pe supuşi, ci ne facem cercetători şi pedepsitori ai păcatelor ce s-au făcut. Şi mergem la judecători, îi supunem la bătăi, îi mustrăm, şi toate le facem, ca să-i izbăvim pe ei de rele. Iar peste copiii noştri punem pedagogi, îi trimitem la dascăli, îi înfricoşăm, îi batem şi multe alte ajutoare le aducem, ca să se facă buni.

Ce trebuinţă este, dar, de osteneli şi de sudori pentru a lucra fapta bună, dacă este ursit unuia să se facă bun? Căci, şi dormind, şi furând, unul ca acesta va fi bun. Dar mai bine zis nu putem numi bun pe unul ca acesta care de nevoie se face în acest fel. Ce trebuinţă este de osteneli şi de sudori pentru a fugi de răutate, dacă este ursit cuiva să se facă rău? Căci oricât se va osteni el tot rău va rămâne. Dar mai bine zis nu vom putea numi rău pe unul ca acesta care de nevoie este împins la rele. Şi precum cel îndrăcit oricât îl va ocărî sau îl va bate şi aduc iarăşi aceeaşi pildă nu-l numim ocărâtor, că nu socotim sudalma de la el, ci de la diavolul, aşa şi pe cel rău nu putem să-l numim rău dacă va fi tras la răutate de ursitoare, precum nici pe cel bun nu-l putem numi bun. Şi dacă toate faptele noastre vor fi lucrate fără voie liberă, atunci nu va fi nicio faptă bună, nici vreo răutate, nici meşteşuguri, nici legi şi nici altceva din unele ca acestea.

Şi de ce arătăm atâta silinţă, când ne îmbolnăvim, de cheltuim bani, chemăm doctori, punem doctorii, nu mâncăm şi ne înfrânăm pofta, dacă şi sănătatea, şi boala depinde de ursitoare? De prisos este cheltuiala banilor, de prisos este consultarea doctorilor, de prisos este luarea aminte cu dinadinsul la hrana bolnavilor. Dar acum, dovedit este, din acestea şi din toate celelalte, că toate acestea nu sunt de prisos, ci numai basmul cu ursitoarea. Căci toate cele ale noastre nu sunt predestinate, ci toate sunt cinstite cu libertatea voinţei noastre, precum am zis.

Deci ştiind acestea, iubiţilor, şi cele mai multe decât acestea, căci sunt şi alte multe de zis despre acestea, dar celor pricepuţi sunt de ajuns acestea să fugim de răutate şi să alegem fapta bună, ca să arătăm cu lucrurile că avem voinţă liberă. Şi să nu fim ruşinaţi în ziua descoperirii faptelor noastre, „pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea judecăţii lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut după trup, ori bine, ori rău” (II

Cor. 5, 10). Să cugetăm la Divanul acela şi să socotim că este acum de faţă, iar Judecătorul şezând, toate se aduc de faţă şi se descoperă. Căci nu a zis simplu „a sta", ci „a ne înfăţişa". Oare nu vă ruşinaţi, nu vă cutremuraţi şi doriţi mai bine să muriţi de mai multe ori, decât să vi se arate vreo greşeală ascunsă prietenilor celor cinstiţi? Cum vom fi noi atunci când păcatele noastre se vor arăta înaintea tuturor îngerilor şi tuturor oamenilor şi vor rămâne întotdeauna înaintea ochilor noştri, după cele zise: „Mustra-te-voi şi voi pune înaintea feţei tale păcatele tale" (Ps. 49, 22). Iar dacă acum când nu avem păcatele în faţă, ci numai le pomenim cu mintea şi le rostim cu cuvântul, conştiinţa noastră atât ne chinuieşte, ce le vom face când le vom vedea, când toată lumea va sta de faţă, când îngerii şi arhanghelii, când începătoriile şi stăpâniile, vor sta cu frică, când trâmbiţele vor suna şi drepţii vor fi răpiţi de nori, iar păcătoşii vor plânge nemângâiat? Oare ce fel de frică va cuprinde pe cei ce vor rămâne pe pământ, căci „unul se va lua şi altul se va lăsa" şi „una se va lua şi alta se va lăsa" (Mt. 24, 40-41). Cum va fi sufletul acelora care vor vedea că pe alţii îi duc cu cinste, iar ei că sunt lăsaţi cu mare ruşine? Nu este cu putinţă, nu este cu putinţă, credeţi-mă, a arăta cu cuvântul ceea ce va fi.

Aţi văzut vreodată pe cei ce sunt duşi la moarte? Cum socotiţi că este sufletul acelora? Ce altceva nu ar fi ales să pătimească, numai să se izbăvească de acea frică? Pe mulţi din cei ce au fost iertaţi de împărătească iubire de oameni i-ai auzit zicând că atunci nu vedeau nici oameni, căci sufletul lor era tulburat şi înspăimântat. Şi ce zic despre cei ce erau duşi la moarte? Poporul care era atunci de faţă, care deşi nu cunoştea pe cei osândiţi, era slăbănogit cu sufletul de frică şi de groază. Căci de ai fi luat aminte la sufletele lor, pe nimeni nu ai fi aflat crud, pe nimeni lipsit de milă, pe nimeni doritor de a osândi. Şi dacă atunci când alţii sunt osândiţi o astfel de stare avem, cu toate că nu avem nicio legătură cu ei, cum vom fi când noi înşine vom cădea în primejdie mult mai mare şi vom fi izgoniţi din bucuria cea negrăită şi vom fi trimişi în osânda cea veşnică? Căci chiar de nu ar fi fost gheena, izgonirea de la acea strălucire şi alungarea cu necinste, câtă scârbă nu aduce? Şi dacă acum când trece împăratul, mulţi din cei ce privesc iau mai multă scârbă din privirea aceea decât dulceaţă, căci cugetând la sărăcia lor se scârbesc că nu sunt părtaşi la ceva din cele

dimprejurul împăratului, nici aproape de el, oare cum va fi atunci? Sau socotiţi că pedeapsa mică este a nu fi rânduit în ceata aceea, a nu se învrednici de slava cea negrăită, ci a fi aruncat undeva departe de mulţimea aceea şi de bunătăţile cele negrăite? Dar când este şi întuneric, şi scrâşnire a dinţilor, şi legături nedezlegate, şi vierme fără de moarte, şi foc nestins, şi necaz al sufletului, şi limbi arzânde ca ale bogatului, şi tânguire pe care nimeni nu o aude, şi suspin, şi scrâşnire de dinţi din pricina durerilor pe care nimeni nu o bagă de seamă, şi nădejde ca să mângâie cineva, care nu va fi, oare unde vom pune pe cei ce se află în starea aceasta? Ce poate fi mai ticălos decât sufletele acelea? Sau ce poate fi mai jalnic?

Şi dacă intrând noi în vreo temniţă şi văzând pe unii murdari, pe alţii ferecaţi cu lanţuri de fier, iar pe alţii închişi în întuneric, ne înfiorăm, ne cutremurăm şi facem totul ca să nu cădem şi noi în acest fel de nevoie şi necaz, oare cum vom fi când vom fi traşi în chinurile gheenei? Şi cum vom face? Căci legăturile acelea nu sunt de fier, ci de foc, care nu se stinge niciodată, iar cei ce ne vor chinui pe noi nu vor fi ca noi, ca să-i putem îmblânzi, ci vor fi diavoli înfricoşaţi şi nemilostivi la care nu este cu putinţă nici a privi, fiindcă se mânie tare pentru că am ocărât pe Stăpânul. Şi acolo nu este ca aici, când unii, pentru a fi iertaţi, aduc bani, alţii haine, iar alţii cuvinte mângâietoare, ci toate sunt fără de iertare. Şi chiar Noe, Iov sau Daniil de vor vedea chinuindu-se pe ai lor, nu vor îndrăzni să se apropie şi să dea o mână de ajutor (Iez. 14, 14, 16). Căci milostivirea cea din fire se va ridica, fiindcă vor fi părinţi drepţi şi copii păcătoşi, şi buni din părinţi răi, căci răutatea nu este moştenire firească, ci lucrare a voinţei libere. Şi pentru ca să aibă veselia deplină şi să nu fie micşorată de milostivirea către cei de o fire, celor care se îndulcesc de acele bunătăţi li se va lua milostivirea. Iar dacă acum unii din părinţi îşi dezmoştenesc fiii, pentru că sunt răi, cu mult mai mult se va face acest lucru la Judecată.

Deci cel ce nu va face vreun bine să nu nădăjduiască cele bune, cu toate că va avea nenumăraţi strămoşi drepţi, că fiecare va lua după cum este făcut prin trup, ori bine, ori rău (II Cor. 5, 10). Să luăm aminte, rogu-vă, şi să ne înţelepţim. De eşti aprins de focul poftei celei rele, cugetă la focul gheenei şi va pieri stingându-se. De eşti îmboldit să grăieşti ceva cu

necuviinţă, cugetă la scrâşnirea dinţilor, şi frica aceasta îţi va fi ca un frâu. De voieşti să furi, ascultă pe Judecătorul ce zice: „Legaţi-l de picioare şi de mâini şi aruncaţi-l în întunericul cel mai dinafară" (Mt. 22, 13) şi vei lepăda această poftă. De eşti crud şi nemilostiv adu-ţi aminte de fecioarele acelea care au rămas afară din cămară, pentru că li s-au stins candelele lor din lipsă de untdelemn, şi degrabă te vei face iubitor de oameni. De pofteşti să te îmbeţi şi să te desfeţi, ascultă ce zice bogatul: „Trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc de această văpaie" (Lc. 16, 24), şi văzând că n-a dobândit cererea degrabă te vei depărta de patimă. Şi pe toate celelalte le vei îndrepta în acest fel, căci Dumnezeu nu a poruncit nimic greu.

Dar din ce pricină par grele poruncile? Din lenevirea noastră. Căci precum, de ne vom sârgui şi cele grele ni se vor părea uşoare şi lesnicioase, tot aşa, de ne vom lenevi şi cele lesne de purtat ni se vor părea grele. Şi cugetând la toate acestea, să nu fericim pe cei ce se desfată, ci să ne gândim la sfârşitul lor, căci aici adaugă carne şi putoare, iar acolo vierme şi foc; să nu fericim pe cei ce fură, ci să cugetăm la sfârşitul lor, căci aici au griji şi osteneli, iar acolo legături nedezlegate şi întunericul cel mai dinafară; să nu fericim pe cei ce poftesc slavă, ci să ne gândim la sfârşitul lor, căci aici au multă amăgire, iar acolo ardere veşnică. Şi dacă în acest fel vom vorbi cu noi înşine şi acestea şi cele asemenea acestora de vom pune împotriva poftelor celor rele, vom scăpa degrabă de răutate şi de vom isprăvi fapta bună, vom stinge pofta pentru cele de aici şi o vom aprinde pe cea pentru cele viitoare. Căci ce merit au cele de acum sau ce au de dorit şi de mirare, ca să ne cheltuim toată osârdia pe ele? Oare nu vedem că tot aceleaşi se învârtesc, precum după zi vine noapte, după noapte, ziua, după vară, iarna şi după iarnă, vara? Să aprindem, dar, dorinţa pentru bunătăţile ce vor să fie, căci mare slavă s-a pregătit drepţilor, cu neputinţă de a fi arătată prin cuvinte, fiindcă trupurile după înviere, luându-le nestricăcioase, se vor slăvi şi se vor împărăţi împreună cu Hristos.

Şi cât de mare este lucrul acesta, din acestea de aici îl vom cunoaşte. Dar mai bine zis în toată măreţia lui de nicăieri nu-l vom putea cunoaşte. Ci povăţuindu-ne de bunătăţile noastre cele de aici, mă voi sili, cât îmi va sta

în putință, să dovedesc ceea ce am zis, ca să primim o oarecare înțelegere mică. Spune-mi, dacă cineva s-ar fi făgăduit ție, om bătrân și sărac, să te facă deodată tânăr în floarea vârstei și frumos, mai mult decât toți, și să-ți dea împărăția întregului pământ timp de o mie de ani, împărăție care să aibă pace adâncă, ce nu ai fi pătimit, ce nu ai fi făcut și ce nu ai fi dat pentru aceasta? Iată, dar, că Hristos îți făgăduiește nu numai acestea, ci cu mult mai mult decât acestea. Căci deosebirea între stricăciune și nestricăciune nu este ca cea între bătrânețe și tinerețe, iar deosebirea între slava cea de acum și între cea ce va să fie nu este ca cea între sărăcie și împărăție, ci precum este deosebirea între vis și adevăr. Cu toate astea, totuși n-am zis nimic, căci nu este vreun cuvânt vrednic care să arate mărimea deosebirii între cele de acum și cele ce vor să fie.

Vorbind despre vreme, nu va fi cu putință câtuși de puțin să se înțeleagă deosebirea. Căci cum va putea cineva să asemene timpul de acum cu cel viitor, care nu va avea sfârșit? Vorbind despre pace, atât de mare este deosebirea dintre cea de aici de cea de acolo, ca deosebirea între pace și război. Iar vorbind despre nestricăciune și stricăciune, deosebirea este ca dintre un bulgăre de pământ și un mărgăritar curat. Și oricâte va zice cineva nu va putea să arate deosebirea. Și de voi asemăna frumusețea trupurilor de atunci cu raza de lumină sau cu fulgerul cel prealuminos, nimic nu este, față de strălucirea aceea. Deci pentru aceasta câți bani și câte lucruri nu se cuvine a da? Dar mai bine zic, câte suflete?

Dacă acum ai fi dus în palatele împărătești, ai fi vorbit cu împăratul, fiind toți de față, te-ar fi făcut părtaș la masă și la petrecere, ai fi zis că ești mai fericit decât toți. Dar când trebuie să te sui în cer, să stai lângă Împăratul tuturor, să strălucești ca îngerii și să te îndulcești de slava cea neapropiată, te îndoiești când trebuie să dai bani, fiind trebuință să salți, să te veselești și să-ți pui aripi de bucurie, chiar de ar fi trebuință să-ți dai și viața. Și ca să iei vreo dregătorie, care-ți dă prilej de furtișaguri, căci eu nu numesc câștig o dregătorie ca aceasta, cheltuiești toate cele ce le ai și te împrumuți și de la alții, și de va fi trebuință nu pregeți a-ți pune zălog și femeia, și copiii. Iar fiind pusă înainte Împărăția cerurilor, dregătorie care nu este asemenea ca cele de pe pământ, stai la îndoială și te scumpești la

bani. Şi nu vrei să înţelegi că, dacă părţile cerului pe care le vedem noi sunt atât de frumoase şi veselitoare, cele de deasupra lui vor fi cu mult mai mult. Dar pentru că nu este cu putinţă să le vezi pe acelea cu ochii trupeşti suie-te cu gândul la ele şi priveşte la mulţimile îngerilor, la cetele arhanghelilor, la lumina cea neapropiată şi la toate puterile cele cereşti. Şi, pogorându-te de acolo, cugetă la cele ce se petrec împrejurul împăratului pământesc, adică la oamenii cei îmbrăcaţi în haine de fir, la perechile de asini albi împodobiţi cu aur, la caretele cele înfrumuseţate cu ciucuri mişcători, clătinându-se, la figurile cele închipuite pe hainele de mătase, la scuturile cele ce au pe ele ochi de aur şi la caii cei împodobiţi cu fir şi cu frâie de aur; la care nu vom mai privi când apare împăratul, căci podoaba aceluia, hainele cele de mătase, coroana, hlamida cea împărătească, încălţămintea şi tronul ne vor atrage privirea numai la el. Deci înscriind pe toate acestea în mintea ta, de la ele mută-ţi gândul iarăşi la cele de sus şi cugetă la ziua cea înfricoşată când va veni Hristos. Căci atunci nu vei vedea perechi de asini, nici carete poleite, nici figurile cele închipuite pe haine, nici scuturi, ci pe Cel ce pricinuieşte mult cutremur şi înspăimântare chiar pentru puterile cereşti, căci „puterile cerurilor se vor clătina” (Mt. 24, 29). Atunci se va deschide cerul şi Se va pogorî Cel Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, înconjurat nu de douăzeci sau de o sută, ci de mii şi milioane de îngeri şi arhangheli. Şi toate vor fi pline de frică şi de cutremur; pământul se va deschide şi vor ieşi toţi oamenii de la Adam până în ziua aceea. Când Se va arăta Hristos în acea slavă, soarele şi luna nu vor mai lumina, căci vor fi umbriţi de strălucirea aceea.

Dar vai de nesimţirea noastră! Că având a câştiga atâtea bunătăţi, nu încetăm să căscăm gura la cele de aici şi nu înţelegem vicleşugul diavolului, care prin cele mici ne lipseşte de cele mari. Şi ne înşală cu lut, ca să ne răpească cerul, ne arată umbra, ca să alunge adevărul, iar în vise ne îmbogăţeşte, căci astfel este bogăţia cea de acum ca venind ziua să ne arate mai săraci decât toţi. Dar cunoscându-le pe acestea, iubiţilor, să fugim de vicleşugul aceluia, să fugim de osânda cea pregătită aceluia, ca să nu zică şi către noi Judecătorul: „Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este pregătit diavolului şi îngerilor lui” (Mt. 25, 41).

Dar poate vei zice: Dumnezeu este iubitor de oameni şi nu va face aceasta. Dar oare s-au scris în zadar? Nu, ci numai spre înfricoşarea noastră, ca să ne înţelepţim. Dar, spune-mi, dacă nu ne vom înţelepţi, ci vom rămâne răi, oare nu ne va pedepsi? Oare nici celor buni nu le va răsplăti? Ba da, vei zice. Căci acest lucru este cuviincios Lui a face bine şi chiar celor nevrednici. De aceea cele cu privire la răsplătire sunt adevărate şi negreşit se vor împlini, iar cele cu privire la osândă nicidecum.

O, viclenia cea mare a diavolului! O, iubirea lui de oameni cea înşelătoare! Căci al lui este gândul acesta care dăruieşte cu vicleşug, dar nefolositor şi aducător de lenevie. Fiindcă ştie că frica de osândă strânge sufletul nostru ca un frâu şi-l opreşte de la răutăţi, lucrează totul ca s-o smulgă din rădăcină, ca fără de frică să ne aruncăm în prăpastie. Dar cum îl vom birui pe el?

Şi, zic aceia, că toate cele ce le zice Scriptura despre osândă, s-au scris numai pentru îngrozire. Dar să zicem că au dreptate cu privire la cele ce vor fi, cu toate că păgânesc este gândul acesta. Dar pentru cele ce s-au făcut şi s-au petrecut nu mai pot zice asta. Să-i întrebăm: Aţi auzit despre potop şi despre acea pierzare a întregii făpturi? Oare şi aceea s-a zis pentru îngrozire? Oare nu s-a petrecut cu lucrul? Oare nu mărturisesc despre aceasta munţii Armeniei în care s-a oprit corabia? Oare nu se păstrează până acum acolo rămăşiţele ei spre mărturie? Dar acestea şi atunci le ziceau mulţi, căci văzând timp de o sută de ani cioplindu-se şi încheindu-se lemnele pentru corabie, iar pe Dreptul că propovăduia, nimeni nu credea. Şi fiindcă n-au crezut îngrozirea cea prin cuvinte, au suferit fără de veste pedeapsa cea prin lucru. Şi oare Cel ce a adus asupra acelora acest fel de pedeapsă, oare nu cu mult mai mult ne va pedepsi pe noi? Căci răutăţile cele de acum nu sunt mai prejos de cele ce se făceau atunci. Căci atunci se făceau amestecări fără de lege, fiindcă au intrat fiii lui Dumnezeu la fetele oamenilor (Fac. 6, 2), dar nici acum nu este vreun fel de păcat care să nu fie lucrat.

Dacă vreţi să mutăm cuvântul şi la altfel de pedepse, ca din cele ce s-au petrecut să fie încredinţate şi cele ce vor fi. A mers cineva din voi în Palestina? Eu cred că da. Atunci voi singuri mărturisiţi adevărul celor ce voi

grăi. Mai sus de Ascalon şi de Gaza, la capătul râului Iordan era un ţinut mare şi roditor, care se întrecea cu raiul lui Dumnezeu, căci zice Scriptura: „Şi ridicându-şi Lot ochii a văzut toată împrejurimea Iordanului, că toată era adăpată, ca raiul lui Dumnezeu" (Fac. 13, 11). Dar acum acel loc este mai pustiu decât toate pustietăţile, cu toate că are pomi cu roade, dar rodul lor aduce aminte de urgia lui Dumnezeu. Căci stau rodiile cu înfăţişarea lor exterioară strălucită, dând bune nădejdi celor ce nu ştiu, dar când sunt luate în mâini şi se frâng, nu au altceva înăuntru decât praf şi cenuşă. La fel este pământul, la fel sunt şi pietrele, la fel este şi chiar aerul. Toate sunt arse, toate sunt prefăcute în cenuşă, aducând aminte de urgia ceea ce a fost şi mai înainte vestind osânda ce va să fie. Oare şi acestea sunt numai cuvinte pentru înfricoşare? Oare acestea sunt numai cuvinte goale? Cel ce nu crede în gheena, să privească Sodoma şi Gomora şi să vadă pedeapsa cea dată de demult şi care şi până astăzi stă ca mărturie. Despre care şi Sfânta Scriptură zice când laudă înţelepciunea: „Aceasta pe cel drept, care a fugit când au murit cei necredincioşi, l-a izbăvit din focul care s-a pogorât peste cele cinci cetăţi" (Înţ. lui Solomon 10, 6). Şi mărturie a pedepsei celei de atunci este pământul cel pustiu care fumegă şi pomii lui care odrăslesc roade fără de folos.

Dar de nevoie este să spunem şi pricina pentru care au pătimit unele ca acestea. Una a fost greşeala lor, dar cumplită şi blestemată. Una numai. Căci se turbau asupra copiilor şi pentru aceasta au fost arşi cu foc. Iar acum mai multe ca acestea se fac şi chiar mai cumplite, dar nu va mai pogorî un astfel de foc. Pentru care pricină? Pentru că este pregătit un alt foc care nu se stinge niciodată. Căci Cel ce pentru un păcat a adus atâta urgie, neprimind nici rugămintea lui Avraam, nici necucerindu-se de dreptul Lot, cum ne va cruţa pe noi, când se fac acum atâtea rele? Nu ne va cruţa, nu!

Dar să nu ne oprim aici, ci haideţi să aducem de faţă pe alţii care au fost pedepsiţi, ca prin mai multe dovezi să se încredinţeze celor ce se vorbesc. Aţi auzit toţi de Faraon, împăratul egiptenilor, şi ştiţi şi pedeapsa pe care a primit-o, că s-a înecat în Marea Roşie cu căruţele, cu caii şi cu toată oastea. Dar ca să aflaţi şi de pedepsele iudeilor, ascultă pe Pavel ce zice: „Nici să nu desfrânăm, precum unii dintre ei au desfrânat şi au căzut

într-o zi douăzeci şi trei de mii. Nici să nu cârtiţi, precum unii dintre ei au cârtit şi s-au pierdut de pierzătorul. Nici să nu ispitim pe Hristos, precum şi unii din ei au ispitit şi de şerpi au pierit" (I Cor. 10, 8-10). Iar dacă şi aceia au pătimit unele ca acestea pentru cele ce au păcătuit, ce vom pătimi noi?

Iar acum, fiindcă nu pătimim niciun rău, mai mult trebuie să ne fie frică, căci Dumnezeu ne îngăduie nu ca să nu ne pedepsească, ci ca să luăm una mai rea, dacă nu ne vom schimba. Aceia nu ştiau despre gheena şi pentru aceasta au fost pedepsiţi aici, iar noi de vom păcătui şi nu vom pătimi nimic de întristare în viaţa aceasta, le vom pătimi pe toate în viaţa ce va să fie. Căci cum este posibil ca aceia care erau prunci cu înţelegerea şi neînvăţaţi să pătimească unele ca acestea, iar noi care am dobândit învăţături desăvârşite şi greşim mai mult decât aceia, să scăpăm de pedeapsă?

Voiţi să auziţi şi celelalte necazuri ale iudeilor, pe care le-au suferit în Palestina de la babiloneni, asirieni şi macedoneni? Foametea, ciuma, războaiele, robiile pe care le-au pătimit în vremea lui Tit şi Vespasian? Citiţi cartea lui Iosif Flaviu, în care a scris despre robia Ierusalimului şi veţi cunoaşte pătimirea cea amară şi jalnică a lor. Şi după atâtea rele, i-a cuprins atâta foamete, încât îşi mâncau curelele, încălţămintea şi altele mai neplăcute decât acestea, „căci nevoia pe toate le-a supus sub dinţi", precum zice mai sus numitul scriitor. Şi nu s-au oprit aici, ci au gustat şi din fiii lor.

Cum, dar, aceia să ia astfel de pedepse, iar noi, care facem mai rău decât ei, să scăpăm? Aceia au fost pedepsiţi atunci, dar noi pentru ce nu suntem pedepsiţi acum? Dovedit este şi unui orb, că ni s-a pregătit pedeapsă în viaţa ce va să fie, precum am zis de multe ori.

Pe lângă toate acestea trebuie să cugetăm şi la cele ce se petrec acum în viaţa aceasta, şi nu vom mai fi necredincioşi cu privire la gheena. Dacă Dumnezeu este drept şi nu caută la faţă, precum este cu adevărat, din care pricină unii sunt pedepsiţi aici pentru ucideri, iar alţii nu? Unii dintre preadesfrânaţi sunt chinuiţi, iar alţii petrec fără pedeapsă? Câţi furi de morminte au scăpat de pedeapsă? Câţi tâlhari? Câţi lacomi? Câţi răpitori? Şi dacă nu va fi gheena, unde vor suferi aceştia pedeapsă?

Oare am înduplecat pe cei ce grăiesc împotrivă, că cele despre gheena nu sunt basme? Şi cum că sunt adevărate, cele zise despre răsplătirea ce va să fie, nu numai noi am filozofat că în iad se pedepsesc cei răi, ci şi poeţii, filozofii şi istoricii. Şi cu toate că nu au putut spune despre cele ce vor fi aşa cum sunt, căci s-au pornit să filozofeze despre ele din cele auzite în treacăt de la noi, dar totuşi şi-au făcut o oarecare închipuire a Judecăţii ce va să fie. Căci vorbesc despre râuri de foc numite Kochitus şi Piriflegethondas, despre apa rece din izvorul Stix, despre tartarul cel întunecos şi rece de sub pământ, care este atât de departe de pământ, precum este pământul de cer şi despre multe alte feluri de pedepse. Apoi spun despre câmpul Plisiu, adică minunat, despre insulele fericiţilor, despre livezile cele înflorite, despre mireasma cea multă, despre adierea cea subţire, despre cetele care petrec acolo şi care sunt îmbrăcate cu îmbrăcăminte albă şi cântă oarecare cântări. Pe scurt, ei zic că şi celor buni, şi celor răi le este pregătită răsplătire după ieşirea din viaţa aceasta.

Deci să nu fim necredincioşi cu privire la gheena, ca să nu cădem în ea. Căci cel ce este necredincios se face leneş, iar cel ce este leneş negreşit în ea se va duce. Ci să credem fără îndoială în ea şi să vorbim despre ea adeseori şi nu vom păcătui degrabă. Căci pomenirea unor astfel de cuvinte, ca o doctorie amară, va putea să spele toată răutatea, de va sta totdeauna în sufletul nostru. Deci să întrebuinţăm această doctorie, ca, bine curăţându-ne, să ne învrednicim a vedea pe Dumnezeu, precum este cu putinţă oamenilor a-L vedea, şi să dobândim bunătăţile ce vor să fie cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la a Doua carte Paralipomene, unde zice: „S-a înălțat inima lui Ozia” (26, 16) / despre smerita cugetare / despre faptul că cel cu fapte bune nu trebuie să se încreadă / ce rău lucru este mândria

Bine este cuvântat Dumnezeu că și în vremea noastră a răsărit mucenici, căci ne-am învrednicit și noi să vedem oameni tăiați pentru Hristos, oameni vărsând sânge sfânt care adapă toată Biserica, sânge înfricoșat dracilor, poftit de îngeri, iar nouă de mântuire. Ne-am învrednicit de am văzut oameni luptându-se pentru dreapta credință, biruind și încununându-se. Și nu numai că ne-am învrednicit să-i vedem, ci să și primim trupurile nevoitorilor, având și acum la noi pe cei încununați. Dar cuvântul despre mucenici îl vom lăsa acum râvnitorului mucenicilor, adică la dascălul cel de obște. Iar noi vom vorbi acum cele despre Ozia, plătind o datorie veche și dezlegând chinurile cele vechi ale dorinței de ascultare. Căci fiecare din voi este cuprins de chinuri ca să audă acea istorie. Și am îndelungat această chinuire a voastră nu dorind să vă înmulțim durerea, ci sârguindu-ne să vă creștem osârdia, ca ospățul nostru să vi se pară dulce. Cei bogați, primind oaspeți sătui, numai cu multă cheltuială vor putea să le zădărască pofta pentru bucatele cele pregătite. Iar masa săracilor nimic altceva nu o face să pară strălucită, fără numai ca cei ce vin să se împărtășească din ea să fie flămânzi.

Cine este Ozia, al cărui strănepot, al cărui împărat, câtă vreme a împărățit, ce lucru lăudat a isprăvit, ce a greșit și cum și-a sfârșit viața? Pe toate acestea vi le vom spune acum, dar mai bine zis câte ne va fi cu putință, ca să nu stingem aducerea aminte a lor cu mulțimea celor spuse, precum se întâmplă și la opaiț. Căci la el de vei picura peste fitil câte puțin untdelemn, ai dat destulă hrană flăcării, iar de vei turna mult vei stinge cu totul flacăra.

Ozia acesta a fost strănepot al lui David și împărat al iudeilor; a împărățit cincizeci și doi de ani, la început fiind vestit și lăudat, mai pe urmă a căzut în păcat. Căci dorind lucruri mai mari decât vrednicia sa, a

îndrăznit la cinstea preoției. Așa de mare rău este mândria, fiindcă pe fiecare îl convinge să nu se cunoască pe sine, făcând de multe ori zadarnică toată vistieria faptei bune. Celelalte răutăți răsar în noi când ne lenevim, dar aceasta se ivește în noi când isprăvim lucruri bune. Și de nu vom lua aminte, nimic altceva nu obișnuiește a naște mândria fără numai conștiința că lucrăm cele bune. De aceea și Hristos știind că patima aceasta vine asupra noastră când facem fapte bune, zice către Ucenici: „Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice" (Lc. 17, 10). Ca prin cuvintele acestea să-i închideți intrarea când va vrea fiara aceasta să se apropie de voi. Și n-a zis „când veți face toate... sunteți slugi netrebnice", ci „suntem slugi netrebnice", noi numindu-ne așa. Ca și cum ar zice: Zi și nu te teme, căci nu după judecata ta hotărăsc. Ci dacă tu te vei numi netrebnic și nevrednic, Eu te voi încununa ca pe un vrednic. La fel și în altă parte spune: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndrepți" (Is. 43, 26). La judecățile cele lumești după dovedirea și mărturisirea păcatelor urmează pedeapsa, dar la judecata cea dumnezeiască după prihănire se dă cunună. De aceea și Sirah zice: „Nu te face drept înaintea Domnului" (Înț. lui Sirah 7, 5).

Dar de niciuna din acestea nu a ascultat Ozia, ci a intrat în locașul Domnului voind să tămâieze. Și, oprindu-l preotul, nu a ascultat de el. Dar ce a făcut Dumnezeu? L-a umplut de lepră pe frunte, pedepsind fața cea nerușinată și învățându-l că nu este lucru omenesc locașul Lui. Și acestea s-au întâmplat lui Ozia. Veniți, dar, acum să povestim istoria de la început, căci eu, apucând mai înainte, v-am povestit pe scurt toate cele ce s-au întâmplat, ca atunci când veți auzi Scriptura vorbind despre acestea, să le urmați lor întocmai. Dar luați aminte:

„Și a făcut Ozia ce este plăcut înaintea Domnului" (2 Paralip. 26, 16). Mare faptă bună a mărturisit Scriptura prin acestea. Căci nu făcea numai ce este plăcut, ci înaintea Domnului. Nu spre arătarea oamenilor precum se întâmpla la iudei, căci cei ce dădeau milostenie trâmbițau, cei ce posteau își smoleau fețele lor, iar cei ce se rugau umblau pe ulițe. Și ce poate fi mai ticălos decât acest lucru când suferă ostenelile, dar se lipsesc de răsplată?

Ce faci, omule? Pe unul chemi martor la cele făcute de tine, iar altuia voieşti să dai seama pentru cele lucrate? Pe unul îl ai judecător, iar pe altul îl pui băgător de seamă? Nu vezi pe vizitiii, care, la întrecerile de cai, când toată cetatea stă şi priveşte, lasă la o parte privirile tuturor şi se silesc să sfărâme căruţele adversarilor dinaintea locului unde şade împăratul; şi trecând cu vederea privirile celorlalţi, numai un singur ochi îl socotesc vrednic să privească lupta lor? Iar tu văzând că Însuşi Împăratul slavei, Puitorul de nevoinţă, priveşte la alergările tale, Îl laşi şi alergi să fii văzut de cei asemenea cu tine. De aceea după nenumărate lupte te duci de neîncununat şi după multe osteneli mergi fără daruri la Puitorul de nevoinţă.

Dar Ozia nu era aşa, ci făcea ce era drept înaintea Domnului. Atunci, cum de, petrecând cu atâta luare aminte, a fost împiedicat şi a căzut? De aceasta şi eu mă minunez şi nu pricep. Mai bine zis, lucrul acesta nu este de mirare, fiindcă şi el era un om care alunecă lesne la păcat şi se pleacă iute la răutate. Şi nu numai aceasta înlesneşte căderea, ci şi cele pe unde ni s-a poruncit să călătorim. Căci ni s-a poruncit să mergem pe calea cea strâmtă şi îngustă, cu prăpăstii de amândouă părţile. Deci atunci când şi slăbiciunea voinţei celei libere şi greutatea căii se vor uni, nu te mai minuna de căderi. Şi precum la circ cei ce se suie şi se coboară pe funia cea întinsă de jos în sus, cad şi se prăpădesc de-şi vor abate puţin ochii în altă parte, aşa şi cei ce călătoresc pe calea aceasta, se prăpăstuiesc dacă se vor lenevi puţin. Căci calea aceasta este mai îngustă, ridicată mult mai sus şi mult mai greu de mers pe ea, decât pe acea funie. Pentru că ea ajunge până sus la cer, unde primejdia căderii este mult mai mare, căci pe cei ce stau la înălţime îi cuprinde multă frică şi nu le rămâne decât nădejdea de a nu privi în jos la pământ; că de vor privi îi cuprinde multă ameţeală.

De aceea prorocul strigă neîncetat către noi „Întru sfârşit să nu strici” (la începutul Ps. 56), ridicând sufletul nostru, cel ce se leneveşte, şi ţinându-l când se primejduieşte să cadă. La început nu avem trebuinţă de atât îndemn. De ce? Pentru că orice om, chiar de va fi mai leneş decât toţi, când va vrea să se apuce de vreun lucru arată multă osârdie la început; şi fiindcă silinţa îi este mare şi puterea multă, sporeşte cu lesnire la ceea ce vrea să

facă. Dar când vom trece cea mai multă parte de cale şi se va veşteji osârdia noastră, va slăbi puterea şi ne primejduim să cădem, atunci de mare ajutor ne va fi prorocul, care ca un toiag ne va întinde cuvântul acesta: „Întru sfârşit să nu strici", mai ales că şi diavolul suflă mai tare atunci. Şi precum piraţii nu năvălesc asupra corăbiilor când ies din port, căci ce folos câştigă de vor afunda vreo corabie goală, ci când se întorc încărcate, arătându-şi tot meşteşugul să le prade, aşa şi acel viclean diavol, când va vedea pe vreunii că au adunat multe, adică, post, rugăciuni, milostenie, înfrânare şi alte fapte bune, adică atunci când va vedea corabia noastră plină de pietrele cele scumpe ale dreptei credinţe, atunci aleargă voind să găurească din toate părţile vistieria, ca să ne afunde corabia chiar la intrarea în port şi să ne trimită goi în acel port. De aceea prorocul ne sfătuieşte pe toţi zicând: „Întru sfârşit să nu strici". Căci după acest fel de cădere, scularea este anevoioasă, fiindcă atunci „când vine necredinciosul în adâncul răutăţilor, nu bagă seama" (Pilde 18, 3). Şi cel ce a căzut la început toţi îl iertăm pentru neiscusinţa lui, dar cel ce se va împiedica după ce a călătorit mult, nimeni nu-l va învrednici uşor de iertare, căci căderea se pare că este din lenevie. Şi nu numai acesta este răul, ci şi că mulţi sunt cei ce se smintesc din pricina căderilor unora ca aceştia, făcând astfel păcatul de neiertat. Deci ştiindu-le pe acestea, să ascultăm pe prorocul şi „întru sfârşit să nu stricăm".

Cu privire la acestea şi Iezechiel striga, zicând: „De va fi cineva drept, apoi căzând va păcătui, nu se vor pomeni dreptăţile lui, ci va muri în păcatul lui" (18, 24). Căci şi acesta se temea de sfârşit. Şi că sfârşitul omului are putere de a schimba hotărârea este dovedit nu numai din aceasta, ci şi din cele potrivnice, căci zice iarăşi prorocul: „De va fi cineva păcătos, apoi schimbându-se se va face drept, nu se vor mai pomeni păcatele lui şi întru dreptatea lui va fi viu" (18, 21). Vezi că şi aici prorocul dovedeşte că a purtat multă grijă de sfârşit? Pentru ca nici dreptul, nădăjduind în dreptatea sa, să nu se lenevească şi să piară, îl înfricoşează prin sfârşit, nici păcătosul, deznădăjduindu-se din pricina căderilor şi să rămână totdeauna în cădere, îl ridică prin sfârşit.

Ca şi cum ar zice: Ai păcătuit multe, nu te deznădăjdui căci este întoarcere, de vei face sfârşitul potrivnic începutului. Şi dreptului: Ai

isprăvit multe, nu nădăjdui întru tine, că se întâmplă să cazi de nu vei avea aceeaşi osârdie până la sfârşit. Ai văzut cum a ridicat la unul lenevirea, iar la celălalt deznădejdea?

Dar Ozia n-a ascultat niciuna din acestea, ci, încrezându-se, a căzut cădere cumplită şi nevindecată. Şi căderile nu ne fac nouă aceeaşi rană, căci dintre păcate unele sunt vrednice de mustrare, iar altele vrednice de pedeapsă cumplită. Pavel mustra pe cei ce nu aşteptau pe ceilalţi fraţi să vină la mesele cele de obşte, zicând: „Şi aceasta poruncindu-vă, nu vă laud" (I Cor. 11, 17). Vezi păcat care a avut nevoie de mustrare şi prihănire care s-a adus prin certare? Dar când vorbeşte despre desfrânare, nu zice aşa. Dar cum? „De va strica cineva casa lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el" (1 Cor. 3, 17). Şi aici nu este mustrare, nici prihănire, ci osânda cea mai cumplită. Ştie şi Solomon să deosebească păcatele, căci vorbind despre furtişag şi preadesfrânare, zice: „Nu este de mirare de se va prinde cineva furând, că fură ca să-şi sature sufletul flămând... Iar preadesfrânatul pentru lipsa minţii pieire sufletului său câştigă" (Pilde 6, 30, 32). Păcat este şi acesta, şi acela, dar unul este mai mic, şi unul mai mare. Căci săracul ce fură este îndreptăţit de sărăcie, iar preadesfrânatul este lipsit de orice îndreptăţire. Dar va zice cineva că şi acesta este îndreptăţit de pofta lui cea firească. Pofta da, dar femeia cea însoţită cu el nu-l îndreptăţeşte, ci îl lipseşte de iertare de va păcătui. Căci pentru aceasta este nuntă şi desfătare legiuită, pentru ca bărbatul să nu poată zice nimic. Şi de aceea i s-a dat femeia în ajutor ca să-şi potolească firea când turbează şi să aline valurile poftei. Şi precum corăbierul, cel ce îneacă corabia în port, nu va fi învrednicit de iertare, aşa şi omul, cel ce va strica însoţirea altora sau va privi cu iscodire la oricare femeie, fiind întărit cu însoţirea cea legiuită, nu va putea fi îndreptăţit, nici înaintea oamenilor, nici a lui Dumnezeu, cu toate că va pricinui că dulceaţa firii l-a tras. Dar ce dulceaţă poate fi acolo, de unde urmează frică, teamă, primejdie şi atâtea alte rele? După care urmează judecători, declaraţii, mânie, hotărâre, chinuitori, sabie şi osândă? Unul ca acesta tremură şi se teme de toate, de umbre, de ziduri, de pietre chiar părându-i-se că au scos vreun glas; bănuieşte pe toţi, pe slugi, pe vecini, pe prieteni, pe vrăjmaşi, pe cei ce ştiu toate şi pe cei ce nu ştiu nimic. Şi deşi n-ar şti nimeni cele ce a îndrăznit să facă, fără numai el singur şi

femeia ce a fost necinstită, cum va suferi mustrarea conştiinţei şi va purta cu sine pâre amare? Şi precum nu poate cineva să fugă de sine, aşa nici de hotărârea acelui judeţ? Judeţul acesta nu se strică cu bani şi nu se pleacă la vorbele celor mari căci este dumnezeiesc, aşezat de Dumnezeu în sufletele noastre.

Cu adevărat preadesfrânatul din pricina lipsei de minte îşi câştigă pieire sufletului său. Dar nici furul nu este lipsit de pedeapsă, ci se pedepseşte, dar mai puţin. Căci o stare mai înaltă comparându-se cu una mai de jos nu o împinge pe aceasta din rânduiala ei, ci se compară, rămânând amândouă unde sunt. Poate nu aţi înţeles ceea ce s-a zis. Cred că este nevoie să vorbesc mai clar. Însoţirea este lucru bun, dar fecioria este mai înaltă. Dar nu pentru că fecioria este mai înaltă, însoţirea ar fi un lucru rău, ci este numai mai jos decât aceea, dar este şi ea un lucru bun. Aşa şi aici, rău este furtişagul, dar nu aşa de rău ca desfrânarea. Ai văzut deosebiri de păcate? Să vedem, dar ce păcat a făcut acesta?

„S-a înălţat inima lui". Cumplită este rana. Căci este mândrie, mândria izvorului tuturor răutăţilor. Şi ca să cunoşti răutatea bolii ascultă: Toate celelalte păcate se învârtesc împrejurul firii noastre, dar mândria a smuls de sus puterea cea fără de trup şi a doborât-o. Căci pe diavolul, care mai înainte nu fusese diavol, l-a făcut diavol. Şi vom aduce martor pe Isaia care zice despre el: „În cer mă voi sui... şi voi fi asemenea Celui Preaînalt" (24, 13-14). Dar cei ce nu primesc alegoriile cu dragoste, vor lepăda mărturia noastră. Iar de vom pune pârâş asupra diavolului pe Pavel, nimeni nu va mai vorbi împotrivă. Ce zice Pavel, scriind către Timotei, despre cei ce au venit la credinţă? „Episcopul să nu fie de curând botezat, ca nu cumva, trufindu-se, să cadă în osânda diavolului" (2 Tim. 3, 6), adică ca nu cumva păcătuind cele asemenea cu acela, să şi pătimească cele asemenea cu el.

Şi nu numai de aici se vede că vicleanul diavol sfătuieşte la rău, ci şi la cei dintâi oameni a făcut la fel. Şi precum cei buni au obiceiul să sfătuiască pe aproapele acele fapte prin care ei s-au făcut buni, aşa şi cei răi au obicei să sfătuiască pe cei de aproape faptele prin care ei s-au făcut răi. Căci şi aceasta este un fel de răutate a lor şi socotesc mare mângâiere în pedeapsa lor pierzarea altora.

Dar ce a sfătuit diavolul pe Adam? Să se suie mai sus decât firea sa, nădăjduind că va fi întocmai cu Dumnezeu. Căci dacă pe mine, zice diavolul, aceasta m-a scos din cer, cu mult mai mult aceasta îl va scoate pe om din rai. De aceea şi Solomon zice: „Domnul, mândrilor le stă împotrivă" (Pilde 3, 34). N-a zis „Dumnezeu pe cei mândri îi lasă sau îi lipseşte de ajutorul Lui", ci „le stă împotrivă". Şi nu are trebuinţă Dumnezeu de oştire ca să facă luptă cu cel mândru, căci ce poate fi mai slab decât cel mândru? Şi precum cel ce şi-a pierdut vederile, pătimeşte mult rău, aşa şi cel mândru, nu ştie pe Domnul. Căci începutul trufiei este a nu şti pe Domnul, şi cade din lumina Lui şi este lesne biruit de oameni. Iar dacă şi tare ar fi cel mândru, nici aşa nu are Dumnezeu nevoie de oştire împotriva lui, căci Celui care a adus toate la fiinţă i-a fost de ajuns numai voinţa, cu mult mai mult este de ajuns spre surparea acelora.

Dar pentru care pricină zice că le stă împotrivă? Ca să arate mărimea urâciunii către cel mândru. Şi cum că rana mândriei este cumplită e arătat din cele ce am zis şi se poate arăta şi din altele. Şi de voiţi ca şi din altele să cunoaşteţi pricina care a făcut rana, ascultaţi. Scriptura are obiceiul să arate nu numai păcatul, ci ne dezvăluie şi pricina păcatului. Şi face aceasta întărind pe cei sănătoşi ca să nu cadă în cele ce nasc păcatul. Aşa şi doctorii, când merg la cei bolnavi, mai înainte de cercetarea bolii iscodesc pricinile ei, ca să oprească răul de sus, căci cel ce taie numai odraslele şi lasă rădăcina nu face decât să se ostenească în zadar.

Dar unde spune Scriptura şi păcatul şi pricina păcatului? Pe cei mai înainte de potop îi prihăneşte pentru împreunările cele neîngăduite. Dar ascultă cum pune pricina: „Văzând fiii lui Dumnezeu pe fetele oamenilor că erau frumoase şi-au luat lor femei" (Fac. 6, 2). Ce, frumuseţea este pricina păcatului? Să nu fie! Căci ea este plăsmuire a înţelepciunii lui Dumnezeu, iar ceea ce face Dumnezeu nu poate fi pricină de răutate. Poate faptul că au văzut? Nici aceasta, căci este lucrare a firii. Dar ce? Faptul că au văzut rău, iar aceasta este lucrare a voinţei celei stricate. Pentru aceasta şi oarecare înţelept sfătuieşte, zicând: „Nu te uita la frumuseţe străină" (Înţ. lui Sirah 9, 8). Şi n-a zis „să nu vezi", căci a vedea se face de cele mai multe ori din întâmplare, ci „nu te uita", adică nu privi cu luare aminte, cu iscodire şi

înadins, căci aceasta face sufletul stricat şi pătimaş. Dar poate vei zice: Ce vătămare se poate face din privirea aceasta? De la aceasta pofta se aprinde ca focul. Şi precum când focul va cuprinde fân sau trestie, nu zăboveşte deloc, ci îndată ce s-a atins de ele a făcut flacără mare, aşa şi focul poftei din noi, când se va stinge de frumuseţe strălucită, prin privirea ochilor, îndată aprinde sufletul.

Deci să nu cauţi la dulceaţa cea trecătoare ce se face din privire, ci cugetă la durerea cea de-a pururea ce se naşte din poftă. Căci dulceaţa de multe ori zboară după ce a făcut rana, dar rana nu zboară, ci rămâne şi chinuieşte. Şi precum cerbul de va primi o săgeată de moarte în trupul lui, cu nimic nu se va mai folosi, deşi va scăpa din mâinile vânătorilor, aşa şi sufletul, primind săgeata poftei din privirea cea desfrânată şi iscoditoare, se strică şi se prăpădeşte, purtând pretutindeni rana, cu toate că privirea se va duce după ce a slobozit săgeata. Dar unde am rămas? Căci nu trebuie să lăsăm să se facă abateri mari ale cuvântului. Acolo unde Scriptura spune şi păcatele, şi pricinile lor. Dar ascultă ce zice Scriptura şi despre Ozia? Că nu ne-a arătat numai că „s-a înălţat inima lui", ci a adăugat şi din ce pricină s-a înălţat. Deci din ce pricină s-a înălţat? „După ce s-a întărit s-a înălţat inima lui". Şi precum din îmbuibare se face umflătură fierbinte, iar din ea se nasc frigurile, iar din ele moarte de multe ori, aşa şi aici, mândria s-a născut din stăpânirea peste mulţimea tuturor lucrurilor. Şi ceea ce este la trupuri umflătura cea cu fierbinţeală, aceea este la suflete mândria. Apoi din mândrie se naşte pofta lucrurilor care nu i se cuvin.

Şi nu fără pricină le-am lungi pe toate acestea, ci ca niciodată să nu gândiţi că cei ce sunt în stăpâniri sunt lăudaţi, nici să nu-i fericiţi, căci totdeauna sunt în primejdie. Şi pe cei ce petrec în sărăcie şi în necazuri niciodată să nu-i numiţi ticăloşi, căci mai multă întărire aduce ea. De aceea şi prorocul strigă: „Bine este mie că m-ai smerit" (Ps. 118, 71).

Vezi cât rău s-a făcut din înălţime? „S-a înălţat inima lui, încât s-a stricat pe sine". Cum „s-a stricat pe sine?" Dintre gândurile rele unele nicidecum nu se suie în sufletele noastre de ne vom îngrădi cu multă pază. Iar altele se nasc înăuntru. Dacă vom petrece în trândăvie ele răsar, iar dacă vom apuca noi mai înainte le înecăm şi le afundăm degrabă. Altele se nasc

şi cresc din pricina trândăviei noastre şi se sfârşesc la fapte rele, care strică toată sănătatea sufletului nostru. Deci şi la acesta „s-a înălţat inima lui", iar mândria n-a rămas înăuntru, nici nu s-a stins, ci a sărit afară, şi, lucrând răutatea, a stricat toată fapta cea bună a aceluia...

Iar cel mai fericit este să nu primim nicidecum gândul cel rău, despre care zice şi prorocul: „Doamne, nu s-a înălţat inima mea" (Ps. 130, 1). Nu a zis „s-a înălţat inima mea, dar apoi am smerit-o", ci „nu s-a înălţat" nicidecum, adică mi-am păzit sufletul meu totdeauna necuprins de răutate. Deci acesta este lucrul cel mai fericit. Dar dacă au intrat gândurile degrabă, să le scoatem afară, nelăsându-le să petreacă mult în noi, ca să nu apuce să lucreze cele rele. Şi dacă şi de aceasta ne vom lenevi, prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu, este mângâiere şi pentru această lenevire, pregătindu-se prin bunătatea Sa cea negrăită şi mare, multe doctorii pentru astfel de răni.

Dar să punem capăt cuvântului, ca nu cumva cea de care ne-am temut la început să se facă acum, iar mulţimea pricinilor să vatăme aducerea aminte a voastră. De aceea cele pe care le-am zis să le repetăm în scurt, cu puţine cuvinte. Că astfel fac şi mamele, atunci când pun poame şi alte mărunţişuri în sânul copiilor, şi ca nu cumva din nepăsarea copiilor să cadă ceva din cele date lor, le strâng hainele din toate părţile şi le întăresc cu legătura brâului. Aşa să facem şi noi: să strângem cuvântul cel ce s-a întins întru lungime şi să-l încredinţăm memoriei.

Aţi auzit că nu trebuie să facem nimic spre arătare sau fală, cât de rea este trândăvirea şi cât de uşor pune piedică chiar celui ce petrece o viaţă cu luare aminte. Aţi auzit de câtă osârdie avem trebuinţă şi mai ales la sfârşitul vieţii; şi că cel ce se schimbă spre bine să nu deznădăjduiască de greşeli, nici cel ce se leneveşte să nu nădăjduiască în isprăvi. V-am vorbit despre deosebirea păcatelor, despre a nu ne minuna de cei ce petrec în dregătorii, şi am arătat cât rău se naşte din acestea. Vă aduceţi aminte de cele ce am vorbit despre mândrie şi despre gândurile cele rele. Acestea păzindu-le, să ne ducem acasă, dar mai bine zis, acestea păzindu-le, să primim învăţătura cea desăvârşită a învăţătorului celui bun. Căci cele ale noastre, oricum vor fi ele, au nepriceperea tinereţii, iar ale aceluia sunt împodobite cu înţelepciunea cărunteţilor; cele ale noastre sunt ca un şanţ ce curge cu

zgomot, iar ale aceluia sunt ca un izvor care sloboade râuri liniştite, asemănându-se mai mult curgerii untdelemnului, decât a apelor.

Să primim, dar, curgerile aceluia ca să se facă în noi izvor de apă săltătoare spre viaţa veşnică. Pe care fie ca noi toţi să o dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul şi de viaţă făcătorul Său Duh, cinstea şi slava şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa proorocului Isaia: „Şi a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat" (6, 1) / laudă cetăţii Antiohia / dovedire dumnezeiască împotriva celor ce opresc nunta

Strălucită ni s-a făcut astăzi priveliştea şi luminată adunarea. Oare care să fie pricina? Secerişul cel de azi este rodul semînţelor de ieri. Ieri am sădit şi astăzi culegem. Căci nu lucrăm pământ neînsufleţit care zăboveşte creşterea, ci suflete cuvântătoare; nu este fire care zăboveşte, ci dar care grăbeşte. Poporul nostru este cu bună rânduială şi mulţimea noastră iubitoare de ascultare. Ieri a fost chemat, iar astăzi încununează. Roada sfătuirii de ieri este ascultarea cuvântului de astăzi. De aceea şi noi semănăm semînţele cu osârdie, pentru că vedem că holda este curată, neavând cale călcată, nici piatră stearpă, nici mărăcini care să înece, ci pământ adânc şi gras, care îndată ce primeşte semînţele ne dă nouă şi spicul. Acestea le zic totdeauna şi nu voi înceta să le zic.

Căci lauda cetăţii noastre este nu că are patricieni, dregători înalţi, nu pentru că are statui multe, nici că are îndestulare de cele de nevoie sau că are aşezare bună, ci pentru că are popor iubitor de ascultarea cuvântului lui Dumnezeu şi locaşuri ale lui Dumnezeu pline, căci Biserica este ceea ce desfată în toate zilele cu cuvânt care curge şi cu dorinţă care nu se stinge niciodată. Aşadar cetatea nu este lăudată pentru zidiri, ci pentru locuitori. Să nu-mi zici că cetatea romanilor este mare şi lată, ci arată-mi mie acolo un popor aşa de iubitor de ascultare. Căci şi Sodoma avea turnuri, iar Avraam numai un cort, dar venind îngerii, au trecut cu vederea cetatea şi au găzduit la cort (Fac. 18), căci nu căutau case strălucite, ci înconjurau să

caute fapta bună și frumusețea sufletească. Altădată pustia avea pe Ioan, iar cetatea pe Irod, dar pustia era mai frumoasă și mai vestită decât cetatea. Pentru ce? Pentru că prorocia nu este pentru zidiri. Și le zic acestea, ca niciodată să nu lăudăm vreo cetate pentru lucruri care se strică. Ce-mi zici de case și de stâlpi? Acestea se strică odată cu viața aceasta. Intră în Biserică și vezi cinstea cea bună a cetății; intră și vezi pe săraci stăruind de la miezul nopții până la ziuă, vezi privegheri sfinte care unesc zi cu altă zi, vezi-i pe aceia că nici ziua, nici noaptea nu se tem de tirania somnului sau a sărăciei.

Mare cetate este și Mitropolie a toată lumea. Câți episcopi și dascăli n-au venit din altă parte aici și folosindu-se de poporul de aici, s-au dus și în alte părți să propovăduiască și să sădească legea cea sădită în fire pe care au văzut-o aici? De-mi vei zice de dregătorii și de mulțime de bani, din frunze lauzi pomul, iar nu din roade. Iar acestea le zic nu măgulindu-vă pe voi, ci propovăduind fapta cea bună a voastră. Fericit sunt eu pentru voi, fericiți sunteți și voi pentru voi înșivă. Fericit este cel ce grăiește la urechile celor ce ascultă" (Înț. lui Sirah 25, 12). Așadar, și eu m-am făcut fericit. „Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate" (Mt. 5, 6). Ați văzut cum v-ați făcut fericiți datorită vouă? Fericit este bărbatul care poftește cuvinte duhovnicești. Și aceasta vă deosebește pe voi de dobitoacele cele necuvântătoare. Căci nu alcătuirea trupului, nici hrana, nici băutura, nici viața nu ne deosebesc de dobitoacele cele necuvântătoare, pentru că acestea le avem de obște cu ele. Dar cu ce se deosebește omul de dobitoacele cele necuvântătoare? Cu cuvântarea. De aceea omul se numește ființă cuvântătoare. Și precum se hrănesc trupurile, așa și sufletele; trupul cu pâinea, iar sufletul cu cuvântul. Dar de vei vedea vreun om mâncând piatră, oare vei mai zice că acesta este om? Și de vei vedea pe unul că nu se hrănește cu cuvântul, vei zice că el a pierdut firea de om; iar cinstea omului este dată de creșterea lui și cu trupul, și cu sufletul.

Și pentru că stadionul nostru s-a umplut, pentru că marea cea tulburată de valuri s-a liniștit și pentru că noianul cel înviforat s-a alinat, veniți să scoatem corabia, întinzând limba în loc de pânză, în loc de zefir chemând darul Duhului, iar în loc de cârmă întrebuințând Crucea. Marea are ape sărate, dar aici este apă vie; acolo sunt viețuitoare necuvântătoare,

aici suflete cuvântătoare; acolo cei ce înoată trag de la apă la pământ, aici cei ce înoată trag de la pământ la cer; acolo corăbii, aici cuvinte duhovnicești; acolo corabia are scânduri, iar aici cuvinte bine întocmite; acolo pânze, iar aici limba, acolo adierea zefirului, aici suflarea Duhului; acolo cârmaci este un om, iar aici este Hristos. Și chiar de s-ar învifora corabia, nu se înecă. Poate și în liniște să înoate, dar n-a lăsat-o Cârmaciul, ca să vezi și răbdarea celor ce înoată și să cunoști cu dinadinsul și înțelepciunea Cârmaciului.

Să audă elinii, să audă iudeii isprăvile noastre și să vadă superioritatea Bisericii. Câți n-au luptat împotriva Bisericii? Dar niciodată n-a fost biruită. Câți tirani, câți împărați, August, Tiberius, Gaius, Claudius, Nero, câți puternici n-au luptat-o, fiind încă tânără? Dar n-au putut-o birui. Ci mai mult cei ce au luptat au pierit și s-au dat uitării, iar cea luptată s-a înălțat mai presus de cer. Căci Biserica nu petrece numai pe pământ, ci și în cer. Dar de unde este arătat aceasta? Din cele ce s-au petrecut. Unsprezece ucenici au fost luptați de toată lumea, dar ei au biruit, iar lumea a fost biruită; oile au biruit pe lupi. Ai văzut vreodată vreun păstor care-și trimite oile în mijlocul lupilor, și care nici măcar cu fuga să nu-și salveze viața? Ce păstor face aceasta? Numai Hristos a făcut așa ca să-ți arate că toate isprăvile făcute de aceia nu s-au făcut firește după natura lucrurilor, ci mai presus de fire.

Biserica este mai tare decât cerul. Dar poate elinul mă osândește ca pe un mândru, dar să aștepte dovada lucrurilor ca să cunoască puterea adevărului, că mai lesne se va stinge soarele, decât să piară Biserica. Dar cine a zis aceasta? Cel ce a întemeiat-o, căci zice: „Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (Mt. 24, 35). Și nu numai că le-a zis, ci le-a și împlinit. Și de ce a întemeiat Biserica mai tare decât cerul? Fiindcă este mai cinstită decât acela. Pentru ce s-a făcut cerul? Pentru Biserică, iar nu Biserica pentru cer; cerul este făcut pentru om, iar nu omul pentru cer. Iar toate acestea sunt dovedite din cele ce a făcut El, căci Hristos n-a luat trup ceresc.

Dar să nu lungim cuvântul, ca să nu ne ducem și astăzi datori de aici. Știți câte v-am făgăduit ieri, să ne pregătim să le plătim, căci pentru cei ce

au lipsit le-am pornit. Şi de vreme ce cei care au lipsit şi-au împlinit treburile lor, iar cu venirea lor de faţă ne-au pus înainte masă scumpă, haideţi să punem dinainte bucatele, bucate nestricate. Că deşi sunt de ieri, nu se strică. De ce? Fiindcă sunt înţelegeri duhovniceşti care mereu înfloresc, iar nu carne ce se strică, căci cărnurile se strică pentru că sunt materie, iar înţelegerile cu cât stau mai mult cu atât mai mirositoare se fac.

Dar despre ce am vorbit ieri? Pentru că şi ieri ne-am îndulcit de masă şi chiar cei ce au lipsit nu s-au păgubit. „Şi a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat" (Is. 6, 2). Cine zice acestea? Isaia, privitorul serafimilor, cel ce n-a stins darul, deşi a fost legat prin nuntă. Aţi luat aminte la proroc şi aţi auzit ce a zis el astăzi? „Ieşi... tu şi feciorul tău... Iaşub" (Is. 7, 3). De nevoie este să nu trecem cu vederea nici acestea. „Ieşi tu şi feciorul tău Iaşub". Prorocul avea fiu? Dacă da, avea şi femeie. Şi aceasta ca să-ţi dovedească că nu însoţirea este rea, ci desfrânarea. Am întrebat pe mulţi, de ce nu trăiesc bine şi cu rânduială şi de ce nu petrec o viaţă cu luare aminte. Iar aceia mi-au răspuns: Nu voi putea de nu mă voi lepăda de femeie, dacă nu mă voi lepăda de copii, dacă nu mă voi lepăda de pricini. De ce? Oare însoţirea este împiedicătoare? Femeia ţi s-a dat ajutătoare, iar nu vrăjmaşă. Oare prorocul n-a avut femeie? Dar însoţirea n-a oprit Duhul, ci avea şi femeie, şi era şi proroc.

Moise n-a avut femeie? Dar a despicat piatra, a schimbat văzduhul, a vorbit cu Dumnezeu şi a oprit urgia cea dumnezeiască. Avraam oare n-a avut femeie? Dar s-a făcut tată al neamurilor şi al Bisericii şi având fiu pe Isac, care i s-a făcut pricină de acele isprăvi. Oare n-a voit să aducă jertfă pe fiul său, rodul însoţirii? Oare nu s-a făcut şi tată, şi iubitor de Dumnezeu? Oare nu s-a făcut preot jertfindu-şi mădularele sale? Preot şi tată. Căci evlavia a biruit firea şi a lucrat fapte binecuvântate călcându-şi rodul lui; a încetat să mai fie tată şi s-a încununat ca iubitor de Dumnezeu. Dar mai bine zis a fost şi iubitor de fiu, şi iubitor de Dumnezeu. Nu cumva l-a oprit însoţirea?

Dar mama macabeilor, oare nu a fost femeie? Oare n-a dat şapte fii în ceata sfinţilor? Oare nu i-a văzut pe ei încununaţi cu mucenicia? Oare nu

stătea ca un munte neclătinat? Oare nu la fiecare dintre ei pătimea mucenicie. Căci chinuindu-se fiii ei, ea primea rana, pentru că cele ce s-au petrecut nu le-a primit fără pătimire, căci era mamă. Şi firea îşi arăta puterea ei, dar n-a biruit. Era mare şi valuri, dar după ce marea se tulbură iarăşi se linişteşte, aşa şi firea ridicându-se se înfrânează cu frica de Dumnezeu. Cum i-a îngrijit? Cum i-a hrănit? Cum apoi i-a pus pe toţi şapte înaintea lui Dumnezeu? Chipuri de aur, mai bine zis, mai cinstiţi decât aurul.

Şi cum că aurul nu este aşa precum este sufletul mucenicilor, ia aminte! Sta tiranul, dar a fost biruit de o femeie şi s-a dus. Acela se lupta cu arme, iar aceasta biruia cu osârdia. Acela a aprins cuptorul, iar aceasta fapta bună a Duhului. Acela pornea oaste, iar aceasta se adăpostea la îngeri ca la un liman. Vedea pe tiranul jos, dar cugeta la Cel ce împărăţeşte sus; vedea chinurile cele de jos, dar număra darurile cele de sus; vedea pedeapsa ce era de faţă, dar se gândea la veşnicia ce va să fie. De aceea şi Pavel zicea: „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd" (II Cor. 4, 18). Nu cumva însoţirea a fost piedică?

Dar Petru, temelia Bisericii, râvnitorul cel aprins al lui Hristos, cel neiscusit cu cuvântul, dar biruitorul ritorilor, cel neînvăţat, dar care a astupat gurile filozofilor, cel ce a rupt înţelepciunea cea elinească ca o pânză de păianjen, cel ce a înconjurat lumea, cel ce a vânat în mare şi a pescuit lumea, oare n-a avut femeie? Cu adevărat a avut. Şi cum că a avut, ascultă pe evanghelistul, care zice: „A venit în casa lui Simon... iar soacra lui Simon zăcea, prinsă de friguri" (Mc. 1, 29-30). Unde este soacră, acolo este şi femeie. Unde este femeie, acolo şi nuntă.

Dar Filip, oare n-a avut patru fete? Şi unde sunt patru fete acolo este şi femeie, şi nuntă. Dar Hristos, deşi S-a născut cu adevărat din Fecioară, dar a mers la nuntă şi a adus dar. Căci zice: „Nu mai au vin". Şi a prefăcut apa în vin (In. 2, 3-20), cu fecioria cinstind nunta şi cu minunea lăudând-o, ca să nu te îngreţoşezi de ea, ci ca să urăşti desfrânarea. Şi deşi ai femeie, eu îţi chezăşuiesc mântuirea ta, numai de vei lua aminte, căci femeia cea bună îţi este ajutătoare. Dar dacă nu va fi bună? Fă-o bună. Şi ca să nu te îndreptăţeşti îţi arăt că au fost femei şi bune, şi rele. Femeia lui Iov a fost

rea, iar Sara a fost bună. Şi deşi femeia lui Iov a fost rea şi vicleană, căci a îndemnat pe Iov să hulească. Dar ce a făcut? A clătinat turnul? A spart diamantul? A biruit piatra? A rănit ostaşul? A găurit corabia? A dezrădăcinat pomul? Nimic din acestea. Ci aceea a bântuit şi turnul s-a întărit mai mult; aceea a ridicat valurile, dar corabia nu se îneca, ci cu vânt bun înota; rodul a fost cules, dar pomul nu s-a clătinat, frunzele au căzut, dar rădăcina a rămas întărită. Şi le zic acestea ca nimeni să nu pricinuiască răutatea femeii.

Este rea? Îndreapt-o! Te-a scos din rai. Dar te-a suit în cer. Aceeaşi fire, dar mintea şi cugetarea deosebite. A lui Iov era rea, dar Suzana era bună. Egipteanca era desfrânată, dar Sara era cinstită. Ai văzut-o pe aceea, vezi-o şi pe aceasta! Dar şi între bărbaţi, unii sunt răi, iar alţii sunt buni. Iosif era bun, dar bătrânii erau desfrânaţi. Ai văzut că peste tot este şi răutate, şi faptă bună? Şi nu firea le deosebeşte pe acestea, ci cugetarea minţii. Dar să ne întoarcem să plătim celor cărora suntem datori.

„Şi a fost în anul în care a murit împăratul Ozia". Voiesc să spun de ce prorocul însemnează timpul. Ieri am căutat să vedem din ce pricină toţi prorocii vorbesc despre timpul vieţii împăraţilor, şi a acestuia. Dar aici obiceiul s-a schimbat, căci nu zice „în zilele lui Ozia", ci când „a murit Ozia". Acest lucru voiesc să-l lămuresc astăzi. Şi deşi căldura este mare, dar rodul cuvântului este şi mai mare. Şi deşi se face silă trupului şi se slăbănogeşte, dar sufletul se întăreşte şi se veseleşte. Nu-mi spune de arşiţă şi de sudoare! De transpiri cu trupul, îţi speli sufletul. Cei trei Tineri au fost în cuptor, dar n-au pătimit nimic, căci cuptorul s-a rourat. Dacă te gândeşti la sudoare, gândeşte-te şi la răsplătire. Înotătorul pentru nimic altceva nu îndrăzneşte să se arunce în adâncul apelor, fără numai pentru mărgăritare, pricina certelor. Dar nu prihănesc materia, ci mintea cea neînfrânată. Iar tu ca să câştigi o vistierie necheltuită şi să-ţi sădeşti vie în sufletul tău, nu suferi arşiţă, nici sudoare? Nu vezi pe cei ce stau la privelişte cum transpiră şi cum primesc arşiţa cu capul descoperit, ca să se facă robi desfrânării şi să se supună morţii? Aceia spre pierzare se ostenesc, iar tu spre mântuire te slăbănogeşti. Eşti luptător şi ostaş?

Deci cine a fost Ozia acela şi de ce prorocul a însemnat moartea lui? Ozia a fost împărat, bărbat drept, încărcat cu multe fapte bune, dar mai pe urmă a căzut în mândrie, în mândrie, maica răutăţilor, în mândrie, pierzarea diavolului, în mândrie, trufia cea plină de tulburări. Şi nimic nu este mai rău decât mândria. De aceea şi tot cuvântul de ieri l-am cheltuit surpând mândria şi îndemnând la smerita cugetare.

Să-ţi spun cât de bună este smerita cugetare şi cât de rea este mândria? Păcătosul a biruit pe cel drept, vameşul pe fariseu şi cuvintele au întrecut faptele. Cum au biruit cuvintele? Vameşul zice: „Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului" (Lc. 18, 13). Iar fariseul: „Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câştig". Fariseul a arătat fapte ale dreptăţii, iar vameşul a zis cuvinte ale smeritei cugetări, dar cuvintele au întrecut faptele, pierzându-se vistieria aceluia şi sărăcia celuilalt prefăcându-se în bogăţie. Două corăbii cu povară au venit şi au intrat amândouă în port, dar vameşul a intrat bine în port, iar fariseul a pătimit înecare de corabie. Ca să cunoşti ce lucru rău este mândria.

Eşti drept, să nu smereşti pe fratele tău. Eşti încărcat cu fapte bune, nu imputa greşelile aproapelui, ca să nu-ţi micşorezi lauda. Pe cât eşti de mare, pe atât smereşte-te. Şi ia aminte cu dinadinsul, iubitule, la ceea ce se vorbeşte. Dreptul trebuie să se teamă mai mult de mândrie decât păcătosul. Despre aceasta şi ieri am zis, şi astăzi voi zice pentru cei ce au lipsit ieri. Conştiinţa păcătosului de nevoie se smereşte, iar a dreptului se înalţă din pricina faptelor lui. Şi precum cei ce au corabia goală nu se tem de piraţi, căci nu vin să spargă corabia care nu are nimic, dar cei ce au corabia plină se tem, căci tâlharii acolo se duc unde este aur, unde este argint, unde sunt pietre scumpe, aşa şi diavolul nu supără uşor pe cel păcătos, ci pe cel drept, căci acolo este mai multă bogăţie. Şi de vreme ce de multe ori mândria răsare din vrăjmăşia diavolului, de nevoie este să ne trezvim. Pe cât eşti de mare, pe atât smereşte-te. Şi când te sui la înălţime, trebuie să te întăreşti ca să nu cazi. De aceea şi Domnul nostru zice: „Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: «Suntem slugi netrebnice»„ (Lc. 17, 10).

De ce cugeţi înalt, om fiind, rudă cu pământul, de o fiinţă cu cenuşa şi la fire, şi la minte, şi la deosebirea lucrurilor? Astăzi eşti bogat, mâine sărac;

astăzi sănătos, mâine bolnav; astăzi vesel, mâine mâhnit; astăzi întru slavă, mâine întru necinste; astăzi tânăr, mâine bătrân. Nu cumva ceva din cele omeneşti este stătător şi nu curge, precum curg apele râurilor? Căci îndată ce ni s-a arătat, ne lasă mai repede decât umbra. De ce, dar, cugeţi înalt, o, omule, fumul şi deşertăciunea? „Omul cu deşertăciunea se aseamănă, zilele lui ca umbra trec" (Ps. 143, 3). „Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut" (Is. 40, 8). Iar acestea le zic nu defăimând firea, ci înfrânând mândria. Căci mare lucru este omul şi scump bărbatul milostiv.

Dar Ozia acesta fiind împărat şi împodobit cu coroană şi fiindcă era drept, a cugetat oarecând înalt şi mai presus de vrednicia sa şi a intrat în Biserică. Dar ce zice Scriptura? „Şi a intrat în Templul lui Dumnezeu ca să tămâieze" (2 Paralip. 26, 16). Împărat fiind răpeşte vrednicia preoţiei. Voiesc să tămâiez pentru că sunt drept. Dar rămâi în hotarele tale. Altele sunt hotarele împărăţiei şi altele cele ale preoţiei. Şi aceasta este mai mare decât aceea. Căci împăratului i s-a încredinţat să cârmuiască cele de pe pământ, iar legea preoţiei stă sus, căci: „Câte veţi lega pe pământ vor fi legate şi în cer" (Mt. 16, 19). Împăratului i s-au încredinţat cele de aici, mie cele cereşti. Iar când zic mie, înţeleg pe preot.

De vei vedea preot nevrednic, nu prihăni preoţia. Căci nu trebuie să prihăneşti darul, ci pe cel ce întrebuinţează rău darul cel bun. Şi Iuda s-a făcut vânzător, dar acest lucru nu aduce prihănire vredniciei apostoleşti, ci socotelii aceluia; nici vina nu este a preoţiei, ci a răutăţii aceluia. Aşadar şi tu nu prihăni preoţia, ci pe preotul care întrebuinţează rău lucrul cel bun. Şi când cineva vorbeşte de tine şi zice: Ai văzut pe creştinul acela? Răspunde-i: Eu vorbesc cu tine despre fapte, iar nu despre persoane. Căci câţi doctori nu s-au făcut ucigaşi dând otravă în loc de doctorii? Dar nu prihănesc profesia, ci pe cel ce a întrebuinţat-o rău. Câţi corăbieri n-au înecat corăbii? Dar nu prihănesc meşteşugul marinăresc, ci mintea cea rea a acelora. Şi de vei vedea un creştin rău, nu vorbi de rău preoţia şi învăţătura Bisericii, ci pe cel ce întrebuinţează rău darul cel bun.

Împăratului i se încredinţează trupuri, iar preotului suflete. Împăratul iartă datorii de bani, iar preotul datorii de păcate. Acela sileşte, acesta îndeamnă. Acela cu porunca, acesta cu sfătuirea. Acela cu arme materiale,

acesta cu arme duhovniceşti. Acela face război împotriva barbarilor, eu port război împotriva diavolilor. Mai mare este vrednicia aceasta. De aceea împăratul îşi pleacă capul sub mâinile preotului şi peste tot în Scriptura cea Veche se spune că preoţii ungeau pe împăraţi. Dar împăratul acela trecând peste hotarele sale şi sărind peste îngrădirea datoriilor împărăteşti, a intrat în Templu, cu stăpânire voind să tămâieze. Dar ce zic preoţii? „Nu se cuvine ţie, Ozie, a tămâia" (2 Paralip. 26, 18). Vezi cugetare îndrăzneaţă, care nu se sfieşte; limbă care se atinge de cer, libertate nerobită; trup de om şi minte de înger, care umbla pe jos, dar petrecea şi în cer? Au văzut pe împărat, dar n-au văzut porfira, au văzut pe împărat, dar n-au văzut coroana. Să nu-mi spui că vrednicia împărătească te îndreptăţeşte să calci legea.

Nu ţi se cuvine ţie, o, împărate, să tămâiezi în Sfânta Sfintelor. Treci peste hotare şi cauţi ceea ce nu ţi s-a încredinţat? De aceea şi pe cele ce le-ai luat le vei pierde. „Nu se cuvine ţie a tămâia, ci preoţilor". Aceasta nu este slujba ta, ci a mea. Ţi-am răpit porfira? Atunci nu-mi răpi preoţia. „Nu se cuvine ţie a tămâia, ci preoţilor fiilor lui Aaron". Acestea s-au petrecut cu multă vreme după moartea lui Aaron. Dar pentru ce nu a zis numai „preoţilor", ci a adăugat şi numele tatălui? În vremea lui s-a întâmplat următorul lucru: Datan, Aviron şi Core s-au ridicat împotriva lui Aaron, dar s-a deschis pământul şi i-a înghiţit, arzându-i cu foc din cer. (Num. 16). Deci voind să-i aducă lui aminte de întâmplarea aceea, că şi altădată preoţia a fost invidiată, dar n-a fost necinstită, deşi a năvălit asupra ei mulţime multă, pomeneşte de Aaron. „Nu se cuvine ţie a tămâia, ci preoţilor, fiilor lui Aaron". Nu a zis, „gândeşte-te ce au pătimit aceia când au îndrăznit să facă aceasta"; nu a zis, „adu-ţi aminte că aceia ce s-au sculat împotrivă au fost arşi", ci a pomenit numai despre Aaron a cărui preoţie a fost adeverită de Dumnezeu. Şi l-a povăţuit să-i aducă aminte de istoria aceea, numai nu-i zicea: „Nu îndrăzni să faci ce a făcut Datan, ca să nu pătimeşti ceea ce a pătimit el în vremea lui Aaron".

Dar împăratul Ozia n-a suferit, ci îngâmfându-se de mândrie, a intrat în Templu şi a voit să tămâieze. Ce face Dumnezeu? Preotul a fost defăimat şi vrednicia preoţiei era să se calce, căci preotul nu putea să facă altceva mai mult. Căci a preotului este numai a mustra şi a dovedi îndrăzneală, iar nu a

lua arme, nici a nu apuca scuturi, nici a nu clătina suliţa, nici a nu întinde arcul, nici a nu slobozi săgeata. Şi de vreme ce preotul a mustrat, dar împăratul nu s-a plecat, ci a întrebuinţat puterea sa, preotul a zis: Eu mi-am făcut datoria şi cu nimic mai mult nu pot ajuta preoţia ce se calcă, legile ce se nedreptăţesc şi pravilele ce se răstoarnă. Ce face, dar, Iubitorul de oameni? Pedepseşte pe îndrăzneţ, căruia îndată i-a ieşit lepră pe frunte. Unde este nerușinare, acolo este şi pedeapsă. Ai văzut iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Nu a slobozit săgeată, n-a clătinat pământul, n-a cutremurat cerul, ci a răsărit lepra, nu în alt loc, ci pe frunte, ca pedeapsa s-o poarte faţa şi să stea ca literele săpate pe stâlp. Căci pedeapsa nu s-a dat numai pentru el, ci şi pentru cei de pe urmă. Pentru că de ar fi fost pedepsit numai el, ar fi primit o pedeapsă după măsura greşelii, ci pedeapsa sta ca o lege scrisă într-un loc înalt, ca şi cum ar zice: „Nu faceţi unele ca acestea, ca să nu pătimiţi unele ca acestea!" Şi puteai vedea o lege însufleţită şi o frunte care scotea un sunet mai tare decât al trâmbiţei. Căci pe frunte erau scrise litere care nu se puteau şterge, fiindcă nu erau scrise cu cerneală, ca să le şteargă cineva, ci lepra era firească care făcea necurat pe acesta, ca pe ceilalţi să-i facă curaţi. Şi precum cei osândiţi sunt scoşi cu streangul în grumaz, aşa şi acesta în loc de streang avea lepra pe frunte, pentru că a ocărât preoţia.

Acestea le zic nu ocărând pe împăraţi, ci pe cei ce se îmbată de mândrie şi de mânie, şi ca să cunoaşteţi că preoţia este mai mare decât împărăţia.

Totdeauna când greşeşte sufletul, Dumnezeu pedepseşte trupul. Aşa a făcut şi cu Cain. Sufletul a greşit făcând ucidere, iar trupul lui s-a slăbănogit. Şi pe bună dreptate. Dar de ce? „Gemând şi tremurând vei fi pe pământ" (Fac. 4, 12). Şi mergea Cain vorbind cu toţi, dar nu cu glas, ci cu tăcerea vorbind. Limba tăcea, dar mădularele lui strigau şi spuneau tuturor pentru ce geme, pentru ce tremură. Frate am omorât, ucidere am făcut. Ceea ce Moise a zis mai pe urmă, lăsându-le în scris: „Să nu ucizi" (Ieş. 20, 13), aceea făcea şi acesta umblând peste tot şi spunând cu fapta. Ai văzut gură tăcând şi faptă vorbind? Ai văzut lege însufleţită înconjurând peste tot? Ai văzut stâlp umblând? Ai văzut pedeapsă care anulează pedeapsă? Ai văzut osândă

pricinuitoare de învățătură? Ai văzut suflet păcătuind și trup pedepsindu-se? Și pe bună dreptate.

Așa și la Zaharia, sufletul a păcătuit și limba a fost legată (Lc. 1, 20). Și a fost pedepsită limba pentru că a născut glasul cel necredincios. Și Ozia a fost pedepsit cu lepră pe frunte pentru că a păcătuit, ca să se înțelepțească. Și a ieșit împăratul, făcându-se pildă tuturor, iar Templul a fost curățat. Și ieșea afară neîmpins de nimeni, și vrând să ia și preoția a pierdut și ceea ce avea. „Și a ieșit din Casa Domnului" (2 Paralip. 26, 21). În vremea cea veche era lege ca orice lepros să fie scos afară din cetate, dar acum nu mai este așa. De ce? Atunci Dumnezeu punea legi la oameni ca la niște prunci și se pedepsea cu lepră trupul, dar acum se pedepsește sufletul.

Și a ieșit împăratul lepros, dar nu l-au scos pe el din cetate, cucernicindu-se de coroană și de vrednicia împărătească, ci sta într-un loc deosebit, dar tot făcea fărădelege. Ce a făcut atunci Dumnezeu? Mâniindu-se pe evrei a încetat prorocia. Și am zis toate acestea la cuvântul proorocului, ca să-mi plătesc datoria. Dar să ne întoarcem la cele ce ne stau înainte, împăratul a ieșit din Templu plin de lepră. Și fiind trebuință ca să fie scos din cetate după obicei ca pe un necurat, poporul îl îngăduie să stea înăuntru și nimeni din cei mici sau din cei mari nu zice nimic din cele ce ar fi trebuit să îndrăznească a zice. Dar pentru că l-a lăsat nepedepsit, Dumnezeu se întoarce de la ei și încetează darul proorociei. Și pe bună dreptate. Pentru că au nesocotit Legea Lui și s-au sfiit să scoată afară pe cel necurat, a făcut de a încetat darul cel prorocesc. Și nu mai era grai cinstit, nici cuvânt care să prorocească, adică Dumnezeu nu mai vorbea cu ei prin proroci. Și nu insufla Dumnezeu Duhul întru cei prin care grăia, pentru că aveau cu ei pe cel necurat; și la cei necurați nu lucrează darul Duhului. Pentru aceasta nu era de față, nici nu Se arăta prorocilor, ci tăcea și Se ascundea. Iar ceea ce am spus s-o fac mai luminată vă voi spune o pildă. Un om avea mare prietenie cu un altul, dar acela l-a scârbit cu ceva, pentru care îi zice: „Pentru aceasta nu mă vei mai vedea și nu voi mai vorbi cu tine". Așa a făcut și Dumnezeu atunci. Că devreme ce L-au întărâtat nescoțând afară pe Ozia zice: „Nu voi mai vorbi cu prorocii voștri. Nu voi mai trimite darul Duhului." Vezi pedeapsă plină de blândețe? Nu a trimis fulgere, nici nu a

clătinat cetatea din temelie. Dar ce a făcut? „Nu voiți să-Mi împliniți Legea, nu mai vorbesc cu voi. Oare nu puteam să-l scot Eu afară? Dar am voit să faceți voi aceasta. Nu vreți? Nici Eu nu mai vorbesc cu voi, nici nu mai mișc sufletele prorocilor”.

Nu mai lucra darul Duhului, era tăcere, vrajbă între Dumnezeu și oameni. Dar după ce a murit împăratul s-a dezlegat și vrajba. Și fiindcă prorocul avea multă vreme de când nu prorocise, murind împăratul și dezlegându-se vrajba, a început să proorocească, căci s-a întors prorocia. Și pentru aceasta prorocul însemnează vremea și zice: „Și a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe scaun înalt și preaînălțat” (Is. 6, 1). Când a murit acela atunci am văzut pe Domnul. Mai înainte nu vedeam pe Domnul, pentru că era urgie asupra noastră, dar după moartea celui necurat s-a dezlegat urgia. De aceea aici s-a spus despre moartea împăratului Ozia, iar la toți ceilalți se spune despre vremea vieții lor. „Și a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul șezând pe scaun înalt și preaînălțat”. Iarăși se poate vedea iubirea de oameni a lui Dumnezeu. A murit cel necurat și Dumnezeu S-a împăcat cu oamenii. Dar de ce a făcut aceasta fără nicio faptă din partea oamenilor, ci numai pentru că a murit acela? Pentru că este iubitor de oameni și nu Se asprește, nici nu Se scumpește când voiește să-Și arate dragostea Sa. Numai un lucru voia Iubitorul de oameni și Bunul Dumnezeu, ca să iasă cel necurat.

Deci, știind acestea, să izgonim mândria, să îmbrățișăm smerita cugetare, iar slava cea cuviincioasă să o înălțăm Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIE de laudă a celor ce au venit la Biserică / despre buna rânduială la slujbă / despre cuvântul: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat" (Is. 6, 1)

Văd că multă osârdie arătaţi voi ca să puneţi în lucrare cele pe care le-am vorbit mai înainte. De aceea şi eu fără să preget semăn seminţele învăţăturii, hrănindu-mă din acestea cu bune nădejdi. Căci şi plugarul, semănând seminţele cu osteneală, dar văzând pământul îndestulat de roade şi holdele încărcate, uită de ostenelile de mai înainte şi toată osârdia o pune spre paza şi lucrarea ce urmează de acum înainte, îndemnat fiind de câştigul pe care-l nădăjduieşte.

Dar plugăria aceasta aduce mult mai mult câştig. Aceea agonisind îndestulare de roade materiale pune înainte hrană pentru trupuri, iar acesta semănând învăţătura şi înmulţind darurile Duhului, pune înainte bogăţia cea sufletească, hrana cea necheltuită şi nestricăcioasă, care nu se risipeşte, nici nu se strică de lungimea vremii, ci se păzeşte cu o negrăită purtare de grijă, dăruind desfătarea care se simte cu mintea. Aceasta este rodirea ostenelilor, aceasta este bogăţia ce se pune înaintea dragostei voastre. Şi pe aceasta văzând-o că creşte în voi, mă bucur totdeauna, că n-am semănat seminţele în zadar, că nu m-am ostenit în zadar, ci am semănat în pământ roditor şi gras, potrivit pentru rodire. Dar de unde credeţi că văd folosul? De unde înţeleg că cuvintele sporesc spre lucrare? Cu adevărat din mulţimea aceasta, din faptul că veniţi cu osârdie la Biserică, maica tuturor, din starea cea de toată noaptea şi din totdeauna, din dorinţa de a urma cetelor îngereşti şi a aduce Ziditorului cântare şi laudă neîncetată.

O, darurile lui Hristos! Sus doxologesc oştile îngerilor, jos în Biserică, adunându-se, oamenii urmează aceeaşi cântare ca a acelora. Sus serafimii strigă cântarea cea întreit sfântă, jos mulţimea oamenilor tot pe aceeaşi o înalţă. Sărbătoare de obşte şi pentru cele cereşti, şi pentru cele pământeşti. O mulţumire, o bucurie, o săltare veselitoare, pe care le-a alcătuit pogorârea cea negrăită a Stăpânului, pe care le-a împletit Duhul Sfânt; unire de glasuri potrivite de buna rânduială cea Părintească. Căci buna rânduială a

versurilor celor de sus, mişcate de Treime, ca de o pană, scot cântarea cea veselitoare şi fericită, cântarea cea îngerească, cântarea cea neîncetată. Acesta este scopul osârdiei de aici, acesta este rodul adunării noastre. De aceea mă bucur văzând această sporire; mă bucur înţelegând veselia sufletelor voastre, bucuria aceea duhovnicească, săltarea cea după Dumnezeu. Căci nimic altceva nu face aşa de veselă viaţa noastră, ca bucuria din Biserică.

În Biserică se găseşte bucuria celor ce voiesc să se bucure, în Biserică este răsuflarea celor scârbiţi, în Biserică este veselia celor mâhniţi, în Biserică este întărirea celor neputincioşi, în Biserică este odihna celor osteniţi, căci zice: „Veniţi către Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28). Ce poate fi mai dorit decât glasul acesta? Ce poate fi mai dulce decât chemarea aceasta? Când Stăpânul te cheamă la Biserică, te cheamă la ospăţ, te îndeamnă la odihnă în loc de osteneli, te schimbă din durere în uşurare, ridicându-ţi greutatea, îţi vindecă necazul cu desfătarea şi mâhnirea cu veselie. O, negrăită purtare de grijă! O, chemare cerească! Să ne sârguim, dar, iubiţilor, să arătăm această osârdie permanentă şi s-o împlinim cu rânduiala cea cuviincioasă şi spre scopul cel cuviincios. Şi astăzi voiesc să pornesc către voi cuvântul despre lucrul acesta, care se pare că este îngreuitor, dar nu este, ci cu adevărat este uşor şi folositor.

Aşa fac şi părinţii cei iubitori de fii, căci le poruncesc să facă nu numai cele ce sunt pricinuitoare de bucurie, dar şi cele ce aduc mâhnire; şi nu numai cele ce aduc îndată folosul, ci şi cele care par că nu aduc niciun folos şi sunt grele, dar care sunt mântuitoare de se vor împlini, învăţându-i cu multă silinţă şi cerând cu dinadinsul împlinirea poruncilor lor. Şi punem cuvântul acesta înainte, ca să nu cheltuim osteneala cea de aici în zadar; ca nu suferind osteneala privegherii, fără folos să fim; că înălţându-se glasurile în văzduh, să nu răsune spre pagubă, ci spre folos. Căci şi negustorii nu suferă în zadar osteneala călătoriilor îndelungate pe mare, nici suflarea vânturilor sau lovirea valurilor, ci înoată prin noian, îndrăznesc în primejdii, merg din loc în loc şi petrec toate nopţile fără somn, ca să-şi înmulţească cele ale negustoriei. Şi de nu va face aceasta, ci, pe lângă dobândă, va pierde

şi cele investite, nu se va mai duce nicăieri, nici nu va suferi atâtea primejdii.

Deci ştiind acestea să venim aici cu evlavia cea cuviincioasă, ca nu cumva în loc de iertarea păcatelor, să ne ducem acasă cu adăugirea lor. Dar ce se cere de la noi? Atunci când înălţăm cântările cele dumnezeieşti, să le împlinim cuprinşi de multă frică şi împodobiţi cu multă evlavie. Căci sunt unii din cei ce se află aici, pe care şi dragostea voastră socotesc că-i ştie, care defăimând pe Dumnezeu şi cuvintele Duhului, socotindu-le ca cele obişnuite, scot glasuri fără de rânduială cu nimic fiind mai presus decât cei nebuni, căci se clatină şi se învârtesc cu tot trupul, arătând obiceiuri străine de aşezarea cea duhovnicească. Ticălosul şi mişelul! Fiind trebuinţă să înalţi doxologia cea îngerească cu teamă şi cu cutremur şi să te mărturiseşti Ziditorului tău cu frică, ca să iei iertarea păcatelor, tu aduci aici obiceiurile măscăricilor, întinzându-ţi mâinile fără rânduială, sărind cu picioarele şi îndoindu-te cu tot trupul. Şi cum nu te temi şi nu te cutremuri îndrăznind să rosteşti în acest chip astfel de cuvinte? Nu te gândeşti că Însuşi Stăpânul este de faţă aici nevăzut, măsurând mişcarea fiecăruia şi cercetându-i conştiinţa? Nu te gândeşti că îngerii stau de faţă la acest Jertfelnic înfricoşat, înconjurându-l cu frică? Dar tu nu te gândeşti la acestea, fiindcă auzul şi privirea la cele de la teatre şi spectacole ţi-au întunecat mintea, şi de aceea pe cele ce se fac acolo le amesteci cu aşezămintele Bisericii. Iar cu strigările cele fără rânduială îţi vădeşti nerânduiala sufletului. Cum, dar, vei cere iertare păcatelor tale? Cum vei trage pe Stăpânul spre milostivire, aducându-I cu atâta defăimare rugăciunea? Zici „miluieşte-mă, Dumnezeule!", dar năravul tău este străin de milă. Strigi „mântuieşte-mă", dar mişcările trupului tău sunt străine de mântuire. Ce folos aduc rugăciunii mâinile ridicate adeseori în sus şi purtate fără rânduială sau strigarea peste măsură, care nu ajută cu nimic la venirea Duhului? Oare nu unele din acestea sunt ale femeilor desfrânate ce stau la răspântii, iar unele ale celor ce strigă la teatre şi spectacole? Cum îndrăzneşti ca să amesteci schimonoselile dracilor cu această doxologie îngerească? Şi cum nu te sfieşti de cuvintele ce le zici: „Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi de El cu cutremur" (Ps. 2, 11)? Oare asta este a sluji cu frică, a te desface şi a te întinde, neînţelegând cele ce zici, căci strigi fără rânduială?

Acestea sunt dovada defăimării, nu a fricii, a mândriei, nu a smereniei; acestea sunt fapte ale celor ce joacă, nu a celor ce doxologesc. Ce înseamnă a sluji Domnului cu frică? Înseamnă a împlini toate poruncile cu frică şi cu sfială şi a aduce rugăciunile cu inimă zdrobită şi minte smerită. Dar Duhul Sfânt ne porunceşte prin prorocul nu numai a sluji cu frică, ci a ne şi bucura cu cutremur. Şi fiindcă împlinirea poruncii pricinuieşte bucurie celui ce se nevoieşte la fapta bună, de aceea zice ca ea să se facă cu frică şi cu cutremur, ca nu purtându-ne cu nefrică, să ne păgubim şi de osteneli şi să întărâtăm şi pe Dumnezeu.

Dar cum se poate să ne bucurăm cu cutremur? Căci nu este cu putinţă ca amândouă să fie deodată, fiindcă deosebirea dintre ele este mare. Căci bucuria vine din împlinirea celor dorite şi din dovedirea celor dulci şi veselitoare, iar nu din cele întristătoare. Iar frica se datorează aşteptării relelor celor multe, izvorând din conştiinţa care ne osândeşte.

Cum, dar, este cu putinţă a ne bucura cu frică, şi nu încă cu frică, ci cu cutremur, care este o frică mărită? Cum, dar, se vor putea lucra acestea? Serafimii te vor învăţa pe tine, căci ei împlinesc cu fapta acestea amândouă. Căci ei se îndulcesc cu slava cea negrăită a Ziditorului şi privesc frumuseţea cea nespusă a Lui, nu zic aceea a fiinţei Lui, căci este neînţeleasă şi nu se poate privi, ci numai cât pot ei cuprinde. Şi petrecând totdeauna şi slujind împrejurul scaunului împărătesc sunt în veşnică bucurie şi veselie, se bucură în dulceaţa aceea neîncetată şi saltă doxologia fără de tăcere pe Dumnezeu. Căci a sta înaintea acelei slave, a fi luminaţi de razele ce strălucesc din ea, le este lor bucurie, veselie, dulceaţă şi mărire. Poate v-aţi îndulcit şi voi de acestea şi doriţi slava aceea? De voiţi să mă ascultaţi şi să faceţi doxologia cu evlavie nu veţi fi lipsiţi de o bucurie ca aceasta. Căci acelaşi Stăpân se slăveşte şi în cer, şi pe pământ, fiindcă „plin este tot pământul de slava Lui” (Is. 6, 3).

Dar cum aceia îndulcindu-se de atâta veselie o amestecă cu frica? Ascultă ce zice prorocul: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat”. De ce după ce a zis „înalt” a adăugat şi „preaînălţat”. Pentru că prin „înalt” nu putea arăta măreţia scaunului, iar adăugând „preaînălţat” a arătat că el nu poate fi înţeles. La cele de pe pământ când se spune „înalt”

poate fi comparat cu cele mai de jos. De pildă, munţii sunt prea înalţi în comparaţie cu şesurile şi văile pământului; înalt este şi cerul, şi cel ce este deasupra tuturor celor de pe pământ. Iar termenul „preaînălţat" este potrivit numai acelei Fiinţe neînţelese. Care nu este cu putinţă nici a fi înţeleasă, nici a fi tâlcuită. De aceea prorocul zice: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat".

Şi altceva ce ai văzut, prorocule? Ce ai privit în jurul Lui? „Şi serafimii stăteau împrejurul Lui" (Is. 6, 2). Dar ce făceau, ce ziceau şi de ce îndrăzneală s-au învrednicit? De îndrăzneală? Nicidecum. Ci erau cuprinşi de frică şi de spaimă, arătându-şi temerea cea negrăită chiar cu înfăţişarea şi mişcările lor. Căci cu două aripi îşi acopereau feţele, oprind raza slavei ce ieşea de la scaun, pentru că nu putea suferi strălucirea ei şi totodată arătându-şi evlavia care o au către Stăpânul. Cu acest fel de bucurie se bucură ei, cu acest fel de veselie se veselesc, acoperindu-şi nu numai feţele, ci şi picioarele? Dar de ce fac aceasta? Căci feţele pe bună dreptate şi le acoperă pentru că nu pot să privească drept la slava cea neapropiată. Dar picioarele de ce şi le acoperă?

Voiam ca acest lucru să vi-l las vouă, ca să vă osteniţi voi la dezlegarea acestei nedumeriri şi să fiţi râvnitori la dezlegarea pricinilor duhovniceşti, dar ca să nu las mintea voastră să se îndeletnicească cu căutarea acestei dezlegări şi să vă fac să defăimaţi sfătuirea mea, de nevoie este ca să v-o spun eu. Pentru ce, dar, îşi acopereau picioarele? Sârguindu-se să-şi arate evlavia nesăţioasă către Ziditorul, ei voiesc să-şi arate frica de El şi prin mişcări, şi prin glas, şi prin vedere, şi chiar prin poziţia lor. Dar pentru că nu pot îndeplini ceea ce doresc şi ceea ce se cuvine, de aceea prin faptul că îşi acoperă toate părţile împlinesc ceea ce lipseşte. Oare aţi înţeles ceea ce am zis sau este trebuinţă să mai repet? Dar ca aceasta să fie mai luminată mă voi strădui s-o dovedesc din exemplele de la noi.

Cineva stă înaintea împăratului pământesc şi prin toate mijloacele se sârguieşte să arate multă evlavie către el, ca prin aceasta să tragă asupra lui mai multă dragoste de la acela. Pentru aceasta şi prin felul cum ţine capul, şi prin glas, şi prin strângerea mâinilor, şi prin alăturarea picioarelor, şi prin sfiala întregului trup se sileşte să arate acea evlavie. Acest lucru se petrece şi

la puterile cele fără de trup. Căci având multă evlavie către Ziditorul şi dorind ca s-o agonisească din toate părţile, dar neputând, ceea ce lipseşte din dorinţa lor o ascund cu această acoperire. Din această pricină se zice că-şi acoperă şi feţele, şi picioarele, cu toate că este şi o altă tâlcuire mai tainică cu privire la aceasta. Serafimii îşi acoperă feţele şi picioarele, nu pentru că ar avea, căci sunt fără de trupuri ca şi Dumnezeu, ci fac aceasta ca să arate că ei sunt sfinţi în toată alcătuirea lor şi slujesc cu frică şi evlavie Stăpânului. Aşa trebuie să stăm şi noi când aducem lui Dumnezeu doxologie, cu frică şi cu cutremur, ca şi cum L-am vedea cu ochii minţii. Şi este cu adevărat de faţă, căci niciun loc nu-L poate cuprinde, şi aude glasurile tuturor. Deci înălţând laude cu inimă înfrântă şi smerită, să fie bine-primită în cer ca o tămâie cu bun miros. „Căci inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi" (Ps. 50, 18).

Dar prorocul ne îndeamnă să facem doxologia cu strigare, căci zice: „Strigaţi Domnului tot pământul". Dar noi nu oprim acest fel de strigare, ci strigarea cea fără rost; nu oprim glasul de laudă, ci cel fără de rânduială, certurile cele dintre voi, mişcările mâinilor pe care le ridicaţi în sus fără rost, jocurile de picioare şi toate năravurile cele fără rânduială şi stricate, care sunt schimonoseli ale celor ce zăbovesc la teatre şi la alergările de cai. De acolo s-au adus la noi acele obiceiuri pierzătoare, de acolo acele glasuri neevlavioase, de acolo mişcările mâinilor, ale picioarelor, certurile, disputele şi toate obiceiurile cele fără rânduială. Şi nimic altceva nu face aşa de mult a defăima cuvintele lui Dumnezeu precum privirile şi auzurile celor ce se petrec acolo. De aceea v-am rugat de multe ori, ca nimeni din cei ce vin aici şi se îndulcesc de învăţătura cea dumnezeiască şi se împărtăşesc de această înfricoşată şi tainică Jertfă, să nu meargă la teatrele şi spectacolele acelea, ca să amestece tainele cele dumnezeieşti cu lucrurile cele drăceşti. Dar unii sunt atât de turbaţi, care poartă numai de formă evlavia, că se duc la acelea, deşi au ajuns la adânci bătrâneţi, neluând aminte nici la cuvintele noastre, nici ruşinându-se de vârsta lor.

Dar când le atragem atenţia şi îi sfătuim să se sfiască de căruntele lor şi să nu-şi piardă evlavia ce o mai au, ce credeţi că spun ei? Acele ce se petrec acolo sunt închipuire a biruinţei şi a încununării ce va să fie în veacul

viitor, şi dobândim mult folos de acolo. Ce zici, omule? Amăgitor şi plin de înşelăciune este acest cuvânt. De unde dobândeşti folos? Din acele certuri fără număr şi din jurămintele cele zadarnice ce se fac spre vătămarea celor ce le spun? Sau din ocările, hulele şi batjocurile pe care acei de acolo le toarnă unii peste alţii? Poate din acestea nu. Dar poate câştigi folos din glasurile cele fără rânduială, din strigarea cea fără de rost, din praful ce se înalţă, de la cei ce se împing şi se înghesuie şi se linguşesc înaintea femeilor?

Dar aici toţi prorocii şi dascălii arată pe Stăpânul îngerilor că şade „pe scaun înalt şi preaînălţat", împărţind celor vrednici daruri şi cununi, iar celor nevrednici rânduindu-le gheena şi focul. Şi chiar Domnul Însuşi adevereşte acestea. Şi tu defăimezi toate acestea şi mustrarea conştiinţei pentru cele săvârşite, frica de pedepse şi veşnicia osândei. Dar ca să te îndreptăţeşti de ceea ce faci, zici că te foloseşti din acelea din care suferi o vătămare nespusă. Nu, rogu-vă, să nu pricinuim îndreptăţiri în păcate. Căci acestea sunt îndreptăţiri şi amăgiri care ne pricinuiesc vătămare. Dar despre acestea ajunge.

Este timpul deci să mă întorc la sfătuirea cea dintâi, şi zicând puţine să pun cuvântului capătul cel cuviincios. Aici se fac nu numai nerânduielile ce le-am spus mai sus, ci bântuie o boală cumplită. Care este aceasta? În loc ca cel ce vine aici să stea de vorbă cu Dumnezeu şi să-I înalţe doxologia cea cuviincioasă, Îl lasă pe El şi fiecare ia pe vecinul său şi rânduiesc cele ale casei, vorbesc despre cele ce se petrec în târg, în popor, la teatre şi spectacole şi în armată, discută că lucrurile acelea s-au pus în rânduială, iar celelalte nu, despre negustorii care s-au îmbogăţit şi care au sărăcit, şi pe scurt, vorbesc aici despre toate cele ce se petrec în lume. De ce iertare sunt vrednici unele ca acestea? Dacă cineva vorbeşte cu împăratul cel pământesc, vorbeşte numai despre acelea pe care le va voi acela şi despre care întreabă, iar de va îndrăzni cineva să discute altceva afară de ceea ce voieşte el, va suferi cea mai de pe urmă pedeapsă. Iar tu vorbind cu Împăratul împăraţilor, Căruia Îi slujesc cu frică îngerii, laşi vorbirea cu El şi discuţi cele despre tine, care sunt praf şi păianjen, căci astfel sunt lucrurile vieţii

acesteia. Cum vei suferi pedeapsa defăimării? Şi cine te va izbăvi de o pedeapsă ca aceasta?

Şi zic unii că stăpânirea cârmuieşte rău lucrurile de obşte ale vieţii acesteia. Dar care este pricina? Nepriceperea celor ce cârmuiesc zic ei. Pricina nu este nepriceperea celor ce cârmuiesc, ci păcatul nostru. Mulţimea greşelilor noastre au întors toate cu josul în sus, acelea au adus toate relele, acelea au întărâtat pe vrăjmaşi, acelea au făcut de au fost biruiţi ai noştri. Nu din altă parte s-a vărsat asupra noastră mulţimea scârbelor, ci numai din pricina aceasta. De aceea cel ce stăpâneşte, cu toate că ar fi Avraam, sau Moise, sau David, sau Solomon cel preaînţelept, sau cel mai drept dintre toţi oamenii, dar dacă noi vom petrece rău, de niciun folos nu va fi. Iar dacă aceia vor fi dintre călcători de lege, care se poartă fără de socoteală şi fără de rânduială, nesocoteala şi neorânduiala noastră au rodit pe unul ca acesta, păcatele noastre au pricinuit rana. Şi ni s-au dat cârmuitori după inimile noastre, şi dintre cei sfinţi, şi dintre cei ce stăpânesc cele lumeşti. Şi dacă cel ce cârmuieşte va fi drept, şi atât de drept încât să ajungă la fapta bună a lui Moise, dreptatea aceluia nu va putea acoperi greşelile nenumărate ale supuşilor. Şi acest lucru îl vom putea cunoaşte chiar de la cele petrecute cu Moise, care a pătimit multe rele pentru Israel şi a făcut multă rugăciune pentru el ca să moştenească pământul cel făgăduit, dar fiindcă poporul cu păcatele lui s-a făcut străin de acea moştenire, rugăciunea lui Moise n-a putut schimba hotărârea cea dreaptă a lui Dumnezeu, ci tot poporul acela a pierit în pustie. Dar cine este mai drept ca Moise? Şi cine are mai multă îndrăzneală către Dumnezeu ca el?

Dar se zice că „mult poate rugăciunea dreptului" (Iac. 5, 16). Da, dar aceea care este ajutată de pocăinţa şi întoarcerea acelora pentru care se face. Iar celor ce au năravul rău şi nu le este nădejde de întoarcere, cum poate să le ajute de vreme ce ei înşişi stau împotriva faptelor aceluia? Să zicem că aceasta se întâmplă când greşeşte un popor întreg, de vreme ce şi păcatul unor puţini supuşi sau de mai multe ori al unuia a biruit îndrăzneala celui ce stăpâneşte cu dreptate. Şi acest lucru se poate vedea tot din cele petrecute cu Israel, care povăţuindu-se de Moise şi mergând în pământul

celor de alt neam ca să facă război cu ei, unii din israeliţi turbându-se spre femeile acelora, au pricinuit tuturor acea înfrângere a tot poporul. Şi acest lucru s-a întâmplat şi la unul singur, cum a fost Ahar, care luând de la cei de alt neam cele date pierzării, a aprins mânia lui Dumnezeu asupra poporului (Is. Navi, 7).

Dar poate unii din cei ce sunt de faţă nu ştiu istoria aceasta, de aceea trebuie să spun puţine cuvinte despre ea, ca să aducem aminte celor ce o ştiu şi să-i învăţăm pe cei ce nu o ştiu. Acest Ahar era unul din cei ce au trecut Iordanul împreună cu Iosua al lui Navi, cu Iosua acela care prin hotărârea lui Dumnezeu a fost ales urmaş al lui Moise şi care era preînchipuirea lui Iisus Hristos, adevăratului nostru Mântuitor. Căci precum acela a trecut poporul lui Israel din pustie prin Iordan în pământul făgăduinţei, aşa şi Mântuitorul nostru ne-a mutat pe noi din pustiul necunoştinţei şi al închinării la idoli, prin sfântul şi mântuitorul botez, la Ierusalimul cel de sus, la Maica celor întâi născuţi, în care s-au pregătit locaşurile odihnei celei adevărate unde este petrecerea cea fără tulburare şi paşnică.

Deci acesta, cu puterea Celui ce poruncea trecând poporul peste Iordan, a venit asupra Ierihonului şi făcând acea minunată înconjurare când erau aproape să cadă zidurile, zice către popor: „Şi va fi cetatea aceasta anatema, ea şi toate câte sunt în ea, fără numai pe Raav desfrânata să o cruţaţi" (Is. Navi 6, 17). Păziţi-vă de anatemă ca nu poftind să luaţi ceva din noi şi să fim pedepsiţi. Toate cele ce sunt în cetate s-au afurisit, căci aceasta înseamnă anatema. Porunca era primejdioasă, căci cum se putea ca într-atâta popor să nu fie călcată? Mai ales că erau multe pricinile ce-i sileau la călcarea ei. Nestatornicia şi iubirea de câştig a poporului sau poate faptul că toţi au auzit porunca, şi mulţimea prăzii care le era pusă înainte ca o amăgire şi care uşor ar fi amăgit pe cei iubitori de avuţie să calce porunca. Dar cu toate acestea legea a fost dată şi deasupra tuturor sta spânzurată primejdia călcării ei.

Ce s-a întâmplat după aceasta? Au căzut zidurile şi toate cele ce erau în cetate au ajuns în mâinile celor ce o înconjuraseră. Dar tot poporul a păzit porunca dată, ci numai unul a călcat-o şi a aprins mânia lui

Dumnezeu peste toată mulţimea. Căci zice Scriptura: „Şi au săvârşit fiii lui Israel un păcat mai mare, luând din cele afurisite; că Ahar, feciorul lui Harmi, fiul lui Zamri... a luat din anateme şi S-a mâniat Domnul cu urgie pe fiii lui Israel" (Is. Navi 7, 1). Unul a fost cel care a păcătuit, cum zice că au păcătuit fiii lui Israel, şi S-a mâniat Domnul pe fiii lui Israel? Vezi cum păcatul unuia a pricinuit pedeapsă la tot poporul şi a făcut pe Dumnezeu vrăjmaş cu toată mulţimea. Dar fiindcă călcarea de lege s-a făcut şi nimeni nu ştia în afară de Dumnezeu, Cel ce ştie cele ascunse, pedeapsa zăbovea, dar cel ce făcuse aceasta, cu toate că i se părea că se tăinuieşte, se ardea de conştiinţă ca de foc. Apoi a venit şi vremea pedepsei şi a arătării păcatului. Iosua a trimis din Ierihon bărbaţi în Ghe şi s-au suit acolo ca la trei mii de bărbaţi, dar au fugit de la faţa bărbaţilor Gheei şi au omorât din ei trei sute şaizeci de bărbaţi, iar pe ceilalţi i-au alungat şi i-au bătut şi a slăbit inima poporului şi s-a făcut ca apa (Is. Navi 7, 2-5).

Vezi pedeapsa unui păcat? Vezi rana nevindecată? Unul a păcătuit, iar moartea şi frica a căzut peste tot poporul. Ce înseamnă aceasta, o, Stăpâne iubitorule de bunătate? Tu eşti singur Drept şi judecăţile Tale sunt drepte. Tu faci judecata după lucrurile fiecăruia. Tu ai zis, Iubitorule de oameni, că de va muri cineva în păcatul lui nu se va pedepsi altul în locul aceluia. Care este, dar, această hotărâre dreaptă a Ta? Bune sunt toate cele ale Tale, Doamne, şi foarte bune şi se iconomisesc spre folosul nostru.

Păcatul aduce vătămare, de aceea toţi au fost pedepsiţi, ca nu vătămarea să se întâmple la toţi. Şi văzând ei câtă pedeapsă a născut o călcare de poruncă, să fugă şi să scape de osânda cea veşnică care se pricinuieşte din mai multe. Atunci Iosua văzând ceea ce s-a făcut poporului şi-a rupt hainele lui şi a căzut cu faţa la pământ, jelindu-se cu acele cuvinte pe care le însemnează Dumnezeiasca Scriptură (Is. Navi 7,6). Dar ce răspunde Stăpânul: „Scoală-te, pentru ce ai căzut pe faţa ta? Poporul a păcătuit şi a călcat legătura Mea... Şi nu vor putea fiii lui Israel să stea înaintea vrăjmaşilor lor... până ce nu veţi ridica anatema dintre voi" (7, 10-12). Atunci s-a vestit aceasta poporului, iar Dumnezeu arată pe cel ce a făcut călcarea de lege. Iar acela mărturiseşte şi zice lui Iosua: „Adevărat, eu am păcătuit înaintea Domnului Dumnezeului lui Israel; aşa şi aşa am făcut.

Când prădam am văzut o haină pestriţă bună şi două sute de drahme de argint şi o limbă de aur, care trăgea cincizeci de drahme, şi poftindu-le le-am luat şi le-am ascuns în pământ în cortul meu" (Is. Navi 7, 20-21). Deci le arată pe toate, pentru că vedea că nemincinos este cel ce l-a vădit şi avea martor nemitarnic pe cel ce-l mustra. Şi vezi moartea cea de ocară a lui, căci „a luat Iosua pe Ahar... şi pe feciorii lui şi pe fetele lui, şi boii lui, şi asinii lui, şi oile lui, şi cortul lui, şi toate câte avea el... Şi i-a ucis pe ei cu pietre tot Israelul" (7, 24-25).

Aceasta este răsplata călcării de lege; aşa este judecata cea nemitarnică a lui Dumnezeu. Deci ştiind acestea, năvălirea asupră-ne a necazurilor să le socotim ca o pedeapsă a păcatelor noastre, şi cercetându-ne în fiecare zi greşelile noastre, nu pe alţii, ci pe noi să ne facem vinovaţi de venirea acestora. Căci nu numai neluarea aminte a celor ce stăpânesc au adus asupra noastră relele acestea, ci mai ales greşelile noastre. Şi fiecare venind aici, să-şi cerceteze păcatele lui, iar să nu prihănească pe alţii, şi să înalţe cu rânduiala cea cuviincioasă doxologia cea cuviincioasă. Iar rânduiala cea cuviincioasă ce se cere de la noi este aceasta: întâi să ne apropiem de Dumnezeu cu inimă înfrântă, apoi aşezarea sufletului s-o arătăm prin cele ce se văd, adică prin şedere, prin mişcarea cu bună rânduială a mâinilor, prin glasul cel blând şi smerit. Iar acestea sunt cu putinţă la cel ce va voi. Şi cum vom putea să le lucrăm toţi? Dacă ne vom pune în minte că s-a dat poruncă de obşte şi că toţi trebuie să ne împărţim de folosul din ea.

De aceea să încetăm şi glasurile cele fără de rânduială, să oprim mişcările cele fără de rânduială ale mâinilor, neridicându-le ameninţător în aer, ci strânse cuviincios să le întindem către Dumnezeu. Căci Dumnezeu urăşte cele fără rânduială şi Se scârbeşte de ele, precum Se bucură şi primeşte pe cel smerit, căci, „spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând, şi care tremură de cuvintele Mele" (Is. 66, 2).

Să zicem unii altora că Dumnezeu nu voieşte în acelaşi timp să vorbim şi cu El şi să cuvântăm şi între noi, nici să lăsăm vorbirea cu El şi să începem a vorbi cu cei de faţă, amestecând mărgăritarele cu noroiul, căci aceasta El o socoteşte ocară a Sa, iar nu o doxologie. Şi de va voi cineva să

calce porunca aceasta să-i astupăm gura, să-l alungăm şi să-l scoatem afară din curţile sfintei Biserici ca pe un vrăjmaş al mântuirii noastre. Şi făcând aşa, păcatele noastre cele de mai înainte cu lesnire le vom spăla, vom avea în mijlocul nostru pe Stăpânul Însuşi împreună cu îngerii, împărţind fiecăruia cununile cele pentru buna rânduială.

Că devreme ce este Iubitor de oameni şi Dătător de daruri mari şi se bucură de mântuirea noastră, ne-a făgăduit Împărăţia cerurilor şi împărtăşirea vieţii celei fără de moarte şi pe toate cele bune înainte le-a pregătit, voind ca noi toţi să ne sălăşluim întru ele. Pe care fie ca noi toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE despre faptul că trebuie să arătăm multă purtare de grijă pentru fapta bună, şi să urmăm sfinţilor, care, fiind de aceeaşi fire cu noi, au lucrat-o cu dinadinsul / despre faptul că de ne vom trândăvi, nu vom avea niciun cuvânt de îndreptare

Ştiu că în zilele trecute v-am chinuit mintea cu înţelegerile cele adânci, pentru aceasta voiesc ca astăzi să vă pun înainte o învăţătură mai uşoară. Şi precum trupul cel topit de post are trebuinţă de puţină răsuflare, ca apoi iarăşi cu mai multă osârdie să îndrăznească la nevoinţele postului, aşa şi sufletul are trebuinţă de a răsufla şi de a se odihni.

Căci nu trebuie totdeauna a-l întinde sau a-l lăsa liber, ci uneori a face aceasta, iar alteori cealaltă, ocârmuind astfel şi aşezarea sufletului şi săltările trupului. Şi precum a-l chinui totdeauna cu osteneli îl face să slăbească şi să cadă, tot aşa a-l lăsa totdeauna în odihnă, îl duce la trândăvie. Iar acest lucru se întâmplă şi la suflet, şi la trup. De aceea pretutindeni măsura este lucrul cel mai bun. Şi cum că este cel mai bun ne spune Însuşi Dumnezeul tuturor, când a făcut toate făpturile spre folosul nostru. Iar din toate să cercetăm ce zice despre ziuă şi noapte, adică despre lumină şi despre întuneric. Căci de vreme ce a rânduit ziua pentru neamul omenesc spre lucrare, iar întunericul nopţii spre răsuflare şi odihnă de osteneli, a pus şi măsuri, şi hotare pentru amândouă, ca toţi să ne îndulcim de folosul din ele.

Şi cum că lumina este spre lucrare, ascultă pe David ce zice: „Ieşi-va omul la lucrul său şi la lucrarea sa până seara” (Ps. 103, 23). Şi bine a zis până seara, căci sosind seara lumina se ascunde şi venind întunericul firea omenească adoarme, pentru că trupul fiind ostenit se odihneşte şi toate simţurile se destind şi ca o doică bună întunericul sileşte toate organele trupului să se odihnească de osteneli. Apoi după ce se va împlini măsura nopţii şi se apropie lumina, face ca să întâmpinăm razele soarelui cu simţirile odihnite şi să ne apucăm de lucrurile cele obişnuite cu osârdie nouă şi fierbinte.

Acest lucru se întâmplă şi la întoarcerile anotimpurilor. Căci după iarnă urmează primăvară, iar după ce se depărtează vara vine toamna, ca prin schimbarea climei să se păstreze trupurile noastre, nici înghețând de gerul cel peste măsură, nici topindu-se de fierbințeala cea multă. Pentru aceasta s-a rânduit mai înainte de iarnă toamna şi mai înainte de vară primăvara ca trupurile noastre să se deprindă cu frigul şi căldura. Iar cel ce va voi să cugete la toate cele create cu înțelepciune, va afla că ele s-au făcut după rânduială şi nimic nu a fost făcut în zadar. Chiar şi la semințele ce răsar din pământ de va privi cineva, va vedea că ele nu răsar în acelaşi timp din pământ, fiindcă nu numai o singură vreme este potrivită spre odrăslirea lor. Iar vremile cele cuviincioase le cunoaşte lucrătorul de pământ, învățat fiind de Dumnezeu, după înțelepciunea dată lui. Şi ştie când trebuie să semene semințele, când trebuie să aşeze în sânul pământului mlădițele pomilor sau ale viei, când trebuie să ascută secera pentru seceriş, când să culeagă rodul viei sau când să culeagă rodul măslinului. Şi de vei voi să cercetezi acestea cu de-amănuntul, vei vedea câtă înțelepciune au cei care lucrează pământul.

Şi nu numai la cele de pe pământ vei vedea înțelepciune, ci şi la cele din mare. Aici altă înțelepciune vei vedea, fiindcă corăbierul ştie când trebuie să tragă corabia din port şi când să treacă peste noian. Şi la aceştia se poate vedea mult mai învederat priceperea pe care înțelepciunea lui Dumnezeu a pus-o în firea omenească. Căci cei ce merg pe drumurile de pe pământ nu merg uneori cu atâta siguranță, precum fac călătoria aceştia ce călătoresc pe ape. Drept aceea şi Scriptura înspăimântându-se de înțelepciunea lui Dumnezeu, zice: „Cel ce ai dat în mare cale şi în valuri cărare rătăcită" (Înț. lui Solomon 14, 3). Ce minte omenească poate înțelege aceasta?

Şi la împărtăşirea firii omeneşti din hrană vei vedea acelaşi lucru. Căci fiecare vreme a anului ne dăruieşte hrană diferită cum a rânduit Stăpânul. Şi ca o doică bună, pământul ne aduce darurile lui, slujind poruncii Ziditorului. Şi ca să nu lungim cuvântul acesta, vă este cu putință şi singuri să cercetați celelalte pentru că sunteți pricepuți. Căci zice Scriptura: „Dă pricină înțeleptului şi mai înțelept va fi" (Pilde 9, 9). Şi nu numai la hrana

noastră se poate vedea aceasta, ci și la cea a dobitoacelor necuvântătoare. Și de veți voi și din multe alte vieți veți putea cunoaște, cercetând, înțelepciunea cea negrăită și bunătatea cea neasemănată a lui Dumnezeu, Meșterul cel bun, care pe toate cele ce le-a adus la ființă, le-a adus cu un scop.

Și chiar la vremea sfintelor patruzeci de zile ne este pusă o nouă rânduială. Căci precum la drumurile cele de obște sunt hanuri și popasuri, unde drumeții cei osteniți se odihnesc și apoi odihniți pornesc iarăși în călătorie. La fel și la țărmurile mării sunt porturi, unde cei ce înoată, după ce au trecut multe valuri și s-au împotrivit suflărilor vânturilor, răsuflă puțin și iarăși se apucă să înoate. La fel și acum, la aceste patruzeci de zile, li s-au dăruit aceste două zile ale săptămânii celor ce au primit să meargă pe drumul postului, ca să se odihnească puțin și trupul de ostenelile postului și sufletul să se mângâie, care, după trecerea acestor două zile, să se apuce iarăși cu osârdie de această călătorie bună și folositoare.

Și fiindcă astăzi este zi de răsuflare, îndemn dragostea voastră ca să păziți cu osârdie câștigurile ce le-ați adunat din post, și puțin odihnindu-vă, să adăugați iarăși la cele de mai înainte, și puțin câte puțin, agonisindu-vă o bogăție mare, așa să ajungeți la ziua Domnului, băgând corabia voastră cea duhovnicească plină în limanul sfântului Praznic. Și precum toate cele ce au fost făcute de Stăpânul, s-au făcut cu un scop, împlinind o trebuință necesară, precum a arătat cuvântul vostru și dovedește mărturia lucrurilor; așa și cele ce se fac de noi, nu trebuie făcute simplu sau fără rost, ci spre folosul și dobândirea mântuirii noastre. Și dacă cei ce sunt dedați cu totul la lucrurile vieții acesteia nu se vor apuca de ceva, dacă nu vor socoti mai înainte câștigul ce le iese, cu atât mai mult noi trebuie să facem aceasta și să nu trecem săptămânile postului fără rost, ci, cercetându-ne conștiința, să socotim ce lucru bun am făcut noi săptămâna aceasta și ce în cealaltă, sau ce am adăugat în ceea ce a urmat, sau ce patimă din noi am îndreptat. Și de nu vom voi să rânduim așa cele ale noastre, nici să ne sârguim pentru sufletul nostru, niciun folos nu vom avea din post, nici din nemâncarea ce o suferim, ci vom fi mai prejos de cei ce pun multă osârdie ca să adune bani. Căci fiecare din aceștia privegheză cu dinadinsul ca în fiecare zi să adauge

la cei de mai înainte, şi nu are saţiu niciodată, ci pe cât îi creşte avuţia, pe atât îi creşte şi pofta, şi osârdia. Şi dacă se priveghează atât acolo unde osârdia este nefolositoare şi unde avuţia de multe ori este vătămătoare sufletului, cum nu trebuie să facă aceasta acolo unde osârdia aduce folos, unde plata este nespusă şi câştigul nemărginit? Acolo după toate acestea, câştigul banilor nu asigură mântuirea, căci venind moartea nu numai că banii rămân aici, nedând niciun folos celui ce i-a adunat, dar pentru că rămân aici va trebui să dea seamă pentru ei cu de-amănuntul. Iar de multe ori, încă mai înainte de moarte, după multe osteneli şi sudori şi ticăloşii, năpădind oarecare întâmplări ca un vifor, deodată cel ce avea multă bogăţie ajunge să fie mai sărac decât cei mai săraci. Şi acestea le poate vedea oricine că se întâmplă în fiecare zi. Iar la negustoria cea duhovnicească nu trebuie să se teamă nimeni de un astfel de lucru, căci ea este întărită şi nu se pierde şi acolo unde avem trebuinţă mai mult de ea, acolo ne dă mai multă mângâiere.

Deci vă rog, cât mai avem vreme, să arătăm la această negustorie duhovnicească măcar aceeaşi osârdie cum au aceia. Şi niciodată să nu încetăm a purta de grijă acestui lucru, adică de a săvârşi orice lucru bun, de a întoarce în fugă, prin multă priveghere măcar unele din patimile ce ne supără, ca să dobândim multă mângâiere, încredinţaţi fiind de mărturia conştiinţei. Căci nu ni se cere decât să venim în toate zilele aici, să auzim adeseori vorbindu-se despre aceleaşi lucruri şi să petrecem toate cele patruzeci de zile postind. Şi de nu vom dobândi ceva din venirea cea deasă aici şi din sfătuire şi de nu vom aduce ceva folos sufletului din vremea postului, acestea nu numai că nu ne vor folosi, ci ni se vor face pricină de mai mare osândă, căci învrednicindu-ne de atâtea prilejuri de a ne folosi, rămânem tot aşa, şi nici cel supus iuţimii nu se face mai îngăduitor, nici cel pizmăreţ nu se preface în prieten, nici cel turbat la bani nu se va depărta de patimă ca să vină spre milostenie şi hrănirea săracilor, nici cel desfrânat nu se face înfrânat, nici cel ce se înnebuneşte de slava deşartă nu se învaţă să o treacă cu vederea şi să poftească slava cea adevărată, nici cel trândav nu se scoală să se silească spre dragostea către aproapele, ca să nu fie mai jos decât vameşii, „căci de iubiţi pe cei ce vă iubesc pe voi, ce răsplată veţi avea? Au nu fac vameşii acelaşi lucru?” (Mt. 5, 46), ci ca să-şi pregătească gândul,

să vadă cu blândeţe pe vrăjmaşi şi să arate către ei mai multă dragoste. Şi de nu vom birui patimile acestea şi celelalte care se nasc din noi, ce iertare şi îndreptăţire vom avea noi cei ce venim aici în toate zilele, cei ce ne învrednicim de atâta ascultare, cei ce ne împărtăşim de atâta învăţătură şi avem atât ajutor de la post? Spune-mi, te rog, de vei vedea pe copilul tău mergând în toate zilele la şcoală, dar trecând vremea nu dobândeşte nimic de acolo, oare suferi aceasta cu răbdare? Oare nu vei bate şi pe copil şi-i vei imputa dascălului? Dar de te vei înştiinţa că cele ale dascălului s-au făcut toate fără lipsă şi numai lenevirea copilului a fost pricina tuturor, oare nu vei muta toată mânia spre copil, slobozind pe dascăl de vină? Pe bună dreptate acelaşi lucru se face şi aici. Căci noi, care am fost rânduiţi de darul lui Dumnezeu, în toate zilele vă chemăm la şcoala aceasta ca pe nişte fii duhovniceşti şi vă punem înainte învăţătura cea mântuitoare grăind nu cele de la mintea noastră, ci cele dăruite nouă de Stăpânul, prin Dumnezeieştile Scripturi, care punându-le vouă de faţă, deseori vă învăţăm. Deci, dacă noi arătăm toată osârdia şi privegherea, povăţuindu-vă în toate zilele la calea faptei bune, iar voi rămâneţi neschimbaţi, puneţi-vă în minte şi socotiţi cât de mare ne va fi nouă durerea şi vouă osânda, ca să nu zic ceva mai mult. Că deşi faptul că nimic n-am lăsat din cele ce se cuvin spre folosul nostru, nevinovaţi ne face, dar, fiindcă ne îngrijim de mântuirea voastră, nu putem suferi aceasta fără durere. Pentru că şi dascălul de va vedea pe ucenic că nu se foloseşte cu nimic din osârdia sa, nu puţin se mâhneşte şi se scârbeşte, văzând că se osteneşte în zadar.

Şi acestea le zic nu ca să mâhnesc dragostea voastră, ci ca să vă ridic şi să vă învăţ, ca să nu chinuiţi trupul cu postul fără niciun folos, nici să nu treceţi aceste patruzeci de zile în zadar. Şi ce zic aceste patruzeci de zile, când noi nicio zi din toată vremea vieţii noastre nu trebuie s-o trecem fără ca să ne agonisim ceva folos duhovnicesc, prin rugăciune, prin mărturisire, prin facerea de bine sau prin altă oarecare lucrare duhovnicească. Şi dacă Pavel cel atât de înalt, care a auzit cuvintele cele nespuse, ce nici până astăzi nimeni nu le-a cunoscut, zicea: „Mor în fiecare zi! V-o spun fraţilor, pe lauda pe care o am pentru voi” (1 Cor. 15, 31), ca să ne înveţe că cu atâta osârdie se da în primejdiile cele pentru dreapta credinţă, încât în toate zilele era aproape de moarte. Şi ceea ce nu primea firea, căci numai cu o moarte

suntem datori toţi, aceea săvârşea voinţa sa, deşi Dumnezeu Iubitorul de oameni îl ţinea în viaţă pentru mântuirea celorlalţi. Deci dacă acela care era împodobit cu atâtea fapte bune, arătându-se ca un înger pe pământ, în toate zilele se silea şi se nevoia împotriva primejdiilor, cele pentru adevăr, ca să-şi lucreze negustoria cea duhovnicească, neodihnindu-se niciodată, ce cuvânt de îndreptare vom avea noi, cei ce nu numai că suntem lipsiţi de orice faptă bună, ci şi supuşi la atâtea neajunsuri, din care unul doar de ne va cuprinde pe noi, de ajuns este să ne pogoare în prăpastia pierzării, şi nu arătăm nicio sârguinţă ca măcar pe acestea să le îndepărtăm? Iar dacă multe neajunsuri vor cuprinde pe cineva, adică va fi supus iuţimii, va fi desfrânat, lacom, pizmăreţ şi mânios, şi nu va voi să le îndrepte, nici să se apuce de lucrarea faptelor bune, ce nădejde de mântuire va mai fi aici?

Acestea le zic şi nu voi înceta a le zice, ca fiecare din cei ce aud, să primească doctoria cea potrivită din cele ce se vorbesc de noi şi să se silească degrabă, ca să se întoarcă spre sănătate, izbăvindu-se de patimile cele ce-l supără şi să se facă sârguitor la lucrarea faptei bune. Căci şi la cei ce bolesc cu trupul, cu toate că doctorul va pune de nenumărate ori doctoriile, dar cel bolnav nu va suferi lucrarea lor, ci de multe ori necăjindu-se şi nerăbdând usturimea va arunca doctoria ce a pus-o doctorul, nevoind să primească folosul din aceea, nimeni totuşi, din cei cu dreaptă socoteală, nu va prihăni pe doctorul care a făcut totul ce depindea de el. La fel este şi aici, noi, făcând doctoria din învăţătura cea duhovnicească, o punem peste cei bolnavi, dar apoi lucrul vostru este să suferiţi durerile ca să vă folosiţi şi să vă vindecaţi, ca izbăvindu-vă de boală, să vă întoarceţi la sănătatea cea adevărată. Astfel şi voi veţi simţi mult folos şi noi nu puţin ne vom mângâia, văzând că cei ce mai înainte erau bolnavi, aşa degrabă s-au întors întru sănătate.

Deci, vă rog, ca fiecare din voi, deşi nu a făcut mai înainte, măcar de acum să se sârguiască ca orice neajuns ce-l va supăra, mai mult decât celelalte, să-l taie din suflet, întrebuinţând gândul cel binecredincios ca o sabie duhovnicească, şi aşa să se izbăvească de patimă. Că Dumnezeu ne-a dat nouă gând care poate, de vom voi puţin să ne sârguim, să biruiască orice patimă ce se va naşte în noi. De aceea darul Duhului ne-a lăsat scrise vieţile

şi petrecerile tuturor sfinţilor, ca văzând că au fost de aceeaşi fire cu noi şi au isprăvit cu toate faptele cele bune, să nu ne lenevim nici noi la lucrarea lor.

Fericitul Pavel nu a fost de aceeaşi fire cu noi? Căci mă prind de dragostea bărbatului acestuia şi pentru aceasta nu încetez a-l purta pe el în gură deseori, iar privind la sufletul lui ca la un prototip, mă înspăimânt de lipsa lui de patimi, de mărimea vitejiei, de fierbinţeala dragostei către Dumnezeu şi cuget că om fiind, voind, a adunat toate faptele cele bune, iar noi nici măcar pe cea mai mică nu o facem. Cine, dar, ne va izbăvi de osânda cea veşnică, când el, fiind părtaş aceleaşi firi ca şi noi, supus la aceleaşi slăbiciuni, petrecând toate zilele în acele vremuri grele şi când a fost, ca să zic aşa, tras, rupt, târât de cel ce se lupta împotriva propovăduirii lui, care de multe ori numai atunci îl lăsa, când îl socotea mort, socotind că şi-au împlinit scopul lor cel ucigaş? Oare se află cineva printre noi, care zăcem într-atâta lenevire, să isprăvească atâta mărime de fapte bune? Dar ca să nu auziţi de la noi isprăvile acestui fericit şi vitejia pe care a arătat-o în fiecare zi pentru propovăduirea dreptei credinţe, ascultaţi-l pe el ce zice despre sine atunci când primejdia apostolilor mincinoşi l-a silit. Şi atât de greu îi era acest lucru, încât niciodată nu voia să-şi spună faptele sale, ci se numea hulitor şi prigonitor. Dar după ce a văzut nevoia cea mare, ca să astupe gurile amăgitorilor şi să dea puţină mângâiere ucenicilor, după ce a spus multe adaugă: „Dar în orice ar cuteza cineva – întru neînţelepţie zic – cutez şi eu" (II Cor. 11, 21).

Vezi suflet iubitor de Dumnezeu? Nu numai îndrăzneală numeşte lucrul acesta, ci neînţelepţie, învăţându-ne ca niciodată fără de nevoie şi când nu ne sileşte nimic să nu arătăm cele făcute de noi, dacă vreunii din noi vor fi lucrat vreun bine. „Dar în orice ar cuteza cineva – întru neînţelepţie zic – cutez şi eu". Adică, fiindcă văd că nevoia este mare, cutez şi eu să arăt un lucru de neînţelepţie. „Sunt ei evrei? Evreu sunt şi eu. Sunt ei israeliţi? Israelit sunt şi eu. Sunt ei sămânţa lui Avraam? Sunt şi eu" (II Cor. 11, 22). Pentru acestea cugetă ei înalt şi se mândresc? Să nu socotească că noi suntem lipsiţi de acestea, ci şi noi ne împărtăşim de ele. Apoi adaugă: „Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Nebuneşte spun: eu sunt mai mult ca ei". Ia

seama aici, iubitule, la fapta cea bună a sufletului acestui fericit, căci după ce pe cele ce le-a spus despre el le numeşte neînţelepţie, cu toate că ajunsese în atâta strâmtorare, dar nu se mulţumeşte cu ceea ce a zis, ci când vrea să se arate pe sine că-i întrece pe aceia foarte mult, iarăşi pe cele vorbite despre el le numeşte nebunie, ca să nu socotească cineva că le vorbeşte din iubire de sine. Ca şi cum ar fi zis: Oare nu ştiu că fac un lucru neplăcut celor mulţi şi necuviincios mie, dar mă sileşte nevoia cea mare. De aceea iertaţi-mă pe mine care vorbesc cuvinte ale neînţelepţiei.

Dar noi nici măcar umbrei lui să-i urmăm, care avem atâtea sarcini de păcate asupra noastră. Căci dacă de multe ori vom face vreun mic lucru bun, nici pe acesta nu-l păstrăm în cămările minţii, ci dorind să vânăm slava deşartă, îl arătăm lipsindu-ne, prin această faptă necuvioasă, de răsplata lui Dumnezeu. Dar fericitul acela n-a pătimit nimic de acest fel. Dar ce? „Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Nebuneşte spun: eu sunt mai mult ca ei".

După aceea aduce de faţă faptele acelea pe care apostolii cei mincinoşi nu le făcuseră. Căci cum le-ar fi făcut cei ce se luptau împotriva adevărului şi făceau totul ca să împiedice propovăduirea dreptei credinţe şi să clatine minţile celor simpli? Şi după ce a zis: „eu sunt mai mult ca ei", adaugă: „În osteneli mai mult... în bătăi peste măsură, la moarte adeseori". Ce zici? Lucru neobişnuit şi de mirare este ce se spune de tine. Oare se poate ca cineva să moară de mai multe ori? Da, cu adevărat, deşi nu cu lucrul, ci cu voinţa. Arătându-ne din aceasta nouă că pentru propovăduire se dădea la acest fel de primejdii care-i aduceau moarte. Dar darul lui Dumnezeu păzea pe nevoitor în mijlocul acestor primejdii, ca să primească ucenicii mult folos de la el.

„La moarte adeseori. De la iudei, de cinci ori am luat patruzeci de lovituri de bici fără una. De trei ori am fost bătut cu vergi şi o dată am fost bătut cu pietre; de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine; o noapte şi o zi am petrecut-o în adâncul mării. În călătorii adeseori, în primejdii de râuri, în primejdii de tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni; în primejdii în cetăţi, în primejdii în pustie, în primejdii pe mare, în primejdii între fraţii cei mincinoşi". Iar aceste ce s-au zis să nu le trecem fără cercetare, iubiţilor, căci fiecare din ele ne arată o mulţime de ispite. Că

n-a zis „o călătorie”, ci „în călătorii de multe ori”, nici „o primejdie de râu”, ci „primejdii” multe și felurite, și pe toate le-a suferit cu covârșire.

Și după acestea iarăși zice: „În osteneală și în trudă, în privegheri adeseori, în foame și în sete, în posturi de multe ori, în frig și în lipsă de haine, pe lângă cele «dinafară»”. Vezi că alt noian de ispite ni se deschide nouă. Și zicând, „pe lângă cele dinafară” arată că cele ce nu s-au spus sunt mai multe decât cele spuse. Dar nu s-a oprit aici, ci ne arată iarăși ceea ce a suferit, zicând: „Năvălirile asupra mea în toate zilele, grija de toate Bisericile”. Iată iarăși o altă faptă, care și singură de ar fi, ar fi suficientă să-l suie la vârful faptei bune. „Grija de toate Bisericile”. Nu a uneia, sau a două, sau a trei, ci a tuturor celor din lume. Și peste câtă suprafață de pământ aleargă soarele slobozindu-și razele sale, peste atâta avea grijă și fericitul acesta. Ai văzut mărime de suflet? Ai văzut lărgime de minte?

Dar cele pe care le zice de acum înainte le întrece și le ascunde, ca să zic așa, pe cele spuse. „Cine este neputincios și eu să nu fiu neputincios? Cine se smintește și eu să nu mă aprind?”. O, cât de mare este dragostea acestui bărbat față de fii? Câtă priveghere! Câtă grijă! Care mamă se rupe la cele dinăuntrul ei pentru fiul său când îl prind frigurile și zace în pat, precum făcea fericitul acesta? Fiindcă el, pentru cei ce erau neputincioși în orice loc, era neputincios, și pentru cei ce se sminteau, se aprindea. Și cugeta la înțelesul cuvântului. N-a zis „cine se smintește și eu să nu mă mâhnesc”, ci „să nu mă aprind”, arătându-ne mulțimea durerii lui, ca și cum el s-ar aprinde și ar arde înăuntru pentru cei ce suferă smintiri.

Și iată că am lungit mult cuvântul, deși am vrut ca astăzi să-l zic mai scurt, ca să puteți și voi să răsuflați de osteneala postului. Dar nu știu cum am căzut în bogăția isprăvilor acestui Sfânt și mi-a tras limba ca o curgere iute de ape. De aceea aici pun capăt cuvântului, dar rog dragostea voastră să-l purtați totdeauna în minte și să cugetați neîncetat, că deși acesta a fost de aceeași fire cu noi, supus la aceleași trebuințe, deși avea un meșteșug defăimat, căci cosea piei, dar fiindcă a voit să se dea pe sine la ostenelile faptei bune și să se facă vrednic de primirea Sfântului Duh, a primit cu îndestulare darul cel de sus.

Deci şi noi, de vom voi să facem cele după puterea noastră, nimic nu este să ne oprească să dobândim aceleaşi bunătăţi. Că Stăpânul este darnic şi voieşte ca noi toţi să ne mântuim şi la cunoştinţa adevărului să venim. De aceea să ne facem vrednici măcar acum târziu să ne apucăm de a lucra fapta bună cu osârdie fierbinte şi îndreptându-ne patimile noastre, să ne facem îndemânatici de primirea Duhului. De care fie ca noi toţi să ne învrednicim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava şi stăpânirea şi cinstea, acum şi în pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE despre faptul că primejdios lucru este totodată şi pentru cei ce vorbesc, şi pentru cei ce aud, a spune către popor spre măgulire / că folositor lucru este şi cu dreptate a-şi prihăni cineva păcatele sale

Mi se pare că de ajuns v-am atins mai înainte şi v-am rănit destul de adânc, de aceea astăzi de nevoie este să vindecăm, punând doctorii mai puţin dureroase. Căci acesta este modul cel mai bun al vindecării, nu numai a tăia, ci şi a lega rănile; aceasta este legea cea minunată a învăţăturii, ca nu numai să certe, ci şi să mângâie. Căci aşa poruncea Pavel: „Mustră, ceartă, îndeamnă" (II Tim. 4, 2). Dacă cineva numai va îndemna şi va mângâia pe ascultători, îi face trândavi, iar dacă totdeauna îi va certa, îi face răi, căci neputând să sufere mereu sarcina mustrărilor, îndată se întorc la cele rele. De aceea trebuie ca pestriţ să fie cuvântul învăţăturii.

Şi de vreme ce ziua trecută cuvântul a pişcat tare mintea voastră, astăzi aveţi nevoie de o învăţătură mai blândă, şi la durerile cele pricinuite de mustrări, de nevoie este să picurăm cuvântul cel blând ca nişte untdelemn, mai întâi aducându-vă aminte de mustrările acelea. V-am citit atunci porunca lui Pavel cu privire la împărtăşirea cu Tainele, care este pusă tuturor celor ce ştiu tainele. Iar porunca zicea aşa. Dar nimic nu ne opreşte ca s-o citim iarăşi. „Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar" (I Cor. 11, 28). Cei ce ştiu tainele cunosc care este pâinea şi care este paharul. Şi „cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului". Porunca aceasta v-am citit-o atunci şi v-am şi tâlcuit înţelesul ei. Am spus ce înseamnă

„nesocotind trupul Domnului", adică vrednic de aceeaşi pedeapsă ca cei ce L-au răstignit pe Hristos. Căci precum ucigaşii aceia s-au făcut vinovaţi de Sângele Domnului, aşa şi aceştia care se împărtăşesc cu Tainele Lui cu nevrednicie. Fiindcă aceasta înseamnă a nesocoti Trupul şi Sângele Domnului. Şi se părea atunci că ceea ce am zis este foarte îngreuietor şi cum că îngrozirea este nesuferită, dar am explicat-o prin pildă. Căci am zis: Că dacă cineva ori va rupe porfira cea împărătească, ori o va murdări cu noroi, la fel ocărăşte pe împăratul care se îmbracă cu ea; aşa şi aici, şi cei ce au omorât trupul cel stăpânesc, şi cei ce-l primesc cu minte necurată, aduc aceeaşi ocară hainei împărăteşti. Deci L-au rupt pe El iudeii pe Cruce, dar Îl întinează pe El şi cei ce-L primesc cu suflet necurat. De aceea, deşi păcatele sunt deosebite, dar ocara este aceeaşi. Acestea au atins pe mulţi; aceasta însă a tulburat pe mulţi şi a rănit conştiinţa ascultătorilor, şi nu numai a ascultătorilor, ci mai înainte de voi pe a mea, a celui ce vorbesc. Şi învăţătura este de obşte, pentru că de obşte sunt şi rănile, de aceea şi doctoriile le pun de obşte. Iar aceasta este o lucrare a iubirii de oameni a lui Dumnezeu, ca şi cel ce vorbeşte, şi cei ce aud să fie supuşi sub aceleaşi legi, pentru că sunt de aceeaşi fire şi la fel de vinovaţi de le vor călca. Pentru ce? Ca să certe cu măsură. Să fie iertător faţă de cei ce greşesc. Ca aducându-şi aminte de neputinţa sa să nu facă mustrare nesuferită. Pentru aceasta Dumnezeu n-a pogorât îngeri din cer pentru a-i pune învăţători oamenilor, ca nu cumva, fiindcă sunt o fire superioară şi necunoscând neputinţa firii omeneşti, să ne mustre fără milostivire. Ci a dat oamenilor muritori ca să fie învăţători şi preoţi; oameni cu neputinţe, ca, faptul că este sub aceleaşi neajunsuri, să pună frâu limbii celui ce vorbeşte, nelăsând-o să facă mustrări peste măsură. Şi că acest lucru este adevărat, însuşi Pavel, cel ce a pus această lege, ne-a învăţat şi a spus şi pricina, zicând: „Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus de oameni... Care poate să fie îngăduitor cu cei neştiutori şi rătăciţi" (Evr. 5, 1-2). Pentru care pricină? Pentru că şi el este cuprins de neputinţă.

Vezi că neputinţa se face pricină de milostivire şi rudenia firii nu lasă pe cel ce mustră să fie mai presus de mustrări, oricât s-ar osteni? Dar pentru care pricină am zis acestea? Ca să nu ziceţi: Fiindcă tu eşti curat de păcate şi neatins de durerea mustrărilor, cu multă stăpânire aduci asupra noastră

tăiere adâncă. Ci eu mai întâi simt durerea, pentru că şi eu sunt vinovat şi supus păcatelor. „Căci toţi suntem vinovaţi” (Înţ. lui Sirah 8, 6) şi „Cine se poate lăuda că are inima curată?” (Pilde 20, 9). Pentru aceasta am făcut acele mustrări, filozofând în rele străine, nici fiind cuprins de oarecare asprime, ci din multă purtare de grijă.

Când se tămăduiesc trupurile, cel ce taie nu simte nicio durere, ci cel ce este tăiat, acela singur este cel ce se chinuieşte de dureri. Dar la cei ce vindecă sufletele nu este aşa, decât dacă greşesc când judecă de la sine cele ale celorlalţi. Ci aceia mai întâi se chinuiesc atunci când ceartă pe alţii. Că nu pătimim, nici nu ne mâhnim aşa de mult când suntem mustraţi de alţii, precum când mustrăm pe alţii pentru păcatele la care suntem şi noi supuşi şi vinovaţi, fiindcă conştiinţa îndată mustră pe cel ce vorbeşte. Şi celui ce este împodobit cu dregătoria de a învăţa, dar cade în aceleaşi păcate cu ucenicii şi are trebuinţă de aceleaşi mustrări, mai amară i se face durerea.

Şi nu fără rost mă tânguiesc acum de acestea, ci fiindcă mulţi nesuferind tăria celor ce s-au zis, s-au supărat şi s-au necăjit, zicând: Ne depărtezi de la sfântul Prestol şi ne alungi de la împărtăşire! De aceea am fost silit să zic acestea ca să cunoaşteţi că nu depărtez, ci mai mult adun; nu alung, nici nu opresc, ci mai ales trag prin mustrări. Căci frica de osândă căzând în conştiinţa celor ce păcătuiesc ca focul pe ceară, topeşte şi mistuie greşelile noastre, de va sta şi va petrece totdeauna în ea, şi făcând mintea curată şi strălucită, aduce mai multă îndrăzneală în noi, iar din îndrăzneală se face mai multă osârdie pentru a ne împărtăşi cu Tainele cele negrăite şi înfricoşătoare. Şi precum cel ce dă doctorii amare celor ce se scârbesc de bucate, din pricina îmbolnăvirii stomacului, curăţă sucurile cele rele şi redând pofta de mâncare îi face pe aceia cu mai multă osârdie să se atingă de hrana cea obişnuită; aşa şi cel ce grăieşte cuvinte amare şi curăţă gândurile cele rele ale minţii şi descarcă sarcina cea grea a păcatelor, dă pricină conştiinţei să răsufle şi-l face pe acela ca să guste cu multă dulceaţă Trupul Stăpânului.

Deci nimeni nu trebuie să se supere de cele ce s-au zis, ci să le primească şi să le laude. Iar dacă vreunii sunt mai slabi şi nu primesc această îndreptare a noastră, le zic că nu tâlcuiesc legi ale mele, ci citesc

epistole pogorâte din cer. Şi atunci cel ce are încredinţată slujba aceasta este nevoit să spună toate ce cuprind aceste porunci, căutând peste tot folosul, iar nu măgulirea ascultătorilor, sau gândindu-se la nemulţumirea ascultătorilor să vândă, prin acest har, şi mântuirea sa, şi a acelora. Şi fiindcă şi celui ce vorbeşte, şi celor ce aud primejdios lucru este a ascunde ceva din legile cele dumnezeieşti; şi fiindcă învăţătorii se judecă vinovaţi morţii când se sfiesc să tâlcuiască toate învăţăturile lui Dumnezeu, îl voi aduce iarăşi pe Pavel ca martor. Şi de aceea pentru dezlegarea multora alerg adeseori la sufletul acela sfânt, căci cuvintele lui sunt legi dumnezeieşti folositoare Căci nu este Pavel cel ce vorbeşte, ci Hristos mişcă sufletul aceluia. Deci ce zice Pavel? După ce a chemat pe cei ce locuiau în Efes şi a rostit către ei învăţătura cea mai de pe urmă, când voia să se despartă de ei a zis către cei mai mari peste aceia că precum sunt cei care varsă sângele ucenicilor, aşa sunt cei ce nu spun cele de folos, făcându-se vinovaţi pedepsei şi osândei. Şi zice: „Curat sunt eu de sângele tuturor" (F. Ap. 20, 26). Pentru ce? „Căci eu nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu". Iar de s-ar fi ferit să vestească voia lui Dumnezeu nu ar fi fost curat de sângele lor, căci ar fi fost judecat ca un ucigaş de oameni, şi pe bună dreptate. Căci ucigaşul de oameni omoară numai trupul, iar cel ce face cuvânt către popor spre a-l măguli, face pe ascultători leneşi şi le pierde sufletele. Acela pricinuieşte trupului moartea aceasta, iar aceasta pierde sufletul şi-l trimite în muncile şi pedepsele cele fără de sfârşit.

Dar oare numai Pavel zice acestea? Nicidecum. Ci mai înainte de Pavel, Dumnezeu, prin prorocul, acelaşi lucru arată, zicând: „Pândar te-am pus pe tine casei lui Israel" (Iez. 3, 17). Ce este pândarul? Pândar se zice că este acela care, atunci când oştile stau jos, se suie pe o movilă şi de acolo pândeşte pe vrăjmaşi când se apropie, apoi vesteşte celor din jur venirea acelora şi-i ridică la război, ca să nu vină peste ei, nefiind pregătiţi şi să-i omoare. Şi de vreme ce multe din nevoile cele ce vin asupra noastră nu le vedem noi, cei ce umblăm pe jos, darul lui Dumnezeu a iconomisit ca sfinţii proroci, stând pe locul înalt al prorociei, să vestească de mai înainte urgia lui Dumnezeu care va să vină asupra noastră, ca, îndreptându-ne prin pocăinţă şi ridicându-ne sufletul cel căzut, să oprim de departe pedeapsa cea trimisă de Dumnezeu.

De aceea zice: „Pândar te-am pus pe tine casei lui Israel”, ca să vesteşti mai dinainte nevoia ceea ce va veni peste ei, precum vesteşte acela venirea vrăjmaşilor. Şi pedeapsă nu mică pune asupra celui ce nu spune de mai înainte urgia lui Dumnezeu. Şi care este? Sufletele celor ce pier le voi cere din mâna ta.

Care este deci omul acela atât de aspru şi nemilostiv ce învinuieşte pe cel ce vorbeşte adeseori despre urgia lui Dumnezeu, care de va tăcea va suferi atâta pedeapsă? Deci cum că nouă celor ce grăim nu ne este de folos să tăcem unele ca acestea, ne-au învăţat destul Apostolul şi prorocul; la fel şi vouă celor ce auziţi. Şi dacă aş tăcea şi aş ascunde păcatele cu tăcerea, pe bună dreptate s-ar fi necăjit şi s-ar fi supărat oricine. Iar dacă, deşi tăcând, acolo ni se vor descoperi greşelile, ce folos poate fi din tăcere? Niciun folos, cu adevărat, ci vătămarea cea mai de pe urmă. Căci de voi vorbi acum, aduc la pocăinţă şi la umilinţa cugetului, iar de voi tăcea, nu ne vom aduce aminte de greşelile noastre, nici nu ne vom pocăi, ci le vom vedea acolo descoperite înaintea ochilor noştri, dar vom plânge în zadar.

Şi de vreme ce este de trebuinţă ca acolo sau aici, în viaţa aceasta, să ne împungem şi să ne mâhnim pentru păcate, mai bine este să fie aici, iar nu acolo. De unde este arătat aceasta? Din cuvintele proroceşti şi evangheliceşti.

Prorocul zice: „În iad cine se va mărturisi Ţie?” (Ps. 6, 6). Nu că nu ne mărturisim acolo, ci că facem aceasta în zadar. Iar Hristos a învăţat aceasta printr-o pildă. Că era un oarecare sărac, Lazăr plin de bube peste tot şi cuprins de o boală nevindecată. Iar altul oarecare bogat, care nici din firimituri nu da săracului. Dar ce trebuie să vă povestesc toată pilda? Căci ştiţi toată istoria, cruzimea bogatului, cum nu împărtăşea pe sărac din masă; sărăcia aceluia şi foamea cu care se lupta totdeauna. Dar acestea au fost aici în viaţa aceasta. Iar după ce au murit amândoi, bogatul vede pe săracul acela în sânul lui Avraam. Şi ce zice? „Părinte Avraame... trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie” (Lc. 16, 19-31). Ai văzut dreptate? Nu i-a dat aceluia din firimituri, nu dobândeşte o picătură de apă. Căci „cu ce măsură măsuraţi, vi se va măsura” (Mc. 4, 24). Ce răspunde atunci Avraam? „Fiule,

adu-ţi aminte că ai primit pentru cele bune ale tale în viaţa ta, şi Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuieşti".

Dar ce învăţăm de aici? Cei osândiţi se mâhnesc cu adevărat pentru păcatele lor şi se schimbă, făcându-se mai buni, în munca gheenei, dar cu nimic nu se folosesc pentru ei înşişi. Apoi zice: Părinte, trimite-l pe el în casa mea, ca să mărturisească rudeniilor mele şi să nu vină în locul acesta. El nedobândind facerea de bine, doreşte mântuirea altora. Ai văzut că din crud cum era mai înainte, s-a făcut iubitor de oameni? Când trăia nu-i păsa de Lazăr pe care-l vedea cu ochii, iar acum poartă grijă de rudenii cu toate că nu sunt de faţă; atunci fiind în bogăţie nu se îndupleca de înfăţişarea jalnică a săracului, iar acum fiind în chinuri şi în nevoi nesfârşite, poartă grija rudeniilor lui şi se roagă să fie trimis cineva să le vestească toate acestea. Vezi cum s-a făcut iubitor de oameni, blând şi milostiv? Dar oare a dobândit ceva din pocăinţă? Oare s-a pricinuit vreun folos din umilinţă? Niciunul. Căci pocăinţa trecuse de vremea rânduită. Privelişte a risipit, întrecerea în nevoinţe a trecut, nu mai era vreme de lupte.

Pentru aceasta vă îndemn, vă rog şi vă poftesc ca aici să ne tânguim şi să ne plângem păcatele. Aici să ne mâhnească cuvintele, ca să nu ne îngrozească acolo lucrurile; să ne muşte pe noi aici cuvântul, ca să nu ne muşte acolo viermele cel veninos; să ne ardă pe noi aici mustrarea, ca să nu ne ardă acolo focul gheenei. Cei ce plâng aici, acolo se vor mângâia. Cei ce se desfată aici şi râd şi n-au nicio simţire de durere pentru păcate, de nevoie este ca acolo să plângă, să se tânguiască şi să scrâşnească cu dinţii. Iar cuvântul acesta nu este al meu, ci al Celui ce ne va judeca atunci pe noi. „Fericiţi cei ce plâng, că aceia se vor mângâia" (Mt. 5, 4) şi „Vai vouă celor ce râdeţi acum, că veţi plânge".

Deci ce este mai bine, a câştiga prin căinţa şi plângerea cea de-acum bunătăţile şi dulceaţa cea fără de sfârşit sau, râzând în această viaţă scurtă, să mergi să te chinuieşti fără de sfârşit? Dar poate te ruşinezi şi roşeşti când trebuie să le spui păcatele? Şi înaintea oamenilor de va trebui să le spui, nu trebuie să te ruşinezi, căci ruşine este a păcătui, nu a mărturisi păcatele. Iar acum nici nu este nevoie să te mărturiseşti cu martori de faţă. În conştiinţa ta să se facă cercetarea; fără de martori să fie judecata. Numai Dumnezeu să

te vadă pe tine mărturisindu-te, Dumnezeu Care nu ţine minte păcatele, ci le dezleagă prin mărturisire. Dar şi aşa pregeţi şi te întorci? Ştiu şi eu că mintea ta nu suferă pomenirea păcatelor sale, ci numai de vom vrea să ne aducem aminte de greşeli ea zburdă ca un mânz cu greu de înfrânat. Dar ţine-o, înfrâneaz-o, netezeşte-o cu mâna, fă-o blândă şi spune-i că de nu se va mărturisi acum, se va mărturisi acolo unde pedeapsa va fi mai mare, unde defăimarea va fi mai multă. Aici judecata este fără martori şi tu cel care ai păcătuit te judeci pe tine, dar acolo în mijlocul mulţimii întregii lumi toate se vor aduce, de nu vom apuca mai înainte să le ştergem.

Te ruşinezi a-ţi mărturisi păcatele? Ruşinează-te a le face! Dar când le facem, îndrăznim cu obrăznicie şi fără de ruşine, iar când este trebuinţă să le mărturisim, atunci ne ruşinăm şi pregetăm, în loc să facem aceasta cu osârdie. Căci nu este ruşine a prihăni şi a vorbi de rău păcatele, ci dreptate şi faptă bună. Şi dacă mărturisirea nu este dreptate şi faptă bună, Dumnezeu n-ar fi dat răsplată pentru ea. Dar fiindcă mărturisirea are răsplată ascultă: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndrepţi” (Is. 43, 26). Cine se ruşinează să mărturisească păcate, ca să scape de păcate? Căci oare porunceşte să se mărturisească ca să se pedepsească? Nu ca să se pedepsească, ci ca să ierte.

La judecăţile cele lumeşti după mărturisire urmează pedeapsa. De aceea ca nu cumva cineva, temându-se de pedeapsa ce urmează după mărturisire, să nu-şi mai mărturisească, psalmistul, cunoscând aceasta, zice: „Mărturisiţi-vă Domnului că este bun, că în veac este mila Lui” (Ps. 105, 1). Oare Dumnezeu nu ştie păcatele tale, dacă tu nu le vei mărturisi? Şi ce câştigi din a nu te mărturisi? Oare poţi să le tăinuieşti? De nu le vei spune tu, Acela le ştie, iar de le vei spune tu, Acela le uită, căci „Eu sunt cel ce şterg fărădelegile tale... Şi nu le voi pomeni” (Is. 43, 25). Vezi? „Nu le voi pomeni.” Şi aceasta este o lucrare a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Iar tu pomeneşte-le, ca să iei pricină de înţelepciune”.

Aceste cuvinte auzindu-le Pavel, totdeauna îşi pomenea păcatele sale, ca să nu le mai pomenească Dumnezeu, şi zicea: „Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu” (I Cor. 15, 9) şi „Iisus Hristos a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care

cel dintâi sunt eu" (I Tim. 1, 15). Nu a zis „am fost", ci „sunt". Iertarea păcatelor s-a făcut de Dumnezeu, dar pomenirea păcatelor celor iertate nu se sting la Pavel. Pe cele pe care le-a șters Stăpânul, el le vădește. Ați auzit pe prorocul zicând „nu le voi pomeni", dar nu pomenește-le.

Dumnezeu l-a numit pe Pavel vas al alegerii, dar el se numește pe sine cel dintâi dintre păcătoși. Și dacă nu uita păcatele cele iertate, gândește-te cum își aducea aminte de facerile de bine ale lui Dumnezeu. Și nu ne face pe noi atât de străluciți pomenirea isprăvilor, precum pomenirea păcatelor. Și mai bine zis, pomenirea isprăvilor nu numai că nu ne face străluciți, ci ne umple de rușine și de osândă; iar pomenirea păcatelor ne umple de îndrăzneală și ne îndreaptă. Cine zice aceasta? Fariseul și vameșul. Acesta spunându-și păcatele s-a pogorât îndreptat, iar acela spunându-și isprăvile s-a pogorât mai jos decât vameșul. Vezi câtă vătămare aduce pomenirea isprăvilor și cât folos este a nu uita păcatele? Și pe bună dreptate. Căci cel ce pomenește și-și aduce aminte de isprăvi se înalță spre mândrie și trece cu vederea pe ceilalți oameni, cum a pătimit fariseul. Și nu ar fi venit el la atâta trufie și nu ar fi zis „nu sunt ca ceilalți oameni" de nu ar fi pomenit de postul și de zeciuiala sa. Iar pomenirea păcatelor smerește mintea și o pleacă să cugete smerit, și prin smerita cugetare trage dragostea lui Dumnezeu.

Ascultă cum și Hristos poruncește să dăm uitării isprăvile. „Când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Suntem slugi netrebnice" (Lc. 17, 10). Nu eu te numesc pe tine netrebnic, ci zi tu că ești slugă netrebnică; tu de-ți vei mărturisi prostimea ta, Eu te fac strălucit și te încununez. Vezi prin câte mărturii ni s-a dovedit că pomenirea păcatelor aduce folos, iar pomenirea isprăvilor vătămare? Și invers, că din uitarea păcatelor ni se pricinuiește osândă, iar din uitarea isprăvilor folos?

Vrei să afli și din altă parte că aducerea aminte de păcate este o ispravă mare? Ascultă pe Iov, care pe lângă celelalte fapte bune a fost slăvit și pentru mărturisire, căci zice: „Și de am păcătuit fără de voie și am ascuns păcatul meu. Căci nu m-am rușinat de multa mulțime a gloatei să mărturisesc înaintea lor" (31, 33-34). Ca și cum ar zice: Niciodată nu m-am rușinat de mulțimea celor asemenea cu mine. Căci ce folos este a nu ști

oamenii, când știe Dumnezeu? Și ce vătămare mi se pricinuiește când aceștia îmi știu greșelile, când Dumnezeu voiește să mă sloboadă de osândă? Și cu toate că toți mă vor osândi, dar dacă Judecătorul va strica hotărârea lor, nicio grijă nu port de hotărârea lor; sau cu toate că toți mă vor lăuda și mă vor slăvi, dar Acela mă va osândi, niciun folos nu-mi va fi judecata acelora. Căci întru toate trebuie a privi la Acela, și să facem cu păcatele ce facem cu banii. Fiindcă noi îndată ce ne-am sculat din pat, mai înainte de a merge la târg sau de a ne apuca de vreo treabă, din cele ale noastre sau din cele de obște, chemăm pe slugă și-i cerem socoteala pentru cele cheltuite, ca să vedem ce a cheltuit rău, ce bine și ce a mai rămas. Iar de vom vedea că ceea ce a rămas este puțin, îndată căutăm surse de venituri, ca să nu rămânem săraci și să pierim de foame. Așa să facem și la faptele noastre. Chemând aducerea amintea a noastră să facem socoteala cuvintelor, cugetelor și faptelor; să cercetăm ce s-a cheltuit cu cuviință și ce spre vătămarea noastră, care cuvânt s-a cheltuit rău la ocări, la vorbe de rușine și la sudalme; care cuget a pornit ochiul să privească cu desfrânare, care gând s-a făcut lucru spre vătămarea noastră, prin mâini, prin limbă, sau prin ochi. Și nu ne silim a ne depărta de cheltuiala cea necuviincioasă și în locul celor ce odată s-au cheltuit rău să investim cele spre bine; în locul cuvintelor grăite în zadar, rugăciuni; în locul privirilor desfrânate, posturi și milostenii. Și de vom cheltui fără de cuviință tot, nelăsându-ne nimic bun ca să punem în vistieria noastră, vom ajunge la sărăcia cea mai de pe urmă, greșind fără de luare aminte, și ne vom trimite înșine în osânda focului cea fără de sfârșit.

Socoteala banilor obișnuim s-o facem dimineața, iar socoteala faptelor seara după cină, șezând pe pat, când nimeni nu ne supără, când nimeni nu ne tulbură; atunci să ne facem noi socoteala pentru toate ce le-am lucrat ziua. Și de vom vedea că am greșit ceva, să ne pedepsim pe noi înșine, mustrându-ne cugetul și îmboldindu-ne gândul așa de tare, încât să nu mai îndrăznească să ne mai ducă la acea prăpastie a păcatului după ce ne vom scula, aducându-și aminte de rana cea de seară. Și cum că această vreme este cea mai îndemânatică pentru acest fel de judecată, ascultă prorocul zicând: „De cele ce ziceți întru inimile voastre, întru așternuturile voastre vă căiți” (Ps. 4, 4). Ziua facem lucruri pe care nu le voim, căci

prietenii ne întărâtă, slugile ne tulbură, femeia ne mâhneşte, copiii ne scârbesc şi mulţimea de treburi ale vieţii de obşte ne stau asupră, şi nu putem pricepe atunci că acestea sunt păcate. Dar după ce ne izbăvim de toate acestea, seara când suntem singuri şi avem multă linişte, să facem în pat judecata aceasta, ca să avem pe Dumnezeu milostiv prin ea. Iar dacă păcătuim în toate zilele şi rănim sufletul nostru, dar nu simţim niciodată, precum defăimează unii rănile cele multe, dar care apoi aduc asupra lor friguri şi moarte nesuferită, tragem asupra noastră osânda cea nesfârşită din pricina acestei nesimţiri.

Ştiu că cele ce vi le-am spus vă vin greu, dar aduc mult folos. Avem Stăpân blând şi-Şi arată îndată toată iubirea Sa de oameni, numai voieşte să aibă o pricină de la noi. Şi dacă nu ne-am face mai răi, nepedepsindu-ne după ce am păcătuit, nu ar mai fi adus osânda, dar El ştie bine că nu mai puţin decât păcatele, ne vatămă pe noi a rămâne nepedepsiţi când păcătuim. De aceea aduce pedeapsa, nu pedepsindu-ne pentru cele ce au trecut, ci îndreptând cele ce vor fi. Şi ca să afli că aceasta este adevărată, ascultă ce spune Dumnezeu către Moise: „Lasă-Mă, ca mâniindu-Mă... să-i pierd pe ei" (Ieş. 32, 10). Şi zice „lasă-Mă" nu că Moise Îl ţinea, că n-a vorbit nimic către El, ci-i sta înainte în tăcere, ci vrea să-i dea imbold să se roage pentru ei. Că deşi au păcătuit aceia şi s-au făcut vrednici de osândă, şi de osândă cumplită, dar nu voia să-i pedepsească, ci voia să le arate iubirea Sa de oameni; şi fiindcă aceasta îi făcea leneşi, le iconomisea pe amândouă, ca nici să nu aducă asupra lor pedeapsa, nici să nu-i facă mai leneşi nepedepsindu-i, ca aflând ei aceasta să nu creadă că au scăpat de urgia Stăpânului pentru vrednicia lor, ci pentru mijlocirea lui Moise.

Acest lucru îl facem şi noi de multe ori, căci atunci când slugile noastre fac greşeli vrednice de pedeapsă, dar nu voim nici să le pedepsim, nici să-i eliberăm de frica pedepsei, invităm pe prieten să-i scoată din mâinile noastre, ca şi frica în ei să rămână, şi de bătăile noastre să scape. Aşa a făcut şi Dumnezeu. Şi cum că este adevărat, înseşi cuvintele mărturisesc. „Lasă-Mă, ca mâniindu-Mă". Dar când noi voim să pedepsim ne mâniem fără să ne stea cineva împotrivă, iar El zice: „lasă-Mă, ca mâniindu-Mă", ca să cunoşti că mânia nu este patimă la Dumnezeu, ci

pedeapsa ce se aduce pentru păcatele noastre se numeşte astfel. Deci când auzi pe Moise zicând: „De vrei să le ierţi păcatul, iartă-l" (Ieş. 32, 32), nu te minuna de el, ci mai înainte de slugă, minunează-te de Stăpânul, că El i-a dat pricină de această iubire de oameni.

Şi nu numai aici a făcut aceasta, ci şi către Ieremia şi Iezechiel zice: „Alergaţi împrejur în căile Ierusalimului şi vedeţi... de veţi afla bărbat care să facă judecată şi dreptate, şi blând voi fi lor" (Ier. 5, 1). Ai văzut iubirea de oameni? De fapta bună a unuia se îndulcesc şi se împărtăşesc mulţi din cei răi, iar răutatea celor mulţi nu va trage asupra lor pedeapsa pentru acel unul, căci un singur om ce trăieşte în fapte bune poate să răpească mulţime de popor din urgia lui Dumnezeu. Şi o cetate întreagă stricată nu va putea clătina pe cel ce are viaţă bună. Şi acest lucru se poate vedea la Noe, căci toţi prăpădindu-se, singur el s-a mântuit. Şi la Moise se vede acelaşi lucru, că el singur a putut cere iertare pentru atât popor. Dar eu am să vă spun un semn şi mai mare al iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu când nu află oameni vii ca să aibă îndrăzneală şi să poată scoate din primejdii pe cei ce au greşit, aleargă către cei ce s-au săvârşit, iertând păcatele pentru aceia, precum a zis către Iezechia: „Voi scuti cetatea aceasta pentru Mine şi pentru David, robul Meu" (4 Împ. 20, 6), care acum era mort.

Deci ştiind toate acestea, că Dumnezeu face totul ca să ne izbăvească de pedeapsă şi osândă, să-I dăm multe pricini, mărturisindu-ne, pocăindu-ne, plângând, rugându-ne, lăsând mânia faţă de cei de aproape, uşurând sărăcia vecinilor, petrecând în rugăciuni cu trezvie, arătând smerită cugetare, aducându-ne aminte neîncetat de păcate. Căci nu este de ajuns a zice „sunt păcătos", ci trebuie să-ţi aduci aminte de fiecare păcat în parte. Şi precum focul căzând în mărăcini îi prăpădeşte cu lesnire, aşa şi gândul care învârteşte neîncetat greşelile, cu lesnire le afundă şi le pierde.

Iar Dumnezeu, Cel ce trece cu vederea fărădelegile şi ridică nedreptăţile, să ne izbăvească pe noi de păcate şi să ne învrednicească pentru Împărăţia cerurilor cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care şi împreună cu Care se cuvine slava Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa proorocească: „Eu sunt Domnul Dumnezeu cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc relele”

Puţine sunt cele ce s-au spus, dar dulce este izvorul mierii, a mierii care nu are saţiu. Mierea aceasta simţită îşi încetează dulceaţa pe limbă, apoi merge spre descompunere, dar mierea învăţăturii şade în sufletul nostru, pricinuind totdeauna veselie şi povăţuindu-ne la nestricăciune. Aceea se întocmeşte din flori, iar aceasta se ţese din Dumnezeieştile Scripturi. De aceasta sunteţi voi astăzi plini, căci aţi primit darul ascultării şi aţi arătat puterea dragostei şi cinstea credinţei. Veniţi, dar, să vă punem şi noi înainte cu multă osârdie masa cea obişnuită. Şi ne bucurăm foarte că deşi este o alergare de cai aşa de vestită, aţi defăimat petrecerea cea de acolo şi aţi venit aici atâta mulţime. Pentru aceasta şi noi vom drege paharul cu multă îndestulare. Căci în acest fel este vinul Scripturilor, astfel sunt bucatele mesei acesteia, nu îngraşă trupul. Şi acestea le zicem nu necinstind trupul, ci alegând mai mult buna cinste a sufletului; nici lepădând trebuinţa şi folosul, ci oprind trecerea peste măsură. Că de filozofăm, aşa trebuie să filozofăm, ca să nu dăm pricină gurilor ereticilor. Şi deşi trupul acesta este mai jos decât sufletul, dar nu este potrivnic sufletului; iar sufletul deşi este fără trebuinţe, slujeşte trebuinţelor trupului.

Dumnezeu, Meşterul cel preabun, a urzit lumea aceasta nu numai dintr-un singur element, ci a adus la fiinţă multe feluri de elemente, ca să-Şi arate înţelepciunea Sa cea mare în felurimea celor create. Că nu a făcut numai cer, ci şi pământ; nu numai pământ, ci şi soare; nu numai soare, ci şi lună; nu numai lună, ci şi stele; nu numai stele, ci şi văzduhul; nu numai văzduhul, ci şi norii; nu numai norii, ci şi eterul; nu numai eterul, ci şi izvoare, râuri, lacuri, munţi, dealuri, văi, livezi, grădini, seminţe, felurite ierburi, şi alte firi deosebite cu forme deosebite şi cu lucrări deosebite, pe care le va vedea oricine de va înconjura pământul sau de va ocoli corpul pământului cu mintea, şi va zice împreună cu prorocul: „Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, toate întru înţelepciune le-ai făcut” (Ps. 103, 24).

Pentru aceasta, de pofteşti să vezi spectacol, lasă-l pe cel satanicesc şi vino la acesta duhovnicesc; de pofteşti să auzi cântare, părăseşte-o pe aceea, şi, întinzându-ţi puterea minţii tale, vino la aceasta, care-ţi ridică cugetarea şi-ţi întăreşte mintea, şi vei auzi glasuri felurite şi sunete de instrumente, care înalţă din toate părţile o cântare preadulce lui Dumnezeu, Meşterul cel preabun. Căci doxologia cea către Făcătorul este ca o cântare a Duhului alcătuită din multe glasuri şi din multe sunete ale strunelor lăutei zidită de El, care sunete doxologesc şi împreună, dar şi fiecare separat. Şi ca să cunoşti cum sună singure separat, loveşte cu gândul struna cerului şi vei auzi ce tare răsună, şi înalţă slavă lui Dumnezeu. Lucru pe care l-a făcut şi prorocul, după care a zis: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria" (Ps. 18, 1). De la struna aceea mută-te la struna zilei şi a nopţii şi vei auzi că sunetele acestea răsună mai dulce decât orice cântare a lăutei şi chitarei, şi mai ales când va fi cineva care să ştie să lovească strunele acestea.

Dar vei întreba: Cum răsună cerul, căci n-are nici gură, nici limbă, nici cer al gurii, nici dinţi, nici buze? Cum, dar, iese glasul? Şi cum grăieşte ziua? Căci ele nu sunt organe ale vorbirii, ci noaptea şi ziua sunt drumuri ale soarelui şi ale lunii şi perioade de timp. Dar pentru ca nu cumva vreunul din cei mai groşi la minte auzind acestea să se tulbure şi să se smintească, ascultă ce zice prorocul. Căci după ce a zis: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu"... Şi cum că „ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă", nu s-a oprit aici, ci a adăugat: „Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale glasurilor să nu se audă". Iar acestea se înţeleg astfel: cerul, ziua şi noaptea nu numai că nu au glas, ci şi un altfel de glas, cu mult mai lămurit, mai puternic şi mai luminat decât cel omenesc. Cum şi în ce fel? Ia aminte la zicerea aceasta: „Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă". Dar ce înseamnă aceasta? Grăirea de bine şi laudă glasului acestuia.

Glasul meu este înţeles de cel ce este de o limbă cu mine, iar celui ce nu este, nu. De pildă, de voi vorbi în limba elinească şi va şti cineva limba aceasta, acela mă va înţelege, iar scitul, tracul, libianul şi indianul, nu, căci deosebirea limbii nu-l lasă pe el să înţeleagă vorba mea. Şi dacă scitul şi tracul vor vorbi, eu nu-i voi putea înţelege, nici altul nu va înţelege limbile

lor. Dar la cer, la zi şi la noapte nu este aşa, ci glasul lor este în aşa fel, încât se poate înţelege luminat şi curat de orice neam şi orice limbă. De aceea după ce a zis: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu”... Şi „ziua zilei spune cuvânt...” a adăugat: „Nu sunt graiuri, nici cuvinte ale căror glasuri să nu se audă”, ca şi cum ar zice: „Cerul, ziua şi noaptea şi toate făpturile au acest fel de glasuri şi cuvinte, încât se pot auzi şi înţelege de toate graiurile, adică de toate limbile, de toate neamurile. Că nu este grai, adică nu este neam care să nu audă glasul cerului, ci şi scitul, şi tracul, şi libianul, şi indianul, şi tot neamul, toată limba şi tot graiul pot să audă şi să înţeleagă glasul acesta. Dar cum şi în ce fel? Ascultă ca să vezi cum vorbeşte cerul tăcând. Când vei vedea frumuseţea lui, mărimea, culoarea, durata, strălucirea, şi pe toate acestea le vei aduna în mintea ta, vei slăvi pe Ziditorul, vei binecuvânta pe Făcătorul. Şi iată că cerul a slobozit glas şi prin limba ta a înălţat slavă lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă ceea ce s-a zis: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu”, căci cerul trimite pe cel ce priveşte frumuseţea şi strălucirea lui să se minuneze de Ziditorul: şi văzând el mărimea cerului va zice: „Slavă Ţie, Dumnezeule! Ce lucru mare ai făcut şi l-ai pus deasupra noastră!” Iată că cerurile au înălţat slavă întrebuinţând limba ta. Şi tăcând aduc slavă lui Dumnezeu.

Iar glasul acesta toţi îl aud, căci nu-l auzim cu auzul, ci cu vederea, şi vederea una este la toţi, deşi limba este deosebită, dar şi barbarii, şi sciţii, şi tracii, şi libienii, şi indienii aud glasul acesta. Adică văzând minunea, se înspăimântă de frumuseţea, strălucirea, mărimea şi de toate celelalte însuşiri ale cerului şi înalţă slavă Ziditorului, dar numai cei ce au cugetări bune.

Acelaşi lucru se poate spune şi despre zi şi noapte. Şi precum cerul cu frumuseţea, cu mărimea, cu strălucirea, cu durata, cu lucrarea şi cu toate celelalte însuşiri trage spre uimire pe privitorul şi-l face să înalţe slavă Ziditorului, aşa şi ziua, şi noaptea. Căci când vei vedea rânduiala cea bună a acestora, cum ziua săvârşindu-şi măsura sa nu se prigoneşte să scoată noaptea din hotarele ei, nici nu arată vreo lăcomie, nici pentru că este mai luminoasă decât noaptea nu se sileşte să stăpânească toată vremea, ci se retrage; sau când vei vedea noaptea că-şi săvârşeşte călătoria sa şi dă loc

zilei, lucru care s-a făcut de atâţia ani fără nicio tulburare, fără nicio amestecare, şi fără ca una să împingă pe cealaltă, nici cealaltă să nu se lăcomească asupra acesteia, cu toate că una este mai luminoasă, iar cealaltă mai întunecată, minunează-te. Şi minunându-te de buna rânduială, oare nu vei înălţa slavă lui Dumnezeu?

Şi precum sunt două surori care petrec în dragoste între ele, dar împărţind moştenirea cea părintească, o înjumătăţesc cu cântarul, ca una cu cel mai mic lucru să nu se lăcomească asupra celeilalte, aşa sunt şi ziua, şi noaptea, căci împart toată vremea cu atâta precizie, încât nicio parte cât de mică a vremii nu stârneşte lăcomia uneia asupra celeilalte, lucru pe care-l ştiţi prea bine.

Să audă lacomii, care scot din moştenire pe fraţii lor; şi să se cucerească de buna rânduială a timpurilor, de unirea nopţii şi a zilei, şi astfel să facă să înceteze boala lor. Deci aşa „ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă”, nu scoţând glas, ci prin buna rânduială propovăduiesc mai tare decât trâmbiţa pe Ziditorul, şi nu numai într-un loc al lumii, ci peste tot unde priveşte soarele. Şi glasurile acestea sunt purtate peste tot în lume, pentru că cerul se întinde peste tot, şi peste tot este zi şi noapte, iar învăţătura lor o revarsă şi peste pământ, şi peste mare. De aceea şi prorocul n-a zis „cerurile grăiesc slava lui Dumnezeu”, ci „spun”, adică învaţă şi pe alţii, având ca ucenici tot neamul omenesc. Şi pun de faţă şcoală înaltă, iar în loc de litere şi cărţi au frumuseţea firii lor, pe care o dau să o citească şi cei simpli, şi cei înţelepţi, căci în ea se află învăţătura despre înţelepciunea şi puterea lui Dumnezeu. Aşa şi oamenii nu numai vorbind, ci şi tăcând pot, prin alţii, să slăvească pe Dumnezeu. Căci zice Hristos: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri” (Mt. 5, 16). Şi precum de va vedea cineva o petrecere luminată, înalţă slavă lui Dumnezeu, deşi nu va vorbi nimic acela; aşa şi cel ce vede frumuseţea cerului slăveşte pe Făcătorul. Pentru aceasta zice: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu” prin privitori şi „ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă”. Care ştiinţă? Cea cu privire la Ziditorul. Căci precum ziua scoate pe om la lucrare, aşa şi noaptea îl odihneşte de ostenelile cele multe, îl sloboade de

griji, şi adormindu-i ochii cei obosiţi şi închizându-i pleoapele, îl face să primească iarăşi lumina cu putere întinerită; de aceea şi folosul ce-l aduce ea nu este puţin, ci foarte mult. Că de nu l-ar fi odihnit pe om după ostenelile cele nenumărate, niciun folos nu ar avea de ziua care îl sileşte iarăşi la lucrare, pentru că firea, obosindu-se de osteneala cea multă, s-ar fi stricat şi s-ar fi prăpădit omul, nefolosindu-se cu nimic din lumina zilei. Deci noaptea este aceea care face ziua mai folositoare omului şi care, prin slujirea sa, povăţuieşte la cunoştinţa lui Dumnezeu pe cel ce se desfată de dansul ei. Căci de va socoti cineva care este folosul zilei şi care al nopţii, cum aceasta urmează după aceea şi cum înconjurând neamul nostru omenesc îl păzesc ca într-o horă, deşi va fi mai trândav decât toţi oamenii, va putea, mişcându-şi gândul său, să cunoască înţelepciunea lui Dumnezeu, Meşterul cel preabun, care a arătat-o în zi şi în noapte, rânduindu-ne nouă pe aceea spre lucrare, iar pe cealaltă spre răsuflarea de osteneli.

Dar zicând toate acestea ne-am abătut de la cuvânt. Dar fiindcă unele din cele ce s-au citit astăzi poate au smintit pe mulţi din cei ce nu iau aminte şi din cei ce nu se îndeletnicesc în Scripturi, veniţi acum să păşim şi să intrăm cu multă osârdie la acestea. Şi s-a citit şi despre femeia care-i curgea sânge şi care cu atingerea şi-a încetat izvoarele sângelui şi cu puterea credinţei a prădat atâta vistierie. Căci ceea ce a făcut a fost furtişag, dar furtişag vrednic de laudă, iar ceea ce a prădat a fost lăudată după dovedire, căci Însuşi Hristos, cel prădat, propovăduieşte pe femeie.

S-a citit şi despre rănile lui Pavel, bătăile, închisorile, tragerile la judecăţi, stricările de corabie, legăturile, lanţurile, vicleşugurile cele de mai multe feluri şi din toată vremea făcute asupra lui, morţile cele din toate zilele, foamea, setea, lipsa, năvălirile asupră-i, cele din toate zilele (Gal. 6, 17). Dar ce să fac? Trebuie ca să fug cu multă tărie, ca nu cumva apucându-mă din nou Pavel, să mă depărteze iarăşi de la cuvântul de mai înainte. Căci ştiţi că de multe ori mergând într-o direcţie, dar întâlnindu-mă cu el în mijlocul cuvântului, m-a apucat şi aşa m-a abătut, încât am mers şi am încetat cu el cuvântul. Deci ca să nu pătimim şi astăzi la fel, punând un frâu puternic cuvântului care vrea să meargă într-acolo, să-l tragem şi să-l aducem la zicerea cea proorocească.

Dar care este zicerea aceasta? „Eu sunt Domnul Dumnezeul cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc rele”. Vedeţi că nu în zadar am trecut pe toate celelalte şi ne-am sârguit să ajungem la locul acesta, căci celui ce nu ia aminte multă tulburare îi aduce ceea ce s-a zis. Ridicaţi-vă, dar, mintea şi întindeţi-vă auzul şi, lepădând toată grija vieţii acesteia, luaţi aminte la cele ce se vorbesc, căci voiesc să vă dau această plată pentru venirea voastră aici şi să vă trimit săturaţi de aceste bucate duhovniceşti. Ca şi cei ce au lipsit să cunoască ce pagubă mare este că au lipsit, şi vor cunoaşte, dacă voi veţi primi cu de-amănuntul, cele ce se vorbesc, ca să le puteţi spune şi acelora. „Eu sunt Domnul Dumnezeul cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc rele”. Şi le învârtesc adeseori pe acestea ca să se aşeze în mintea voastră şi apoi vă voi aduce dezlegarea. Şi nu numai acesta zice aşa, ci şi alt proroc, unindu-se cu acesta, zice: „Nu este răutate în cetate pe care să nu o fi făcut Domnul” (Amos 3, 6). Ce înseamnă ceea ce s-a zis? Care este dezlegarea? Căci la toate trebuie să aducem dezlegarea. Dezlegarea o vom afla de vom învăţa puterea acestor cuvinte. Şi nu în zadar vă poruncim aceasta de multe ori, ci fiindcă mergem în adâncimea înţelesurilor.

Dintre lucruri unele sunt bune, altele rele, iar altele de mijloc. Multora unele li se par a fi rele, dar nu sunt rele, ci doar par, şi de aceea se numesc aşa. Dar ca să înţelegeţi mai bine ceea ce zic, veniţi să cercetăm cuvântul cu pilde. Sărăcia se pare multora că este ceva rău, dar nu este, ci pentru cel ce se va trezvi şi va lua aminte de sine ea este pierzătoare de rele. Bogăţia se pare multora că este ceva bun, dar nu este un bun desăvârşit de nu o va întrebuinţa cel ce o are cum se cuvine. Şi de ar fi fost bogăţia un lucru bun desăvârşit, ar fi trebuit ca şi cei ce o au să fie buni, iar fiindcă nu toţi cei bogaţi sunt cu fapte bune, ci numai cei ce o întrebuinţează bine, dovedit este că bogăţia în sine nu este un lucru bun desăvârşit, ci un mijloc oarecare pus la îndemâna lucrării faptei bune.

Trupul poate să aibă mai multe defecte, iar cei ce le au sunt numiţi de la ele. De pildă albeaţa nu este din fire, ci este un defect al firii. Şi de se întâmplă la cineva aceasta, îl numim alb. Alt defect este boala, care şi ea nu este din fire, ci din întâmplare, şi de o va avea cineva, îl numim pe acela

bolnav. Deci dacă şi bogăţia ar fi fost faptă bună, trebuia ca şi cel ce o are să fie numit îmbunătăţit sau cu fapte bune. Iar dacă cel bogat nu este îmbunătăţit, nici cu fapte bune, atunci bogăţia nu este faptă bună, nici un lucru bun desăvârşit, ci ea se schimbă după aşezarea celui ce o întrebuinţează. Iar sărăcia de ar fi fost un lucru rău, trebuia ca toţi cei ce petrec în ea să fie răi, dar fiindcă mulţi din cei ce sunt săraci au ajuns la cer, sărăcia nu este un lucru rău.

Dar vei întreba: De ce mulţi hulesc din pricina sărăciei? Nu fac aceasta din pricina sărăciei, ci din pricina nebuniei şi a împuţinării lor de suflet. Iar dovada celor spuse este fericitul Iov, care fiind în cea mai de pe urmă sărăcie, chiar căzut în prăpastia sărăciei, nu numai că nu hulea, ci şi binecuvânta pe Dumnezeu, zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat; precum I-a plăcut Domnului, aşa s-a şi făcut. Fie numele Domnului binecuvântat!" (Iov 1, 21).

Dar şi pentru bogăţie mulţi se lăcomesc şi răpesc. Ci nu bogăţia este pricina, ci nebunia lor. Şi la acestea acelaşi om este martor, care fiind întru atâta bogăţie nu numai că nu a răpit cele ale altora, ci şi pe cele ale sale le da, făcând-o liman celor străini zicând: „Casa mea se deschidea la tot străinul ce venea" (Iov 31, 32). Şi Avraam având atâta bogăţie o cheltuia cu cei ce treceau pe la el. Şi nici pe acesta, nici pe acela bogăţia nu i-ar fi făcut lacomi, precum n-a făcut bogăţia hulitori pe aceştia, nici sărăcia pe Lazăr, ci aşa de mult au strălucit, cei ce nu aveau nici măcar hrana cea de nevoie, încât Iov a primit mărturie de la Dumnezeu, Care ştie lămurit cele ascunse, iar Lazăr a fost dus de aici petrecut de îngeri, făcându-se împreună petrecător cu Patriarhul şi dobândind aceleaşi bunătăţi ca şi acela.

Deci acestea, bogăţia şi sărăcia, sănătatea şi boala, viaţa şi moartea, slava şi necinstea, robia şi libertatea, şi toate cele de felul acesta, că nu trebuie să le zicem pe toate ca să nu lungim cuvântul, sunt dintre cele de mijloc. Şi fiindcă din acestea aţi luat înţelesuri, să mergem la cele ce ne stau înainte, căci zice: „Dă pricină înţeleptului şi mai înţelept va fi" (Pilde 9, 9). Deci toate cele spuse din cele de mijloc, pe care oamenii pot să le întrebuinţeze şi la bine, şi la rău.

Şi fiindcă acestea sunt din cele de mijloc, din care este şi bogăţia, a dovedit-o Avraam care a întrebuinţat-o precum se cuvenea; a dovedit-o şi bogatul cel nemilostiv care a cheltuit-o spre pierzarea sufletului lui. Deci bogăţia nu este nici lucru bun, nici rău. De ar fi fost lucru bun, iar nu de mijloc, nu ar fi fost osândit cu acest fel de pedepse bogatul acela din vremea lui Lazăr, iar de ar fi fost rău, Avraam, bogat fiind, nu ar fi fost aşa de slăvit.

La fel este şi boala. Şi de ar fi fost boala un lucru rău, trebuia ca şi cel ce o are să fie rău. Şi Timotei urma să fie rău fiindcă se lupta cu cea mai de pe urmă boală, căci zice: „Primeşte puţin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni" (I Tim. 5, 23). Iar dacă nu numai că nu era rău din pricina aceasta, ci i se adăuga multă răsplătire suferind boala cu bărbăţie, dovedit este că boala nu este un lucru rău.

Încă şi un alt proroc bolea cu ochii, dar pentru aceasta nu era rău, ci prorocea şi vedea pe cele de mai înainte şi nicio împiedicare nu i-a făcut boala spre lucrarea faptei bune.

Dar nici sănătatea nu este un lucru bun de nu o va întrebuinţa cel ce o are precum se cuvine, ci rău şi nefolositor, petrecând fără de lucru, căci nici aceasta nu este fără de pedeapsă, fiindcă zice Pavel: „Cine nu vrea să lucreze, acela să nu mănânce" (2 Tes. 3, 10). Deci toate acestea sunt din cele de mijloc, care se fac bune sau rele după cum le lucrează cei ce le au.

Şi ce zic de bogăţie şi sărăcie, de sănătate şi boală, ci chiar acelea care unora li se pare că sunt, una culmea bunătăţilor, iar cealaltă culmea răutăţilor, adică viaţa şi moartea, sunt dintre cele de mijloc, făcându-se şi acestea bune sau rele, după cum le întrebuinţează cei ce le au. Adică, bun lucru este a vieţui, dacă cel ce trăieşte va întrebuinţa viaţa precum se cuvine, iar când o va petrece în păcate şi în călcări de lege, nu va mai fi un lucru bun, ci cel ce trăieşte aşa mai bine îi este să moară. Şi iarăşi ceea ce pare unora că este lucru rău, adică moartea, poate să ni se facă pricină de nenumărate bunătăţi. Iar despre aceasta mărturisesc mucenicii, care sunt mai fericiţi decât toţi pentru că au ales moartea. Şi Pavel nu poftea să vieţuiască cu Hristos, decât prin moartea care îi pricinuia lucrul acesta. Şi „nu ştiu ce voi alege. Sunt strâns din două părţi: doresc să mă despart de

trup şi să fiu împreună cu Hristos, şi aceasta e cu mult mai bine. Pe de altă parte însă, este de folos pentru voi să zăbovesc în trup" (Filip. 1, 22-24). Despre aceasta şi prorocul zice: „Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui" (Ps. 115, 6). Dar nu orice moarte, ci numai moartea în acest fel, căci în alt loc zice: „Moartea păcătoşilor este cumplită" (Ps. 33, 20).

Vezi că şi acestea sunt din cele de mijloc, şi nici bune, nici rele, ci se fac aşa după socoteala celor ce le primesc. De aceea şi preaînţeleptul Solomon pomenind despre folosul ce este pus în acestea şi filozofând despre ele că viaţa nu este lucrul cel bun şi desăvârşit, nici moartea cel rău, ci se fac bune în vremea cea cuviincioasă, deşi par cu greu de suferit, şi rele când nu sunt la vreme, zicea: „Vreme este a plânge şi vreme este a râde... vreme este a naşte şi vreme este a muri" (Eccles. 3, 2, 4). Că nu totdeauna bucuria este bună, ci uneori este vătămătoare, nici totdeauna durerea nu este bună, ci uneori este omorâtoare şi pierzătoare. Despre care zice şi Pavel: „Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăinţă spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte" (II Cor. 7, 10).

Vezi că şi aceasta este din cele de mijloc? Deci şi potrivnica ei, adică bucuria, este din cele de mijloc, căci Pavel nu ne-a poruncit să ne bucurăm aşa fără rost, ci întru Domnul să ne bucurăm (Filip. 4, 4). Dar cuvântul despre lucrurile cele de mijloc s-a descurcat de noi de ajuns, de are ascultători care să ia aminte. Iar acum să mergem la cele ce nu sunt de mijloc, ci la cele bune care nu pot fi rele şi la cele rele care nu pot fi bune. Căci cele despre care am zis uneori se fac bune, alteori rele, precum bogăţia, uneori este lucru rău când se cheltuieşte necuviincios, iar alteori bun când se dă milostenie. Şi toate celelalte se lucrează după acelaşi mod.

Dar sunt unele care niciodată nu pot fi rele, iar cele potrivnice acestora totdeauna sunt rele, neputând să se facă vreodată bune. Cum ar fi necredinţa, hula, desfrânarea, cruzimea, nemilostivirea, îmbuibarea pântecelui şi toate cele de acest fel. Nu zic că omul rău nu va putea să se facă cândva bun, nici cel bun că nu va putea să se facă rău, ci cum că lucrările acestea nu pot niciodată să fie bune. Căci unele ca acestea, precum şi cele bune, stau în rânduiala lor, fără să se schimbe, iar omul când va alege cele bune, se face bun, iar când va alege cele potrivnice se face rău.

Deci toate lucrurile sunt în trei stări: cele bune, care niciodată nu pot fi rele, precum înfrânarea patimilor, milostenia şi toate de acest fel, cele rele, care niciodată nu pot fi bune, precum desfrânarea, nemilostivirea, cruzimea şi altele şi cele care pot fi uneori bune, iar alteori rele, după voinţa celor ce le întrebuinţează, precum bogăţia care uneori slujeşte la lăcomie, iar alteori la milostenie, după voinţa celui ce o întrebuinţează, precum am spus, şi sărăcia, care uneori slujeşte la hulă, iar alteori la laudă şi filozofie.

Şi de vreme ce mulţi din cei fără socoteală numesc rele, nu numai pe cele rele, care nu pot fi vreodată bune, ci şi pe cele de mijloc, precum sărăcia, robia, slujirea, despre care am spus că nu sunt din cele rele, ci din cele de mijloc, de aceea şi prorocul vorbeşte despre acestea ca despre nişte rele, după părerea celor mulţi, iar nu despre cele cu adevărat rele. Şi cum că robia, slujirea, foametea şi toate de acest fel nu sunt rele, ci chiar izgonitoare de rele, să aducem de faţă mai întâi foametea, care se pare tuturor că este groaznică şi înfricoşătoare. Şi ca să cunoşti că nu este un lucru rău, învaţă-te să filozofezi. Când poporul evreu a ajuns la culmea călcării de lege, atunci marele Ilie, vrednicul de ceruri, cel ce voia să ridice boala pricinuită de trândăvie şi s-o tămăduiască, a zis: „Viu este Domnul Căruia Îi stau înainte... că nu va fi ploaie, fără numai prin cuvântul gurii mele" (3 Împ. 17, 1). Şi cel ce numai un cojoc avea pe el a închis cerul, aşa de mare îndrăzneală avea el către Dumnezeu. Vezi că sărăcia nu este un lucru rău? Căci cel mai sărac decât toţi oamenii nu ar fi dobândit îndrăzneală, încât, mergând pe pământ, cu un cuvânt doar să închidă cerul. Dar după ce a zis acestea a adus şi foametea, ca un pedagog preabun şi îndreptător al răutăţilor ce se făceau. Şi precum se face când cad asupra trupului nişte friguri cumplite, aşa a pătimit şi pământul, căci vinele lui s-au uscat, pâraiele au secat, ierburile s-au uscat şi brazdele pământului s-au făcut neroditoare. Dar nu puţin folos a dobândit poporul din aceasta, căci, înfricoşându-se, s-a izbăvit de pornirea cea spre călcarea de lege şi s-a supus prorocului. Şi cei ce mai înainte alergau la idoli şi pe fiii lor îi junghiau diavolilor, nu se mâniau, nici nu se necăjeau când vedeau că atâţia popi ai lui Baal erau omorâţi, ci sufereau cu tăcere şi cu frică cele ce se petreceau, făcându-se mai buni din pricina foametei.

Vezi că foametea nu numai că nu este un lucru rău, ci și izgonitoare de răutăți, ca o doctorie ce vindecă bolile?

Dacă voiești să vezi că nici robia nu este din lucrurile cele rele, gândește-te cum erau evreii mai înainte de robie și cum erau în robie, și vei cunoaște că nici libertatea nu este un lucru desăvârșit bun, nici robia un lucru rău. Căci atunci când evreii erau în libertate și-și aveau patria lor, făceau fapte pentru care în fiecare zi strigau prorocii împotriva lor, adică călcau legile, se închinau idolilor și nu păzeau poruncile lui Dumnezeu, dar după ce au fost duși în pământ străin și petreceau în țara barbarilor, fiind împilați, s-au îndreptat și s-au făcut păzitori de Lege, precum se poate vedea aceasta din psalmul acela, pe care de nevoie este să-l aducem înainte, ca să cunoașteți roada robiei. Dar care este psalmul? „La râul Babilonului, acolo am șezut și am plâns, când ne-am adus aminte de Sion. În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre. Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: «Cântați-ne nouă din cântările Sionului! Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?»" (Ps. 136, 1-4). Vezi cum robia i-a făcut cucernici? Mai înainte de aceasta, deși prorocii îi învățau să nu calce Legea, nu-i ascultau, dar după robie, când barbarii îi asupreau, silindu-i să calce Legea, nu-i ascultau, ci ziceau: „Nu vom cânta cântarea Domnului în pământ străin", pentru că Legea nu îngăduia aceasta.

Vezi și pe cei Trei Tineri, nu numai că nu s-au vătămat de robie, ci s-au făcut mai străluciți în ea. Asemenea și Daniil. Dar Iosif? Ce rău nu a pătimit, căci a fost străin, și rob, și în legături? Oare nu pentru că era în robie a fost slăvit și înălțat? Dar cu ce s-a folosit femeia aceea, care petrecea în bogăție, mândrie și libertate? Oare nu a fost mai ticăloasă decât toți pentru că nu a voit să întrebuințeze pe acestea precum se cuvenea?

Iată că am dovedit clar care sunt cele rele, care cele bune și care cele de mijloc, și că prorocul vorbește despre cele de mijloc, nu despre cele cu adevărat rele, ci despre acelea care par unora a fi rele, adică robia, foametea. Dar trebuie să spunem și pentru care pricină a spus acestea. Dumnezeu fiind iubitor de oameni și grabnic a milui, iar zăbavnic și întârzietor pedepsei și osândei, ca să nu pedepsească pe evrei le-a trimis proroci, ca îngrozindu-i prin cuvinte să nu-i pedepsească cu lucrurile, lucru care s-a

petrecut și la niniviteni. Căci și acolo, atunci, amenința cetatea nu ca s-o prăpădească, ci ca să n-o prăpădească. Lucru ce s-a și făcut. La fel făcea și atunci, trimițând proroci și amenințând cu năvăliri ale neamurilor, cu robii, cu ducerea în țară străină. Și precum un tată iubitor de fii ce are un copil desfrânat și leneș și voind să-l înțelepțească, îl amenință cu bătaia, zicând: te voi lega, te voi bate, te voi omorî, și îl îngrozește prin cuvinte, ca în acest fel să oprească răutatea tânărului, așa și Dumnezeu amenința adeseori, vrând să-i facă mai buni, înfricoșându-i. Dar diavolul, văzând aceasta și vrând să se împotrivească îndreptării ce se face dintr-o astfel de amenințare, a scos proroci mincinoși. Și când prorocii cei adevărați amenințau cu robie și foamete, aceia ziceau cele potrivnice, adică despre pace, îndestulare și dobândire de nenumărate bunătăți. Iar când se întâmplau cele rele prorocii lui Dumnezeu imputau celor mincinoși, zicând: „Pace, pace, dar unde este pace?" (Ier. 6, 14). Și cei ce sunt iubitori de Scripturi știu că toate cele propovăduite de prorocii cei adevărați împotriva prorocilor mincinoși, care slăbănogeau râvna poporului, s-au petrecut întocmai.

Și pentru că aceia așa de mult au stricat și slăbănogit poporul, Dumnezeu zice prin proroci: „Eu sunt Domnul Dumnezeu... Cel ce face pace și zidesc rele". Care rele? Cele despre care am spus: robia, foametea și toate de acest fel, iar nu desfrânarea, lăcomia sau altceva de acest fel. De aceea și celălalt proroc când zice: „Nu este răutate în cetate pe care n-a făcut-o Domnul", tot despre aceste rele zice, adică despre foamete, boli și alte bătăi trimise de la Dumnezeu. Iar când zice Hristos: „Ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6, 34), despre sudori, osteneli și trude zice. Iar prorocul zicând cele de mai sus, așa s-ar înțelege: să nu vă slăbănogească pe voi prorocii cei mincinoși, că Dumnezeu poate să vă dea și pace, și să vă ducă și în robie, căci El „face pace și zidește rele". Și ca să cunoști că această tâlcuire este adevărată, să cercetăm cu de-amănuntul aceste cuvinte. Căci după ce a zis: „Eu sunt... Cel ce am făcut lumina și am zidit întunericul" a adăugat: „Cel ce fac pace și zidesc rele". La început a pus două lucruri potrivnice și punând și pe urmă tot două potrivnice, dovedește că nu a zis despre desfrânare, când a zis de rele, ci despre necazuri. Căci ce lucru este împotriva păcii? Dovedit că robia, iar nu desfrânarea, lăcomia sau altceva. Și precum la început a pus două lucruri potrivnice, așa și mai pe urmă.

Dar ceea ce pătimesc oamenii la stihii, pătimesc şi la lucruri. De pildă: multora li se pare că lumina este plăcută, iar întunericul supărător şi nu le place nici noaptea, nici întunericul, nici robia. Căci, spune-mi, rău este întunericul? Oare nu aduce odihnă de osteneli? Oare nu este răsuflare de griji? Oare nu este izgonirea mâhnirii? Oare nu aduce adăugire de putere. Şi de nu ar fi fost întuneric şi noapte nu ne-am mai fi îndulcit de lumină, iar omul, jivina aceasta, s-ar fi stricat şi s-ar fi prăpădit. Şi precum întunericul nu este rău, ci numai celor fără de minte li se pare că este rău, ci ne înlesneşte ca să primim ziua cu folos, făcându-ne mai îndemânatici şi mai silitori la lucrările din ea, fiindcă ne-am odihnit, aşa nici robia nu este un rău, ci este folositoare celor ce o întrebuinţează cum se cuvine, căci, tăind trufia, face mai înţelepţi şi mai blânzi pe cei ce sunt în ea.

Căci fapta bună nu se supune robiei şi nici nu o poate birui, nici robia, nici sărăcia, nici boala, nici ceea ce este mai silnică şi mai necruţătoare decât toate, moartea. Şi aceasta o dovedesc toţi cei care au suferit unele ca acestea, căci prin ele, mai mult au strălucit. Cu ce a vătămat robia pe Iosif? Căci nu ne împiedică nimic să aducem de faţă iarăşi pe bărbatul acela. Cu ce legăturile, lanţurile, năpăstuirea, vrăjmăşia? Cu ce l-a vătămat petrecerea în ţară străină? Dar pe Iov, cu ce l-a vătămat pierderea cirezilor şi a turmelor? Oare moartea cea silnică şi fără de vreme a copiilor, rana trupului, mulţimea viermilor, durerea cea nesuferită, şederea în gunoi, vrăjmăşia femeii, ocările prietenilor, hulele săracilor? Cu ce a vătămat pe Lazăr şederea la poartă şi linsul câinilor, foamea cea necontenită, nepăsarea bogatului, durerile, boala cea nesuferită, lipsa celor ce puteau să-l îngrijească sau nepăsarea celor ce puteau să-l ajute? Cu ce a vătămat pe Pavel mulţimea acelor închisori, ducerilor la judecăţi, a primejdiilor de moarte, a înecărilor de corabie şi a celorlalte ispite pe care nu este cu putinţă nici a le număra cu cuvântul?

Cugetând la toate acestea, lepădând toată lenevirea, să iubim fapta bună şi să urâm răutatea. Şi să ne rugăm să nu intrăm în ispită, iar de vom cădea cândva, să nu ne scârbim, nici să nu ne necăjim, pentru că acestea sunt arme ale faptelor bune celor ce le vor întrebuinţa precum se cuvine. Şi vom putea, prin acestea, să sporim, de ne vom trezvi, şi să ne îndulcim de

bunătățile cele veșnice. Pe care fie ca noi toți să le dobândim întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa proorocului Ieremia: „Doamne, nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putința să-și îndrepte pașii săi” (10, 23)

Unele porțiuni ale drumului de obște sunt drepte și netede, iar altele sunt prăpăstioase și colțuroase. Așa și la Dumnezeieștile Scripturi, unele locuri sunt pentru toți înțelese de la sine, iar altele au trebuință de multă cercetare și osteneală. Când călătorim pe o porțiune de drum întinsă și netedă, nu avem trebuință de multă luare aminte, dar când mergem pe una îngustă, care urcă până la vârful muntelui și care este mărginită de prăpăstii de amândouă părțile, atunci avem trebuință de minte trează și atentă, fiindcă greutatea locului nu ne îngăduie să ne lenevim. Și dacă cineva numai puțin de va privi într-o parte și-i va aluneca piciorul, tot trupul se prăpăstuiește, sau de va privi spre prăpastie, amețește și cade jos, așa și la Dumnezeieștile Scripturi, peste locurile cele ușoare înțelegerii se poate trece fără osteneală, dar peste cele aspre nu se poate trece cu ușurință. De aceea trebuie ca toți să fim treji și atenți când trecem astfel de locuri, ca să nu ni se primejduiască mântuirea. Și de aceea, uneori, vă deprindem cu înțelegerile cele mai ușoare, iar alteori vă ducem la cele mai grele, ca să aducem mângâieri ostenelii voastre și să scoatem și lenevirea. Căci cei ce totdeauna petrec în cele ușoare se fac mai slăbănogi, iar cei ce mereu petrec în cele aspre se deznădăjduiesc din pricina ostenelii. Deci învățătura trebuie amestecată, întrebuințând uneori cele mai ușoare, alteori cele mai grele, ca mintea voastră nici să se slăbănogească peste măsură, nici să se rupă, întinzându-se peste măsură și să se obosească din pricina ostenelii.

De aceea, după ce mai înainte v-am vorbit despre Pavel și Petru și despre disputa ce s-a făcut între ei în Antiohia, dispută pe care v-am arătat-o mai folositoare decât toată pacea, și după ce v-am văzut osteniți fiindcă v-am dus pe calea cea prăpăstioasă și colțuroasă, a doua zi v-am povățuit la ceva mai ușor, căci v-am povestit laudele fericitului Evstatie, după care v-am spus oratiile viteazului mucenic Romano. Și atunci priveliștea s-a făcut mai strălucită, bătăile din palme mai îndelungate și strigătele de bucurie mai tari. Și precum cineva, ostenit fiind, intră într-o livadă și se bucură și se

veselește pentru că nu vede nimic ostenitor acolo, ci răsuflare, veselie și mângâiere multă, așa și voi mi se părea că vă aflați atunci. Căci de la ostenelile și greutățile acelei ascultări ați intrat, ca într-o livadă, în laudele mucenicilor, umplându-vă cu multă osârdie de veselia aceea. Și fiindcă nu erau împotriviri și lupte în cuvinte, ci numai cuvântul singur lupta neîmpiedicat și nestingherit, multă laudă a dobândit. Căci mintea ascultătorilor când urmărește cu ușurință cele ce se grăiesc, dobândește multă odihnă și cu mai multă osârdie se ridică spre lauda celui despre care vorbește cuvântul.

Și fiindcă destul ați răsuflat în aceste zile, nepunând nimic ostenitor asupra dragostei voastre, veniți acum să vă aducem iarăși la cele de mai înainte, povățuindu-vă la locurile cele mai grele ale Scripturii, care au trebuință de mai multă pricepere. Nu ca să vă zdrobim cu osteneala, ci ca să vă obișnuim să puteți trece și locurile acestea fără primejdie. Și precum atunci, la început, se părea că disputa Apostolilor era o oarecare ceartă, dar după ce ne-am suit pe stâncile acelea, am văzut de sus roada Duhului, dragostea, bucuria, pacea, și nu zadarnică ni s-a făcut osteneala, ci s-a sfârșit în veselie, așa și astăzi, nădăjduind la rugăciunile voastre, vom putea să ne suim chiar la vârf, dacă vom merge pe calea ce ne este înainte cu multă răbdare și îngăduință, și vom afla acolo toate luminate, netede și drepte.

Dar care este calea care ne stă înainte? Ceea ce s-a citit astăzi de la prorocul: „Doamne, nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putința să-și îndrepte pașii săi”. Deci asta este ceea ce se cade dezlegată. Iar voi, precum atunci ați arătat osârdie, și acum luați aminte cu tot dinadinsul, căci aceasta de acum nu este mai prejos decât aceea de atunci, ci are trebuință de mai multă atenție. De ce? Pentru că ceea ce se părea a fi împotrivire între Pavel și Petru, dar nu era, nu era cunoscută tuturor, de aceea și vătămarea ce urma de aici era mică din pricina neștiinței. Dar cuvântul acesta pretutindeni se poartă, prin case, prin târguri, prin sate, prin cetăți, pe uscat, pe mare și pe ostroave, și oriunde te vei duce pe mulți vei auzi zicând acestea.

Scris este: „nu în voia omului este calea lui”, şi nu numai că-l repetă pe acesta, ci şi altele asemănătoare alipesc de el, ca „Nu este nici de la cel care voieşte, nici de la cel care aleargă” (Rm. 9, 16) şi: „De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc” (Ps. 126, 1). Şi fac aceasta punând Sfintele Scripturi acoperământ al lenevirii lor, ispitindu-se, prin aceste cuvinte, să nege mântuirea şi nădejdea noastră; căci nimic altceva nu voiesc să demonstreze prin aceste cuvinte, decât că noi nu suntem stăpâni pe nimic. Toate ale noastre s-au stins, zadarnică este făgăduinţa Împărăţiei, zadarnică îngrozirea gheenei, zadarnice legile şi sfătuirile, pedepsele şi chinurile. Căci se va sfătui cel ce nu este stăpân pe ceva? Şi ce va făgădui cel lipsit de stăpânire? Căci nici cel ce săvârşeşte fapte bune nu este vrednic de laudă, nici cel ce greşeşte nu este vinovat de pedeapsă şi de osândă, dacă nu sunt în stăpânirea noastră cele ce trebuie să le facem. Iar dacă oamenii se vor pleca la acestea, nimeni nu se va mai apuca de fapta bună, nimeni nu se va mai feri de răutate. Şi dacă acum, în toate zilele, învăţând despre gheena şi vorbind despre Împărăţie, punând înainte şi chinurile cele nesuferite şi darurile care covârşesc toată mintea omenească, şi sfătuim, îndemnăm şi dovedim, abia unii suferă ostenelile cele pentru fapta bună, abia câţiva se depărtează de dulceaţa păcatului, dacă vei tăia această ancoră sfântă, oare nu se va afunda corabia cu totul, prăpădindu-se şi acoperindu-se desăvârşit de ape, şi oare nu vor fi multe sfărâmările de corabie în fiecare zi? Căci la nimic nu s-a silit diavolul aşa de mult, precum s-a silit să înduplece sufletul omenesc să creadă aceasta, că păcătuind nu este vinovat de osândă şi lucrând fapta bună nu este vrednic de laudă şi de cununi. Iar prin aceasta celor îmbunătăţiţi să le slăbănogească mâinile şi să le stingă osârdia, iar celor ce zac să le înmulţească defăimarea şi să le crească trândăvia. De aceea trebuie să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce se vorbesc, căci de nu vom citi cuvântul cu trezvie, prăpastie ne stă de amândouă părţile.

Dar ce vom zice? Oare a minţit prorocul? Dar este primejdios, căci prorocul nu minte, pentru că vorbeşte cuvintele lui Dumnezeu. Dacă n-a minţit prorocul, atunci cele ce trebuie să le facem nu sunt în stăpânirea noastră. Nici prorocul n-a minţit, şi cele ce se cuvin să le facem sunt în stăpânirea noastră. Şi pe amândouă le vom dovedi de veţi lua aminte. Şi de aceea am spus că de amândouă părţile avem prăpastie, ca să săvârşim calea

ce ne este pusă înainte cu atenţie. Şi nu numai aceasta vom cerceta, adică „nu-i în voia omului calea lui”, ci şi toate cele ce urmează, legătura dintre ele şi pentru cine s-a zis, de cine, către cine, pentru ce, când şi cum. Căci nu este de ajuns a zice că în Scripturi este scris aceasta, smulgând fără socoteală cuvintele, rupând mădularele trupului Scripturilor celor de Dumnezeu insuflate şi a le lua goale şi lipsite de legătura şi unitatea lor, vătămându-le cu stăpânire şi libertate. Şi astfel multe dogme stricate s-au adus în viaţa noastră, fiindcă diavolul pleacă pe cei mai trândavi să vorbească răzvrătit mărturiile Scripturilor, întunecând adevărul, scăzând sau adăugând la el. Deci nu este de ajuns a zice că în Scriptură este scris aceasta, ci trebuie a citi şi toate cele ce urmează, ca să înţelegem legătura, căci de vom tăia legătura şi ţesătura dintre cuvinte, vom aduce multe dogme rele.

În Scripturi scrie: „nu este Dumnezeu” (Ps. 13, 1). Şi „Întors-a faţa Lui, ca să nu vadă până la sfârşit” (Ps. 9, 31) şi „Domnul nu va cerceta” (Ps. 9, 33). Dar spune-mi, nu este Dumnezeu? Nu priveşte El peste lucrurile cele de pe pământ? Cine va suferi să audă sau să zică acestea? Da, acestea toate sunt scrise în Scripturi, dar învaţă-te cum este scris, căci zice: „Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu”. Această socoteală şi hotărâre nu este a Scripturii, ci a minţii celui nebun; nu le-a vestit pe cele ale sale, ci pe cele ale altuia. Şi iarăşi: „Pentru ce a mâniat necredinciosul pe Dumnezeu?” Că a zis întru inima lui: „Domnul nu va cerceta”. Şi zicând: „Întors-a faţa Lui, ca să nu vadă până la sfârşit”, o întoarce, dar de la cel necredincios şi stricat.

Aşa fac şi doctorii, căci au obicei ca atunci când vorbesc cu cei sănătoşi să le spună greşelile celor nebuni şi ieşiţi din minte, ca să-i întărească mai mult. Şi fiindcă buna credinţă este sănătatea sufletului, iar boala şi slăbiciunea cea mai de pe urmă este a nu cunoaşte pe Dumnezeu, Scriptura spune cuvintele celor necredincioşi nu numai, simplu, ca să le auzim, ci ca să ne şi păzim. Ea spune ce a zis cel nebun, ca tu să te faci înţelept şi să nu primeşti cuvântul aceluia; spune ce a zis cel necredincios, ca tu să fugi de necredinţă.

Iar cuvintele Scripturii trebuie să le spunem nu numai în legătură şi unite cu cele ce urmează, ci şi sănătos a le spune, neadăugând nimic la ele.

Unii mai scot şi altele din Scripturi, dar le spun răzvrătit, căci spun: „De te aprinzi, căsătoreşte-te". Dar nicăieri nu este scris aşa, ci ascultă cum s-a zis: „Celor ce sunt necăsătoriţi şi văduvelor le spun: Bine este pentru ei să rămână ca şi mine. Dacă însă nu pot să se înfrâneze, să se căsătorească. Fiindcă mai bine este să se căsătorească decât să ardă" (I Cor. 7, 8-9).

– Dar nu este acelaşi lucru?

– Deşi cuvintele „decât să arzi, căsătoreşte-te" au acelaşi înţeles, nu trebuia ca ei să lase cuvintele cele sănătoase ale Scripturii şi să spună înţelesurile ei cu cuvintele lor. Dar vom afla că este mare deosebirea între acestea. Căci zicând simplu cuvintele „decât să arzi, căsătoreşte-te", dai libertate tuturor să facă aceasta; şi celor ce petrec în feciorie le dai libertatea să strice aşezămintele cele făcute cu Dumnezeu, să uite făgăduinţa făcută şi să alerge la căsătorie, atunci când vor fi supăraţi de poftă. Dar de vei afla cu cine vorbeşte Pavel, că nu vorbeşte cu toţi, ci numai cu cei ce nu s-au făgăduit, nu vei mai susţine ideea acestei libertăţi vătămătoare şi pierzătoare. Căci Pavel zice: „celor necăsătoriţi şi văduvelor", iar nu celor ce s-au făgăduit să petreacă în văduvie, celor ce nu au hotărât în ce stare să petreacă, ci stau între amândouă. De pildă, unei femei i-a murit bărbatul, dar nu s-a hotărât ce să aleagă, ori să petreacă în văduvie, ori să bage al doilea mire în casă. Pe aceasta o sfătuieşte Pavel, zicându-i că bine este să rămână aşa, iar de nu poate să ducă sarcina, căsătorească-se. Dar cele ce s-au hotărât şi au început să rabde văduvia, făcând legăminte cu Dumnezeu, nu mai au libertatea să se întoarcă la a doua căsătorie. Despre care zice, scriind lui Timotei: „Iar de văduvele cele tinere te fereşte. Căci, atunci când poftesc împotriva lui Hristos, vor să se mărite. Şi-şi agonisesc osândă, fiindcă şi-au călcat legământul cel dintâi" (I Tim. 5, 11-12). Vezi cum le pedepseşte hotărându-le vinovate judecăţii, fiindcă au lepădat legămintele făcute cu Dumnezeu, minţind făgăduinţa. De aici este dovedit că acel cuvânt nu s-a zis către cele ce s-au făgăduit. De aceea nu trebuie să vorbească simplu şi fără socoteală, ci trebuie să ştie şi persoanele cărora se adresează Scriptura.

Încă şi un alt cuvânt poartă ei în gură, nu forţând înţelesul sănătos, ci adăugând ceva ce nu este scris în Scriptură. Căci diavolul are obicei să bage

învăţăturile cele pierzătoare ori adăugând, ori scăzând, ori forţând, ori schimbând cele scrise. Dar care este cuvântul acela? „Al Meu este argintul şi al Meu este aurul, zice Domnul, Atotţiitorul” (Agheu 2, 9) şi căruia voi vrea le voi da. Dar o parte a cuvântului acesta este scris, dar o altă parte nu, ci a fost adăugat, căci „al Meu este argintul şi al Meu este aurul” a zis prorocul, iar „căruia voi vrea le voi da” nu se află în Scriptură, ci este adăugat şi se poartă de cei mulţi. Dar care este vătămarea ce vine de aici? Mulţi spurcaţi, vrăjitori şi desfrânaţi, care nu sunt vrednici nici a vedea soarele, nici a trăi, nici a respira, dobândesc multă bogăţie făcând orice, răpind casele văduvelor, jefuind pe sărmani, ridicându-se asupra celor mai jos decât ei. Şi voind diavolul să încredinţeze că toată bogăţia este de sus din darul lui Dumnezeu, ca din aceasta să se aducă multă hulă Stăpânului, a luat un cuvânt din Scriptură la care a adăugat altul ce nu este scris acolo; la „Al Meu este argintul şi al Meu este aurul” a adăugat „şi căruia voi vrea le voi da”. Dar prorocul Agheu nu zice aşa.

Când s-au întors evreii din pământ străin, voiau să ridice Templu şi să-l aducă la podoaba cea dintâi, dar erau lipsiţi, căci vrăjmaşii stăteau împrejurul lor, sărăcia era mare şi niciun venit nu nădăjduiau de undeva, dar vrând Dumnezeu să le dea nădejdi bune că vor face ceea ce voiesc, zice prin prorocul: „Al Meu este argintul şi al Meu este aurul... Şi mărirea cea de pe urmă a casei acesteia va fi mai mare decât cea dintâi”.

– Dar ce legătură are aceasta cu ceea ce ne stă înainte? va întreba cineva.

– Acestea le-am zis, că nu este bine să se vorbească cuvintele Scripturii simplu şi fără socoteală, nici să se taie de cele ce urmează, nici smulgându-le din legătura lor să le stricăm, folosindu-le goale şi lipsite de ajutorul celor de mai înainte sau a celor ce urmează. Căci cum nu este cu necuviinţă ca la judecăţile cele lumeşti unde se judecă pentru lucrurile vieţii acesteia, să aducă de faţă toate dovezile, locurile, pricinile, timpurile, persoanele şi alte multe, iar despre viaţa cea veşnică, pentru care sunt puse toate nevoinţele, să vorbim cele din Scripturi prost şi la întâmplare? Şi porunca împărătească nu se va citi oricum s-ar întâmpla, căci cel ce nu va spune anul, nu va arăta cine a dat-o şi de nu o va citi în întregime, se

pedepseşte cu cea mai mare pedeapsă. Iar noi nu citim o poruncă omenească, ci porunca cea pogorâtă de sus din ceruri, şi este oare îngăduit să fim cu atâta nebăgare de seamă, încât să smulgem cuvinte şi părţi din ea? Şi cum vor fi acestea vrednice de îndreptăţire şi de iertare. Dar poate am atins cuvântul peste măsură, ci nu fără rost, căci voiesc să vă depărtez de obiceiul cel rău. Deci să nu slăbim până ce nu vom ajunge la sfârşit.

Noi am fost făcuţi nu ca să mâncăm, să bem şi să ne îmbrăcăm, ci ca să fugim de răutate şi să alegem fapta bună, apucându-ne de filozofia cea dumnezeiască. Şi fiindcă noi nu am fost făcuţi să mâncăm şi să bem, ci pentru alte lucruri mult mai mari şi mai bune, ascultă pe Dumnezeu care Însuşi spune pricina pentru care a făcut pe om: „să facem om după chipul Nostru şi după asemănare" (Fac. 1, 26). Iar asemenea cu Dumnezeu nu se face mâncând, bând şi îmbrăcându-ne, căci Dumnezeu nici nu mănâncă, nici nu bea, nici nu Se îmbracă, ci lucrând dreptate şi arătând iubire de oameni, făcându-ne buni şi blânzi, şi miluind pe cei de aproape şi vânând toată fapta bună. Mâncarea şi băutura este proprie firii dobitoacelor celor necuvântătoare, şi ele cu nimic nu ne fac mai buni decât acelea. Dar cu ce le întrecem pe acelea? Din faptul că suntem făcuţi după chipul lui Dumnezeu şi asemănarea Lui.

Să nu slăbim văzând că am pornit cuvântul despre fapta bună, ci, aducând în mijloc cuvântul cel prorocesc, să-l cercetăm cu de-amănuntul şi să cunoaştem cine este cel ce l-a zis, pentru cine, când, către cine şi cum.

Cel ce l-a zis este Ieremia prorocul, nu pentru sine, ci făcând rugăciune pentru iudeii cei nemulţumitori, nesimţitori, neîndreptaţi, cei ce trebuiau să fie munciţi şi pedepsiţi cu pedeapsa cea mai de pe urmă, despre care zice Dumnezeu către el: „Nu te ruga pentru poporul acesta că nu te voi asculta". Iar unii cred că aceasta s-a zis despre Nabucodonosor, căci voind acesta să se lupte cu ei, şi să le ia cetatea şi să-i ducă robi, prorocul vrea să-i încredinţeze pe toţi că nu cu puterea şi cu tăria lui biruieşte cetatea, ci pentru păcatele lor Dumnezeu ocârmuieşte războiul, ducându-l pe păgân asupra Ierusalimului. Şi de aceea zice: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi". Şi cuvântul acesta aşa se tâlcuieşte: Calea aceasta pe care călătoreşte acum

barbarul acesta oştindu-se asupra noastră nu este de la sine şi nu el a purtat acest război şi a câştigat biruinţa, ci de nu ne-ai fi dat Tu în mâinile aceluia, nu ne-ar fi bătut, nici nu ne-ar fi biruit. Pentru aceasta mă plec Ţie, pentru că aşa ai socotit Tu să ne pedepseşti. Ceartă-ne, însă cu judecată, iar nu cu mânie.

Dar fiindcă unii zic că nu despre păgânul acela vorbeşte cuvântul, ci despre firea obştească a oamenilor, este trebuinţă ca să ne luptăm şi împotriva acestora. Ce să zicem, dar, împotriva acestora? Prorocul se ruga pentru oamenii care greşiseră, pentru care de multe ori a fost oprit a se ruga. Şi fiindcă de multe ori a fost oprit a se ruga pentru popor, vrea să facă ca cetatea să plângă mai întâi, ea care avea mai întâi trebuinţă de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, iar din aceasta să ia şi el pricina binecuvântată a rugăciunii pentru ei către Dumnezeu. De aceea mai întâi abate cuvântul spre ea şi-i zice: „Vai de zdrobirea ta, dureroasă este rana ta", iar cetatea răspunde: „Cu adevărat aceasta este rana mea... Cortul mi-i pustiit şi toate funiile mele sunt rupte; fiii mei m-au părăsit şi oile mele nu mai sunt... păstorii şi-au ieşit din minte şi n-au căutat pe Domnul... Iată, vine vuiet şi zgomot mare din partea de miazănoapte ca să pustiască cetăţile lui Iuda şi să le facă locuinţă şacalilor". Apoi după ce cetatea şi-a jelit nevoia sa, prorocul zice: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui".

– Iată din faptul că plânge se arată că suntem lipsiţi de stăpânire şi cele ce se cuvin să le facem nu sunt în stăpânirea noastră, vor zice unii.

– Nicidecum. Şi chiar de plânge, întăreşte stăpânirea noastră. Căci după ce a zis: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui", nu a tăcut, ci a adăugat: „Nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi". Iar ceea ce a zis aşa se tâlcuieşte: Nu în stăpânirea noastră este toată treaba, ci o parte într-a noastră, iar cealaltă într-a lui Dumnezeu. Căci a alege cele bune, a voi, a ne sârgui şi a suferi toată osteneala sunt ale voinţei noastre, iar a le duce pe acestea la sfârşit şi a nu le lăsa neterminate este al darului cel de sus. De aceea Dumnezeu a împărţit cu noi fapta bună, nelăsând ca toată lucrarea să fie în stăpânirea noastră, ca să nu ne înălţăm cu mândria, nici El n-a luat-o toată, ca să nu cădem în trândăvie şi nebăgare de seamă, ci lăsându-ne nouă o mică parte ca să ne ostenim, cea mai mare parte o

lucrează El. Şi cum că de ar fi fost toată lucrarea faptei bune în stăpânirea noastră, ne-am fi înălţat cu mândria, să auzim pe fariseul acela ce zice, la câtă trufie s-a ridicat, cum cugeta şi vorbea mai presus decât toată lumea. De aceea, deci, nu a îngăduit Dumnezeu ca să fie toată treaba a noastră, ci numai o mică parte ne-a lăsat, ca din aceasta să ne încununeze pe noi cu dreptate. Iar lucrul acesta l-a arătat din pilda aceea, care zice: „Şi ieşind pe la ceasul al unsprezecelea a găsit pe alţii stând fără de lucru"; şi i-a trimis şi pe ei să lucreze în vie. Dar ce au putut să lucreze într-un ceas? De ajuns este lui Dumnezeu ca şi pentru o clipă să dea plată desăvârşită. Şi ca să cunoşti că aşa zice şi prorocul şi nu ne lipseşte pe noi de stăpânire, ci filozofează aici despre sfârşitul lucrărilor, ascultă ceea ce adaugă. Căci după ce a zis: „Ştiu, Doamne, că nu-i în voia omului calea lui..." zice: „Pedepseşte-ne pe noi, Doamne, dar cu dreptate, şi nu cu mânia Ta" (10, 24). Iar de nu era nimic în stăpânirea noastră de prisos ar fi fost cuvântul acesta.

Şi ce lucru ar fi mai nedrept decât a pedepsi pe cei ce nu sunt stăpâni pe cele ce se cuvin să facă; şi să fie pedepsiţi oamenii al căror drum al vieţii lor nu este în stăpânirea lor? De aceea prorocul când se roagă lui Dumnezeu ca să nu mărească pedeapsa asupra lor, nu arată altceva decât adeverirea faptului că sunt vrednici a fi pedepsiţi şi osândiţi. Iar aceasta nu face altceva, decât să întărească stăpânirea de sine. Şi de nu ar fi fost ei stăpâni peste cele ce se cuvin să facă, nu ar fi trebuit să se roage ca să li se facă pedeapsa mai blândă, şi nici n-ar fi trebuit să-i pedepsească; şi nici n-ar fi fost trebuinţă de rugăciune, căci Dumnezeu nu are trebuinţă de cineva ca să-L roage să nu pedepsească pe cei nevinovaţi. Şi ce zic Dumnezeu, când nici omul cel ce are minte nu face aşa.

Deci văzând aici pe prorocul că se roagă lui Dumnezeu pentru iudei, dovedit este că se roagă pentru ei că sunt păcătoşi. Iar păcatul se arată atunci când noi fiind stăpâni să nu călcăm legea, o călcăm. Dovedit este, deci, din toate părţile că toate lucrările noastre sunt şi în stăpânirea noastră, şi a lui Dumnezeu.

În acest fel se înţelege şi cuvântul: „Nu este nici de la cel care voieşte, nici de la cel care aleargă, ci de la Dumnezeu care miluieşte" (Rm. 9, 26). Dar pentru care pricină voiesc? Şi pentru care pricină alerg, dacă sunt lipsit

de stăpânire? Ca prin voinţă şi alergare să tragă ajutorul lui Dumnezeu ca să ajute, să lucreze şi să ducă la sfârşit ceea ce vreau. Iar de vei înceta a voi şi a alerga, nici Dumnezeu nu-ţi va da ajutor, ci se va depărta şi El.

– Dar de unde este dovedit asta?

– Ascultă ce zice către Ierusalim: „De câte ori am voit să adun pe fiii tăi..., dar nu aţi voit. Iată, casa voastră vi se lasă pustie" (Mt. 23, 37-38). Vezi că Dumnezeu S-a depărtat fiindcă ei n-au voit? De aceea avem trebuinţă şi de a voi, şi de a alerga, ca să tragem pe Dumnezeu spre noi. Acest lucru îl zice şi proorocul că a săvârşi nu este în puterea noastră, ci în ajutorul lui Dumnezeu, iar în puterea şi în voinţa noastră cea liberă este a alege.

– Dar dacă a săvârşi este a lui Dumnezeu, nicio vină nu voi avea, de nu voi face ceva.

– Când voi face toate cele ce depind de mine, voi vrea, voi alege şi mă voi apuca să lucrez, iar Dumnezeu, Cel ce este Stăpân peste sfârşit, nu-mi va ajuta, numai atunci sunt izbăvit de orice vină. Dar nu va fi aşa, căci cu neputinţă este să ne părăsească Dumnezeu când noi vom vrea şi vom alege. Şi dacă pe cei ce nu voiesc îi sfătuieşte şi îi îndeamnă ca să voiască, cu mult mai mult nu va părăsi pe cei ce au ales, căci zice: „Uitaţi-vă la neamurile cele din început şi vedeţi cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? Sau cine a petrecut în frica Lui şi a fost părăsit?" (Înţ. lui Sirah 2, 10-11). Iar Pavel spune: „Iar nădejdea nu ruşinează" (Rm. 5, 5), adică nădejdea cea către Dumnezeu, căci cu neputinţă este ca cel ce nădăjduieşte din tot sufletul spre Dumnezeu şi face totul din partea sa, să nu dobândească scopul lui. Şi iarăşi: „Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda" (1 Cor. 10, 13). Iar un oarecare bărbat înţelept zice: „Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul tău spre ispită. Îndreaptă-ţi inima ta şi rabdă şi să nu te tulburi în vremea încercării. Lipeşte-te de Dânsul şi nu te depărta" (Înţ. lui Sirah 2, 2-3). Iar un alt cuvânt sfătuieşte: „Iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" (Mt. 10, 22). Iar toate acestea sunt canoane, hotare şi dogme nemişcate, şi ele trebuie să se înfigă în sufletul nostru. Şi trebuie să se ştie că este cu

neputinţă ca cineva să fie părăsit de Dumnezeu când va pune osârdie, se va îngriji de mântuirea sa şi va face toate cele ce depind de el. Nu auzi ce zice către Petru? „Simone, Simone, iată, satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credinţa ta" (Lc. 22, 31). Căci Dumnezeu când va vedea că povara este mai grea decât puterea noastră, întinde mâna şi uşurează ispita, iar când va vedea că din trândăvia noastră nu voim să ne mântuim, ci ne vindem mântuirea noastră, ne lasă şi ne părăseşte. Căci nu ne sileşte, nici nu ne trage, ci ceea ce făcea când învăţa, face şi aici. Fiindcă atunci nu trăgea, nici nu silea pe cei ce nu voiau să audă şi fugeau, iar celor ce luau aminte le lumina cele neluminate şi le dezlega pildele; şi nici acum nu trage, nici nu sileşte pe cei nesimţitori şi care nu voiesc, dar pe cei ce voiesc îi trage cu multă tărie. De aceea şi Petru zicea: „Cu adevărat cunosc... că în orice neam, cel ce se teme de El şi face dreptate este primit la El" (F. Ap. 10, 34-35). Iar prorocul sfătuieşte acelaşi lucru zicând: „Şi de veţi vrea şi mă veţi asculta, bunătăţile pământului veţi mânca. Iar de nu veţi vrea şi nu mă veţi asculta, sabia vă va mânca pe voi" (Is. 1, 19-20).

Deci ştiindu-le pe acestea şi cum că şi a voi, şi a alerga sunt în stăpânirea noastră, iar prin a voi şi a alerga tragem pe Dumnezeu spre ajutorul nostru, şi trăgându-L, vom ajunge la sfârşitul lucrărilor noastre, să ne ridicăm, dar, mintea, iubiţilor, şi să punem toată osârdia pentru mântuirea sufletelor noastre. Ca ostenindu-ne aici puţină vreme, în veacul cel fără de sfârşit să ne îndulcim de bunătăţile cele negrăite, pe care fie ca noi toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa prorocului David: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui” (Ps. 48, 17) / iubirea de străini

Plăcut este plugarului când trage plugul să taie brazda şi curăţă ţarina, smulgând spinii, ca să semene seminţele, văzând că nu este nimic care să-i vatăme sămânţa, dar mult mai plăcut este celui ce vorbeşte când seamănă înţelegerile cele dumnezeieşti în auzul fără tulburare. De aceea cu plăcere ne apucăm de cuvânt, căci ţarina aceasta o vedem curăţată. Şi deşi nu vedem mintea voastră, dar fiindcă ochii îi aveţi deschişi şi auzul atent, sunt încredinţat de liniştea dinăuntrul vostru. Şi deşi nu pot intra în conştiinţa voastră, dar ochii voştri care privesc în sus vorbesc că nu este nicio tulburare înăuntru şi strigă: „Seamănă seminţele, căci primim orice ai semăna pentru nădejdea rodului; şi am lepădat şi toată grija cea lumească din mintea noastră”. Deci văzând că ţarina este curată mă întind spre înţelegeri mai adânci, căci Scriptura nu are nevoie numai de dascăl înţelept, ci şi de ascultător cu pricepere. Pentru aceasta vă fericesc pe voi, dar mă fericesc şi pe mine, căci: „Fericit este cel ce grăieşte la urechile celor ce ascultă” (Înţ. lui Sirah 25, 12) şi „Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate” (Mt. 5, 6).

Deci vouă celor ce aţi venit aici cu osârdie vă vom semăna înţelegerile, căci ceilalţi toţi putrezesc prin târguri şi în grijile lumeşti; voi care v-aţi ridicat mai presus de pământ primiţi înţelegerile cele duhovniceşti şi împodobindu-vă sufletul cel cinstit şi liber cu ele, îl păziţi.

Dar unde petreci acum, o, omule? În târg? Dar ce să strângi tu de acolo? Noroi şi pământ? Vino de ia de la mine mir. De ce aduni bani fără valoare şi te dedai la iubirea de argint, care este tirana dregătoriei celei pieritoare; la agonisire de griji lumeşti, care acum este, dar mâine nu. De ce culegi florile şi laşi rodul? De ce alergi după umbră şi nu apuci adevărul? De ce fugi după cele pieritoare şi nu cauţi pe cele stătătoare? „Căci tot trupul este iarbă şi toată slava omului ca floarea ierbii”. „Uscatu-s-a iarba şi floarea a căzut, iar cuvântul Domnului nostru rămâne în veac” (Is. 40, 7-8). Şi ce

folos este sufletului că te-ai îmbogăţit cu bani? Eşti bogat cu banii, dar cu sufletul eşti sărac; eşti îmbrăcat cu frunze, dar fără roade. Ce folos ai din acestea, spune-mi? Ai luat bani care-i vei lăsa aici; ai luat dregătorie din care se naşte vrăjmăşie. Vino de te îndulceşte cu cuvinte filozofeşti, cheltuieşte-ţi păcatele, mistuieşte-ţi fărădelegile, fă-ţi conştiinţa curată, înalţă-ţi gândul tău, fă-te înger din om, lasă firea trupului şi ia-ţi aripa cea uşoară a vieţii, izbăveşte-te de cele văzute şi te lipeşte de cele nevăzute; suie-te în cer, dănţuieşte împreună cu îngerii, stai înaintea Tronului celui de sus; lasă fumul, umbra, iarba şi păianjenul, căci nu mai ştiu ce nume vrednic să pun acestora de aici. Şi zic acestea şi nu voi înceta a le zice.

Vino şi te fă om, ca nu cumva să porţi un nume mincinos. Oare aţi înţeles ceea ce am zis? Eşti om, dar de multe ori numai cu numele, iar nu cu înţelegerea. Căci când te văd pe tine petrecând dobitoceşte, cum te voi numi om, şi nu mai degrabă bou? Când te văd pe tine răpind, cum te voi numi om, şi nu lup? Când te văd pe tine desfrânând, cum te voi numi om, şi nu porc? Când te văd pe tine făcând vicleşug, cum te voi numi om, şi nu şarpe? Când te văd pe tine purtând otravă, cum te voi numi om, şi nu aspidă? Când te văd pe tine fără minte, cum te voi numi om, şi nu măgar? Când te văd pe tine preadesfrânând, cum te voi numi om, şi nu cal turbat asupra părţii femeieşti? Când te văd pe tine nesupus şi nepriceput, cum te voi numi om, şi nu piatră? Ai luat cinste de la Dumnezeu, de ce vinzi darurile firii? Ce faci, spune-mi? Unii oameni au meşteşugul de a schimba dobitoacele cele necuvântătoare, pe cât se poate, dăruindu-le unele daruri omeneşti. Pe papagali îi învaţă să vorbească cu glas omenesc silindu-le firea cu meşteşug, pe lei îi fac blânzi şi-i trag prin târg. Pe leu, care este un dobitoc neîmblânzit, îl îmblânzeşti, iar pe tine te faci mai sălbatic decât lupul? Dar ceea ce este mai rău e că fiecare din dobitoacele cele necuvântătoare are o singură răutate, lupul este răpitor, şarpele viclean, aspida otrăvitoare, dar la omul rău nu este aşa, căci uneori nu numai o răutate îl stăpâneşte, ci se face şi răpitor, şi viclean, şi otrăvitor, adunând în sufletul său răutăţile dobitoacelor celor necuvântătoare. Cum, dar, te voi numi om pe tine, care nu ai semnul Împărăţiei, nu ai coroana, nu ai porfira? „Să facem pe om după chipul nostru şi după asemănare” (Fac. 1, 26), zice Scriptura. Cugetă, o, omule după al Cărui chip ai fost făcut şi nu te pogorî la

prostimea dobitoacelor necuvântătoare. Dacă vei vedea vreun împărat că a aruncat porfira şi coroana şi petrece împreună cu ostaşii, lăsându-şi dregătoria sa, cum vei numi împărat pe omul acesta? Şi tu eşti om. Să nu-mi arăţi că ai suflet de om, ci de eşti om cu înţelegerea şi cu înţelepciunea. Eşti stăpân al dobitoacelor celor necuvântătoare, dar te-ai făcut rob al patimilor tale celor dobitoceşti.

– Dar cum mă voi face om? vei întreba.

– De-ţi vei stăpâni patimile trupului cele dobitoceşti, de vei lepăda desfrânarea, de vei lepăda pofta banilor cea fără rost, de vei lepăda tirania cea rea, de vei face locul tău curat. Întrebi cum te faci om? Vino aici unde se fac oameni şi vei vedea. Căci de te voi primi cal, te fac om; de te voi primi lup, te fac om; de te voi primi şarpe, te fac om; nu schimbându-ţi firea, ci prefăcându-ţi voinţa cea liberă.

– Dar, zici tu, am copii şi port grijă de casă şi de femeie, sunt cuprins de sărăcie şi mă silesc să câştig hrana cea de nevoie şi nu pot veni.

– Acestea sunt scorniri şi pricinuiri. Că de te-aş fi ţinut aici totdeauna şi nu te-aş fi lăsat să dai pentru lucrurile cele dinafară nicio clipă de vreme, puteai să te îndreptăţeşti şi să-mi zici că ai copii şi porţi grijă de casă, şi bine le-ai fi zis, cu toate că nici atunci nu trebuia să zici acestea, că Dumnezeu poate ca ţie, cel ce petreci aici, să-ţi înmulţească toate cele ale tale şi să-ţi dea multă îndestulare, dar eu nu te silesc la aceasta, nici nu îţi zic să petreci aici toate zilele, ci de două ori pe săptămână. Ce lucru greu şi ce lucru însărcinător este acesta? Nu toată ziua, ci vino la Biserică numai o părticică mică de vreme şi primeşte înţelegerile cele duhovniceşti, ca să nu primeşti răni; nu ca să surpi pe alţii, ci ca să faci târgul Biserică. Vino şi ia armă, ca fiind înarmat să nu primeşti vreo rană vătămătoare. Ieşi la război fiind înarmat; stai în locul cel sfânt având ochii curaţi; intră în port, cârmuind corabia cu luare aminte. Şi toate acestea numai aici poţi să le înveţi. Dar nu vrei, ci ieşi la război lipsit de poruncile lui Dumnezeu. Gândeşte-te ce lucru mare este a ieşi din Biserică defăimând toate cele omeneşti şi călcând cele de întristare, făcându-te mai înalt decât cele bune, nici înălţându-te întru acelea, nici strâmtorându-te întru acestea, ci ca Iov, care nici din pricina

sărăciei nu se afunda, nici din cea a bogăţiei nu se înălţa, ci păzea aceeaşi stare în nepotrivirea lucrurilor. Vino şi ia armă de la mine.

– Ce armă?

– Ceea ce de multe ori îţi chezăşuieşte mântuirea. Ieşind vezi un om călare pe cal cu frâu de aur şi înconjurat de mulţi purtători de fuşti; şi alături pe unul prost şi lepădat. Apoi îţi vine zavistie împotriva celui bogat, te cuprinde patima celui sărac. Dar se apropie de tine David, stă înaintea ta şi îţi zice: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul". Ieşi împreună cu prorocul şi nu te teme. Mergi unde îţi zic împreună cu prorocul, împreună cu dascălul, împreună cu toiagul, împreună cu propovăduitorul. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul".

– Acestea – vei zice – sunt ale celui ce învaţă şi sfătuieşte cele cuviincioase, dar spune-mi şi chipul în care nu trebuie să mă tem de unul ca acesta?

– Pentru că firea bogăţiei se aseamănă cu firea omului. Şi cum, eu îţi voi spune. Ce este omul? O fiinţă stricăcioasă, care petrece puţină vreme. Aşa este şi bogăţia, dar mai bine zis nu aşa, ci mult mai slabă, căci de multe ori nu se sfârşeşte cu omul, ci se sfârşeşte mai înainte de om. Şi ştiţi voi în cetatea aceasta nenumărate pilde ale sfârşitului bogăţiei mai înainte de vreme şi aţi cunoscut pe mulţi dintre aceia care trăiesc încă, dar averea au prăpădit-o. Sfârşitul bogăţiei este sărăcia. Gândeşte-te deci cum este averea cea petrecătoare în puţină vreme pentru omul care o avea, dar acum nu o mai are. Şi, o, de s-ar fi prăpădit numai ea şi nu ar prăpădi împreună cu ea şi pe cel ce o avea. Deci nu vei greşi de vei numi bogăţia slugă nemulţumitoare, slugă sugătoare de sânge şi ucigătoare de oameni, slugă care răsplăteşte stăpânului ei sinuciderea. Şi ce este mai cumplit, că nu numai când îl părăseşte îl aruncă în primejdii, ci şi mai înainte de a-l părăsi îl tulbură şi-l învăluie. Dar să nu te uiţi la cum este îmbrăcat cu haine de mătase şi uns cu miresme şi cinstit pe dinafară, ci deschide conştiinţa lui şi priveşte în mintea lui când încă este bogat şi vei vedea înăuntru tulburări şi învăluiri; şi când vei vedea şi pe altul căzând ca şi acela, uită-te şi la ticăloşia lui.

Şi ce este mai nestatornic decât lucrurile omeneşti? Căci ele, după cum am mai spus de multe ori, sunt asemenea cu apele râurilor, care cum se arată îndată curg şi când crezi că le-ai prins, fug. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul". Ia cuvântul acesta ca o cântare duhovnicească. Căci când va intra zavistia în tine, zi stihul acesta şi îndată acest cuvânt va alunga patima. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul". Aceste lucruri ale mele nu au trebuinţă de bani, căci se referă la ceruri. Şi eu nu vindec trupul, ci tămăduiesc sufletul. Nu numai pe al vostru, ci şi pe al meu, căci deşi sunt dascăl, dar sunt şi om, şi fiind supus firii celei de obşte, de obşte fac şi învăţătura. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul". Ia stihul acesta ca o vistierie; ia stihul acesta ca o pricină a îmbogăţirii şi a îndestulării. Că bogăţie nu este a se îmbogăţi, ci a nu voi a se îmbogăţi. Oare aţi înţeles acestea?

Cel ce voieşte să se îmbogăţească are trebuinţă de averi şi de bani, iar cel ce nu voieşte să se îmbogăţească totdeauna este în îndestulare. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui". Te temi de cei ce se îmbogăţesc căci sunt înfricoşaţi? De ce te temi de omul care este îmbrăcat cu frunze şi lipsit de roade? De ce te temi de omul care este în nesiguranţă? De ce te temi de omul care pururea tremură? De ce te temi de omul care totdeauna petrece cu frică? Sluga ta nu se teme de tine când lipseşti, dar acela poartă înăuntrul său pe stăpânul lui. Oriunde va merge, pofta iubirii de argint urmează după el. Acesta pe prieteni, pe vecini, pe slugi, pe făcătorii de bine şi pe zavistnici, pe toţi îi are de vrăjmaşi. Iar cel sărac petrece netemându-se de nimeni, că este bogat numai cu filozofia şi cu răbdarea. Cel bogat, fiindcă petrece împreună cu lăcomia şi cu asuprirea, este urât de toţi şi numai pe faţă, în adunările cele de obşte, pizmaşii îl laudă şi-l măgulesc, dar cu mintea îl urăsc. Şi că acestea sunt aşa, atunci când va veni vântul şi va scutura frunzele, adică se va face o prefacere a lucrurilor, se vor cunoaşte prietenii cei prefăcuţi; atunci se vor lua măştile linguşitorilor, atunci se va arăta ceata făţarnicilor, atunci se vor deschide gurile tuturor şi vor zice: „Spurcatul acela, vicleanul, preaînrăutăţitul". Ce zici? Oare nu-l linguşeai şi nu-i sărutai mâinile?

– Mască erau acelea. Dar a venit vremea şi am ridicat masca arătând cele din minte.

– Deci, de ce te temi de cel ce este prihănit de atâţia? Şi, o, de ar fi fost ca acela să nu se fi prihănit pe sine. Iar acestea le zic nu clevetind bogăţia, precum am zis de nenumărate ori, ci pe cei ce întrebuinţează rău lucrul cel bun. Căci banii împreună cu faptele sunt buni.

– Dar cum sunt buni?

– Dacă vor mângâia sărăcia, dacă vor împlini lipsa. Dar ascultă ce zice Iov: „Eram ochi orbilor şi picior şchiopilor. Eu eram tată celor neputincioşi" (29, 15-16). Iată, bogăţie fără păcat, dar cu iubire de săraci. „Casa mea era deschisă la oricine venea". Aceasta este slujirea bogăţiei, a bogăţiei care nu este cu numele, ci cu lucrul. Bogăţia aceea este roaba acesteia, căci aceea are numai nume, dar este lipsită de lucruri, iar aceasta are într-adevăr şi nume, şi lucruri. Cum? Fiindcă cu ea face fapte bune, face milostenie.

Este bogat care răpeşte cele ale tuturor, dar este şi bogat care dă săracilor toate cele ale lui. Acela se îmbogăţeşte strângând, iar acesta cheltuind, acela seamănă pământul, iar acesta lucrează cerul. Şi pe cât este pământul mai jos decât cerul, pe atât îndestularea aceluia este mai slabă decât bogăţia acestuia. Acesta are nenumăraţi îndrăgitori, iar acela pe toţi clevetitori. Şi ce este de mirare că pe asupritor şi răpitor îl urăsc nu numai cei ce au fost nedreptăţiţi, ci şi cei ce nu au pătimit niciun rău de la el, care împreună pătimesc şi se scârbesc cu cei ce au pătimit rău. Iar pe cel milostiv îl iubesc nu numai cei ce au fost miluiţi, ci şi cei ce nu au fost. Şi mai bună este fapta bună decât răutatea, fraţilor. Răutatea are vrăjmaşi şi pe cei ce nu au fost nedreptăţiţi, iar fapta bună are îndrăgitori şi pe cei ce nu au dobândit faceri de bine, căci toţi zic: „Dumnezeu să-i facă lui bine! Ce binefacere ai dobândit". Nu eu, ci fratele meu, răspunde acela; nu eu, ci mădularul meu. Căci facerea de bine făcută aceluia vine tot la mine. Ai văzut ce lucru mare este fapta bună? Cât de poftită? Cât de dorită? Cât de bună?

Cel milostiv este limanul cel de obște, tatăl tuturor, toiagul celor bătrâni. Și de va pătimi ceva mâhnire toți se roagă pentru el, zicând: „Dumnezeu să-l miluiască, să-i facă bine, să rămână la el cele bune”. Iar pe cel răpitor toți îl prihănesc, zicând: „Spurcatul, răul, pângăritul”. Și se fac strigări nenumărate în toate zilele. Și de va cădea, toți se pornesc împotriva lui. Aceasta este viață? Aceasta este bogăție? Această stare nu este mai bună ca a unui osândit. Cel osândit este legat cu trupul, iar acesta cu sufletul. Îl vezi pe el legat și nu-l miluiești?

– Îl urăsc pe el pentru că este legat, nu cu trupul, ci cu voința, căci singur și-a pus asupra lui lanțul.

– Iarăși te ridici asupra bogaților? îmi vor zice unii.

– Da, căci voi vă ridicați asupra săracilor.

– Iarăși te ridici asupra răpitorilor?

– Da, pentru că voi vă ridicați asupra celor ce li se răpesc averile. Voi nu vă săturați mâncând și mușcând pe săraci, iar eu mă satur îndreptându-vă pe voi.

– Tu totdeauna ești lipit de săraci.

– Depărtează-te de la oaia mea; depărtează-te de la turma mea și nu o strica. Și dacă o strici, nu mă prihăni că te alung. De aș fi fost păstor de oi, oare nu m-ai fi prihănit că nu alung lupul ce năpădește asupra turmei? Sunt păstor de oi cuvântătoare și nu alung cu piatra, ci cu cuvântul, dar mai bine zis nu te alung, ci te chem. Vino și fă-te oaie a turmei mele. De ce strici turma tu, cel ce ești dator s-o înmulțești? Nu te alung pe tine, ci alung lupul. De nu ești lup, nu te alung, iar de te-ai făcut lup, pe tine învinuiește-te. Nu sunt împotriva bogaților, ci pentru folosul lor. Căci zicând acestea le zic pentru folosul tău, cu toate că tu nu simți.

– Dar cum le zici pentru folosul meu?

– Pentru că te izbăvesc de păcat, te izbăvesc de răpire, te fac tuturor prieten și tuturor dorit. Totdeauna îți zic: „Ai răpit! Ai asuprit!” Vino aici și

te voi preface, voi preface vrajba în vicleşug, primejdia în siguranţă. Şi acestea aici, iar acolo îţi voi da Împărăţia cerurilor, ca să nu te duci în muncile cele fără de sfârşit, ci ca să iei bunătăţile cele pe care „ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit” (I Cor. 2, 9). Oare acestea sunt ale celui ce alungă sau ale celui ce sfătuieşte? Ale celui ce te urăşte sau ale celui ce te iubeşte? Dar tu mă urăşti, iar eu te iubesc, căci am porunca Stăpânului meu ce zice: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri” (Mt. 5, 44). Şi nu mă depărtez de la tine, fiindcă voiesc să te vindec. Stăpânul nostru Se răstignea, dar zicea: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac” (Lc. 23, 34). Oare te alung pe tine? Nu pe tine, ci patima ta. Şi oare mă lupt cu tine? Cu răutatea ta. Să nu mă socoteşti făcător de bine? Să nu mă socoteşti purtător de grijă? Să nu mă socoteşti un apărător al tău mai bun decât toţi? Cine altul îţi va vorbi ţie despre acestea? Stăpânitorul? Nimic din acestea, ci va vorbi despre învinuiri şi despre pâri. Oare femeia? Ea îţi va vorbi despre podoabe şi despre aur. Oare copilul? Dar el îţi va spune despre moştenire, despre testament şi despre viitorul lui. Sau poate sluga? Ea îţi va grăi despre slujbă, despre robie şi despre libertate. Dar poate linguşitorii? Ei vor spune despre ospeţe, despre prânzuri şi despre cine. Poate cei ce sunt la teatru? Aceia vor vorbi despre râsul cel de ocară şi despre pofta cea desfrânată. Sau poate judecătorul? Acela îţi va spune numai despre testament, despre moştenire, despre eliberări, despre cele în care se petrece. Unde poţi deci să auzi acestea, dacă nu la mine? Toţi se tem de tine, dar eu te defăimez. Cât timp vei petrece astfel te voi defăima, te voi trece cu vederea, voi defăima patima ta. Eu tai, şi tu strigi, dar nu mă tem de glasul tău, căci îţi doresc mântuirea, fiindcă sunt doctor. Oare având rană şi chemând pe doctor ai fi văzut că ascute cuţitul, nu ai zis: „Taie, deşi mă doare!”, aşteptând tămăduirea prin tăiere? Dar de mine fugi, care nu tai, ci curăţ mintea ta cu cuvântul. Şi doctorul de multe ori taie, dar face rana mai rea, dar eu nu o fac mai rea, ci o tămăduiesc, căci acolo şi firea este slabă, şi doctorii neputincioşi, dar aici este putere a cuvintelor. Doctorul nu-ţi făgăduieşte mântuirea, dar eu ţi-o făgăduiesc, deci ascultă-mă: Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, S-a pogorât ca pe noi să ne înalţe şi să ne facă mai presus de cele omeneşti. De un lucru trebuie să mă tem: de păcat. Celelalte toate ducă-se, prăpădească-se, şi bogăţia, şi sărăcia, şi stăpânirea, şi orice. Acestea

le zic şi nu voi înceta a le zice. Căci voiesc ca nimeni să nu piară din turma mea.

– Dar ce, bogatul se poate mântui?

– Foarte uşor. Iov a fost bogat. Avraam a fost bogat. Ai văzut bogăţia lui? Uită-te şi la iubirea lui de străini. Ai văzut masa lui? Uită-te şi cum primea cu dragoste. Avraam a fost bogat. Ai văzut bogăţia lui. Uită-te şi la petrecerea lui. Căci într-o zi la amiază i S-a arătat Domnul când era la stejarul Mamvri. Şi, iată, a văzut trei bărbaţi, dar nu ştia că Cel ce era de faţă era Dumnezeu, ci s-a închinat şi a zis: „Doamne, de am aflat har înaintea Ta, nu trece de robul Tău!" (Fac. 18, 1-3). Ai văzut ce făcea bătrânul la amiază? Nu şedea sub acoperământ, ci stătea în calea străinilor şi a călătorilor pe care nu-i cunoştea şi-i trăgea la el. Cel bogat şi de bun neam se închina tuturor, cel îndestulat de bani lăsând casa, femeia, copiii, slugile, cu toate că avea trei sute optsprezece, lăsând pe toţi ieşea să vâneze şi-şi întindea mreaja iubirii de străini, ca nu cumva vreun călător sau vreun străin să treacă de casa sa. Vezi ce face bătrânul? Nu zice slugii să facă, cu toate că avea trei sute optsprezece, căci ştia că neamul slugilor este trândav şi ca nu cumva să dormiteze sluga, iar străinul să treacă şi să-şi piardă vânatul. Iată-l pe Avraam. Iată bogatul. Primeşti tu măcar să vezi un sărac, măcar să-i dai răspuns sau să-i vorbeşti? Şi deşi da, da prin slugă. Dar Dreptul nu făcea aşa, ci şedea îndurând fierbinţeala soarelui, care-i făcea sudoarea ce curgea de pe el ca arşiţa. Umbră îi era pofta iubirii de străini şi şedea culegând roada iubirii de străini, cu toate că era bogat. Dar uită-te la bogaţii cei de acum. Unde şed ei la amiază? În iad, în moartea beţiei, împietriţi la inimă, mai necuvântători decât necuvântătoarele. Dar Dreptul acela nu era aşa. Voieşti să urmezi lui Avraam? Urmează-i, nu te opresc, ci te sfătuiesc. Cu toate că nouă ni se cer mai multe decât lui Avraam, căci zice: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra întru Împărăţia cerurilor" (Mt. 5, 20), dar tu măcar ajunge-l pe Avraam.

– Dar ce a făcut Avraam?

– Fiind iubitor de străini s-a sculat şi s-a închinat neştiind cine sunt cei ce treceau. Căci de ştia nu ar fi făcut niciun lucru minunat, fiindcă a cinstit pe Dumnezeu. Dar pentru că n-a ştiut pe cei ce au venit, mai mare îi face osârdia primirii de străini. Şedea şi primea. Dar cum? Cu îndestulare, căci a jertfit un viţel şi a chemat şi pe Sarra, făcând pe femeie părtaşă iubirii de străini, care nu era ascunsă în cort, ci sta sub stejar. Iar masa aceea a deschis pântecele ei şi a îndreptat nerodirea firii. A jertfit un viţel şi a luat pe Isaac. A frământat niţică făină şi a primit urmaşi ca stelele cerului şi nisipul mării.

– Dă-mi şi mie rod de atâţia fii – poate vei zice.

– Ticălosule, mişelule şi prostule, cauţi cele de pe pământ? Îţi dau cerul, dănţuirea împreună cu îngerii, desfătarea cea veşnică, şi tu cauţi moarte stricăcioasă? Îţi dau viaţă care nu are sfârşit. Mai mare este răsplătirea, mai multă dăruirea. Ia aminte cu dinadinsul la cele ce zic, ca să vezi cum s-au petrecut lucrurile. Atunci când trebuia să arate iubirea de străini, ce zice Avraam către Sarra, femeia sa? „Grăbeşte de frământă trei măsuri de făină curată" (Fac. 18, 6). Să audă femeile ceea ce a zis. „Grăbeşte de frământă trei măsuri de făină curată". Priveliştea este pusă înaintea tuturor; pentru ambele firi este aşezat locaşul cel de învăţătură. Să audă femeile ceea ce s-a zis, să audă şi bărbaţii şi să le urmeze. „Grăbeşte – zice – de măsuri de făină curată", iar el a alergat la cireada de boi. Împart osteneala, ca să împartă şi cununa. Pentru amândoi sunt cele ale nunţii, pentru amândoi să fie şi cele ale faptei bune. Te-am luat ajutătoare, fii-mi ajutătoare atunci la cele de trebuinţă. „Grăbeşte-te, grăbeşte!" Şi sileşte femeia, ca nu cumva zăbava să aducă supărare străinilor. „Grăbeşte de frământă trei măsuri de făină curată". Ostenitoare este porunca, însărcinător cuvântul. „Frământă trei măsuri de făină curată". Dar Sarra nu a zis: „Ce este aceasta? Cu aceste nădejdi m-am măritat cu tine ca să mă faci morăreasă şi bucătăreasă pe mine, femeie care am atâta bogăţie? Ai trei sute optsprezece slugi şi n-ai voit să le porunceşti acelora, ci pe mine mă sileşti la slujba aceasta?". Nu a zis nimic de acest fel, nici nu a gândit. Ci fiindcă era femeia lui Avraam, nu numai cu împărtăşirea trupului, ci şi cu a celei a faptei bune, de aceea îi zice „Grăbeşte!". Iar aceea răpeşte porunca cu

osârdie, căci știa că roada iubirii de străini este ca izvorul. Îi zice: „Grăbește, frământă!”, căci știa osârdia femeii.

Unde sunt femeile cele de acum? Să le comparăm cu Sarra. Oare primesc ele astfel de porunci? Uită-te la mâna femeii celei iubitoare de podoabe și vezi că pe dinafară este aurită, iar pe dinăuntru e plină de jefuire. Asuprirea a câtor săraci poartă mâna ta? Întinde mâna ta, arat-o! Cu ce este îmbrăcată? Cu răpire. Uită-te la mâna Sarrei. Cu ce este îmbrăcată? Cu iubirea de străini, cu milostenia, cu dragostea, cu iubirea de săraci. O, dreaptă frumoasă! Sunt mâini și mâini. Una este forma ei, dar deosebirea lor este mare. Acolo izvoare de lacrimi, aici cununi și daruri. Și acestea le zic, ca nici femeile să ceară de la bărbați unele ca acestea, nici bărbații să sufere pe femei să ceară unele ca acestea. Iată Sarra, iată bogata, a frământat trei măsuri de făină curată. Mare era osteneala, dar n-a simțit-o pentru nădejdea rodului și a câștigului. „Grăbește de frământă trei măsuri de făină curată”. Ce faci? Te împodobești, o, femeie? Rea socoteală dacă astfel voiești să placi bărbatului, dacă așa te silești să-i placi lui.

– Dar cum voi plăcea?

– Cu înfrânarea și curățenia, cu blândețea, cu filozofia, cu supunerea, cu dragostea și cu unirea într-un gând. Acestea sunt podoabele tale, o, femeie; aceste fapte bune fac unirea. Iar podoabele acelea nu pricinuiesc plăcere, ci te fac împovărătoare bărbatului tău, căci când îi vei zice: „Răpește și adu-mi!”, puțină vreme îi vei plăcea, dar mai pe urmă îl ai vrăjmaș. Dar ca să-ți arăt că nu placi bărbatului, acasă le lepezi și numai când vii la Biserică te îmbraci cu ele. De plăceai bărbatului le-ai fi purtat acasă.

Și intri în Biserică aurită cu mâinile și cu gândul. De va veni Pavel, înfricoșatul și doritul acela, înfricoșat păcătoșilor și dorit celor binecredincioși, va striga aceleași cuvinte: „Femeile trebuie să se împodobească nu cu aur, cu mărgăritare sau cu haine scumpe” (I Tim. 2, 9). Apoi de va intra elinul și va vedea pe femei sus purtând acestea, iar jos pe Pavel grăind cele împotrivă, nu va zice că cele ale credinței noastre sunt basme și fățărnicie? Dar ele nu sunt fățărnicie, cu toate că se petrec unele ca

acestea. Iar elinul se vatămă şi zice: „Am intrat în Biserica creştinilor şi am auzit pe Pavel zicând: «Nu cu aur şi cu mărgăritare să se îmbrace femeile, dar femeia aceasta cu lucrul dovedeşte cele potrivnice»".

Dar ce folos ai tu de la aur, o, femeie? Ca să te arăţi frumoasă şi chipeşă? Dar acestea cu nimic nu te foloseşte la frumuseţea sufletului. Fă-te frumoasă cu sufletul şi vei fi poftită şi cu trupul. „Înţelepciunea omului va lumina faţa lui" (Eccles. 8, 1), cu toate că înţelepciunea este a sufletului. Nimic nu aduce dorinţa şi îndrăgirea ca dragostea. Şi de te va iubi pe tine bărbatul tău, dorită îi vei fi, cu toate că vei fi urâtă, iar de te va urî, nu va voi să te vadă, cu toate că vei fi frumoasă. Căci urâţirea sufletului nu lasă să se vadă frumuseţea feţei. Şi când îi vei cere podoabe de aur, te va urî şi va fugi de tine ca de cerşetorul care stă în târg. Dar de acela poate să fugă, dar de tine nu, fiindcă totdeauna eşti împreună cu el şi-i ceri lucruri care nu au niciun rost.

Şi acestea le zic nu numai să le auzi, o, femeie, ci ca să se prefacă mintea ta. Cuvintele mele sunt doctorii care ustură. Ustură puţină vreme, dar veselesc totdeauna. Căci eu sunt doctor şi zgândăresc rănile, ca nu învechindu-se, să se întindă mai mult. Dar eu vindec dăruind sănătatea cea prin cuvânt, iar cei trupeşti vindecă vremelnic şi uneori cu greşeală numai pentru viaţa aceasta.

Dar să ne întoarcem la Avraam, ca să nu uit făgăduinţa. „Grăbeşte şi frământă!" Aceste cuvinte fiecare femeie să le scrie în mintea sa, aceste cuvinte fiecare bărbat să le aibă în gândul său. De ce-mi porţi haine de mătase, cai cu frâie de aur şi asini împodobiţi? Ai asini împodobiţi, ai aur ascuns, banii tăi îi dai dobitoacelor celor necuvântătoare pe care le împodobeşti, iar Hristos cel sărac se topeşte de foame la uşa ta. O, nebunia cea mai de pe urmă. Ce răspuns, ce iertare vei lua când ştii că Hristos stă înaintea uşii tale în chip de sărac, iar tu nicidecum nu te înduri de el? Cine te va izbăvi de osânda cea de acolo.

– Dar am dat milostenie, vei zice.

– Nu da numai cât voieşte acela, dă mai mult. Ce vei zice atunci când vei vedea muncile cele nesuferite, pedepsele şi îngrozirile şi puterile cele înfricoşate; când vei vedea fierbând râul cel de foc, când se va arăta divanul cel înfricoşat, judecata cea nemitarnică; când Cel fără de început va judeca, când toate lucrurile cele omeneşti se vor nimici; când nu va putea să te folosească nici tată, nici mamă, nici vecin, nici împărat, nici drumeţ, nici străin? Căci atunci omul va sta singur cu lucrurile sale, osândindu-se sau încununându-se pentru ele. Ce vei zice atunci? Atunci îţi vei aduce aminte de cuvintele mele, dar ce folos îţi va fi? Niciunul. Pentru că şi bogatul acela îşi aducea aminte şi cerea vremea de pocăinţă, dar de niciun folos nu i-a fost lui. Şi zicea „Trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba" (Lc. 16, 24), căci mă chinuiesc tare. Dar Lazăr n-a fost trimis nu pentru că o picătură de apă păgubea râul cel mare al raiului, ci fiindcă picătura milosteniei nu are nicio împărtăşire cu cruzimea. Şi fiindcă în vremea nevoinţei a defăimat acestea, în vremea răsplătirii nu l-a învrednicit de nicio mângâiere.

Şi acestea le zic, ca nici săracul să lăcrimeze din pricina sărăciei, nici bogatul să se bucure pentru bogăţie. Eşti îndestulat? Dar să piară bogăţia de nu aduci bogăţia cea cuviincioasă.

„Grăbeşte de frământă trei măsuri de făină curată". Iar el a alergat la vaci şi a jertfit viţelul. Bătrânul s-a făcut alergător, deşi îi slăbise firea, dar întărindu-i-se mintea cu filozofia, osârdia a biruit firea. Stăpânul a trei sute optsprezece slugi ducea viţelul, dar nu se îngreuia de sarcină, ci osârdia minţii îl uşura. Era pusă înaintea bătrânului alergare şi slujbă multă, iar înaintea femeii osteneală şi trudă, că nu au voit să primească pe străini numai cu cheltuială neostenitoare de bani şi îndestulare de bucate, ci şi cu osteneală şi slujire multă, nu prin slugi, ci prin mădularele lor. Apoi femeia sta de faţă, luând chip de slujnică înaintea străinilor celor necunoscuţi care şedeau, şi socotea pe ei că sunt oarecare săraci, dar nu lua aminte la aceasta, ci că primea străini. Şi stăteau de faţă amândoi în vremea aceea culegând cu mintea, cu filozofia, cu slujirea, cu primirea de străini, cu osteneala, cu dragostea, cu iconomia, cu luare aminte şi cu a nu lăsa nimic strugurele iubirii de străini. Şi sta femeia lângă copac, în loc de cămară folosind

copacul, având acoperământ umbra frunzelor. Dar nu se ruşina a se arăta de faţă, că sta arătându-şi buna aşezare şi culegând rodul slujirii.

Ce zice atunci Cel ce venise? „În vremea aceasta... şi va avea Sarra fecior" (Fac. 18, 10). Ce fel de rod a odrăslit masa! Cât de frumos! Cât de bun! Cât de grabnic! Cât de copt şi de desăvârşit a fost strugurele! Căci cuvântul acela a intrat în pântece şi a zidit copilul. Astfel sunt roadele iubirii de străini. Dar ia aminte la cele ce zic. Iar pe urmă, după ce copilul, născut din acea masă, a crescut, după ce rodul iubirii de străini s-a făcut bărbat, căci mai mult l-a născut masa aceea decât pântecele femeii, sau mai bine zis mai înainte de toate cuvântul lui Dumnezeu, deci după ce a crescut şi s-a făcut bărbat şi era vremea de nuntă –ia aminte cu dinadinsul la cele ce zic – iar bătrânul Avraam, acel fericit patriarh era aproape de moarte, fiindcă locuia între femei stricate şi de neam viclean, a chemat pe sluga sa şi i-a zis: Femeile cananeilor de aici sunt rele.

– Dar ce voieşti?

– Mergi în pământul în care m-am născut eu şi de acolo adu femeie fiului meu.

Lucruri noi şi de mirare! Ştiţi voi şi foarte ştiţi că atunci când va voi cineva să aducă femeie fiului său, însuşi tatăl şi mama lui vorbesc şi merg la case străine, măgulind pe acesta şi cinstind pe celălalt; ei înşişi tocmesc multe, făgăduiesc bani, numesc aducători de mireasă, şi toată osârdia este a tatălui şi a mamei ca ei singuri să vorbească. Şi nu se ruşinează, nici nu roşesc, şi nu poruncesc slugilor să facă acestea. Dar când va veni vreun străin zic: „Du-te tu, pogoară-te şi primeşte-l". Dar Avraam nu a făcut aşa, ci dimpotrivă, căci atunci când trebuia să facă un lucru înalt şi filozofic, el singur îl face, fiindcă iubirea de străini n-a lăsat-o slugii, ci a luat-o el şi femeia sa. Iar când se vorbeşte de femeie şi se urzeşte nuntă trimite sluga. Acum însă femeile fac împotrivă, când trebuie să vorbească cu argintarul nu trimit slugile, ci merg ele singure şi stau aproape ca să nu se fure aurul, şi pofta banilor le face să defăimeze buna rânduială şi cinstea lor. Dar Avraam nu a făcut aşa, ci când trebuia să primească străini, el singur şi cu femeia sa se osteneau, iar când voia să facă nuntă, lucra prin slugă.

Nu-ţi aduce aminte de Avraam numai că era bogat, ci şi faptele lui pune-le în minte şi niciodată nu vei defăima pe cineva. Dar de unde am ajuns să zicem acestea? De la prorocul şi stihul aceluia: „Nu te teme când se va îmbogăţi omul”, căci stihul acela a născut toate acestea şi, iată, am aflat o comoară plină de aur.

„Să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Ia toiagul acesta care poate sprijini trupurile cele ce tremură ale oamenilor cei vechi şi bătrâni. Şi nu sprijină toiagul trupurile celor bătrâni, precum stihul acesta ridică mintea ceea ce tremură şi a celor bătrâni, şi a celor tineri, care sunt cuprinşi de poftă şi de păcat. „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. De ce te temi de om care nu este om, ci lup? De ce te temi de omul care este plin de fapte păgâneşti şi cuprins de pofta aurului? De ce te temi de omul care şi-a agonisit bogăţia sa din nedreptate şi poartă înăuntrul lui pe vrăjmaşul? Fiindcă mi-a zis mie prorocul „să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Spune-mi mie, dar, şi chipul cum nu trebuie să mă tem de cel bogat sau să mă tem când se va înmulţi slava casei lui?

O, înţelepciune a cuvântului! Cum în povestire şi în învăţătură a băgat filozofia. „Nu te teme când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui”. Nu a zis, când se va înmulţi slava lui, ci „slava casei lui”. Căci când vei intra în casa vreunui bogat şi vei vedea în ea stâlpi înalţi cu capetele poleite cu aur, marmure înfipte în zid, izvoare curgând şi fântâni, încăperi, pomi clătinându-se de vânt, şi pe toate pline de mozaicuri, cireadă de eunuci îmbrăcaţi în fir şi mulţime de slugi, covoare puse pe jos, mese strălucite cu aur şi camere împodobite, acestea toate sunt slava casei, iar nu a omului. Căci slava omului este cucernicia, blândeţea, milostenia, bunătatea, smerenia, pacea, dreptatea, dragostea cea nefăţarnică către toţi; acestea toate sunt slava omului. De ce te temi de cel bogat? Teme-te mai mult de casa lui, că aceea este bogată, nu cel ce locuieşte în ea.

– Dar nu pot să mă tem de casă, vei zice.

– De ce?

– Pentru că aurul şi toate celelalte sunt materie neînsufleţită.

– Dar de om te temi?

– Da, mă tem.

– De ce? Oare bogăţia este a lui? Slava este a casei. Pereţii au marmură, dar ce ajută acestea celui ce locuieşte acolo? Tavanul este poleit cu aur, dar ce-l ajută pe cel ce-l are? Capetele stâlpilor sunt suflate cu aur, dar ce împărtăşire au acestea cu capul cel întinat de păcate al aceluia? Pardoseala este curată, dar conştiinţa lui nu este curată. Hainele lui sunt de mătase, dar sufletul îi este plin de rupturi. Casa este bogată, dar cel ce o are este sărac. „Când se va înmulţi slava casei lui”. Şi ca să vă încredinţaţi mai bine că slava este a casei, iar nu a omului, vă vom dovedi acestea din cuvintele voastre.

Intrând de cele mai multe ori în vreo casă frumoasă a cuiva, când ieşiţi ce ziceţi? „Am văzut marmure frumoase” şi nu ziceţi: „Am văzut un om frumos”; „minunaţi sunt stâlpii, minunate ferestrele” şi nu zici „minunat este cel ce locuieşte aici”; „mult aur are pe tavan” şi nu zici: „milostenia este multă”; „fântâni sunt multe şi îndestulare mare” şi nu zici „multă îndestulare are omul acesta”. Peste tot vorbeşti despre pereţi, peste tot despre marmure, peste tot despre fântâni, peste tot despre izvoare. Apoi vezi un cal cu frâul poleit cu aur şi zici „frumos este frâul”, dar lauda o dai argintarului; de zici „minunată este haina”, lauda o dai ţesătorului; de zici „frumoase sunt slugile”, dai lauda celui ce le-a vândut. Şi numai lucrurile cele dimprejurul omului dobândesc lauda, iar acela rămâne neîncununat.

Dar când vei vedea vreun om bun zici: „Acesta este om bun, frumos, blând, minunat, milostiv, smerit, zdrobit cu inima, ia aminte totdeauna la rugăciuni, totdeauna petrece în postiri, totdeauna petrece la Biserică, totdeauna este nedespărţit de învăţătura cea dumnezeiască”. Acestea da, sunt laudele lui, sunt cununile lui. Deci învaţă care este bogăţia omului şi care este bogăţia casei şi să nu te temi. Căci de te vei învăţa să deosebeşti bine bogăţia nu te vei mai teme.

Vezi că acela pe care-l socoteşti bogat este lipsit şi sărac? „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Şi dacă cumva crezi că te amăgesc, priveşte

la cel bogat în vremea morţii lui, oare ia ceva din toate acestea şi se duce cu ele? Apoi moare, şi cel îmbrăcat cu haine de mătase zace gol jos, iar slugile se duc şi vin şi nimeni nu îngrijeşte de el, căci slugile nu au fost ale lui. S-a dus şi nimic din cele rămase nu mai este al lui. Femeia plânge de se sfârâmă, dezleagă părul, o mângâie toţi, dar nu ascultă. Copiii sunt sărmani, femeia văduvă, toţi sunt smeriţi, paharnicii, linguşitorii, eunucii. Şi a luat ceva din vasele casei şi a se duce mortul nu poate, ci el singur este dus şi-l înalţă cu laude. Dar ce pot laudele? Slava deşartă îl poate slăvi? Oare poate să ia ceva din ea? Nimic din cele de aici nu poate să stea lângă el în ziua aceea. Cel ce răpea toate se duce la mormânt, este îngropat în trei coţi de pământ şi mai mult nimic. Pământ se pune peste obrazul lui, apoi capacul sicriului; se duc apoi toţi de acolo. Unde este bogăţia? Unde sunt slugile? Unde este pompa? Unde este casa cea mare şi frumoasă? Îl părăsesc toate. Îl lasă şi femeia cu toate că nu vrea, că putoarea şi mulţimea viermilor o alungă. Dar aceasta este totul? Da, căci neluând nimic aşa s-a dus, şi s-a dus neavând nimic.

Dar fericiţii mucenici, fiindcă iau cele ale lor cu ei, mergem la mormintele lor şi nu ne depărtăm de ele. Căci şi împăratul leapădă coroana şi stăruie lângă mormântul mucenicului, cucerindu-se şi rugându-se ca să i se dea lui dezlegare de cele rele şi biruinţă asupra vrăjmaşilor.

Deci „să nu te temi când se va îmbogăţi omul”. Şi luând stihul acesta să cântăm Domnului şi pentru toate să mulţumim Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, că Lui I Se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la zisa: „Să nu te temi când se va îmbogăți omul” și despre milostenie / care s-a rostit la Constantinopol, în Biserica cea Mare, după ce a vorbit altul mai înainte, și unde puțini au fost adunați

Rodul celui ce a vorbit bine este puțin, dar copt; subțire este coarda, dar sunetul este puternic; puține sunt cuvintele, dar scumpe înțelegerile. Că mulțime de popor a întraripat cu laudele și i-a făcut mai osârduitori cu vorbirile de bine, pentru care au alcătuit laude pricinuitorului și mulțumindu-i, sfârșește cuvântul în doxologie. Și dacă a strâns masa degrabă, a făcut-o nu din pricina sărăciei, ci din smerenie. Căci nu pentru că nu a putut să vorbească multe a închis cuvântul în tăcere, ci ca să ne lase pe noi să învățăm. Veniți, dar, și izbăvindu-ne de viforul tulburărilor ce s-au făcut acum, să ne scăldăm auzurile cu citirea Scripturilor, ca și cu ape de râuri. La fel fac și corăbierii: după ce scapă de furtună, trecând mult noian de apă și ajungând la un port, coboară pânzele și lasă vâslele, și, ieșind din corabie, își întăresc trupul cu băi, cu mâncăruri și băuturi, cu somn și cu odihnă, pregătindu-l pentru cealaltă parte de călătorie. Acestora să urmăm și noi și, izbăvindu-ne de tulburarea cea de mai înainte, de vifor și de valuri, să adăpostim sufletul nostru în citirea Scripturilor ca într-un port liniștit. Căci cuvintele Dumnezeieștilor Scripturi sunt liman neînviforat, zid nebiruit, turn neclădit, slavă care nu se poate fura, armă puternică, veselie și dulceață netrecătoare și orice bine va zice cineva. Ele alungă întristarea și păstrează bucuria; pe sărac îl fac mai bogat decât cei bogați, iar pe cei bogați îi întăresc; pe cel păcătos îl fac drept, iar pe cel drept îl îngrădesc cu pază întărită; smulg răutățile cele ce sunt și sădesc bunătățile cele ce nu sunt; izgonesc răutatea și întorc către fapta bună, și nu numai întorc, ci și înrădăcinează și fac a petrece pururea în ea. Ele sunt doctorie duhovnicească și cântare dumnezeiască negrăită, surpătoare de patimi, pentru că smulg rădăcinile păcatelor și, făcând țarina curată, seamănă semințele dreptei credințe și aduc rodul până la coacere.

Deci să nu ne lenevim de a câștiga atâtea bunătăți, nici să nu lipsim de la slujbe, ci adeseori să alergăm aici, ca mereu să ne vindecăm. Și nimeni,

văzând pe cel bogat, să nu se rănească de zavistie, nici să nu se strâmtoreze de sărăcie, ci cunoscând firea cea adevărată a lucrurilor, să treacă peste umbre şi să se ţină de adevăr. Căci umbra deşi se pare că este mai mare ca trupul, este totuşi umbră. Şi ea nu este mai mare, ci pare, şi mai ales atunci când suntem depărtaţi de lumină. Iar în amiază când razele soarelui vin de deasupra capului, umbra este strâmtorată din toate părţile, se strânge şi se face mai mică, lucru care şi la cele omeneşti se poate vedea.

Când cineva se depărtează de fapta bună, lucrurile vieţii acesteia le vede mari, iar când se va aşeza întru lumina cea strălucitoare a dumnezeieştilor Scripturi, atunci vede şi prostimea şi scurtimea şi netrebnicia acestor lucruri stricăcioase şi cunoaşte luminos că toate acestea nu sunt mai stabile decât apele râurilor, căci cum se arată îndată trec. De aceea prorocul, filozofând şi îndreptând pe cei mici la suflet, care se târăsc pe jos, se uimesc de slava bogăţiei şi se tem şi se cutremură de cei îndestulaţi în aceste lucruri, şi depărtându-ne pe noi de la această frică şi înduplecându-ne să defăimăm acestea ca pe nişte lucruri de nimic, zice: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui, căci când va muri el nu va lua toate".

Ai văzut ce sigur este cuvântul şi ce luminat a despărţit lucrurile? Căci nu a zis, când se va înmulţi slava lui, ci „slava casei lui", arătând că una este slava omului şi alta a casei. Dar care este slava omului şi care este slava casei? Căci trebuie să le ştim pe acestea luminat ca să nu îmbrăţişăm visele mai înainte de adevăr. Slava casei sunt sălile, pridvoarele, tavanele poleite cu aur, pardoseala împodobită cu mozaicuri, livezile, grădinile, cirezile de robi, vasele cele scumpe, dar care nimic nu ajută omului. Iar slava omului este credinţa cea dreaptă, râvna cea după Dumnezeu, dragostea, blândeţea, bunătatea, îndeletnicirea în rugăciuni, milostenia, înfrânarea, cucernicia şi toate celelalte mădulare ale faptei bune. Şi ca să cunoşti că acestea aşa sunt, să ştii că cel ce are casă bună, sau grădină, sau livadă, sau mulţime de robi, sau haine scumpe nu culege slavă din ele, nici nu se poate numi om bun cel ce le are numai pe acestea. Căci toată lauda rămâne împrejurul acelui lucru şi nu trece la cel ce îl are. Şi ne minunăm de casă, de grădină, de livadă, şi de frumuseţea hainelor, dar acestea sunt lauda meşterului celui ce le-a

lucrat, nu a faptei bune a celor ce le au. Și atât de departe este ca firea averilor să îmbrace cu slavă pe cei ce le au, încât nu numai că o dă acelora, ci o și alungă departe de ei, căci pe toți cei ce-și arată bogăția în astfel de lucruri toți îi ocărăsc ca pe niște cruzi și nemilostivi și străini de filozofie. Căci acestea nu sunt slava omului, precum am zis, ci a casei.

Iar pe cei ce petrec întru înfrânare, cucernicie, blândețe, bunătate, care sunt afierosiți cu totul lui Dumnezeu, îi lăudăm, îi vestim peste tot și ne minunăm de ei, pentru că aceasta este slava omului. Deci știind acestea să nu socotiți fericit pe nimeni din cei îndestulați întru acelea, care nicio împărtășire nu au cu ele. Și de vei vedea pe cineva șezând în caretă, ridicându-și sprâncenele, înălțându-se, atingându-se de nori, nu cu trupul, căci nu este cu putință, ci cu mândria sufletului, dar mai bine zis cu nebunia, nu-l socoti pe acesta slăvit, nici înalt și mare. Căci pe om îl fac înalt nu trăgându-l asinii, ci suindu-se la crugul cerurilor prin vârful faptei bune. Iar de vei vedea pe altul călare pe cal având mulți purtători de toiege și umblând cu trufie prin târg, nici pe acesta să nu-l fericești pentru acelea, ci deschide-i sufletul și după aceea hotărăște pentru el de la cele ce vei vedea în sufletul lui; căci cele ce se văd acum sunt vrednice de râs.

Și de ce umbli prin târg cu mândrie? Spune-mi! Și de ce împingi pe oamenii cei ce-i întâlnești, om fiind și tu? Ce trufie? Ce mândrie? Oare ești lup, sau leu, ca, intrând în cetate, să pui pe toți pe fugă? Dar niciodată nu va alunga lup pe lup, sau leu pe leu, ci petrec împreună legându-se de asemănarea firii, dar tu, cel ce pe lângă fire mai ai și alte însușiri ca să fii blând și smerit cu cei deopotrivă, te faci mai fiară decât fiarele, și pentru dobitocul cel necuvântător defăimezi pe cel cuvântător. Stăpânul tău a înălțat pe om până la cer, iar tu nu-l împărtășești nici de târg? Și ce zic cer, că l-a pus să șadă pe scaun împărătesc, iar tu îl alungi din cetate?

Dar ce-ți ajută ție frâul cel de aur cu care împodobești calul? Ce cuvânt de îndreptare sau ce iertare vei dobândi când pe cal, care nu simte cheltuiala cea mare, îl împodobești mai presus de trebuință – căci aceluia tot una îi este ori aurul ori plumbul –, iar pe Hristos văzându-L topit de foame nu-I dai nici hrana cea de nevoie? Și de ce nu suferi, om fiind, să petreci cu oamenii, ci cauți singurătate în mijlocul cetățenilor și nu cugeți

că şi Stăpânul tău a mâncat cu vameşii, a vorbit cu desfrânata, a petrecut cu oamenii şi a fost răstignit cu tâlharii. Ci, muncit fiind de trufie şi de mândrie, pierzi şi însuşirea de om. De aici se naşte în noi trecerea cu vederea cu totul a milosteniei, de aici pofta răpirii, de aici cruzimea şi nemilostivirea. Căci când pui frâu poleit cu aur la cal şi zgardă aurită la slugă, şi tăbliţe poleite cu aur peste piatră; când îţi pui haine de fir, brâu de aur, piei cusute cu aur, încălţăminte şi alte nevoi ale acestei răutăţi, le pui pe tine, vrând să-ţi plineşti pofta cea nesăţioasă şi să dai hrană fiarei celei mai crude decât toate, adică iubirii de argint, atunci sărmani dezbraci, şi văduve despoi, făcându-te vrăjmaşul de obşte al tuturor, lucrând o osteneală zadarnică şi mergând pe un drum care nu are niciun sfârşit bun.

Şi ce voieşti să arăţi când îmbraci cu fir sluga ta cea barbară? Care este câştigul? Care este folosul sufletului? Care este folosul trupului? Ce venit aduce casei? Ci toate sunt împotrivă, cheltuială plină de necuviinţă şi nesocotită, pricină de desfrânare, învăţare a răutăţii, stricare de suflet, cale care duce la nenumărate răutăţi. Şi cu ce pot să-ţi îndrepte viaţa paturile cele ferecate cu argint, aşternuturile cele cusute cu fir, covoarele ce le calci cu picioarele şi toate dezmierdările ce se nasc de aici? Sau cum te-au făcut mai bun pe tine, pe soţia ta sau pe altcineva din casnicii tăi toate acestea? Oare nu de aici sunt tâlhari şi spărgători atât de mulţi? Oare nu din pricina aceasta fug slugile? Căci întorcându-şi ele ochii peste tot văd numai argint strălucind şi se naşte în ei boala furtişagului. Şi dacă pe tine, cel liber şi care cugeţi înalt din pricina cinstei ce o ai, te trage spre poftă argintul ce străluceşte prin târg, cu atât mai mult pe slugă. Iar acestea le zic, nu izbăvind de vină slugile care fug şi pe cei ce fac unele răutăţi ca acestea, ci sfătuindu-vă pe voi să nu puneţi înaintea lor hrana acestor felurite boli.

– Dar unde să punem aceste avuţii? vei zice. Să le îngropăm în pământ?

– Să nu fie! Ci, de voieşti să primeşti sfatul meu, îţi voi spune eu un mod prin care vei putea da o slujbă bună şi cuviincioasă fugarului. Căci fugară este bogăţia, astăzi este la acesta, iar mâine sare la celălalt. Şi nu numai fugară, ci şi făcătoare de fugari, făcând fugari chiar pe cei ce o păzesc. Cum va fi ţinută aceasta fugară? Într-un mod potrivnic celorlalţi fugari. Căci

aceia stau fiind păziți, iar aceasta fiind păzită fuge, dar risipindu-se stă. Iar de ți se pare că ceea ce am spus este nou și de mirare, învață-te aceasta de la plugari. Căci aceia de vor închide grâul în casă și-l vor îngropa, îl vor da gărgărițelor și viermilor, și-l vor pierde, iar de-l vor risipi pe câmp, nu numai îl păstrează, ci și îl înmulțesc. La el și bogăția de va sta în lăzi, se va păzi de uși și încuietori sau se va îngropa în pământ, fuge degrabă, iar dacă o vei risipi, cum risipește plugarul grâul în țarină, în pântecele săracilor, nu numai că nu va fugi, ci mai mult se va înmulți. Deci știind acestea, nu da bogăția slugii, ci o fă să fie ținută de multe mâini, de cele ale văduvelor, ale sărmanilor, ale celor bolnavi și ale celor închiși în temnițe, căci nu va putea fugi, fiind ținută de atâtea mâini, ci se va ține bine și se va face mai multă.

– Dar ce voi lăsa copiilor mei?

– Eu nu te silesc să dai toate ce le ai. Și dacă vei da pe toate în acest fel vei face pe copiii tăi mai bogați, lăsându-le lor în loc de bani pe Dumnezeu milostiv, pe bogăția cea din milostenii și pe nenumărați apărători și făcători de bine între oameni. Și precum pe cei răpitori îi urâm, deși nu am pătimit nicio nedreptate de la ei, așa și pe cei ce știu să miluiască îi cinstim și-i iubim și nu numai pe aceia, ci și pe copiii lor, cu toate că noi nu am primit niciun dar de la ei. Gândește-te câtă cinste este a vedea că copiii celui ce va cheltui bogăția la hrana săracilor sunt iubiți de nenumărați oameni; și toți zic aceste cuvinte: „Acesta este fiul acelui iubitor de oameni, al acelui milostiv”.

Dar tu împodobești pe cele nesimțitoare, căci nesimțitoare este piatra, cu toate că vei pune împrejurul ei nenumărați talanți de aur, iar pe cel ce simte și se topește de foame nu-l împărtășești nici de hrana cea de nevoie. Ce vei zice atunci când va veni Judecata cea înfricoșată, când va curge râul cel de foc și ți se va cere socoteală pentru cele lucrate? Ce pricină binecuvântată vei aduce pentru atâta lenevire, nebunie, cruzime și nemilostivire? Toți oamenii care se ocupă cu meșteșugurile au o pricină binecuvântată și un scop pentru care își lucrează meșteșugul lor. Plugarul, de vei cere socoteală de la el, îți va spune pentru care pricină a înjugat boii, a tras plugul și a tăiat brazda. Negustorul îți va spune pentru care pricină a tras corabia, a tocmit lucrători și a cheltuit bani. Zidarul, cizmarul,

căldărarul, brutarul şi fiecare din cei ce lucrează vreun meşteşug îţi va spune pricina lucrului lor, dar tu, cel ce îmbraci patul cu argint, cel ce poleieşti calul şi piatra cu aur, cel ce faci haine împodobite, ce pricină vei spune dacă ţi se va cere seama pentru ce le faci pe acestea? Oare vei zice că somnul este mai dulce culcându-te pe acest fel de pat? Dar nu este aşa, ci vom zice, deşi de mirare, că somnul în acest pat este fără de dulceaţă pentru că înmulţeşte grija. Dar oare este mai întărită clădirea dacă pui aur pe ea? Dar nici acest lucru nu este adevărat. Şi oare mai bun este calul, dacă-i pui astfel de frâu? Sau mai bună se face sluga? Deci pentru care pricină arăţi atâta necuviinţă şi necunoştinţă făcând toate acestea? Negreşit veţi zice: „Ca să ne facem mai slăviţi, mai străluciţi". Dar n-ai auzit la începutul cuvântului că acestea nu sunt slava omului, ci dimpotrivă necinste, ocară, prihănire şi râs. Din acestea se nasc zavistia şi pizma şi toate celelalte nenumărate rele, şi pe cât averile stau mai mult, pe atât şi prihănirea petrece mai mult. Şi casele acestea mari şi strălucite rostesc prihăniri amare şi după moartea celui ce le-a avut. Trupul se dă pământului, dar vederea caselor nu lasă ca odată cu trupul să se îngroape şi pomenirea răpirii, ci oricine va trece şi va privi la mărimea şi înălţimea casei celei strălucite va zice către sine sau către cel de aproape: „Din câte lacrimi s-a zidit această casă? Câţi sărmani s-au dezbrăcat? Câte văduve s-au nedreptăţit? Câţi au fost lipsiţi de plată?" De aceea toate ţi se întâmplă împotrivă, căci voind să dobândeşti slavă cât trăieşti în viaţă, nici după sfârşitul vieţii nu eşti liber de prihăniri, ci casa purtând numele tău, ca un stâlp de aramă, face ca şi pe cei ce nu te-au văzut când erai viu să te improaşte cu nenumărate ocări.

Deci, de vreme ce nici această dobândă nu se agoniseşte din această cheltuială multă şi de prisos, să fugim, iubiţilor, să fugim de această boală şi să nu ne facem cu năravul mai sălbatici decât dobitoacele cele necuvântătoare. La acele toate sunt de obşte, şi pământul, şi izvoarele, şi păşunile, şi munţii, şi văile, şi nimic nu are mai mult unul decât altul, iar tu, om fiind, fiinţă blândă, te faci mai cumplit decât fiara, încuind într-o casă hrană pentru nenumăraţi săraci. Şi fiindcă nu numai firea ne este de obşte, ci şi cerul, soarele, luna, stelele, aerul, marea, focul, apa, pământul, viaţa, moartea, tinereţea, bătrâneţea, boala, sănătatea şi trebuinţa de hrană şi îmbrăcăminte, şi cele duhovniceşti. Masa aceasta sfântă, Trupul cel

stăpânesc, Sângele cel scump, făgăduinţa Împărăţiei, baia naşterii celei de a doua, curăţirea păcatelor, dreptatea, sfinţenia, mântuirea şi bunătăţile cele negrăite, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit (I Cor. 2, 9), cum nu este cu necuviinţă ca noi, cei ce ne împărtăşim împreună şi cu firea, şi cu darul, şi cu făgăduinţele, şi cu poruncile, când e vorba de bani, să fim atât de răpitori şi să stricăm porunca dreptăţii, întrecând chiar dobitoacele cele necuvântătoare, mai ales că peste puţină vreme le lăsăm pe toate, şi nu numai că le lăsăm, ci ne primejduim mult şi mântuirea din pricina lor? Şi venind moartea ne depărtează de îndulcirea de acelea, dar ne duce să dăm seamă de ce am făcut şi la muncile cele fără de sfârşit.

Deci, ca să nu pătimim acestea, să dăm multă milostenie, căci aceasta este împărăteasa faptelor bune, care, acolo, va sta înainte cu multă îndrăzneală şi va izbăvi de muncă şi pedeapsă, căci nimeni nu va sta împotriva celui ce se suie cu ea la cer. Şi ea este uşoară şi se suie chiar la scaunul cel împărătesc ducând cu ea cu multă uşurinţă pe ucenicii săi; şi are şi multă îndrăzneală către Dumnezeu. „Căci rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu” (F. Ap. 10, 4).

Pentru ce, dar, să nu ne suim şi noi la înălţimea aceea, izbăvindu-ne de această răpire necuvioasă, de desfătarea cea nefolositoare şi de iubirea de slavă? Cele de prisos să le facem folositoare dând acea multă bogăţie şi încredinţând-o în Dreapta Judecătorului, Care o poate păzi cu dinadinsul şi în ziua Judecăţii ni se va face blând şi milostiv. Şi cu toate că am fi greşit multe, ne va da iertare şi îndreptare, pe care fie ca s-o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIE ce s-a zis în Săptămâna Mare, care arată pentru care pricină se numeşte Săptămâna Mare / despre cuvântul: „Laudă suflet al meu pe Domnul” (Ps. 145, 1) / despre temnicerul de la fapte

Am sfârşit înotarea Postului şi, cu Darul Domnului, am ajuns la liman. Dar să nu ne lenevim pentru aceasta, fiindcă am ajuns la liman, ci mai mult să ne sârguim, căci am ajuns la sfârşit. Căci la fel fac şi corăbierii. Când vor să bage în port corabia cea încărcată cu grâu şi cu alte poveri sunt îngrijoraţi şi speriaţi, ca nu cumva după trecerea peste îndelungatele noiane de ape să se lovească acolo corabia de vreo piatră şi să se afunde toată negustoria. Aşa şi noi trebuie să ne temem şi să fim îngrijoraţi ca nu cumva la sfârşit să ne poticnim şi să ne lipsim de răsplata ostenelilor. De aceea trebuie să întindem osârdia, precum fac şi alergătorii. Căci atunci când vor vedea că sunt aproape de daruri aleargă mai tare. La fel şi luptătorii, după nenumărate lupte şi nenumărate biruinţe, când se apropie de cununi atunci mai mult se pornesc şi-şi cresc osârdia lor. Aşa să facem şi noi acum. Căci ceea ce este pentru corăbieri limanul, pentru alergători darurile şi pentru luptători cununile, aceasta este pentru noi Săptămâna aceasta, căci luptele cele pentru cununi şi răsplătirea bunătăţilor sunt acum. Şi o numim pe ea mare nu pentru că zilele ei sunt mai lungi, că sunt altele mai lungi, nici pentru că sunt mai multe cu numărul, ci pentru că lucruri mari s-au făcut de Stăpânul în ea. Că în această Săptămână, numită Mare, s-a stricat tirania cea veche a diavolului, moartea a fost biruită, cel tare a fost legat, vasele lui au fost răpite, păcatul s-a nimicit, blestemul s-a ridicat, raiul s-a deschis, cerul s-a făcut cale umblată, oamenii s-au amestecat cu îngerii, peretele cel din mijloc al vrajbei s-a surpat, îngrădirea a fost luată şi Dumnezeul păcii a împăcat pe cele de sus cu cele de pe pământ. Pentru acestea Săptămâna aceasta se numeşte Mare. Şi precum aceasta este cap al celorlalte săptămâni, aşa şi Sâmbăta cea Mare este cap al acesteia; şi precum este capul pentru trup, aşa este Sâmbăta cea Mare pentru Săptămâna aceasta. De aceea mulţi întind osârdia acum, unii lungesc postul, alţii privegherile cele sfinte, alţii fac milostenie mai bogată, mărturisind mărimea facerii de bine

făcută nouă de Dumnezeu prin silința către faptele bune și prin cucernicia cea osârdnică a vieții lor. Și precum atunci când a înviat Domnul pe Lazăr, L-au întâmpinat toți cei din Ierusalim mărturisind prin mulțimea cea mare a lor că a înviat pe cel mort, că osârdia celor ce ieșiseră era dovadă a minciunii, așa și osârdia cea de acum, care se face în această Săptămână Mare, este semn și dovadă a mărimii faptelor celor din ea.

Și nu ieșim numai dintr-o cetate, nici numai din Ierusalim, cei ce întâmpinăm astăzi pe Hristos, ci din Bisericile cele din toată lumea nenumărați oameni ies întâmpinând pe Hristos, nu ținând și clătinând stâlpări de finic, ci milostenie, iubire de oameni, post, lacrimi, rugăciuni, privegheri și toată fapta bună aducând-o cu toată evlavia Stăpânului Hristos. Și nu numai noi cinstim Săptămâna aceasta, ci și împărații lumii noastre, și nu la întâmplare o cinstesc pe ea, ci poruncesc încetare și nelucrare tuturor lucrurilor de obște ale cetăților, ca, dobândind liniște, să ia aminte în toate zilele la slujba cea duhovnicească. De aceea și ușile judecătoriilor s-au închis, ca să înceteze orice prigonire și toate felurile de gâlceavă și să nu se mai dea nicio pedeapsă ca să se odihnească puțin și mâinile gealaților. Faptele Stăpânului s-au făcut pentru noi toți, să se facă ceva bun și de la noi robii Lui.

Și nu numai astfel au cinstit împărații Săptămâna aceasta, ci și cu altă faptă bună, nu mai mică decât cealaltă, căci au trimis scrisori împărătești care zic: „Să se libereze din legături cei din temnițe". Căci precum Stăpânul nostru, mergând la iad, i-a eliberat pe toți cei ce erau ținuți de moarte, așa și robii, aducând cele după putere și urmând iubirii de oameni a Stăpânului, liberează din legăturile cele simțite, căci din cele nematerialnice nu pot.

Pe această Săptămână și noi s-o cinstim, am ieșit și eu cu voi purtând în loc de stâlpări de finic cuvântul învățăturii, punând cei doi bănișori ca văduva. Au ieșit aceia atunci purtând stâlpări de finic și strigând: „Osana întru cei de sus! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului!" (Mt. 21, 9), să ieșim și noi, și în loc de stâlpări de finic, arătând voință înverzită, să strigăm: „Laudă, suflete al meu, pe Domnul; lăuda-voi pe Domnul în viața mea", precum am cântat acum. Și acest cuvânt, și acela, sunt ale lui David, dar mai bine zis nici acela, nici acesta, nu sunt ale lui

David, ci amândouă sunt daruri ale Duhului. Căci prorocul a vorbit cu adevărat, dar limba lui a mişcat-o Mângâietorul. De aceea şi zice: „Limba mea este trestie a scriitorului ce scrie degrabă” (Ps. 44, 2). Şi precum trestia nu scrie de la sine, ci din stăpânirea mâinii ce o mişcă, aşa şi limba proorocilor nu vorbea de la sine, ci din darul lui Dumnezeu.

Dar pentru care pricină nu a zis numai „limba mea este trestie a scriitorului”, ci „trestie a scriitorului ce scrie degrabă”? Ca să cunoşti că înţelegerea este duhovnicească. Pentru aceasta şi lucrarea se face cu multă lesnire şi repede. Oamenii, vorbind de la ei, alcătuiesc, socotesc, zăbovesc, cheltuiesc multă vreme, dar acolo, fiindcă cuvintele izvorăsc ca dintr-un izvor şi nu era cine să le împiedice, ci curgerea înţelegerilor biruia chiar iuţeala limbii, de aceea zice, „limba mea este a scriitorului ce scrie degrabă”. Şi fiindcă curgerile izvorăsc cu multă îndestulare, de aceea şi iuţeala este mare şi nu ne este trebuinţă de cugetare, de socoteală şi de osteneală.

Dar să vedem ce înseamnă: „Laudă suflete al meu pe Domnul?” Acest stih să-l cântăm şi noi astăzi împreună cu David, care deşi nu este cu trupul de faţă, dar este de faţă cu duhul. Şi cum că drepţii sunt de faţă şi cântă împreună cu noi, ascultă ce zice Avraam către bogat. Căci zicând acela ca să trimită pe Lazăr la fraţii lui ca, înştiinţându-se de cele din iad, să-şi îndrepte faptele lor, Avraam a zis către el: „Au pe Moise şi pe proroci” (Lc. 16, 29). Şi cu toate că Moise şi prorocii demult muriseră cu trupul, ei îi aveau împreună cu ei prin scrisorile lor. Şi dacă cineva făcând chipul neînsufleţit al fiului său sau al prietenului său, socoteşte că este de faţă cel ce s-a dus de aici, şi prin acel chip neînsufleţit şi-l închipuie pe acela, cu mult mai mult noi, prin Dumnezeieştile Scripturi, dobândim petrecerea împreună cu sfinţii, având nu chipurile trupurilor lor, ci ale sufletelor lor, căci cele vorbite de ei sunt icoane ale sufletelor lor.

Voieşti să vezi că drepţii sunt vii şi sunt de faţă? Nimeni nu cheamă martori pe cei morţi, dar Hristos i-a chemat ca martori ai Dumnezeirii Sale. Şi mai întâi a chemat pe David, ca să te înveţe pe tine că acela este viu. Căci iudeii îndoindu-se de El, Hristos a zis către ei: „Ce vi se pare despre Hristos? Al cui Fiu este? Zis-au Lui: Al lui David. Zis-a lor: Cum deci David în duh, Îl numeşte pe El Domn?” – zicând: „Zis-a Domnul Domnului meu: Şezi de-a

dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale" (Mt. 22, 24, 44). Ai văzut cum David este viu? Că de nu ar fi fost viu, nu l-ar fi chemat pe el martor al Dumnezeirii Sale. Şi n-a zis: „cum deci David în duh L-au numit pe El Domn, ci Îl numeşte pe El Domn", ca să arate că încă este de faţă şi prin cele scrise vorbeşte.

Oarecând David cânta în psalmi, dar şi noi cântăm acum împreună cu el. Acela avea alăută cu strune neînsufleţite, iar Biserica are alăută cu strune însufleţite, iar strunele ei sunt limbile noastre, care deşi scot versuri deosebite, dar le uneşte dreapta credinţă. Femeile şi bărbaţii, bătrânii şi tinerii sunt deosebiţi după vârstă, dar nu se deosebesc în cuvântul cântării, căci Duhul, amestecând glasul fiecăruia, face o cântare întru toţi, precum a arătat însuşi David chemând toată vârsta şi amândouă firile la această împreună-cântare şi zicând: „Toată suflarea să laude pe Domnul" (Ps. 150, 6), şi „Laudă, suflete al meu, pe Domnul" (Ps. 145, 1).

Dar pentru care pricină a lăsat trupul? De ce nu vorbeşte nimic către trup? Oare a despărţit în două omul? Nicidecum! Ci vorbeşte întâi despre meşter. Şi ca să vezi că nu a despărţit sufletul de trup, ascultă ce zice în altă parte: „Dumnezeul meu, către Tine mânec. Însetat-a de Tine sufletul meu. Suspinat-a după Tine trupul meu" (Ps. 62, 1-2).

– Dar arată-mi unde este chemat şi trupul să laude?

– Ascultă ce zice tot el: „Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul, şi toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui" (Ps. 102, 1). Ai văzut şi pe trup că se împărtăşeşte de laudă? Dar care sunt „toate cele dinlăuntrul meu"? Oasele, vinele, arterele, nervii şi toate părticelele cele dinăuntru. Şi cum pot cele dinlăuntrul nostru să binecuvânteze pe Dumnezeu, căci nu au glas, nu au gură, nu au limbă? Sufletul poate, dar cele dinăuntru cum pot să binecuvânteze pe Dumnezeu, neavând nici limbă, nici gură, nici glas? Precum „cerurile spun slava lui Dumnezeu" (Ps. 18, 1). Şi precum cerurile nu au nici ele limbă, nici gură, nici buze, ci cu frumuseţea lor uimesc pe cei ce privesc şi-i trimit să se minuneze şi să laude pe Făcătorul lor, aşa şi cele dinlăuntrul nostru, de le vei cerceta cu gândul, de vei vedea felurimea lor, lucrarea lor, puterea lor, unirea lor, vei rosti acel cuvânt prorocesc: „Cât s-au

mărit lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut" (Ps. 103, 25). Ai văzut cum cele dinăuntru binecuvântează pe Dumnezeu fără glas, gură, sau limbă?

– Dar pentru care pricină vorbeşte către suflet?

– Ca nu cumva sufletul să se răspândească când vorbeşte limba. Lucru pe care îl pătimim de multe ori şi în rugăciuni, şi în cântări. Şi zice către suflet, ca lauda să fie adusă de amândouă părţile. Căci dacă, rugându-te, nu vei auzi cuvintele lui Dumnezeu, cum va auzi Dumnezeu rugăciunea ta? Deci când vei zice: „Laudă, suflete al meu, pe Domnul", aşa zice: Ca rugăciunile să fie aduse dinăuntru din adâncul inimii. Pavel zice: „Cânta-voi cu duhul, cânta-voi şi cu mintea mea" (2 Cor. 14, 15). Sufletul este un cântăreţ bun, un meşter, iar trupul este un organ, ţinând loc de alăută, de fluier şi de trâmbiţă. Muzicanţii nu poartă totdeauna organele lor de cântare, ci uneori le iau, alteori le lasă, că nu totdeauna este vreme de cântare. Dar pe tine, vrând Dumnezeu să te înveţe că în toată vremea eşti dator a-L lăuda şi a-L binecuvânta, a unit pentru totdeauna pe meşter cu organul lui. Şi cum că totdeauna trebuie a-L lăuda pe Dumnezeu, ascultă ce zice Apostolul: „Rugaţi-vă neîncetat. Întru toate mulţumiţi" (1 Tes. 5, 17-18). Deci de vreme ce trebuie să ne rugăm neîncetat, neîncetat este şi organul împreună cu meşterul.

„Laudă, suflete al meu, pe Domnul". Când trăia, David zicea numai cu o gură acestea, iar acum, după ce a murit, cu nenumărate guri grăieşte, nu numai cu cele de la noi, ci cu cele din toată lumea. Ai văzut că nu a murit, ci este viu? Căci cum a murit cel ce are atâtea limbi şi vorbeşte prin ele? Mare lucru cu adevărat este lauda, pentru că pe suflet îl curăţă şi pune în noi multă evlavie. Voieşti să vezi cât de mare este puterea laudelor către Dumnezeu? Cei trei Tineri au stins cuptorul babilonesc lăudând, dar mai bine zis nu l-au stins, ci, ceea ce este mai minunat, arzând flacăra, ei au călcat-o în picioare ca lutul. Lauda, intrând în temniţă în vremea lui Pavel, a dezlegat legăturile, a deschis uşile temniţei, a clătit temeliile şi l-a înfricoşat pe temnicer cu spaimă mare. Căci zice: „Iar la miezul nopţii, Pavel şi Sila, rugându-se, lăudau pe Dumnezeu" (F. Ap. 16, 25). Apoi ce s-a întâmplat? Un lucru nou şi preaslăvit cu adevărat: legăturile s-au desfăcut, iar cei legaţi au

legat pe cei liberi, cu toate că rostul legăturilor este să strângă tare pe cel legat şi să-l facă supus. Iar acum temnicerul, liber fiind, a venit la picioarele lui Pavel cel legat. Legăturile cele materiale au rostul să ţină pe cei legaţi, iar cele pentru Hristos au atâta putere încât pe cei liberi îi fac supuşi celor legaţi.

Şi fiind ei în temniţa cea mai dinăuntru au deschis uşile cele dinafară. Picioarele lor au fost băgate în butuc, dar legătura lor a dezlegat mâinile celorlalţi. Apoi temnicerul a căzut înaintea lui Pavel şi a lui Sila, înspăimântat, îngrozit, tremurând, suspinând şi lăcrimând. Ce s-a întâmplat? Oare nu tu i-ai legat? Oare nu tu i-ai păzit?

Şi ce te minunezi, o, omule, că a deschis temniţa, căci a luat putere să deschidă şi cerurile, căci zice: „Oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer, şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer" (Mt. 18, 18). Dacă are putere să dezlege legătura păcatelor, de ce te minunezi când dezleagă legăturile cele de fier? A dezlegat legăturile dracilor, izbăvind sufletele legate de ei, ce te minunezi dacă a rupt lanţurile celor legaţi? Şi priveşte la îndoita minune, căci a dezlegat şi iarăşi a legat. A dezlegat legăturile, dar a legat inimile lor, fiindcă nu ştiau dacă sunt liberi. A deschis uşile temniţei, dar a închis ochii inimilor celor legaţi, ca să nu vadă că uşile sunt deschise şi folosindu-se de libertate să fugă. Ai văzut pe Pavel cum leagă şi dezleagă? Cum deschide şi închide?

Şi toate acestea s-au făcut noaptea, fără zgomot şi fără tulburare, căci apostolii nu făceau nimic spre slava oamenilor. Şi cel mai mare peste temniţă a căzut înaintea lui Pavel. Ce face Pavel? Ai văzut mai înainte minunea care a făcut-o, ai văzut lucrurile lui cele preaslăvite? Vezi acum şi purtarea lui de grijă şi iubirea lui de oameni, căci a strigat: „Să nu-ţi faci niciun rău, că toţi suntem aici". Şi n-a lăsat Pavel să moară cu amar pe acela ce l-a legat cu amar; n-a pomenit răul. „Că toţi suntem aici". Vezi netrufia? Nu a zis: Aceste lucruri preaslăvite eu le-am făcut. Dar ce? „Că toţi suntem aici". Pavel s-a numit şi el împreună cu cei legaţi. Şi văzând acela acestea s-a minunat de ceea ce s-a făcut, s-a înspăimântat de minunea aceea, a mulţumit lui Dumnezeu. Şi vrednic este temnicerul de mirare, căci nu a socotit că cele ce s-au făcut sunt o fermecătorie. Dar pentru care pricină nu

a socotit farmece cele ce s-au făcut? Pentru că i-a auzit pe ei lăudând pe Dumnezeu, iar vrăjitorul nu laudă niciodată pe Dumnezeu. A primit mulţi vrăjitori, pentru că era temnicer, dar niciodată niciunul dintre aceia n-a făcut un astfel de lucru, nu a dezlegat legăturile şi n-a arătat astfel de iubire şi purtare de grijă. Şi Pavel a ales să fie legat şi să nu fugă, ca să-l izbăvească pe acela de moarte. Căci acela voia să se omoare, fiindcă crezuse că au scăpat cei legaţi. Şi voia diavolul ca să-l răpească pe el fără pocăinţă, dar Pavel cu glas mai tare a dobândit repede mântuirea lui. Căci n-a strigat numai, ci cu glas mare, zicând: „Toţi suntem aici". Şi s-a înspăimântat temnicerul de purtarea lui de grijă, şi cel nelegat a căzut înaintea celui legat. Şi ce zice? „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mă mântuiesc?" „Tu i-ai legat şi tot tu eşti în nedumerire? Tu le-ai băgat picioarele în buturi şi tot tu cauţi chip de pocăinţă şi de mântuire?"

Şi vezi fierbinţeală, vezi osârdie! S-a eliberat de frică, dar nu s-a lepădat de facerea de bine, ci îndată porneşte spre mântuirea sufletului lui. Era noapte, miezul nopţii şi n-a zis: „Să aşteptăm să se facă ziuă, ci îndată a alergat la mântuire. Bărbatul acesta este cineva – zice el – care covârşeşte firea omenească. Am văzut minunea lui, m-am minunat de iubirea lui de oameni. A pătimit de la mine nenumărate rele, dar fiind eu în cele mai de pe urmă ale mele m-a luat în mâinile sale pe mine, cel ce l-am legat, şi putând să mă omoare, nu numai că nu a făcut-o, ci atunci când eu însumi voiam să mă înjunghii şi să-mi înfig sabia în gât, m-a oprit. Şi pe bună dreptate a rostit acele cuvinte: „Domnilor, ce trebuie să fac ca să mă mântuiesc?", căci nu numai minunile trăgeau pe cei ce credeau la apostoli, ci mai înainte de minuni viaţa lor, fiindcă se zice: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri" (Mt. 5, 16).

Ai văzut fierbinţeala temnicerului? Vezi şi fierbinţeala lui Pavel. Căci n-a întârziat, nici nu a trecut cu vederea, ci fiind în legături, în butuci, plin de răni, îndată a învăţat pe temnicer tainele şi împreună cu el pe toată casa sa, şi după baia şi după masa cea duhovnicească, i-a pus înainte şi masa cea trupească.

Dar de ce a clătinat temniţa? Voia să deştepte pe temnicer spre lucrurile ce aveau să se facă. A dezlegat legăturile cele materiale ale celor legaţi împreună cu el, ca să dezlege legăturile cele nemateriale cu care era legat temnicerul. Dar Hristos a făcut invers. S-a apropiat de el un om slăbănog având două slăbănogiri, una de la păcate şi alta de la trup. Întâi a dezlegat slăbiciunea pricinuită de păcate, zicând: „Fiule, iertate îţi sunt păcatele tale". Apoi fiindcă cei ce erau de faţă se îndoiau, huleau şi ziceau că nimeni nu poate ierta păcatele fără numai singur Dumnezeu, le arată lor că El este cu adevărat Dumnezeu, vrând să-i judece pe ei din gura lor, precum este scris: „Din gura ta te voi judeca". Tu ai zis că nimeni nu poate ierta păcatele fără numai singur Dumnezeu, iată, Eu iert păcatele, mărturiseşte şi tu Dumnezeirea Mea. Din judecata ta aduc hotărârea. Deci Hristos a dezlegat mai întâi legătura cea nevăzută, apoi pe cea văzută, a trupului. Iar aici invers, mai întâi s-au ridicat legăturile cele văzute şi după aceea cele nevăzute.

Ai văzut ce putere au laudele? Cât poate rugăciunea? Totdeauna, cu adevărat, mare este puterea rugăciunii, iar dacă ea va fi unită cu postul face sufletul mai puternic. Acum la noi este multă curăţie de gânduri; acum mintea se ridică mai uşor în sus, iar sufletul vede toate cele din înălţime. De aceea totdeauna Scriptura a înjugat rugăciunea cu postul.

– Cum şi când?

– „Să nu vă lipsiţi unul de altul, decât cu bună învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciţi cu postul şi cu rugăciunea" (I Cor. 7, 5). Apoi: „Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciuni şi cu post" (Mt. 17, 21). Şi iarăşi: „Atunci postind şi rugându-se şi-a pus mâinile peste ei" (F. Ap. 13, 3).

Vezi că peste tot rugăciunea este înjugată cu postul? Căci atunci alăuta trimite o cântare mai veselitoare şi mai curată, fiindcă strunele nu sunt umede şi slăbănogite de prisosinţa beţiei, ci gândul este tare, mintea este trează şi sufletul este limpede. Aşa trebuie să ne apropiem de Dumnezeu şi a vorbi faţă către faţă cu El. Şi dacă atunci când vorbim cu un prieten ceva din cele de nevoie îl chemăm deosebi, cu mult mai mult

trebuie să facem aceasta când trebuie să vorbim cu Dumnezeu; să intrăm în cămară cu multă liniște și negreșit vom primi toate dacă cererea o vom face spre folosul nostru. Și lucru mare și bun este rugăciunea când se face cu minte mulțumitoare și trează.

– Dar cum va fi mulțumitoare?

– Dacă ne vom învăța pe noi înșine să mulțumim lui Dumnezeu nu numai când luăm, ci și când nu luăm. Căci Dumnezeu uneori dă, iar alteori nu, dar amândouă le face spre folosul nostru. De aceea ori de iei, ori de nu iei, ai luat pentru că nu ai luat; de dobândești, ai dobândit pentru că nu ai dobândit. Căci uneori a nu lua ceea ce cerem este mai de folos decât a lua. Și dacă ne era de folos ceea ce nu am luat când am cerut de multe ori, negreșit că totdeauna ne-ar fi dat. Iar a nu dobândi spre folos, înseamnă a dobândi. Iar de multe ori Dumnezeu nu împlinește cererea noastră, nu pentru că n-ar voi, ci prin zăbovirea împlinirii ei vânează stăruința noastră neîncetată. Și fiindcă de multe ori luăm repede ceea ce cerem, dar după ce luăm încetăm osârdia în rugăciuni, de aceea vrând ca să ne întindem privegherea noastră în rugăciuni întârzie dăruirea. Așa fac și părinții cei iubitori de fii. Pe copiii cei trândavi și care aleargă la jucăriile cele copilărești îi țin lângă ei, făgăduindu-le vreun lucru mare, pe care uneori îl dau, alteori nu. Și fiindcă uneori cerem ceva vătămător nouă, Dumnezeu, Cel ce știe mai bine decât noi cele ce ne sunt de folos, nu se pleacă la rugăciunile noastre, iconomisind folosul nostru și neștiind noi. Și ce lucru de mirare este dacă noi nu suntem ascultați, când însuși Pavel a suferit aceasta? Căci și el de multe ori cerând nu a dobândit. Și nu numai că nu s-a mâhnit, ci a și mulțumit lui Dumnezeu. Și zice: „Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul..(II Cor. 12, 8). Iar acel „de trei ori" înseamnă de multe ori. Și dacă Pavel cerând de multe ori nu a dobândit, cu mult mai mult noi trebuie să stăruim.

Dar să vedem ce a făcut când n-a luat, deși a cerut de multe ori? Nu numai că nu s-a mâhnit, ci se și lăuda că n-a primit, căci auzind: „Îți este destul harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune" spune: „Deci, foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales în slăbiciunile mele".

Ai văzut cunoştinţă bună şi mulţumire de slugă? A cerut să se izbăvească de neputinţă şi Dumnezeu nu l-a ascultat, dar Pavel nu numai că nu s-a mâhnit, ci se şi lăuda în neputinţă. Aşa şi noi să pregătim sufletele noastre şi ori de ne va da Dumnezeu, ori de nu ne va da ceea ce cerem, pentru amândouă să-I mulţumim Lui, că amândouă le face spre folosul nostru. Şi de are stăpânire de a da, are stăpânire să dea şi când voieşte, şi ce voieşte, şi are stăpânire să nu dea. Tu nu ştii cele de folos, precum le ştie El. De multe ori tu ceri cele vătămătoare, iar El, purtând grijă de mântuirea ta, nu ia aminte la cererea ta, iconomisind întru toate folosul tău. Şi dacă părinţii cei trupeşti nu dau copiilor lor orice ar cere ei, nu pentru că-i defăimează, ci pentru că poartă grijă multă de ei, cu mult mai mult Dumnezeu face aceasta, Care şi iubeşte mai mult, şi ştie mai bine folosul nostru.

Deci să ne îndeletnicim în rugăciuni neîncetate, nu numai ziua, ci şi noaptea, căci ascultă ce zice prorocul: „În miezul nopţii m-am sculat ca să te laud pe Tine, pentru judecăţile dreptăţii Tale” (Ps. 118, 62). Fiind împărat şi având atâtea griji, fiindu-i încredinţată stăpânirea peste mulţime, cetăţi şi neamuri, purtând grijă de pace, făcând războaie, având împrejurul lui atâta mulţime de treburi de care nici puţin nu putea răsufla, dar nu numai zilele le cheltuia la rugăciuni, ci şi nopţile. Şi dacă împăratul cel ce trăia întru atâta desfătare, cel ce avea atâtea griji, cel ce era înconjurat de atâtea treburi, nici noaptea nu dormea, ci-şi făcea rugăciunile cu mai multă sârguinţă decât monahii cei ce locuiesc prin munţi, spune-mi, ce iertare vom lua noi, cei ce petrecem în multă libertate, şi nu numai că dormim toate nopţile, ci nici ziua nu săvârşim rugăciunile cele obişnuite cu privegherea cea cuviincioasă?

Mare armă este rugăciunea, mare podoabă, întărire, liman, vistierie de bunătăţi şi bogăţie nejefuită este ruga. Rugându-ne oamenilor avem trebuinţă să cheltuim bani, să le cerşeşti mila ca o slugă, să umbli mult şi să te osteneşti. Şi de multe ori nu este cu putinţă să vorbeşti direct cu cei ce-ţi pot dărui ceea ce-ţi trebuie, ci mai întâi este nevoie să îndupleci pe miniştrii, iconomii şi epitropii lor cu bani, cu cuvinte rugătoare şi cu altele, şi atunci, prin aceia, poate să iei ceea ce doreşti. Dar la Dumnezeu nu este

așa. Și mai mult Se pleacă a dărui rugându-ne noi direct Lui, decât prin alții. Și poate să se folosească și cel ce primește, și cel ce nu primește, iar la oameni de multe ori din amândouă ne vătămăm. Deci de vreme ce mai mare este folosul și mai ușor ne apropiem de Dumnezeu, să nu defăimăm rugăciunea, căci atunci mai repede Se va împăca cu tine și-ți va da mai repede ceea ce ceri, când tu singur te rogi, când îți vei da mintea curată și gândul treaz și nu te vei ruga cu nepăsare cum fac mulți, care spun cuvintele rugăciunii cu limba, iar cu sufletul înconjură prin casă, prin târg și pe drumuri, lucru și meșteșugire a diavolului. Căci știind el că în vremea rugăciunii putem să dobândim iertarea păcatelor, ne împiedică să nu intrăm în limanul ei, smulgând mintea noastră de la cele ce se vorbesc, ca să ne ducem păgubiți, decât să dobândim folos.

Deci știindu-le pe acestea, o, omule, când te apropii de Dumnezeu, cugetă de cine te apropii și destul îți va fi ție spre a te trezvi vrednicia Celui ce-ți va da darul. Privește sus la cer și cugetă către cine rostești cuvântul tău. Și dacă cineva vorbește cu un om, puțin mai sus cu vrednicia lumească decât el, deși va fi mai trândav decât toți, tot se trezvește și-și strunește sufletul său, cu mult mai mult vom face aceasta când vorbim cu Stăpânul îngerilor, luând îndestulătoare pricină din aceasta pentru a lua aminte de noi înșine.

Să vă spun un meșteșug prin care vom putea scăpa de această trândăvie. De multe ori rostind rugăciunea ne lăsăm duși, fără să mai fi auzit ceva din cele ce am spus. De vom vedea că am pătimit acest lucru, îndată să repetăm rugăciunea. Și dacă vom pătimi la fel, și a treia oară, și a patra oară, să o zicem și să nu ne depărtăm de la rugăciune până ce nu o vom zice toată cu mintea trează. Iar diavolul de va vedea că nu ne depărtăm de rugăciune, până ce nu o zicem cu osârdie și cu mintea trează, se va depărta de noi pânditorul, știind că nimic altceva nu va face vrăjmășuindune, fără numai să ne silească să repetăm de multe ori aceeași rugăciune.

Multe răni luăm ziua, iubiților, de la ai noștri, de la cei străini, în casă, în târg, din întâmplările cele de obște ale poporului, din cele deosebite ale noastre, de la vecini, de la prieteni, dar peste toate aceste răni să punem doctorii în vremea rugăciunii. Și puternic este Dumnezeu ca să ne ierte

toate greşelile, dacă ne vom apropia de El cu minte trează şi cu suflet înfocat şi vom cere iertare. Pe care fie ca s-o dobândim noi toţi cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slavă în vecii vecilor. Amin.

OMILIE despre blândeţe

Socotesc că voi toţi ştiţi prea bine că cei ce aud cuvintele lui Dumnezeu cu înţelegere, trebuie să aibă obicei bun împodobit cu fapta bună. Căci prin aceasta se deosebesc robii lui Dumnezeu de cei ce nu cunosc adevărul, adică cu a petrece în bunătate o viaţă vrednică de dreapta credinţă. Cei ce nu cunosc pe Hristos nu este de mirare că sunt vicleni şi răi cu obiceiul, iar robul lui Hristos să fie numit mai mult după blândeţea obiceiurilor, decât cu numele cel pus de părinţi. Şi neamul omenesc nu este iubit aşa de mult de Dumnezeu pentru feciorie, pentru post, pentru defăimarea banilor, pentru ajutorul cel cu osârdie pentru săraci, precum pentru blândeţea şi buna rânduială a obiceiurilor. Cu toate că ajutorul cel cu osârdie către săraci nu se pricinuieşte celor ce iubesc pe Hristos, decât tot din bunătate şi blândeţe. Şi precum din izvoare curg pâraiele, aşa şi purtarea de grijă către săraci curge din bunătatea şi blândeţea obiceiurilor, căci tot cel blând şi bun se pleacă cu lesnire către iubirea de oameni şi nu suferă să treacă cu vederea pe cei ce sunt în lipsă, sărăcia celorlalţi socotind-o sărăcia sa. Zavistia este cea mai rea boală dintre toate, dar bărbatul cel bun şi blând nu primeşte în sufletul său această boală, ci văzând pe fraţii cei ce sporesc şi se slăvesc, se bucură şi se veseleşte împreună cu ei, slava celorlalţi gândind că este a sa, şi fiindcă pe toate le socoteşte de obşte, se bucură de cele bune şi se întristează de cele de mâhnire.

Astfel sunt darurile blândeţii, astfel este viaţa celor ce petrec în blândeţe. Cel blând este tatăl sărmanilor, apărătorul văduvelor, purtătorul de grijă de cei săraci, ajutător celor ce se nedreptăţesc, făcând ca pretutindeni să biruiască dreptatea. Cel blând este cucernic şi cinstit, fiilor părinte, tatălui fiu şi stăpânului slugă. Pe stăpân nimic altceva nu-l face să dobândească dragostea slugilor, decât blândeţea. Căci dacă-l vor vedea că iubeşte blândeţea şi se poartă blând cu toţi, îl cinstesc, îl laudă şi-l socotesc pe el mai mult părinte decât stăpân.

Veniţi, dar, să cercetăm cu dinadinsul, după puterea noastră, câte bunătăţi se nasc şi se pricinuiesc celor blânzi din blândeţea obiceiurilor. Cel

blând este prieten şi al celor ce-l cunosc, şi al celor ce-l ştiu numai din auzite, şi nimeni nu este care, de va auzi că este lăudat vreun om blând, să nu poftească să-l vadă şi să-l privească deseori, iubindu-l şi socotind mare dobândă prieteşugul cu unul ca acesta. Şi dacă vreunii se vor sfădi între ei pentru bani, se sârguiesc să meargă la cel blând, socotind că toată sfada şi cearta se va risipi degrabă prin bunătatea aceluia. Şi de se va întâmpla ca unii oameni să aibă între ei vrăjmăşie, blândeţea judecătorului îi îndeamnă să se facă blânzi, pe ei, care se pornesc lesne spre iuţime şi mânie. Iar dacă alţii vor încerca să împace pe cei învrăjbiţi, nu vor putea să se arate vrednici ca aceia să se asemuiască de ei. Căci la orice lucru sfetnic bun este acela care are faptele bune despre care sfătuieşte. Deci când cel ce se învaţă despre blândeţe, el mai întâi se va dovedi că împlineşte poruncile, îndată ce va fi văzut îi îmblânzeşte pe cei turbaţi, neavând nicio trebuinţă de sfătuire şi de cuvinte, ci mai înainte de a vorbi ceva, a şi adus pacea. Şi precum atunci când se arată raza soarelui îndată alungă întunericul, aşa şi cel bun şi blând schimbă degrabă tulburarea şi vrajba în pace şi linişte. Vrednic de luat în seamă este şi faptul că numai despre cei paşnici a zis Hristos că sunt fiii lui Dumnezeu (Mt. 5, 9). Dar pentru care pricină numai celor blânzi le-a dat numirea Sa? Pentru că numai cel ce este pricinuitor de pace şi de dragoste pentru ceilalţi urmează Fiului lui Dumnezeu, după putere. Căci Acela, ca un Dumnezeu şi Domn al tuturor, a împăcat pe sfinţii îngeri cu oamenii, care erau învrăjbiţi, arătându-Se nouă în trupul cel Dumnezeiesc. Iar omul cel bun pe fraţii, rudeniile şi casnicii săi ce se ceartă între ei îi îndeamnă să se cucernicească de legile lui Dumnezeu şi, lepădând vrajba, să se iubească unul pe altul, după porunca cea dumnezeiască. Şi ceea ce sunt în trupurile noastre vinele, aceea este omul cel bun în casă, în biserică, şi în cetate, căci trup şi mădulare unii altora obişnuieşte Pavel să numească pe fraţi (Efes. 4, 25). Iar cei ce aduc la dragoste pe cei despărţiţi şi învrăjbiţi, au împlinit cuvântul lui Pavel, îndemnând pe aceia să nu fie dezbinaţi de mădularele lor, mâncându-se unii pe alţii. Şi adevărat este cuvântul acela, că cel ce este pricinuitor de pace între fraţi are acelaşi rost în casă, în Biserică şi în cetate precum au vinele în trupuri, fiindcă acela lipeşte şi uneşte pe cei despărţiţi şi învrăjbiţi. Şi acest rost poate să-l ia oricine peste ceilalţi, când el mai întâi se va arăta că petrece cu blândeţe.

Iar cel ce se porneşte lesne spre iuţime va fi de râsul celor mulţi de se va ispiti să îmblânzească pe cei stăpâniţi de mânie. Căci ce poate fi mai rău decât oamenii robiţi iuţimii? Şi cine nu va întoarce ochii văzând pe unul ca acesta? Bărbatul mânios este urât şi greţos celorlalţi, vecinilor şi tuturor celor ce-l văd. De va avea trebuinţă cândva de bani nu va găsi lesne pe cei ce-i vor uşura sărăcia. El este vrăjmaş de obşte şi cetăţenilor, şi străinilor, căci strigă şi zbiară, bate pe cei ce-i întâlneşte şi vorbeşte vrute şi nevrute. Unuia ca acestuia i se tulbură vederea, faţa i se umflă, limba îi turbează, mâinile i se pornesc cu lesnire la toate, lucrând cele ale îndrăciţilor. Şi cine vede un om mânios zice că ori diavolul îl poartă pe el, ori el singur, ticălosul, s-a prăpăstuit de voia sa în această turbare.

Mânia este drac de bunăvoie, turbare voită, lipsire de minte. Şi cel mânios este jucăria diavolului şi slujitor vrednic al răutăţilor dracilor. Şi spune-mi, ce voiesc dracii ca oamenii să facă mai mult? Oare nu să ocărască pe părinţi? Oare nu să-şi întindă mâinile lor cele pângărite asupra născătorilor lor? Oare nu să hulească pe Dumnezeu? Şi toate acestea sunt fapte ale celor mânioşi. Iar cei ce sunt robiţi de iuţime, ea li se face pricinuitoare de a lucra cu lesnire chiar fapte păgâneşti, căci nu pot să se stăpânească pe sine degrabă, ci precum în vremea furtunii şi a tulburării mării valurile, luând corabia, o îneacă degrabă, de nu va fi cârmaciul de faţă, aşa şi mânia căzând ca un trăsnet şi vifor în suflet, degrabă face pe cel stăpânit de ea nebun şi ieşit din minte. Iar a opri de mai înainte boala, a-şi stăpâni sufletul, ca să nu primească mânia sau a alina cu sfătuirile din Scriptură este lucrare a oamenilor înţelepţi. Şi dacă fiarele se supun descântecelor vrăjitorilor, ce te minunezi dacă cuvintele lui Hristos liniştesc degrabă sufletul cel slăbănogit?

„Orice amărăciune şi supărare, şi mânie, şi izbucnire, şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate” (Efes. 4, 31). Şi fiţi unul faţă de altul buni şi milostivi, iertând unii altora orice supărare, precum şi Dumnezeu v-a iertat vouă prin Hristos. Fiţi, dar, următori lui Hristos! Vedeţi cum este cel blând? Al cui următor este numit? Nu al îngerilor, nici al arhanghelilor, ci al Stăpânului tuturor, cu toate că şi aceia sunt preablânzi şi plini de toată fapta bună. Însă Pavel pe cei blânzi i-a numit următori ai lui

Dumnezeu ca prin mărimea cinstei să învețe pe ascultători să fie preablânzi, dar dacă vor fi ocărâți sau altceva rău de vor pătimi, să sufere cu blândețe ocările și să-și stăpânească iuțimea, ca cei ce vor să urmeze lui Hristos.

Dar care sunt cele ale lui Dumnezeu? Cele de sus, iar cele de pe pământ, care se vorbesc și se lucrează, au multe nedreptăți. Căci sunt unii care au ajuns la atâta păgânătate încât hulesc pe Dumnezeu, când se scârbesc pentru vreun lucru, și privind la cer nu lasă niciun cuvânt nespus. Dar Dumnezeu suferă și având atâta putere să pedepsească pe cei păgâni, nu-i pedepsește, căci de ar fi pedepsit Dumnezeu pe toți păcătoșii, foarte puțini s-ar fi mântuit, iar cei vii n-ar fi putut dovedi să îngroape pe cei morți. De aceea și David zice: „De Te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi? Că la Tine este milostivirea" (Ps. 129, 3). Dar acum vedem iubirea de oameni a lui Dumnezeu pentru că nu pedepsește după dreptate.

Deci cel ce voiește să se asemene lui Dumnezeu după puterea omenească, să fie bun și blând și să sufere cu vitejie când va pătimi ceva rău de la ceilalți. Căci zice: „Iubiți pe vrăjmașii voștri... faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri", că „El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Mt. 5, 44-45). Și multe sunt faptele bune ce trebuie să le aibă creștinii, dar mai mare decât toate este blândețea, căci numai pe cei ce strălucesc în ea, Hristos îi numește următori ai lui Dumnezeu. Deci când ne ocărăște cineva, sau ne bate, sau alt rău ne face trebuie să suferim totul vitejește și cu suflet liniștit, aducându-ne aminte că blândețea ne face următori ai lui Dumnezeu. Căci Însuși Stăpânul și Mântuitorul nostru ocărându-Se, bătându-Se, pironindu-Se și răstignindu-Se, a suferit cu blândețe turbarea iudeilor, și având multă putere a pedepsi pe aceia, nu i-a pedepsit, ci puterea Sa Și-a arătat-o cutremurând pământul, înviind morții, ascunzând soarele și făcând ziua noapte, ca să cunoască toți cei ce și-au ridicat mâinile asupra Stăpânului că putea cu lesnire să pedepsească pe cei turbați, dar n-a făcut-o, ci Și-a arătat blândețea și iubirea Sa de oameni. Și nu numai că a

suferit cu blândeţe pe cei ce-L huleau şi-L răstigneau, ci şi pe Tatăl Îl ruga ca să nu trimită din cer pedepse asupra păgânilor.

Deci când tu vei pătimi ceva rău, venind mânie şi iuţime asupra ta, adu-ţi aminte de blândeţea lui Hristos şi degrabă vei fi bun şi blând, folosindu-te nu numai tu din blândeţe, ci şi pe vrăjmaş folosindu-l şi învăţându-l a fi bun. Căci de va vedea că pătimeşti relele cele mai de pe urmă şi suferi cu blândeţe, degrabă şi el se va face bun şi blând, lepădând mânia, şi dorind să fie următor blândeţii tale. Deci cel ce voieşte să biruiască pe cei mânioşi, să sufere cu vitejie ocările şi bătăile şi va vedea schimbarea acelora, iar dacă şi el, biruindu-se de mânie, se va sârgui să răsplătească vrăjmaşului cele întocmai, niciodată nu va avea sfârşit mânia şi vrajba, ci pururea tulburându-se şi dorind să se biruiască unul pe altul cu ocările şi bătăile, se vor porni la război şi la ceartă fără de sfârşit, vrăjmăşuind unul altuia, împletind clevetiri, îndrăznind la jurăminte strâmbe, cugetând să vorbească de rău pentru cele ce nu le-a auzit şi nu le-au văzut, ziua muşcându-se ca nişte câini, iar noaptea cheltuind multă vreme meşteşugind cele rele şi născocind vrajbe. La unii ca aceştia nici somnul nu le este curat, ci socotind că vrăjmaşul este de faţă îl ocărăsc, îl bat, sar din somn, poftind mai mult decât de masă să se înjunghie unul pe altul. Iar alţii fiind beţi de mânie tocmesc năpăstuitori şi fac supărări nespuse unul altuia. Şi cu cât îşi fac mai multe supărări unul altuia, pe atât mai mult zădărăsc şi turbează. Ceea ce pătimesc beţivii, din beţia cea fără de saţiu ca dintr-o sete mai cumplită, acelaşi lucru pătimesc şi cei stăpâniţi de mânie, căci din cearta cea fără de sfârşit cad într-o turbare cumplită.

Acesta i-a zis rob, acela fecior de desfrânată, acesta nebun, acela turbat, acesta hoţ şi nedrept, acela plin de toată răutatea. Apoi îmbătându-se de mânie se încleştează unul cu altul şi puţin de nu se aseamănă cu fiarele, bătând, lovind cu picioarele, muşcând, sfărâmând tot trupul şi nelăsându-i nicio parte, nici ochi, nici urechi, nici nas, nici obraz şi nici alt mădular, ci apucându-se unul de altul, se sfărâmă între ei. Şi se duc de la încăierare, unul cu ochiul scos, alţii cu buzele rupte, alţii cu altă parte vătămată, dar mai mult cu sufletul se vatămă, se turbează, se înnebunesc neştiind legea lui Dumnezeu, Mântuitorul, care porunceşte că de ni se vor

da palme, vom fi bătuți și altceva de vom pătimi, să suferim toate vitejește, cu suflet liniștit și să biruim cu blândețea mânia celor ce ne fac strâmbătate. Căci cel ce face aceasta este lăudat de oameni și încununat de Dumnezeu, Mântuitorul. Pentru aceasta trebuie să răbdăm și să suferim cu blândețe pe cei mânioși, privind la cununa pe care Dumnezeu o pregătește celor blânzi și buni. Și este cu necuviință ca luptătorii, în nevoințele luptelor lor, să sufere aruncările cu pulbere, lovirile și rănile pentru slavă deșartă pentru o cunună vrednică de nimic, iar noi cei ce voim să fim încununați de Hristos, să nu ne stăpânim mânia, nici să nu suferim vitejește, ci să alegem puțină dulceață, împlinindu-ne mânia cea nedreaptă în locul cinstei și slavei celei din ceruri. Încă să știm și aceasta, că viața drepților a fost împodobită cu multe și mari daruri, dar pe ei i-a făcut străluciți mai înainte de toate fiindcă au trăit cu bunătate, purtându-se cu blândețe față de cei ce le făceau strâmbătate.

Cu această faptă bună, împodobit fiind Moise, a suferit turbarea iudeilor și izbăvind cu rugăciunile lui pe cei vrăjmași, a dobândit mai înainte decât alții cinstea și slava cea din ceruri, numit fiind și prietenul lui Dumnezeu. Cu această faptă bună împodobit fiind și David, fiindu-i milă de vrăjmași, a tras pe Dumnezeu cu multă dragoste spre el. Și această faptă bună poate împodobi pe tot omul, dar mai ales pe cei ce sunt în dregătorii. Fiindcă acestora vrednicia dregătoriei le dă voie să facă orice, dar dacă se vor stăpâni pe ei cu această faptă bună și vor face Legea lui Dumnezeu ocârmuitoare faptelor lor, mare slavă și laudă li se vor pricinui din aceasta. Și Pavel, și Petru, care s-au atins de cer pentru faptele bune în care petreceau, au strălucit cu blândețea mai mult decât cu celelalte fapte, pentru că cinsteau pe cei ce-i ocărau, vrăjmașilor le făceau bine și pe cei ce îi împroșcau de multe ori cu pietre îi îmblânzeau cu rugăciunile lor; căci știau că această faptă bună ce o făceau ei este plăcută lui Dumnezeu și este lăudată în ceruri mai înainte de celelalte fapte bune. De aceea și-au împodobit viața lor cu blândețea și pe ceilalți oameni îi îndemnau la aceasta. Și văzând și pe Ștefan că, în primejdiile cele pentru dreapta credință, se roagă pentru vrăjmași, ne minunăm și de nevoințele lui, și de blândețea lui.

Și de vreme ce avem atâția și astfel de povățuitori spre blândețe, să ne îndemnăm pe noi înșine și unii pe alții, să mergem pe urmele acelora și prin blândețe să slujim lui Dumnezeu, fiindcă pe această faptă bună o primește cu dragoste mai mult decât pe toate celelalte fapte bune. Căci și îndumnezeitul Pavel vrând să arate cu ce faptă bună trebuie să se împodobească apostolul, voiește ca să se arate slujitorul lui Hristos, mai mult din blândețe, cu toate că putea să zică și alte fapte, adică izgonirea diavolilor sau învierea morților. Dar lăsându-le pe toate acelea, povestește peste tot despre blândețea obiceiurilor și cum el cu ea s-a purtat față de vrăjmași, îndemnându-ne și pe noi să mergem pe urmele lui și să fim buni și blânzi.

Deci cu dreptate este să urmăm acelor sfinți și pe ei să-i facem pildă a vieții noastre, ca strălucind cu toate faptele bune, să dobândim bunătățile cele făgăduite de Marele Dumnezeu și Mântuitorul nostru, prin Care și împreună cu Care, Tatălui și Sfântului Duh se cuvine toată slava, cinstea și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIE rostită în Biserica Sfintei Anastasia

Mic este numărul celor de faţă, dar mare este dorinţa lor, de aceea mare este şi mulţimea. Căci nu căutăm mulţime de trupuri, ci minte pregătită, cuget întraripat, ascultător mai presus decât toate cele ale vieţii acesteia. Şi cu toate că doar unul va fi astfel, de ajuns va fi pentru cel ce vorbeşte. Că şi femeia samarineancă era şi săracă, şi necurată, şi de alt neam, dar a fost socotită vrednică de Stăpânul lumii de auzirea acelor cuvinte. Şi a trecut cu vederea de multe ori mulţimi de iudei, sau nu le-a vorbit, sau le-a vorbit în pilde, dar cu acea femeie de alt neam vorbea, care a avut cinci bărbaţi şi petrecea în fărădelege cu un al şaselea, trimiţând înadins pe ucenici în târg, ca să nu sperie vânatul. Astfel de purtare de grijă are Stăpânul lumii chiar pentru un suflet, numai de va vedea că arată minte şi osârdie cuviincioasă faţă de cele ce se vorbesc; lucru pe care şi aceea l-a arătat atunci. Şi din desfrânată s-a făcut bună-vestitoare, căci după ce a fost mustrată şi vădită, a strigat zicând: „Veniţi şi vedeţi un om care mi-a spus toate câte am făcut. Nu cumva acesta este Hristosul?" (In. 4, 29). A vădit viaţa ei zicându-i: „Cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care îl ai acum nu-ţi este bărbat" (In. 4, 18), dar mustrarea nu a mâhnit-o, ci a atras-o spre dragoste, căci astfel sunt sufletele cele viteze. Fiindcă de cele ce altele se smintesc, ele se îndreaptă. Şi de ar fi fost una din cele nemulţumitoare s-ar fi supărat de mustrări, ar fi fugit, s-ar fi mâniat şi tulburat, dar ea, după prihănire, se lipeşte mai mult de Dascăl şi-L întreabă despre lucruri mai mari. Căci a zis: „Văd că tu eşti proroc" (In. 4, 19). Şi văzând că a cunoscut răutăţile ei, se apropie mai mult de El, se minunează şi-L întreabă. Şi toate acestea sunt ale sufletului cel ce voieşte să filozofeze, căci n-a întrebat despre vreun lucru lumesc, nici despre bani, nici despre sănătatea trupului, nici despre izbăvirea de sărăcie, cu toate că trăia în sărăcia cea mai de pe urmă, ci despre legi sfinte, despre petrecerea strămoşilor şi cum s-au închinat părinţii, zicând: „Părinţii noştri s-au închinat pe acest munte, iar voi ziceţi că în Ierusalim este locul unde trebuie a se închina", lucru despre care întreabă şi mai înainte mirându-se: „Cum Tu, Care eşti iudeu, ceri să bei de la mine care sunt femeie samarineancă?" Astfel de suflet avea, grijuliu şi

îndemânatic spre mântuire. De aceea şi Cel ce ştia cele neştiute ale ei, aflând pământ gras, aruncă sămânţa cu mână darnică, suind-o puţin câte puţin la cele de sus. Iar toate acestea le-am zis dovedind că mulţimea de aici nu este mică. Dacă acolo o femeie a fost de ajuns să pornească cuvântul, cu mult mai mult noi, văzând atâţia bărbaţi şi femei cu atâta osârdie, nu vom pregeta, ci vom aduce învăţătura cea obişnuită. Şi dacă Stăpânul îngerilor, de care se cutremură heruvimii, nu S-a lepădat de a vorbi cu o singură femeie şi aceea desfrânată, ce cuvânt de îndreptare şi ce iertare vom avea noi, dacă vom trece cu vederea atâta mulţime.

Deci veniţi să vă punem iarăşi masa cea obişnuită şi să turnăm în pahar vinul cel neamestecat, făcând ospăţ duhovnicesc. Căci cărnurile acestea nu sparg pântecele, ci întăresc mintea, iar vinul acesta nu scoate din minţi pe cel ce ascultă, ci şi pe cel beat îl face înţelept. Şi astfel este puterea acestei mese, căci poate să ne fie nouă în loc de orice armă. Căci şi de arme avem noi trebuinţă, fiindcă avem război în toate zilele, nu împotriva oamenilor, ci împotriva puterilor celor nevăzute, împotriva taberelor diavolilor celor nenumăraţi, care sunt mai nemilostivi decât vrăjmaşii, împotriva tiranului celui neîmpăcat, care aduce asupra noastră război pe neaşteptate, care nici nu vesteşte de mai înainte vremea războiului, nici nu se vede, ci loveşte în ascuns. Despre acest război scriind Pavel, voievodul lumii, striga zicând: „Fraţilor, întăriţi-vă întru Domnul şi întru puterea tăriei Lui" (Efes. 6, 10), iar în altă parte: „Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva domniilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac" (Efes. 6, 12).

Vezi cum uneşte cugetele ostaşilor? Cum ridică mintea? Cum întrarmează oastea, tăind trândăvia şi scoţând frica? Fiindcă din aceste două patimi ostaşii în războaie îşi vând bărbăţia, dând prilej vrăjmaşilor să năpădească asupra lor fiind ei fără nicio pază. Şi nici cel ce se teme peste măsură nu este de folos la război fiindcă este robit de patimă, şi nici cel ce este izbăvit cu totul de frică nu poate birui pe vrăjmaşi, căci din pricina îndrăznelii lui celei mari nu se pregăteşte de război. Pe amândouă acestea îndreptându-le Pavel îi face luptători pe ostaşi, descriindu-le tabăra vrăjmaşilor, ca să nu se trândăvească, şi-i îndeamnă a îndrăzni şi să nu fie

fără de purtare de grijă, amintindu-le de puterea Ocârmuitorului acestor războaie, adică de Hristos. Pentru aceasta, ca un voievod prea bun, adună şi întăreşte tabăra, izgonind din mintea credincioşilor patimile cele vătămătoare, cu bărbăţia şi, arătându-şi dragostea, uneşte, prin înrudire, pe cei ce erau foarte depărtaţi de el ca să petreacă cu luare aminte, căci zice: „Deci, fraţii mei". Şi cu mult mai multă dragoste arată acesta către toţi, cel ce pune în sufletul lui toată lumea, decât cei ce s-au născut împreună cu noi din acelaşi pântece. Aşa de mare era dragostea lui, nu numai când era liber, ci şi când era în primejdii, căci locuind în temniţe şi aşteptând moartea în primejdiile cele mai grele, purta grijă de ucenici şi epistolele sale de multe ori le scria din temniţă, cu mâna legată în lanţ. Şi fiind băgat în temniţă, cercetat să dea seama pentru cele ce făcea şi tras la moarte, le lăsa pe toate, frica, primejdia, îngrozirile, morţile, pedepsele, chinuitorii, mânia dregătorilor, meşteşugirile vrăjmaşilor şi bătăile, şi-şi aducea aminte de cei credincioşi; şi în vremea aceea aşa era de izbăvit sufletul lui de legăturile trupului, cu toate că petrecea în trup, încât petrecea în cer, ca şi cum s-ar fi mutat acolo, în latura aceea, dar şi pe pământ toate le lucra.

Şi ca să cunoşti că aceasta nu s-a grăit cu exagerare, nici spre măgulire, ascultă-l pe el ce zice: „Precum este cu dreptate să gândesc astfel despre voi toţi; căci vă port în inima mea, atât în lanţurile mele, cât şi în întărirea Evangheliei" (Filip 1, 7). Vezi cum niciodată nu-i scotea pe ei din mintea sa? Şi dacă legăturile, judecăţile şi lanţurile nu împiedicau aducerea aminte de ei, cu mult mai mult vremurile de răsuflare. „Căci vă port în inima mea". Vezi cum ridică câte puţin cuvântul? Mare lucru este a-i avea pe ei în inima sa, dar mai mare este a-i avea când este în lanţuri, încă şi mai mare este a-i avea când se apăra „în întărirea Evangheliei". Şi aici mi se pare că înseamnă vremea în care era adus la judecători suferind primejdia cea mai de pe urmă, iar acolo, când zice „vă port în inimă", nu se gândea cum se va izbăvi de primejdiile ce-i stăteau asupră-i, nici cum va opri vrăjmăşiile, ci se desfăta de dragostea ucenicilor şi vorbea cu ei care nu erau de faţă. Şi nu-l împiedicau a-şi aduce aminte de ei nici depărtarea, nici mulţimea supărărilor, nici mărimea primejdiilor, nici frica de dregători, nici ridicarea asupra mulţimilor, nici săbiile, nici moartea care-l pândea, nici altceva din acestea. Căci nimic altceva nu este mai tare ca dragostea, nimic decât ea nu

este mai înalt, care zboară mai presus de toate aceste săgeți și nu poate fi legată de lanțurile diavolului, fiindcă pe toate le privește din înălțimea cerului. Și precum o suflare de vânt iute curăță tot praful și-l alungă, așa și puterea dragostei obișnuiește să alunge toată bântuiala patimilor, lucru care se făcea și la Pavel, căci îndestulată mângâiere îi era lui în toate necazurile, mântuirea celor iubiți și aducerea aminte de ei.

Dar ce înseamnă „întărirea Evangheliei"? Și deși cuvântul este scurt, dar are mulțime multă de înțelegeri. Și pe acest cuvânt mă voi ispiti să-l tâlcuiesc și să-l cercetez din toate părțile. Căci cuvântul lui Dumnezeu este mărgăritar care strălucește peste tot nu întru mulțimea cuvintelor, ci în scurtime despre multe vorbește. Dar ridicați-vă mintea și veți vedea ce vistierie ne va descoperi nouă acest cuvințel.

Deci ce este „întărirea Evangheliei"? Și de ce pomenește despre aceasta după ce a pomenit despre temnițe, lanțuri, judecăți când se semăna propovăduirea? Dar de nevoie este să aducem cuvântul de mai sus ca să facem învățătura mai luminată.

Toate erau pline de multe învăluiri și de tulburare, căci se ridica război cumplit, numai de unsprezece bărbați împotriva a toată lumea, înlăturând obiceiul cel vechi, stricând amăgirea cea de mulți ani, răsturnând legi ale strămoșilor, moșilor și părinților, surpând obiceiurile cele întărite ale cetăților și vorbind împotriva tuturor, adică împotriva filozofilor, a retorilor, a tiranilor, a dregătorilor, a judecătorilor, a mulțimilor, a celor liberi și a celor robi, a plugarilor și a corăbierilor. Și, precum am zis, toate erau pline de învăluiri, peste tot prăpăstii, peste tot stânci, căci nu se tulbură așa marea de vânturile cele potrivnice, precum era pornită atunci toată lumea, fiindcă se smulgeau obiceiurile cele vechi, care erau întărite de atâta vreme, nu într-o cetate sau două, ci în toată lumea, și se aduceau învățături noi, pe care nimeni nu le mai auzise înainte niciodată. Din pricina aceasta aveau război neîmpăcat de la toți. Și despărțeau case și împărțeau rudeniile, și odată cu sporirea propovăduirii trăgeau mulți de partea lor, pentru care pricină cei ce nu primeau cuvântul dreptei credințe ridicau războaie. Tatăl își lepăda fiul, bărbatul își defăima femeia, stăpânii făceau război cu slugile și stăpânitorii cu cei supuși; și războiul acesta era

mai cumplit decât cel ce se face între oşti, dacă este potrivit să numim război pe acesta, iar nu ceva mai cumplit decât el. Căci în războaie se luptă, lovesc şi se lovesc deopotrivă amândouă oştile, dar atunci nu era aşa, ci unul făcea război cu stăpânire, iar ceilalţi sufereau numai bântuielile războiului, căci nu le era îngăduit să răsplătească cu aceleaşi celor ce-i vrăjmăşuiau, fiindcă aşa le-a poruncit Voievodul lor zicând: „Iată, eu vă trimit pe voi ca pe nişte oi în mijlocul lupilor; fiţi, dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii" (Mt. 10, 16). Şi nu numai că a poruncit ca să nu se pornească asupra celor ce-i vrăjmăşuiesc, ci le-a legiuit să lase pe aceia să se desfete întru nedreptatea ce o fac. Căci a întoarce şi celălalt obraz când te loveşte şi a trimite oile prin mijlocul lupilor, nimic altceva nu înseamnă fără numai că le-a hotărât să pătimească, ca semnul biruinţei să se facă mai strălucit.

– Cum?

– Pătimind rău, nu răsplăteau cu rău; loviţi fiind, nu loveau; vrăjmăşuindu-se, nu vrăjmăşuiau; bătuţi fiind, nu băteau; izgoniţi fiind, nu izgoneau; erau omorâţi şi nu omorau; şi fiind puşi înaintea lor ca oile spre înjunghiere, a prefăcut pe toţi lupii în oi blânde, adică pe cei ce se turbau, pe cei ce suflau cu ucidere, pe cei ce se făcuseră mai sălbatici decât fiarele. Şi unsprezece fiind, ei au biruit toată lumea.

Deci aşa alergând cuvântul şi semănându-se dreapta credinţă, din toate părţile se aprindeau focuri, vrajbe şi războaie, nu numai asupra învăţătorilor, ci şi asupra ucenicilor. Căci îndată ce primea cineva cuvântul, era considerat vrăjmaş de obşte şi se izgonea din patrie, era lipsit de avere şi-şi primejduia nu numai libertatea, ci chiar şi viaţa. Şi nimic nu putea atunci să facă puterea firii, ci, precum am zis, şi copiii erau defăimaţi, şi fraţii, şi rudeniile erau consideraţi vrăjmaşi, iar ucenicii, împreună cu învăţătorii lor, pătimeau rele nesuferite. Pe toate acestea arătându-le Pavel, zicea: „Aduceţi-vă, dar, aminte de zilele mai de demult, în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi răbdat grea luptă de suferinţe, parte făcându-vă de privelişte cu ocările şi cu necazurile îndurate, parte suferind împreună cu cei ce treceau prin unele ca acestea, căci aţi avut milă de cei închişi, iar răpirea averilor voastre aţi primit-o cu bucurie, bine ştiind că voi aveţi o mai bună şi statornică avere" (Evr. 10, 32-34). Către tesaloniceni zice: „Căci voi,

fraţilor, v-aţi făcut următori ai Bisericilor lui Dumnezeu, care sunt în Iudeea, întru Hristos Iisus, căci aţi suferit şi voi aceleaşi, de la cei de un neam cu voi, după cum şi ele de la iudei, care şi pe Domnul Iisus L-au omorât... şi pe noi ne-au prigonit... şi tuturor oamenilor sunt potrivnici" (1 Tes. 2, 14-15). Iar către galateni scrie, zicând: „Aţi pătimit atâtea în zadar? – Dacă a fost în zadar, cu adevărat" (Galat. 3, 14). Şi povestind despre pătimirile lui, zice: „În multă răbdare..., în strâmtorări..., în temniţe..., în osteneli, în privegheri" (II Cor. 6, 4-5). Şi iarăşi: „De cinci ori am luat câte patruzeci de lovituri de bici fără una. De trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre...; o noapte şi o zi am zăcut în adâncul mării... În primejdii în râuri, în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu..., în primejdii din pustie" (II Cor. 11, 24-26). Şi iarăşi: „Pe lângă cele dinafară ceea ce mă împresoară în toate zilele este grija de toate Bisericile" (Idem. 11, 28). Şi iarăşi: „În Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului ca să mă prindă. Şi printr-o fereastră am fost lăsat jos, peste zid, într-un coş, şi am scăpat din mâinile lui" (Idem. 11, 32-33). Iar în altă parte zice: „Domnul să aibă milă de casa lui Onisifor, căci... de lanţurile mele nu s-a ruşinat, ci venind în Roma, cu multă osârdie m-a căutat şi m-a găsit" (2 Tim. 1, 16-17).

Dar câte se pot zice despre apostolii şi fraţii cei mincinoşi, despre războaiele cele nenumărate şi în multe feluri, căci nu numai chinurile şi pedepsele trebuiau să le sufere, ci să dezlege şi silogismele retorilor şi cuvintele filozofilor; şi nu numai cu aceştia se luptau, ci şi cu oamenii cei simpli şi de rând, care cu multe meşteşugiri se ridicau împotriva Bisericii, pe care însemnându-le zicea: „Alexandru arămarul mi-a făcut multe rele... Păzeşte-te şi tu de el, căci s-a împotrivit foarte mult cuvântărilor noastre" (2 Tim. 4, 14-15). Şi precum marea este plină de valuri, aşa şi sufletul lui Pavel era plin de nenumărate ispite, de primejdii în toate zilele, dinăuntru, dinafară, prin cuvinte, prin lucruri, prin bani, prin vicleşuguri, şi niciun cuvânt nu va putea arăta mulţimea acelor săgeţi şi valuri.

Şi nu numai învăţătorii se primejduiau, ci şi ucenicii. Şi de era o parte în ispită, iar cealaltă nu, acest lucru putea aduce mângâiere celor dintâi. Dar acum amândouă părţile erau bântuite de război şi de primejdii. Şi văzând

acestea mulţi dintre cei mai slabi, se mâhneau şi se slăbănogeau, căci pe cele bune, adică Împărăţia, învierea şi nestricăciunea le vedeau numai prin nădejde, iar pe cele de mâhnire, temniţele, primejdiile, vrajbele, urâciunile, morţile le vedeau aievea, trebuind să le sufere cu răbdare. Şi văzând pe dascăli în temniţe sau duşi la judecăţi şi traşi cu ocară, iar peste toţi erau nori de ispite şi de rele, aflându-se ca într-o noapte ce i-a cuprins pe toţi, se tulburau foarte.

Dar vezi că doar cu un cuvîntel îi deşteaptă spre mântuire? Şi face acest lucru şi în altă epistolă zicând: „Pentru aceea îndreptaţi mâinile cele ostenite şi genunchii cei slăbănogiţi" (Evr. 12, 12). Dar nu zice pentru mâini şi genunchi, ci despre gândurile care şchiopătează şi slăbănogesc de mulţimea ispitelor. Apoi după ce a sfătuit, aduce o mângâiere mare, zicând: „Căci mai este puţin timp, prea puţin, şi Cel ce e să vină, va veni şi nu va întârzia" (Evr. 10, 37). Dar fiindcă şi aceasta era în nădejde, îi veseleşte nu din pilde străine, ci dintru ale lor, zicând: „Aduceţi-vă, dar, aminte de zilele mai de demult, în care, după ce aţi fost luminaţi, aţi răbdat grea luptă de suferinţe" (Evr. 10, 32). Ruşinaţi-vă de voi înşivă, cucerniciţi-vă de isprăvile voastre, nu arătaţi sfârşitul nevrednic de început; de la voi înşivă primiţi mângâierea.

Deci, după ce i-a îndemnat şi într-un fel şi în altul, îi îndeamnă şi prin cuvîntelul acesta. Cum? Spunându-le că şi legăturile, şi lanţurile întăresc Evanghelia. Căci nu numai înviind morţii, curăţând leproşii, izgonind diavolii se întăreşte Evanghelia, ci şi când suntem legaţi.

– Cum, spune-mi? În ce fel? Căci cele ce le grăieşti sunt nemaiauzite, iar cele mai multe neînţelese.

– Ascultă cum! Dacă am fi propovăduit nepătimind niciun rău şi nimic pricinuitor de întristare, multora din cei ce aveau să ne clevetească li s-ar fi părut îndoielnică propovăduirea, iar acum când suntem izgoniţi, tăiaţi, arşi, primejduiţi şi alte rele nenumărate pătimim, dar nu ne descurajăm, ci ne facem mai osârdnici prin acestea, şi celor mai neruşinaţi le dăm îndestulată dovadă cum că suntem propovăduitori ai adevărului şi cum că întru noi este o oarecare putere dumnezeiască, care şi pe toate

acestea le înlesneşte şi mulţimea ispitelor nu o lasă să biruiască pe propovăduitori, ci mai degrabă ei să biruiască prin atâtea împiedicări, deşi sunt puţini. Deci cel ce voieşte să ia o dovadă luminată că este o oarecare putere dumnezeiască care ne insuflă pe noi, să primească ispitele, primejdiile, lanţurile şi temniţele. Căci a birui atâtea piedici, a înota prin atâtea valuri şi a trece prin atâtea săgeţi nu este un lucru al puterii omeneşti, ci toate acestea sunt isprăvi ale puterii celei dumnezeieşti şi nebiruite.

Iată, că lanţul este întărire a Evangheliei. Şi nu numai aceia de atunci au întărit-o, ci şi noi care pătimim acum, căci ne face mai lămurit şi mai tari, şi defăimători ai celor ce ne vrăjmăşuiesc. De aceea şi zice: „Suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează" (Rm. 5, 3-5). Vezi cum necazul întăreşte Evanghelia? De aceea şi Pavel, cerând izbăvire de ispite şi de multe ori rugându-se pentru aceasta, a auzit: „Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" (II Cor. 12, 9). Iar slăbiciunea numeşte prigoanele, ispitele, primejdiile, vrăjmăşiile şi supărările. Ca şi cum ar fi zis: „Puteam opri toate acestea, să încetez războiul şi să potolesc valurile, dar n-am făcut-o, ca mai mult să se arate puterea Mea. Căci nu s-ar fi arătat puterea Stăpânului atât de strălucit dacă nu ar fi fost acestea, precum s-a arătat în ele. Fiindcă numim corăbier bun, nu pe acela care poate îndrepta corabia pe o mare liniştită, ci pe cel ce izbăveşte pe cei ce înoată, îndreptând-o printre stânci şi valuri, în vânturi şi furtuni. Iar doctor numim pe cel ce răpeşte pe cel bolnav din nenumăratele boli ce l-au cuprins. Voievod numim pe cel ce poate ridica semnul de biruinţă când este împresurat şi lovit din toate părţile de vrăjmaşi. Iar păstor pe cel ce păzeşte turma cu străşnicie, deşi o înconjoară nenumăraţi lupi şi alţi răpitori. Aşa şi atunci aceasta era minunea cea mare, căci biruiau pe cei ce-i necăjeau, deşi pătimeau de la ei nenumărate rele.

Când Petru, piatra credinţei, şi Ioan, fiul tunetului, au fost băgaţi în temniţă, vezi cât erau de nedumeriţi cei care i-au închis. Căci aducându-i în mijlocul sfatului lor au zis: „Ce vom face acestor oameni?" (F. Ap. 4, 16). Iudei care au crescut în sângiuiri proroceşti, popor turbat care a surpat jertfelnicele, care a ucis pe proroci, care s-a hrănit cu ucideri, care este mai

sălbatic decât fiarele, care încă sloboade picături din Sângele stăpânesc, acesta luând doi pescari necărturari, simpli neînsemnaţi, mai fără de glas decât peştii, din care unul n-a suferit nicio simplă învinuire a unei slujnice, care stăteau în mijlocul lor legaţi, fără bani, îmbrăcaţi simplu, fără putere a trupurilor, fără iscusinţă în cuvinte, fără darul oratoriei, nu din neam strălucit, nici din patrie vestită, ci pescari din pescari petrecând în sărăcia cea desăvârşită, stau nedumeriţi neştiind ce să le facă lor. Şi zic: „Ce vom face acestor oameni?"

Vezi ce mare lucru este fapta bună? Cum ispitele întăresc Evanghelia? Apoi le zic: „Au nu v-am poruncit vouă cu poruncă să nu mai învăţaţi în numele acesta?... Şi voiţi să aduceţi asupra noastră sângele acestui om!" (F. Ap. 5, 28). De este om simplu, de ce te temi? De este Dumnezeu, de ce nu te închini? Nu strigai mai înainte strigând: „Sângele Lui asupra noastră şi asupra fiilor noştri"? (Mt. 27, 25). De ce te temi de Sângele acesta? De ce te-ai cutremurat cu mintea? Nu L-ai legat? Nu L-ai bătut? Nu L-ai răstignit? Nu L-ai văzut mort când Îl pogorau de pe Cruce? Nu L-ai privit când Îl îngropau şi-L ascundeau sub pământ? Nu ai pus peceţi deasupra mormântului? Nu ai cumpărat pe ostaşi? Nu ai împrăştiat vestea cum că L-au furat Ucenicii? De ce te temi acum? De ce te cutremuri de Sângele Lui? Vezi cum străluceşte adevărul din toate? Şi fiindcă au văzut că după Răstignire vestea despre El se răspândeşte, începând să strălucească mai luminat decât soarele, şi înţelegând din felul cum a pornit că va cuprinde pe toată lumea şi va alunga până în sfârşit înşelăciunea, neputând să împiedice curgerea ei cea nespusă, se tem ei de puterea Lui, se cutremură de cei legaţi, de cei osândiţi, de cei bătuţi, de cei vrăjmăşuiţi, de cei doi proşti.

Iată pentru ce Pavel zice că ispitele întăresc Evanghelia? Despre care şi în altă parte zice: „Voiesc să ştiţi, fraţilor, că cele petrecute cu mine s-au întors mai degrabă spre sporirea Evangheliei... Şi cei mai mulţi dintre fraţii întru Domnul, îmbărbătaţi prin lanţurile mele, au mai multă îndrăzneală să propovăduiască fără teamă cuvântul lui Dumnezeu" (Filip. 1, 12, 14). Cine a văzut şi cine a auzit ca legăturile să dea îndrăzneală şi lanţul să lucreze cutezanţa, nu numai la cel legat, ci şi la ucenici? Dar propovăduirea se răspândea când se făceau acestea, iar ucenicii mai mult îndrăzneau, mai

mult săltau, mai mult săreau când învățătorul lor suferea război, când era vrăjmășuit și legat.

Ați lăudat cele ce s-au vorbit? Deci să urmăm bărbăției, să urmăm faptelor bune, nicio ispită să nu ne tulbure și nimic să nu ne sperie, căci acestea sunt legături ale bunei credințe, acestea sunt aripi filozofiei, acestea ne fac pe noi tari și nebiruiți, acestea ne pricinuiesc mai multă îndrăzneală către Dumnezeu, trag mai multă dragoste din partea Lui și fac ca să se sălășluiască mai mult, dar întru noi. Dar ca să dobândim toate acestea, să suferim, rogu-vă, toate cele ce ni se întâmplă, slăvind prin toate pe Dumnezeu. Că Lui I se cuvine slava, cinstea și stăpânirea, împreună și Unuia-Născut, Fiul Lui și Sfântului Duh, acum și pururi și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA 61 la Matei, despre pomenirea de rău

„Atunci Petru apropiindu-se de El, I-a zis: Doamne, de câte ori va greşi faţă de mine fratele meu şi-i voi ierta lui? Oare până de şapte ori? Zis-a lui Iisus: Nu zic ţie până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte" (Mt. 18, 21-22).

Petru a socotit că zice mare lucru şi face ispravă mare de iartă până la şapte ori. Şi zice: Aceasta pe care ai poruncit-o de câte ori o voi face? Şi de câte ori ne porunceşti să iertăm pe cel ce greşeşte, care mustrându-se se pocăieşte, fiindcă cel ce nu se pocăieşte, nici nu se prihăneşte pe sine ai poruncit să fie ca un păgân şi vameş (Mt. 18, 17). Ce zice, dar, Hristos Iubitorul de oameni şi Stăpânul cel bun? „Nu zic ţie până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte". Şi n-a hotărât aici un număr, ci prin „de şaptezeci de ori câte şapte" a însemnat nemărginirea şi că totdeauna trebuie să facem aceasta. Şi precum când zicem de mii de ori, înţelegem de nenumărate ori, aşa şi aici, iar când Scriptura zice: „cea stearpă a născut şapte", înţelege că a născut mulţi. De aceea şi Domnul n-a hotărât iertarea până la un număr oarecare, şi nu i-a pus hotar, însemnând acest lucru şi prin pilda care a zis-o mai pe urmă. Şi ca să nu pară unora că zicând „de şaptezeci de ori câte şapte", porunceşte ceva împovărător, a spus şi acea pildă, îndemnând pe toţi la iertare şi smerind pe cel ce cugetă înalt îndeplinind aceasta, şi arătând tuturor că nu este greu acest lucru, ci foarte lesnicios. De aceea a pus înainte iubirea Sa de oameni ca atunci când şi tu vei ierta de şaptezeci de ori câte şapte sau vei lăsa totdeauna păcatele aproapelui, iubirea ta de oameni în comparaţie cu a Sa este ca o picătură de apă faţă de noianul cel nemărginit. Iar mai bine zis cu mult mai mică este iubirea ta de oameni în comparaţie cu bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită, de care şi tu ai trebuinţă când vei fi judecat şi vei da seama de

cele făcute. De aceea a adăugat, zicând: „Asemănatu-s-a Împărăţia cerurilor cu un rege care a voit să ia socoteala slugilor sale. Şi, începând să ia socoteala, a adus la el pe un datornic cu zece mii de talanţi. Şi neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să-l vândă pe el şi pe femeia lui, pe toate câte are, ca să plătească" (Mt. 18, 23-25). Apoi, dobândind iubire de oameni, a ieşit afară şi sugruma pe unul din cei ce slujeau cu el, care îi era dator cu o sută de dinari. Dar prin această faptă a pornit pe stăpânul lui spre mânie, care l-a băgat iarăşi în temniţă până ce va plăti toată datoria.

Ai văzut ce deosebire este între păcatele făcute faţă de om şi cele făcute faţă de Dumnezeu? Ca între zece mii de talanţi şi o sută de dinari, dar mai bine zis deosebirea este mult mai mare. Şi se face această deosebire şi din pricina feţelor cărora greşim, şi din pricina mulţimii păcatelor ce le greşim. Căci când vedem vreun om, ne depărtăm şi pregetăm a păcătui, dar pe Dumnezeu văzându-L mare în toate zilele, nu ne ruşinăm, ci facem şi vorbim orice fără sfială. Şi nu numai în acest fel se fac păcatele, ci şi pentru că am dobândit faceri de bine şi cinste.

Şi de voiţi să ştiţi cum păcatele noastre faţă de El sunt zece mii de talanţi, dar mai bine zis mult mai mult, voi încerca să arăt prin puţine cuvinte. Dar mă tem ca nu cumva să dau multă slobozenie celor ce sunt plecaţi spre răutate şi iubesc a păcătui totdeauna sau să arunc în deznădejde pe cei blânzi şi înfrânaţi şi să zică cum au zis ucenicii „Cine poate să se mântuiască?". Dar cu toate acestea voi zice, ca pe cei ce iau aminte să-i fac mai întăriţi şi mai înfrânaţi, căci cei ce bolesc fără de vindecare şi sunt nesimţitori nu se depărtează de la răutatea şi trândăvia lor, deşi îi voi împunge cu cuvintele acestea. Iar dacă din ele vor lua mai multă pricină de defăimare, nu sunt de vină cei ce vorbesc, ci nesimţirea lor, căci cele vorbite pot să înfrâneze şi să aducă la umilinţă pe cei ce iau aminte. Şi cei înfrânaţi şi blânzi când vor vedea mărimea păcatelor, dar vor cunoaşte şi puterea pocăinţei, se vor ţinea mai mult de aceasta. De aceea de nevoie este să vorbesc. Deci voi spune şi voi arăta păcatele pe care le facem şi înaintea lui Dumnezeu, şi înaintea oamenilor. Dar voi arăta nu cele deosebite, ci cele de obşte, iar pe cele deosebite ale fiecăruia el însuşi să le adauge la acestea,

luându-le din conştiinţa sa. Şi voi face aceasta, arătând mai întâi facerile de bine ale lui Dumnezeu.

Deci care sunt facerile de bine ale lui Dumnezeu? Ne-a făcut pe noi din nimic, iar pe toate cele ce se văd pentru noi le-a creat, cerul, marea, pământul, aerul şi toate ce sunt în ele, dobitoacele, plantele şi seminţele; şi trebuie să vorbim mai pe scurt, căci mulţimea celor ce sunt este nemărginită. Suflet viu a insuflat numai întru noi, din toate cele ce sunt pe pământ, a sădit rai şi a dat ajutător. Şi a pus pe om mai mare peste toate cele necuvântătoare şi l-a încununat cu slavă şi cu cinste. Dar după toate acestea, omul, făcându-se nemulţumitor faţă de Făcătorul de bine, l-a învrednicit de mai mare dar. Şi să nu priveşti numai la aceasta că l-a scos din rai, ci cugetă şi la folosul ce s-a făcut din aceasta. Căci după ce l-a scos din rai, a dăruit acele nenumărate bunătăţi şi a săvârşit iconomiile cele în multe feluri, iar mai pe urmă a trimis pe Fiul său pentru cei ce au dobândit facerile de bine, deşi erau în păcat, descuind raiul şi deschizând cerul, iar pe noi, cei ce eram vrăjmaşi şi nemulţumitori, ne-a făcut fii ai Lui. Pentru aceasta pe bună dreptate se cuvine să zicem acum: „O, adâncul bogăţiei, al înţelepciunii şi al conştiinţei lui Dumnezeu". Ne-a dat apoi botezul spre iertarea păcatelor, ne-a izbăvit de osândă, ne-a făgăduit moştenirea Împărăţiei şi a altor nenumărate bunătăţi de vom săvârşi fapte bune, ne-a întins mână de ajutor şi a vărsat Duh în inimile noastre. Dar după atâtea şi mari bunătăţi cum se cuvenea să ne aflăm noi? Oare de am fi murit în fiecare zi pentru Cel ce aşa de mult ne iubeşte pe noi, am fi adus mulţumirea cea cuviincioasă? Sau mai bine zis, am fi plătit o mică parte din datorie? Nicidecum. Şi de s-ar fi făcut aceasta, tot spre folosul nostru s-ar fi făcut. Dar cum suntem noi, cei ce eram datori în acest fel să fim? Noi în toate zilele ocărâm legile lui Dumnezeu. Dar să nu vă mâniaţi, dacă voi slobozi limba asupra celor ce păcătuiesc, căci nu vă voi prihăni numai pe voi, ci şi pe mine însumi.

Dar de unde voiţi să încep? De la robi, de la cei liberi, de la ostaşi, de la cei simpli şi de rând, de la dregători, de la supuşi, de la femei, de la bărbaţi, de la bătrâni, de la tineri? De la care vârstă? De la care rânduială?

De la care dregătorie? De la care meșteșug? Voiți să fac începutul de la ostași?

Dar ce nu păcătuiesc aceștia în toate zilele? Ocărăsc, ceartă, negustoresc necazurile celor străini, fiind asemenea cu lupii; niciodată nu sunt curați de greșeli; fără numai de va zice cineva că marea este fără valuri. Căci ce patimă nu-i supără pe ei? Ce boală nu înconjoară sufletul lor? Pe cei de o cinste cu ei îi zavistuiesc și se mândresc în zadar față de ei, pe cei supuși îi jefuiesc, iar pe cei ce au judecăți și aleargă la ei ca la un liman, îi vrăjmășuiesc. Câte răpiri nu fac? Câte jafuri, câte năpăstuiri și afaceri, câte lingușiri cuviincioase numai slugilor? Veniți, dar, să alipim legea lui Hristos la fiecare. Și zice Hristos: „Cine va zice către fratele său: nebunule, vrednic să fie de gheena focului". „Oricine se uită la femeie, poftind-o a și săvârșit adulter cu ea în inima sa" (Mt. 5, 22, 28). „De nu vă veți întoarce, și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor" (Mt. 18, 3). Dar aceștia se poartă cu trufie față de cei supuși și se fac mai cumpliți decât fiarele față de cei ce-i au în pază, care se tem și se cutremură de ei. Și nu fac nimic pentru Hristos, ci toate pentru pântece, pentru bani, pentru slava deșartă. Dar oare este cu putință ca cineva să poată număra greșelile lor? Cine poate să arate batjocoririle lor, râsul, vorbirile cele necuviincioase, cuvintele cele de ocară. Dar despre asuprire nici nu este cu putință a vorbi. Și precum monahii cei de prin munți nu știu nici ce este asuprirea, așa și aceștia. Dar aceia nu știu de ea pentru că sunt departe de boală și nu cunosc patima, pe când aceștia pentru că sunt foarte beți de patimă, nu simt ce este răul. Și așa răutatea aceasta, care îi stăpânește, a alungat de la ei fapta bună, încât nici nu socotesc că sunt vinovați cei ce sunt turbați de ea. De voiți îi vom lăsa pe aceștia și vom veni la alții mai măsurați.

Veniți, dar, să cercetăm neamul meșteșugarilor, care-și lucrează meșteșugurile lor cu mâinile, fiindcă aceștia se pare că trăiesc din osteneli drepte și din sudorile lor. Dar și aceștia când nu iau aminte de ei își adună multe rele din această pricină. Căci nedreptatea, cea din cumpărare și din vânzare, o înjugă cu lucrarea ostenelilor lor celor drepte, iar peste asuprire adaugă de multe ori și jurăminte nedrepte, și cuvinte mincinoase. Și sunt dedați numai la lucrurile vieții acesteia și pironiți la pământ, făcând totul

numai pentru a aduna bani. Dar ca să dea celor lipsiţi nu se îngrijesc, ci numai ca să-şi crească averea lor. Dar poate cineva să spună necuviinţele ce le fac pentru a câştiga: certurile, împrumuturile, dobânzile, schimburile cele pline de înşelăciune, negustoriile cele neruşinate? Dar de voiţi, să-i lăsăm pe aceştia şi să mergem la alţii care par că sunt mai drepţi.

Dar care sunt aceştia? Cei ce au moşii şi-şi culeg bogăţia din pământ. Şi cine poate fi mai nedrept decât aceştia? Că de va cerceta cineva cum folosesc aceştia pe ticăloşii şi jalnicii lucrători de pământ, îi va afla pe ei mai cruzi decât barbarii. Şi asupra celor ce se topesc de foame şi se trudesc toată viaţa pun dajdii şi fără termen şi nesuferite şi le rânduiesc slujbe ostenitoare, întrebuinţând trupurile lor ca pe ale măgarilor sau ale catârilor, sau mai bine zis ca pe nişte pietre, nelăsându-i să răsufle cât de puţin, iar când le dau pământ sau nu le dau la fel îi muncesc, neînvrednicindu-i de nicio iertare. Şi ce poate fi mai jalnic când, după ce se trudesc toată iarna istovindu-se de ger, de ploaie şi de nesomn, merg acasă cu mâinile goale sau chiar rămânând datori, temându-se şi cutremurându-se mai mult de bătăile, cererile, jafurile şi slujbele cele nesfârşite ale arendaşilor, decât de foamete sau de spargerea de corabie? Ce se poate zice de negustoriile lor cu care îi asupresc pe supuşi sau de linguşirile cu care îi amăgesc, din a căror osteneli şi sudori îşi umplu linurile şi teascurile lor, nelăsându-i să-şi ducă acasă nicio mică măsură? Ci toată roada o toarnă în vasele fărădelegilor lor, dându-le acelora puţini bani pentru osteneala lor. Şi află încă felurite dobânzi noi, care n-au fost legiuite nici de legile păgânilor, şi alcătuiesc hârtii de împrumuturi pline de mult blestem, căci nu vor doisprezece la sută, ci se silesc să ceară jumătate, cu toate că acela de la care cer are şi femeie, hrăneşte şi copii, este şi sărac, şi din ostenelile sale umple şi ogorul, şi linul. Dar aceia nu-şi pun în minte nimic din acestea. De aceea pe bună dreptate este să aducem de faţă pe prorocul, care zice: „Înspăimântă-te, cerule, şi te cutremură, pământule!" La câtă sălbăticie s-a plecat neamul omenesc. Şi zic acestea nu prihănind meşteşugurile, lucrarea de pământ, ostăşia sau moşiile, ci pe noi înşine. Fiindcă şi Cornelie era sutaş, Pavel curelar, care şi în timpul propovăduirii îşi lucra meşteşugul, David a fost împărat, Iov a fost stăpân peste multe moşii şi avea nenumărate venituri, dar din acestea nu s-a făcut lor nicio piedică spre lucrarea faptei bune.

Deci punându-le acestea toate în minte și cugetând la cele zece mii de talanți, măcar din acestea ne îndemnăm să iertăm cele puține și neînsemnate ale aproapelui, căci și nouă ni se va cere socoteală de poruncile ce ni s-au încredințat, pe care nu vom putea să le plătim toate, orice am face. De aceea Dumnezeu ne-a dat o cale lesnicioasă și ușoară pentru a plăti, care poate risipi și desface toate datoriile, adică nepomenirea de rău. Dar ca să înțelegem bine acest lucru, să auzim mai departe toată pilda. „Au adus la el pe un datornic cu zece mii de talanți. Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să-l vândă pe el și pe femeia lui". Dar pentru ce și pe femeie, spune-mi? Nu din cruzime, nici din nemilostivire, căci tot el păgubea mai mult, fiindcă și aceea era roabă, ci din nespusa purtare de grijă. Prin această îngrozire voiește să-l sperie ca să-l plece spre rugăciune. Și de ce ar fi voit cu dinadinsul să-l vândă, nu s-ar fi plecat la rugămintea lui, nici nu l-ar fi iertat. Dar de ce n-a făcut aceasta mai înainte de a-i cere socoteală? Și de ce nu i-a lăsat datoria? A vrut să-i arate de câtă datorie îl sloboade, ca măcar așa să-l facă mai blând față de cel împreună slujitor cu el. Și dacă și după ce a cunoscut mărimea datoriei și s-a învrednicit de iertare, sugruma pe cel ce-i era dator, la câtă cruzime n-ar fi ajuns de nu l-ar fi îmblânzit mai înainte cu atâtea doctorii.

Dar acela ce zice? „Îngăduie-mă și-ți voi plăti ție tot. Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria". Ai văzut iarăși multă iubire de oameni? Sluga a cerut numai o amânare de vreme, iar stăpânul i-a dat mai mult decât a cerut, iertarea întregii datorii. Voia cu adevărat și din început să-l ierte, dar nu voia ca darul să fie numai al lui, ci și al rugămin ții aceluia, ca să nu plece neîncununat. Și că toată lucrarea era a lui Dumnezeu, cu toate că sluga a căzut la El și s-a rugat, a arătat-o pricina iertării, căci „milostivindu-Se" l-a iertat. Dar și așa voia să facă ca să pară că și acela aduce ceva pentru iertarea lui, ca să nu se ducă foarte rușinat și ca să învețe ca și în nevoile lui să fie iertător față de cel împreună slujitor cu el.

Deci până aici sluga a fost bună, căci a mărturisit, a căzut, s-a rugat, și-a cunoscut păcatele sale, s-a făgăduit că va plăti toată datoria și a înțeles mărimea datoriei, dar cele de pe urmă sunt nevrednice de cele dintâi. Căci

„ieşind, îndată”, nu după multă vreme, ci „îndată de faţă cu facerea de bine”, a întrebuinţat darul spre răutate. Pentru că „a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el şi care-i datora o sută de dinari, îl sugruma zicând: „Plăteşte-mi ce eşti dator”. Ai văzut iubire de oameni a Stăpânului? Ai văzut şi cruzime a slugii? Auziţi cei ce faceţi acestea pentru bani, căci dacă pentru păcate nu trebuie să facem acestea, cu mult mai mult pentru bani. Dar ce zice sluga aceea? „Îngăduie-mă şi-ţi voi plăti”. Dar acesta nu s-a cucernicit nici de cuvintele acestea prin care şi el a fost izbăvit, căci şi el spunând aceste cuvinte a fost iertat de cei zece mii de talanţi. Şi nici n-a cunoscut limanul prin care el a scăpat de sfărâmarea de corabie şi nici felul rugăciunii nu i-a adus aminte de iubirea de oameni a Stăpânului. Şi toate acestea i s-au făcut din pricina lăcomiei, a cruzimii şi a pomenirii de rău, care scoţând facerile de bine din mintea sa, l-a făcut mai cumplit decât fiara, sugrumând pe cel împreună slujitor cu el.

Ce faci, o, omule? Nu simţi că pe tine însuţi te amăgeşti şi asupra ta întorci sabia şi hotărârea, lipsindu-te de darul ce l-ai luat? Dar nimic din acestea n-a pus în mintea sa, nici nu şi-a adus aminte de cele ale sale ca să se înduplece, cu toate că rugămintea nu era pentru aceleaşi lucruri. Căci acela s-a rugat pentru zece mii de talanţi, iar acesta pentru o sută de dinari. Acela a rugat pe Stăpânul, iar acesta pe unul asemenea lui. Acela a luat iertare desăvârşită, iar acesta cerea numai amânare, care nici pe aceasta nu voia să i-o dea.

Şi „l-a aruncat în închisoare”. Iar celelalte slugi văzând aceasta l-au spus stăpânului. Lucru pe care l-a făcut acela nu era plăcut nici oamenilor, cu atât mai puţin lui Dumnezeu, Care S-a scârbit împreună cu cei ce nu erau datori cu nimic. Dar ce face Stăpânul? Îi zice: „Slugă vicleană, toată datoria aceea ţi-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca şi tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum şi eu am avut milă de tine? Priveşte iarăşi la blândeţea Stăpânului. Se judecă cu el şi Se îndreptăţeşte, vrând să-Şi ia darul înapoi. Dar mai bine zis nu El l-a luat înapoi, ci cel ce l-a luat l-a dat. Şi zice: „Toată datoria aceea ţi-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca şi tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine? Şi deşi ţi s-a părut că este greu lucrul acesta, dar trebuia să te gândeşti şi la folosul pe

care l-ai câștigat atunci și cel ce aveai să-l mai câștigi; deși porunca era împovărătoare, trebuia să te gândești la darul ce urma din împlinirea ei. Acela nici nu te-a mâhnit, dar tu ai întărâtat pe Dumnezeu, pe Care mai înainte L-ai împăcat cu o rugăminte simplă. Iar dacă și așa îți este greu să te faci prieten cu cel ce te-a mâhnit, gândește-te că mai greu îți va fi când vei cădea în gheena. Dar de ai fi pus aceasta alături de cealaltă și le-ai fi comparat, ai fi cunoscut că mult mai ușoară este împlinirea poruncii.

Când sluga era datoare cu zece mii de talanți, stăpânul nu l-a numit viclean, nici nu l-a ocărât, ci i-a fost milă de el, dar când acela s-a făcut nemilostiv față de cel împreună slugă cu el, atunci îi zice: „slugă vicleană”.

Auziți, asupritorilor, căci către voi este cuvântul. Auziți, nemilostivilor și cruzilor. Și nu față de alții sunteți cruzi, ci cu voi înșivă. Deci când voiești să-ți aduci în minte patima pomenirii de rău, gândește-te că asupra ta o aduci, nu asupra altuia; că îți legi păcatele tale, nu pe ale altuia. Și orice vei face aproapelui, ca un om îl faci, și numai în viața aceasta, dar Dumnezeu nu face așa, ci te va chinui mult mai tare cu pedeapsa cea veșnică de acolo.

„Și... l-a dat pe el chinuitorilor până ce va plăti toată datoria”. Adică pentru totdeauna, pentru că nu va putea plăti vreodată. Și fiindcă nu s-a făcut mai bun prin facerea de bine, rămâne să se îndrepte cu pedeapsa. Și fiindcă Dumnezeu dă darurile fără să Se căiască, însă atât a putut răutatea, încât a stricat și legea aceasta. Deci ce este mai cumplit ca pomenirea de rău, când poate să ia și un astfel de dar dumnezeiesc? Și nu numai că l-a luat așa simplu, ci mâniindu-Se. Căci atunci când a poruncit să fie vândut, cuvintele acelea nu erau izvorâte din mânie, de aceea nici nu a împlinit ceea ce a spus, ci erau izvorâte din iubire de oameni, iar acum hotărârea, pedeapsa și osânda sunt urmare a mâniei. Dar cu ce se încheie pilda? „Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta fiecare fratelui său din inimile voastre”. Nu zice Tatăl vostru, ci „Tatăl Meu”, căci Dumnezeu nu este cuviincios a Se numi Tată al unuia ca acesta, care este așa de viclean și urâtor de oameni.

Deci două lucruri ni se cer de aici; şi a ne prihăni păcatele, şi a ierta altora. Şi aceea pentru aceasta, ca mai lesnicioasă să se facă aceasta. Căci cel ce-şi va prihăni păcatele sale, va fi mai iertător faţă de aproapele. Şi să nu iertăm simplu cu gura, ci din inimă. Deci să nu întoarcem sabia asupra noastră, pomenind răul. Căci nu te-a scârbit pe tine cel ce te-a supărat, pe cât îţi faci tu rău pomenind răul şi trăgând asupra ta hotărârea lui Dumnezeu, ca să te osândească. Iar de te vei trezvi şi vei filozofa, răul se va întoarce asupra capului aceluia şi acela va fi cel ce va pătimi răul, dar de vei petrece mâniindu-te şi necăjindu-te, atunci tu suferi vătămarea, nu de la acela, ci de la tine. Deci să nu zici că te-a ocărât, te-a prihănit şi ţi-a făcut nenumărate rele, căci pe cât vei zice mai mult, pe atât îl vei arăta pe el făcător de bine, fiindcă ţi-a dat prilej să te dezbraci de păcate. De aceea cu cât te-a nedreptăţit mai mult, cu atât ţi se face pricinuitor de iertare a mai multor păcate. Şi de vom voi nimeni nu va putea să ne nedreptăţească, ci şi vrăjmaşii foarte mult ne vor folosi.

Şi ce zic despre oameni? Ce poate fi mai viclean decât diavolul? Dar şi de la acela avem multă pricină de sporire, cum ne-a arătat Iov. Iar dacă diavolul s-a făcut pricină de cununi, de ce te temi de un om vrăjmaş? Vezi câte dobândeşti de vei suferi cu blândeţe ispitele vrăjmaşilor. Întâi, care este şi cea mai mare, izbăvirea de păcate, în al doilea rând suferirea şi răbdarea, iar în al treilea rând, blândeţea şi iubirea de oameni. Căci cel ce nu ştie să se mânie pe cei ce-l scârbesc, cu mult mai mult va fi blând cu cei ce-l iubesc; în al patrulea rând, va fi totdeauna curat de mânie, asemenea căruia nimic nu poate fi, căci cel ce este curat de mânie, dovedit este că s-a izbăvit şi de necazul cel de aici şi nu-şi va cheltui viaţa sa în osteneli deşarte şi în dureri. Căci cel ce nu ştie să urască, nici a se mâhni nu ştie, ci va dobândi desfătare şi nenumărate bunătăţi. De aceea, când urâm, pe noi înşine ne pedepsim, precum când iubim, nouă înşine ne facem bine. Pe lângă acestea vei ajunge cinstit chiar de vrăjmaşi, măcar de vor fi şi diavoli. Dar mai bine zis de vei fi aşa, nici vrăjmaşi nu vei avea, ci vei dobândi şi ceea ce este mai mare şi mai întâi, adică iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Şi dacă vei fi greşit, vei dobândi iertare, iar de vei fi isprăvit fapte bune, vei câştiga mai multă îndrăzneală.

Deci să lucrăm şi noi aceasta, adică a nu urî pe nimeni, ca şi pe noi să ne iubească Dumnezeu, şi să se milostivească şi să ne miluiască, cu toate că vom fi vinovaţi cu zece mii de talanţi.

Ai fost nedreptăţit de el? Miluieşte-l şi nu-l urî. Plânge-l şi tânguieşte-te pentru el, şi nu te întoarce dinspre el, căci nu eşti tu cel ce ai greşit lui Dumnezeu, ci el. Iar tu de vei suferi, ai şi sporit în cele bune. Gândeşte-te că Hristos când era să Se răstignească, pentru Sine Se bucura, iar pentru cei ce-L răstigneau lăcrima. Aşa trebuie să facem şi noi. Şi pe cât suntem de nedreptăţiţi, cu atât mai mult trebuie să plângem pe cei ce ne nedreptăţesc, căci nouă ni se pricinuiesc multe bunătăţi din aceasta, iar acelora cele potrivnice. Dar poate te-a ocărât şi te-a necinstit înaintea tuturor? Pe sine însuşi s-a ruşinat şi s-a necinstit înaintea tuturor, deschizând gurile a nenumăraţi prihănitori, iar ţie ţi-a împletit multe cununi şi ai adunat mulţi propovăduitori ai îndelungii tale răbdări. Dar poate te-a clevetit către alţii? Şi ce poate aceasta, când Dumnezeu este Cel ce va hotărî pentru tine, iar nu cei ce au auzit? Căci aceia lor şi-au adus osânda, având să dea răspuns nu numai pentru greşelile lor, ci şi pentru acelea ce le-au grăit despre tine. Pe tine te-a clevetit către oameni, iar ei către Dumnezeu s-au clevetit. Iar de nu-ţi sunt îndeajuns pentru acestea gândeşte-te că şi Stăpânul tău a fost clevetit şi de satana, şi de oameni, şi de aceia pe care foarte îi iubea. La fel şi Cel Unul-Născut al Lui, căci „ziceau că are pe Beelzebul şi că, cu domnul dracilor, alungă pe draci" (Mc. 3, 22). Şi nu numai că a fost clevetit de acel diavol viclean, ci a şi fost crezut de oameni. Şi nu a fost clevetit de lucruri de nimic, ci cu învinuiri şi ocări mari, căci au zis că are drac, este înşelător şi potrivnic lui Dumnezeu.

Dar poate ai pătimit rău de la cel ce i-ai făcut bine? Plângi mai mult pentru aceasta, decât pentru cel ce ţi-a făcut rău, iar pentru tine te bucură că te-ai făcut asemenea cu Dumnezeu, Care răsare soarele şi peste cei buni, şi peste cei răi. Iar dacă aceasta, adică a urma lui Dumnezeu, covârşeşte puterile tale, cu toate că pentru cel ce se trezveşte nici aceasta nu este greu, şi dacă ţi se pare că aceasta este mai mare şi mai înaltă decât puterea ta, vino să te duc la robii cei împreună cu tine: la Iosif, care a pătimit nenumărate rele de la fraţii lui, dar cărora mai apoi le-a făcut bine, la Moise,

care după nenumărate vrăjmăşii ale iudeilor, s-a rugat pentru ei; la fericitul Pavel, care nu putea nici număra pe cele ce le-a pătimit de la vrăjmaşi, dar care poftea să fie anatema pentru ei, la Ştefan, care deşi era împroşcat cu pietre, se ruga ca să li se ierte lor păcatul. Şi cugetând la aceste toate, leapădă toată mânia, ca şi Dumnezeu să-ţi ierte şi ţie toate greşelile cu darul şi cu iubirea lui de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună Tatălui şi Sfântului Duh, slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT care s-a rostit în Antiohia a doua zi după calende împotriva celor ce se îmbată / despre cei ce intră în cârciumi şi fac dansuri prin cetate / despre faptul că învăţătorul nu trebuie să se dezndăjduiască de ucenici, cu toate că nu se vor pleca îndată / despre Lazăr cel sărac şi bogatul

Ziua trecută fiind sărbătoare satanicească, voi aţi făcut-o sărbătoare duhovnicească primind cu multă dragoste cuvintele rostite de noi, petrecând cea mai mare parte a zilei aici, îmbătându-vă cu beţia cea plină de trezvie şi dănţuind împreună cu Pavel. De îndoit folos v-aţi făcut câştigători, întâi pentru că v-aţi izbăvit de dănţuirea cea fără rânduială a celor ce se îmbată, după aceea că aţi săltat cu săltări duhovniceşti, care au multă bună rânduială şi v-aţi împărtăşit din Pahar, care nu are vin amestecat, ci este plin de învăţătura cea duhovnicească, făcându-vă fluier şi alăută a Duhului Sfânt. Şi în timp ce ceilalţi făceau dansuri diavolului, voi făcându-vă organe şi vase duhovniceşti prin petrecerea aici, aţi îngăduit Duhului Sfânt să lovească şi să mişte sufletele voastre şi să insufle darul Său în inimile voastre. De aceea aţi răsunat cântare bine întocmită, care veseleşte nu numai pe oameni, ci şi pe puterile cele de sus.

Veniţi, dar, astăzi să întrarmăm limba împotriva beţiei şi să surpăm viaţa cea dezmierdătoare şi desfrânată. Să prihănim pe cei ce petrec toată ziua în beţie, nu ca să-i ruşinăm, ci ca să-i izbăvim de ruşine; nu ca să-i ocărâm, ci ca să-i îndreptăm, nu ca să-i necinstim dându-i în vileag, ci ca să-i izbăvim de necinstea cea de ocară şi să-i răpim din mâinile diavolului. Căci cel ce petrece toată ziua în beţie, în desfrânare şi în îmbuibare, s-a dat sub tirania diavolului, o, de ar fi să se folosească din cuvintele noastre. Iar dacă şi după această sfătuire vor petrece în aceleaşi, nici aşa nu ne vom depărta a-i sfătui pe ei, căci şi izvoarele curg, cu toate că nu va lua nimeni apă din ele; şi fântânile izvorăsc, cu toate că nu va scoate nimeni apă din ele; şi râurile curg, cu toate că nu va bea nimeni din ele. Deci şi cel ce învaţă trebuie să facă ceea ce este dator, cu toate că nimeni nu va lua aminte. Căci este lege pusă de iubitorul de oameni Dumnezeu, nouă celor ce ni s-a

încredinţat slujba cuvântului, ca niciodată să nu lăsăm cele ce se cuvin nouă, nici să tăcem, cu toate că va auzi cineva sau va defăima cele ce se zic.

Ieremia, fiindcă îngrozea cu multe pe iudei şi spunea de mai înainte necazurile cele ce aveau să fie, era batjocorit de cei ce auzeau şi toată ziua era luat în râs, de aceea s-a gândit să se lase de prorocire, biruindu-se de slăbiciunea omenească, căci nu suferea batjocoririle şi ocările. Dar ascultă-l pe el ce zice despre aceasta: „Făcutu-m-am de râs, toată ziua am fost batjocorit... Şi am zis: Nu voi mai numi numele Domnului şi, mai mult, nu voi mai grăi în numele Lui; şi s-a făcut ca focul cel ce arde şi pârjoleşte în oasele mele; am fost părăsit de pretutindeni şi nu mai pot suferi" (Ier. 20, 8-10). Şi acestea aşa se tâlcuiesc: Am voit să mă depărtez şi să mă las de prorocie pentru că nu mă ascultau iudeii, dar îndată ce am voit aceasta, lucrarea Duhului a aprins ca nişte foc înăuntrul meu şi-mi pârjolea, îmi mistuia şi-mi mânca oasele mele atâta, încât nu puteam suferi arderea aceea. Iar dacă acela ce era de râs, se batjocorea şi în toate zilele se ocăra, a suferit atâta durere pentru că a voit să tacă, oare de ce iertare ne vom învrednici noi, care n-am pătimit nimic de acest fel, ci numai pentru trândăvirea şi nebăgarea de seamă a unora ne vom împuţina cu sufletul şi ne vom depărta de a-i învăţa pe ei? Mai ales că cei ce iau aminte sunt atât de mulţi.

Şi acestea le zic, nu mângâindu-mă pe mine, căci am încredinţat sufletul meu că până la răsuflarea cea mai de pe urmă şi cât va voi Dumnezeu să fim în viaţa aceasta, voi împlini slujba aceasta, şi ori de va lua aminte cineva, ori de nu va lua, voi face ceea ce mi s-a poruncit. Dar fiindcă sunt unii care slăbănogesc sufletele celor mulţi, care pe lângă că nu aduc nimic de folos în viaţa noastră, mai slăbesc şi osârdia altora, ocărând, batjocorind şi zicând: „Depărtează-te de a sfătui! Încetează de a învăţa. Aceştia nu voiesc să ia aminte la tine. Să nu ai nicio treabă cu ei". Deci pentru că sunt unii care zic acestea, vrând să tai această socoteală rea şi vrăjmăşie diavolească, voi lungi cuvântul acesta. Şi ştiu că şi ieri mulţi au zis cuvintele acestea, care văzând pe unii stând în cârciumă, au zis râzând şi batjocorind: „Foarte au mai ascultat. Niciunul n-a intrat în cârciumă. Toţi s-au înţelepţit".

Ce zici, omule? Oare am făgăduit ca să-i vânăm pe toţi într-o zi? Şi dacă numai zece au ascultat, sau cinci, sau unul, oare nu este aceasta de-ajuns spre mângâiere? Dar şi altceva mai covârşitor îţi pot spune: chiar nimeni de n-ar fi ascultat cuvintele noastre, lucru ce este cu neputinţă, căci nu se poate ca semănându-se cuvântul în atâtea auzuri să rămână neroditor, dar să fie şi aşa, nici aşa cuvântul nostru nu este nefolositor. Căci deşi au intrat ei în cârciumă, dar nu au intrat cu aceeaşi nerușinare, ci şi la masă şi-au adus aminte de multe ori de cuvintele noastre, de iertare, de mustrare. Şi aducându-şi aminte de ele, s-au ruşinat în mintea lor şi n-au mai făcut cu atâta obrăznicie cele ce obişnuiau să facă. Iar acest lucru este început de mântuire şi de schimbare preabună, dacă cineva cât de puţin se ruşinează, dacă cineva prihăneşte cât de puţin cele ce se fac. Iar pe lângă acestea şi alt folos, nu mic s-a pricinuit din aceasta. Care este acesta? A face pe cei blânzi şi înfrânaţi mai cucernici şi a-i încredinţa prin cele ce s-au vorbit că s-au sfătuit mai bine decât toţi când nu s-au alăturat de cei mulţi. Nu am ridicat pe cei bolnavi? Dar pe cei sănătoşi i-am întărit mai mult. Cuvântul n-a depărtat pe unii de la răutate? Dar pe cei ce vieţuiesc în fapta bună i-a făcut mai luători aminte. Şi pe lângă acestea să zic şi al treilea folos. Nu i-am înduplecat astăzi? Mâine poate voi putea să-i înduplec. Nu voi putea nici mâine? Dar poate poimâine sau după aceea. Cel ce a auzit astăzi şi nu a primit, mâine auzind poate va primi. Iar cel ce astăzi şi mâine va defăima, după mai multe zile poate va lua aminte la cele ce se vorbesc. Căci şi pescarul de multe ori trage mreaja goală toată ziua, iar seara când vrea să se ducă vânează peştele pe care n-a putut să-l prindă toată ziua, şi aşa se duce. Şi dacă din pricina nereuşitelor care se întâmplă totdeauna, ne vom depărta de a lucra, toată viaţa noastră va pieri, şi toate se vor prăpădi, nu numai cele duhovniceşti, ci şi cele ce întreţin viaţa aceasta. Şi lucrătorul de pământ, dacă din pricina tulburării vânturilor care se întâmplă o dată, de două ori sau de mai multe ori, se va lăsa de lucrarea pământului, vom pieri toţi degrabă de foame. La fel şi corăbierul, dacă din pricina viscolului ce se face pe mare, nu va mai îndrăzni, nimeni nu va mai pluti pe mare, făcându-se şi din pricina aceasta viaţa noastră nefolositoare. Şi în toate meşteşugurile de se va face aceasta, toate se vor prăpădi cu desăvârşire şi pământul va fi nelocuit. Dar lucrurile acestea toţi ştiindu-le, cu toate că o dată, sau de două

ori, sau de multe ori nu vor ajunge la sfârşitul lucrărilor lor, întru care se ostenesc, iarăşi se apucă de ele cu aceeaşi osârdie.

Iar acestea toate ştiindu-le şi noi, iubiţilor, să nu vorbim, să nu vorbim acestea, rogu-vă, nici să nu zicem: „Ce trebuinţă este de atâtea cuvinte, căci niciun folos nu ni se face din ele". Căci şi lucrătorul de pământ, semănând acelaşi ogor de mai multe ori în acelaşi an, scapă de paguba ce s-a pricinuit din netocmirea vremii. La fel şi corăbierul, deşi pătimeşte de multe ori sfărâmări de corabie, nu se depărtează de port, ci iarăşi trage corabia spre înotare, tocmeşte corăbieri şi împrumută bani, apucându-se de aceeaşi lucrare, cu toate că cele ce vor să fie îi sunt necunoscute. De asemenea, orice om face la fel cu lucrătorul de pământ şi corăbierul. Şi dacă aceia pun atâta osârdie pentru lucrurile acestei vieţi, cu toate că cele ale sfârşitului ei sunt necunoscute, oare noi să ne lăsăm de a învăţa dacă nu vom fi ascultaţi? Ce iertare vom avea? Şi cu ce cuvânt ne vom îndreptăţi?

Acelora, de nu vor dobândi cele pentru care s-au ostenit, nimeni nu este care să le mângâie paguba. Căci dacă marea va afunda corabia, nimeni nu va scăpa de sărăcie pe cel căruia i s-a spart corabia, iar dacă ploaia cea multă va acoperi câmpul şi va îneca semănăturile, de nevoie lucrătorul de pământ se va duce acasă cu mâinile goale. Dar la noi, cei ce sfătuim, nu este aşa, ci de vei semăna seminţele şi ascultătorul nu va primi, nici nu va aduce rodul ascultării, tu ai plata sfătuirii desăvârşită de la Dumnezeu. Şi aceeaşi răsplată vei lua, deşi vor asculta toţi sau niciunul, căci ceea ce era de datoria ta ai împlinit. Dacă ascultătorii nu se pleacă, nu suntem vinovaţi, ci numai atunci suntem vinovaţi când nu sfătuim, căci datoria noastră este a sfătui, iar acelora este a se pleca. Şi precum, dacă nu vom sfătui noi, dar aceia vor săvârşi nenumărate fapte bune toată plata va fi a lor, iar noi nu vom avea niciun folos pentru că nu am sfătuit, la fel, dacă vom sfătui, dar aceia nu vor lua aminte, toată pedeapsa o vor trage ei, iar noi nu vom avea nicio vină, ci mai ales plată multă de la Dumnezeu, căci tot ce era de datoria noastră am împlinit. Nouă ni s-a poruncit numai să dăm bani la schimbători (Mt. 25, 27), adică să sfătuim. Zi şi tu şi sfătuieşte pe fratele. Dar nu te-a ascultat? Plata o ai desăvârşită, numai de vei face aceasta totdeauna şi nu te vei

depărta de a-l sfătui până ce se va pleca, deși va trebui să faci aceasta toată viața. Sfârșitul sfătuirii tale să fie ascultarea celui pe care l-ai sfătuit.

Diavolul se oștește totdeauna împotriva mântuirii noastre, dar nu dobândește nimic, ci pricinuindu-și mari vătămări, din acea osârdie a lui, cu toate acestea atât de mult turbează, încât de multe ori se ispitește să lucreze cele cu neputință, și se pune nu numai împotriva celor pe care nădăjduiește să-i împiedice și să-i răstoarne, ci și împotriva acelora care pot să biruiască meșteșugirile lui. Și auzind despre Iov că este lăudat de Dumnezeu, Cel ce știe toate cele ascunse, a nădăjduit că va putea să-l răstoarne. Și nu s-a depărtat vicleanul până ce nu a pornit și a făcut totul, ca să împiedice pe acela. Și nu se deznădăjduia spurcatul și prea vicleanul drac, cu toate că Dumnezeu îi spusese fapta lui cea bună. Dar oare să nu ne rușinăm noi și să nu ni se roșească obrazul că deznădăjduim de mântuirea fraților, de vreme ce diavolul niciodată nu se deznădăjduiește de pierzarea noastră, ci totdeauna o așteaptă? Mai ales că acela trebuia ca, mai înainte de ispitirea cu lucrul, să se depărteze de lupte, căci Cel ce a mărturisit fapta bună a Dreptului era Dumnezeu. Dar nu s-a depărtat, ci din multa lui turbare ce o are asupra noastră și după mărturia lui Dumnezeu, a nădăjduit ca să biruiască atunci pe viteazul acela. Iar pe noi nimic de acest fel nu ne face să cădem în deznădejde, cu toate acestea ne depărtăm de a sfătui. Diavolul, cu toate că-l oprește Dumnezeu, nu se depărtează de lupta împotriva noastră, iar tu, pe care Dumnezeu te îndeamnă și te ridică spre ajutorul și sprijinul celor căzuți, fugi. Diavolul a auzit pe Dumnezeu zicând: „Om nevinovat, drept, adevărat, temător de Dumnezeu, ferindu-se de tot lucrul rău” și cum că „nu este nimeni asemenea lui din cei de pe pământ” (Iov 1, 8), dar și după aceste laude, zicea: Poate cu desimea și mărimea relelor ce le voi aduce asupra lui îl voi putea birui și voi surpa acest turn mare.

Ce iertare vom avea noi, o, iubiților, și ce cuvânt de îndreptățire când dracul cel viclean întrebuințează atâta turbare asupra noastră, iar noi nici cea mai mică parte din osârdia lui nu vrem să aducem pentru mântuirea fraților noștri, mai ales că avem pe Dumnezeu ajutător.

Când vei vedea pe fratele tău că este aspru și neîmblânzit și nu ia aminte la tine, zi întru sineți: „Nu cumva cu vremea voi putea să-l

înduplec?". Aşa a poruncit şi Pavel să facem, căci zice: „Slujitorul Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând faţă de toţi... certând cu blândeţe pe cei ce stau împotrivă, ca doar le va da Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului" (II Tim. 2, 24-25). Nu vezi pe părinţi cum stau aproape de fiii lor care sunt aproape de moarte şi lăcrimează, plâng, îi îmbrăţişează şi fac totul până la răsuflarea cea mai de pe urmă? Fă şi tu la fel cu fratele. Şi deşi aceia, cu plânsurile şi cu lacrimile, nu pot alunga nici boala, nici moartea, dar tu, cu îngăduirea şi cu sfătuirea unite cu plânsul şi cu lacrimile, vei putea trage şi ridica sufletul cel deznădăjduit. Ai sfătuit şi nu l-ai înduplecat, lăcrimează şi-l vei împunge de multe ori; suspină cu amar, ca, cucernicindu-se de purtarea ta de grijă, să se întoarcă la mântuire.

Ce voi putea face eu singur? Nu pot singur, cu adevărat, ca în toate zilele să petrec cu voi, nici nu pot să vorbesc singur la atâta mulţime. Dar voi, de veţi vrea să împărţiţi mântuirea voastră între voi şi fiecare să ia pe unul din fraţii cei trândavi, degrabă va creşte zidirea noastră. Şi nu numai pe aceia care se scoală după multă sfătuire, şi nici de cei ce bolesc fără vindecare nu trebuie să ne depărtăm şi să-i defăimăm, cu toate că vom cunoaşte de mai înainte arătat că nu se vor folosi deşi vor dobândi multă sfătuire. Şi dacă vi se pare de mirare ceea ce am zis, veniţi să adeverim cuvântul din ceea ce a făcut şi a zis Hristos. Noi, oamenii, nu ştim ce va fi, pentru aceea nici nu putem să fim siguri dacă cei ce aud se vor pleca sau nu se vor pleca la cele ce le vorbim, dar Hristos, ştiindu-le luminate pe amândouă, nu a încetat până la sfârşit a îndrepta pe cel care nu voia să asculte. Şi ştiind pe Iuda că nu se va lăsa de vânzare, nu a încetat să-l oprească prin învăţături, prin sfătuiri, prin faceri de bine, folosind ca un frâu cuvântul. Şi face aceasta, învăţându-ne pe noi să împlinim totul ce stă în puterea noastră, deşi vom şti de mai înainte că fraţii nu se vor pleca, căci plata sfătuirii le este pregătită deplină.

Şi vezi cum deseori îl oprea pe Iuda, cu înţelepciune, prin cele ce zicea: „Unul dintre voi Mă va vinde" (Mt. 26, 12); şi iarăşi: „Nu zic despre voi toţi; căci Eu ştiu pe cei pe care i-am ales" (In. 13, 18); şi iarăşi: „Unul dintre voi este diavol" (In. 6, 70). Şi voia ca pe toţi să-i arunce în îngrijorare şi temere, ca să nu vădească pe vânzătorul şi aşa să-l facă mai neruşinat prin

dovedirea lui. Şi cum cele ce le-a spus a aruncat în îngrijorare şi în temere şi pe ceilalţi, cu toate că nu ştiau întru ei niciun rău, ascultă cum zicea fiecare temându-se: „Nu cumva sunt eu, Doamne?" (Mt. 26, 22). Şi nu numai prin cuvinte îl învăţa, ci şi prin fapte, căci, arătându-Şi iubirea Sa de oameni, a curăţat leproşi, a alungat diavoli, a vindecat bolnavi, a înviat morţi, a întărit slăbănogi şi tuturor le-a făcut bine, iar pe nimeni n-a pedepsit. Şi zicea adeseori: „Căci n-am venit ca să judec lumea, ci să mântuiesc lumea" (In. 12, 47), ca să nu creadă Iuda că Hristos ştie să facă numai bine, iar nu să şi pedepsească, arătându-i prin cele ce le-a zis că poate să şi pedepsească pe cei păcătoşi. Şi vezi că a zis aceasta cu înţelepciune ca să-l înveţe numai, căci pe nimeni din oameni n-a pedepsit. Dar de ce? Ca să cunoască ucenicul puterea Lui cea mântuitoare. Că de ar fi pedepsit pe cineva s-ar fi contrazis cu El Însuşi. Care a zis: „N-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea". Dar ucenicul a rămas neînduplecat, căci n-a cunoscut prin lucruri puterea lui Hristos cea pedepsitoare, fiindcă n-a pedepsit pe nimeni. Dar ce face El? Ca şi ucenicul să se înfricoşeze şi să nu se facă mai rău prin defăimare şi nici pe vreunul din oameni să nu pedepsească, Hristos Îşi arată această putere la smochin, căci zice: „De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac" (Mt. 21, 19) şi printr-un singur cuvânt îl usucă îndată. Şi făcând aşa şi oamenii au rămas nevătămaţi, şi El Şi-a arătat puterea Sa, primind pedeapsa smochinul. Însă şi ucenicul de ar fi luat aminte ar fi dobândit mare folos din pedeapsa aceasta, dar nici aşa nu s-a îndreptat. Şi ştiind Hristos de mai înainte cele despre ucenic a făcut nu numai minunea aceasta, ci încă una şi mai mare. Căci atunci când au năpădit asupra lui iudeii cu săbii şi cu toiege pe toţi i-a orbit. Şi aceasta înseamnă „pe cine căutaţi" (In. 18, 7). Şi pentru că Iuda zicea iudeilor „ce voiţi să-mi daţi şi eu Îl voi da în mâinile voastre?" (Mt. 26, 15), Domnul voind să încredinţeze pe iudei şi să înveţe pe Iuda că vine la Patimă de bună voie şi toate s-au făcut îngăduind El, iar răutatea lui Iuda nu poate să-L biruiască, când toţi împreună cu vânzătorul stăteau înaintea Lui, El a orbit ochii lui. Şi o dovedeşte aceasta întrebarea Domnului „Pe cine căutaţi?", că nici acela nu mai ştia pe cine să vândă. Dar nu numai aceasta a făcut, ci i-a şi aruncat pe toţi la pământ prin glasul acesta. Şi fiindcă nici acest fapt nu i-a făcut pe aceia mai blânzi, nici pe spurcatul acela nu l-a depărtat de la vânzare, ci a rămas nevindecat, nici Hristos nu S-a depărtat de dragostea şi purtarea de

grijă față de el, ci privește cum împunge sufletul lui cel nerușinat, rostind cuvinte care sunt în stare să înmoaie și o minte împietrită. Căci îi zice: „Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?" (Lc. 22, 48) când voia să-L sărute. Nici de felul vânzării nu te rușinezi? Și acestea le zicea Hristos împungându-l și aducându-i aminte de prietenia de mai înainte. Dar cu toate că Domnul atâtea a făcut și a zis, acela nu s-a făcut mai bun, nu din pricina neputinței Celui ce a sfătuit, ci din pricina neînțelepției aceluia. Și cu toate că Hristos pe toate acestea le știa de mai înainte, dar n-a încetat a arăta din început până la sfârșit tot ce era de datoria Sa.

Deci toate acestea știindu-le și noi, o, iubiților, trebuie ca neîncetat și totdeauna a îndrepta și a iubi pe cei neluători aminte dintre frații noștri, cu toate că nu s-ar face, pare-se, niciun folos din sfătuire. Căci dacă Cel ce știa că sfârșitul așa va fi, a arătat atâta purtare de grijă față de cel care nu avea să se folosească cu nimic din această sfătuire, de ce iertare vom fi noi vrednici, care neștiind nici sfârșitul lucrurilor, trândăvim și defăimăm mântuirea celor de aproape, părăsindu-i pe ei după prima sau a doua sfătuire? Iar împreună cu toate cele ce s-au zis, să cugetăm și la cele ale noastre, cum Dumnezeu în toate zilele vorbește cu noi prin proroci și apostoli, dar totuși nu-L ascultăm. Dar nu Se depărtează, și de a vorbi, și de a ruga totdeauna pe cei îndărătnici și care nu iau aminte. Și strigă Pavel, zicând: „Propovăduim în numele lui Hristos, ca și cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Rugămu-vă, deci în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!" (II Cor. 5, 20). Și vom spune ceva de mirare. Că nu este vrednic de laude cel ce știe de mai înainte că cel ce primește sfătuirea se va întoarce negreșit și așa sfătuiește, precum este cel ce a sfătuit de multe ori, deși nu a fost ascultat, dar nu se depărtează de a sfătui. Și cel dintâi, nădejdea de a îndupleca pe cel ce aude, îl deșteaptă spre sfătuire, cu toate că acela va fi mai trândav decât toți, iar acesta care sfătuiește neîncetat și nu este ascultat, dar nu se depărtează, dă dovadă de o dragoste fierbinte și adevărată, neaprinzându-se de niciun fel de nădejde, ci numai pentru dragostea celui ce aude nu se depărtează de purtarea de grijă cea către fratele. Și că niciodată nu trebuie să ne depărtăm de cei căzuți, cu toate că vom ști de mai înainte că nu se vor pleca nouă, am dovedit de-ajuns.

Trebuie, dar, acum să mergem şi la prihănirea celor ce se desfată. Căci cât timp va dura sărbătoarea aceasta şi cât timp va aduce diavolul rănile beţiei în sufletele celor ce se îmbată, trebuie ca şi noi să punem peste ele doctoriile.

Deci ieri l-am pus pe Pavel înaintea lor, care zice: „Ori de mâncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31). Dar astăzi vom aduce de faţă pe Stăpânul lui Pavel, Care nu numai că sfătuieşte şi învaţă să ne depărtăm de desfătare, ci şi pedepseşte pe cei ce trăiesc în desfătare. Căci istoria bogatului şi a lui Lazăr şi a celor ce li s-au întâmplat la amândoi arată tocmai acest lucru. Dar ca să nu ne aducem aminte de întâmplare în treacăt, la început vă voi spune toată pilda. „Era un om bogat care se îmbrăca în porfiră şi în vison, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit. Iar un sărac, anume Lazăr, zăcea înaintea porţii lui, plin de bube, poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului; dar şi câinii venind, lingeau bubele lui" (Lc. 16, 19-21). Pentru care pricină Stăpânul grăieşte în pilde, de ce pe unele le dezleagă, iar pe altele nu, ce este pilda şi altele de acest fel, le vom păstra pentru altă vreme, ca să nu ne depărtăm acum de cuvântul ce ne stă înainte. Numai un singur lucru voi zice către voi: Cine dintre evanghelişti este cel ce a zis că Hristos a spus pilda aceasta? Cine este? Numai Luca. Şi este bine să se ştie că din faptele Stăpânului pe unele le-au zis toţi patru, iar pe altele fiecare deosebit. Pentru care pricină? Ca să citim pe toţi evangheliştii, nu numai pe unul, şi ca să se arate şi unitatea dintre ei. Şi de ar fi zis toţi toate la fel, nu am fi luat aminte cu osârdie la toţi, ci numai unul ar fi fost de ajuns să ne înveţe totul, iar dacă toţi le-ar fi zis pe toate diferite, nu s-ar fi arătat luminat unitatea dintre ei. De aceea au scris ei şi fapte asemenea, şi deosebite. Dar ceea ce spune Hristos în pilda de mai sus, aşa se înţelege.

Un om oarecare era bogat şi trăia în multă răutate, neispitit fiind de nicio supărare, ci toate îi curgeau lui ca din nişte izvoare. Şi că nu i se întâmpla nimic din cele nenădăjduite, nici pricină de mâhnire, nici tulburare sau schimbare în lucrurile vieţii acesteia, o dovedeşte cuvântul „veselindu-se în toate zilele în chip strălucit". Iar cum că trăia în răutate dovedit este de la ceea ce i s-a întâmplat la sfârşit, dar şi mai înainte de

sfârşit când trecea cu vederea pe cel sărac. Iar că nu numai pe cel ce zăcea înaintea uşii lui nu-l miluia, ci nici pe altul, însuşi Lazăr a arătat. Căci dacă pe cel ce totdeauna era aruncat înaintea uşii şi zăcea înaintea ochilor lui, pe care în toate zilele nu o dată, nici de două ori, ci de multe ori era silit să-l vadă intrând şi ieşind, căci nu şedea în uliţă sau într-un loc ascuns, ci acolo unde deseori ieşea şi intra bogatul, deci dacă pe acesta nu l-a miluit, care zăcea în atâta patimă cumplită şi petrecea în atâta lipsă, peste care se adăuga boala cea de toată viaţa şi boală prea cumplită, faţă de care, dintre cei ce-l întâmpinau, s-ar fi milostivit cândva? Şi de l-a trecut cu vederea în prima zi, în cea de-a doua trebuia să-l miluiască, iar dacă şi în aceasta l-a trecut cu vederea, întru a treia, sau întru a patra, sau în cea după aceea negreşit că trebuia ca el să se plece spre milostivire, deşi ar fi fost mai sălbatic decât fiarele. Dar n-a pătimit nimic de acest fel, ci s-a făcut mai nemilostiv decât judecătorul acela care nici de Dumnezeu nu s-a temut, nici de oameni nu s-a ruşinat. Cu toate acestea, pe acela, deşi era crud şi sălbatic, stăruinţa văduvei l-a înduplecat să-i dea darul, plecându-se spre rugămintea ei, iar pe acesta nici lucrul acesta n-a putut să-l plece spre ajutorarea săracului, cu toate că cererea acestuia nu era întocmai cu a aceleia, ci era mult mai uşoară şi mai îndreptăţită. Căci văduva îl ruga pe acela împotriva vrăjmaşilor ei, iar acesta îl ruga pe bogat să-i potolească foamea şi să nu-l lase să piară trecându-l cu vederea. Ea îl supăra pe acela rugându-l, iar acesta de multe ori pe zi se arăta bogatului cerând cu tăcerea. Şi acest lucru este de ajuns a înmuia şi o inimă împietrită, căci de multe ori supărându-ne pe cei ce cer ne mâniem, dar când vedem pe cei ce au trebuinţă de ajutor că stau negrăind nimic, care nu se supără niciodată de nu primesc nimic, ci stau înaintea noastră tăcând, de vom fi mai nesimţitori decât pietrele, cucerindu-ne de mulţimea blândeţii lor, ne plecăm spre milă. Pe lângă aceasta şi un alt lucru era de ajuns să înduplece pe bogatul, adică faţa săracului, care era vrednică de milă din pricina foamei şi a bolii îndelungate. Dar nimic din acestea nu au înmuiat pe nemilostivul acela.

Deci răutatea cea dintâi era cruzimea şi nemilostivirea pe care nu putea să le întreacă ceva. Căci nu este la fel dacă cineva nu ajută pe cei lipsiţi pentru că trăieşte şi el în sărăcie, cu cel ce trece cu vederea pe cei ce se topesc de foame în timp ce se îndulceşte de multă desfătare. Şi nu este la

fel a trece cu vederea pe cel sărac o dată sau de două ori, cu a trece cu vederea totdeauna, deşi îl vede în toate zilele, şi a nu se pleca spre milă şi spre iubire de oameni. Şi iarăşi nu este la fel dacă nu ajută pe aproapele cel ce este totdeauna în nevoi şi în scârbe şi este rău la suflet, cu a nu ajuta şi a trece cu vederea pe cei ce se topesc de foame închizând milostivirea, deşi cel ce face acestea se îndulceşte de multă îndestulare şi petrece în veselie totdeauna, nici împărtăşindu-se de atâta bucurie, nici făcându-se mai iubitor de oameni. Şi ştiţi aceasta toţi, că deşi vom putea fi mai sălbatici decât toţi, din pricina îndestulării, ne facem mai blânzi şi mai buni. Iar pe acela, nici îmbelşugarea nu l-a făcut mai bun, ci a rămas sălbatic ca o fiară, sau mai bine zis cu obiceiurile lui a întrecut cruzimea şi sălbăticia tuturor fiarelor.

Dar cel ce petrecea în răutate şi nemilostivire se îndulcea de toată desfătarea, iar cel drept şi care purta grijă de fapta bună petrecea în relele cele mai de pe urmă. Şi cum că Lazăr era drept a dovedit-o sfârşitul lui, dar şi mai înainte de sfârşit, răbdarea în sărăcie. Oare nu vă sunt dovedite acestea? Corabia bogatului era plină de bogăţie şi plutea cu bună linişte. Dar nu vă miraţi de aceasta, căci ea se grăbea spre sfărâmare şi înecare, pentru că nu a voit să aşeze şi să iconomisească povara cu evlavie.

Voieşti să-ţi spun şi altă răutate a lui? Se desfăta în toate zilele fără temere. Pentru că şi lucrul acesta este o răutate prea mare. Şi nu numai acum, când se cere de la noi atâta filozofie, ci şi întru început, în Scriptura cea veche, când nu se cerea atâta filozofie. Şi ascultă ce zice prorocul: „Vai celor ce vin la ziua cea rea şi celor ce se apropie şi se ating de sâmbetele cele mincinoase” (Amos. 6, 3). Ce înseamnă „se ating de sâmbetele cele mincinoase”? Iudeii socoteau că li s-a dat sâmbăta pentru nelucrare. Dar nu pentru aceasta s-a dat, ci ca depărtându-se de lucrurile vieţii acesteia, să-şi îndrepte toată osârdia spre cele duhovniceşti. Şi că sâmbăta este pricină a nelucrării şi a lucrării celor duhovniceşti, firea lucrurilor o arată. Preotul în ziua aceea făcea un îndoit lucru, căci dacă în toate zilele i s-a poruncit să aducă o singură jertfă, sâmbăta trebuia să aducă două. Iar dacă sâmbăta era ziua nelucrării desăvârşite, preotul, mai înainte decât ceilalţi trebuia să fie nelucrător. Dar de vreme ce iudeii cu toate că se slobozeau de lucrurile

vieţii acesteia, totuşi nu luau aminte nici la cele duhovniceşti, la înfrânare, la blândeţe, la ascultarea dumnezeieştilor cuvinte, ci făceau împotrivă, slujind pântecelui, dându-se la beţie şi crăpând de multa mâncare şi desfătându-se, de aceea îi prihăneşte prorocul. Căci după ce a zis: „Vai celor ce vin la ziua cea rea şi se ating de sâmbetele cele mincinoase", a arătat şi cum făceau ei sâmbetele mincinoase. Dar cum le făceau mincinoase? Pentru că lucrau răutatea, desfătându-se, îmbătându-se şi alte lucruri de ocară făcând. Şi că aceasta este adevărat, ascultă ce zice mai pe urmă: „Celor ce dorm în paturi de elefant şi se răsfaţă în aşternuturile lor; celor ce mănâncă iezi din turme şi viţei sugători din mijlocul cirezilor... Celor ce beau vinul strecurat şi cu mirurile cele mai de frunte se ung".

Ai primit sâmbăta ca să-ţi izbăveşti sufletul de răutate, iar tu mai mult îl omori în ea. Ce poate fi mai rău decât a dormi pe paturi de elefant? Celelalte au o dulceaţă oricât de mică ar fi ea, precum este beţia, asuprirea, desfrânarea, dar a dormi pe paturi de elefant ce dulceaţă dă? Ce mângâiere? Oare frumuseţea patului ne face somnul mai dulce? Ci de vom lua aminte vom vedea că aceasta este mai împovărător şi mai îngreuietor. Căci de vei cugeta că tu dormi pe pat de elefant, iar altul nici de pâine nu poate să se îndulcească cu slobozenie, oare nu te va osândi conştiinţa ta şi nu se va scula asupra ta prihănind această nedreptate? Iar dacă a dormi pe paturi de elefant aduce prihănire, ce cuvânt de îndreptare vom aduce când ele vor fi şi cu argint ferecate pe toate părţile? Voieşti să vezi frumuseţe de pat? Eu îţi voi arăta ţie podoaba unui pat nu de oameni simpli, nici ostăşesc, ci împărătesc. Şi deşi vei fi mai iubitor de cinste decât toţi, ştiu bine că nu vei voi să ai un pat mai împodobit decât al împăratului. Şi ceea ce este mai minunat îţi voi arăta podoaba patului nu a oricărui împărat, ci al celui dintâi şi mai mare decât toţi împăraţii, care şi până acum se vesteşte în toată lumea. Îţi voi arăta patul fericitului David. Cum era acela? Nu era lucrat cu aur şi cu argint, ci era împodobit pe toate părţile cu lacrimi şi cu mărturisiri. Şi el însuşi mărturiseşte despre aceasta, zicând: „Spăla-voi în toate nopţile patul meu, cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda", căci ele erau înfipte peste tot ca nişte mărgăritare.

Și uită-te ce suflet iubitor de Dumnezeu. Fiindcă ziua îl împiedicau grijile cele multe pentru orânduirea voievozilor, dregătorilor, ale ostașilor, ale poporului; grijile pentru războaie, pentru pace, pentru treburile împărăției și ale celor de casă, pentru cei de aproape și pentru cei de departe, vremea pe care toți o cheltuim cu somnul, el o cheltuia în mărturisiri, rugăciuni și lacrimi. Și n-a făcut aceasta numai într-o noapte și într-a doua a încetat, nici în două sau în trei, iar în celelalte nu, ci făcea aceasta în toate nopțile, căci zice: „Spăla-voi în toate nopțile patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda" (Ps. 6, 6), dovedim prin aceasta și mulțimea și necurmarea lacrimilor. Și când toți se linișteau și se astâmpărau, el singur se ruga lui Dumnezeu, care cu ochiul cel neadormit era de față la cel ce se tânguia, plângea și-și vestea răutățile sale.

Fă și tu un astfel de pat, căci dacă pui împrejurul lui argint ridici și zavistia oamenilor și aprinzi și mânia cea de sus, iar lacrimile, precum au fost cele ale lui David, pot stinge și focul gheenei.

Voiești să-ți mai arăt și un alt pat? Uită-te la patul lui Iacov. Dedesubt avea pământul, iar sub cap o piatră (Fac. 28, 11). Pentru aceasta a văzut și Piatra cea gânditoare, care se înțelege cu mintea, și scara aceea pe care se suiau și coborau îngerii. Să aflăm acest fel de paturi, ca să vedem astfel de vedenii. Iar de ne vom culca pe pat de argint, nu numai că nu vom dobândi nicio dulceață, ci și scârbă vom suferi. Căci dacă vei cugeta că în gerul cel mare tu dormi pe pat în timpul nopții, iar săracul stă culcat jos la ușile băilor, învelit în paie, tremurând și înghețând de frig și chinuindu-se de foame, deși vei fi mai împietrit decât toți, știu bine că te vei prihăni și te vei osândi pe sine, pentru că tu te desfeți peste trebuință, iar pe acela nu-l lași să se îndulcească nici de cele de trebuință.

„Nimeni, ostaș fiind, nu se amestecă cu lucrurile lumești" (II Tim. 2, 4). Ești ostaș duhovnicesc, iar acest fel de ostaș nu doarme pe pat de elefant, ci pe pământ. Nu se unge cu miruri, căci aceasta o fac desfrânații și stricații, cei de la teatre și care petrec în nebăgare de seamă. Iar tu nu trebuie să răspândești miros de miruri, ci de fapte bune. Nimic nu este mai necurat ca sufletul când trupul are acest fel de mireasmă, căci buna mireasmă a trupului și a hainelor este semn al putorii și al necurăției celei dinlăuntru.

Fiindcă atunci când va năvăli diavolul şi va slăbănogi sufletul cu desfătarea, răsfăţându-l, şi pe trup îl mânjeşte şi-l spurcă, prin miruri, cu întinăciunea spurcăciunii sale. Şi precum cei bolnavi de curgerea nasului îşi întină şi hainele, şi mâinile, şi faţa ştergând neîncetat curgerea din nas, aşa şi sufletul mânjeşte trupul cu răutatea acestei curgeri rele.

Şi cine mai poate spune ceva bun despre cel ce pute a mir şi se afemeiază, sau mai bine zis se desfrânează, petrecând viaţă de femeie ce joacă la teatru? Sufletul tău să scoată bună mireasmă duhovnicească, ca şi pe tine, şi pe cei ce petrec împreună cu tine să-i folosească foarte mult. Căci nimic nu este mai rău decât desfătarea. Şi ascultă ce zice Moise despre ea: „Îngroşatu-s-a, îngrăşatu-s-a, şi a azvârlit pe Dumnezeu" (Deut. 32, 15). N-a zis s-a depărtat, ci „a azvârlit", dovedindu-ne prin aceasta semeţie şi nesupunerea aceluia. Şi iarăşi zice în altă parte: „Mâncând şi bând ia aminte la tine ca nu cumva să uiţi pe Domnul Dumnezeul tău", căci desfătarea obişnuieşte să pricinuiască uitare.

Deci şi tu, iubitule, de vei sta la masă, adu-ţi aminte că după masă trebuie să te rogi. Şi aşa cu măsură vei umple stomacul tău, ca nu îngreuindu-te să nu-ţi poţi pleca genunchii şi să te rogi lui Dumnezeu. Nu vedeţi cum dobitoacele după ce mănâncă la iesle se pornesc în călătorie, poartă sarcini şi-şi împlinesc slujba lor? Iar tu după masă te faci netrebnic spre tot lucrul bun şi neîndemânatic. Şi cum nu vei fi mai necinstit decât măgarii? Dar pentru care pricină? Pentru că atunci mai ales trebuie să fii treaz şi să priveghezi, căci vremea de după masă este vreme de mulţumire. Iar cel ce mulţumeşte nu trebuie să se îmbete, ci să fie treaz şi să privegheze. De la masă să nu mergem la pat, ci să ne întoarcem la rugăciuni, ca să nu ne facem mai necuvântători decât dobitoacele cele necuvântătoare.

Ştiu că mulţi vor prihăni cele ce se grăiesc, pentru că aduc în viaţa lor un oarecare obicei nou şi de mirare, dar eu mai mult voi prihăni obiceiul cel rău, care acum ne stăpâneşte pe noi. Şi cum că după masă nu trebuie să urmeze somnul, ci rugăciuni şi citirea dumnezeieştilor Scripturi, a arătat-o Hristos mai luminat. Căci ospătând în pustie mulţimile cele nenumărate, nu le-a trimis după aceea la pat şi la somn, ci i-a chemat la ascultarea

dumnezeieștilor cuvinte. Și nu le-a crăpat pântecele, nici nu i-a îmbătat, ci împlinindu-le trebuința, i-a adus apoi la hrana cea duhovnicească.

Așa să facem și noi să ne obișnuim să mâncăm atât încât numai să trăim, iar nu să ne spargem și să ne îngreuiem. Căci nu pentru aceasta am fost făcuți, să trăim ca să mâncăm și să bem, ci să mâncăm ca să trăim. Încă de la început viața nu a fost făcută pentru mâncare, ci mâncarea pentru viață. Iar noi, ca și cum pentru aceasta am venit în lume, numai pentru mâncare cheltuim toate. Dar ca prihănirea desfătării să se facă mai tare și să împungă mai mult pe cei ce petrec în ea, veniți să aducem cuvântul iarăși la Lazăr. Căci astfel sfătuirea și învățătura ne va fi mai luminată și mai dovedită când veți vedea pedepsindu-se și chinuindu-se cei ce petrec în desfătare nu prin cuvinte, ci prin lucruri.

Deci bogatul petrecea într-atâta răutate, încât se desfăta și se îmbrăca strălucit, mărindu-și mai mult osânda și aprinzându-și focul, făcându-și munca nemângâiată și pedeapsa neiertată. Iar săracul era aruncat la ușa lui, dar nu s-a supărat, nici nu a hulit, nici nu s-a mâniat, nici nu a zis întru sine ceea ce zic mulți: „Ce este aceasta? Acesta trăind în răutate, în cruzime și nemilostivire, se îndulcește de toate mai presus de trebuință și nu pătimește nicio scârbă sau altceva din cele nenădăjduite ce se întâmplă la oameni, ci petrece în dezmierdare netulburată, iar eu nu pot să mă împărtășesc nici de hrana cea de nevoie. Și acestuia care cheltuiește toate avuțiile cu lingușitorii și prietenii lui toate îi curg ca din niște izvoare, iar eu zac, făcându-mă privelițe, rușine și râs celor ce mă văd, topindu-mă de foame. Oare acestea sunt ale Proniei? Oare lucrurile omenești sunt cu dreptate?” Dar nimic din acestea n-a zis, nici nu a cugetat. Dar de unde este dovedit aceasta? Din faptul că după moarte l-au dus pe el îngerii și l-au așezat în sânul lui Avraam. Și de ar fi fost el hulitor, nu ar fi dobândit atâta cinste.

Mulți se minunează de omul acesta numai pentru că petrecea în sărăcie, dar eu voi arăta că nouă pedepse a pătimit el, nu ca să fie osândit, ci ca să se facă mai strălucit, lucru ce s-a și făcut. Cumplit lucru este cu adevărat sărăcia și știu aceasta toți cei ce au fost ispitiți de ea, căci niciun cuvânt nu va putea arăta durerea și chinul ce-l pătimesc cei ce petrec în sărăcie și nu știu să filozofeze. Iar la Lazăr nu era numai răul acesta, ci și

boala era înjugată cu sărăcia şi încă boală covârşitoare. Şi vezi cum arată, că amândouă aceste nevoi ajunseseră la culme. Că sărăcia lui Lazăr a covârşit atunci orice sărăcie, arată cuvintele: „poftind să se sature din cele ce cădeau de la masa bogatului", iar că şi boala ajunsese la aceeaşi măsură peste care nu putea să mai treacă o arată cuvintele: „şi câinii... lingeau bubele lui". Atât era de slăbănogit, încât nici pe câini nu putea să-i alunge, ci zăcea ca un mort însufleţit. Atât erau de slăbănogite mădularele lui, atât de istovite de boală, atât de cheltuite de reaua pătimire. Ai văzut cum sărăcia şi boala cuprinseseră trupul lui peste măsură? Şi dacă fiecare singure sunt nesuferite şi cumplite, cum nu va fi un diamant cel ce le suferă pe amândouă unite? Mulţi se îmbolnăvesc de multe ori, dar nu sunt lipsiţi de hrana cea de nevoie. Alţii trăiesc în sărăcia cea mai de pe urmă, dar se îndulcesc de sănătate, una făcându-se mângâiere celeilalte. Dar aici amândouă s-au împreunat.

Poţi să-mi spui pe cineva care a fost şi în boală, şi în sărăcie? Deşi poţi, dar nu în atâta părăsire. Căci deşi nu de la sine sau de la casnicii lui va dobândi milostivire, va dobândi totuşi de la cei ce-l văd, de va fi scos la arătare. Iar acestuia părăsirea şi lipsa ajutătorilor îi făceau aceste nevoi mai cumplite, iar lipsa o făcea mai cumplită faptul că zăcea la uşa bogatului. Căci de ar fi zăcut în pustietate sau într-un loc nelocuit şi ar fi fost trecut cu vederea, pătimind acestea, nu ar fi simţit atâta durere, căci atunci când nu este nimeni de faţă suferi şi nevrând cele ce ţi se întâmplă. Dar faptul că zăcea în mijlocul atâtora care se îmbătau şi petreceau în îndestulare, şi de la niciunul nu dobândea nici cea mai mică purtare de grijă, îi făceau mai iuţi durerile şi-i aprindeau mai mult scârba. Căci nu obişnuiesc să ne scârbească în necazuri ajutătorii când lipsesc, precum ne scârbesc când sunt de faţă şi nu voiesc să ne dea mână de ajutor, lucru pe care şi acela l-a pătimit atunci. Pentru că nimeni nu se găsea să-l mângâie cu cuvântul sau să-l ajute cu lucrul, nici prieten, nici vecin, nici rude, şi nimeni din cei ce-l vedeau, fiindcă toată casa bogatului era răzvrătită.

Pe lângă acestea şi altceva îi adăuga durerea, adică faptul că vedea pe altul că petrece în desfătare. Nu pentru că era el zavistnic şi viclean, ci pentru că totdeauna vedem şi înţelegem lipsurile noastre în îndestulările

altora. Și la bogatul acesta era și altceva mai mare care putea să mâhnească pe sărac, căci nu numai comparând îndestularea aceluia cu ticăloșia sa simțea mai mult relele și pătimirile sale, ci și faptul că deși acela trăia în cruzime și ticăloșie binesporește întru toate, iar el îmbrățișând fapta bună și blândețea pătimește nevoile cele mai de pe urmă. Și de aici pătimea iarăși scârbă nemângâiată. Și de ar fi fost bogatul drept, blând și plin de toată fapta bună, nu l-ar fi mâhnit, dar fiindcă trăia în vicleșug și ajunsese la cea mai de pe urmă răutate, arătând atâta nemilostivire și nepăsare, că îl trecea cu vederea ca pe o piatră, dar cu toate acestea se îndulcea de atâta desfătare, gândește-te cum afunda cu acestea sufletul săracului, ca niște valuri dese venite unele după altele. Gândește-te cum era Lazăr când vedea suindu-se și pogorându-se, intrând și ieșind atâția lingușitori, stăpâni și slugi, care se îmbătau, se tulburau, săreau, alergau și făceau alte necuviințe? Și parcă pentru aceasta ar fi venit și ar fi fost aruncat la ușă numai ca să fie martor al bunătăților străine, și trăia numai atât cât să poată simți relele, suferind sfărâmare de corabie în liman și aproape de izvor se chinuia cu sufletul de setea cea cumplită.

Să adaug și alt rău pe lângă acestea. Nu putea privi săracul la alt Lazăr, căci noi de vom pătimi nenumărate rele, dar putem primi destulă mângâiere și putem dobândi ușurare de vom privi la alții pătimind la fel. Pentru că a afla părtași ai relelor noastre, fie cu fapta, fie numai cu compătimirea, aduce multă mângâiere. Iar Lazăr nu vedea pe nimeni care să pătimească la fel ca el și nici nu auzise că cineva din strămoșii lui ar fi pătimit atâtea. Și acest lucru de ajuns era să-i omoare sufletul.

Se poate adăuga încă și altceva. Nu putea să filozofeze nimic despre înviere pentru că era din cei mai înainte de har, ci socotea că lucrurile acestei vieți se sfârșesc odată cu viața. Și dacă acum în vremea noastră, după atâta cunoștință de Dumnezeu, de nădejdile cele bune ale învierii, de pedepsele care sunt pregătite acolo pentru cei păcătoși și de bunătățile ce sunt pregătite pentru cei ce fac fapte bune, cu atâta împuținare de suflet și lenevie se află unii, încât nici din aceste așteptări nu se îndreaptă, oare ce urma să pătimească acela fiind lipsit de această ancoră? Căci acela nimic de

acest fel nu putea să filozofeze pentru că încă nu venise vremea acestor învăţături.

Pe lângă acestea se adăuga şi prihănirea vieţii lui de către oamenii cei fără de socoteală, că mulţi, văzând pe unii că petrec în foame şi în boală necontenită şi în relele cele mai de pe urmă, nu au despre ei părere bună, ci de la nevoile şi pătimirile lor le judecă şi viaţa, crezând că se ticăloşesc din pricina răutăţilor lor. Şi zic între ei multe fără de socoteală, ca: „De ar fi fost acesta prieten al lui Dumnezeu, nu l-ar fi lăsat să se ticăloşească în sărăcie şi în celelalte rele". Aşa s-a întâmplat şi la Iov, şi la Pavel. Căci aceluia i s-a zis: „Au doar de multe ori ţi s-a grăit ţie cu necaz? Dar greutatea cuvintelor tale cine o va suferi? Că de vreme ce tu pe mulţi ai învăţat şi mâini slabe ai ajutat, şi pe cei neputincioşi i-ai îmbărbătat, şi genunchii cei slabi i-ai întărit, acum a venit asupra ta durere... Şi te-ai tulburat. Oare evlavia ta este în nebunie?" (Iov. 4, 2-6). Iar acestea se înţeleg în acest fel: Dacă ai fi făcut vreun bine, nu ai fi pătimit acestea pe care le-ai pătimit, ci pentru păcate şi călcarea de lege te pedepseşti. Şi aceasta era ceea ce scârbea mai mult pe fericitul Iov. La fel şi despre Pavel ziceau barbarii, că dacă au văzut vipera spânzurând de mâna lui, n-au gândit nimic bun despre el, ci au socotit că este din cei ce au făcut cele mai de pe urmă răutăţi. Şi aceasta este dovedit din cuvintele lor, căci ziceau: „Desigur că ucigaş este omul acesta, pe care dreptatea nu l-a lăsat să trăiască, deşi a scăpat din mare" (F. Ap. 28, 4). Iar acest lucru nu puţin ne tulbură.

Dar atât de multe fiind valurile şi venind unele după altele, corabia nu s-a înecat, ci ca şi cum ar fi fost într-un cuptor în care era rourat totdeauna, aşa filozofa. Căci n-a zis nimic întru sine din cele ce obişnuiesc să zică mulţi: „Bogatul acesta când va merge acolo va fi pedepsit şi osândit; unu la unu. Iar dacă şi acolo va dobândi aceeaşi cinste; doi la zero". Oare nu vorbiţi aşa prin târg, şi cele de la alergările de cai şi de la teatre le băgaţi în Biserică? Mă ruşinez cu adevărat vorbind despre acestea şi mi se roşeşte obrazul. Dar de nevoie le voi spune, ca voi să vă izbăviţi de râsul cel fără de rânduială, de ruşine şi de vătămarea cea din ele. Şi mulţi le zic pe acestea râzând, dar şi acesta este vicleşugul diavolului, ca prin cuvinte de glumă să bage în viaţa noastră dogme strâmbe. Şi le poartă în gură de multe ori prin

târg, în prăvălii şi în case, dovedind necredinţa cea mai de pe urmă, nebunia cu adevărat şi mintea cea copilărească. Căci a zice că cei răi ducându-se de aici vor fi munciţi, dar a nu fi încredinţaţi de acest lucru, este a celor necredincioşi care se îndoiesc. Iar a socoti că cei răi vor dobândi aceeaşi răsplătire cu drepţii, aceasta este dovada nebuniei celei mai de pe urmă.

Şi zici că dacă bogatul se va duce şi se va pedepsi este unu la unu? Cum va putea fi aceasta? Câţi ani voieşti să punem că s-a desfătat el aici? Voieşti o sută? Eu pun două sute, pun trei sute, pun şi încă pe atâţia, şi de voieşti, şi o mie. Dar este cu neputinţă, căci „zilele anilor noştri sunt şaptezeci de ani" (Ps. 89, 10). Dar fie şi o mie de ani. Oare poţi să spui că în aceştia este viaţă fără de sfârşit, precum este acolo aceea a drepţilor? Dacă cineva trăind o sută de ani, într-o noapte va vedea un vis frumos din care va dobândi multă desfătare, oare vei putea spune „una la una", adică o sută de ani petrecuţi în pătimire este la fel cu o noapte de vis? Nu este cu putinţă a zice aceasta. Şi ceea ce este visul în comparaţie cu viaţa aceasta, aceea este viaţa aceasta în comparaţie cu viaţa ce va să fie, dar, mai bine zis, cu mult mai mult. Aşa cum este o picătură în comparaţie cu noianul cel nemărginit, aşa este o mie de ani în comparaţie cu slava aceea. Şi atât cât este deosebirea între vise şi realitatea lucrurilor, atât este şi între starea cea de aici şi cea de acolo. Şi mai ales că cei ce viclenesc şi trăiesc în păcate se chinuiesc aici mai înainte de osânda cea de acolo. Să nu-mi spui că cel ce se îndulceşte de masă cu multă cheltuială, cel ce se îmbracă cu haine de mătase şi poartă după el mulţime de slugi plimbându-se prin târg este în odihnă, ci deschide-i conştiinţa şi vei vedea înăuntru multă tulburare, frică neîncetată, viscol, învăluire din pricina păcatelor, iar pe minte că se suie pe scaunul cel împărătesc al conştiinţei şi şezând ca un judecător, pune gândurile de faţă ca pe nişte gealaţi, care spânzură cugetul şi-l zgârie pentru că a păcătuit, strigând tare, neştiind nimeni, ci numai Dumnezeu care le vede. Căci cel ce preadesfrânează, cu toate că va fi bogat de mii de ori şi cu toate că nu va fi nimeni care să-l prihănească şi să-l pârască, el însuşi se prihăneşte pe sine înăuntru. Dulceaţa este vremelnică, iar chinuirea de-a pururea, cuprinzându-l din toate părţile frică şi cutremur, bănuială şi părere. Se teme de uliţe, se cutremură chiar de umbre, de slugi, de cei ce ştiu şi de cei ce nu ştiu, de femeia cea nedreptăţită, de bărbatul ocărât. Şi

merge peste tot purtându-şi conştiinţa ca pe un pârâş neiertător, osândindu-l şi nelăsându-l să răsufle câtuşi de puţin. Căci şi pe pat, şi la masă, în târg şi acasă, ziua şi noaptea, şi chiar în vise vede idolii păcatelor, trăind viaţa lui Cain, suspinând şi tremurând pe pământ. Şi neştiind nimeni, are înăuntru foc de-a pururea.

Acestea pătimesc şi cei ce răpesc, şi cei ce asupresc, şi cei ce se îmbată, şi, în scurt, fiecare din cei ce petrec în păcate, căci cu neputinţă este să se poată strica acel divan. Şi de nu vom face fapta bună, pătimim durere pentru că nu o facem, iar de vom lucra răutatea, la fel, pătimim durere după ce încetează dulceaţa ei. Deci să nu zicem „una la una", adică cum că bogaţii şi cei ce fac vicleşuguri sunt asemenea cu drepţii care se desfată acolo, ci două la nimic. Căci drepţilor li se dă multă dulceaţă, şi cele de aici, şi cele de acolo, iar cei ce trăiesc în vicleşuguri şi în asupriri se pedepsesc şi aici, şi acolo. Căci aici se pedepsesc cu aşteptarea muncii de acolo, cu numele cel rău primit de la oameni şi cu faptul că păcătuiesc şi-şi strică sufletele lor, iar după ducerea de aici pătimesc alte nenumărate munci. Iar drepţii, cu toate că pătimesc aici nenumărate nevoi, se hrănesc însă cu nădejdi bune, având dulceaţă curată, întărită şi neschimbată, iar după cele de aici îi vor primi bunătăţile cele nenumărate, precum pe Lazăr. Şi să nu-mi zici că era plin de bube, ci socoteşte că avea înăuntru sufletul mai scump decât tot aurul, dar nu numai sufletul, ci şi trupul lui, căci preţuirea trupului nu o dă grosimea şi sănătatea lui, ci suferirea acestor felurite chinuri. Şi nu este dezgustător cel ce are pe trup astfel de răni, ci cel ce le are pe suflet şi nu poartă nicio grijă de ele, precum era bogatul acela, care pe dinăuntru era plin de bube. Şi precum câinii lingeau rănile acestuia, aşa dracii păcatele aceluia; şi precum acesta trăia în foame de hrană, aşa acela în foame de toată fapta bună.

Deci ştiindu-le pe toate acestea să filozofăm şi să nu zicem: Că de ar fi iubit Dumnezeu pe cutare, nu l-ar fi lăsat să sărăcească, ci acesta este un mare semn de dragoste, că „pe care-l iubeşte Dumnezeu îl ceartă şi bate pe tot fiul pe care-l primeşte"; şi iarăşi: „Fiule, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită. Îndreaptă-ţi inima ta şi rabdă" (Înţ. lui Sirah, 2, 1-2). Deci să lepădăm de la noi, iubiţilor, aceste cugetări de prisos şi aceste cuvinte necuviincioase şi să nu iasă din gurile noastre „nici

vorbe de ruşine, nici vorbe nebuneşti, nici glume care nu se cuvine" (Efes. 5, 4). Nici noi să nu zicem acestea şi altora, de-i vom vedea că zic acestea, să le astupăm gura şi să oprim limba lor cea neruşinată împotrivindu-se lor tare.

Şi spune-mi, de vei vedea pe vreun vătaf de tâlhari jefuind la drumul mare, pândind pe cei ce trec, răpind cele din ţarini, îngropând în peşteri şi în vizuini aur şi argint, având haine şi robi mulţi din acea răpire, oare îl fericeşti pentru bogăţia aceasta sau îl ticăloşeşti pentru judecata pe care o va primi? Cu toate că încă n-a fost prins, n-a fost dat în mâinile judecătorului, n-a căzut în temniţă, nu este sub pază, ci se desfată, se îmbată, se îndulceşte de multă îndestulare, dar nu pentru cele ce sunt de faţă şi care se văd îl fericim, ci îl ticăloşim pentru cele ce vor fi şi-l aşteaptă. Aceasta se potriveşte şi la cei bogaţi şi asupritori, căci sunt şi ei tâlhari, care pândesc la drumuri, răpind lucrurile celor ce trec şi îngropând în cămările lor, ca în nişte peşteri şi vizuini, avuţiile altora.

Deci să nu-i fericim pe aceştia pentru cele de faţă, ci să-i ticăloşim pentru cele ce vor să fie, pentru divanul acela înfricoşat, pentru chinurile cele nesfârşite, pentru întunericul cel mai dinafară, care îi vor primi pe ei. Şi deşi tâlharii de multe ori au scăpat din mâinile oamenilor, dar viaţa şi îndestularea lor este blestemată şi de noi, şi de vrăjmaşii acelora. Iar la Dumnezeu nu este aşa, căci nimeni nu va scăpa de hotărârea Lui, ci toţi care petrec în asupriri şi răpiri, negreşit îşi vor trage de la El pedeapsa cea fără de sfârşit, precum şi bogatul acela.

Şi adunând pe toate acestea, iubiţilor, să nu fericim pe cei ce petrec în bogăţie, ci pe cei ce petrec în fapte bune; să nu ticăloşim pe cei ce petrec în sărăcie, ci pe cei ce petrec în răutate; să nu vedem cele ce sunt de faţă, ci să cugetăm la cele ce vor să fie; să nu cercetăm îmbrăcămintea cea de deasupra, ci conştiinţa fiecăruia şi urmând bucuria lucrării faptelor bune bogaţii şi săracii să râvnească lui Lazăr. Căci nu numai una, două sau trei nevoinţe ale faptei bune a răbdat acesta, ci mai multe, sărăcia, boala, părăsirea, lipsa de ajutători şi folositori, suferirea tuturor acestor rele în casa care putea să aline acestea, neînvrednicirea de vreun cuvânt de mângâiere, vederea neîncetată a celui ce-l trecea cu vederea şi care se îndulcea de atâta desfătare, şi nu numai că se îndulcea de desfătare, ci şi petrecea în răutate,

neputința de a privi la alt Lazăr, de a filozofa despre înviere, primirea împreună cu aceste rele și a numelui rău de la cei mulți, din pricina acestor nevoi, a se vedea pe sine în acestea nu două, sau trei zile, ci toată viața, iar pe bogat în cele potrivnice lui.

Ce cuvânt de îndreptare vom avea noi când acesta a răbdat cu bărbăție toate acestea, iar noi nici pe jumătate? Căci nu-mi poți arăta, nici să-mi zici despre altcineva care să fi pătimit atâtea nevoi și în acest fel. Și de aceea Hristos l-a pus ca pildă, că de vom cădea în necazuri, privind mărimea necazurilor lui, să luăm îndestulată mângâiere și ușurare din filozofia și răbdarea aceluia. Și este pus dascăl pentru toți cei ce pătimesc orice nevoie ca să privească la el, căci pe toți i-a întrecut cu mărimea pătimirilor lui.

Deci pentru toate acestea să mulțumim lui Dumnezeu, iubitorul de oameni, și ca să dobândim folos din povestirea aceasta, să purtăm adeseori cuvântul acesta în casă, în târg, și peste tot, ca să luăm toată bogăția din pilda aceasta. Ca și nevoile ce sunt de față să le trecem fără de mâhnire și să dobândim și bunătățile ce vor să fie, de care fie ca toți să ne învrednicim cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL II despre Lazăr / despre faptul că sufletele celor ce mor cu moarte silnică nu se fac diavoli / despre judecată şi milostenie

M-am minunat de dragostea voastră, când am pornit cuvântul despre Lazăr, că şi răbdarea săracului aţi lăudat-o şi despre cruzimea şi nemilostivirea bogatului că v-aţi întors. Şi acestea sunt semne mici ale voinţei celei bune. Căci deşi nu lucrăm fapta bună, dar lăudând-o, vom putea negreşit s-o lucrăm; deşi nu fugim de răutate, dar prihănind-o, vom putea negreşit să fugim de ea. Şi fiindcă aţi primit cu multă dragoste cuvintele acelea, veniţi să vă dăm cele ce au rămas.

L-aţi văzut pe el atunci la uşa bogatului, vedeţi-l astăzi în sânul lui Avraam; l-aţi văzut lingându-l de câini, vedeţi-l pe el acum înconjurat de îngeri; l-aţi văzut atunci în sărăcie, vedeţi-l acum în desfătare; l-aţi văzut în foame, vedeţi-l acum în multă desfătare; l-aţi văzut nevoindu-se, vedeţi-l încununându-se; l-aţi văzut în osteneli, vedeţi răsplătirile, şi voi, bogaţii, şi voi, săracii. Bogaţii ca să vedeţi că bogăţia nu este mare lucru fără fapta bună, iar săracii, ca să nu socotiţi că sărăcia este vreun lucru rău. Şi acesta este învăţător la amândouă părţile. Căci dacă acela fiind în sărăcie nu s-a necăjit, ce iertare vor avea cei ce fac aceasta în bogăţie. Dacă a mulţumit în foamete şi în atâtea rele, ce cuvânt de îndreptare vor avea cei ce, fiind în îndestulare, nu voiesc să vină la aceeaşi faptă bună. Iar săracii cei ce se scârbesc şi se necăjesc pentru sărăcie, ce iertare vor avea, când acesta astfel a filozofat, cu toate că petrecea în foamete, în sărăcie, în părăsire, în boala cea de-a pururea, deşi petrecea la uşa celui bogat, cu toate că nu putea privi la altul care ar fi pătimit la fel ca el, cu toate că toţi îl treceau cu vederea. Să ne învăţăm de la acesta să nu fericim pe cei bogaţi, nici să ticăloşim pe cei săraci. Şi ca să zicem adevărul, bogat este nu cel ce are multe, ci cel care nu are trebuinţă de multe, iar sărac nu este acela care nu are nimic, ci cel care poftește multe. Aceasta este deci denumirea bogăţiei şi a sărăciei.

Şi de vei vedea pe cineva că poftește multe, socotește-l pe el mai sărac decât toţi, cu toate că va avea banii tuturor. Iar de vei vedea pe cineva că nu

are trebuinţă de multe, socoteşte-l pe acesta mai bogat decât toţi, cu toate că n-are nimic. Căci obişnuim să denumim sărăcia şi îndestularea nu după măsura avuţiei, ci după aşezarea minţii. Deci precum pe cel ce însetează de-a pururea nu-l vom putea numi sănătos, cu toate că va merge la izvoare şi la râuri dobândind îndestulare de apă – căci ce folos este mulţimea aceea a apelor, când patima rămâne nestinsă –, aşa cu adevărat să judecăm şi despre cei bogaţi. Căci pe cei ce de-a pururea poftesc şi însetează de cele străine, niciodată să nu-i numim sănătoşi, nici să nu credem că dobândesc îndestulare. Pentru că cel ce nu poate potoli pofta sa, cu toate că va avea avuţia tuturor, cum va fi unul ca acesta în îndestulare cândva? Iar pe cei ce se îndestulează cu ale lor şi se mulţumesc cu ele neluând aminte la avuţiile străine, cu toate că vor fi mai lipsiţi decât toţi, trebuie să-i socotim mai îndestulaţi decât toţi. Căci cel ce nu are trebuinţă de cele străine, ci se socoteşte îndestulat cu ceea ce are, este mai bogat decât toţi. Dar dacă vreţi, să ne întoarcem la cuvântul ce ne stă înainte.

„Şi a murit săracul şi a fost dus de către îngeri" (Lc. 16, 22). Aici voiesc să scot din sufletul vostru o boală rea. Căci mulţi din cei simpli socotesc că sufletele celor ce mor cu moarte silnică se fac diavoli. Dar nu este aşa, nu este aşa. Căci nu sufletele celor ce mor cu moarte silnică se fac diavoli, ci sufletele celor ce petrec în păcate, neschimbându-şi firea lor, ci voia lor urmând răutăţii diavolilor. Acest lucru l-a zis şi Hristos către iudei: „Voi sunteţi din tatăl vostru diavolul" (In. 8, 44). Şi i-a numit pe ei fii ai diavolului, nu pentru că şi-au schimbat firea în a aceluia, ci pentru că făceau lucrurile aceluia. De aceea a şi adăugat: „Şi voiţi să faceţi poftele tatălui vostru" (Ibid.). Iar Ioan zice: „Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce va să fie? Faceţi, dar, roade vrednice de pocăinţă şi să nu începeţi a zice în voi înşivă: Avem tată pe Avraam" (Lc. 3, 7-8). Căci Scriptura obişnuieşte să numească pe cei înrudiţi nu de la fire, ci de la fapta bună sau de la răutate, şi cu ale cărui obiceiuri se va asemăna cineva, fiu şi frate al aceluia îl numeşte Scriptura.

Dar pentru care pricină diavolul a băgat această învăţătură rea? S-a ispitit să surpe şi să afunde slava mucenicilor. Şi fiindcă aceia mor cu moarte silnică a făcut aceasta vrând să împrăştie nume rău despre ei. Dar n-

a putut, pentru că aceia stau avându-şi strălucirea lor. Dar a făcut alta mai rea, căci pe vrăjitori şi pe făcătorii de rău care slujesc lui i-a plecat, prin aceste învăţături, să taie trupurile multor tineri plăpânzi cu nădejdea că se vor face diavoli, ca iarăşi să le slujească lor. Dar acestea nu sunt adevărate, nu sunt. Dar ce să zic despre acele spuse ale diavolilor: „Sunt sufletul cutăruia monah?" Nu cred, pentru că diavolii spun, căci ei amăgesc pe oameni. De aceea şi Pavel cu toate că grăiau adevărul le-a astupat gurile, ca nu cumva din aceasta să amestece cele mincinoase cu cele adevărate şi să se facă vrednici de crezare. Şi cu toate că ziceau ei: „Aceşti oameni sunt slujitori ai Dumnezeului Celui Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii" (F. Ap. 16, 17), dar mâniindu-se Pavel a certat duhul cel pitonicesc şi i-a poruncit să iasă. Şi nu zicea nimic rău, numai că „aceşti oameni sunt slujitori ai Dumnezeului Celui Preaînalt", dar de vreme ce mulţi din cei simpli nu ştiu să judece cele grăite de diavoli, i-a pecetluit ca să nu mai fie crezuţi, ca şi cum le-ar fi zis: „Eşti din cei necinstiţi, din cei fără de îndrăzneală, taci, astupă-ţi gura. Nu este al tău a propovădui, ci a apostolilor este dregătoria aceasta. De ce răpeşti ceea ce nu este al tău? Taci, căci eşti necinstit!" Aşa a făcut şi Hristos, căci zicându-i diavolii: „Te ştim pe Tine cine eşti", i-a certat cu multă asprime, învăţându-ne pe noi ca nicidecum să nu ne plecăm diavolului, chiar dacă va spune ceva adevărat.

Deci învăţând acestea să nu ne plecăm nicidecum diavolului, şi chiar dacă ar grăi ceva adevărat, să ne întoarcem de la el şi să fugim. Căci dogmele cele sănătoase şi mântuitoare le învăţăm din Dumnezeiasca Scriptură, nu de la diavoli.

Şi cum că este cu putinţă ca sufletul, după ce iese din trup, să fie cuprins de tirania diavolilor, ascultă ce zice Pavel: „Cel ce a murit s-a depărtat de la păcat", adică nu mai păcătuieşte. Şi dacă asupra sufletului, când locuieşte în trup, diavolul nu poate să aducă silă, dovedit este că nici după ce iese. Cum păcătuiesc, dar, vei zice, dacă nu pătimesc silă? De voie dându-se la nedreptate, nu silindu-se, nici tiranizând. Şi aceasta au arătat toţi cei ce au biruit meşteşugirile aceluia. Precum fericitul Iov căruia, tulburându-le toate, n-au putut să-l plece să scoată vreun cuvânt de hulă. De aceea este dovedit că noi înşine suntem stăpâni a ne pleca aceluia sau a

nu ne pleca, nesuferind de la acela nicio nevoie sau silă. Şi nu numai din cele ce s-au zis s-a arătat că sufletele după ce ies din trup nu mai petrec aici, ci îndată se duc, ci din pilda ce ne stă înainte. Şi ascultă cum: „Şi a murit săracul şi a fost dus de îngeri". Şi nu numai sufletele drepţilor pleacă îndată de aici, ci şi a celor ce petrec în răutate. Şi acest lucru s-a arătat de la celălalt bogat căruia i-au rodit ţarinile. Căci după ce a zis întru sine: „Ce voi face?", tot el a răspuns: „Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi" (Lc. 12, 17-18). Dar nimic nu este mai ticălos ca socoteala aceasta. Cu adevărat a stricat jitniţele sale, căci jitniţe nejefuite nu sunt zidurile, ci pântecele săracilor. Iar acela lăsând pe acestea, se îndeletnicea la ziduri. Ce zice atunci Dumnezeu către el? „Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău". Şi vezi, aici zice că îl „vor cere", iar acolo că „a fost dus de îngeri", căci pe acesta îl duce legat, iar pe acela ca un purtător de cunună, îl înconjoară. Şi precum pe cel ce a primit multe răni şi s-a umplut de sânge în locul de nevoinţă, îl duc acasă cei ce au stat de faţă, punându-i cunună pe cap, lăudându-l, bătând din palme şi grăindu-l de bine, aşa şi pe Lazăr îl duceau atunci îngerii. Iar pe sufletul celuilalt îl cereau oarecare puteri înfricoşate, trimise poate pentru aceasta. Căci sufletul nu merge singur la viaţa aceea, pentru că este cu neputinţă. Şi dacă trecând noi din cetate în cetate avem trebuinţă de povăţuitori, cu cât mai mult sufletul, când se desparte de trup şi trebuie să se ducă la viaţa aceea, are trebuinţă de cei care să-l povăţuiască. De aceea de multe ori când trebuie să iasă din trup, se trage înapoi, se teme, tremură, căci cu adevărat totdeauna ne împunge conştiinţa mulţimea păcatelor, dar mai ales în vremea aceea, când trebuie să fim duşi la darea aceea de seamă şi la divanul cel înfricoşat. Atunci, dacă cineva a răpit, sau a asuprit, sau a supărat pe cineva, sau de a nedreptăţit pe cineva, sau altceva rău de a lucrat, toată mulţimea păcatelor lui vin de faţă şi stau înaintea ochilor lui, împungându-i cugetul. Şi precum cei ce locuiesc în temniţe, totdeauna sunt în mâhnire şi se chinuie, dar mai ales în ziua aceea în care trebuie să fie scoşi şi aduşi la judecător, care stând înaintea uşilor aceluia şi auzind dinăuntru glasul celui ce judecă, îngheaţă de frică nefiind cu nimic mai bun decât un mort, aşa şi sufletul în vremea păcatului foarte se chinuieşte şi se strâmtorează, dar cu mult mai mult atunci când este smuls de aici şi dus.

Auzind acestea aţi tăcut. Dar mai mult vă mulţumesc pentru această tăcere, decât pentru baterea din palme. Căci baterea din palme şi laudele pe mine mă fac mai strălucit, dar tăcerea aceasta pe voi vă lucrează mai înfrânaţi şi mai înţelepţi. Ştiu că cele ce se zic mâhnesc, dar au folos mare şi nespus. Bogatul acela de ar fi avut pe cineva care să-l sfătuiască unele ca acestea, nu linguşitori care să-l prăpăstuiască, nu ar fi mers în gheena ca să încerce muncile cele nesuferite, nici nu s-ar fi căit nemângâiat după aceea. Dar fiindcă toţi îl măguleau, l-au dat focului.

O, de ar fi ca totdeauna să filozofăm acestea şi să vorbim despre gheenă, căci zice: „Adu-ţi aminte de cele mai de pe urmă ale tale şi în veac nu vei păcătui"; şi iarăşi: „Gătește spre ieşire lucrurile tale şi te gătește spre cale". Şi de ai răpit ceva al cuiva întoarce înapoi şi zi ca Zaheu: „Dau înapoi împătrit" (Lc. 19, 8) cele răpite. De ai năpăstuit pe cineva, de te-ai făcut vrăjmaş cuiva, împacă-te mai înainte de judecata aceea. Dezleagă pe toate aici ca fără supărare şi fără frică să stai înaintea acelui divan. Cât timp suntem aici avem nădejdi bune, dar după ce ne vom duce dincolo nu mai suntem stăpâni pe pocăinţă, nici nu mai putem spăla păcatele noastre. De aceea trebuie să ne pregătim neîncetat pentru ieşirea de aici, căci de unde ştii dacă nu în această seară va voi Stăpânul să ne cheme? Sau dacă nu mâine? Şi necunoscută este ziua aceea ca totdeauna să fim în grijă şi pregătiţi pentru plecarea de aici, precum a fost şi Lazăr acesta în răbdare şi în suferinţă totdeauna, pentru care a fost dus de aici cu atâta cinste.

„A murit şi bogatul şi a fost înmormântat" (Lc. 16, 22), ca într-o groapă, cum era trupul lui în care i s-a afundat sufletul; şi purta trupul ca un mormânt. Şi fiind ferecat bogatul cu beţia şi cu îmbuibarea pântecelui ca cu un lanţ, nelucrător şi mort şi-a făcut sufletul. Şi nu fără de luare aminte să treci, iubitule, peste cuvintele „a fost înmormântat", ci cugetă că nimeni şi nimic n-a putut întoarce sufletul de unde s-a dus, sau să-l ajute, nici mesele cele ferecate cu argint, nici paturile, nici aşternuturile, nici acoperămintele, nici toate celelalte din casă, nici mirurile, nici aromatele, nici mulţimea vinului, nici felurimea bucatelor, nici dulciurile, nici bucătarii, nici linguşitorii, nici purtătorii de toiege, nici slugile, nici toată cealaltă pompă, care toate s-au stins, toate s-au făcut praf, cenuşă şi pulbere, rămânând

numai plânsuri și tânguiri. Atunci se putea vedea puterea aurului și a avuției celei multe. Și având atâta mulțime de slugi, se ducea singur și gol, neputând duce de aici nimic din atâta îndestulare. Și nu era nimeni din cei care să-l slujească, nimeni din cei care să-l ajute nu era de față ca să-l izbăvească de muncă. Ci singur el a fost smuls dintre toți ceilalți ca să fie dus să sufere chinurile cele nesuferite. Cu adevărat „tot trupul iarbă și toată slava omului ca floarea ierbii. Uscatu-s-a iarba și floarea a căzut, iar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac" (Is. 40, 7-8). A venit moartea și a stins toate, și luându-l ca pe un rob îl ducea cu capul plecat, plin de rușine, fără îndrăzneală, tremurând, temându-se, toată desfătarea aceea de care s-a îndulcit fiind ca un vis. De aceea s-a făcut rugător săracului și avea trebuință de masa acestuia, care mai înainte murea de foame înaintea gurilor câinilor. Dar lucrurile s-au schimbat și toți cunoșteau cine era cel bogat și cine cel sărac, căci Lazăr era mai bogat decât toți, iar acesta mai sărac decât toți. Și precum la teatru unii își pun măști și se îmbracă în împărați și voievozi, alții în retori sau în filozofi, alții în ostași și doctori, nefiind ei în aceste ranguri, și intră pe scenă; așa și în viața aceasta bogăția și sărăcia sunt numai niște măști. Și dacă, văzând pe cel ce are mască de împărat nu-l fericești, nici nu socotești că este împărat și nici nu pofțești să fii ca el, căci știi că este unul din târgoveții cei simpli, împletitori de funii, lucrători de cazane sau altceva de acest fel, așa și aici în lumea aceasta, stând ca la teatru de vei vedea mulți bogați, nu socoti că sunt bogați, ci cum că poartă măști de bogat. Și precum cel ce la teatru se fățărnicește că este împărat sau voievod, de multe ori este vreo slugă sau vreunul din cei ce vând smochine sau struguri în târg, așa și bogatul acesta este cu mult mai sărac decât toți. Că de vei ridica masca lui și-i vei deschide conștiința, vei afla acolo multă sărăcie de fapte bune și cum că este mai necinstit decât toți oamenii. Și precum la teatre, după ce sosește seara și ies toți scoțându-și masca fățărniciei, iar cei ce s-au părut tuturor că sunt împărați sau voievozi se arată ceea ce sunt, așa și aici, după ce va veni moartea și se va risipi teatrul, lepădând toți măștile bogăției și ale sărăciei, fără ele vom merge acolo, judecându-ne numai din fapte, care suntem cu adevărat bogați și care suntem săraci, care suntem cinstiți și care necinstiți. Și de multe ori unul din cei bogați de aici s-a găsit acolo că este mai sărac decât toți, precum și bogatul acesta. Căci după ce a sosit seara, adică moartea, și a ieșit din

teatrul vieţii acesteia lepădând masca, s-a dovedit acolo că este mai sărac decât toţi, şi atât de sărac, încât nu era stăpân nici pe o picătură de apă, pentru care se ruga, dar nici cererea aceasta n-a dobândit-o. Ce poate fi mai sărac decât sărăcia aceasta? Dar ascultă cum se ruga: „Ridicându-şi ochii... zice: Părinte Avraame, fie-ţi milă de mine şi trimite pe Lazăr să-şi ude vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba" (Lc. 16, 23-24). Vezi cât de mare este nevoia? Când Lazăr era aproape, îl trecea cu vederea, dar acum, când este departe, îl cheamă, pe cel care de multe ori, ieşind şi intrând, nu-l vedea, acum departe fiind foarte bine îl vede. Dar pentru care pricină îl vede acum? Bogatul acesta a zis poate de multe ori: Ce trebuinţă am de evlavie şi de fapta bună, când toate îmi curg ca din izvoare îndulcindu-mă de multă îmbelşugare şi îndestulare şi nu pătimesc nimic din cele nenădăjduite? Deci pentru care pricină să lucrez fapta bună când săracul acesta petrecând în dreptate şi în bună credinţă pătimeşte nenumărate nevoi? Şi acestea mulţi şi de multe ori şi acum le zic. Dar ca să se smulgă din rădăcină aceste socoteli rele, îi arată că şi pentru răutate este pedeapsă, iar pentru ostenelile cele pentru buna credinţă este cinste şi cunună. Şi nu numai pentru aceasta îl vede pe sărac, ci şi ca ceea ce a pătimit săracul să pătimească acum şi el, dar cu covârşire. Şi precum aceluia mai cumplită îi făcea chinuirea faptul că stătea la uşa bogatului şi vedea bunătăţile cele străine, aşa şi acestuia mai cumplită îi face munca acum faptul că zăcând în gheena vede desfătarea lui Lazăr, ca nu numai din felul chinurilor să aibă pedeapsă nesuferită, ci şi din privirea cinstei aceluia. Şi precum Dumnezeu scoţând pe Adam din rai l-a pus să locuiască în preajma lui, ca vederea deasă a lui să-i mărească durerea şi să-i facă simţirea căderii din bunătăţile acelea mai puternică, aşa şi pe acesta l-a sălăşluit ca să vadă pe Lazăr, şi din aceasta să înţeleagă de ce bunătăţi s-a lipsit.

Ţi-am trimis pe săracul Lazăr la uşă ca un învăţător al faptei bune şi pricină a iubirii de oameni, dar ai trecut cu vederea folosul, nu ai voit să întrebuinţezi la mântuire ceea ce aveai, întrebuinţează-l acum spre mai mare pedeapsă şi osândă. Şi din acestea învăţăm că toţi cei supăraţi şi nedreptăţiţi de noi vor sta atunci înaintea feţei noastre. Dar cu toate că acesta n-a fost nedreptăţit de bogat, că nu i-a luat banii, ci nu a dat dintru ai lui, a fost pedepsit. Şi dacă nedând dintru ai săi avea pârâş pe cel nemiluit,

oare cel ce a răpit cele străine, ce iertare va dobândi când în toate părţile lui vor sta cei nedreptăţiţi? Şi acolo nu este trebuinţă de martori, de pârâşi, de dovezi sau de altceva, ci lucrurile singure, aşa cum le-am făcut, se vor arăta înaintea ochilor noştri.

Dar şi acest lucru, a nu da din avuţii, este răpire. Şi poate de mirare vi se va părea ceea ce s-a zis, dar nu vă miraţi. Că vă voi aduce mărturie din Sfânta Scriptură că nu numai a lua cele străine este răpire, asuprire şi jefuire, ci şi a nu da altora din cele ale sale. Dar care este aceasta? Dumnezeu imputând iudeilor zice prin prorocul: „Scos-a pământul roadele lui, dar nu aţi adus zeciuielile, ci asuprirea săracului este în casele voastre". Darurile şi prinoasele cele obişnuite nu le-aţi dat şi aţi răpit acelea care sunt ale săracului. Şi zice acestea arătând celor bogaţi că au cele ale săracilor, cu toate că banii vor fi moştenire părintească sau adunaţi din altă parte. Şi iarăşi în altă parte zice: „Viaţa săracului să nu o lipseşti, iar cel ce ia cele străine, jefuieşte". Şi lipsire, şi jefuire este când ţinem la noi cele străine. Iar din aceasta învăţăm că atunci când nu vom da milostenie, vom fi pedepsiţi la fel cu cei ce lipsesc şi jefuiesc pe alţii. Căci banii sunt stăpâneşti, ori de unde îi vom aduna, pe care dându-i săracilor vom dobândi multă îndestulare. Şi Dumnezeu a îngăduit ca tu să ai mai multe, nu ca să le cheltuieşti în desfrânare, în beţie, în îmbuibare, pe haine scumpe şi în cealaltă dezmierdare, ci ca să-i împarţi săracilor. Şi dacă cel ce strânge banii cei împărăteşti îi cheltuieşte pentru desfătarea sa, în loc să-i dea cui i s-a poruncit, este pedepsit, aşa şi bogatul, care şi el este unul din cei ce strânge bani împărăteşti, va fi pedepsit de nu va da banii săracilor împreună robi cu el, precum i s-a poruncit. Şi de va cheltui pentru sine mai mult decât trebuinţa, va lua acolo pedepse cumplite. Căci cele ale lui nu sunt ale lui, ci ale celor împreună robi cu el.

Deci să-i cruţăm ca pe nişte străini, ca să se facă ai noştri. Dar cum îi vom cruţa ca pe nişte străini? Când nu-i vom cheltui la cele de prisos, nici numai la ale noastre, ci îi vom împărţi în mâinile săracilor. Şi dacă eşti bogat şi de vei cheltui mai mult decât trebuinţa, vei da seamă pentru banii ce ţi s-au încredinţat. Acest lucru se întâmplă şi la casele cele mari, că mulţi şi-au încredinţat jitniţele lor la slugi. Dar aceia cărora li s-a încredinţat cele

primite nu le întrebuinţează rău, ci le împart acelora pentru care porunceşte stăpânul. Acest lucru fă şi tu. Şi de ai luat mai multe decât alţii, le-ai primit nu ca să le cheltuieşti numai tu, ci ca să te faci şi altora iconom bun.

Dar de cuviinţă este a cerceta şi aceasta de ce nu vede pe Lazăr la alt drept, ci în sânul lui Avraam. Avraam era iubitor de străini. Deci pentru ca să i se facă mustrare a urâciunii lui de străini, pentru aceasta îl vede pe Lazăr împreună cu acela. Căci Avraam şi pe cei ce treceau îi vâna şi-i aducea în casa sa, iar acesta şi pe cel ce zăcea înăuntru îl trecea cu vederea, având atâta vistierie şi pricină de mântuire încât nu băga seamă şi nu întrebuinţa precum se cuvenea folosul ce ar fi venit din căutarea săracului. Dar patriarhul nu era aşa, ci cu totul împotrivă, căci şezând înaintea uşilor vâna pe toţi cei ce treceau. Şi precum un pescar, aruncând mreaja în mare, crede că trage peşte, dar de multe ori scoate şi aur, şi mărgăritare, aşa şi acesta, vânând oameni, a vânat oarecând şi îngeri; şi lucru minunat este că neştiind. De care şi Pavel înspăimântându-se sfătuieşte şi zice: „Primirea de oaspeţi să n-o uitaţi, căci prin aceasta unii, fără ca să ştie, au primit în gazdă îngeri" (Evr. 13, 2). Şi bine a zis „fără să ştie", căci dacă i-ar fi primit ştiind cine sunt, nu ar fi făcut niciun lucru mare şi minunat. Dar toată lauda este că neştiind cine erau cei ce treceau, ci-i socotea ca nişte oameni simpli, i-a chemat înăuntru cu atâta osârdie.

Deci şi tu, când vei primi pe cineva din cei vestiţi şi străluciţi şi vei arăta către el toată osârdia, nu faci niciun lucru minunat, căci de multe ori cinstea celui care este primit sileşte şi pe cel urâtor de străini să arate toată dragostea. Iar lucru minunat şi mare este când vom primi cu multă dragoste pe cei de rând şi lepădaţi. De aceea şi Hristos îi va primi pe cei ce fac aşa, căci zice: „Întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut" (Mt. 25, 40); şi iarăşi: „Iar cine va sminti pe unul dintr-aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării" (Mt. 18, 6); şi iarăşi: „Astfel nu este vrere înaintea Tatălui vostru, Cel din ceruri, ca să piară vreunul dintr-aceştia mici" (Mt. 18, 14). Şi peste tot Hristos vorbeşte mult despre cei mici.

Și știind și Avraam aceasta nu cerceta pe trecători cine sunt și de unde vin, precum facem noi acum, ci primea pe toți fără cercetare. Căci cel ce primește cu dragoste nu trebuie să iscodească viața, ci numai să îndrepte sărăcia și să împlinească trebuința. Săracul are ca dorință numai să-și aline lipsa, deci nu cere nimic mai mult de la el, ci de ar fi mai rău decât toți și este lipsit de hrana cea de nevoie, să-i dezlegăm foamea. Căci așa ne-a poruncit și Hristos să facem, zicând: „Fiți fiii Tatălui vostru cel din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Mt. 5, 45).

Cel milostiv este limanul celor din nevoi, iar limanul primește pe toți cei ce au pătimit stricare de corabie și-i izbăvește din primejdii, și cu toate că aceia sunt răi sau buni, sau cum ar fi, pe toți îi primește în sânurile lui. Deci și tu când vei vedea că pe uscat a căzut vreun om în sfârâmarea de corabie a sărăciei, nu-l judeca, nici nu-i cere socoteală, ci ușurează-i nevoia. De ce-ți pricinuiești ție supărări? Dumnezeu te-a izbăvit de cercetare și iscodire. Câte nu ar fi zis și s-ar fi necăjit mulți, dacă Dumnezeu ar fi poruncit să cercetăm viața, faptele și petrecerea fiecăruia, și după aceia să-i miluim? Dar acum ne-a izbăvit de toată această greutate. De ce tragem asupra noastră griji de prisos? Altul este judecătorul, altul milostivul. Milostenia pentru aceasta se cheamă așa pentru că dăm și celor nevrednici. Acest lucru ne sfătuiește și Pavel să facem, zicând: „Deci dar... să facem binele către toți, dar mai ales către cei de o credință cu noi" (Galat. 6, 10). Și dacă vom cerceta și vom iscodi pe cei nevrednici, nu-i vom recunoaște lesne pe cei vrednici. Iar de vom cerceta și iscodi și pe nevrednici, și pe cei vrednici, de toate vor veni în mâinile noastre. Precum s-a făcut și la Fericitul Avraam, care necercetând, nici iscodind pe cei ce treceau, a primit oarecând pe îngeri.

Acestuia și noi să urmăm și împreună cu el și strănepotului lui Iov. Căci și acesta cu de-amănuntul a urmat mărimii de suflet a strămoșului lui, fiindcă zicea: „Ușa mea la tot cel ce venea se deschidea" (32, 32). Nu unuia se deschidea, iar altuia se închidea, ci tuturor era deschisă.

Așa să facem și noi, rogu-vă, nimic cercetând peste trebuință, căci vrednicia săracului este numai trebuința. Și oricine va veni la noi pentru

aceasta, nimic să nu iscodim mai mult. Că nu dăm obiceiului, ci omului, nici pentru fapta bună îl miluim, ci pentru nevoia lui. Să facem așa, ca și noi să tragem de la Stăpânul mila Sa cea multă și să dobândim iubirea Sa de oameni, cu toate că și noi suntem nevrednici. Și de vom cerceta vrednicia robilor celor asemenea nouă, la fel va face și Dumnezeu cu noi, și căutând, și cerând socoteală de la cei împreună cu noi, vom cădea din iubirea de oameni cea de sus, „căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați" (Mt. 7, 2).

Dar să întoarcem cuvântul de unde am plecat. „Deci văzându-l pe el în sânul lui Avraam, zice: «Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr»". Dar pentru care pricină n-a adresat cuvântul către Lazăr? Mie mi se pare că s-a rușinat și i s-a roșit obrazul, socotind că după cele ce a făcut cu el, Lazăr va ține minte răul. Căci dacă eu, zice, dobândind atâta îndestulare și cu nimic nedreptățindu-mă, am trecut cu vederea pe omul acela care era în atâtea nevoi, nedându-i nici din firimituri, cu atât mai mult el nu se va îndupleca la cererea mea. Și zicem acestea prihănind pe Lazăr, căci nu este așa. Să nu fie! Ci doar temându-se de cele ce le cugeta nu a chemat pe Lazăr, ci a strigat pe Avraam, pe care-l socotea că nu știe cele făcute de el, ca să-i dea degetul acela pe care l-a lăsat ca de multe ori să fie lins de limbile câinilor. Dar ce zice acela? „Fiule... ai luat înapoi cele bune ale tale în viața ta". Vezi filozofie, vezi dragostea părintească a dreptului? Nu a zis „nemilostive și crudule și prea înrăutățitule, atâtea rele ai făcut omului acestuia și acum pomenești de iubire de oameni, de milă și de iertare? Nu ți se roșește fața? Nu te rușinezi? Dar ce? „Fiule... ai luat înapoi cele bune ale tale", căci zice: „Pe sufletul necăjit nu-l tulbura". Destulă îi este osânda, să nu-i mai adăugăm la nevoile lui.

Pe lângă aceasta, ca să nu se socotească că a oprit pe Lazăr să nu meargă pentru că pomenește răul pentru cele trecute, îl numește pe el fiu, dezvinovățindu-se pe sine cu această numire. Îți dau cele peste care sunt stăpân, dar a merge de aici acolo, nu stă în puterea noastră. Deci „ai luat înapoi cele bune ale tale". Dar de ce nu a zis „ai luat", ci „ai luat înapoi". Văd că ni se deschide de aici mare noian de înțelegeri. De aceea păzind cu dinadinsul toate cele ce s-au zis, și cele de acum, și cele de mai înainte, să le

punem spre păstrare, ca, din cele ce s-au zis, mai osârduitori să ne facem spre ascultare. Şi de vă va fi cu putinţă, aduceţi-vă aminte de toate, iar dacă nu puteţi de toate, măcar de aceea să vă aduceţi aminte totdeauna, rogu-vă, cum că a nu da săracilor din banii tăi este răpire, jefuire şi lipsă a vieţii acelora, căci nu ţinem pe cele ale noastre, ci pe cele ale acelora. Şi dacă vom cugeta aşa, negreşit vom vărsa banii şi hrănind aici pe Hristos cel flămând, vom trimite multă bogăţie acolo şi vom putea dobândi bunătăţile ce vor să fie cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună şi Tatălui şi Duhului Sfânt, slava, cinstea şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL III despre Lazăr / pentru care pricină nu a zis „ai luat cele bune ale tale în viaţa ta”, ci „ai luat înapoi” / de ce oamenii drepţi cad de multe ori în primejdii, iar oamenii păcătoşi scapă de acestea

Nu puţin a folosit pilda lui Lazăr, şi bogaţilor, şi săracilor; pe aceştia i-a învăţat să sufere cu răbdare sărăcia, iar pe aceia nu i-a lăsat să cugete înalt şi să se fălească pentru bogăţie. Şi prin fapte ne-a arătat că cel ce vieţuieşte în desfătare este mai ticălos decât toţi. Deci veniţi şi astăzi să continuăm aceeaşi pildă. Căci şi cei ce lucrează metalele unde vor vedea că sunt mai multe vine de aur acolo sapă iarăşi şi nu se depărtează până ce nu vor scoate tot ceea ce se vede. Să ne întoarcem, dar, acolo unde mai înainte am lăsat cuvântul, ca de acolo să-l luăm şi să ne apucăm iarăşi de el. Se putea ca într-o zi numai să vă facem luminată pilda aceasta, dar nu ne-am sârguit la aceasta, ca să zicem multe şi să plecăm, ci ca cu luare aminte primind cele ce s-au grăit şi ţinându-le minte, să luaţi din păstrarea lor o oarecare simţire de folos duhovnicesc. Căci şi o maică iubitoare de fii, vrând să treacă pe fiul ei cel sugător la hrană tare, de-i va turna deodată în gură vin nimic nu foloseşte, căci copilul va vărsa ceea ce i se dă, udându-şi cămăşuţa la piept. Iar dacă încet şi câte puţin de va turna, face ca ceea ce i se dă să fie înghiţit fără supărare. Deci ca şi voi să nu vărsaţi ceea ce vi s-a dat nu deodată, v-am răsturnat paharul învăţăturii, şi l-am împărţit pentru mai multe zile, dându-vă răgaz ca între aceste zile să vă odihniţi de osteneala ascultării, ca şi cele ce s-au grăit să se înfigă cu tărie în mintea dragostei voastre, şi cele ce se vor zice să le primiţi cu suflet odihnit şi întinerit. De aceea şi cele ce se vor grăi de multe ori vi le spunem cu multe zile mai înainte, ca în zilele din mijloc, luând cartea şi citind cele despre care se va vorbi, să înţelegeţi cele ce s-au zis, iar pentru cele ce au rămas, pregătită şi uşoară să faceţi mintea voastră la ascultarea celor ce vor să se zică. Şi de aceea totdeauna vă rog şi nu voi înceta a vă ruga, că nu numai aici să luaţi aminte la cele ce se grăiesc, ci şi acasă mergând, să petreceţi neîncetat în citirea Dumnezeieştilor Scripturi. Şi acest lucru nu am încetat poruncindu-l şi celor ce se întâlnesc cu noi îndeosebi, ca să nu-mi zică cineva acele cuvinte fără socoteală şi vrednicie

de multă osândire şi prihănire: sunt ocupat la judecătorie, ocârmuiesc lucrurile de obşte, lucrez meşteşug, am femeie, hrănesc copii, port grijă de casă, sunt mirean şi nu este lucrul meu a citi Scripturile, ci al celor care s-au lepădat de lume, care s-au dus şi petrec în vârfurile munţilor, petrecând tot timpul această viaţă.

Ce zici, o, omule? Nu este lucrul tău a citi Scripturile pentru că eşti înconjurat de nenumărate griji? Al tău este mai mult decât al acelora. Căci nu au trebuinţă aceia aşa de mult de ajutorul din Dumnezeieştile Scripturi, precum cei ce petrec în mijlocul pricinilor celor multe de a păcătui. Pentru că monahii izbăvindu-se de târg şi de tulburările cele din târg şi înfigându-şi colibele în pustie, neavând nimic cu nimeni, ci filozofând cu libertate în acea linişte ca într-un liman, au multă întărire. Iar noi cei ce plutim ca în mijlocul noianului, având pricini de nenumărate păcate, avem trebuinţă de mângâierea cea deasă şi permanentă din Scripturi. Aceia stau departe de război şi de aceea nu primesc multe răni, iar tu totdeauna eşti în război şi primeşti răni dese, pentru aceea ai trebuinţă şi de mai multe leacuri. Căci şi femeia te zădărăşte, şi fiul te mâhneşte, şi sluga te aduce la mânie, şi vrăjmaşul te pizmuieşte, şi prietenul te zavistuieşte, şi vecinul te supără, şi cel ce se oşteşte împreună cu tine îţi pune piedică, de multe ori şi judecătorul te îngrozeşte, şi sărăcia te scârbeşte, şi moartea celor de casă te face să plângi, îndestularea te umflă, iar ticăloşia te strânge. Şi ne înconjoară din toate părţile multe pricini de a ne mânia, multe griji, multe necazuri şi mâhniri, multe pricini ale slavei deşarte şi ale trufiei şi de pretutindeni ni se slobod asupra noastră multe săgeţi. De aceea totdeauna este trebuinţă de toată înarmarea cea din Scripturi. Şi să ştii că treci prin mijlocul laţurilor şi să umbli pe aripile cetăţii. Căci poftele trupului celor ce petrec împreună se ridică mai cumplit asupră-ne, fiindcă şi faţă frumoasă, şi trupul strălucit au rănit prin ochi, şi cuvânt de ocară intrând prin auz a tulburat gândul nostru. Iar de multe ori şi cântec dezmierdător a înmuiat puterea sufletului. Şi ce zic despre acestea? Că de multe ori şi lucrul cel ce se pare că este mai simplu decât toate, o mireasmă de miruri venind de undeva în treacăt de la femei desfrânate, ia rob pe cel care l-a întâlnit şi se duce. Şi multe ca acestea sunt cele ce înconjură sufletul nostru, de aceea avem trebuinţă de leacuri dumnezeieşti, ca şi rănile cele ce s-au făcut să le vindecăm, şi pe cele ce încă

nu s-au făcut, dar vor să se facă, să le oprim de mai înainte, stingând de departe săgeţile diavolului şi depărtându-le prin deasa citire a Dumnezeieştilor Scripturi. Căci nu este cu putinţă, cu adevărat, nu este cu putinţă să se mântuiască cineva de nu va petrece neîncetat în citirea cea duhovnicească. Fiindcă şi împărtăşindu-ne neîncetat de această doctorie, abia ne vom putea mântui. Iar când ne rănim în toate zilele, fără să dobândim tămăduire, ce nădejde de mântuire avem? Oare nu vezi arămarii, aurarii şi argintarii şi pe toţi cei ce lucrează vreun meşteşug că au pregătite şi întregi toate uneltele meşteşugului lor? Şi de-i va sili foametea, de-i va strâmtora sărăcia, aleg mai bine să sufere orice decât să vândă ceva din uneltele meşteşugului lor ca să se hrănească. Căci mulţi de multe ori au ales mai bine să se împrumute şi să-şi hrănească şi casa, şi copiii, decât să-şi vândă din uneltele meşteşugului lor, deşi ar fi cel mai mic. Şi pe bună dreptate. Căci ştiu că de se vor vinde acelea, meşteşugul lor se face netrebnic şi se înlătură toată pricina de îndestulare. Iar de vor rămâne acelea, este cu putinţă ca datoriile ce s-au făcut să se plătească cu vremea, lucrând neîncetat meşteşugul, iar de vor apuca să le vândă altora, nu vor putea să afle de nicăieri vreo mângâiere a sărăciei şi foametei lor.

Deci aşa trebuie să fim şi noi. Şi precum la aceia uneltele meşteşugului lor sunt ciocanul, nicovala şi cleştele, aşa şi la noi uneltele meşteşugului nostru sunt cărţile cele apostoleşti şi proroceşti şi toată Scriptura cea de Dumnezeu insuflată şi folositoare. Şi precum aceia prefac toate vasele ce le iau, prin acele unelte, aşa şi noi, prin acestea, să întocmim sufletul nostru, şi, de va fi răzvrătit, să-l îndreptăm, iar de va fi vechi, să-l înnoim. Şi aceia merg cu meşteşugul lor până la forme, căci nu pot să schimbe materia vaselor, argintul să-l facă aur, ci numai forma lor o schimbă. Dar tu nu aşa, ci ai ceva mai mult decât aceia, căci de vei lua un vas de lemn îl vei putea preface în vas de aur. Şi martor la aceasta este Pavel, care zice: „Iar într-o casă mare nu sunt numai vase de aur şi de argint, ci şi de lemn, şi de lut... Deci de se va curăţa cineva pe sine de acestea, va fi vas de cinste, sfinţit, de bună trebuinţă stăpânului, potrivit spre tot lucrul bun” (2 Tim. 2, 20-21). Deci să nu defăimăm câştigarea cărţilor, ca să nu primim rană la părţile cele sensibile ale sufletului, nici să îngropăm aurul, ci să ne agonisim cărţi duhovniceşti. Căci aurul când se înmulţeşte, obişnuieşte să

vrăjmăşuiască pe cel ce-l are, iar cărţile adunându-se dau mult folos celor ce le au. Şi precum acolo unde sunt aşezate arme împărăteşti, este multă siguranţă pentru cei ce locuiesc înăuntru, cu toate că nu le va întrebuinţa nimeni, pentru că nici tâlharii, nici spărgătorii, nici altcineva din făcătorii de rele nu îndrăznesc să se atingă de casa aceea, aşa şi de unde vor fi cărţi duhovniceşti se izgoneşte toată lucrarea diavolească, făcându-se şi multă mângâiere şi îndemânare la fapta bună celor ce locuiesc acolo. Pentru că şi singură vederea cărţilor ne face pe noi mai pregetători şi mai nealunecători spre păcat. Şi de vom îndrăzni să facem ceva din cele oprite, făcându-ne necuraţi, dar întorcându-ne acasă şi văzând cărţile, ne osândim în conştiinţa noastră şi ne facem mai pregetători ca să nu cădem în aceleaşi păcate. Iar dacă vom petrece în sfinţenie şi mai mult folos vom lua din ele, căci îndată ce s-a atins cineva de Evanghelie, şi-a schimbat mintea şi a depărtat-o de la lucrurile vieţii acesteia. Şi aceasta numai din vedere. Iar dacă se va adăuga şi citire cu luare aminte, sufletul se învaţă cele de taină ca în locurile sfinte dinăuntrul Bisericii şi aşa se curăţă şi se face mai bun, fiindcă Dumnezeu vorbeşte cu el prin Scripturile acelea.

Dar dacă nu vom înţelege cele din ele? Şi deşi nu vei înţelege cele din ele, dar numai citirea singură dă multă sfinţenie. Dar nu este cu putinţă ca să nu înţeleagă ceva, căci pentru aceasta darul Duhului a iconomisit ca vameşii, şi pescarii, şi făcătorii de corturi, şi păstorii, şi păzitorii de capre, şi cei simpli, şi necărturari să alcătuiască cărţile acestea, ca nimeni din cei de rând să nu alerge la îndreptăţirea aceea. Şi tuturor sunt lesne de înţeles cele ce se grăiesc, ca şi meşterul, cel ce lucrează cu mâinile, şi sluga, şi femeia cea văduvă, şi cel mai neînvăţat decât toţi oamenii, să se folosească din ascultare. Căci aceia, care dintru început s-au învrednicit de darul Duhului, le-au alcătuit pe acestea nu spre slava deşartă, cum fac cei profani, ci spre mântuirea oamenilor.

Căci cei profani, filozofii, retorii şi scriitorii de cărţi au scris nu căutând folosul cel de obşte, ci socotind ca numai ei să fie minunaţi şi lăudaţi. Şi dacă au scris ceva de folos, l-au ascuns în nesiguranţa cea obişnuită lor, ca într-un întuneric. Dar apostolii şi prorocii au făcut cu totul împotrivă, căci cele ce le-au scris, le-au scris luminate pentru toţi, ca fiecare

şi singur să poată înţelege numai din citire cele din ele, căci au fost Dascăli ai lumii. Iar profetul, vestind aceasta de mai înainte, zicea: „Vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu". Şi nu va zice nimeni către aproapele său: „Cunoaşte pe Domnul. Căci toţi Mă vor cunoaşte de la cel mic până la cel mare al lor". Pavel zice: „Şi eu, fraţilor, când am venit la voi şi v-am vestit taina lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau ca înţelept"; şi iarăşi: „Cuvântul meu şi propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte convingătoare ale înţelepciunii omeneşti, ci întru dovada Duhului şi a puterii"; şi iarăşi: „Şi înţelepciunea o propovăduim..., dar nu înţelepciunea acestui veac, nici a stăpânitorilor acestui veac care sunt pieritori" (I Cor. 2, 1, 4, 6).

Şi cărora nu sunt dovedite toate cele scrise în Scripturi? Şi cine auzind că, „fericiţi sunt cei blânzi, fericiţi cei milostivi, fericiţi cei curaţi cu inima" (Mt. 5, 5, 7, 8), sau altceva de acest fel, va avea trebuinţă de învăţător, ca să-i lămurească cele spuse? Oare semnele, minunile şi istoriile nu sunt cunoscute luminat fiecăruia? Dar toate acestea sunt pricini şi îndreptăţiri ale trândăviei. Nu înţelegi cele ce sunt înăuntru? Cum vei putea înţelege vreodată, când nu vrei să citeşti nici cătuşi de puţin. Ia Cartea în mâini, citeşte toată istoria, pe cele înţelese păstrează-le, iar pe cele neînţelese şi neluminate citeşte-le de multe ori. Şi dacă cu deasa citire nu vei putea afla ce vrea să zică, mergi la cel mai înţelept, du-te la învăţător, arată multă sârguinţă şi spune-i cele ce nu înţelegi, iar Dumnezeu văzând că pui atâta osârdie, nu va trece cu vederea privegherea şi grija ta, ci de nu vei găsi vreun om care să te înveţe ceea ce cauţi, El îţi va descoperi negreşit. Adu-ţi aminte de famenul împărătesei etiopienilor, care fiind om barbar, cuprins de nenumărate griji şi înconjurat din toate părţile de multe treburi, citea şezând în căruţă, cu toate că nu înţelegea cele ce citea. Iar dacă pe cale arăta atâta osârdie, gândeşte-te în ce fel era când petrecea acasă. Dacă în vremea călătoriei nu suferea să petreacă fără citire, cu mult mai mult făcea asta când şedea acasă. Dacă nu se depărta de citire, cu toate că nu înţelegea nimic, mai multă osârdie arăta după ce se învăţa. Şi că nu înţelegea cele ce citea, ascultă pe Filip ce zice către el: „Înţelegi, oare, ce citeşti?" Acela auzind acestea nu i s-a roşit faţa, nici nu s-a ruşinat, ci a mărturisit nepriceperea sa, zicând: „Cum aş putea să înţeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva?" (F. Ap. 8, 30-31). Şi de vreme ce citea fără să aibă călăuză, îndată l-a

primit. A văzut Domnul osârdia lui, i-a primit sârguința și i-a trimis îndată învățător. Și deși nu este acum de față Filip, dar Duhul care a îndemnat pe Filip este de față.

Să nu defăimăm mântuirea noastră, iubiților, căci toate acestea s-au scris pentru noi, pentru învățătura noastră, care am ajuns la sfârșitul veacurilor. Mare întărire spre a nu păcătui este citirea Scripturilor. Mare și adâncă prăpastie este neștiința Scripturilor. Vânzare mare a mântuirii este a nu ști nimic din legile cele dumnezeiești. Ea a născut și eresuri, ea a adus și viață stricată, ea a prăvălit jos cele de sus. Căci cu neputință este cu adevărat, cu neputință este a pleca cineva fără rod dacă va citi cineva adeseori cu luare aminte. Iar o pildă cât ne-a folosit? Cum ne-a făcut sufletul mai bun? Și știu bine că mulți s-au dus de aici luând mult folos din ascultare. Și deși unii nu s-au folosit până acum, dar în ziua aceasta în care au auzit, negreșit s-au făcut mai buni. Și nu este mic lucrul acesta, a petrece umilindu-se de păcatele făcute și a filozofa la cele de sus, dând sufletului măcar puțină răsuflare de grijile vieții acesteia. Și de vom face aceasta totdeauna când ne adunăm și nu vom pleca mai degrabă, ascultarea cea deasă va lucra în noi un bun mare și întărit.

Veniți, dar, să vă dăm iarăși și cele ce urmează ale pildei. Care sunt cele ce urmează? După ce a zis bogatul: „Trimite pe Lazăr să-și ude vârful degetului în apă și să-mi răcorească limba", Avraam îi răspunde: „Fiule, aduți aminte că ai luat înapoi cele bune ale tale în viața ta, și Lazăr, asemenea, pe cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești. Și peste toate acestea, între noi și între voi s-a întărit prăpastie mare, ca cei ce voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo să treacă la noi" (Lc. 16, 24-26). Grele sunt cele ce s-au zis și multă durere a vărsat asupra noastră. Știu și eu. Dar pe cât împung conștiința, pe atât folosesc pe cei împunși. Și de s-ar fi zis acestea nouă acolo, precum bogatului, cu adevărat trebuie să plângem, să ne tânguim și să ne văităm pentru că nu am mai fi avut vreme de pocăință. Dar de vreme ce auzim acestea fiind aici, unde este cu putință să ne deșteptăm, să spălăm cele greșite, să dobândim multă îndrăzneală și să ne schimbăm înfricoșându-ne de relele ce s-au întâmplat altora, să mulțumim iubitorului de oameni Dumnezeu, Cel ce pedepsindu-i pe alții

ridică trândăvia noastră şi ne deşteaptă pe noi cei ce dormităm. Şi pentru aceasta s-au spus de mai înainte acestea, ca să nu pătimim aceleaşi. Şi fiindcă nu voieşte să ne arunce în muncă, de mai înainte spune munca, ca înţelepţindu-ne din auzire, să scăpăm de cercare prin lucru.

Dar pentru care pricină nu a zis „ai luat cele bune ale tale", ci „ai luat înapoi". Ştiu că vă aduceţi aminte bine că v-am zis cum că de aici ni se deschide nouă un noian mare şi nemăsurat de înţelegeri. Acel cuvânt „ai luat înapoi", dovedeşte că e vorba de o datorie. Că ia înapoi cineva cele ce i se cuvin lui. Deci dacă bogatul acesta era spurcat, crud şi nemilostiv, de ce nu i-a zis lui „ai luat cele bune ale tale", ci „ai luat înapoi", ca şi cum acelea i se cuveneau lui ca datorie? Ce învăţăm de aici? Cu toate că vor fi unii spurcaţi şi au ajuns la răutatea cea mai de pe urmă, dar au făcut unul, două sau trei lucruri bune. Şi cum că aceasta nu o spun după socoteala mea este dovedit de acolo. Cine a fost mai spurcat decât acel judecător al nedreptăţii? Cine mai nemilostiv? Cine mai crud? Căci nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina. Dar trăind atâta răutate, a făcut totuşi un oarecare bine, căci a miluit pe văduva aceea ce-l supăra pe el neîncetat, plecându-se la rugămintea ei şi certând pe cei ce au nedreptăţit-o. La fel se întâmplă să fie cineva desfrânat, dar de multe ori este milostiv, sau nemilostiv, dar înfrânat. Iar dacă va fi şi desfrânat şi crud, poate a făcut vreun alt bine în viaţa sa.

La fel trebuie să socotim şi despre cei buni. Şi precum cei răi fac câte ceva bun de multe ori, aşa şi cei îmbunătăţiţi şi împodobiţi cu fapte bune greşesc câte ceva de multe ori, căci „cine se poate lăuda că are inimă curată? Sau cine va cuteza a zice că este curat de păcate?" (Pilde 20, 9). Deci de vreme ce şi bogatul, deşi a ajuns la răutatea cea mai de pe urmă, poate să fi făcut vreun bine, şi Lazăr, deşi ajunsese la vârful faptei bune, să fi greşit ceva puţin, vezi cum pe amândouă acestea le-a însemnat patriarhul zicând: „Ai luat înapoi cele bune ale tale în viaţa ta, şi Lazăr, asemenea, pe cele rele". Iar cele zise aşa sunt: De ai făcut şi tu vreun bine şi ţi se cuvenea după dreptate plată, toate acestea le-ai luat înapoi în lumea aceea, îmbogăţindu-te, desfătându-te, îndulcindu-te de multă îndestulare şi îmbelşugare. Iar acesta de a făcut vreun rău, toate le-a luat înapoi, ticăloşindu-se cu sărăcia

şi cu foamea şi cu relele cele mai de pe urmă. Şi amândoi v-aţi dus goi din lumea aceea, acela de păcate, iar tu de faptele dreptăţii. De-asta, acesta are mângâiere desăvârşită, iar tu suferi osândă nemângâiată.

Iar când faptele noastre vor fi mici şi proaste, iar povara păcatelor mare şi grea, apoi aici vom dobândi îndestulare şi nu vom pătimi niciun rău, dar negreşit ne vom duce pustii şi lipsiţi de răsplata celor bune, pentru că aici le-am luat înapoi pe toate. Iar când faptele vor fi mari şi multe, iar păcatele mici şi proaste, noi vom pătimi ceva rău, lepădând aici aceste păcate mici, dar acolo vom lua răsplata deplină a lucrurilor celor bune.

Deci când vei vedea pe cineva că trăieşte în răutate şi nu pătimeşte aici niciun rău, să nu-l fericeşti, ci lăcrimează şi plângi, pentru că toate relele le va plăti acolo, precum şi bogatul acesta. Iar când vei vedea pe cineva că se sileşte pentru fapta bună şi pătimeşte nenumărate rele, fericeşte-l, râvneşte-l, pentru că şi păcatele lui toate aici i se dezleagă şi răsplătirile răbdării multe i se pregătesc acolo, precum s-a făcut şi la Lazăr.

Dintre oameni unii se chinuiesc numai aici, alţii nu pătimesc niciun rău aici, ci toată osânda o vor lua acolo, iar alţii se pedepsesc şi aici, şi acolo. Dar pe care din aceştia îi fericeşti? Ştiu bine că întâi pe cei ce sunt pedepsiţi aici, căci aşa îşi leapădă păcatele. Dar în al doilea rând pe care? Poate ziceţi de cei ce nu pătimesc aici nimic, ci toată munca o vor suferi acolo. Iar eu nu pe aceştia îi pun mai întâi, ci pe cei ce se pedepsesc şi aici, şi acolo. Căci cel ce era pedepsit aici, acolo îi va fi pedeapsa mai uşoară, iar cel ce va trebui să sufere toată osânda acolo nesuferită şi nesfârşită îi va fi, precum a pătimit şi bogatul acesta. Şi fiindcă niciun păcat nu l-a dezlegat, aşa de cumplit se chinuia, încât nicio picătură de apă n-a putut dobândi. Dar cu mult mai mult ticăloşesc pe aceia care pe lângă că nu se pedepsesc aici, mai dobândesc şi desfătare, şi îmbelşugare, decât pe cei ce păcătuiesc şi nu pătimesc niciun rău. Şi dacă a nu fi pedepsit aici pentru păcate, face munca de acolo mai cumplită, cu adevărat îndulcirea de multă odihnă, desfătare şi îmbelşugare li se face pricină acolo de mai mare pedeapsă şi osândă. Căci doar necinstindu-ne prin păcat şi Dumnezeu va putea să ne arunce în foc. Şi dacă cineva dobândind îndelungă răbdarea lui Dumnezeu şi nu o va întrebuinţa cum se cuvine va avea muncă cumplită, dar dacă împreună cu

îndelunga răbdare va avea şi cinstiri mari, şi va petrece în răutate, cine îl va izbăvi pe el de osânda aceea? Şi cum că cei ce dobândesc aici îndelungă răbdare îşi asumă acolo tot răul, de nu se vor pocăi, ascultă ce zice Pa vel: „Şi socoteşti tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci şi tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?" Şi disprețuieşti tu bogăția bunătăţii Lui şi a îngăduinţei şi a îndelungii Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă? Dar după învârtoşarea ta şi după inima ta nepocăită, îţi aduni mânie în ziua mâniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu" (Rm. 2, 3-5).

Deci când vom vedea pe vreunii îmbogăţindu-se, desfătându-se, puţind a miruri, petrecând toată ziua în beţie, fiind în stăpânire cu slavă multă, strălucire şi pompă mare şi păcătuind, dar niciun rău pătimind, să-i plângem şi să-i tânguim pentru că păcătuind nu sunt pedepsiţi. Şi dacă vei vedea pe cineva bolnav de idropică sau având răni nenumărate peste tot trupul, că se îmbată şi se desfată mărind boala, nu numai că nu te vei minuna de el şi nu-i vei ferici desfătarea, ci mai ales îl vei ticăloşi. Aşa socoteşte şi la suflet. Când vei vedea pe vreun om trăind în multă răutate şi dobândind multă îndestulare, dar nu pătimeşte niciun rău, pentru aceasta plânge-l mai mult, că fiind cuprins de neputinţă şi de boală cumplită şi-o măreşte prin desfătare şi odihnă, şi se face mai rău. Şi lucru rău nu este pedeapsa, ci păcatul. Căci acesta ne desparte de Dumnezeu, iar aceea ne trage lângă Dumnezeu şi încetează urgia Lui. Dar de unde este arătată aceasta? Ascultă ce zice prorocul: „Mângâiaţi, mângâiaţi pe poporul Meu... Preoţi grăiţi la inima Ierusalimului... că au luat din mâna Domnului păcatele lor îndoite" (Is. 40, 1-2); şi iarăşi: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă-ne nouă, că toate ne-ai dat nouă" (Is. 26, 22). Şi ca să cunoaşteţi că unii se pedepsesc aici, alţii acolo, iar alţii şi aici, şi acolo, ascultaţi ce zice Pavel când prihăneşte pe cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie cu Tainele. Căci după ce a zis că „oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat faţă de Trupul şi de Sângele Domnului", a adăugat: „De aceea, mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit. Căci de ne-am fi judecat pe noi înşine, nu am mai fi judecaţi. Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiţi, ca să nu fim osândiţi împreună cu lumea" (2 Cor. 11, 27, 30-32). Vezi cum pedeapsa de

aici ne răpeşte din osânda cea de acolo? Încă şi pentru cel desfrânat zice: „Să daţi pe unul ca acesta satanei, spre chinuirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus" (2 Cor. 5, 5). Acest lucru este arătat şi de la Lazăr, căci orice rău a făcut, spălându-se de el aici, s-a dus curat acolo. Încă şi de la slăbănogul este dovedit acest lucru, care petrecând în boală treizeci şi opt de ani, a lepădat păcatele prin suferirea ei. Şi cum că din pricina păcatelor se afla aşa, ascultă ce zice Hristos: „Iată, că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău" (In. 5, 14). Şi cum că unii se pedepsesc aici şi-şi lasă păcatele am dovedit din acestea.

Iar cum că unii se pedepsesc şi aici, şi acolo, pentru că aici n-au luat pedeapsă pe măsura păcatelor lor, ascultă ce zice Hristos despre sodomiteni. Căci după ce a zis: „Cine nu vă va primi pe voi... scuturaţi praful de pe picioarele voastre", a adăugat: „Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei, în ziua judecăţii, decât cetăţii aceleia" (Mt. 10, 14, 15). Şi zicând „mai uşor", a arătat că şi aceia se vor pedepsi, dar mai uşor, pentru că şi aici au luat pedeapsă.

Şi cum că sunt unii care aici nu pătimesc niciun rău, ci acolo suferă toată osânda, ne-a dovedit bogatul acesta, care suferea acolo pedeapsă cumplită, nedobândind nicio mică mângâiere, pentru că i s-a păstrat pentru acolo. Şi precum cei ce păcătuiesc aici şi nu pătimesc niciun rău, vor suferi osândă mare acolo; aşa şi cei ce fac fapte bune, pătimind aici multe nevoi, multă cinste vor dobândi acolo. Şi precum dintre doi păcătoşi mai fericit este cel ce s-a pedepsit aici, decât cel ce nu s-a pedepsit; aşa dintre doi drepţi mai fericit este cel ce a suferit mai multe necazuri, decât cel ce a suferit mai puţine; pentru că fiecăruia i se va răsplăti pentru lucrurile lui.

Dar nu este cineva care şi aici, şi acolo să dobândească odihnă? Cu neputinţă este lucrul acesta, o, omule. Căci nu este cu putinţă, nu este, ca cel ce se îndulceşte aici de trândăvie, de desfătare neîncetată întru toate şi petrece o viaţă fără băgare de seamă, să dobândească acolo cinste. Şi dacă nu-l supără sărăcia, îl supără pofta şi prin ea este biruit, şi nu puţină osteneală îi pricinuieşte aceasta; deşi nu-i vine boală, dar mânia îl aprinde şi nu este puţină chinuire a o birui; deşi ispite nu vor năpădi asupră-i, dar

gânduri rele neîncetat se ridică şi nu este mic lucru a înfrâna pofta cea necuvioasă, a înceta slava deşartă, a potoli mândria, a se depărta de desfătare, a nu petrece în reaua pătimire. Iar cel ce nu face acestea şi cele ca acestea, cu neputinţă este a se mântui. Şi că cei ce se desfată nu se mântuiesc ascultă ce zice Pavel despre femeia văduvă: „Iar cea care petrece în desfătări, deşi vie, e moartă" (I Tim. 5, 6). Iar dacă despre femeie s-a zis aceasta, cu mult mai mult despre bărbat. Şi cum că nu este cu putinţă ca cel ce petrece viaţă în dezmierdare să dobândească cerurile şi Hristos a arătat, zicând: „Strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt cei care o află" (Mt. 7, 14).

Dar cum zice: „Jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară" (Mt. 11, 30). Căci dacă strâmtă şi îngustă este calea, cum o numeşte apoi uşoară şi lesnicioasă? Prima s-a zis despre firea ispitelor, iar aceasta despre cei ce pun voinţă. Fiindcă se poate ca ceva nesuferit din fire să se facă uşor, când îl vom primi cu osârdie. Precum şi apostolii după ce au fost bătuţi s-au întors bucurându-se, că s-au învrednicit a fi necinstiţi pentru numele Domnului" (F. Ap. 5, 41). Şi cu toate că firea pedepselor pricinuieşte necaz şi durere, dar voinţa celor bătuţi a biruit şi firea lucrurilor. Despre care zice şi Pavel: „Şi toţi care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniţi" (II Tim. 3, 12). Şi cu toate că nu este prigoană, dar diavolul ne luptă. De aceea avem trebuinţă de multă filozofie şi de mare răbdare, ca să fim treji în rugăciune şi să priveghem, pentru a nu pofti cele străine, pe cele ce le avem să le împărţim săracilor, să facem să suspine şi să plângă toată desfătarea şi cea în haine, şi cea în bucate, să fugim de asuprire, de beţie, de ocară, să ne stăpânim limba ca să nu strigăm fără rânduială, pentru ca: „orice amărăciune, şi supărare, şi mânie, şi izbucnire, şi defăimare să piară de la voi" (Efes 4, 31), nevorbind cuvinte de ocară şi glume. Şi nu este mică osteneală a păzi cu dinadinsul acestea. Dar ca să cunoşti ce mare lucru este a filozofa şi câtă osteneală cere, ascultă ce zice Pavel: „Îmi chinuiesc trupul şi-l supun robiei", însemnând prin aceasta silinţa şi osteneala cea multă pe care trebuie s-o arate cei ce voiesc să-şi supună trupul întru toate. Încă şi Hristos zicea Ucenicilor: „În lume necaz veţi avea" (In. 16, 33); „dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea". Acest necaz vă va pricinui vouă odihnă, zice.

Viața aceasta este loc de nevoință, iar cel ce vrea să se încununeze nu se odihnește în locul cel de nevoință și în lupte. De aceea cel ce vrea să se încununeze să aleagă viața cea aspră și ostenicioasă, ca ostenindu-se aici puțină vreme, să dobândească acolo cinstea cea de-a pururea. Câte necazuri nu se întâmplă în toate zilele? Și care este sufletul care nu se necăjește și nu se supără, ci mulțumește, proslăvește și se închină Celui ce a îngăduit să vină asupră-i ispitele? Câte necazuri, câte întâmplări nenădăjduite? Dar trebuie să strâmtorăm gândurile cele rele și să nu lăsăm limba să grăiască ceva din cele necuviincioase. Precum și fericitul Iov mulțumea lui Dumnezeu, deși pătimea nenumărate rele.

Dar sunt unii care de se vor împiedica sau se vor lovi de ceva, sau îi va ocărî cineva, sau vor cădea într-o neputință, durere de picioare, de cap sau altă boală de acest fel, îndată hulesc, și suferă și durerea bolii și de folos se lipsesc. Ce faci, o, omule? Huleşti pe Făcătorul de bine, Mântuitorul, Apărătorul și Purtătorul de grijă? Nu simți că te arunci singur în prăpastia pierzării celei mai cumplite? Oare, dacă vei huli, îți faci durerea mai ușoară? Nu. Ci mai mult o măreşti și o faci mai cumplită. Și pentru aceasta diavolul aduce asupra ta nenumărate nevoi, ca să te arunce în prăpastia aceea. Și de va vedea că huleşti, îți crește durerea și o face mai mare, ca împungându-te, să te necăjești iarăși. Iar de te va vedea că suferi vitejește și pe măsură ce crește durerea mulțumești lui Dumnezeu, se depărtează îndată, căci în zadar mai stăruie. Și precum un câine ce stă lângă masă, de-i va arunca cel ce mănâncă câte ceva din cele puse pe masă, rămâne acolo, iar dacă de două și de trei ori va sta neluând nimic, se depărtează căci așteaptă în zadar, așa și diavolul neîncetat cască la noi. Și de-i vei arunca lui, ca unui câine, cuvânt de hulă, îl primeşti și nu se depărtează, iar de vei sta mulțumind, l-ai sugrumat cu foamea și degrabă, îl depărtezi punându-l pe fugă.

Dar nu poți să taci, fiindcă te împungi de durere? Nici eu nu te opresc să nu vorbești. Dar în loc de a huli, mulțumește, în loc de a te necăji, laudă. Mărturisește-te Stăpânului, strigă tare rugându-te și proslăvind pe Dumnezeu. Și astfel și durerea se ușurează, căci mulțumirea depărtează pe diavolul, și cheamă ajutorul lui Dumnezeu. Iar de vei huli, și ajutorul lui Dumnezeu l-ai împins de la tine, și pe diavolul l-ai făcut mai cumplit asupra

ta, şi pe tine te-ai împletit mai mult cu durerile. Dar de vei mulţumi, şi vrăjmăşiile vicleanului drac le-ai alungat de la tine, şi vindecarea de la Dumnezeu, Purtătorul de grijă, ai tras-o asupra ta.

Dar poate din obicei limba se porneşte de multe ori să grăiască acel cuvânt rău. Atunci când se porneşte, mai înainte de a scoate cuvântul, muşc-o cu dinţii din toate părţile. Căci mai bine este ca acum să curgă sânge din ea, decât atunci să poftească o picătură de apă şi să nu dobândească această mângâiere. Mai bine este să pătimească ea durere vremelnică, decât să sufere atunci pedeapsa cea veşnică, precum şi limba bogatului care ardea, dar n-a primit nicio mângâiere. Dumnezeu a poruncit să iubeşti pe vrăjmaşii tăi, iar tu te întorci de la Dumnezeu, Cel ce te iubeşte? Dumnezeu a poruncit să grăieşti de bine pe cei ce-ţi fac supărare, să binecuvântezi pe cei ce te ocărăsc, iar tu grăieşti de rău pe Făcătorul de bine şi Purtătorul de grijă, deşi nu te-a nedreptăţit cu nimic? Oare nu putea să alunge ispita? A îngăduit-o să te faci mai lămurit.

– Dar iată cad şi mă prăpădesc, vei zice.

– Te prăpădeşti nu din pricina ispitei, ci din pricina trândăviei şi socotelii tale. Că ce lucru este mai uşor, spune-mi, hula sau mulţumirea? Oare nu aceea şi pe cei ce aud ţi-i face vrăjmaşi şi potrivnici şi te aruncă în necaz, pricinuindu-ţi multă durere? Dar aceasta îi va aduce nenumărate cununi ale filozofiei şi răbdării, nenumărate laude de la toţi şi mari răsplătiri de la Dumnezeu. Deci pentru ce lăsând tu ceea ce este uşor, dulce şi foloseşte, umbli şi vânezi ceea ce vatămă, mâhneşte şi istoveşte. Iar dacă necazul ispitelor şi al sărăciei ar fi fost pricina hulelor, trebuia ca toţi cei ce sunt în sărăcie să hulească. Dar şi acum cei ce petrec în sărăcia cea mai de pe urmă mulţumesc totdeauna, iar alţii care se îndulcesc de bogăţie şi de desfătare nu încetează a huli. Dar nu firea lucrurilor pricinuieşte acestea, ci voinţa noastră. Şi pentru aceasta am citit pilda aceasta ca să vezi că pe cel trândav şi nebăgător de seamă nici bogăţia nu-l foloseşte, iar pe cel ce ia aminte nici sărăcia nu-l poate vătăma. Şi ce zic sărăcia? Măcar toate relele care sunt între oameni de se vor aduna împreună niciodată nu vor putea răsturna sufletul iubitorului de Dumnezeu şi iubitorului de înţelepciune, nici nu îl vor pleca să se depărteze de la fapta bună. Şi la aceasta martor este

Lazăr. Iar pe cel molatic şi dezmierdător, nici bogăţia, nici sănătatea, nici îndestularea cea de-a pururea, nici altceva nu vor putea să-l folosească cândva.

Deci să nu zicem că sărăcia, boala şi năvălirile primejdiilor silesc a huli. Nu sărăcia, ci nebunia, nu boala, ci defăimarea, nu năvălirile primejdiilor, ci lipsa evlaviei aduce la hulă şi la toată răutatea pe cei ce nu iau aminte.

– Dar pentru care pricină, zici, unii se pedepsesc aici, iar alţii acolo? De ce nu toţi aici?

– Pentru care pricină? De s-ar fi făcut aceasta toţi ne-am fi prăpădit, pentru că toţi suntem vinovaţi de pedeapsă. Şi dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit aici, cei mai mulţi s-ar fi făcut trândavi şi mulţi ar fi zis că nu este pronie, adică purtare de grijă a lui Dumnezeu. Căci dacă acum când văd că mulţi din cei răi sunt pedepsiţi, hulesc multe, de nu ar fi fost nici asta, ce nu ar fi zis? La ce răutate nu s-ar fi pornit? De aceea Dumnezeu pe unii îi pedepseşte aici, iar pe alţii nu. Şi pedepseşte pe unii curmând răutatea lor, făcându-le mai uşoară osânda cea de acolo sau izbăvindu-i cu desăvârşire de ea, şi pe cei ce trăiesc în răutate îi face mai înfrânaţi cu pedeapsa acelora. Iar pe alţii nu-i pedepseşte ca, de vor lua aminte de ei pocăindu-se şi se vor cuceri de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să se izbăvească şi de pedeapsa cea de aici şi de osânda cea de acolo. Iar de vor rămâne, nefolosindu-se de blândeţea şi bunătatea lui Dumnezeu, mai mare osândă să sufere pentru defăimarea lor cea multă.

Iar de va zice cineva: De ce sunt pedepsiţi unii şi pătimesc ispite şi primejdii, că se pocăiau şi fără acestea, îi vom zice: De i-ar fi cunoscut Dumnezeu că aveau să se pocăiască nu i-ar fi pedepsit. Căci dacă îi lasă pe cei care ştie că nu se vor îndrepta, cu mult mai mult i-ar fi lăsat în viaţa aceasta pe cei pe care i-ar fi cunoscut că se vor folosi de îndelunga Lui răbdare, ca să-şi împlinească pocăinţa. Dar acum, răpindu-i mai înainte pe ei, şi acelora le face mai uşoară osânda cea de acolo şi pe aceştia mai înfrânaţi îi lucrează prin pedepsele acelora.

– Dar pentru care pricină nu face aceasta cu toţi cei răi?

– Ca cei ce rămân să se facă mai înfrânaţi şi să se îndrepte prin frică şi pedepsele acelora şi lăudând îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi cucernicindu-se de blândeţea Lui, să se depărteze de la răutate.

– Dar nu fac nimic din acestea.

– Nu este Dumnezeu pricina, ci trândăvirea şi nebăgarea de seamă a celor ce nu voiesc să folosească atâtea înlesniri pentru mântuirea lor. Şi ca să cunoşti că pentru aceasta face Dumnezeu astfel, ia aminte. Pilat oarecând a amestecat sângele galileenilor cu jertfele lor, iar venind unii au vestit acest lucru lui Hristos. Dar El zice: „Credeţi oare că aceşti galileeni au fost mai păcătoşi decât toţi galileenii? Nu! zic vouă; dar dacă nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel" (Lc. 13, 2-3). Iar peste alţii optsprezece a căzut un turn şi i-a omorât. Dar şi pentru aceia la fel a zis: „Gândiţi oare că ei au fost mai păcătoşi...? Nu! zic vouă", arătând că şi cei ce erau vii erau vinovaţi de pedeapsă. Şi zicând: „dar de nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel" (Lc. 13, 4-5), a dovedit că a îngăduit ca aceia să pătimească aceasta, ca cei vii, înfricoşându-se şi pocăindu-se din cele întâmplate acelora, să se facă moştenitori ai Împărăţiei.

– Dar ce, pentru ca să mă fac eu mai bun şi să mă îndrept este pedepsit acela?

– Nu chiar, căci acela este pedepsit pentru păcatul lui. Dar aceasta se face pricină de mântuire celor ce iau aminte, schimbându-i frica de cele ce se întâmplă altuia. Aşa şi stăpânii fac de multe ori, că bătând o slugă, a făcut pe ceilalţi mai înţelepţi prin frică. Şi când vei vedea pe vreunii că au pătimit sfărâmare de corabie pe mare, sau că au fost acoperiţi de vreo casă ce a căzut peste ei, sau că s-au prăpădit de foc, sau că au fost traşi de râuri şi au fost înecaţi, sau şi-au prăpădit viaţa în oarecare alt chip ca acesta, iar pe alţii, care au păcătuit asemenea ca aceştia sau şi mai rău, dar n-au pătimit nimic, să nu te tulburi zicând: De ce, păcătuind la fel, nu au pătimit la fel? Ci cugetă că pe unul ca acela l-a lăsat să moară, făcându-i osânda mai blândă acolo sau iertându-i-o de tot, iar pe celălalt nu l-a lăsat să

pătimească nimic de acest fel ca, prin pedeapsa aceluia, să se înţelepţească şi să se facă mai blând. Iar de va rămâne întru ale lui îşi va grămădi osândă nemângâiată din pricina trândăviei şi nebăgării lui de seamă. Şi Dumnezeu nu va fi pricinuitor al pedepsei lui celei nesuferite.

Şi de vei vedea pe vreun drept necăjindu-se sau pătimind toate cele ce s-au zis mai sus, să nu te tulburi cu sufletul, căci toate aceste nevoi îi fac cununile mai strălucite. Şi în scurt zis: Toată pedeapsa împuţinează sarcina păcatelor celor păcătoşi şi luminează sufletul celor drepţi, pricinuindu-se mare folos amândurora din necaz, numai de vor suferi cu mulţumire. Şi aceasta este ceea ce se caută.

De aceea Dumnezeiasca Scriptură este plină de nenumărate pilde ca acestea. Şi când vedem că pătimesc şi drepţi, şi răi, învăţăm că ori drept de este cineva, ori păcătos, având pildele, să sufere vitejeşte. Dar îţi arată răi nu numai pătimind, ci şi petrecând în îndestulare, ca să nu te tulburi de îndestularea acelora, ci cunoscând, din cele ce s-au întâmplat bogatului acestuia, ce fel de foc îi aşteaptă pe ei după acestea de nu se vor schimba.

– Şi nu este cu putinţă să dobândim odihnă şi aici, şi acolo?

– Nu este cu putinţă. Căci şi drepţii au petrecut aici viaţă ostenicioasă.

– Dar Avraam n-a fost aşa?

– Cine a pătimit mai multe nevoi decât el? Oare n-a fost lipsit de patrie? Oare nu s-a despărţit de toţi ai lui? Oare nu a suferit foamete în loc străin? Oare nu se muta adeseori rătăcind, de la Babilon în Mesopotamia şi de acolo în Palestina, apoi de aici în Egipt? Cine poate spune necazurile ce le-a avut cu barbarii aceia din pricina femeii? Cine poate spune robia casei rudeniei lui? Şi nenumărate sunt altele ca acestea. Iar când a primit un fiu oare n-a pătimit mai mult decât toate, poruncindu-i-se să înjunghie cu mâinile sale pe cel iubit al său? Oare nu era alungat din toate părţile de păstori şi nu a fost lipsit de femeie, ca şi tatăl lui, şi a petrecut atâta vreme fără copii? Iacov, cel hrănit în casa părintească, oare n-a pătimit mai cumplite decât moşul său? Şi ca nu enumerându-le toate să facem cuvântul lung, ascultă ce zice despre toată viaţa sa: „Puţine şi rele au fost zilele anilor

vieții mele, și n-au ajuns la zilele anilor vieții părinților mei" (Fac. 47, 9). Și cine, văzând pe fiul său că stă pe scaun împărătesc și având atâta slavă, nu-și va uita nevoile trecute? Dar acela atât era de istovit de nevoi, încât nici în atâta îndestulare fiind nu uita relele cele trecute.

Dar David, câte necazuri n-a pătimit? Oare nu și acesta spune ca și acela: „Zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani; iar de vor fi în putere optzeci, și ce este mai mult decât aceștia, osteneală și durere" (Ps. 89, 10-11). Dar Ieremia? Oare nu-și blestemă și ziua nașterii sale din pricina nevoilor celor dese, una după alta? Dar Moise, nu zicea și el, obosind: „Omoară-mă pe mine, dacă așa voiești să-mi faci"? Iar Ilie, sufletul cel înalt până la cer, cel ce a închis cerul, oare după multele minuni, nu el se plângea lui Dumnezeu, zicând: „Ia sufletul meu de la mine, că nu sunt eu mai bun decât părinții mei" (3 Împ. 19, 4). Și cui folosește să enumăr pe fiecare din aceștia, odată ce Pavel, cuprinzându-i pe toți, zice: „Au pribegit în piei de oaie și în piei de capră, lipsiți, strâmtorați, rău primiți. Ei, de care lumea nu era vrednică" (Evr. 11, 37-38). Și în scurt, cel ce va voi să placă lui Dumnezeu și să fie lămurit și curat, să nu vâneze viața cea cu odihnă, cu răsfățare și cu dezmierdare, ci cea ostenicioasă și plină de multe dureri și sudori, căci nimeni „nu se încununează de nu se va lupta după lege" (II Tim. 2, 5), și „oricine se luptă se înfrânează de la toate" (I Cor. 9, 25), de la cuvânt, de la privire, de la ocară, de la hulă și de la vorbă de rușine.

Iar de aici învățăm că chiar dacă nu va veni asupra noastră vreo ispită dinafară, trebuie să ne obișnuim în toate zilele cu postul, cu petreceri aspre, cu hrană simplă, fugind peste tot de cheltuielile cele multe, căci nu este cu putință ca în alt chip să plăcem lui Dumnezeu. Și să nu-mi zică cineva cuvântul acela nesocotit că cutare are și cele de aici, și cele de acolo, căci cu neputință este ca să fie aceasta la cei bogați, care se desfată și păcătuiesc. Și de trebuie să zicem aceasta, se poate zice pentru cei scârbiți, care petrec în strâmtorare și în necaz. Căci le au și pe cele de acolo, că vor dobândi răsplătire, și pe cele de aici, căci se hrănesc cu nădejdile acelora și nu simt nevoile cele de aici fiindcă așteaptă bunătățile ce vor să fie.

Dar să auzim și cele ce urmează. „Și peste toate acestea, între noi și între voi s-a întărit prăpastie mare" (Lc. 16, 26). Bine a zis, dar, David că

„fratele nu izbăveşte... nu va da lui Dumnezeu jertfă de ispăşire” (Ps. 48, 7), fiindcă nici nu este cu putinţă, cu toate că va fi tată, frate sau fiu. Şi vezi că Avraam a numit fiu pe bogatul, dar cele ale tatălui nu a putut să le facă. Tată a numit bogatul pe Avraam, dar n-a putut dobândi dragostea cea părintească, ce trebuia s-o primească fiul. Şi aceasta ca să cunoşti că nici rudenia, nici prieteşugul, nici dragostea, nici altceva din cele ce sunt nu pot să folosească pe cel ce este vândut de viaţa sa.

Şi acestea le zic pentru că mulţi, deşi îi sfătuim să ia aminte şi să se trezvească, petrec cu nebăgare de seamă întorcând în râs sfătuirea noastră, zicând: „În ziua aceea tu îmi vei fi apărător, de aceea îndrăznesc şi nu mă tem”. Altul zice: „Am tată mucenic”, altul: „Am moş episcop”, iar alţii pun înainte pe toţi ai casei lor, dar toate acestea sunt cuvinte goale, căci nu ne vor putea ajuta atunci fapta bună a altora. Adu-ţi aminte de fecioarele acelea, dintre care cinci n-au luat untdelemn pentru care au rămas afară. Mare şi bun lucru este a avea cineva nădejdile mântuirii sale în isprăvile sale, căci acolo niciun prieten nu foloseşte nicidecum. Şi dacă aici Domnul zice către Ieremia: „Nu te ruga pentru poporul acesta”, unde ne putem schimba, cu mult mai mult va zice acolo.

Ce zici? Ai tată mucenic? Dar aceasta mai degrabă va putea să te osândească mai mult, căci având de unde să iei pildă de fapte bune, nu iei şi te faci pe tine nevrednic de fapta bună cea strămoşească. Ai prieten viteaz şi minunat? Nici acesta nu te va folosi pe tine atunci.

– Cum, dar, zice atunci: „Faceţi-vă prieteni din mamona nedreptăţii, ca atunci când veţi fi săraci, să vă primească aceia în corturile cele veşnice” (Lc. 16, 9). Nu prieteşugul este cel ce ajută aici, ci milostenia. Că de ar fi ajutat numai prieteşugul, ar fi trebuit să zică numai atât: „faceţi-vă prieteni”, dar dovedind că nu prieteşugul ajută a adăugat „din mamona nedreptăţii”.

Dar poate va zice cineva: „Pot să-mi fac prieten şi fără mamona şi mult mai bun decât prin ea”. Dar ca să cunoşti că milostenia este ceea ce ajută, ca lucru şi faptă a ta, nu te-a îndemnat să îndrăzneşti numai la prieteşugurile sfinţilor simplu, ci la prieteşugurile ce se fac prin mamona.

Deci ştiind pe toate acestea, o, iubiţilor, să luăm aminte de noi înşine cu dinadinsul. Şi de vom fi pedepsiţi să mulţumim, iar de vom petrece în îndestulare să ne mărginim pe noi înşine, să ne înţelepţim prin pedepsele altora şi să mulţumim (pe Dumnezeu) prin pocăinţă, umilinţă şi mărturisire deasă. Şi lepădând orice am greşit în această viaţă şi spălându-ne cu multă osârdie toată întinăciunea sufletului, să ne rugăm lui Dumnezeu să ne învrednicească ca, dezlegându-le pe toate aici, curaţi să ne ducem acolo, ca să nu fim împreună cu bogatul, ci împreună cu Lazăr în sânul Patriarhului, desfătându-ne de bunătăţile cele nesfârşite. Pe care fie ca noi toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNTUL IV la bogatul şi la Lazăr / despre faptul că conştiinţa obişnuieşte să ne aducă aminte de păcatele vechi / la Iosif

De nevoie este să facem sfârşit la pilda lui Lazăr astăzi. Voi poate aţi socotit că am sfârşit toată treaba. Dar eu nu voi folosi neştiinţa spre amăgirea voastră, nici nu mă voi depărta până ce nu voi da tot ceea ce mi se descoperă, şi după aceea mă voi duce. Pentru că şi vierul nu pleacă după ce se culege via, ci stă şi taie toţi ciorchinii. Şi de vreme ce şi acum văd că încă mai sunt înţelegeri ascunse sub litere, ca sub nişte foi, veniţi să le culegem şi pe acestea cu de-amănuntul, întrebuinţând cuvântul în loc de cosor. Via după ce se culege rămâne goală, fără rod, având numai numele de vie, dar via cea duhovnicească a Dumnezeieştilor Scripturi nu este aşa, ci de vom lua tot ce se vede, încă mai rămâne cea mai mare parte. Şi mulţi au vorbit despre aceasta, mai înainte de noi şi mulţi poate vor vorbi şi după noi, dar nimeni nu va putea scoate toată bogăţia. Căci în acest fel este firea acestei bogăţii, cu cât vei săpa mai adânc, cu atât vor izbucni mai multe înţelegeri dumnezeieşti; pentru că este izvor care nu seacă niciodată. Şi trebuia ca atunci când ne-am adunat ultima dată să vă dăm această datorie, dar am socotit că nu este fără primejdie a trece cu vederea isprăvile fericitului Vavila şi a doimei de sfinţi mucenici de după dânsul. Pentru aceasta am amânat datoria, păstrându-vă pentru ziua de astăzi toată răsplătirea.

Veniţi, dar, după ce am dat părinţilor laudele, nu după vrednicia lor, ci după puterea noastră, să vă dăm şi vouă rămăşiţa povestirii acesteia. Dar să nu slăbiţi până ce vom ajunge la sfârşit. Şi vom lua cuvântul de acolo de unde l-am lăsat mai înainte. Dar unde l-am lăsat? La prăpastia care desparte pe cei drepţi de cei păcătoşi. Căci zicând bogatul: „Trimite pe Lazăr”, Avraam i-a răspuns: „Între noi şi între voi s-a întărit prăpastia mare, ca cei ce voiesc să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo să treacă la noi”. Şi arătam prin multe cuvinte cum că, potrivit iubirii de oameni a lui Dumnezeu, trebuie să avem nădejdea mântuirii noastre în isprăvile noastre, nu enumerând părinţii, moşii şi strămoşii, nici rudeniile, prietenii, casnicii şi vecinii. Căci „fratele nu izbăveşte; izbăvi-va, oare, omul?”. Şi toate cele ce le vor cere cei ce s-au dus cu păcate de aici, în zadar le vor cere. Pentru că şi

cele cinci fecioare s-au rugat pentru untdelemn celor cinci de o vârstă cu ele, dar nu au dobândit. Cel ce a ascuns talantul în pământ s-a osândit, deşi s-a îndreptăţit mult. Cei ce nu L-au hrănit pe Iisus când era flămând, nici nu I-au dat de băut când era însetat, deşi se îndreptăţeau cu neştiinţa, n-au dobândit nici ei iertare şi îndreptare. Iar alţii n-au putut zice nimic, precum acela ce era îmbrăcat în hainele cele întinate, căci învinuit fiind, tăcea. Şi nu numai acesta, ci şi cel ce a ţinut minte răul asupra aproapelui, cerându-i cei o sută de dinari, pentru care mustrat fiind de Stăpânul pentru cruzime şi nemilostivire, nimic nu putea să zică. Nimic deci nu ne va putea ajuta acolo, de nu vom avea lucruri bune. Şi ori de vom cere, ori de vom tăcea, va veni asupra noastră pedeapsa şi osânda. Căci ascultă cum şi acesta cerând două lucruri de la Avraam, niciunul n-a dobândit, fiindcă mai întâi făcea cerere pentru sine, zicând: „Trimite pe Lazăr", iar mai pe urmă nu mai făcea pentru sine, ci pentru fraţii lui. Şi una era cu neputinţă, cea dintâi, iar a doua era de prisos. Dar să auzim înseşi graiurile aceluia, şi încă cu osârdie. Şi dacă atunci când un osândit este adus de dregător în mijlocul târgului şi pune împrejurul lui chinuitori, care-l străjuiesc pe cel vinovat, toţi aleargă cu multă osârdie vrând să audă ce întreabă judecătorul şi ce răspunde osânditul, cu mult mai mult trebuie a asculta aici ce zice osânditul, adică bogatul, şi ce răspunde Dreptul Judecător prin Avraam. Căci deşi Avraam grăia, nu el judeca. Şi precum la judecăţile cele lumeşti unii vinovaţi, tâlhari şi ucigaşi de oameni, sunt depărtaţi de faţa judecătorului nedându-li-se voie să audă glasul lui, pe lângă toate celelalte necinstiri adăugându-le şi aceasta, ci un altul slujeşte în locul celui ce judecă, punând întrebările şi primind răspunsurile celor judecaţi, aşa se făcea şi atunci. Căci nu Dumnezeu grăia ca să audă osânditul, ci Avraam, care era în mijloc, spunea celui ce era sub judecată cele de la Judecătorul. Şi nu de la sine grăia cele ce grăia, ci-i citea legi dumnezeieşti şi-i spunea hotărârile ce se aduceau de sus. De aceea nici acesta nu putea să grăiască împotrivă.

Deci să luăm aminte cu dinadinsul la cele ce grăiesc, căci înadins zăbovesc la această pildă, deşi am patru zile, pentru că mare este folosul din ea şi pentru săraci, şi pentru bogaţi, şi pentru cei ce se tulbură de îndestularea celor răi şi de sărăcia şi necazul celor drepţi. Şi într-adevăr nimic nu obişnuieşte a sminti şi a tulbura pe oamenii de rând, precum

faptul că bogaţii care trăiesc în răutate dobândesc multă îndestulare şi cei ce trăiesc în fapte bune ajung la cea mai de pe urmă sărăcie şi suferă şi alte nenumărate nevoi ale lipsei. Dar pilda aceasta este de ajuns să lămurească lucrurile, pe cei bogaţi înţelepţindu-i, iar pe cei săraci mângâindu-i; pe aceia învăţându-i să nu cugete înalt, iar pe cei săraci mângâindu-i pentru cele ce vor fi; pe aceia sfătuindu-i să nu se semeţească când cei răi nu sunt pedepsiţi aici, căci îi va aştepta acolo osândă cumplită, iar pe aceştia mângâindu-i, ca să nu se tulbure pentru îndestulările altora, nici să nu socotească că lucrurile noastre omeneşti sunt fără de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, când vede că dreptul pătimeşte aici rău, iar omul cel rău şi spurcat dobândeşte îndestulare nesfârşită. Că amândoi vor lua acolo după vrednicie, unul cununile răbdării şi ale suferirii, iar altul pedepsele şi chinurile răutăţii. Această pildă scrieţi-o şi săracii, şi bogaţii, bogaţii pe zidurile casei voastre, iar săracii pe zidurile minţii. Şi de se va şterge cândva prin uitare, scrieţi-o din nou prin aducerea aminte. Dar şi bogaţii scrieţi-o în minţile voastre, mai mult decât pe zidurile casei, purtaţi-o neîncetat şi va fi vouă învăţătură şi pricină de toată filozofia. Şi de o vom avea pe ea scrisă în minte totdeauna, nici cele de bucurie ale vieţii acesteia nu ne vor putea îngâmfa, nici cele de întristare nu ne vor surpa, ci ne vom afla faţă de ele ca faţă de zugrăvelile de pe pereţi. Şi precum vom vedea zugrăviţi pe pereţi şi bogatul, şi săracul, nezavistuind pe acela, nici defăimând pe acesta, pentru că cele ce se văd sunt chipuri, iar nu lucruri reale, aşa să fim şi faţă de bogăţie şi sărăcie, de slavă şi de necinste şi de toate cele veselitoare şi mâhnicioase, şi ne vom izbăvi de tulburarea ceea ce se face în noi din pricina acestora. Căci toate acestea sunt mai amăgitoare decât umbra, pe cel înalt şi viteaz neputând să-l înalţe nimic din cele strălucite şi slăvite, nici să-l împileze cele smerite şi lepădate.

Dar este vremea să auzim şi cuvintele bogatului. „Rogu-te, dar, părinte, să-l trimiţi în casa tatălui meu, căci am cinci fraţi, să le spună lor acestea, ca să nu vină şi ei în acest loc de chin” (Lc. 16, 27-28). După ce n-a dobândit cele pentru sine, face rugăminte pentru alţii. Vezi cum s-a făcut iubitor de oameni şi blând din pricina pedepsei? Căci cel ce defăima pe Lazăr fiind de faţă, poartă grijă acum de alţii; cel ce trecea pe lângă cel ce zăcea înaintea ochilor lui, îşi aduce aminte de cei ce nu se văd şi se roagă cu

multă osârdie ca să se facă cu ei vreo purtare de grijă spre izbăvirea de relele ce-i aşteaptă. Şi se roagă ca să fie trimis Lazăr în casa tatălui său, acolo unde a fost locul de nevoinţă al lui şi arena faptei bune. Şi zice să meargă aşa încununat ca să-l vadă cei ce l-au văzut atunci chinuindu-se, ca o mărturie a sărăciei, a foamei şi a relelor celor nenumărate, care s-au schimbat în slavă şi în cinste. Ca înălţându-se ei şi cunoscând că lucrurile noastre nu se vor sfârşi odată cu viaţa, să se pregătească pentru ca să scape de această pedeapsă şi osândă.

Dar ce zice Avraam? „Au pe Moise şi pe proroci; să asculte de ei". Tu porţi mai multă grijă de fraţii tăi, decât Dumnezeu, cel ce i-a făcut? Le-a dat nenumăraţi dascăli care-i sfătuiesc, îi învaţă şi-i îndeamnă. Dar ce zice bogatul? „Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi". Acestea sunt cuvintele celor de rând. Unde sunt acum cei ce zic: „Cine a venit de acolo? Cine a înviat din morţi? Cine a spus cele din iad?" Câte ca acestea nu zicea întru sine bogatul când se desfăta? Şi nu se ruga aşa simplu să învie cineva din morţi, ci fiindcă atunci când trăia, auzind Scripturile, defăima, râdea şi socotea basme cele ce se ziceau, de aceea se ruga să fie trimis Lazăr, căci astfel pătimeau şi fraţii lui. Şi de se va duce cineva dintre morţi îl vor crede şi nu vor mai râde, ci vor lua aminte la cele ce se grăiesc.

Dar Avraam ce zice? „Dacă nu ascultă de Moise şi de proroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morţi". Şi cum că este adevărat că cel ce nu ascultă Scripturile, nici pe morţi, de vor învia, nu-i ascultă, o dovedesc iudeii, care neascultând pe Moise şi pe proroci, nici pe morţii care i-au văzut aduşi la viaţă n-au crezut. Ci odată voiau să omoare pe Lazăr, iar altă dată săreau asupra Apostolilor, cu toate că în vremea Crucii au înviat mulţi morţi.

Dar ca să cunoşti cu lesnire că mai vrednică de credinţă este învăţătura prorocilor, decât dacă ar vesti cineva sculându-se din morţi, socoteşte că orice mort este rob, iar cele grăite de Scripturi le-a spus Stăpânul. De aceea deşi va învia vreun mort sau se va pogorî vreun înger din cer, decât toţi mai vrednice de credinţă să-ţi fie Scripturile. Căci Stăpânul îngerilor şi Domnul viilor şi al morţilor a legiuit Scripturile şi de prisos sunt

cererile de a veni morţi de dincolo. Pe lângă acestea, cele de mai sus sunt dovedite şi din judecăţile cele de aici. Gheena nu se arată celor necredincioşi, ci numai celor credincioşi este dovedită şi luminată. Dar judecăţile sunt arătate tuturor şi în toate zilele auzim că s-a pedepsit cutare, s-a luat avuţia cutăruia, altul a fost osândit la ocnă, altul a fost ars cu foc, iar altul a fost prăpădit cu alt fel de pedeapsă. Dar auzindu-le pe acestea, cei răi, tâlharii şi fermecătorii nu se înţelepţesc. Şi ce zic că nu se înţelepţesc cei ce n-au căzut niciodată în unele ca acestea? Că de multe ori mulţi prinzându-se, dar scăpând de pedeapsă şi fugind din temniţă, iarăşi s-au apucat de aceleaşi, făcând lucruri mult mai cumplite.

Deci să căutăm să auzim de la morţi acestea, care mai luminat ne învaţă Scripturile în toate zilele. Că de ar fi ştiut Dumnezeu că, sculându-se morţii ar fi folosit pe cei vii, nu ar fi lăsat, nici nu ar fi trecut cu vederea folosul nostru, Cel ce pe toate le lucrează spre folosul nostru. Şi pe lângă aceasta de ar fi înviat adeseori morţii şi ne-ar fi vestit nouă toate cele de dincolo, şi acest lucru s-ar fi defăimat cu vremea. Şi încă şi învăţături rele ar fi băgat diavolul cu lesnire, că de multe ori ar fi arătat năluciri, iar pe alţii că se îngroapă numai aparent şi apoi făcându-i ca şi cum ar fi înviat din morţi, să înduplece minţile cele înşelate să creadă ce ar fi voit el. Căci dacă acum nefiind acestea se închipuie, în vise, de multe ori în chipul celor ce s-au dus de aici, amăgind şi prăpădind pe mulţi, cu mult mai mult de s-ar fi făcut acestea, adică să vină mulţi la viaţă din cei ce au murit, nenumărate vicleşuguri ar fi împletit dracul cel spurcat şi multă amăgire ar fi băgat în viaţa aceasta. De aceea Dumnezeu a închis uşile şi nu lasă pe nimeni din cei morţi să se întoarcă şi să spună cele de acolo, ca nu cumva diavolul, luând pricină de aici, să bage toate meşteşugirile sale. Când erau proroci a ridicat proroci mincinoşi; când erau apostoli, apostoli mincinoşi; când S-a arătat Hristos, hristoşi mincinoşi; iar când s-au adus dogme sănătoase, a băgat cele stricate, semănând zâzanii pretutindeni. De aceea dacă şi aceasta s-ar fi întâmplat s-ar fi ispitit ca, prin organele lui, să făţărnicească învieri neadevărate, amăgind cu oarecare farmece ochii celor ce văd şi să facă morţi false, precum am zis, amestecându-le pe toate şi răsturnându-le cu susul în jos. Dar Dumnezeu, ştiindu-le pe toate acestea de mai înainte, i-a oprit calea aceasta, şi fiindu-I milă de noi, nu a îngăduit nimănui să vină cândva

de acolo şi să spună oamenilor celor vii despre cele de acolo, învăţându-ne pe toţi ca să socotim mai vrednice de credinţă Scripturile cele dumnezeieşti decât altceva. Căci ele ne-au arătat lucruri mult mai luminate decât învierea morţilor. A întors toată lumea, a izgonit înşelăciunea, a adus iarăşi adevărul, isprăvind toate acestea prin pescari şi oameni simpli şi dându-ne de peste tot suficiente dovezi ale purtării Sale de grijă.

Deci să nu socotim că lucrurile noastre se termină odată cu viaţa aceasta, ci să credem că va fi negreşit judecată şi răsplătire pentru toate cele ce se fac de noi aici. Şi aceasta atât de dovedită şi luminată este, încât şi iudeii, şi păgânii, şi ereticii, şi orice om se unesc la socoteală. Şi deşi nu toţi filozofează despre înviere precum se cuvine, însă despre judecată şi osânda cea de acolo toţi se unesc, zicând că acolo va fi o oarecare răsplătire pentru cele ce se fac aici. Şi de nu ar fi fost aceasta pentru care pricină Dumnezeu ar fi întins atât cer, ar fi aşternut atât pământ, ar fi lăţit marea, ar fi revărsat aerul şi ar fi arătat atâta purtare de grijă? Pentru a nu avea grijă de noi până în sfârşit? Oare nu vezi câţi, petrecând în fapta bună, s-au dus din viaţă după ce au pătimit nenumărate rele, neprimind niciun bine? Iar pe alţii, care petrecând în răutate, răpind avuţiile altora, dezbrăcând şi silnicind văduve şi orfani, s-au dus din viaţa aceasta, după ce s-au desfătat de nenumărate bunătăţi, de bogăţie şi de dezmierdări, nepătimind nici cel mai mic rău? Când, dar, vor lua cei dintâi răsplătirile pentru fapta bună sau ceilalţi pedepsele pentru răutate, dacă lucrurile noastre se termină cu viaţa aceasta? Şi cum că este dovedit că există Dumnezeu şi încă drept şi oricine va mărturisi aceasta, dovedit este că, fiind drept, va şi răsplăti şi acelora, şi acestora cele după vrednicie. Şi dacă va răsplăti cele după vrednicie şi acestora, şi acelora, iar aici nimeni n-a fost răsplătit, nici acesta cinste pentru fapta bună, nici acela pedeapsă pentru răutate, dovedit este că va fi o vreme în care amândoi vor lua răsplătirea cea cuviincioasă.

Dar pentru care pricină Dumnezeu ne-a pus în mintea noastră un judecător care totdeauna priveghează şi este treaz? Spun despre conştiinţă. Şi nu este niciun judecător atât de treaz între oameni cum este conştiinţa noastră. Căci judecătorii cei lumeşti se strică de bani, se slăbănogesc de linguşitori, se făţărnicesc de frică şi multe alte sunt care strică hotărârea lor

cea dreaptă. Dar divanul conştiinţei nu se supune la niciuna din acestea, ci cu toate că o vei mitui, cu toate că o vei linguşi şi o vei măguli, cu toate că o vei îngrozi sau altceva de-i vei face, dă hotărârea cea dreaptă contra celor ce au greşit. Şi chiar cel ce a făcut păcatul el însuşi se va osândi pe sine, cu toate că nu-l va pârî altcineva. Iar aceasta nu o face de două sau de trei ori, ci în toată viaţa. Şi cu toate că va trece multă vreme, dar nu va uita niciodată cele făcute, ci şi mai înainte de a se face păcatul, şi când se face, şi după ce s-a făcut stă asupra noastră ca un pârâş cumplit, dar mai ales după ce se face păcatul. Căci atunci când lucrăm păcatul fiind beţi de dulceaţă nu simţim, dar după ce se face şi după ce se stinge toată dulceaţa, atunci intră boldul cel amar al căinţei, invers ca la femeile cele ce se chinuiesc. Căci la acelea, mai înainte de naştere, durerea le este cumplită şi nesuferită, iar după naştere au odihnă, fiindcă durerea iese odată cu pruncul. Dar aici nu aşa, ci până când chinuim şi zămislim sfaturile cele stricate ne veselim şi ne bucurăm, iar după ce naştem copilul cel rău, adică păcatul, atunci văzând urâciunea şi grozăvia celui născut ne chinuim şi ne rupem mai cumplit decât femeile cele ce nasc. De aceea vă rog de la început să nu primiţi pofta cea stricată, iar dacă aţi primit-o, să sugrumaţi seminţele ei înăuntru, iar dacă şi de aceasta vă veţi lenevi, după ce păcatul se va face lucru să-l omorâţi prin mărturisire şi prin lacrimi şi prin prihănirea de sine, căci nimic nu este aşa pierzător de păcat ca prihănirea şi osândirea de sine împreună cu pocăinţa şi lacrimile. Ţi-ai prihănit şi osândit păcatul? Ai lepădat sarcina. Dar cine zice aceasta? Însuşi Dumnezeu Judecătorul. „Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndrepţi”. Dar pentru care pricină te ruşinezi şi ţi se roşeşte faţa voind să spui păcatele? Oare le spui la vreun om, ca să te înfrunte? Oare le mărturiseşti la robul cel asemenea ţie ca să te vădească? Stăpânului, Purtătorului de grijă, Iubitorului de oameni şi Doctorului îţi arăţi rana. Şi dacă nu o vei spune, oare Acela nu o cunoaşte, Care ştia de mai înainte cele ce se vor face? Pentru care pricină n-o spui? Oare din prihănirea ta păcatul se face mai greu? Nu. Ci mai uşor şi mai blând. Şi pentru aceasta spune-I, nu pentru ca să fii pedepsit, ci pentru ca să fie iertat; nu pentru ca El să cunoască păcatul, pe care îl ştie de mai înainte, ci ca să cunoşti tu câtă datorie îţi iartă. Şi El voieşte ca tu să cunoşti mărimea darului, ca să petreci mulţumind, ca să fii mai tare faţă de păcat, ca să fii mai osârduitor spre fapta bună. De nu vei spune mărimea datoriei, nu vei

cunoaşte mulţimea darului. Nu te silesc, zice, să vii în mijlocul priveliştii şi să pui împrejur mulţi martori, ci spune-Mi păcatul numai Mie îndeosebi, ca să vindec buba şi să te izbăvesc de usturime.

De aceea Dumnezeu a pus în noi conştiinţa, mai cu dragoste decât tatăl. Că tatăl o dată, de două ori, de trei ori sau de zece ori certând copilul şi văzând că nu se îndreaptă, îl leapădă deznădăjduindu-se de el, scoţându-l din casă şi tăindu-l din rudenie. Dar conştiinţa nu face aşa, ci o dată, de două ori, de trei ori şi de nenumărate ori de-ţi va zice şi tu nu vei asculta, ea grăieşte iarăşi şi nu se depărtează până la răsuflarea cea mai de pe urmă. Şi ne arată chipurile păcatelor în casă, pe uliţă, la masă, în târg, în călătorie şi de multe ori şi în vise. Şi uită-te la înţelepciunea lui Dumnezeu, căci n-a făcut ca totdeauna conştiinţa să prihănească, pentru că nu am fi suferit sarcina dacă am fi fost pârâţi neîncetat, nici ca ea să fie slabă, ca să ostenească după cea dintâi sau după cea de-a doua sfătuire. Şi de era să ne împungă pe noi în toate zilele şi ceasurile, ne-am fi sugrumat de scârbă, iar dacă s-ar fi depărtat după una sau două mustrări, nu am fi dobândit niciun folos. De aceea a făcut ca această mustrare să fie totdeauna, dar nu continuă; totdeauna ca să nu cădem în trândăvie şi nebăgare de seamă, ci să ne trezvim mereu până la moarte, dar nu continuă ca să nu ne chinuim cu mintea, ci să răsuflăm primind perioade de odihnă şi mângâieri. Şi precum a nu pătimi nicidecum durere pentru păcate este lucru primejdios şi naşte în noi nesimţirea cea mai de pe urmă, aşa a pătimi durere neîncetat şi peste măsură este lucru vătămător. Căci covârşirea scârbei scoţând de multe ori pe om din socotelile şi simţirile cele fireşti, poate îneca sufletul şi să-l facă netrebnic spre toate cele bune. De aceea a şi rânduit ca mustrarea conştiinţei noastre să fie în răstimpuri, pentru că este foarte aspră şi împunge pe cel ce a păcătuit mai dureros decât orice bold. Şi ea se scoală şi strigă cumplit şi cu multă tărie asupra noastră nu numai atunci când noi păcătuim, ci şi când alţii vor greşi cele asemenea cu noi. Pentru că desfrânatul, preadesfrânatul, tâlharul nu numai când el este pârât socoteşte că este certat cu bătăi, ci şi când aude că şi alţii care au făcut aceleaşi ca şi ei se pârăsc, aducându-şi aminte de păcatele lui din mustrările altora. Şi cu adevărat se pârăşte altul, dar se răneşte acesta, care nu este pârât, dacă a îndrăznit să facă unele ca ale aceluia. Precum şi la faptele cele bune, căci

atunci când alţii se laudă şi se încununează, cei ce au isprăvit cele asemenea cu aceia se bucură şi se veselesc, ca şi cum ei ar fi lăudaţi mai mult decât aceia.

Cine poate fi mai ticălos decât cel ce păcătuieşte, dacă alţii se pârăsc şi se învinuiesc, iar el leşină? Şi cine poate fi mai fericit decât cel ce petrece în fapta bună, dacă lăudându-se alţii, el se bucură şi se veseleşte, aducându-şi aminte de isprăvile sale din laudele acelora? Acestea sunt lucrurile înţelepciunii lui Dumnezeu, acestea sunt semnele purtării de grijă celei mari a Lui. Căci mustrarea conştiinţei este o ancoră sfântă, care nu ne lasă să ne afundăm desăvârşit în adâncul păcatului, fiindcă nu numai în vremea păcatului obişnuieşte să ne aducă aminte de el, ci şi după multe înconjurări de ani ne aduce aminte de păcate vechi. Şi pentru aceasta voi aduce o dovadă luminată din Scripturi.

Oarecând Iosif a fost vândut de fraţii lui, care nu aveau cu ce să-l învinuiască, dar pentru că avusese nişte vise care spuneau de mai înainte slava lui ce avea să-i fie, l-au vândut. Că zicea: „Snopii voştri s-au închinat snopului meu" (Fac. 37, 7). Dar pentru aceasta trebuia mai mult să-l păzească, căci avea să fie el cunună a întregii familii şi strălucire a neamului întreg. Ci în acest fel este zavistia, se luptă împotriva bunătăţilor proprii. Şi zavistnicul alege mai bine să pătimească nenumărate nevoi, decât să vadă pe aproapele său sporind în cinste, cu toate că o parte din ea trece la el. Şi ce altceva poate fi mai ticălos decât aceasta? Lucrul acesta l-au pătimit şi aceia, şi văzându-l pe Iosif de departe venind şi aducându-le hrană, ziceau întru ei: „Veniţi să-l omorâm... şi vom vedea ce va fi cu visele lui" (Fac. 37, 20). Deşi nu te-ai luat de fratele tău, nici nu i-ai cunoscut firea, trebuia să te cucerniceşti de masă şi de felul slujirii, că a venit să te hrănească. Dar vezi cum prorocesc ei nevrând? „Veniţi să-l omorâm... şi vom vedea ce va fi cu visele lui". Dacă nu s-ar fi sfătuit, dacă nu ar fi ţesut vicleşugul, dacă nu ar fi pus la cale acel sfat neruşinat, nu ar fi cunoscut puterea viselor. Căci nu era acelaşi lucru ca Iosif să fie pus în scaunul Egiptului fără să pătimească nimic, cu a dobândi acea strălucire prin atâtea nevoi şi împiedicări. Şi de nu l-ar fi zavistuit, nu l-ar fi vândut în Egipt, de nu l-ar fi vândut în Egipt, nu l-ar fi îndrăgit egipteanca, de nu l-ar fi îndrăgit egipteanca, nu ar fi fost

aruncat în temniță, nu ar fi tâlcuit visele și nu ar fi dobândit împărăția. Și de nu ar fi dobândit împărăția, nu ar fi venit frații lui ca să cumpere grâu și să se închine lui. Drept aceea fiindcă s-au sfătuit să-l omoare, cu mult mai limpede au cunoscut visele lui.

Ce dar? Oare aceia s-au făcut pricinuitori lui Iosif de toate bunătățile și de slava aceea? Nicidecum. Ci ei s-au sfătuit să-l dea pe el morții, necazului, robiei și relelor celor mai de pe urmă, iar Dumnezeu, Meșterul cel bun, a folosit răutatea zavistnicilor spre slava celui zavistuit și vândut. Și ca să nu se socotească că cele ce au urmat s-au făcut din întâmplare sau din schimbarea lucrurilor omenești, Dumnezeu, prin înșiși aceia care se împotriveau, face lucrurile cărora aceia se împotriveau, folosind pe vrăjmași ca slujitori ai slavei lui Iosif. Și aceasta ca să înțelegi că cele ce a hotărât Dumnezeu nimeni nu le va opri și nimeni nu va putea întoarce mâna Lui cea înaltă.

Și dacă tu vei fi vrăjmășuit de unii, să nu te înspăimânți, nici să nu te superi, ci să știi că vrăjmășuirea duce la sfârșit bun, numai de vei suferi cu bărbăție cele ce ți se întâmplă. Căci, iată, și aici zavistia a născut împărăție și pizma a pricinuit coroană și scaun, și cei ce l-au vrăjmășuit ei înșiși l-au împins la mărimea acestei dregătorii. Și cel ce a fost zavistuit a împărățit, iar cei ce au zavistuit, slujeau aceluia; și acela era închinat, iar aceștia se închinau. Deci când vor veni asupra ta nevoi dese, unele după altele, nu te tulbura, nici nu te necăji, ci așteaptă sfârșitul, căci negreșit va veni, și vrednic de dăruirea cea mare a lui Dumnezeu, numai de vei suferi cu mulțumire cele ce se întâmplă. Căci și acesta, după visele acelea venind în primejdia cea mai de pe urmă, vânzându-se de frați, vrăjmășuindu-se de egipteancă și căzând în temniță, n-a zis întru sine: „Ce este aceasta? Visurile acelea au fost o amăgire, care m-au lipsit de patrie și de libertate. Pentru Dumnezeu nu m-am supus egiptencei care mă invita la desfrânare și sunt pedepsit pentru înfrânare și pentru fapta bună, dar nici așa nu mi-a ajutat Dumnezeu, nici nu Și-a întins mâna, ci m-a lăsat să fiu dat în legături și în nevoi dese. Căci după groapă, robie; după robie, vrăjmășie; după vrăjmășie, năpăstuire; după năpăstuire, temniță". Dar nimic din acestea nu-l tulbura pe el, ci sta îmbărbătându-se cu nădejdea, știind că cele zise de Dumnezeu

nu vor cădea niciodată. Şi putea Dumnezeu să împlinească pe acelea şi în ziua aceea, dar ca să-Şi arate şi puterea Sa şi credinţa robului Lui, lasă să se scurgă vreme îndelungată şi să se facă multe împiedicări. Şi-Şi arată puterea Lui şi împlineşte cele făgăduite când ele nu mai au nădejde de a fi împlinite, şi vezi şi tăria robului Lui, pe care nimic din cele ce se întâmplă nu-l depărtează de la aşteptarea cea bună.

Dar să ne întoarcem la ceea ce am zis. Şi au venit aceia, fiindcă foametea, ca un ostaş, îi împingea la Egipt ca să cumpere grâu şi i-a pus înaintea dregătorului Iosif. Dar el ce zice către ei? „Iscoade sunteţi" (Fac. 42, 19). Atunci ei au zis întru sine: „Ce este aceasta? Am venit să cumpărăm bucate şi ne primejduim viaţa?" Pe bună dreptate, pentru că şi el v-a adus bucate şi şi-a primejduit viaţa. Dar el a suferit cu adevărat, iar voi nu, căci Iosif nu era vrăjmaş, ci a luat numai mască de vrăjmaş ca să cunoască cu de-amănuntul cele ce s-au făcut în casa părintească. Şi de vreme ce ştiindu-i că sunt vicleni din cele ce a pătimit, iar pe Veniamin nu l-a văzut împreună cu ei, s-a temut pentru copil, ca nu cumva şi acela să fi pătimit ca şi el. De aceea porunceşte ca unul dintre ei să fie legat şi oprit acolo, până ce vor aduce pe fratele lor. Şi luând grâul s-au dus înfricoşaţi cu moartea de nu vor face cele poruncite. Şi după ce Iosif le-a zis: „Şi pe fratele vostru cel mai tânăr să-l aduceţi la mine... iar de nu, veţi muri", ce zic aceia între ei? „În păcate suntem noi pentru fratele nostru, că nu ne-a fost milă de necazul sufletului lui când ne ruga pe noi" (Fac. 42, 20, 21). Ai văzut după câtă vreme şi-au adus ei aminte de păcatul acela? Către tatăl lor au zis: „Fiară rea l-a mâncat pe el" (Fac. 37, 33), iar acum când Iosif era de faţă îşi vădeau păcatul lor.

Ce lucru mai de mirare poate fi altul decât acesta? Se face judecată fără vădiri şi mustrări, îndreptare fără pâră, dovedire fără martori, fiindcă înşişi aceia care au făcut lucrul se vădesc pe sine şi ceea ce au făcut în ascuns o arată pe faţă. Cine i-a înduplecat, cine i-a silit să pună în faţă cele ce s-au făcut cu atâta vreme mai înainte? Oare nu este dovedit că conştiinţa, judecătorul cel neamăgit, care neîncetat le tulbura cugetele şi le împungea sufletul? Cel omorât atunci şedea judecându-i cu tăcerea, şi neieşind nicio hotărâre pentru ei, ei înşişi îşi rostesc osânda asupra lor. Şi unii dintre ei

ziceau acestea, iar altul le zicea: „Nu v-am grăit vouă zicând: Nu faceţi nedreptate băiatului? Şi iată sângele lui se cere (de la noi)” (Fac. 42, 22). Şi deşi acesta nu le-a zis nimic despre ucidere, dar conştiinţa lor, apucând vreme, le-a adus aminte de ce au făcut, iar aceia, fără să-i silească cineva, au mărturisit cele ce au îndrăznit să facă.

Aşa şi noi de multe ori pătimim cu păcatele învechite, căci ne aducem aminte de ele când suntem cercetaţi de nevoi şi de necazuri.

Deşi ştiind toate acestea, când vom face ceva rău să nu aşteptăm nevoi şi necazuri, nici primejdii şi legături, ci în toate zilele şi ceasurile să înnoim divanul acesta, să aducem hotărâri asupra noastră şi să ne silim ca în tot chipul să ne îndreptăm către Dumnezeu. Şi nici noi să nu ne îndoim asupra învierii şi judecăţii, nici pe alţii să nu suferim auzindu-i că grăiesc aşa, ci în tot felul să le astupăm gura prin cele ce s-au zis. Că de nu ar trebui să dăm seamă acolo pentru cele ce am greşit, nu ar fi pus Dumnezeu aici în noi astfel de judecător. Dar şi acesta este un semn al iubirii de oameni a Lui, că de vreme ce atunci ne va cere seamă pentru cele ce am greşit, a pus în noi acest judecător nemitarnic, ca judecându-ne pe noi aici pentru cele greşite, făcându-ne mai înţelepţi, să ne răpească de la judecata ce va să fie acolo. Despre care zice şi Pavel: „Căci de ne-am fi judecat noi singuri, nu ne-ar mai fi osândit Domnul”. Deci ca să nu fim pedepsiţi atunci şi ca să nu dăm seamă, fiecare să intre în conştiinţa sa şi deschizând-o şi citind cu atenţie toate greşelile, să-şi osândească sufletul său, care a făcut acestea, să-şi chinuiască gândurile, să-şi necăjească mintea, să se pedepsească pe sine pentru păcate prin osândirea de sine, prin pocăinţa cea adevărată, prin lacrimi, prin mărturisire, prin post, prin milostenie, prin înfrânare, prin dragoste, ca, lepădând aici toate păcatele, să mergem acolo cu multă îndrăzneală. Pe care fie ca noi toţi să o dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului” (Evr. 11, 37-38)

Totdeauna, dar mai ales când cuget la isprăvile Sfinţilor, îmi vine să deznădăjduiesc de mântuire pentru că nici în vis n-am încercat acelea, în care acei bărbaţi au petrecut toată vremea, nu pedepsindu-se pentru păcate, ci lămurindu-se cu necazurile în lucrarea necontenită a faptelor bune. Gândeşte-te la Ilie, către care a venit astăzi cuvântul, căci pentru el se zice „au pribegit în piei de oaie” şi la el se referă toate pildele. Dar şi pentru fiecare în parte spune cuvântul. Şi după ce a zis despre apostoli că „au murit ucişi cu sabia şi au fost ucişi cu pietre” (Evr. 11, 37), se suie iarăşi la Ilie, cel ce a pătimit aceleaşi ca şi ei. Şi de vreme ce se putea ca să nu se refere la apostoli, aduce mângâierea de la cel ce s-a înălţat şi s-a făcut foarte minunat.

„Şi au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, necăjiţi, de rău supăraţi; ei, de care lumea nu era vrednică”. Nu aveau haine să se îmbrace din pricina necazurilor celor multe, nu aveau cetate, nici casă, precum şi Hristos zice despre Sine: „Iar Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul” (Mt. 8, 20). Şi ce zic casă? Nici în pustie mergând nu aveau linişte, căci şi de acolo fugeau, fiind izgoniţi nu numai din latura cea locuită, ci şi din cea nelocuită. Şi povesteşte despre locurile în care şedeau şi de lucrurile pe care le făceau acolo „lipsiţi şi strâmtoraţi” fiind. Dar pe aceştia îi învinuiau fiindcă cred în Hristos. Dar pe Ilie, care aceleaşi pătimea, pentru ce îl învinuiau? Cu ce puteau să-l învinuiască de-l prigoneau, de alergau după el, de-l sileau să se lupte cu foamea şi cu setea?

Şi spune Pavel toate acestea pe care şi creştinii din Iudeea le pătimeau, despre care, în altă parte, zice: „Iar ucenicii au hotărât... să trimită ajutorare fraţilor necăjiţi care locuiau în Iudeea” (F. Ap. 11, 29). Şi erau aşa „de rău supăraţi”, adică pătimeau rău şi erau în primejdii, precum şi aceştia erau acum. Şi „au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în

crăpăturile pământului". Dar ce înseamnă aceasta? Nu înseamnă altceva decât că au umblat ca niște fugari ce se mută din locurile lor, au fost prinși ca cei ce au făcut fapte de ruşine şi ca cei ce nu sunt vrednici să vadă soarele, neaflând nici în pustietate scăpare, ci trebuind ca totdeauna să fugă, să caute vizuini, să se îngroape de vii în pământ şi să fie în frică totdeauna.

„Şi toți aceştia, mărturisiți fiind prin credință, n-au primit ce le fusese făgăduit, pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârşirea" (Evr. 11, 39-40). Dar care este plata a atâtor nădejdi? Care este răsplătirea? Mare şi atât de mare, încât nu se poate arăta nici cu cuvântul. Căci „cele ce ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, acelea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El". Dar încă nu le-au luat, ci aşteaptă, cu toate că au murit într-atâta necaz. Şi având ei atâția ani după ce au biruit, încă n-au luat, iar voi fiind încă în nevoință, vă necăjiți? Gândiți-vă la Avraam şi la Pavel de cât timp stau aşteptând desăvârşirea noastră, ca să poată şi ei lua plata? Şi dacă noi nu o vom duce, nu vor lua plata, cum le-a spus de mai înainte Mântuitorul. Precum face şi un părinte iubitor de fii care zice fiilor lui celor buni că nu le dă să mănânce până ce nu vor veni şi frații lor. Iar tu te necăjeşti că încă n-ai luat plata? Ce zice Abel, cel care a biruit înaintea tuturor şi stă neîncununat? Ce zice Noe? Ce zic cei ce au fost în vremurile acelea, care te aşteaptă pe tine şi pe cei ce vor fi după tine? Vezi că noi îi întrecem pe ei şi suntem mai bine? Căci bine a zis: „Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun". Şi pentru ca să nu pară că aceia ne întrec pe noi prin faptul că s-au încununat mai întâi, a hotărât tuturor o vreme a cununilor; şi cel ce a biruit cu atâția ani mai înainte, va lua cununa împreună cu tine. Vezi purtare de grijă? Şi n-a zis „ca ei să se încununeze fără noi", ci „ca ei să nu ia fără de noi desăvârşirea". Deci şi desăvârşiți atunci se vor arăta. Au apucat mai înainte nevoințele, dar n-au primit mai înainte cununile, nu nedreptățindu-i pe aceia, ci cinstindu-ne pe noi. Şi ei aşteaptă pe frați, căci dacă toți suntem un trup, mai mare bucurie se face trupului acestuia când toți de obşte se încununează, iar nu în parte. Iar drepții sunt minunați şi pentru aceasta, că se bucură pentru cele bune ale fraților lor ca pentru ale lor. De aceea şi voia

lor este ca să se încununeze împreună cu mădularele lor, căci a se slăvi împreună mare dulceață pricinuiește.

„De aceea și noi, având împrejurul nostru atâta nor de mărturii" (Evr. 12, 1). De multe ori Scriptura aduce mângâierea în nevoi, vorbind despre cele ce se întâmplă în jurul nostru. Precum zice prorocul: „De arșiță, de vifor și de ploaie te va izbăvi pe tine" (Is. 4, 6); și David: „Ziua soarele nu te va arde, nici luna noaptea" (Ps. 120, 7). Deci și aici zice că precum norul umbrește pe cel ars de raza cea fierbinte, așa pomenirea acelor sfinți ridică și scoală sufletul cel obosit de rele. Și n-a zis „înălțat în înălțime deasupra noastră", ci pus „împrejurul nostru", care înseamnă mult mai mult decât aceia, căci fiind pus, împrejurul nostru, pe bună dreptate ne face să fim într-o mai mare libertate. Dar care nor? Mulțimea mărturiilor. Mărturii nu numai din Legea nouă, ci și din Legea veche, căci și aceia au mărturisit măreția lui Dumnezeu, precum cei Trei Tineri, Ilie și toți prorocii.

„Lepădând toată povara". Care? Somnul, lenevirea, gândurile cele proaste, toate lucrurile cele omenești. „Și păcatul ce lesne înconjoară". Și zicând „lesne înconjoară", însemnând ori pe cel ce lesne ne înconjoară pe noi, ori pe cel ce poate lesne pătimi necaz. Și cred că aceasta este dreaptă, căci cu lesnire ne este să biruim păcatul, de vom voi. „Și să alergăm cu stăruință în lupta care ne stă înainte". Nu a zis „să ne nevoim", „să ne luptăm", sau „să ne războim", ci ne-a îndemnat să facem ce este mai ușor, „să alergăm". Nu să ne lipim de alergare, ci să suferim în ea, nu să slăbănogim, ci „să alergăm... în lupta care ne stă înainte".

Apoi pune Capul mângâierii, care este și întâi, și pe urmă, adică Hristos. „Cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței". Despre care și Hristos spunea ucenicilor adeseori: „Dacă pe stăpânul casei l-au numit Beelzebul, cu cât mai mult pe casnicii lui?"; și iarăși: „Destul este ucenicului să fie ca învățătorul și slugii ca stăpânul" (Mt. 10, 25). Și zice „cu ochii ațintiți". Adică ne învață ca atunci când alergăm să privim la Hristos. „Și precum la toate meșteșugurile și luptele, privind la învățători, așa ne întipărim în minte meșteșugul, întipărindu-ne în ea, prin privire, oarecare reguli; așa și aici de voim să alergăm și să alergăm bine să privim la Hristos, începătorul și plinitorul credinței". Dar ce înseamnă

aceasta? Adică el a dat începutul punând în noi credința, precum a zis și ucenicilor: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi” (In. 6, 67). Încă și Pavel zice: „Atunci voi cunoaște deplin, precum am fost cunoscut și eu” (I Cor. 13, 12). Și dacă El a pus începutul întru noi, El va pune și sfârșitul.

„Care în locul bucuriei pusă înainte-I, a suferit crucea, neținând seama de ocara ei”. Adică, dacă voia, ar fi putut să nu pătimească nimic „căci fărădelege n-a făcut, nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui” (Is. 53, 9) și cum Însuși zice în Evanghelii: „Vine stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine” (In. 14, 30); și: „Stăpânire să-l pun (sufletul) și stăpânire am iarăși să-l iau” (In. 10, 18). Deci dacă Cel ce nu avea nevoie să Se răstignească S-a răstignit pentru noi, cu cât mai mult trebuie ca noi pe toate să le suferim vitejește? „Care în locul bucuriei pusă înainte-I, a suferit crucea, neținând seama de ocara ei”. Ce înseamnă „neținând seama de ocara ei”? Adică Și-a ales moarte de ocară.

– Dar dacă voia să moară, de ce și cu ocară?

– Pentru ca să ne învețe să nu socotim nimic slava de la oameni. Și nefiind supus păcatului, l-a luat asupra Sa, învățându-ne pe noi să îndrăznim împotriva lui, socotindu-l de nimic.

– Dar pentru ce n-a zis „moarte de mâhnire”, ci „de ocară”?

– Pentru că nu o suferea cu mâhnire.

– Și care este sfârșitul?

– Ascultă, că e adăugat: „Și a șezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu”. Vezi răsplătirea? Despre care și Pavel scrie: „Pentru aceea și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece” (Filip 2, 9-10). Și aici vorbește despre omenitatea Lui. Și deși nu am fi primit niciun dar, îndeajuns era pilda aceasta să ne înduplece să suferim toate, ce vom face acum când și daruri nespuse ne sunt puse înainte, și nu mici, ci mari și multe? De aceea când și noi va trebui să pătimim ceva de acest fel, mai înainte de apostoli să mergem la Hristos. Pentru ce? Pentru că toată viața

Lui a fost plină de ocări, numit fiind mereu îndrăcit, înşelător şi vrăjitor. Uneori iudeii ziceau: „Acest om nu este de la Dumnezeu” (In. 9, 16), alteori: „Nu, ci amăgeşte poporul” (In. 7, 12), sau: „Amăgitorul Acela a spus, fiind încă viu: După trei zile Mă voi scula” (Mt. 27, 63); şi iarăşi: „Acesta nu scoate pe diavoli decât cu Beelzebut, căpetenia diavolilor” (Mt. 12, 24); şi iarăşi: „Oare nu zicem noi bine că Tu eşti samarinean şi ai drac” (In. 8, 48). Şi toate acestea le auzea de la aceia cărora le făcea bine, lucrând minuni şi arătându-le lucrurile lui Dumnezeu. Iar dacă ar fi auzit acestea, nefăcând nimic pentru ei, nu era niciun lucru de mirare, ce să zici însă când era numit înşelător vorbindu-le despre adevăr, şi când I se zicea că are drac scoţând dracii, sau când era numit tulburător pe toate aşezându-le bine? Iar dacă voieşti să auzi şi batjocoririle şi luările în râs, lucru care răneşte cel mai mult sufletele noastre, ascultă întâi cele cu privire la neamul Lui: „Au nu este Acesta fiul teslarului” (Mt. 13, 55)? „Şi nu ştim noi pe tatăl Său şi pe mama Sa” (In. 6, 42)? Apoi defăimându-L pentru patrie ziceau lui Nicodim: „Cercetează şi vezi că din Galileea nu s-a ridicat proroc”. „N-a zis, oare, Scriptura că Hristos va să vină din Betleem?” (In. 7, 52, 42). Vrei să auzi şi luările în râs care le făceau aproape de Cruce? Se închinau Lui batjocorindu-L, Îl băteau şi-L loveau cu pumnii, după care Îi ziceau: „Proroceşte cine este cel ce te-a lovit?” (Lc. 22, 64). Apoi aducându-I oţet Îi ziceau: „Dacă eşti Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce!” (Mt. 27, 40). Încă şi unul din slujitorii arhiereului I-a dat o palmă, căruia i-a zis: „Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce Mă baţi?” (In. 18, 23). Şi bătându-şi joc de El L-au îmbrăcat cu hlamida şi scuipau în faţa Lui, iar ostaşii totdeauna erau adunaţi ca să-I ispitească.

Voieşti să ştii şi prihănirile cele în ascuns şi cele la vedere şi cele de la ucenici? Căci zicând: „Nu vreţi şi voi să vă duceţi?” (In. 6, 67) s-a referit la ucenici. Iar „drac ai” au zis-o cei ce crezuseră Lui. Şi spune-mi oare nu totdeauna, din scutece, era ispitit? Oare, copil fiind, nu L-a luat Mama Lui şi au fugit în Egipt? Oare nu fugea adeseori în Galileea, iar alteori în Iudeea?

Deci pentru toate acestea zice să fim „cu ochii aţintiţi asupra lui Iisus, începătorul şi plinitorul credinţei, Care în locul bucuriei pusă înainte-I, a suferit crucea, n-a ţinut seama de ocara ei şi a şezut de-a dreapta tronului

lui Dumnezeu". La Acesta să privim şi la ucenicii Acestuia, auzind ce a suferit Pavel: „În multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătăi, în temniţe, în tulburări, în osteneli, în privegheri, în posturi, în curăţie, în cunoştinţă" (II Cor. 6, 4-6); şi iarăşi: „Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi şi suntem bătuţi; suntem pribegi şi ne ostenim, lucrând cu mâinile noastre. Ocărâţi fiind, binecuvântăm. Prigoniţi fiind, răbdăm. Huliţi fiind, mângâiem" (I Cor. 4, 11-13).

Poate oare să zică cineva dintre noi că a pătimit cea mai mică parte din acestea, ca nişte înşelători, ca nişte necinstiţi, ca cei ce nu au nimic? Ascultă iarăşi: „De la iudei, de cinci ori am luat patruzeci de lovituri de bici fără una. De trei ori am fost bătut cu vergi; o dată am fost bătut cu pietre...; o noapte şi o zi am petrecut în largul mării. În călătorii de multe ori, în primejdii..., în osteneală..., în foame..." (II Cor. 11, 24-27). Şi cum că acestea erau plăcute lui Dumnezeu, ascultă-l iarăşi pe el zicând: „Pentru aceasta de trei ori am rugat pe Domnul..." Şi mi-a zis: „Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune" (II Cor. 12, 8-9). După care zice: „De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări..., ca să locuiască în mine puterea lui Hristos" (Ibidem). Dar şi Hristos zice: „În lume necazuri veţi avea" (In. 16, 33). Ca şi cum ar zice: „Priviţi la Cel ce a răbdat de la păcătoşi atâta împotrivire, ca să nu vă osteniţi în zadar şi să slăbiţi cu sufletele voastre". Şi pe bună dreptate a spus aceasta, căci dacă pătimirile aproapelui ne scoală şi ne deşteaptă, oare cele ale Stăpânului câtă osârdie nu ne vor da? Ce nu ne vor pricinui? Şi vezi cum lovirile peste obraz, luările în râs, ocările, clevetirile, batjocoririle, toate le-a spus într-un cuvânt, împotrivire. Şi nu numai acestea, ci şi toate pe care le-a suferit cât timp a învăţat pe pământ.

Deci, iubiţilor, la acestea să cugetăm pururea şi să le măcinăm în mintea noastră şi ziua, şi noaptea, căci vom dobândi din ele mari bunătăţi şi mult folos. Căci mare mângâiere, mare cu adevărat sunt Patimile lui Hristos şi pătimirile apostolilor. Şi Hristos, Care nu avea trebuinţă de a umbla pe această cale, care este cea mai prielnică faptei bune, a mers pe ea, dovedindu-se că necazul ne aduce folos şi ni se face pricină de odihnă. Dar ascultă ce zice El Însuşi: „Cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu

este vrednic de Mine". (Mt. 10, 38). Numai că nu zice: „De eşti ucenic urmează învăţătorului, că asta se cuvine ucenicului". Iar dacă El a mers prin necaz, iar tu prin odihnă, nu umbli pe aceeaşi cale pe care a mers Acela, ci pe alta. Cum urmezi Lui, neurmând? Cum eşti ucenic, neurmând învăţătorului? Acest lucru îl arată Pavel, zicând: „Noi suntem slabi; voi însă sunteţi tari. Voi sunteţi străluciţi, iar noi suntem în necinste!" (I Cor. 4, 10). Cum se poate ca voi să fiţi ucenici, când noi învăţătorii urmăm cele potrivnice vouă?

Mare lucru este necazul, o, iubiţilor, pentru că lucrează două isprăvi: şterge şi păcatele, şi tari ne face.

– Dar dacă ne va răsturna şi ne va prăpădi?

– Nu necazul face acest lucru, ci trândăvirea noastră. Căci de ne vom trezvi, de ne vom ruga lui Dumnezeu ca să nu fim ispitiţi mai presus de putere, vom sta vitejeşte şi ne vom lupta. Cât timp avem pe Dumnezeu cârmuitor, deşi vor sufla ispitele mai iute decât toate vânturile, ele vor fi ca paiele şi ca frunzele purtate încolo şi încoace. Dar ascultă pe Pavel ce zice: „Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori" (Rm. 8, 37); şi iarăşi: „Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea ce ni se va descoperi" (Rm. 8, 18); şi iarăşi: „Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură: slavă veşnică covârşitoare" (II Cor. 4, 17). Gândeşte-te ce fel de primejdii, sfărâmări de corăbii, necazuri dese şi altele de acest fel a pătimit, dar le numeşte uşoare. De aceea râvneşte unui astfel de diamant, care era înfăşurat cu acest trup slab şi neputincios.

Eşti în sărăcie? Dar nu eşti întru atât, cum era Pavel, care se lupta şi cu foamea, cu setea şi cu lipsa. Şi nu o zi a pătimit acestea, ci totdeauna le suferea. De unde este arătat aceasta? Ascultă-l ce zice: „Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi" (1 Cor. 4, 11). Mare minune este că fiind întru atâta slavă a propovăduirii, suferea atât de mult. Şi mulţi ani, căci zice: „Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani fie în trup, nu ştiu; fie afară de trup, nu ştiu" (1 Cor. 12, 2); şi iarăşi: „Apoi după trei ani, m-am suit în Ierusalim" (Gal. 1, 18); şi iarăşi ascultă-l zicând: „Căci mai bine

este pentru mine să mor, decât să-mi zădărnicească cineva lauda" (1 Cor. 9, 15). Şi nu numai atât, ci ascultă: „Am ajuns ca gunoiul lumii" (Idem 4, 13).

Ce este mai cumplit decât foametea, decât frigul? Ce este mai rău decât vrăjmăşiile de la fraţi, pe care îi numeşte mincinoşi? Oare nu era mult înşelătorul lumii? Şi pentru aceasta oare nu era zdrobit în bătăi? Pe toate acestea să le luăm în minte, o, iubiţilor! Acestea să le cugetăm! De acestea să ne aducem aminte şi niciodată nu vom slăbi, cu toate că vom fi nedreptăţiţi, cu toate că vom suferi răpire sau alte nenumărate rele. O, de ar fi ca în ceruri să fim în slavă, căci toate le vom suferi! O, de ar fi ca acolo să fim în cele bune, căci de acestea nu vom purta grijă! Acestea sunt umbră şi vis. Şi de vor fi totuşi ceva, dar când se nădăjduiesc acelea, nimic nu sunt, deşi ni se par că sunt rele. Iar când se aşteaptă chinurile acelea niciun rău din cele de aici nu este rău, oricât de cumplit ar fi şi oricât ar dura. Căci cu ce poţi compara relele acelea? Cu ce poţi compara focul cel nestins şi viermele cel neadormit? Ce lucru din cele de aici este întocmai cu scrâşnirea dinţilor, cu legăturile, cu întunericul cel mai dinafară, cu mânia, cu necazul, cu strâmtorarea? Dar poate le vei putea compara cu durata vremii? Ce sunt zece mii de ani faţă de veacurile cele nenumărate şi fără de sfârşit? Oare nu sunt ca o picătură în oceanul cel nemărginit? Sau poate se vor asemăna bunătăţile cele de aici cu cele de acolo? Nu, căci deosebirea este covârşitoare, fiindcă: „Ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-au suit" (I Cor. 2, 9). Şi oare pentru acestea să nu fim zdrumicaţi, omorâţi, arşi de nenumărate ori şi să nu suferim nenumărate morţi şi orice fel de rău cu cuvântul şi cu lucrul? Şi de am dori cu adevărat bunătăţile cele făgăduite, am fi trăit în foc şi am fi răbdat toate.

Dar ce grăiesc eu acestea la nişte oameni care nu voiesc să defăimeze nici banii, ci se ţin de ei parcă ar fi fără de moarte? Iar când dau ceva puţini din cei mulţi ai lor, socotesc că au făcut totul. Aceasta nu este milostenie. Milostenie este darul văduvei aceleia care a dat toată avuţia sa (Mc. 12, 41-44). Şi dacă nu te lasă inima să dai cât a dat văduva, dă măcar ceea ce ai de prisos. Mulţumeşte-te cu cele de nevoie şi nu aduna cele de prisos. Dar nimeni nu dă nici ceea ce are de prisos. Şi prisosul este când ai slugi multe şi haine de mătase, care nu ne sunt de trebuinţă şi fără de care putem trăi.

Dar dacă vreţi, să socotim care sunt acelea fără de care nu putem trăi. De avem numai două slugi putem trăi. Iar dacă sunt unii care trăiesc fără slugi, ce cuvânt de îndreptare vom avea noi, când nu ne îndestulăm cu două? Putem avea şi casă de cărămidă cu trei camere, iar aceasta ne este de ajuns. Căci spune-mi, nu sunt unii care, trăind împreună cu femeia şi cu copiii, au o singură casă?

– Dar cum nu este ruşine ca cea liberă şi credincioasă să umble cu două slugi? – vei zice.

– Acest lucru nu este ruşine a umbla cu două slugi, ci ruşine este a umbla cu multe. Poate veţi râde auzind acestea. Credeţi-mă că a umbla cu multe slugi este ruşine, căci este asemenea cu cel ce vinde oile şi negustoreşte robii, ca să zic aşa. Mândrie şi slavă deşartă este lucrul acesta, iar acela filozofie şi cinste. Căci cinstea celei libere şi credincioase nu trebuie să se arate din mulţimea celor ce umblă după ea. Fiindcă ce faptă bună este a avea slugi multe? Lucrarea aceasta nu este a sufletului, iar ceea ce nu este a sufletului nu poate arăta libertatea şi credincioşia. Când se va îndestula cu puţin atunci este cu adevărat liberă, iar când va avea trebuinţă de mulţi, este slujnică şi mai roabă decât robii.

Spune-mi, oare îngerii nu înconjoară lumea singuri, neavând trebuinţă de nimeni să umble după ei? Dar pentru aceasta sunt mai răi cei ce nu au trebuinţă decât noi cei ce avem? Şi dacă a nu avea trebuinţă nicidecum de următori este lucru îngeresc, care oare este mai aproape de viaţa îngerească, ceea ce are trebuinţă de mulţi sau ceea ce are trebuinţă de puţini? Oare nu este ruşinos acest lucru? Căci ruşinos este a face ceva necuviincios. Spune-mi, care întoarce spre sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce poartă după ea mulţi sau ceea ce poartă puţini? Şi oare ceea ce umblă singură, neavând nevoie de vestitori, nu este mai cinstită decât ceea ce poartă după ea puţini? Vezi că lucrul acela este ruşinos. Care întoarce către sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce poartă hainele cele frumoase sau ceea ce este îmbrăcată simplu şi fără de nicio găteală şi podoabă? Care întoarce spre sine privirile celor ce sunt în târg, ceea ce se poartă pe asini şi pe aşternuturi de fir sau ceea ce umblă cu cinste şi cu cuviinţă? Dar la aceasta nici măcar nu vrem să privim, iar la aceea nu numai că cei de rând

se silesc să o vadă, ci și întreabă cine este și de unde? Și nu mai zic câtă zavistie se naște din aceasta. Spune-mi, dar, care lucru este de rușine, a fi văzută sau nu? Când este mai mare rușinea, când toți privesc la ea sau când nu privește nimeni? Când întreabă să se înștiințeze cine este sau când nici nu se îngrijesc? Vezi că pe toate nu le facem pentru rușine, ci pentru slava deșartă? Dar de vreme ce nu este cu putință a vă depărta pe voi de la aceasta, de-ajuns îmi va fi ca să vă fac a cunoaște că numai păcatul este rușine, pe care nimeni nu-l socotește că este rușine, ci numai pe toate celelalte în afară de el.

Haine să avem numai pentru trebuință, iar nu de prisos. Dar ca să nu vă strâmtorăm tare, numai atât vă sfătuiesc și vă poruncesc să nu aveți podoabe țesute cu fir, nici cearceafuri subțiri, căci acestea nu sunt de trebuință. Iar acestea nu le zic eu, ci, ca să vezi că acestea nu sunt cuvintele mele, ascultă pe Pavel fericitul, care poruncește femeilor să nu se împodobească cu împletiturile părului, cu aur, cu mărgăritare sau cu haine scumpe. Dar, spune, o, Pavele, cum voiești să se împodobească? Căci poate vor zice unele că numai hainele cele cu fir sunt scumpe, iar cele de mătase nu? Spune cum voiești să se împodobească? „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați" (I Tim. 1, 8). Haina să fie numai pentru a acoperi. Căci pentru aceasta ni le-a dat Dumnezeu, ca să ne acoperim goliciunea. Iar aceasta poate s-o facă orice haină, cu toate că va fi de puțin preț.

Poate voi, cele ce purtați haine de mătase, râdeți. Și cu adevărat trebuie să râdem, când vom socoti ce a poruncit Pavel și ce facem noi. Dar cuvântul meu nu este numai pentru femei, ci și pentru bărbați. Toate cele ce sunt peste trebuință sunt de prisos. Numai săracii nu au de prisos. Dar poate și aceia de nevoie, căci de le-ar fi fost cu putință, nu s-ar fi depărtat nici ei de a avea de prisos. Dar oricare ar fi pricina, aceia nu au acum cele de prisos. Deci să purtăm astfel de haine, care să împlinească numai trebuința. Ce trebuință este de aurul cel mult? Acestea se potrivesc celor de la teatru: hainele cele împodobite sunt ale femeilor acelora, adică ale desfrânatelor, care pe toate le fac ca să fie admirate. Să se împodobească femeia aceea de la teatru, căci voiește ca pe toți să-i tragă la ea. Iar cea ce a făgăduit să

petreacă cu frică de Dumnezeu, să nu se împodobească așa, căci ea are o altfel de podoabă mult mai frumoasă decât aceea. Trebuie și tu să mergi la spectacol. Pentru acel spectacol împodobește-te. Dar care este spectacolul? Cerul cu mulțimea îngerilor. Și nu zic numai pentru fecioare, ci și pentru toate femeile. Toate câte cred în Hristos au acest spectacol. Și să vorbim astfel de cuvinte, ca prin ele să veselim pe cei ce privesc. Cu așa fel de haine îmbracă-te, ca să-i faci pe aceia să se veselească.

Spune-mi, dacă femeia cea desfrânată va lăsa podoabele cele de aur, hainele, râsul, glumele și se va îmbrăca cu o haină proastă și, fără podoabă și gătează, va intra în spectacol, vorbind despre frica de Dumnezeu, despre curăție și înfrânare, oare nu se vor scula toți? Oare nu se va risipi acel spectacol? Oare nu o vor scoate pe aceea afară ca pe una ce nu știe să se potrivească cu poporul, grăind lucruri străine de acel spectacol satanicesc?

Așa și tu, îmbrăcându-te cu hainele aceleia, de vei voi să intri în spectacolul cerului, privitorii te vor scoate afară. Că acolo nu este trebuință de hainele cele cu fir, ci de altele. De care? Zice prorocul: „Îmbrăcată cu țesături de aur și prea înfrumusețată" (Ps. 44, 15). Și nu pentru ca să facă trupul alb și strălucitor, ci ca să împodobească sufletul, căci el este acela care se nevoiește și se luptă acolo. „Toată slava fiicei împăratului este înăuntru". Așa îmbracă-te. Și făcând așa te vei izbăvi și pe tine de multe răutăți, și pe bărbat de multă grijă. Căci atunci când nu vei avea trebuință de multe vei fi mai mare cinste pentru bărbatul tău. Orice om obișnuiește să defăimeze pe cei ce au nevoie de el. Dar când va vedea pe vreunul că nu are trebuință de el, își va smeri cugetarea cea înaltă a lui și va vorbi cu acela ca cu un egal al lui. Când va vedea bărbatul tău că nu ai trebuință de el pentru nimic, că defăimezi darurile lui, deși va fi foarte mândru, se va cucernici de tine și te va cinsti mai mult, decât atunci când ești îmbrăcată cu podoabele cele de aur, și nu vei mai fi slujnica lui. Căci suntem siliți să ne plecăm și să ne smerim la aceia de care avem nevoie. Și dacă te vei depărta de la dorirea acelora nu vei mai fi osândită și supusă ca o slugă, ci îi vei da ascultare și supunere numai pentru frica de Dumnezeu, iar nu pentru cele ce ai primit de la el. Atunci când bărbatul îți dăruiește multe, oricâtă cinste ar dobândi de la tine, nu socotește că i-ai dăruit-o toată pe care crede că i se cuvine.

Dar când nu vei avea nevoie nimic de la el, o mică cinste dobândită de la tine, o va considera un mare har. Şi nu va mai ocărî, nici nu va mai fi silit să răpească pentru tine.

Dar ce este mai fără socoteală, decât a face podoabe de aur, ca, îmbrăcându-se cu ele, să le mânjească prin târguri şi prin băi? Poate prin târguri şi prin băi de se poartă nu este niciun lucru de mirare, dar mare este râsul când, aşa împodobită, merge la Biserică. Pentru ce intră aici, purtând podoabe de aur, cea ce este datoare să intre ca să audă că trebuie să se împodobească „nu cu podoabă din aur, sau din mărgăritare, sau din veşminte de mult preţ" (I Tim. 2, 9).

Dar pentru care pricină intri aici, o, femeie? Oare ca să te împotriveşti lui Pavel, arătând că deşi se vor zice aceste cuvinte de nenumărate ori, tu nu te îndupleci? Sau poate ca să ne mustre pe noi dascăli (cei necredincioşi) că vorbim acestea în zadar? Spune-mi, dacă vreun necredincios va auzi citindu-se textul acesta unde fericitul Pavel porunceşte femeilor ca să nu se împodobească nici cu aur, nici cu mărgăritare, nici cu veşminte de mult preţ şi având el femeie credincioasă, o va vedea că arată multă purtare de grijă pentru împodobire şi se îmbracă cu podoabe de aur ca să meargă la Biserică, oare nu va zice întru sine, văzând-o în cămara ei că se îmbracă şi se găteşte frumos: „De ce stă atât în cămară? De ce zăboveşte? De ce se îmbracă cu podoabele cele de aur? Oare unde are să meargă? La Biserică? Pentru ce? Ca să audă că nu se cuvine a se îmbrăca cu haine scumpe?" Oare nu va râde? Oare nu va leşina râzând, socotind că cele ale noastre sunt minciuni?

De aceea, vă rog, să lăsăm podoabele cele de mult preţ la teatre şi la acei care le pun în prăvăliile lor. Iar chipul lui Dumnezeu să nu se împodobească cu acestea. Cea liberă şi credincioasă să se împodobească cu libertatea. Iar liberă şi credincioasă este cea ce nu are mândrie, cea ce nu are podoabă lumească. Iar dacă voieşti să dobândeşti slavă de la oameni, numai aşa vei dobândi. Nu ne minunăm de femeia bărbatului bogat că poartă haine de fir şi de mătase, că lucrul acesta este de obşte tuturor femeilor, ci ne minunăm de ea când este îmbrăcată cu haină simplă făcută din lână. De ea se vor minuna toţi şi o vor lăuda. Că împodobindu-se cu podoabe de aur

şi cu haine scumpe are multe concurente. Şi de o va întrece pe aceasta, va fi mai prejos decât cealaltă. Şi deşi le va întrece pe toate, va fi biruită de împărătească. Dar îmbrăcându-se simplu pe toate le biruieşte, chiar şi pe femeia împăratului. Căci numai ea, având multă bogăţie, a ales cele ale săracilor. De aceea de poftim slavă, în acest fel o vom dobândi mai mare. Şi nu grăiesc numai către văduve şi cele bogate, căci văduvelor, nevoia văduviei le pricinuieşte acest lucru, adică a nu se împodobi. Ci zic tuturor celor măritate.

– Dar altfel nu plac bărbatului?

– Nu bărbatului voieşti să placi, ci mulţimii femeilor celor sărace. Dar mai bine zis nu să placi, ci să le topeşti, să le chinuieşti şi să le faci sărăcia mai mare. Câte cuvinte de hulă nu grăiesc ele din pricina ta? „Să nu fie sărăcie!", „Dumnezeu urăşte pe cei săraci", „Dumnezeu nu iubeşte pe cei ce sunt în sărăcie". Şi cum că te împodobeşti nu ca să placi bărbatului, ci pentru pricina pe care am zis-o, din cele ce faci o dovedeşti arătat tuturor. Pentru că atunci când treci pragul cămării tale de afară, pe toate le lepezi, şi hainele, şi podoabele de aur, şi mărgăritarele, nevoind să le porţi în casă. Iar de voieşti cu adevărat să placi bărbatului, ai cu ce să-i placi, cu blândeţea, cu bunătatea, cu purtarea cea cinstită. Şi crede-mi mie, o, femeie, deşi bărbatul tău va fi foarte plecat la cele de jos şi neînfrânat, blândeţea, purtarea cinstită, a nu fi mândră, a nu fi cheltuitoare, a fi supusă mai mult îl vor trage spre înfrânare. Iar de te vei împodobi cu nenumărate podoabe, nu-l vei putea înfrâna, căci oricum te vei împodobi, acela, înverşunat fiind, se va duce la alta. Şi toate acestea le ştiu cele ce au avut astfel de bărbaţi. Iar pe cel înfrânat şi cinstit cu aceste podoabe nu-l vei mulţumi, ci cu cele de care am spus. Iar cu acestea îl vei mâhni şi ţie îţi vei adăuga numele de iubitoare de lume. Şi cu toate că bărbatul tău se sfieşte şi nu-ţi zice aceasta ca un înţelept, dar în sinea sa te va prihăni. Şi pe lângă aceasta nu vei scăpa de zavistie. Dar oare nu vei pierde toată dulceaţa aceea prin ridicarea zavistiei asupra ta?

Poate cu greu auziţi cele ce se grăiesc şi vă mâhniţi zicând: „De ce zădărăşti pe bărbaţi asupra femeilor?" Nu spun acestea ca să întărât pe bărbaţi, ci voiesc ca de la voi să se facă aceasta, de bunăvoie. Şi nu spun ca

pe bărbaţi să-i izbăvesc de zavistie, ci ca pe voi să vă izbăvesc de fala lumii acesteia. Voieşti să te arăţi frumoasă? Şi eu voiesc, dar cu frumuseţea aceea pe care o cere Dumnezeu, cu frumuseţea aceea pe care o pofteşte împăratul. Pe cine voieşti să ai admirator, pe Dumnezeu sau pe oameni? De vei fi frumoasă cu frumuseţea aceea, Dumnezeu va pofti frumuseţea ta. Iar de vei fi frumoasă cu frumuseţea aceasta, Dumnezeu te va urî, iar îndrăgitorii tăi vor fi nişte oameni spurcaţi. Căci nimeni nu este bun care îndrăgeşte o femeie măritată. Gândeşte-te şi la podoaba cea dinafară. Podoaba sufletului atrage pe Dumnezeu, iar cea dinafară pe bărbaţii cei spurcaţi.

Vedeţi că mă îngrijesc de voi ca să fiţi frumoase, cu adevărat frumoase, cu adevărat slăvite, ca să aveţi ca admirator pe Dumnezeu Stăpânul tuturor, iar nu pe bărbaţii cei spurcaţi? Iar cea ce are pe Dumnezeu admirator, cu cine va fi asemenea? Căci împreună cu îngerii dănţuieşte. Şi dacă una, iubindu-se de împăratul mai mult decât toate, se fericeşte, cea ce va fi iubită de Dumnezeu cu dragoste multă, de ce cinste va fi vrednică? Căci toată lumea nu va fi vrednică de frumuseţea ei.

Deci la frumuseţea aceasta să ne nevoim, cu frumuseţea aceasta să ne împodobim, ca să dănţuim în ceruri, în cămările cele duhovniceşti, în camara cea de mire, de care nu se atinge nicio întinăciune. Iar frumuseţea aceasta de toate este biruită, căci atunci când va înflori nesupărând-o nici boală, nici grijă, lucru care este cu neputinţă, nu ţine douăzeci de ani. În timp ce cealaltă pururea înfloreşte, pururea înverzeşte. Nu se teme nimeni acolo de schimbare, nu vine bătrâneţea şi nu aduce zbârcituri, nu o veştejeşte boala, nu o vatămă scârba, ci este mai presus de toate acestea. Frumuseţea aceasta de aici mai înainte de a se arăta a fugit şi arătându-se nu are mulţi admiratori, căci cei cinstiţi şi înfrânaţi nu se minunează, iar cei ce se minunează, cu patimă se minunează. Deci să nu ne nevoim la aceasta, ci la aceea. De aceea să ne ţinem ca să intrăm în cămară cu făclii luminoase. Căci nu numai fecioarelor s-a făgăduit aceasta, ci tuturor sufletelor fecioare. Căci de ar fi fost făgăduinţa aceasta numai fecioarelor, cele cinci nu ar fi fost închise afară. Deci ea este a tuturor celor fecioare cu sufletul, care sunt izbăvite de faptele cele lumeşti, care strică sufletele. Dacă vom rămâne nestricaţi, vom merge acolo şi vom fi primiţi „pentru că v-am logodit unui

singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită" (II Cor. 11, 2). Şi acestea nu le-a zis către fecioare, ci către toată plinirea Bisericii. Căci cea ce este cu sufletul neîntinat este fecioară, deşi are bărbat; fecioară cu fecioria cea adevărată, cea minunată. Fecioria trupului este umbră a aceleia, care este fecioria cea adevărată. La aceasta să ne nevoim ca să putem vedea Mirele cu faţă luminată. Şi dacă ne va lipsi untdelemnul, să punem în topitoare podoabele cele de aur şi vom câştiga acel fel de untdelemn care face făcliile noastre luminoase. Iar acel untdelemn este iubirea de oameni. De vom da avuţiile altora, de le vom preface pe ele în untdelemn, atunci ne va folosi şi nu va trebui să zicem: „Daţi-ne din untdelemnul vostru, că se sting candelele noastre" (Mt. 25, 8), nici nu vom fi închişi afară, fiind trebuinţă să mergem la cei ce vând, nici nu vom auzi glasul cel înfricoşat când vom bate în uşi: „Nu vă ştiu pe voi" (Mt. 25, 12). Ci ne va cunoaşte şi vom intra împreună cu Mirele, şi intrând în cămara cea duhovnicească ne vom îndulci de nenumărate bunătăţi. Şi dacă aici atât de luminată este cămara Mirelui şi toate celelalte încăperi, încât toţi nu se mai satură a privi, cu cât mai mult acolo? Căci cămara Mirelui este cerul, şi care cămară este mai bună ca cerul? Şi dacă cămara Mirelui este atât de frumoasă, oare cum va fi Mirele? Şi ca să ne învrednicim să fim cu Mirele, să ne îndulcim de frumuseţea Lui, să privim numai la faţa Lui, nu numai vinderea podoabelor de aur şi darea lor săracilor ar ajunge la aceasta, ci de ar fi trebuinţă pe noi înşine ne-am vinde şi ne-am face roabe din libere şi pe toate le-am primi cu osârdie. Şi pentru ca să vedem pe împăratul pământesc de multe ori aruncăm cele ce le avem în mâini, deşi ne sunt de nevoie, dar pentru Împăratul şi Mirele ceresc ce nu trebuie să facem nu numai ca să ne învrednicim să-L vedem, ci să mergem înaintea Lui cu făclii, să fim aproape de El şi totdeauna cu El? Ce nu trebuie să lucrăm? Ce nu trebuie să suferim?

De aceea, vă rog, să câştigaţi dorinţă de bunătăţile acelea, să doriţi pe Mirele acela, să fim toţi fecioare cu fecioria cea adevărată, căci Stăpânul fecioria sufletului o caută, şi cu ea să trăim în cer, neavând întinăciune, sau zbârcitură, sau altceva de acest fel, ca să dobândim bunătăţile cele făgăduite nouă. Pe care fie ca toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului, ce zice: „De aceea, fraţilor, vă rugăm şi vă îndemnăm în Domnul Iisus, ca aşa cum aţi primit de la noi dreptar cum se cuvine să umblaţi şi să plăceţi lui Dumnezeu – în care chip şi umblaţi – aşa să sporiţi mai mult. Fiindcă ştiţi ce porunci v-am dat, prin Domnul Iisus. Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră” (I Tes. 4, 1-3)

Când petrece în cele ce-l silesc şi pe care le are în mâini şi vrea să treacă către cele pururea petrecătoare şi care trebuie auzite neîncetat, Pavel pune mai înainte acest cuvânt „de aceea”, adică pururea şi totdeauna vă poftim şi vă rugăm pe voi întru Domnul. O, minune! Nici a ruga nu se arată pe sine vrednic, cu toate că cine era mai vrednic de credinţă decât el? Ci ia pe Hristos, şi zice: prin Dumnezeu vă rugăm pe voi, căci aşa se tâlcuieşte „întru Domnul”. La fel şi către corinteni zice: „Ca şi cum Dumnezeu v-ar îndemna prin noi” (II Cor. 5, 20).

„Ca aşa cum aţi primit de la noi dreptar” a petrece nu numai în cuvinte, ci şi în fapte, „cum se cuvine să umblaţi”, arătând prin aceste cuvinte cum trebuie să fie petrecerea noastră aici, „şi să plăceţi lui Dumnezeu... aşa să sporiţi mai mult”. Adică să nu staţi numai până la porunci, ci să le şi întreceţi, căci aceasta înseamnă „aşa să prisosiţi mai mult”. Întru cele de mai înainte laudă minunea credinţei lor celei tari, iar aici pune în rânduială viaţa lor, căci sporire este a trece peste porunci şi legi. Şi nu sila învăţăturii face mai mult, ci voinţa fiecăruia. Şi precum pământul nu trebuie să răsară numai cele ce se seamănă, aşa şi sufletul nu trebuie să scoată numai cele semănate, ci să scoată şi altele nesemănate, întrecând şi covârşind. Vezi că pe bună dreptate am zis, să întreacă şi să covârşească? Căci fapta bună de la aceste două porneşte: să se abată de la rău, adică să-l întreacă, şi să facă binele, adică să-l covârşească. Şi nu este de ajuns depărtarea de la cele rele pentru dobândirea faptei bune, ci este o oarecare cale şi un început ce duce acolo. Şi avem trebuinţă de multă osârdie. Pe cele de care trebuie să fugă le-a supus sub porunci. Şi pe bună dreptate. Care de se vor călca, aduc pedeapsă, iar de se vor păzi, nu aduc nicio laudă. Iar cele ce privesc fapta bună, a da banii şi toate de acest fel nu sunt supuse

poruncilor. Dar cum sunt? „Cel ce poate înțelege, să înțeleagă”. Se poate ca el să le fi poruncit cu multă frică și cutremur, iar în scrisorile acestea numai le aduce aminte de ele, zicând: „Căci știți voi ce porunci v-am dat vouă, prin Domnul nostru Iisus Hristos”. Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: „sfințirea voastră”. Vezi că nicăieri nu vorbește mai acoperit despre oricare alt lucru, cum vorbește despre aceasta? La fel și în altă parte zice: „Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evr. 12, 14). Și de ce te minunezi că peste tot scrie ucenicilor despre acest lucru, când și lui Timotei îi scria: „Păstrează-te curat” (I Tim. 5, 22)? La fel în a doua epistolă către corinteni zice: „În multă răbdare..., în posturi, în curăție” (6, 4, 5, 6). Și în multe alte locuri poate afla oricine despre acest lucru, în epistola către romani și în toate epistolele, căci cu adevărat pe toți ne vatămă răul acesta (necurăția). Și precum un porc plin de noroi oriunde va intra pe toate le umple de putoare, așa și desfrânarea. Iar răul acesta este cu anevoie de spălat. Și dacă unii fac aceasta având și femei legiuite, cât de mare este necuviința? „Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea voastră; să vă feriți de toată desfrânarea”. Și zice așa pentru că multe sunt felurile neînfrânării, de multe feluri sunt dezmierdările desfrânării și ale necurăției, pe care nici a le spune nu sunt de suferit. Deci zicând „toată desfrânarea” lasă pe fiecare să înțeleagă. „Ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său în sfințenie și cinste, nu în patima poftei cum fac păgânii care nu cunosc pe Dumnezeu”. „Ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său”. Ca să nu desfrânăm este o lucrare a învățăturii și încă a celei multe. Deci noi îl stăpânim când este curat și rămâne în sfințenie, iar când este necurat, nu-l mai stăpânim. Și pe bună dreptate, că nu mai face cele ce voim noi, ci cele ce poruncește păcatul. „Nu în patima poftei”, zice. Aici arată și chipul în care trebuie să ne înfrânăm, să tăiem patimile poftei. Căci și desfătarea, și bogăția, și trândăvia, și nelucrarea, și petrecerea în zadar, și toate de acest fel ne duc la pofta cea necuvioasă. „Cum fac păgânii care nu cunosc pe Dumnezeu”. Căci aceia sunt astfel, cei care nu așteaptă să fie osândiți în veacul viitor. „Și nimeni să nu depășească și să nu ia mai mult de la fratele său”. Bine a zis „să nu depășească”, că Dumnezeu fiecăruia i-a dat femeie, punând hotar firii, adică împreunarea numai cu una. De aceea împreunarea cu alta este călcare a însoțirii, lăcomie și tâlhărie, sau mai bine zis mai cumplită decât orice

tâlhărie. Căci nu ne mâhnim aşa de mult când ni se vor jefui bani, precum când ni se jefuieşte nunta. Îl numeşti frate, dar te lăcomeşti asupra lui întru cele ce nu se cuvine? Aici vorbeşte despre preadesfrânare, iar mai sus despre toată desfrânarea. Şi de vreme ce zice: „să nu depăşească, nici să nu ia mai mult de la fratele său", să nu socoteşti că acestea le zice numai ca să nu se lăcomească la femeile fraţilor lor, ci nici la cele ale altora, nici la cele lipsite de bărbaţi, nici la desfrânatele de obşte. Căci trebuie a se feri de „toată desfrânarea".

„Căci Dumnezeu este răzbunător pentru toate acestea". Mai întâi i-a rugat, apoi i-a ruşinat asemănându-i cu păgânii, după care le-a dovedit prin cuvinte cât de mare este necuviinţa aceasta, adică a te lăcomi asupra fratelui. Peste toate acestea a pus apoi frica, căci zice: „Domnul este răzbunător pentru toate acestea, după cum v-am şi spus mai înainte şi v-am dat mărturie". Pentru că nu atât este dezmierdarea pe cât este pedeapsa ce o vom suferi. „Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăţie, ci la sfinţire". Şi zicând: „să nu ia mai mult de la fratele său" şi că „Dumnezeu este răzbunător", a arătat că, deşi necredincios va fi, cel ce face acestea va fi pedepsit. Şi nu te pedepseşte pe tine, cel ce ai păcătuit, răzbunând pe fratele, ci fiindcă L-ai ocărât pe Dumnezeu. El te-a chemat, dar tu ai ocărât pe Cel ce te-a chemat. De aceea a adăugat: „Cel ce defăimează, nu defăimează un om, ci pe Dumnezeu, Care v-a dat pe Duhul Său cel Sfânt". De aceea zice: Ori de vei necinsti pe împărăteasa, ori pe slujnica ta cea măritată, la fel este vina. De ce? Pentru că Dumnezeu nu răsplăteşte pentru feţele cele nedreptăţite, ci pentru Sine. Căci la fel ai necinstit, la fel ai ocărât pe Dumnezeu. Fiindcă şi aceasta, şi aceea este preadesfrânare, de vreme ce şi aceea, şi aceasta este nuntă. Şi deşi nu vei preadesfrâna, ci numai vei desfrâna, căci desfrânata nu are bărbat, dar Dumnezeu pedepseşte pentru că se răzbună pentru Sine. Căci făcând aceasta nu defăimezi atât pe aceea, precum pe Dumnezeu. Şi o vom dovedi îndată. Tăinuindu-te de bărbatul aceleia faci păcatul, dar nu vei îndrăzni să zici că Dumnezeu nu vede fapta ta. Şi spune-mi, dacă împăratul te va învrednici de multă cinste şi-ţi va porunci să petreci după vrednicia cinstei, dar tu defăimând vei cădea cu vreo femeie, pe cine ai ocărât? Pe aceea sau pe împăratul? S-a ocărât cu adevărat şi aceea, dar nu cum a fost ocărât împăratul.

De aceea, vă rog, să ne păzim de păcatul acesta. Căci precum noi pedepsim pe femei când locuind împreună cu noi, se vor da altora, așa și noi vom fi pedepsiți, dacă nu de legile romanilor, dar de ale lui Dumnezeu. Și preadesfrânare este nu numai a preadesfrâna cu cea însoțită de bărbat, ci și cu cea lăsată, când tu ești însoțit cu femeie. Ia aminte cu dinadinsul la ceea ce zic. Și deși ceea ce spun este greu și aduce supărare multora, dar este nevoie s-o zic ca să știe despre aceasta de acum înainte. Preadesfrânare nu este numai când cădem cu femeie însoțită cu bărbat, ci și cu cea lăsată și liberă, noi fiind legați cu femeie.

– Cum este preadesfrânare când aceea nu este legată?

– Ea nu, dar tu ești legat. Ai călcat legea; ți-ai nedreptățit trupul. De ce, spune-mi, îți pedepsești femeia cu toate că va desfrâna cu un bărbat ce nu are femeie? Pentru că este preadesfrânare. Și deși cel ce a preadesfrânat nu are femeie, dar ea este legată cu bărbat. Și tu ești legat cu femeie. Deci și fapta ta este preadesfrânare, „căci oricine va lăsa pe femeia sa, afară de cuvânt de desfrânare, o face să săvârșească preadesfrânare, și cine va lua pe cea lăsată săvârșește preadesfrânare" (Mt. 5, 32). Și dacă cel ce ia pe cea lăsată preadesfrânează, oare cel ce are femeie și cade cu aceea nu preadesfrânează? Dovedit este tuturor.

Dar pentru voi, bărbaților, destule sunt acestea. Dar să știți că „viermele lor nu adoarme și focul nu se stinge" pentru cei ce fac acestea. Iar despre cei tineri de nevoie este să vă zic tot vouă, căci cele ce le voi zice se îndreaptă mai mult înspre voi decât la aceia. Dar cum. Acum voi grăi. Cel ce nu s-a învățat a desfrâna, nici a face preadesfrânare nu știe. Iar cel ce se tăvălește cu desfrânatele, va veni repede și la preadesfrânare, cu toate că nu va cădea cu femei însoțite cu bărbat, ci cu cele lăsate. Ce sfătuiesc? Voi cei ce aveți copii tineri, tăiați degrabă rădăcinile păcatului, trăgându-i sub jugul nunții, de voiți să-i băgați în viața lumească. Și de vreme ce încă tineri fiind îi supără poftele, în vremea cea mai dinainte de nuntă țineți-i cu sfătuiri, cu îngroziri, cu înfricoșări, cu făgăduințe, iar la vremea nunții nimeni din voi să nu amâne – iată că grăiesc cuvinte ale aducătorilor de mireasă – a-și însura fiii. Și nu mă rușinez a grăi acestea, pentru că nici Pavel nu s-a rușinat, ci a spus: „Să nu vă lipsiți unul de altul" (I Cor. 7, 5). Și deși se pare

că este ruşinos, dar nu s-a ruşinat, pentru că nu lua aminte la cuvinte, ci la lucrurile ce se isprăveau din cuvinte.

Deci când copilul va creşte poartă grijă de nunta lui mai înainte de a merge la oştire şi mai înainte de oricare alt lucru al vieţii. Şi de va vedea el cum că degrabă îi aduci mireasă şi scurtă vreme mai are până la nuntă, va putea răbda flacăra. Iar de va înţelege că te leneveşti, zăboveşti şi aştepţi ca să dobândeşti venituri multe şi atunci să-i faci nunta, deznădăjduindu-se de îndelungarea vremii, degrabă va aluneca în desfrânare. Ci, vai mie! Şi aici rădăcina răutăţii este iubirea de argint, căci nimeni nu se îngrijeşte de va fi copilul înţelept, înfrânat şi blând, ci toţi turbează la aur. De aceea vă rog ca întâi să puneţi la rânduială sufletele lor. Căci de se vor apropia de o mireasă curată, de va şti numai trupul aceleia şi dragostea va fi mai tare şi frica lui Dumnezeu mai mare, se vor supune unul altuia, şi mirele, şi mireasa, iar nunta va fi cinstită cu adevărat, căci uneşte trupuri curate şi neîntinate, iar cei ce se nasc vor fi plini de multă binecuvântare. Şi neştiind ei alte obiceiuri se vor pleca unul altuia. Iar dacă de tânăr va începe a desfrâna şi va deprinde obiceiuri desfrânate, întâia şi a doua seară îşi va lăuda mireasa, după care degrabă va aluneca la desfrânarea şi necurăţia aceea, la râsul cel fără de rânduială, va căuta cuvintele cele pline de ocară şi necuvioase, va învăţa mişcări desfrânate şi toată cealaltă răutate, pe care nu este îngăduit a o spune. Iar femeia cea cinstită nu suferă acestea ca să se întineze, căci pentru ajutorarea vieţii şi facerea de copii s-a încredinţat bărbatului, nu pentru ocară şi râs; pentru ca să petreacă în casă şi să-l înveţe şi pe bărbat să fie cinstit, nu ca să-l întărâte spre desfrânare.

Dar, zici că dulci ţi se par ademenirile desfrânatei. Ştiu şi eu. Căci şi Scriptura zice aceasta: „Miere pică din buzele femeii desfrânate". Dar eu fac totul ca să nu guşti mierea aceea, căci îndată se schimbă în fiere. Şi zice apoi Scriptura: „Care până la o vreme îndulceşte gâtlejul tău. Iar mai pe urmă mai amară decât fierea o vei afla şi mai tăioasă decât sabia cea ascuţită pe amândouă părţile" (Pilde 5, 3-4). Mă suferiţi să spun ceva murdar, ca să zic aşa, neruşinându-mă şi neroşindu-mă la faţă? Şi nu de voie fac aceasta, ci pentru cei ce nu se ruşinează de fapte sunt silit să grăiesc aceste cuvinte. Dar acest fel de cuvinte găsim şi în Scripturi. Căci Iezechiel înfruntând

Ierusalimul, grăia multe ca acestea şi nu se ruşina. Şi pe bună dreptate. Că nu le zicea din patimă, ci din purtare de grijă. Şi deşi cuvintele se par a fi necuviincioase, dar scopul nu este necuviincios, ci foarte potrivit pentru cel ce vrea să scoată din suflet necurăţia. Căci sufletul neruşinat de nu va auzi cuvintele acestea nu se va ruşina. Şi doctorul, voind să scoată partea vătămată, întâi pune degetele în rană. Iar de nu-şi va mânji mai întâi mâinile sale, nu va putea tămădui. Aşa şi eu, de nu-mi voi mânji mai întâi gura, care vindecă patimile voastre, nu voi putea să vă vindec. Dar mai bine zis nu se mânjeşte nici gura mea, nici mâinile aceluia. De ce? Pentru că necurăţia nu este firească din trupul meu, precum nici la acela din mâinile lui, ci din trupuri străine. Şi dacă acela nu se leapădă a-şi atinge mâinile sale de trup străin, cum să mă lepăd eu de trupul meu, spune-mi? Căci voi sunteţi trupul meu, slab cu adevărat şi necurat, dar al meu.

De ce oare am făcut această sfătuire? Pentru că haina pe care o poartă sluga nu vei voi s-o porţi niciodată, scârbindu-te de întinăciunea ei, ci mai bine voieşti să fii gol decât să te îmbraci cu ea. Dar trup necurat şi întinat porţi şi nu te scârbeşti, trup care nu numai de sluga ta este întrebuinţat, ci şi de alţii nenumăraţi? V-aţi ruşinat auzind? De lucruri să vă ruşinaţi, nu de cuvinte. Las toate celelalte, năravurile cele rele şi spurcate, viaţa cea de slugă şi necuviincioasă. Spune-mi, la acelaşi trup şi tu, şi sluga ta? Şi, o, de ar fi fost numai sluga ta, dar este şi speculantul. Mâinile speculantului nu îndrăzneşti să le apuci, dar pe cea ce s-a făcut un trup cu el, o îmbrăţişezi şi o săruţi. Nu te cutremuri, nu te temi? Nu te ruşinezi, nu te înfiori?

Am zis către părinţii voştri că trebuie să vă însoare degrabă. Dar nici voi nu sunteţi nevinovaţi, căci de nu ar fi fost şi mulţi alţi tineri care să petreacă în curăţie, şi mai înainte, şi acum, poate aţi fi avut vreun cuvânt de îndreptare. Şi de vreme ce sunt, cum puteţi zice că nu am putut stăpâni flacăra poftei? Căci cei ce au putut vă prihănesc pe voi, fiindcă sunt părtaşi aceleiaşi firi ca şi voi. Ascultaţi pe Pavel că zice: „Căutaţi pacea cu toată lumea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul” (Evr. 12, 14). Oare îngrozirea aceasta nu este de ajuns să vă înfricoşeze? Vezi pe alţii că totdeauna sunt înfrânaţi şi petrec întru cinste, iar tu nici până la anii tinereţii nu rabzi? Vezi pe alţii că de nenumărate ori s-au luptat cu

dezmierdarea, iar tu niciodată nu suferi să te lupţi? De voiţi eu vă voi spune pricina. Nu tinereţea este pricina, pentru că trebuia ca toţi tinerii să fie desfrânaţi, ci noi înşine ne aruncăm în foc. Căci atunci când te sui la teatru şi stai hrănindu-ţi ochii cu mădulare goale ale femeilor, o vreme te veseleşti, dar mai pe urmă foc vine de acolo. Când vezi femei, când auzi cântece, care nimic altceva nu au fără numai pofte necuvioase, când vezi că cutare a sărutat pe cutare şi nu şi-a dobândit dorinţa, pentru care s-a sugrumat, când vezi iubirile cele necuvioase întoarse spre maici; când toate acestea le primeşti şi prin auz, şi prin văz, reale sau închipuite, căci şi mulţi bărbaţi bătrâni se maschează în femei, de unde, spune-mi, vei putea petrece în curăţie? Pentru că povestirile acelea, privirile acelea, auzurile acelea stăpânesc sufletul tău, pricinuind şi vise de acest fel. Căci sufletul obişnuieşte ca să-şi închipuie noaptea cele ce voieşte şi poftеşte ziua. Deci când acolo vezi lucruri de ruşine şi auzi vorbe şi mai de ruşine, primind răni, nepunând asupra lor doctorii, cum nu va creşte putreziciunea? Cum nu se va lăţi boala mai uşor decât cea din trupurile noastre? Căci voinţa este ceea ce poate primi, de vei voi, îndreptarea. La trupuri este nevoie de doctori, de doctorii şi de vreme, iar aici numai de vei voi de-ajuns este să te faci ori bun, ori rău.

Iată, dar, că mai mult ai primit boala. Şi când adunăm pe cele ce ne vatămă, iar pentru cele ce ne folosesc nu facem nicio purtare de grijă, când vom dobândi sănătate? Şi bine zice Pavel: „Cum fac păgânii, care nu cunosc pe Dumnezeu” (I Tes. 4, 5). Să ne ruşinăm, să ne temem, căci mulţi păgâni care nu cunosc pe Dumnezeu sunt curaţi şi înfrânaţi. Să ne ruşinăm, căci suntem mai răi decât aceia. Şi, de vom voi, lesne vom putea fi curaţi şi înfrânaţi, depărtându-ne de la cele vătămătoare. Precum de nu vom voi, nu lesne vom scăpa de desfrânare. Ce este mai uşor ca a merge în târg? Dar din pricina multei leneviri şi moleşiri s-a făcut greu, nu numai femeilor, ci şi bărbaţilor. Ce este mai uşor decât a dormi? Dar şi acest lucru l-am făcut greu. Căci mulţi dintre cei bogaţi toată noaptea se întorc, pentru că nu aşteaptă vremea somnului ca să se culce. Pe scurt, nimic nu este greu de vom voi, precum nimic nu este uşor de nu vom voi, căci toate sunt în stăpânirea noastră. De aceea şi Scriptura zice: „De veţi vrea şi mă veţi asculta”, sau: „De nu veţi vrea şi de nu mă veţi asculta” (Is. 1, 19, 20). Deci

totul stă în a vrea sau în a nu vrea, pentru care suntem pedepsiţi sau lăudaţi. Şi fie ca, făcându-ne din cei lăudaţi, să dobândim bunătăţile cele făgăduite, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului ce zice: „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiți, pentru că Însuși Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, și cei morți întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, și așa pururea vom fi cu Domnul" (I Tes. 4, 15-17).

Prorocii, vrând să arate că cele grăite de ei sunt vrednice de credință, mai înainte de toate celelalte, zic: „Vedenia pe care a văzut-o Isaia", sau: „Cuvântul Domnului care s-a făcut către Ieremia", sau: „Acestea grăiește Domnul" și multe asemenea. Iar mulți dintre ei Îl văd pe Dumnezeu șezând, cât le-a fost cu putință să-L vadă. Dar Pavel, care nu L-a văzut șezând, ci petrecând în el, în loc de: „Acestea grăiește Domnul", zice: „De vreme ce voi căutați dovadă că Hristos grăiește în mine" (II Cor. 13, 3), sau: „Pavel, apostol al lui Hristos Iisus" (II Cor. 1, 1), arătând că nimic nu este al lui, căci apostolul, adică trimisul, grăiește cele ale Celui ce l-a trimis; și iarăși: „Și socotesc că și eu am Duhul lui Dumnezeu" (I Cor. 7, 40). Deci acelea toate aceia le grăiau cu Duhul, iar acestea ce s-au zis acum cu aceste cuvinte Pavel le-a auzit de la Dumnezeu. Precum și cuvântul ce l-a grăit bătrânilor din Efes: „Mai fericit este a da decât a lua" (F. Ap. 20, 35).

Dar să vedem ce zice acum? „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămași până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiți, pentru că Însuși Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer". Și Hristos zice că atunci „puterile cerurilor se vor clătina" (Mt. 24, 29). Dar de ce întru trâmbiță? Căci și în muntele Sinai vedem că s-a făcut aceasta, și îngeri erau și acolo. Și ce înseamnă glasul arhanghelului? Precum ziceau la pilda fecioarelor: „Sculați-vă, Mirele vine!" (Mt. 25, 6), sau cum se întâmplă și la împăratul pământesc, așa și atunci va fi, căci îngerii vor sluji la Înviere. Și zicându-le să învie morții, vor împlini lucrul, nu îngerii având această

putere, ci cuvântul lui Hristos. Şi precum împăratul ar fi poruncit să iasă cei închişi şi slujitorii i-ar fi scos, dar nu ar fi făcut aceasta din puterea lor, ci din puterea cuvântului împăratului, aşa şi acolo. Acest lucru îl zice Hristos şi în altă parte: „Şi va trimite pe îngerii Săi, cu sunet mare de trâmbiţă, şi vor aduna pe cei aleşi ai Lui din cele patru vânturi, de la marginile cerurilor" (Mt. 24, 31). Şi peste tot îi vezi pe îngeri alergând.

Deci arhanghelul socotesc că este acela care merge înainte şi strigă către cei ce sunt trimişi: „Faceţi gata pe toţi, căci este de faţă Judecătorul". Dar ce înseamnă trâmbiţa cea mai de pe urmă? Aici arată că sunt multe trâmbiţe, dar la cea mai de pe urmă Se va pogorî Judecătorul. „Şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul". Mângâiaţi-vă unii pe alţii cu cuvintele acestea. Dacă Se va pogorî, pentru care pricină noi vom fi răpiţi? Pentru cinste. Căci şi acum când vreun împărat vrea să intre într-o cetate, cei cinstiţi ies în întâmpinarea lui, iar cei osândiţi aşteaptă înăuntrul cetăţii. La fel când vreun tată iubitor de fii vine de departe, fiii lui, care sunt cu adevărat fii, se suie în căruţă şi merg să-l întâmpine şi să-l sărute, iar slugile, cele care poate au greşit îl aşteaptă acasă. În căruţa Tatălui suntem purtaţi şi noi. Pe nori L-a luat pe Fiul Său, şi noi vom fi răpiţi pe nori. Vezi câtă este cinstea? Şi întâmpinarea Lui o facem când Se va pogorî şi, lucrul cel mai cinstit decât toate, aşa împreună cu El vom fi. „Cine va grăi puterile Domnului, auzite va face toate laudele Lui" (Ps. 105, 2). De câte bunătăţi a învrednicit neamul omenesc. Întâi, cei ce au murit vor învia, şi toţi împreună vor face întâmpinarea. Abel, cel ce a murit mai înainte decât toţi, împreună cu cei ce au rămas vii va întâmpina pe Domnul. De aceea, în privinţa aceasta cu nimic nu vor întrece aceia. Ci cel ce s-a stricat, cel ce are atâţia ani în pământ va întâmpina împreună cu cei rămaşi, la fel şi toţi ceilalţi adormiţi. Căci dacă aceia ne-au aşteptat pe noi ca să ne încununăm, precum zice în altă parte: „Pentru că Dumnezeu rânduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvârşirea" (Evr. 11, 40), cu mult mai mult şi noi îi vom aştepta pe ei. Dar mai bine zis, numai aceia au aşteptat, iar noi deloc. Căci Învierea se va face într-o clipă, într-o clipire a ochiului. Şi când zice că se vor aduna, înseamnă că mai înainte toţi vor învia, iar ei vor fi

adunaţi de îngeri. Deci ca să învie este o lucrare a puterii lui Dumnezeu, Care va porunci pământului să-şi dea ceea ce i-a fost încredinţat. Şi nimeni nu va fi ca să slujească, precum atunci a chemat pe Lazăr, zicând: „Lazăre, vino afară!" (In. 11, 43). Iar a-i aduce este lucrare a slujitorilor.

Iar dacă se adună şi se aleg de îngeri, cum zice aici că se răpesc? Se răpesc după ce Se pogoară Domnul şi după ce se adună toţi. Şi lucrul acesta se va face deodată, fără să ştie nimeni. Numai vor vedea pământul clătinându-se, ţărâna amestecându-se şi din toate părţile ridicându-se trupuri, neslujind nimeni la aceasta, ci porunca va fi de-ajuns a ridica trupurile din pământul care este plin. Gândeşte-te câtă mulţime va fi, când toţi cei de la Adam şi până la venirea Lui vor sta împreună cu femeile şi copiii? Când vor vedea atâta tulburare pe pământ atunci vor cunoaşte ce se petrece. Deci precum la iconomia cea în trup nimic n-au văzut mai înainte, aşa şi aici.

Şi când se vor face acestea, atunci va răsuna şi glasul arhanghelului, care va porunci îngerilor, şi sunetul trâmbiţelor. Ce cutremur şi ce frică nu va cuprinde pe cei ce rămân pe pământ când vor vedea că „una se va lua şi alta se va lăsa" (Mt. 24, 21) şi că „Unul se va lua şi altul se va lăsa" (Lc. 17, 36)? Cum va fi sufletul acelora când vor vedea pe unii ridicându-se, iar ei rămânând? Oare nu va putea acest lucru să-i cutremure mai mult decât toată gheena? Dar să ne punem în minte că acest lucru se petrece acum. Şi dacă moartea cea năprasnică, cutremurele şi îngrozirile aşa fac sufletele noastre, cum va fi sufletul nostru când vom vedea pământul deschizându-se şi ieşind din el toţi oamenii, când vom auzi trâmbiţele, când vom auzi glasul arhanghelului, mai puternic decât toate trâmbiţele, când vom vedea cerul dându-se la o parte şi pe Însuşi Împăratul şi Dumnezeul nostru venind? Să ne cutremurăm, rogu-vă, şi să ne temem ca şi cum acestea acum s-ar petrece. Să nu ne mângâiem cu întârzierea, căci dacă negreşit lucrul trebuie să se împlinească, la nimic nu foloseşte nădejdea în întârziere.

Cât cutremur nu va fi atunci? Câtă frică? Aţi văzut vreodată pe cei ce sunt duşi la moarte? Cum socotiţi că este sufletul lor când merg până la poartă? Este mai mort decât multe morţi. Ce nu ar fi ales să facă şi să pătimească, numai ca să se izbăvească de acea negură? Eu pe mulţi din cei

care s-au dus, dar pentru împărătească iubire de oameni s-au întors la viaţă, i-am auzit zicând că nici pe oameni nu-i vedeau ca oameni, fiind sufletul lor tulburat, înspăimântat şi uimit. Deci dacă moartea cea trupească astfel ne îngrozeşte, când va veni cea veşnică ce vom pătimi? Şi ce zic eu despre cei ce sunt duşi la moarte? În acel timp stă mult popor împrejur, cea mai mare parte din el necunoscând pe cei osândiţi. Dar de va lua aminte atunci cineva la sufletele acelora, ar vedea că nimeni nu va fi atât de crud, nimeni atât de îndrăzneţ, nimeni atât de viteaz, care să nu aibă sufletul său tulburat şi slăbănogit de frică şi de scârbă. Şi dacă atunci când alţii sunt pedepsiţi cu moartea aceasta, care nu se deosebeşte cu nimic de somn, cei de faţă, care nu au nicio împărtăşire cu ei, aşa se află şi pătimesc, oare cum vom fi, când noi înşine vom cădea în cele cumplite? Nu este cu putinţă, nu este cu putinţă, credeţi-mă, ca să arate cuvântul durerea.

– Aşa sunt acestea cu adevărat, dar Dumnezeu este iubitor de oameni şi nimic din acestea nu va face.

– Dar în zadar sunt cele scrise?

– Nicidecum. Ci numai spre îngrozire, ca să ne înţelepţim.

– Dar dacă nu ne vom înţelepţi şi vom rămâne răi, oare nu ne va pedepsi, spune-mi? Şi nici celor buni nu le va răsplăti. Ba da, vei zice, căci aceasta este cuviincios Lui, a face bine mai presus de vrednicie. De aceea acelea sunt adevărate şi negreşit vor fi, dar cele privitoare la chinuri nu vor fi, ci sunt pentru îngrozire şi înfricoşare. De unde să vă încredinţez nu ştiu. De vă voi zice că viermele lor nu va muri, focul nu se va stinge, de vă voi zice că (cei răi) vor merge în focul cel veşnic, de vă voi aduce de faţă bogatul care acum se chinuieşte, veţi zice că toate sunt pentru îngrozire. De unde să vă încredinţez? Al satanei este gândul acesta, care dăruieşte daruri nefolositoare ca să facă leneşi. Dar cum îl vom scoate? Căci oricâte vă vom grăi din Scripturi, veţi zice că sunt scrise pentru îngrozire. Pentru cele ce vor fi va putea zice cineva aşa, dar pentru cele ce s-au făcut şi au luat sfârşit nicidecum. Aţi auzit toţi despre potop. Oare şi atunci s-a zis numai ca să îngrozească? Oare nu s-a petrecut cu lucrul? Şi oamenii de atunci ziceau unele ca acestea şi, cioplindu-se corabia în o sută de ani, încheindu-se

lemnele şi dreptul strigând, nimeni nu-l credea. Dar fiindcă nu au crezut îngrozirea prin cuvinte, au suferit pedeapsa cu lucrul. Aşa şi noi vom pătimi de nu vom crede. De aceea şi Venirea Sa, Domnul o aseamănă cu zilele lui Noe. Că precum unii n-au crezut în acel potop, aşa unii nu cred despre gheena. Oare acelea au fost îngroziri? Oare nu s-au petrecut cu lucrul? Şi Cel ce a adus asupra acelora fără de veste acel fel de pedeapsă, oare nu cu mult mai mult va aduce acum asupra noastră? Căci nu sunt mai prejos cele ce se fac acum faţă de cele de atunci. Cum? Atunci fiii lui Dumnezeu au intrat la fetele oamenilor şi amestecările acestea au fost lucrul cel rău. Dar acum nu este niciun fel de răutate care să nu se lucreze. Credeţi că a fost potopul sau vi se pare că este minciună? Şi munţii Armeniei pe care a stat corabia mărturisesc.

Dar fiindcă suntem îndestulaţi, la altă dovadă mai luminată voi îndrepta cuvântul. S-a dus cândva vreunul dintre voi în Palestina? Că nu mai aduc dovezi din cuvinte, ci din lucruri. Cu toate că şi cele de mai înainte au fost mai luminate decât lucrurile, căci cele ce le spune Scriptura şi mai de credinţă decât cele ce se văd. Deci a mers cândva vreunul dintre voi la Palestina? Eu cred că da. Mărturisiţi, rogu-vă, voi cei ce aţi fost acolo celor ce nu au fost. Că mai sus de Ascalon şi Gaza la terminarea râului Iordan, este un ţinut mare şi roditor, dar mai bine zis, era, căci acum nu mai este. Acela era ca un rai, căci „ridicându-şi Lot ochii a văzut toată împrejurimea Iordanului, că toată era adăpată... ca raiul lui Dumnezeu” (Fac. 13, 11). Deci acela, care era atât de înflorit şi se întrecea cu toate ţinuturile, care ajungea cu îndestularea raiul lui Dumnezeu, acum este mai pustiu decât toate pustietăţile. Pomi sunt şi au roade. Dar roada lor este aducerea aminte a urgiei lui Dumnezeu. Căci stau rodiile, şi pomul, şi rodul, având înfăţişarea cea dinafară strălucită dând nădejdi bune celui ce nu ştie. Dar de se vor lua în mâini şi se vor frânge nu-şi arată miezul, ci praful şi cenuşa care se află înăuntru. La fel este şi tot pământul acela. Că de vei lua o piatră, vei vedea că se preface în cenuşă. Şi ce zic piatră, şi lemnele, şi pământul; încă şi apele, şi aerul s-au împărtăşit de ticăloşia şi nevoia aceea. Şi precum atunci când se arde un corp, rămâne forma lui, mărimea şi înfăţişarea în flacăra focului, dar rezistenţa lui nicidecum; aşa şi acolo se poate vedea pământ, dar care nu are însuşirile pământului, ci totul este

cenușă; pomi și roade, dar neavând nimic comun cu pomii și roadele; aer și apă, dar prefăcute și ele. Dar cum aerul va arde sau apa? Lemnele și pietrele este cu putință să ardă, dar aerul și apa nu. La noi nu este cu putință, dar la Cel ce le-a făcut este. Deci nimic altceva nu este acolo un cuptor de aer, un cuptor de apă, toate sterpe, toate aducând aminte de urgia trecută și închipuind cele ce vor fi. Oare și acestea sunt cuvinte pentru îngrozire? Mie nici cele de mai înainte nu-mi sunt de necrezut, ci cele nevăzute le cred întocmai ca cele văzute. Iar celui necredincios acestea îi sunt de ajuns pentru a crede. Cel ce nu crede că este gheena să gândească la Sodoma și să-și pună în minte Gomora, adică pedeapsa ce au suferit-o, care și până acum mărturisește și care este închipuire a osândei cele veșnice. Nu dovedesc nimic acestea? Și zici că acelea le-a spus Dumnezeu numai ca să îngrozească pe oameni? De ce slăbănogești sufletele poporului? Tu cel ce nu crezi m-ai silit să zic acestea. De ai fi crezut în Hristos nu eram silit să te încredințez din lucruri. Dar fiindcă ai fugit de acelea, vrând-nevrând te vei pleca la acestea, căci ce poți zice împotriva Sodomei? Voiești să știi și pricina pentru care s-au petrecut atunci acestea? Una era greșeala lor, cumplită și blestemată cu adevărat, dar una. Se turbau asupra copiilor și de aceea au fost pedepsiți cu această pedeapsă. Iar acum mai multe și mai cumplite păcate se fac. Și dacă pentru un păcat Dumnezeu a vărsat atâta urgie și n-a primit nici rugăciunea lui Avraam, nici nu S-a cucerit de Lot, care pentru cinstea oaspeților a dat spre ocară fetele sale, oare ne va cruța pe noi când facem atâtea păcate? Amăgirea diavolului și înșelare sunt acestea.

Voiești să-ți mai spun alta? De Faraon, împăratul egiptenilor, negreșit ați auzit. Și știți pedeapsa pe care a pătimit-o și cum împreună cu toată oastea, cu căruțele și cu caii s-a înecat în Marea Roșie. Voiești să auzi și altele? Căci acela poate era păgân, și nu că poate, ci cu adevărat era păgân. Voiești să vezi pedepsindu-se și din cei ce au crezut în Dumnezeu, dar nu aveau viață bună și dreaptă? Ascultă pe Pavel zicând: „Nici să nu ne desfrânăm cum s-au desfrânat unii dintre ei, și au căzut într-o zi douăzeci și trei de mii; nici să nu ispitim pe Dumnezeu, precum L-au ispitit unii din ei și au pierit de șerpi; nici să nu cârtiți precum au cârtit unii din ei și au pierit prin pierzătorul” (I Cor. 10, 8-10). Și dacă desfrânarea și cârtirea atât au putut, ce nu vor face cele ale noastre? Iar dacă nu pedepsește acum, să nu te

minunezi, pentru aceia ce nu ştiau de gheena şi de aceea s-au pedepsit aici cu pedepsele cele grabnice. Dar tu oricâte vei păcătui şi nu vei pătimi nicio pedeapsă, să ştii că vei pătimi acolo. Şi dacă aceia care erau mai prunci şi mai neînvăţaţi şi care nu greşiseră atât de cumplit au fost pedepsiţi, pe noi ne va cruţa? Nicidecum. Căci măcar de am şi greşi ca şi aceia de mai mare pedeapsă suntem vrednici. De ce? Pentru că am dobândit mai mult dar. Iar dacă greşim mai multe şi mai mari decât aceia, ce pedeapsă nu vom suferi noi? Aceia, şi să nu mă socotească cineva că-i laud sau îi scutesc – să nu fie! căci atunci când Dumnezeu pedepseşte, cel ce se împotriveşte hotărârii Lui o face din minte diavolească; deci nu lăudându-i, nici scutindu-i fac aceasta, ci arătând răutatea noastră. Aceia deşi cârteau, dar mergeau prin pustietate, iar noi, deşi avem patrie şi casele noastre, tot cârtim. Aceia, deşi desfrânau, făceau aceasta pentru că de curând ieşiseră din răutăţile egiptene şi nu auziseră legi ca ale noastre. Iar noi, luând de la strămoşi dogmele cele mântuitoare, de mai multă pedeapsă suntem vrednici făcând aceasta.

Voieşti să auzi şi altele câte au pătimit ei în Palestina, foamete, ciume, războaie, robii de la babiloneni, de la asirieni, cele ce au pătimit de la macedoneni şi cele din vremea lui Adrian şi Vespasian? Voiesc, o, iubitule, să-ţi povestesc ceva, dar să nu te tragi înapoi. Dar mai bine, înainte de aceea îţi voi spune alta. Foamete s-a făcut oarecând şi împăratul umbla pe zid, iar o femeie venind la el i-a spus: „Cutare femeie mi-a spus, împărate, să frigem astăzi pe fiul meu şi să-l mâncăm, iar mâine pe al ei. Pe al meu l-am fript şi l-am mâncat, iar ea nu-l dă pe al său” (4, Împ. 6, 26-29). Ce este mai cumplit decât nevoia aceasta? Şi iarăşi prorocul zice în altă parte: „Mâinile femeilor celor neîndurătoare au fiert pe pruncii lor” (Plâng. lui Ieremia 4, 10). Deci iudeii au luat acest fel de pedeapsă, oare noi nu vom lua una mai mare?

Voieşti să auzi şi alte nevoi ale lor? Citeşte pe Iosif Flaviu şi vei cunoaşte toată pătimirea cea jalnică a lor. Oare te vom îndupleca dintru acestea să crezi că este gheena? Gândeşte-te, dacă aceia au fost pedepsiţi, oare pentru ce noi n-am fi pedepsiţi? Şi cum este posibil ca noi să nu fim pedepsiţi greşind mai mult decât aceia? Oare nu este dovedit, că pentru că ni se păstrează acolo pedeapsa? Iar de voieşti îţi voi spune pe fiecare în parte cum a fost pedepsit. Cain a omorât pe fratele său. Cumplit a fost

păcatul. Şi de ce nu? Dar a luat pedeapsă groaznică şi mai grea decât nenumărate morţi, pentru care ar fi ales să moară de mai multe ori. Căci ascultă ce zice: „De mă scoţi astăzi de pe faţa pământului şi de la faţa Ta mă voi ascunde, tot cel ce mă va afla mă va omorî" (Fac. 4, 14). Dar spune-mi, nu fac şi astăzi mulţi ca şi acela? Căci când ucizi un frate, nu trupesc, ci duhovnicesc, oare nu ai făcut ca şi acela? Că ce deosebire este că nu l-ai ucis cu sabia, ci în alt fel? Pentru că putând să potoleşti foamea, treci cu vederea. Ce, nimeni nu zavistuieşte acum pe fratele său? Nimeni n-a aruncat pe aproapele în primejdie? Dar de nu a luat aici pedeapsa, va lua. Şi dacă acela, neavând legi scrise, nici auzind proroci, nici văzând semne mari, a luat atâta pedeapsă, cel ce a lucrat aceleaşi rele, dar în alt fel şi nu s-a înţelepţit din atâtea pilde, oare va rămâne nepedepsit? Unde este dreptatea lui Dumnezeu? Sau unde este bunătatea lui?

Unul aducând lemne sâmbăta a fost ucis cu pietre, cu toate că porunca aceasta este mică şi mai uşoară decât tăierea împrejur. Şi dacă cel ce a adunat lemne sâmbăta a fost pedepsit, iar alţii care de multe ori au lucrat nenumărate rele au scăpat nepedepsiţi, unde mai este dreptatea, dacă nu este gheena? Unde este necăutarea la faţă şi nefăţărnicia, de care sunt învinuiţi ei că nu păzesc sâmbăta? Un altul oarecare, feciorul lui Harmi, luând din ceea ce a fost blestemat de Domnul, a fost ucis cu pietre cu tot neamul lui. Ce, oare nimeni din vremea aceea sau mai pe urmă nu s-a făcut fur de cele sfinte? Saul iarăşi cruţând fără voia lui Dumnezeu, a suferit atâta pedeapsă. Dar nimeni din vremea aceea n-a făcut ca Saul? O, de ar fi fost numai aceasta şi nu s-ar fi mâncat unii pe alţii mai mult ca fiarele, nimeni n-ar fi căzut în război.

Fiii lui Eli, fiindcă mâncau mai înainte de tămâiere, au fost pedepsiţi cu pedeapsă cumplită împreună cu tatăl lor. Dar nimeni nu a mai fost tată nebăgător de seamă de copii? Nici copii răi? Dar nu au fost pedepsiţi. Atunci, când vor fi pedepsiţi, dacă nu există gheena? Şi multe alte nenumărate exemple se pot zice. Anania şi Safira nu au fost îndată pedepsiţi pentru că au furat din cele afierosite? Oare nimeni n-a mai făcut aceasta din vremea aceea până acum? De ce nu au fost pedepsiţi cu aceeaşi pedeapsă? Oare te-am înduplecat că este gheena sau ai trebuinţă de mai multe pilde?

Dar să venim şi la cele nescrise, care se fac acum. Căci este necesar ca să învăţăm din toate părţile, pentru ca nu necunoscând să ne vătămăm pe noi înşine. Nu vezi pe mulţi în nevoi cu trupurile veştejite şi stricate, pătimind nenumărate rele? Iar pe alţii petrecând în bine şi în slavă? De ce pentru ucideri unii au fost pedepsiţi, iar alţii nu? Ascultă ce zice Pavel: „Păcatele unora sunt arătate, iar ale altora vin din urmă". Câţi ucigaşi de oameni au scăpat? Câţi spărgători de morminte? Dar să lăsăm acestea. Pe câţi nu vezi că sunt pedepsiţi cu pedeapsă cumplită? Unii suferă boală îndelungată, alţii nenumărate chinuri, alţii nenumărate nevoi. Deci când vei vedea pe cineva care a îndrăznit să facă aceea sau aceea ca şi aceia, sau mult mai multe, şi nu au primit pedeapsă, oare nu vei mărturisi şi nevrând că este gheena? Uită-te la aceştia care se chinuiesc acum cumplit, gândeşte-te cum că Dumnezeu nu caută la faţă, gândeşte-te iarăşi că, făcând nenumărate rele, nu ai pătimit nimic rău şi va veni gheena în mintea ta. Că aşa a semănat-o Dumnezeu în noi, încât nimeni nu este care să nu ştie vreodată de ea. Şi poeţii, şi filozofii, şi retorii şi, pe scurt, toţi oamenii au filozofat la răsplătirea cea de acolo şi au zis că cei mai mulţi se chinuiesc în iad. Iar acelea sunt basme, nu cele de la noi.

Acestea le-am zis nu ca să vă înfricoşez, nici să îngreuiez sufletele voastre, ci să le fac mai înţelepte şi uşoare. Aş vrea şi eu, mai mult decât voi, să nu fie gheenă. De ce? Pentru că fiecare dintre noi va da seama de sufletul său, iar eu voi da seama şi pentru dregătoria aceasta. De aceea, eu mai mult decât toţi nu pot scăpa. Dar nu se poate ca să nu fie pedeapsă şi gheenă. Ce să fac? Dar unii se îndoiesc şi zic: Unde este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Pretutindeni. Dar mai bine voi vorbi despre ea în altă vreme, ca să nu amestecăm cuvintele cele despre gheena. Iar acum să nu vă iasă din minte şi să nu se ducă în vânt ceea ce am dobândit din cele grăite. Căci nu mică dobândă şi folos este a avea încredinţare deplină despre gheena. Pentru că pomenirea acestor cuvinte stând neîncetat în mintea voastră, ca o doctorie amară va putea spăla toată răutatea. Deci să o întrebuinţăm ca, dobândind din ea inimă curată, aşa să ne învrednicim a vedea cele ce nici ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit. Pe care fie ca noi toţi să le dobândim cu darul şi cu iubirea de oameni a

Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Iar despre ani şi despre vremuri, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem, căci singuri ştiţi bine, că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea” (I Tes. 5, 1-2)

Nimic, precum se vede, nu este atât de iscoditor şi lacom spre a cunoaşte cele nearătate şi acoperite ca sufletul omenesc. Iar aceasta se întâmplă pentru că nu are mintea desăvârşită şi curată. Copiii cei mai simpli nu încetează de a supăra pe părinţi şi pe învăţători cu desele întrebări, care nu sunt altele decât: „Ce este aceasta?” Şi acest lucru se întâmplă pentru că petrec în desfătare şi nu fac nimic.

Deci mintea noastră se sileşte să înveţe şi să priceapă multe în timpul vieţii, dar mai mult la sfârşitul ei. Şi nu este de mirare dacă noi pătimim aceasta, când înşişi sfinţii Apostoli au pătimit aceasta mai mult decât toţi, zicând către Hristos mai înainte de Patimă: „Spune nouă când vor fi acestea şi care este semnul venirii Tale şi al sfârşitului veacului?” (Mt. 24, 3). Iar după Patimă şi Învierea din morţi L-au întrebat iarăşi: „Doamne, oare în acest timp vei aşeza Tu la loc împărăţia lui Israel?” (F. Ap. 1, 6). Dar mai pe urmă, după ce s-au învrednicit de Duhul Sfânt, nu numai că nu-L mai întreabă şi nu-L mai supără cu Aceasta, ci şi pe cei ce bolesc cu această iscodire fără rost îi potoleşte. Căci ascultă ce zice acum fericitul Pavel: „Iar despre ani şi despre vremuri, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem”. De ce nu a zis „că nu ştie nimeni”? De ce n-a zis „că nu s-a descoperit”, ci „nu aveţi nevoie să vă scriem”? Dacă ar fi scris aşa i-ar fi mâhnit, dar scriind cum a scris i-a mângâiat. Şi zicând „nu aveţi nevoie”, nu i-a lăsat să cerceteze pentru că lucrul este de prisos şi nefolositor. Căci care este folosul, spune-mi, să zicem că va fi sfârşitul după douăzeci, treizeci sau o sută de ani? Ce ne priveşte aceasta? Oare nu pentru fiecare sfârşitul lumii este sfârşitul vieţii sale? De ce iscodeşti şi de ce te chinuieşti pentru sfârşitul lumii? Dar ceea ce pătimim în celelalte, pătimim şi în aceasta. Şi precum la celelalte lucruri lăsăm păcatele noastre şi purtăm grijă de cele ale altora, zicând: „Cutare este desfrânat; cutare este preadesfrânat; acela a răpit; altul a nedreptăţit” neluând aminte la lucrurile noastre, ci de toate ne îngrijim mai

mult decât de ale noastre; aşa şi aici nepurtând fiecare grijă de sfârşitul său, voim să ştim sfârşitul lumii. Ce te priveşte pe tine acela? De vei iconomisi bine sfârşitul tău, niciun rău nu vei pătimi de la acela, fie departe, fie aproape. Pentru aceasta nici Hristos nu l-a spus pentru că nu folosea.

– Şi de ce nu folosea?

– Ascultă ce zice El apostolilor: „Nu este al vostru a ştii anii sau vremurile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa" (F. Ap. 1, 7). Ce mai iscodeşti, dar? Acestea le-au auzit cei ce erau împreună cu verhovnicul Petru, care căutau să ştie cele ce nu le foloseau.

– Bine, dar dacă am fi ştiut, am fi putut astupa gurile elinilor.

– Cum, spune-mi?

– Ei zic că lumea aceasta este Dumnezeu. Şi de am fi ştiut vremea sfârşitului ei le-am fi astupat gurile.

– Se pot astupa gurile lor ştiind că se va sfârşi şi când. Dar de voiţi să le astupaţi gurile spuneţi-le că lumea va avea sfârşit. Şi de nu se vor pleca la aceasta, nici la cealaltă nu se vor pleca.

Dar ascultă ce zice Pavel: „Căci singuri ştiţi bine, că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea". Şi nu numai sfârşitul cel de obşte vine aşa, ci şi sfârşitul fiecăruia. Şi acesta are aceeaşi lucrare ca şi acela, dar ce face acela deodată, acesta face în parte. Vremea sfârşitului lumii a început de la Adam, iar sfârşitul vieţii fiecăruia din noi este închipuire a sfârşitului lumii. Şi nu va greşi nimeni de va zice că sfârşitul său este sfârşitul lumii. Oare când mor nenumăraţi în fiecare zi, când toţi aşteaptă ziua aceea şi când nimeni nu înviază mai înainte de ea, lucrul acesta nu este al acelui sfârşit? Dar de voiţi să ştiţi pentru ce s-a ascuns aceasta şi pentru ce „vine aşa, ca un fur noaptea", vă voi spune ceea ce socotesc că este bine. Dacă sfârşitul lumii ar fi fost arătat, nimeni nu s-ar fi silit vreodată la fapta bună, ci fiindcă ştie ziua lui cea mai de pe urmă, lucrează nenumărate rele, şi venind la botez în acea zi aşa s-ar fi dus de aici. Căci dacă acum frica neştiinţei clatină sufletele multora, cheltuind toată viaţa lor în răutate, şi la răsuflarea cea mai de pe

urmă vin la sfântul botez, cine s-ar fi silit la fapta bună când toţi ar fi fost încredinţaţi de sfârşit? Şi cu toate că frica stă deasupra, mulţi au plecat de aici neluminaţi, neînvăţându-i nici frica aceasta ca în viaţă fiind să se silească la cele ce plac lui Dumnezeu, cine s-ar fi făcut vreodată înfrânat, dacă şi aceasta s-ar fi ridicat? Cine ar fi fost bun şi blând? Nimeni.

Vă spun încă şi alta. Frica cea mare de moarte stăpâneşte şi înfrânează acum pofta vieţii. Dar dacă s-ar fi ştiut de fiecare că mâine va muri negreşit, ar fi îndrăznit a face totul mai înainte de ziua aceea, ar fi omorât pe care ar fi voit şi ar fi făcut nenumărate rele, răsplătind vrăjmaşilor, căci omul spurcat şi deznădăjduit de viaţa sa nu se sfieşte nici de cel îmbrăcat cu hlamidă. Deci cel încredinţat cum că negreşit trebuie să se ducă din viaţa aceasta, mai întâi va răsplăti vrăjmaşilor, răcorindu-şi sufletul său, şi aşa va primi moartea.

Să zic şi pe a treia. Cei iubitori de viaţă şi care mult poftesc cele de aici, s-ar fi prăpădit de scârbă şi de mâhnire. Şi dacă vreunul din cei tineri ar fi ştiut că va muri mai înainte de bătrâneţe, precum fiarele cele leneşe se fac şi mai leneşe când sunt prinse şi aşteaptă moartea, aşa se va face şi acesta. Şi nici bărbaţii cei viteji nu vor avea plată. Căci de ar fi ştiut că negreşit după trei ani vor trebui să se ducă din viaţă şi nu mai înainte de acea vreme, ce plată vor avea de vor îndrăzni să se primejduiască? Şi le-ar fi zis oricine: „Dacă aveţi nădejde pentru trei ani, aruncaţi-vă în primejdii, ştiind că mai înainte de acea vreme nu este cu putinţă să muriţi". Iar cel ce aşteaptă să moară din orice primejdie şi ştie că de nu se va da singur la moarte va trăi, iar de va îndrăzni la unele ca acelea va muri, dă dovedit semn că defăimează viaţa de aici. Dar vă voi dovedi-o aceasta dintr-o pildă.

Dacă patriarhul Avraam ar fi ştiut că nu va junghia pe fiul său, ce plată ar mai fi avut? Dacă Pavel ar fi ştiut de mai înainte că nu va muri, ar fi trecut cu vederea primejdiile, dar cum ar fi fost minunat? Astfel şi cel prea leneş ar fi intrat în foc de ar fi aflat un chezaş care l-ar fi încredinţat că nu pătimeşte nimic. Dar cei Trei Tineri nu la fel. Dar cum? Ascultaţi-i pe ei ce zic: „Este Dumnezeul nostru în ceruri, Căruia Îi slujim, puternic să ne scoată din mâinile tale, împărate. Şi de nu, să ştii, o, împărate, că dumnezeilor tăi nu vom sluji şi chipului celui de aur pe care l-ai ridicat nu

ne vom închina" (Daniil 3, 17). Vedeţi câte foloase sunt, şi mai multe decât acestea, din a nu şti sfârşitul. Dar deocamdată destule sunt acestea.

De aceea „vine aşa, ca un fur noaptea", ca să nu ne prăpăstuim pe noi înşine în răutate, să nu cădem în trândăvie şi în neluare aminte şi să nu ne taie plata. „Căci singuri ştiţi bine"; de ce mai iscodiţi, dacă sunteţi încredinţaţi? Şi cum că cele ce vor fi sunt nearătate se dovedesc din cele ce a zis Hristos. Iar cum că despre aceasta a zis, ascultă ce zice: „Privegheaţi deci, că nu ştiţi în care zi vine Domnul vostru" (Mt. 24, 42). Despre aceasta şi Pavel zicea: „Atunci când vor zice: pace şi linişte, atunci fără de veste va veni peste ei pieirea, ca şi durerile peste cea însărcinată, şi scăpare nu vor avea" (I Tes. 5, 3). Şi aici a însemnat ceea ce a zis şi în a doua epistolă. Că de vreme ce creştinii erau în necazuri, iar cei ce-i prigoneau în odihnă şi în desfătare, el îi mângâia în nevoile de faţă cu cuvântul Învierii, împotriva acelora care îi supărau arătându-le din socoteli strămoşeşti când va fi sfârşitul. Lucrul despre care şi prorocii ziceau: „Vai de cei ce zic: Degrabă să se apropie cele ce va face Dumnezeu ca să le vedem şi să vină sfatul Sfântului lui Israel ca să-l cunoaştem" (Is. 5, 19) şi iarăşi: „Vai celor ce doriţi de ziua Domnului" (Amos 5, 18). Şi zice pentru cei ce doresc necrezând, pentru care ziua Domnului „va fi întuneric, şi nu lumină". Şi vezi cum îi mângâie pe ei, ca şi cum ar fi zis: Nu din faptul că aceia trăiesc în desfătare să luaţi dovadă că nu va veni judecata, că negreşit va veni. Se cade, dar, să cercetăm şi aceasta: Dacă va veni antihrist şi Ilie, cum „când vor zice pace şi linişte, atunci fără de veste va veni peste ei pieirea"? Căci venirea acelora nu lasă să nu se ştie ziua, fiind semne ale venirii Lui. Dar vremea lui antihrist nu arată exact când va veni Hristos, căci El va veni deodată fără veste. Cum şi la ceea ce naşte nu-i este arătată vremea.

– Cum nu? Căci ştie că după nouă luni va fi naşterea.

– Cu adevărat foarte nearătat, căci unele au născut la şapte luni, altele la nouă. Încât şi în alt fel sunt nearătate ziua şi ceasul naşterii. Şi în sensul acesta a zis Pavel cuvintele acelea, căci asemănarea cu venirea acelei zile a Domnului este potrivită cu de-amănuntul. Semnele naşterii nu sunt multe, căci unele au născut pe drumuri şi afară din case neştiind de mai înainte ziua aceea. Iar aici Pavel nu numai neştiinţa zilei aceleia a arătat, ci şi

amărăciunea chinuirii. Şi precum aceea jucându-se, râzând şi neştiind nimic, este cuprinsă fără de veste de negrăite dureri şi chinuri, aşa va aduce şi ziua aceea sufletelor acelora, şi nu vor scăpa.

Apoi arătând că nu pentru tesaloniceni, către care scria, spune acestea, a adăugat: „Voi însă, fraţilor, nu sunteţi întru întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur". Şi zice „întuneric" arătând viaţa cea întunecoasă şi necurată. Căci noaptea oamenii cei spurcaţi şi răi se tăinuiesc de toţi şi fac cele rele închizându-se pe ei întru întuneric. Şi spune-mi, oare nu seara pândeşte preadesfrânatul? Oare furul nu noaptea o aşteaptă? Oare spărgătorul de morminte nu-şi face toată lucrarea noaptea? Şi oare nu-i apucă pe ei ca un fur ziua aceea? Oare nu şi pentru aceia vine nearătată? Oare ei ştiu de mai înainte? Cum zice, dar: „Nu aveţi nevoie să vă scriem"? Aici se referă nu la ziua cea neştiută, ci la necaz, care nu va veni spre răul lor. Căci şi peste creştini ziua aceea va veni nearătată, dar nu le va pricinui niciun lucru de mâhnire; „ca să vă apuce ziua aceea ca un fur". Că pentru cei ce priveghează şi care sunt în lumină, deşi va intra vreun tâlhar, nu va putea cu nimic să-i vatăme. Aşa şi la cei ce vieţuiesc drept. Dar pe aceia care dorm, adică pe cei ce nădăjduiesc în cele de aici, îi goleşte de toate şi se duce.

Apoi adaugă: „Căci voi toţi sunteţi fii ai luminii şi fii ai zilei".

– Dar cum se poate să fie fii ai zilei?

– Precum sunt şi fii ai pierzării şi fii ai gheenei. Căci şi Hristos zicea fariseilor: „Vai vouă...! Că înconjuraţi marea şi uscatul ca să faceţi un ucenic, şi dacă l-aţi făcut, îl faceţi fiu al gheenei" (Mt. 23, 15). Iar Pavel zicea: „Pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării", adică cei ce fac cele ale gheenei, cei ce fac cele ale neascultării. Deci precum fiii lui Dumnezeu sunt cei ce fac cele ce plac lui Dumnezeu, aşa şi fiii zilei şi ai luminii sunt cei ce fac cele ce sunt ale luminii.

„Nu suntem ai nopţii, nici ai întunericului. De aceea să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji. Fiindcă cei ce dorm, noaptea dorm; şi cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Dar noi fiind ai zilei, să fim treji". Aici

arată că a petrece în zi este lucrarea noastră şi depinde de noi. Iar ziua şi noaptea acestea nu sunt ale noastre, ci fără de voia noastră vine noaptea şi nevrând noi vine somnul. Iar noaptea şi somnul acela nu este aşa, ci se poate ca totdeauna să priveghem, totdeauna să avem ziuă. Că a închide ochiul sufletului şi a primi somnul cel din răutate nu este lucrul firii, ci al voinţei celei libere. „Ci să priveghem şi să fim treji". Se poate să dormi când priveghezi, atunci când nu faci niciun bine. De aceea a adăugat „să fim treji". Că deşi va priveghea cineva ziua, dar de nu va fi treaz, va cădea în nenumărate rele. De aceea trezvirea este prelungire a privegherii. „Cei ce dorm, noaptea dorm; şi cei ce se îmbată, noaptea se îmbată". Şi vorbeşte aici nu numai despre beţia cea din vin, ci despre cea din toate răutăţile. Pentru că şi bogăţia este beţie a sufletului, şi pofta banilor, şi îndrăgirea trupească, şi orice rău vei zice este beţie a sufletului. Şi de ce a numit răutatea somn? Întâi că unul ca acesta este nelucrător spre fapta bună. Apoi pentru că pe toate le năluceşte, dar nimic nu vede adevărat, ci este plin de visuri şi de multe ori de lucruri necuvioase. Şi deşi va vedea ceva bun, nu-l poate avea. Aşa este viaţa aceasta. Este plină de visuri şi de năluciri. Bogăţia este vis, slava la fel şi toate cele asemenea. Cel ce doarme nu poate vedea pe cele ce sunt şi există cu adevărat, iar pe cele ce nu sunt le năluceşte ca şi cum ar fi. Aşa este răutatea şi viaţa cea petrecătoare în răutate. Nu vede pe cele ce sunt, adică cele duhovniceşti, cele cereşti, cele stătătoare, ci pe cele curgătoare şi care zboară şi se duc degrabă de la noi.

Dar nu este de ajuns să priveghem şi să fim treji, ci trebuie să ne şi înarmăm, că deşi va priveghea cineva şi va fi treaz, dar dacă nu are arme, îl omoară degrabă tâlharii. Deci când trebuie să priveghem, să fim treji şi să fim înarmaţi, căci ce îl va împiedica pe tâlhar să înfigă sabia, când noi suntem fără de arme goi sau când vom dormi? De aceea şi aceasta arătând Pavel că avem trebuinţă de arme a adăugat: „Dar noi, fiind ai zilei, să fim treji, îmbrăcându-ne în platoşa credinţei şi a dragostei şi punând coiful nădejdii de mântuire". A credinţei şi a dragostei zice. Aici se referă la viaţa cea cu învăţături drepte. Vezi că a arătat cum să priveghezi şi să fi treaz, adică îmbrăcat în platoşa credinţei? Şi nu zice de credinţa cea întâmplătoare, ci de cea adevărată, fierbinte, pe cea ce face liberi pe cei ce o îmbracă. Precum platoşa cea de fier nimeni n-o poate tăia degrabă, ci apără

pieptul ca un zid, așa și tu pune credință și dragoste împrejurul sufletului tău și niciuna din săgețile cele înfocate ale diavolului nu va putea să se înfigă în tine. Că unde sufletul va fi cuprins de puterea armei dragostei, toate se fac în zadar de cei ce vrăjmășuiesc. Și nici răutatea, nici vrajba, nici zavistia, nici lingușeala, nici fățărnicia și nimic altceva nu se va putea atinge de un astfel de suflet. Căci n-a zis simplu să se îmbrace cu dragostea, ci cu dragostea ca și cu o platoșă. Apoi zice: „Și punând coiful nădejdii de mântuire". Precum coiful păzește partea cea mai de nevoie din cele ce sunt în noi, adică capul, îmbrăcându-l și acoperindu-l din toate părțile, așa și nădejdea nu lasă gândul să cadă, ci îl ține drept precum este capul, neîngăduind ca nimic din cele de afară să intre la el. Și cât timp nu intră nimic la el, nici el nu alunecă, căci cel ce este întărit cu aceste arme nu este cu putință să cadă cândva, fiindcă zice: „Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea" (I Cor. 13, 13). Și zicând „îmbrăcându-ne" și „punând" ne dă armele, arătând de unde poate să se nască credința, nădejdea și dragostea și cum că armele se pot face mai tari.

Apoi adaugă: „Că Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Care a murit pentru noi". Deci nu ne-a chemat să ne piardă, ci ca să ne mântuiască. Dar de unde este arătat că voiește aceasta? De acolo că pe Fiul Său L-a dat pentru noi. Și așa dorește să ne mântuim, că L-a dat pentru noi, și nu L-a dat simplu, ci la moarte. Din cugetările acestea se naște nădejdea. De aceea să nu deznădăjduiești, o, omule, căci Dumnezeu nici pe Fiul Său nu L-a cruțat pentru tine; să nu obosești din pricina relelor de aici. Cel ce a dat pe Fiul Său cel Unu-Născut ca să te mântuiască pe tine și să te izbăvească de gheena, ce nu va mai face pentru mântuirea ta? Și așa ne ducem la El, netemându-ne, ca la un judecător, care deși trebuie să ne judece, dar atâta dragoste a arătat, încât a înjunghiat pe Fiul Său pentru noi. Deci să nădăjduim lucruri bune și mari, căci am dobândit capul și vârful de credem, cum s-a spus. Să iubim deci. Și a nu iubi pe Cel ce atâtea a făcut pentru noi este dovada nebuniei celei mai de pe urmă.

Și „fie că veghem în viață, fie că dormim în mormânt – cu El împreună să viețuim". „De aceea, îndemnați-vă și zidiți-vă unul pe altul, așa precum și

faceţi". Iar în altă parte zice: „Ori de priveghem, ori de dormim". Dar despre alt somn zice aici, şi despre altul acolo. Acolo somn înseamnă moartea cea trupească, iar aici neîngrijirea de viaţa aceasta. Adică ca şi cum ar zice: Nu vă temeţi de primejdii, că, deşi vom muri, vii vom fi. Nu te deznădăjdui că te primejduieşti, că de nu ne-ar fi iubit atât de mult pe noi, nu ar fi dat pe Fiul Său. De aceea, deşi vei muri, viu vei fi, căci şi El a murit. Deci, ori de vom muri, ori de vom trăi, împreună cu El vom vieţui, de aceea nu mă grijesc de trăiesc ori de mor, căci împreună cu Acela voi fi. Deci toate să facem pentru a câştiga viaţa aceea.

Răutatea este întuneric, o, iubitule, este moarte, este noapte, în care nu vedem deloc ceea ce se cuvine şi nu putem face cele ce trebuie. Şi precum morţii sunt grozavi şi împuţiţi, aşa şi sufletele celor ce petrec în răutate sunt pline de multă necurăţie. Li s-au închis ochii, li s-au încleştat gura şi petrec nemişcaţi pe patul răutăţii. Şi care sunt mai ticăloşi ca cei ce petrec aşa? Căci cei ce mor trupeşte sunt morţi şi pentru răutate, şi pentru fapta bună, iar aceştia sunt nesimţitori către fapta bună, dar la răutate sunt vii. Pe cel mort de-l va bate cineva nu simte, nici nu se răzbună, ci este ca un lemn uscat. Aşa şi unul ca acesta are sufletul cu adevărat uscat după ce leapădă viaţa cea bună. Primeşte nenumărate răni în toate zilele, dar nu simte deloc. Şi nu va greşi cineva de-l va asemăna cu cei nebuni, cu cei ieşiţi din minte, cu cei beţi. Iar toate acestea le lucrează răutatea, care este mai cumplită decât toate. Cel nebun este iertat de cei ce-l văd, pentru că boala lui nu este a voinţei, ci a firii. Iar cel ce petrece în răutate cum va fi iertat?

– Dar de unde este răutatea? De ce sunt răi cei mai mulţi?

– Întrebi de unde? Spune-mi tu de unde este răutatea bolilor? Oare nu din neluarea aminte? Dacă bolile cele fireşti au începutul din voinţă, cu mult mai mult cele ale voinţei? Beţia de unde este? Oare nu din neînfrânarea sufletului? Ieşirea din minţi, oare nu din mulţimea fierbinţelii? Iar fierbinţeala nu din elementele ce prisosesc în noi? Iar prisosul celor ce sunt în noi oare nu este din neluare aminte? Căci dacă, sau prin lipsă, sau prin prisos, stricăm măsura celor ce sunt în noi, atunci aprindem focul acela. Iar dacă după ce s-a aprins flacăra nu luăm aminte, asupra noastră se întăreşte focul pe care nu-l mai putem stinge. Aşa se face şi la răutate. Dacă

atunci când ea este la început, nu o oprim sau n-o tăiem, nu ne mai putem lupta cu sfârşitul ei, căci se face mai tare decât puterea noastră. De aceea, vă rog să facem totul ca niciodată să nu toropim. Nu vedeţi ostaşii, cei ce păzesc, că de multe ori dându-se puţin somnului, nu s-au folosit cu nimic din multa lor străjuire? Căci prin puţinul acela au stricat toată treaba, dând multă libertate celui ce vrea să fure. Şi precum mai bine ne văd furii pe noi, decât noi pe ei, aşa şi diavolul mai mult decât toţi se luptă, pândeşte şi scrâşneşte din dinţi. Deci să nu toropim şi să nu zicem: „Nu ni se va întâmpla niciun rău din aceasta sau din aceea", că de multe ori am fost jefuiţi de unde nu ne-am aşteptat. Aşa şi la răutate, de unde nu ne aşteptăm de acolo ne prăpădim. Să luăm aminte cu de-amănuntul la toate. Să nu ne îmbătăm şi nu vom toropi, să nu ne desfătăm şi nu vom dormi, să nu turbăm de cele materiale că vom petrece în trezvie. Să ne întărim pe noi înşine din toate părţile. Şi precum cel ce umblă pe funie întinsă nu este cu putinţă să se lenevească sau să fie fără luare aminte nicio clipă, fiindcă acel puţin face mare rău, răsturnând şi prăpădind pe acela, aşa nici noi nu este cu putinţă să trândăvim sau să petrecem cu neluare aminte. Umblăm pe cale îngustă, care are prăpăstii de amândouă părţile şi pe care nu încap două picioare. Vezi de câtă luare aminte avem trebuinţă? Vezi că cei ce călătoresc pe căi înguste, mărginite de amândouă părţile de prăpăstii, cum îşi întăresc nu numai picioarele, ci şi ochii? Că de va privi în altă parte, cu toate că piciorul va călca bine, dar ameţind din pricina înălţimii, totul se va surpa. Ci trebuie să ia aminte şi de sine, şi de mers. De aceea zice: „Nici la stânga, nici la dreapta". Mare este adâncul răutăţii, adânci sunt prăpăstiile, des este întunericul jos, îngustă este calea. Să luăm aminte cu frică şi să umblăm cu cutremur. Nimeni călătorind pe o cale ca aceasta nu se umflă de râs, nici nu se îngreuiază cu beţia, ci călătoreşte cu trezvie şi cu luare aminte pe ea. Nimeni călătorind pe o cale ca aceasta nu poartă ceva de prisos, căci plăcut lucru este să fii uşor şi fără povară când mergi. Nimeni nu-şi împiedică picioarele, ci le lasă libere.

Dar noi legându-ne cu nenumărate griji şi purtând nenumărate sarcini ale vieţii acesteia, căscând la cele lumeşti şi desfrânându-ne, cum nădăjduim să umblăm pe calea cea îngustă? Şi n-a zis simplu îngustă, ci a accentuat zicând: „Îngustă este calea" (Mt. 7, 14) ca să luăm aminte, precum

luăm aminte la toate lucrurile cele de mirare. Iar îngustă este calea care duce la viaţă. Şi bine a zis îngustă. Că de vreme ce şi pentru gânduri, şi pentru cuvinte, şi pentru fapte, şi pentru toate suntem datori a da seama, îngustă este cu adevărat. Dar mai îngustă o facem noi când ne întindem, ne lăţim şi răşchirăm picioarele. Calea cea îngustă pentru oricine este grea, dar mai ales pentru cei ce se îngraşă. Iar cel ce se topeşte pe sine nu va simţi strâmtorare. De aceea cel ce s-a deprins a se chinui, nu se va necăji de va fi strâmtorat. Deci să nu nădăjduiască cineva că va vedea cerul cu odihnă, că nu se poate. Nimeni să nu creadă că va călători pe calea cea îngustă în desfătare, căci nu este cu putinţă. Nimeni să nu nădăjduiască viaţa, umblând pe calea cea largă.

Şi când vei vedea pe cutare că se desfată cu băi, cu masă scumpă, că este înconjurat de oameni înarmaţi, nu te ticăloşí pe tine că nu te împărtăşeşti şi tu din acelea, ci suspină pentru acela pentru că merge pe calea cea pieritoare. Şi ce folos este de calea aceasta când se sfârşeşte în necaz? Şi care vătămare pricinuieşte strâmtorarea aceea, când duce la odihnă? Spune-mi dacă cineva este chemat la palatele împărăteşti, dar va merge acolo pe uliţe strâmte şi prăpăstioase, iar altul este osândit la moarte, dar este dus prin mijlocul târgului, pe care vom ferici? Pentru care vom suspina? Oare nu pentru cel ce merge pe calea cea largă? Aşa şi acum, să nu fericim pe cei ce se desfată, ci pe cei ce nu se desfată. Aceştia se sârguiesc la cer, iar aceia la gheenă. Şi poate mulţi dintre aceia vor râde de cele grăite de noi, dar eu mai mult plâng şi mă tânguiesc că nu ştiu pentru ce trebuie să râdă şi pentru ce trebuie să plângă, ci toate le amestecă şi le tulbură. De aceea eu plâng pentru ei.

Ce faci tu, omule, care, când trebuie să învii, să dai seamă de cele ce ai lucrat şi să suferi osânda cea mai de pe urmă, tu nu te îngrijeşti deloc, ci numai îţi umpli pântecele cu bucate şi băuturi? Şi pe lângă acestea mai şi râzi? Nu te plâng ştiind relele ce te aşteaptă şi osânda ce te va primi. Ci te plâng mai ales pentru că râzi. Tânguieşte-te împreună cu mine, plângi împreună cu mine pentru relele tale. Spune-mi, dacă vreunul dintre ai tăi va muri, nu urăşti pe cei ce râd atunci şi-i socoteşti ca vrăjmaşi, iar pe cei ce lăcrimează şi plâng împreună cu tine îi iubeşti? Atunci când femeia ta zace

moartă urăşti pe cel ce râde, dar când sufletul tău este mort, tu râzi şi urăşti pe cel ce lăcrimează? Vezi în ce stare ne-a adus diavolul pe noi? Ca să fim proprii noştri vrăjmaşi şi pizmaşi.

Să ne deşteptăm, să luăm aminte, să priveghem, să ne apucăm de viaţa cea veşnică, să scuturăm somnul cel mult. Este judecată, este osândă, este înviere, este cercetare ale celor ce s-au lucrat. Domnul vine pe nori. „Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui vifor mare" (Ps. 49, 4). Râu de foc curge înaintea Lui, apoi viermele cel neadormit, focul cel nestins, întunericul cel mai dinafară, scrâşnirea dinţilor. Cu toate că vă veţi scârbi de acestea, eu nu voi înceta a grăi. Căci dacă prorocii nu tăceau cu toate că erau împroşcaţi cu pietre, cu mult mai mult noi trebuie să suferim îngreuierea şi urâciunea unora. Şi nu vom putea grăi spre măgulire, ca nu cumva amăgindu-vă să fim şi noi tăiaţi în două. Acolo este osândă fără sfârşit, fără mângâiere, fără apărător, căci zice: „Cui îi va fi milă de descântătorul muşcat de şarpe" (Înţ. lui Sirah 12, 17). Dacă pe noi înşine nu ne miluim, cine ne va milui? De vei vedea pe cineva că-şi înfige dinţii în el, poţi să-i ierţi vreodată aceasta? Nicidecum. Cu atât mai mult nu vom fi iertaţi, că având putinţa a face isprăvi nu am făcut.

Când ne rugăm lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, miluieşte!", zicem pentru noi, că pe noi ne miluim, deci a ne milui Dumnezeu stă în puterea noastră. El ne-a dăruit aceasta. Dacă vom face lucruri vrednice de milă, vrednice de iubirea Lui de oameni, ne va milui pe noi Dumnezeu. Iar dacă pe noi înşine nu ne vom milui, cine ne va mai milui? Miluieşte pe aproapele şi te va milui Dumnezeu. Câţi vin aici în toate zilele şi zic „miluieşte-mă!", dar tu treci cu vederea? Câţi goi, câţi betegi, şi nu ne plecăm la rugăminţile lor? Cum tu te rogi să fii miluit, nefăcând nimic vrednic de milă? Să ne facem îndurători, să ne facem milostivi, ca aşa să plăcem lui Dumnezeu şi să dobândim bunătăţile cele făgăduite celor ce-L iubesc pe El, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Vă mai rugăm, fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pentru cei ce vă cârmuiesc întru Domnul şi bine vă sfătuiesc; şi pentru munca lor să-i socotiţi vrednici de prisoselnică dragoste. Trăiţi între voi în bună pace” (I Tes. 5, 12-13)

Cel mare are multe pricini de împuţinare de suflet. Şi precum doctorii sunt siliţi întru multe să mâhnească pe cei bolnavi, făcându-le bucate şi doctorii fără dulceaţă, dar cu mult folos; şi precum de multe ori părinţii se par îngreuietori pentru fii, tot aşa şi cu mult mai mult învăţătorii, deşi doctorul scârbeşte pe cel bolnav, dar se află cu dragoste faţă de rudenii şi prieteni, iar de multe ori şi faţă de cel bolnav. Încă şi tatăl are stăpânire asupra fiului de la legile cele fireşti şi de la cele cetăţeneşti. Şi dacă îşi va mustra fiul fără voia lui, nimeni nu-l poate opri, şi nici acela nu va putea răsplăti cu rău. Dar la preot greutatea este mai mare. Întâi că trebuie să fie recunoscut mai mare cu bună voia lor şi să-i mulţumească când foloseşte puterea acestei dregătorii. Dar a se întâmpla acest lucru degrabă nu se poate. Căci cel mustrat şi certat, negreşit nu va mulţumi, ci se va face vrăjmaş. Asemenea va face şi acela pe care-l învaţă, acela pe care-l sfătuieşte şi acela pe care-l îndeamnă. De voi zice: „Dă banii tăi la săraci”, am zis un cuvânt greu şi împovărător. De voi zice: „Potoleşte iuţimea, stinge mânia, încetează pofta cea necuvioasă, taie o mică parte din desfătare”, toate sunt grele şi împovărătoare. De voi învăţa pe cineva când se trândăveşte, sau îl voi depărta de la Biserică, sau îl voi opri de la rugăciunea cea de obşte, se mâhneşte şi-l doare, nu pentru că a căzut din acestea, ci din pricina durerii faţă de oameni. Că şi lucrul acesta pricinuieşte mărirea şi întinderea bolii. Şi oprindu-ne de la cele duhovniceşti ne mâhnim şi ne doare nu pentru lipsa atâtor bunătăţi, ci pentru ruşinea celor ce văd. Nu ne cutremurăm şi nu ne temem de lucru în sine, despre care Pavel multe vorbeşte peste tot.

Hristos a hotărât ca toţi să fie supuşi celor mari, zicând: „Cărturarii şi fariseii au stat pe scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi, că ei zic, dar nu fac” (Mt. 23, 2-

3). Şi iarăşi atunci când a vindecat pe cel lepros, a zis: „Mergi şi arată-te preoţilor” (Mt. 8, 4). Dar poate vei zice: „Îl faceţi fiu al gheenei şi îndoit decât voi” (Mt. 23, 15). Pentru aceea am zis „dar după faptele lor nu faceţi”. Deci Hristos a scos orice pricină de la cel supus. Iar Pavel scriind către Timotei zicea: „Preoţii, care îşi ţin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste” (I Tim. 5, 17). Încă şi către evrei zicea: „Ascultaţi pe conducătorii voştri şi vă supuneţi lor” (13, 17). Iar aici zice: „Vă mai rugăm, fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pe cei ce vă cârmuiesc întru Domnul”. Şi de vreme ce mai sus a zis „zidiţi-vă unul pe altul”, ca să nu socotească că pe cei ce zidesc i-a suit la înălţimea dregătoriei învăţătorilor, a adus cele ce îndeamnă de a asculta pe conducători. Şi a îngăduit ca şi cei supuşi să se zidească unul pe altul, fiindcă nu este cu putinţă ca învăţătorul să le poată spune pe toate. „Pe cei ce se ostenesc între voi, pe cei ce vă cârmuiesc întru Domnul şi bine vă sfătuiesc”.

– Dar este cuviincios asta?

– Ce zici? Dacă vreun om va mijloci pentru tine la alt om şi te va apăra, nu faci totul pentru acesta şi-i mulţumeşti din toată inima? Iar acesta stând pentru tine şi apărându-te înaintea lui Dumnezeu, nu-i mulţumeşti?

– Dar cum stă pentru mine şi mă apără?

– Pentru că se roagă pentru tine, pentru că slujeşte darul cel duhovnicesc ce l-a primit la botez, te cercetează, te învaţă şi te sfătuieşte; şi în miezul nopţii de-l vei chema vine. Şi nu face altceva fără numai că se supune gurii tale şi suferă hulele tale. Tu ai şi femeie şi ţi-ai ales viaţă de negustorie, iar preotul toată viaţa lui o petrece la Biserică.

„Şi pentru munca lor, să-i socotiţi pe ei vrednici de prisoselnică dragoste. Trăiţi între voi în bună pace”. Vezi că ştie că se fac împuţinări de suflet? Şi nu zice simplu să-i iubiţi, ci cu „prisoselnică dragoste”, ca nişte copii pe părinţi. Că prin ei v-aţi născut la viaţa cea veşnică, prin ei aţi dobândit Împărăţia, prin mâinile lor se fac toate, prin ei vi se deschid porţile cerului. Nimeni să nu se împotrivească, nimeni să nu se certe. Cel ce iubeşte pe Hristos, va iubi şi pe preot oricum va fi el, căci prin el a dobândit Tainele

cele înfricoşate. Spune-mi, dacă ai fi voit să vezi palatele împărăteşti cele împodobite cu mult aur şi strălucite de razele pietrelor şi, rugând pe cel ce are cheile, ţi-ar fi deschis îndată şi te-ar fi băgat înăuntru, oare nu l-ai fi cinstit pe el mai mult decât pe toţi? Oare nu l-ai fi iubit ca şi pe ochii tăi? Oare nu l-ai fi sărutat? Acesta ţi-a deschis cerul, şi nu-l săruţi, nici nu îl îmbrăţişezi? De ai femeie, oare nu pe cel ce ţi-a înlesnit s-o iei îl iubeşti mai mult decât pe toţi? Şi dacă iubeşti pe Hristos, dacă iubeşti Împărăţia cerurilor, cunoaşte prin cine ai acestea? Apoi zice ca pentru lucrul lor să „trăiţi între voi în bună pace".

„Vă rugăm însă, fraţilor, dojeniţi pe cei fără rânduială, îmbărbătaţi pe cei slabi la suflet, sprijiniţi pe cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători faţă de toţi". Aici se referă la cei bogaţi. „Dojeniţi pe cei fără rânduială", adică nu cu stăpânire, nici cu obrăznicie, ci cu blândeţe. Mângâiaţi cu bunătate pe cei împuţinaţi la suflet, „sprijiniţi pe cei neputincioşi, fiţi îndelung răbdători faţă de toţi". Cel ce este mustrat aspru deznădăjduieşte şi se face mai îndrăzneţ defăimând. De aceea trebuie să facem doctoria dulce prin sfătuire. Dar care sunt cei fără rânduială? Cu adevărat cei ce lucrează cele ce nu plac lui Dumnezeu. Căci rânduiala Bisericii este mai întocmită şi mai cuviincioasă decât cea ostăşească. De aceea cel ce ocărăşte este fără rânduială, beţivul este fără rânduială, la fel răpitorul şi toţi cei ce păcătuiesc. Căci nu umblă în rând, ci ies afară şi de aceea se răstoarnă.

Dar este şi un altfel de răutate. Nu la măsura răutăţilor într-adevăr, dar răutate şi ea. Care este aceasta? Împuţinarea de suflet. Pentru că şi ea prăpădeşte sufletul la fel ca şi trândăvirea şi neluarea aminte. Cel ce nu suferă ocara este puţin la suflet. Cel ce nu suferă ispita este puţin la suflet. Aceasta este sămânţa cea semănată pe piatră. Este şi un altfel de răutate, cea a neputinţei. „Sprijiniţi pe cei neputincioşi", neputincioşi în credinţă. Căci este neputinţă şi în credinţă. Dar vezi cum nu lasă ca să fie defăimaţi? Încă şi în altă parte scrie: „Primiţi pe cel slab în credinţă" (Rm. 14, 1). Căci şi în trupurile noastre nu lăsăm să se prăpădească partea cea slabă.

„Fiţi îndelung răbdători faţă de toţi".

– Dar şi faţă de cei fără rânduială?

– Da, şi faţă de aceia. Căci nimic nu este asemenea cu această doctorie, potrivită mai ales învăţătorului şi cuviincioasă supuşilor. Fiindcă şi pe cel mai sălbatic şi mai neruşinat decât toţi poate să-l ruşineze şi poate să-l înduplece.

„Luaţi seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău". Dacă rău pentru rău nu trebuie a răsplăti, cu mult mai mult rău pentru bine, şi mai ales dacă nu a fost vreun rău mai înainte.

– Dar cutare este viclean, m-a mâhnit şi mi-a făcut multe nedreptăţi.

– Voieşti să te răzbuni pe el? Nu fă aceasta. Lasă-l aşa. Dar crezi că este destul atât? Nicidecum. „Ci totdeauna să urmaţi cele bune unul faţă de altul şi faţă de toţi". Aceasta este cea mai mare filozofie, să răsplăteşti cele rele cu bune, nu cu rele. Căci ea este răzbunarea cea adevărată care-l vatămă pe acela şi te foloseşte pe tine. Dar mai bine zis şi aceluia îi va aduce mult folos de va voi. Şi ca să nu socoteşti că acestea s-au zis numai pentru cei credincioşi, a spus „unul faţă de altul şi faţă de toţi".

„Bucuraţi-vă pururea". Aceasta s-a zis pentru ispitele care pricinuiesc necaz. Auziţi toţi cei ce aţi căzut în sărăcie şi în necazuri, că din acestea se naşte bucuria. Căci de vom avea un astfel de suflet, ca să nu ne răzbunăm pe nimeni, ci tuturor să facem bine, de unde va putea intra în el boldul mâhnirii, spune-mi? Şi cel ce se bucură că a pătimit rău şi răsplăteşte cu faceri de bine celui ce i-a făcut rău, cum se va mai putea mâhni?

– Dar cum se poate aceasta?

– De vom vrea, se poate. Căci arată calea: „Rugaţi-vă neîncetat". „Întru toate mulţumiţi, căci aceasta este voia lui Dumnezeu". A mulţumi totdeauna este o lucrare a sufletului filozof. Ai pătimit ceva rău? Dacă vei vrea, acela nu se face rău. Mulţumeşte lui Dumnezeu, şi răul s-a şi schimbat în bine. Zi şi tu ca Iov: „Fie numele Domnului binecuvântat în veci" (1, 21). Şi spune-mi: Ce rău ai pătimit? Ai căzut în vreo boală? Dar nu este de mirare căci trupul nostru este muritor şi pătimitor. Poate ai sărăcit de bani? Dar şi aceştia se dobândesc, se pierd şi aici rămân. Poate vrăjmaşii te-au năpăstuit şi vrăjmăşuit? Nu noi am fost nedreptăţiţi, ci cei ce au făcut acestea. „Căci

sufletul cel ce păcătuieşte acela va muri" (Iez. 18, 20). Deci a păcătuit nu cel ce a pătimit rău, ci cel ce a făcut rău. Nu trebuie, dar, să ne răzbunăm pe cel ce a murit, ci să ne rugăm pentru el şi să-l izbăvim din moarte. Nu vedeţi că albina când înfige acul moare? Iar prin insecta aceasta Dumnezeu ne învaţă să nu mâhnim pe cei de aproape, că noi primim moartea mai întâi. Şi împungându-i pe aceia puţin, i-am mâhnit, dar noi nu vom trăi mai mult, precum nici insecta aceea. Şi cu toate că Scriptura o laudă zicând: „Cât de lucrătoare şi ce lucru curat face, ale cărei osteneli şi împăraţii, şi proştii le întrebuinţează spre sănătate" (Pilde 6, 8), dar nimic nu o poate face să nu moară. Şi dacă pe aceea, când face rău, nu o izbăveşte toată bunătatea cea covârşitoare a ei, cu mult mai mult pe noi. Iar a nedreptăţi când nimeni nu te-a nedreptăţit este lucru al fiarelor celor cumplite. Dar mai bine zis nu este lucrul lor, căci de le vei lăsa să pască în pustie şi nu le vei strâmtora, silindu-le să facă rău, niciodată nu vor vătăma, nu se vor apropia ca să muşte, ci se vor duce în calea lor.

Iar tu, fiind om cuvântător, cinstit cu stăpânire, slavă, în legăturile cu cei de un neam cu tine, nici fiarelor nu urmezi, ci nedreptăţeşti şi mănânci pe fratele. Şi cum te vei putea îndrepta? Nu auzi pe Pavel zicând: „Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea?" (I Cor. 6, 7). Să ne ruşinăm că nu împlinim poruncile evangheliceşti. Plină este Scriptura de învăţături, dar nimeni nu văd ca să le împlinească. Dar care este cuvântul cel părut binecuvântat al celor mulţi? „Am copii şi nu pot să miluiesc, căci mă tem ca nu cumva să ajung la lipsă şi foame şi să am trebuinţă de alţii, iar să cer îmi este ruşine". Dar faci pe alţii să ceară? Nu poţi să flămânzeşti. Dar faci pe alţii să piară de foame? Ştii cât de greu lucru este a cere? Şi ce cumplit este a pieri de foame? Fie-ţi milă de fraţii tăi. Şi a flămânzi, nu este un lucru ruşinos şi vinovat, dar a arunca pe alţii în acestea, nu numai că este ruşinos, ci pricinuieşte osânda cea mai de pe urmă.

Toate acele cuvinte sunt şi pricinuiri şi bârfeli. Şi cum că nu pentru copii se adună bogăţia, o mărturisesc cei ce nu au copii, nici nu vor avea, dar totuşi se chinuiesc şi se trudesc şi adună atâta bogăţie, încât ar fi putut s-o lase la nenumăraţi copii de ar fi avut. Nu grija de copii pricinuieşte adunarea de bani, ci ea este o boală a sufletului.

Căci mulţi care nu au copii turbează pentru bani, iar alţii care au o mulţime de copii îi defăimează. Aceia te vor prihăni pe tine în ziua aceea, fiindcă dacă nevoia copiilor ar fi silit la adunarea banilor, trebuia ca şi aceia să aibă aceeaşi dorinţă. Dar de vreme ce nu au, nu din pricina mulţimii copiilor ne turbăm după bani, ci din pricina iubirii de argint.

– Dar care sunt cei ce au copii şi defăimează banii?

– Mulţi şi în multe locuri. Iar de voieşti îţi voi spune despre cei vechi. Iacov oare nu avea doisprezece copii? Oare nu trăiau o viaţă de argaţi? Oare nu era nedreptăţit de socrul său? Oare nu l-a lepădat de multe ori? Dar oare mulţimea copiilor l-a silit să facă ceva din cele ce nu se cuvin? Dar Avraam, oare nu şi el, pe lângă Isaac, mai avea şi alţi mulţi copii? Dar oare cele ce le avea nu le ţinea pentru străini? Vezi că nu numai că nu nedreptăţea, ci şi pe cele ce le avea le lăsa altora, nu numai că făcea bine, ci şi alegând a fi nedreptăţit de fiul fratelui său? Căci a suferi pentru Dumnezeu când ţi se răpesc ale tale este mult mai mare decât a face bine? De ce? Pentru că a da este rodul sufletului şi a voinţei, iar a fi păgubit este ispită şi silă. Şi mai uşor va da cineva nenumăraţi talanţi de voia sa, socotind că n-a pătimit niciun rău, decât să sufere cu bărbăţie răpirea fără de voie a trei bănişori. De aceea aceasta este filozofie a sufletului, care vedem că s-a petrecut la Avraam. Căci „ridicându-şi Lot ochii a văzut toată împrejurimea Iordanului că era adăpată toată... ca raiul lui Dumnezeu” (Fac. 13, 11) şi a ales locul acela. Iar Avraam n-a zis nimic împotrivă. Vezi că nu numai că nu nedreptăţea, ci se şi nedreptăţea?

De ce învinuieşti pe copiii tăi, o, omule? Nu ne-a dat Dumnezeu nouă copii ca să răpim cele ale altora. Vezi ca nu cumva să întărâţi pe Dumnezeu zicând acestea. Că de vei zice că ei sunt pricinuitori de răpire şi de a aduna bani, mă tem să nu te lipseşti de ei, ca de nişte vătămători. Dumnezeu ţi-a dat copii ca să te hrănească la bătrâneţe, ca să înveţe de la tine fapta bună. Căci pentru aceasta a voit Dumnezeu ca neamul omenesc să se continue, două lucruri mari făcând, mai întâi punând pe părinţi învăţători, iar apoi punând şi multă dragoste în ei. Şi de era ca oamenii să se nască fără acestea, nimeni n-ar fi avut dragoste către aproapele. Şi dacă acum fiind mulţi părinţi, copii şi nepoţi, nu este purtare de grijă între ei, ce ar fi fost atunci?

Pentru aceasta, deci, ţi-a dat Dumnezeu copiii. Nu învinui pe copii. Şi dacă cei ce au copii nu au niciun cuvânt de îndreptăţire, oare cei ce nu au şi se chinuiesc să strângă bogăţie, cu ce se vor îndreptăţi?

Dar au şi ei un oarecare cuvânt de îndreptăţire, dar lipsit de adevăr. Care este acesta? „În loc de copii – zic ei – avem ca pomenire bogăţia". Înţelegere pricinuitoare de râs mult. „În loc de copii, casa va face pomenire nesfârşită a slavei mele". Nu a slavei tale, o, omule, ci pomenirea va fi a asupririi şi răpirii tale. Oare nu vezi acum că mulţi trecând pe lângă casele cele strălucite, vorbesc între ei: „Cât a asuprit, a lăcomit şi a răpit acesta ca să zidească casa aceasta? Dar acum acela este pulbere şi cenuşă, iar casa o moştenesc alţii". Nu o laşi pomenire slavei tale, ci lăcomiei şi răpirii. Trupul tău s-a ascuns în pământ, iar pomenirea răpirii, care putea să se stingă cu mulţimea anilor, nu se ascunde, căci prin casa aceea se descoperă şi se vesteşte. Şi cât timp va sta ea, având numirea ta, negreşit că şi gurile tuturor se vor deschide asupra ta. Vezi că mai bine este a nu avea nimic, decât a suferi această grăire de rău?

Şi toate acestea aici. Dar acolo ce vom face, spune-mi? Aici ne-am făcut stăpâni peste atâtea şi nimic n-am dat din cele aveam sau foarte puţin, cum ne vom putea dezbrăca de răpiri? Iar cel ce voieşte să se dezbrace de răpiri nu dă puţine din multe, ci mult mai multe dă decât cele ce a răpit, încetând şi de a răpi. Ascultă ce zice Zaheu: „Şi dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit" (Lc. 19, 8). Iar tu răpind nenumăraţi talanţi, de vei da puţini bănişori şi aceia în silă, socoteşti că ai întors tot, şi eşti fără grijă ca şi cum ai fi dat mai mult decât ai răpit. Ci trebuia şi pe acelea a le întoarce şi din ale tale a adăuga altele. Şi precum furul nu este îndreptăţit dacă dă numai ce a furat, ci de multe ori mult mai mult a dat, sau chiar şi-a primejduit sufletul, numai să se izbăvească de vină; aşa şi răpitorul. Că şi răpitorul este fur şi tâlhar mult mai cumplit decât acela, încă şi tiran. Acela prin faptul că se ascunde, că se ispiteşte ca noaptea să facă cea mai mare parte a lucrului la care îndrăzneşte, îşi micşorează vina, fiindcă se ruşinează de oameni. Dar acesta, făcându-se fără ruşine, răpeşte cu capul descoperit prin mijlocul târgului, fur şi tâlhar fiind. Nu sapă ziduri, nu stinge lumini, nu deschide lăzi, nici nu strică peceţi. Dar ce? Cele mai îndrăzneţe decât

acestea face înaintea ochilor celor nedreptăţiţi; scoate pe uşă, deschide toate cu libertate şi îndrăzneală şi sileşte pe cei nedreptăţiţi să scoată şi să arate cele ale lor. Atât de mare este obrăznicia. Acesta, dar, este mult mai spurcat, mai nerușinat şi mai tiran decât acela.

Şi cel ce a pătimit ceva cu vicleşug se mâhneşte cu adevărat şi pătimeşte, dar nu puţină mângâiere îi este lui, că cel ce l-a nedreptăţit s-a temut de el. Dar cel ce împreună cu pătimirea primeşte şi defăimarea, nu le va putea suferi. Spune-mi dacă cineva ar fi desfrânat cu o femeie în ascuns, iar altul în vederea bărbatului ei, care mai mult ar fi mâhnit pe cel nedreptăţit? Oare nu acesta de pe urmă? Că acesta pe lângă că i-a făcut rău l-a şi defăimat, iar acela deşi n-a greşit mai puţin, dar a dovedit că se teme de cel nedreptăţit. Aşa şi la bani. Cel ce a furat în ascuns, cu atât este mai cinstit, că a luat în ascuns, iar cel ce a luat la vedere, împreună cu paguba a pricinuit şi ruşine.

Deci să încetăm a răpi cele ale altora, şi săracii, şi bogaţii. Căci nu numai către cei bogaţi îmi este cuvântul acesta, ci şi către cei săraci, că şi ei răpesc pe cei mai săraci decât ei; meşterii cei mai îndelungaţi şi mai puternici vând pe cei mai lipsiţi şi mai săraci, cârciumarii pe cârciumari, şi toţi cei ce sunt în târg fac aşa. De aceea voiesc ca de peste tot să scot nedreptatea. Iar lucrarea nedreptăţii nu constă în numărul celor ce se răpesc şi se fură, ci în voinţa şi socoteala celui ce fură. Şi cum că cei ce nu lasă nici pe cele mici sunt mai ales furi şi răpitori, mi-aduc aminte că v-am vorbit despre el, cred că şi voi vă aduceţi aminte. Dar pentru aceştia nu vom grăi nimic, căci şi ei sunt asemenea cu bogaţii.

Să ne învăţăm minte, deci, ca de acum înainte să nu poftim cele mari, să nu dorim mai mult. Numai la cele cereşti niciodată pofta să nu aibă hotar, ci fiecare totdeauna să dorească mai mult. Iar pe pământ fiecare să rămână la cele de trebuinţă şi nimic mai mult să nu caute. Ca aşa să putem dobândi bunătăţile cele adevărate cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt, slava, stăpânirea, cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

CUPRINS

PREDOSLOVIE 5
OMILIE la ziua naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care până atunci nu fusese arătată, iar cu puţini ani mai înainte se făcuse cunoscută de cineva care venise şi vestise de la Apus 11
OMILIE la praznicul Sfintei Cruci / la tâlharul / pentru a doua venire a lui Hristos / pentru a ne ruga adeseori pentru vrăjmaşi 24
OMILIA I la Sfântul Praznic al Cincizecimii / pentru ce nu se fac acum semne / cum că cele ce se lucrează şi se vorbesc de noi se scriu 34
OMILIA II la Sfântul Praznic al Cincizecimii 47
CUVÂNT despre faptul că din lenevire se face răutate şi din osârdie fapta bună / nimeni, nici oamenii cei răi, nici chiar diavolul nu poate vătăma pe cel ce se trezveşte / dovedirea şi din alte multe locuri şi din cele ce s-au făcut la Adam şi la Iov 54
OMILIE la prorocul Iona, la Daniil şi la cei trei tineri / pentru pocăinţă / s-a zis la intrarea în Sfântul şi Marele Post 65
OMILIE care s-a zis pentru post în săptămâna a şasea a sfintelor Patruzeci de zile 75
CUVÂNT la Sfântul Apostol Pavel 87
OMILIE care s-a rostit în Antiohia, în Biserica cea veche, la cuvântul Apostolului: „Foloseşte puţin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni” (I Tim. 5, 23) 98
OMILIE care s-a rostit în Antiohia, în Biserica ce se zicea cea veche, fiind el preot, pentru nevoia ce s-a întâmplat în cetate, pentru neorânduiala sfărâmării statuilor lui Teodosie cel Mare, binecredinciosul împărat / la cuvântul Apostolului: „Celor bogaţi în veacul de acum porunceşte-le să nu se semeţească” (I Tim. 6, 17) / împotriva lăcomiei 120
OMILIE la ducerea episcopului Flavian să facă solire la împăratul pentru cetate / care este postul cel adevărat / mai rău este a prihăni, decât a mânca carne de om / pentru cei ce s-au înjunghiat pentru zarvă / către cei ce tânjesc că s-au prins mulţi din cei nevinovaţi 132
OMILIE către cei ce zic cum că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru ticăloşiile celor drepţi 144
OMILIE la Serafim 160
DOVEDIRE a faptului că de folos este că prorociile cele pentru

Mântuitorul Hristos şi pentru neamuri şi pentru căderea iudeilor sunt neluminate.....168
CUVÂNT care arată de cât folos este Sfânta Evanghelie aflându-se numai în casă, şi cu atât mai mult atunci când se citeşte.....181
OMILIE la neluminarea Scripturii celei Vechi / iubirea de oameni a lui Dumnezeu / cum nu se cuvine a prihăni unii pe alţii.....183
OMILIE către cei ce au lăsat Biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre.....203
OMILIE cum că este cu primejdie a merge la teatre, fiindcă face preacurvari desăvârşiţi pe aceia / cum că aceasta este pricina de mâhnire şi de luptă / cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit tot felul de suferire de răutate / cum că suferirea cu blândeţe a răpirii este întocmai cu a da milostenie.....210
OMILIE către cei ce lasă slujbele cele bisericeşti şi se duc la teatre / cum că nu numai folositoare, ci şi mai dulce este petrecerea în Biserică decât zăbava la teatre / despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei / cum că trebuie a ne ruga adeseori şi în tot locul, măcar de vom fi în târg, pe cale sau în pat.....227
OMILIE la cuvântul ce zice: „Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor” (Fac. 10, 1).....239
CUVÂNT despre faptul că şi în praznicul Cincizecimii, şi totdeauna, trebuie să ne aducem aminte de post, iar atunci când nu este de faţă, şi pomenirea lui foloseşte / pentru purtarea de grijă a lui Dumnezeu, şi că, împreună cu celelalte, nu mică parte a ei este dragostea cea firească a părinţilor către fii / că nu numai taţilor, ci şi maicilor li s-a poruncit să pună la rânduială obiceiurile părinţilor / la sfârşit despre Ana.....253
CUVÂNT despre credinţa Anei, despre înţelepciunea şi blândeţea ei / despre cinstirea preoţilor / trebuie să ne rugăm şi atunci când începem a prânzi, şi după ce terminăm.....266
CUVÂNT către cei ce se adună numai la sărbători / ce este sărbătoarea / către cei ce învinuiesc pronia pentru că sunt bogaţi şi săraci în viaţa aceasta / că prea de folos este sărăcia, fiindcă are mai multă dulceaţă şi întărire din toate părţile / la Ana.....278
CUVÂNT despre faptul că nu pentru Adam suntem pedepsiţi / şi că mai mari sunt cele bune ce au fost aduse prin acela, decât cele de întristare, de vom lua aminte la noi / şi împotriva celor ce trec cu vederea pe săraci.....287
CUVÂNT despre pom / dacă din el i s-a făcut lui Adam cunoştinţa binelui şi a răului sau şi mai înainte de mâncarea din el avea deosebirea aceasta / despre post / cum că şi acasă trebuie a cugeta cele ce se grăiesc în Biserică.....294

CUVÂNT în care se arată de ce pomul acela se numeşte pomul cunoştinţei binelui şi răului / şi ce înseamnă spusa: „Astăzi vei fi cu Mine în rai” 298
OMILIE despre dragostea cea desăvârşită / despre răsplătirea după vrednicie a lucrurilor / despre umilinţă 309
OMILIE la a Doua carte Paralipomene, unde zice: „S-a înălţat inima lui Ozia” (26, 16) / despre smerita cugetare / despre faptul că cel cu fapte bune nu trebuie să se încreadă / ce rău lucru este mândria 323
OMILIE la zisa proorocului Isaia: „Şi a fost în anul în care a murit împăratul Ozia, văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat” (6, 1) / laudă cetăţii Antiohia / dovedire dumnezeiască împotriva celor ce opresc nunta 332
OMILIE de laudă a celor ce au venit la Biserică / despre buna rânduială la slujbă / despre cuvântul: „Văzut-am pe Domnul şezând pe scaun înalt şi preaînălţat” (Is. 6, 1) 344
OMILIE despre faptul că trebuie să arătăm multă purtare de grijă pentru fapta bună, şi să urmăm sfinţilor, care, fiind de aceeaşi fire cu noi, au lucrat-o cu dinadinsul / despre faptul că de ne vom trândăvi, nu vom avea niciun cuvânt de îndreptare 356
OMILIE despre faptul că primejdios lucru este totodată şi pentru cei ce vorbesc, şi pentru cei ce aud, a spune către popor spre măgulire / că folositor lucru este şi cu dreptate a-şi prihăni cineva păcatele sale 365
OMILIE la zisa proorocească: „Eu sunt Domnul Dumnezeu cel ce am făcut lumina şi am zidit întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc relele” 376
OMILIE la zisa proorocului Ieremia: „Doamne, nu-i în voia omului calea lui, nici în voia celui ce merge, putinţa să-şi îndrepte paşii săi” (10, 23) 390
OMILIE la zisa proorocului David: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul sau când se va înmulţi slava casei lui” (Ps. 48, 17) / iubirea de străini 401
OMILIE la zisa: „Să nu te temi când se va îmbogăţi omul” şi despre milostenie / care s-a rostit la Constantinopol, în Biserica cea Mare, după ce a vorbit altul mai înainte, şi unde puţini au fost adunaţi 418
OMILIE ce s-a zis în Săptămâna Mare, care arată pentru care pricină se numeşte Săptămâna Mare / despre cuvântul: „Laudă suflet al meu pe Domnul” (Ps. 145, 1) / despre temnicerul de la fapte 425
OMILIE despre blândeţe 437
OMILIE rostită în Biserica Sfintei Anastasia 444
OMILIA 61 la Matei, despre pomenirea de rău 454
CUVÂNT care s-a rostit în Antiohia a doua zi după calende împotriva celor ce se îmbată / despre cei ce intră în cârciumi şi fac dansuri prin cetate / despre faptul că învăţătorul nu trebuie să se deznădăjduiască de ucenici,

cu toate că nu se vor pleca îndată / despre Lazăr cel sărac şi bogatul 465
CUVÂNTUL II despre Lazăr / despre faptul că sufletele celor ce mor cu moarte silnică nu se fac diavoli / despre judecată şi milostenie..... 487
CUVÂNTUL III despre Lazăr / pentru care pricină nu a zis „ai luat cele bune ale tale în viaţa ta”, ci „ai luat înapoi” / de ce oamenii drepţi cad de multe ori în primejdii, iar oamenii păcătoşi scapă de acestea..... 499
CUVÂNTUL IV la bogatul şi la Lazăr / despre faptul că conştiinţa obişnuieşte să ne aducă aminte de păcatele vechi / la Iosif 518
OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului” (Evr. 11, 37-38)..... 530
OMILIE la cuvântul Apostolului, ce zice: „De aceea, fraţilor, vă rugăm şi vă îndemnăm în Domnul Iisus, ca aşa cum aţi primit de la noi dreptar cum se cuvine să umblaţi şi să plăceţi lui Dumnezeu – în care chip şi umblaţi – aşa să sporiţi mai mult. Fiindcă ştiţi ce porunci v-am dat, prin Domnul Iisus. Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră” (I Tes. 4, 1-3)..... 545
OMILIE la cuvântul Apostolului ce zice: „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi. După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul” (I Tes. 4, 15-17)..... 553
OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Iar despre ani şi despre vremuri, fraţilor, nu aveţi nevoie să vă scriem, căci singuri ştiţi bine, că ziua Domnului vine aşa, ca un fur noaptea” (I Tes. 5, 1-2)..... 563
OMILIE la cuvântul Apostolului Pavel, ce zice: „Vă mai rugăm, fraţilor, să aveţi luare aminte pentru cei ce se ostenesc între voi, pentru cei ce vă cârmuiesc întru Domnul şi bine vă sfătuiesc; şi pentru munca lor să-i socotiţi vrednici de prisoselnică dragoste. Trăiţi între voi în bună pace” (I Tes. 5, 12-13)..... 574